

IJA # 703

ספר בן יהוידע חלק שני

Sefer Ben Yehoyada' Ḥeleḳ Sheni

Joseph Ḥayyim ben Elijah al-Ḥakam

Jerusalem, 5669 (1898 or 1899)

ספר

בן יהוידע

זאת המחברת באורים ופירושים וישובים על דברי אנדה שדברו
חז"ל בתלמוד בבלי אשר חנני השי"ת ברוב רחמיו וברוב חסדיו
אנכי איש קטן

הצעיר יוסף חיים יצ"ו

בכמהר"ר אליהו בכמהר"ר משה חיים זצ"ל

וקראתי לחבור זה בשם בן יהוידע ככתוב בהקדמת
זוה הוא חלק שני על מסכתות

עירובין פסחים יומא ראש השנה סוכה ביצה

השי"ת ברחמיו יזכני להדפיס גם שאר חלקים ושאר חבורים יהא
רעוא שיקובלו ברצון לפני השי"ת ויזכני בחסדו הנדול לחדש
תמיד חרושים רבים ואמתיים ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
ואזכה ללמוד תמיד תורה לשמה באהבה ושמחה רבה לאורך
ימים ושנות חיים אכיר:

נדפס

שנת תרנ"ט לפ"ק

פועיה"ק **ירושלים** תוכב"א

בדפוס הרי"ד פרומקין ג"י כו"ל החבצלת.

הקדמת המחבר נר"ו

מהספר הזה על עירובין ופסחים ויומא וראש השנה וסוכה וביצה, והשי"ת ברוב רחמי וברוב חסדיו יזכני להדפיס שאר החלקים עד גמרא. והגני מחלה פני כל הקורא בהאי ספרא דאש יזכר בעיניו להזכיר חזוה דבר מהספר הזה לומר אותו משמו לקיים דברי חכמים אשר הזהירו בכך ואקוה לאל עליון שיעזרני להדפיס כל החיבורים שיש לי בעזה"י:

ומעתה הגני מגלה דעתי ורלוני בכל לבי ובכל נפשי כלב שלם ובנפש חפילה שכל כונתי בחיבור הזה וגם בכל חיבורים שבקדושה אשר יזכני השי"ת לחבר ברוב רחמי וברוב חסדיו הכל הוא ליקבה"י בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו לחדא שם הוי"ה ב"ה י"ה ב"ה ביחודא שלים יה' וה' בשם כל ישראל, וכל מחשבה ודבור שהם נגד רלוני יתברך הנה הם בטלים ומבוטלים באופן שכל רלוני בחיבור הזה ושאר חיבורים שיש לי ואשר אעשה בעזה"י וכל דברי תורה אשר אהיה צ"ד ובכל מילה ומלה הכל הוא לעשות נחת רוח לפני דוקא בלי שום פניה זרה כלל ועיקר:

ואחר הדברים האלה אשרך תפלה לפני אל חי אשר לו הגדולה, אגא ה' הושיעה נא אגא ה' הגליחה נא, תן כבוד לעמך תהלה ליראך ותקוה טובה לדורשך ופתחון פה למיחלים לך, שמחה לארלך, ששון לעירך, ונמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו, יראו עינינו וישמח לבנו בעגלה ובזמן קריב אבי"ר:

כ"ד הקטן המלפף לתשועת ה' והצוטה ברוב רחמי וחסדיו להאיר עיני במאור תורתו תורת חיים:

ברוך ה' אלהי ישראל אבינו מלכינו אשר קדשנו במצותיו ולונו על דברי תורה וכתר בנו מכל עם ונתן לנו תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בחוכנו לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והגלח וההודו כי כל בטמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל, אודך ה' אלהי כי אתה הנותן לי כח לעשות חיל בכל דבר ודבר כי ממך הכל:

מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי אשר זכני ברוב רחמי וברוב חסדיו להבין משל ומליה דברי חכמים וחידות אשר הות ה' דבר עם ומלחו על לשונם בדברי אגדה אשר הוצאו בתוך הים הגדול והטורח הוא הנקרא **תלמוד בבלי** הכלול במקרא במשנה בהלכות באגדות:

והנה מאשר חני השי"ת ברחמי וברוב חסדיו לחדש חידושים ופירושים ורמזים בדברי אגדה שדברו בהם חז"ל בתלמוד עשיתים חיבור אחד וקראתי החיבור הזה בשם **"בן יהודע"** ומאת ה' היה הדבר שנתעוררתי עתה להדפיסו ויהיו הדברים אשר חדשתי בעזה"י מפושטים בקרב ישראל לעשות כ"ר ליוצרי ולעשות רלון בוראי שקך לונו בדברי קבלה שמה מים מצורך ומליים מתוך בארץ. יפולו משיטותיך חולה ברחובות פלגי מים. וגם אזכרות גדולות ורבות שמענו מפי סופרים ומפי ספרים אשר חכמים הגידו שחייב אדם לפשט ולהפיץ חדושי תורה אשר יזכהו השי"ת לחדש בקרב חבל והדברים ידועים. ובבר ששנה שעברה הדפסתי חלק ראשון מהספר הזה על מסכת ברכות ושבת, ועתה עזרני השי"ת להדפיס חלק שני

הלעזר יוסף חיים בכמהר"ר אליהו בכמהר"ר משה חיים ס"ט.

בן יהוידע

זו אינה לריכה לחמימות הילה"ט שיהיה נופח בלב האדם להלביב אותו בעשייתה מפני כי האדם הוא רודף אחריו מלך חמרו ומזנו כיון דהוא מתענג בה מאד :

ובאופן אחר נ"ל בס"ד המשל הנ"ז על תלות השמים באשתי של אדם המותרת לו שהיא בשיתוף הגפס והחומר יטן דהגפס יש לה רלון בזה התלות שהוא מקיים בה מלות עונה ועושה בה פו"ר והחומר ג"כ יש לו רלון בתלות זו שהוא מתענג ונהנה בה ותלות זו עומדת אלל האדם במדרגת המילוט לא חמימה אללו כתלות המנאפס דכתיב בהו מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם וגם לא קרירה דליתו קך בה האדם אט"פ שהוא רגיל בה תמיד עם אשתי המותרת ועבד האדם לקן בהנאה הרגיל בה הרבה עכ"ז הוא אינו קן ומתאווה להזקק לאשתי תמיד :

ובאופן אחר נ"ל בס"ד המשל הנ"ז על עוה"ז שהמשילו אותה חו"ל לקדמה והיא נקראת קדמה דשופי שולטים בה יזה"ט ויזה"ר וארז"ל אין ב"ד בל אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב דהיינו שיהיו הכל תחת ממשלת הילה"ט או יהיו הכל תחת ממשלת הילה"ר אך כל עוד שהיא קדמה דשופי או תהיה גאלתה קשה וזהו לא קרירה ולא חמימה שאם יהיה בדור שכולו חייב או תשבע הקליפה הרבה וממילא תקיא הכל מרוב שובעה ובה גאלתה תהיה לארך :

אזנ"ל בס"ד דרך הללה קדמה דשופי על העני דלית ליה מנרמיה כלום והוא מוטל על העשירים לפרנסו והכל משותפים בחיוב פרנסתו ולכך נקרא קדמה דשופי הנה זה הקב"ה מרחם עליו שיועד שאין השותפים נותנים לו כסות ודירה טובה לשמרו מן רבוי הקור בימי הקור וגם לא דברים ודירה טובה להגין עליו מרבוי החום לכך מרחם עליו שלא יגיע אליו תוקף הקור ותוקף החום כמו שמוניע לעשירים וז"ש לא קרירה הרבה בימי הקור ולא חמימה הרבה בימי החום : **ובאופן** אחר נ"ל בס"ד המשל הנ"ז על קליפת מונה שיש בה תערוכות פו"ר ועומדת בין הקודש ובין החול ועליה רמזו חו"ל ירדן שגטל מזה ונתן לזה מה שגטל נטל ומה שנתן נתן והיא עשויה כמו טיקלא ולכן נקראת קדמה דשופי שהם חלקים פו"ר וכל זמן שהם שוים במשקל אחד או היא לא קרירה ולא חמימה מלד הפעולה שלה ודוק היטב. ובני ידדי כה"ר יעקב הי"ו פירש רמז המשל הנ"ז ע"פ מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מה' שבת כל מלאכה שהיחיד יכול לעשותה לבדה ועשו אותה שנים בשותפות כגון שאחיו שניהם בקולמוס וכתיב או אחיו ככר והוליאורו מרשות לרשות הרי אלו פטורין עכ"ל וידוע כל פטורין דהלכות שבת הם פטור אכל אסור וז"ש קדמה דשופי כגון דאחיו שנים בקולמוס וכתיב וכיוצא בזה שטעו מלאכה בשותפות לא קרירה דאין בזה היסר גמור ולא חמימה דאין בזה חיוב סקילה במזיד וחייב חטאת בשוגג אלא רק שם איסור רביע עליה. ועוד פירש המשל הזה על מי שחליו עבד וחליו בן חורין דגופו משותף בשני חלקים של חרות

עירובין פרק ראשון

דף ב' אשכחן מקדש דאקרי משכן ומשכן דאקרי מקדש נ"ל בס"ד הטעם דמקדש נקרא משכן להורות כי מקדש ראשון ועמוד ת"י שנים כמגין משכן והמשכן נקרא מקדש להורות כי המשכן מונח בתוך המקדש כי שם נגזו עד לעת"ל. או יובן בס"ד הטעם דמקדש נקרא משכן להורות דאלו התיקון שעשה מרע"ה במשכן לא היה יכול שלמה לעשות תיקון של המקדש ולכן המלא דאוסיות שמו של מרע"ה ישנם בשם שלמה והמשכן נקרא מקדש להורות כי התיקון שנעשה במשכן נשלים במקדש. ועיין בסוד זמן המשכן זמן המקדש בדברי רבינו האר"י ז"ל ותמלא נחם. וי"ל מקד"ש עולה מספר עתי"ה פנ"ים בפני"ם או א"ל ומ"ה פנ"ים בפנ"ים. גם מקדש ר"ת קומת מלכות שלימה גדולה והבן :

דף ג' אמרי אינשי קדמה דשופי לא חמימה ולא קרירה נ"ל בס"ד המשל הזה רמז לעונג שבת שהוא נעשה בשיתוף רלון הגפס והחומר שחול דרכם להיות נגדיים אך בשבת גם הגפס יש לה רלון ברבוי אכילה ושתייה דעונג שבת הוא מלוא גדולה וכאשר כתבתי בס"ד בדרשותי הטעם שאומרים שבת שלום מפני דשבת יש שלום בין הגפס ובין החומר ברבוי המותרות משא"כ בחול אין שלום ביניהם דהגפס מקפדת ברבוי המותרות באכילה ושתייה שיבקש החומר וגם החומר מקפיד בסיגופים שתבקש הגפס כי רלון הגפס הוא שהאדם ימשך ודו מאכילתו הערבה לו קודם שיטבע ממנה. משל לאחד שהיה נושא אשה שהיה לה בת מאיש אחר ודעה עמה בבית וגם לאישה היה לו בן מאישה אחרת שכבר מתה ודר ג"כ עמהם והאיש היה מקפיד ומשד את אשתו שהיא מהנית לבתה מפרנסת הבית ביותר והיא מקפדת וחושבת שבעלה מרבה הנאה לבנו ביותר מהם ובעבור זאת היו תמיד בקטטה והקפדה וע"ז, אח"כ נשא הבן לאישה הבת אז שבת דין וקלון שנעשו בשלום תמיד כי עתה נעשית הבת כלתו ורולה בהנחתה והיא נעשה הבן חתן שלה ורולה בהנחתו. וכן העיין הזה בחול הגפס מקפדת על החומר שחפלו ורלוגו ברבוי המותרות והחומר מקפיד על הגפס שחפלה ורלונה בסיגופים היא אומרת שהוא מרבה בהנאה יותר מדאי והוא אומר שמרבה היא בסיגופים יותר מדאי אך בשבת עושים שלום ביניהם מפני שהגפס לא תקפיד ברבוי העונג והנאה אשר יבקש החומר ולכך בשבת אומרים שבת שלום, נמלא עונג אכילה ושתייה בשבת נקרא קדמה דשופי דהגפס והחומר שניהם משותפים בו במלואו זו ולזה מלות עונג שבת לא קרירה מלד יזה"ר ולא חמימה מלד יזה"ט כי דרכו של יזה"ר בכל מלוא יקרה לבו של אדם לעשותה בעללות והילה"ט עושה להפך מחמם לבו לעשותה בהתלהבות וריוות ורק מלואו זו של עונג שהיא קדמה דשופי אין הילה"ר מקרר בה מפני כי באמת החומר מתענג בה ונהנה ממנה וגם

מודעה

על טוב יזכר שמה של האשה היקרה הנכבדת

סי' שרה תנצב"ה

שהתנדבה בחייה להרפים

ספר הזה **בן יהוידע** חלק שני

למנוחת בעלה הזקן העניו היקר

הנכבד יצחק רפאל נסים מרדכי תנצב"ה.

חירות ושל עבדות לא קרירה ולא חמימה דלית ויכול
 ישיב לא שפחה ולא בת חורין ולינו יכול להויתר ענמו
 י"ח לא בשופר ולא בקריאת מגילה וכיוצא בזה עכ"ל נר"ו:
דף י"ג ע"א שמלאכתך מלאכה שמים היא כ"ל בס"ד
 דרוע תורה שבכתב היא בחינה שמים ושבע"פ
 בחינת ארץ וכמ"ל לנעוץ שמים וליסוד ארץ ומאחר
 שהיא כותב תורה שבכתב שהיא בחינת שמים לכן אמר
 לו שמלאכתך מלאכה שמים היא ואמר לו שיהיה מתחלה
 שלא יעשה בכתיבה חט"פ דעשות שבס"ת אפשר לתקנו
 חט"פ עכ"ל אם יעשה לכתוב טעות שים בו כפרנות
 חט"פ אם יתקן מנוחה הדבר מאד דעכ"פ ילא מידו דבר
 כפרנות מעקרה. גם כ"ל בס"ד מ"ש לשון היו זהיר דידוע
 תורה שבכתב היא סוד יה"ו דשמה קדישא ואינו זכיון
 דסלקין לחושבן ע"ל במילואה אבל תורה שבע"פ היא
 סוד הא' אחרונה דשמה קדישא ולו"ה היו זהיר במלאכתך
 היו אותיות יה"ו זהיר לשון תורה וזהירות:

שם שמה חמה מחסר אות אחת או מיותרת אות אחת
 פירש רש"י ז"ל בחסר כגון וה' אלקים חמה ע"ש
 והנה פסוק זה אינו בתורה אלא בגזירות והנה כי בימינו
 היו כותבים גזירות וכותבים ג"כ יותר נכון להביא דמיון
 פסוק מן התורה כגון אשריה לה' אם יחסר אות ש"ן
 יהיה כפרנות ח"ו. והנה ביתר כהבו התוספות כגון בראשית
 ברא וכתב הבונה העשם שהתוספות לא בחרו בדברי רש"י
 וכו' ע"ש ועיין מהרש"א ז"ל. וכל בס"ד דגם בחסר
 איכה פסוק שנים בריות העולם כגון זיוס עשות ה'
 אלקים ארץ שמים אם יחסר אות תי"ו מן עשות יחריב
 העולם וכפסוק זה תמלא עוד גם ביתר שאם יוסוף ח"ו
 אות ואל"ו על אלקים שיכתוב זיוס עשות ה' ואלקים
 או יוסוף למד לכתוב לאלקים או מ"ס לכתוב מאלקים
 בכל זה נמלא מחריב ואם תעייין בפסוקי התורה תמלא
 בכמה מקומות יהיה כפרנות בחסר או יתר. ומ"ש דבר
 אחר יש לי וקנקנתום שמו עיין רש"י ותוספות וערוך ז"ל
 ונראה כי הקנקנתום הוא מה שקורין בלשון ערבי ז'אג':
שם ע"ב ומפי מה לא קבעו הלכה כמותו. פירוש
 הסכמת החכמים לקבוע הלכה כר"פ ודאי היא
 בהשגחה מן השמים כי רוח ה' דבר בס ע"ד סוד ה'
 ליראיו ומאחר דקמי שמה גליה שהיא חסם מכולם בודאי
 דבריו הם אמת ודק שאינו טועה בהוראתו ולכן שאל
 למה לא הניח הקב"ה בלב החכמים לקבוע הלכה כמותו
 דהכל בידי שמים:

שם מפני שלא עמדו חבריו על סוף דעתו. קשה והלא
 בודאי הוא עלמו עמד על סוף דעתו ואם יש
 יכולת בידו לטהר העמא ויראה לו פנים ודאי הוא לא
 יפסוק בן להלכה אלא חוזר וסותר דברים אלו כי באמת
 הוא חסיד וישיר וגאון ולא יפסוק להלכה אלא אליבא
 דאמת חט"פ שהאחרים אין שכלם משיג להכיר בזה
 ועוד י"ל בלא"ה רריך לנו לדעת למה היה עושה ר"מ
 דבר זה לטהר העמא ויראה לו פנים דמה תועלת יש
 בזה אם אינו פוסק הלכה בחריפות זו וכל בס"ד כי
 הוא היה עושה חריפות זו לטהר העמא ויראה לו פנים
 כדי לחדד התלמידים ולראות אם ירגישו לדחות את
 דבריו אלו בעענה של חריפות ומאחר דעל הרוב קצרה
 יד שכלם של החכמים להשיג הסתירה שים לסתור את
 חריפות זו אלא נראה להם כי הפנים אשר מראה לדבריו
 הם אמתיים, לכן חט"פ שבאמת שהוא עלמו עושה סתירה
 לדברים ומראה להם שאין זה האמת חסו חכמים אם
 יקבעו הלכה בדבריו יהרהרו אחרים על קביעות הלכה
 זו כי יאמרו אולי גם הלכה זו אמרה ע"ד אותה
 החריפות שעושה לטהר העמא ולהראות פנים ואחם אין
 מרגישים בסתירה שים לסתור דברים אלו כמו שלא

הרגשה בדברים אחרים שאמר לכם ולכן כדי שלא
 יהרהרו אחר דבריו שאומר להלכה אם יקבעו הלכה
 כמותו לכן לא קבעו הלכה כמותו ואע"פ שהם יודעים
 שהוא דיוק וגאון ואם היה סתירה להלכה זו היה מנלה
 להם עכ"ל חסו משום לזות שפתיים מאי"ס שונה ופתי. והא
 דאמר שהיה אומר על עמא עהור ומראה לו פנים נקט
 על עמא עהור כרש"א לרבותא כי בכוח דהיתרא איכא
 רבותא עפי שלריך ראות חזקות כדי להתייר:

שם ח"ד הא' דמחדגא מחבראי דחיתיה לר"ע
 מאחוריה ואלמלא חיתיה מקמיה הואי מחדגא
 עפי. כ"ל בס"ד אחורי אותיות מאיר יש אותיות קלט
 ואותיות לקט כי אות האלף לא יש אות מאחוריו והוא
 ראשון אך אחר אותיות מאיר שהם מקמיה הם אותיות
 כשנן עולה מספרם ש"ע וגרמו בזה דהרואה"ת ר"מ
 מאחוריו ה"ו קלט שיור לקט שהוא דבר מועט שאינו
 משביע אך מאן דחיה מקמי הרי זה שבע מאור תורתו
 דברי תורה הם כששמו של עולם. בא וראה כמה גדולה
 המשכה שהיה מלך הפנים דאזכר בירושלמי כ"ט ברשב"א
 שלא היו יכולים כל החכמים למלא לו פתח לגדרו עד
 שבא זקן אחד ומלא לו פתח בחכמה ואמרו החכמים
 לאותו זקן מנין לך זאת החכמה שנתחכמת כולי האי ואמר
 להם מקלו של רבי מאיר היתה בידי והיא מלמדת אותי
 דעת ע"ש ופרשנו במ"א מה שהיתה סגולה המקל חוקה
 וגדולה כ"כ כי הראשונים ז"ל היה דרכם ליקח בידם
 משענת ולפעמים סומכים עלמם עליה ומסכלים בה
 כדי לפטו מחשבתם מן עיני עוה"ז וללמול מחשבתם
 בדבר קדושה אשר יביאו ויהבנו בו ולכן המקל הוא
 נמשך עליו רוח קדושה ומקדשת ומשבתם ולכן אמר
 אלישע הע"ה לגחוי סיקה משענת שלו וישים אותה על
 פני הנער להחיותו יען כי משענתו חופף עליה רוח
 קדושה מפניו הקדושים צעת שהוא מסתכל בה צעת
 ההתבודדות שלו ולכן יכולה היתה מקלו של רבי מאיר
 שהיה נשען עליה ומסתכל בה צעת שהיה מתבודד ומחשב
 בכוונות קדושים הידועים לו להמשוך על עלמו רוח"ק
 וגם היתה המקל קולעת רוח קדושה מן אור פניו הקדושים
 וכ"כ קלפה קדושה שהיה בה טופח ע"מ להטפוח שים
 בה שיור גדול שהוקו היה קולט חכמה מן קדושה
 שהיתה שורה עליה ולכן אמר רבי אלמלא חיותיה מקמיה
 היה מחדגא עפי כי גדול האור הנמשך מלך הפנים
 עשר ידות על הנמשך מלך האחר ולכן זהיר הכתוב
 והיו עיניך רואות את מורדך:

והנה לפ"ד נמרא דין אמר רבי דברים אלו על זמן
 שהיה רבי קטן בשנים בזמן אביו רשב"ג והיה
 יושב בבהמ"ד בשורה שהיא מאחוריו של רבי מאיר ואמר
 מחדגא מחבראי מאותם שלא למדו תורה מן ר"מ ולא
 יצאו ציטבתו של ר"מ אפילו מאחוריו אך בירושלמי
 דבילה פרק משליין איתא כשהיה רבי משיא את ר"ש
 בנו היו מטפחין באחוריו ידיהם בשמחת חתן זיוס שבת
 ועבר ר"מ ואמר רבותי וכו' הותרה שבת ושמע רבינו
 את קולו ולא ידע שהוא ר"מ ואמר מי הוא זה שבא
 להוכיחני בתוך ביתי כי רבי סבר טפוח בזה שהוא
 באחוריו הדי מותר ור"מ ס"ל דאסור גם ככה"ג ושמע
 ר"מ קולו של רבי שאמר כך וברח לחוך וילאו עבדי רבי
 אחריו והוא היה רן וצורה ואדרכי הפרית הרוח את סודר
 ר"מ מאחוריו והיה רבי מנין ורואה מן החלון צביתו וראה
 לאורו של ר"מ מאחוריו ואמר רבי לא זכית אנכי לאורייתא
 אלא בגין דחיתיה קדליה דר"מ מן אחוריו ע"ש. ואנא
 עבדא פרשתי הטעם שרן ר"מ וברח כדי שלא יראהו
 רבי ויתבייש רבי מן הדברים ההם שאמר מי הוא זה
 שבא להוכיחני וכו' ונמלא לפ"י יש הפרש גדול בדבר זה
 ב"ן

בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי, וכל בס"ד דהא והא
 איתא דתחלה אמר רבי כמ"ס בבבלי על זמן שלמד
 תורה בישיבה של רבי מאיר בקטנותו ואח"כ בגודלו אחר
 שהיה נשיא דאז הויא את ר"ש בנו כמפורש בגמרא
 דכתובות שהשיאו בזמן נשיאותו אמר דברים הנ"ל בירושלמי
 להפליג בשבחיו של ר"מ ועיין בספר לקוטי תורה המתייחס
 לרבינו האר"י ז"ל שפירש מאמר דחיותיה לר"מ מאחוריה
 על הסוד ותמזית דבריו דכונת רבי דברים אלו הוא על
 הארת מקום שורש נשמת רבי מאיר והלביש הסוד בדברים
 אלו להסתיר הענין:

שם שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה וכו' כ"ל בס"ד טעם
 שנמשכה המחלוקת בהלכות התורה שלש שנים כי
 המחלוקת באה להם מלך השכחה כי קודם זה שלא היה
 שכחה לא היה שום מחלוקת אלא היו שונים בהלכות
 כנתינתן מסיני וידוע דהשכחה באה מלך הקליפה וידוע כי
 הקליפות ישנם בשלשה עולמות ב"ע משא"כ באילנות
 כתיב בה לא יגורך רע ולכן נמשכה המחלוקת שלש שנים
 כנגד הקליפות של שלש עולמות ב"ע. או יבין בס"ד טעם
 לזה כי תורה שבכתב היא גוף האילן ותורה שבע"פ היא
 פירות היולאין מן האילן והדין הוא בפירות האילן שלש שנים
 ערלים וברביעית מותרים לאכילה וכנגד היה בהלכות
 שהם פירות שלש שנים היו במחלוקת שלא נפסקה
 ההלכה ואחר שלש ילאה בת קול ואמרה הלכה כב"ה ואלו
 נעשו ההלכות שלהם ראויין לאכילה לעשות מועשה על
 פיהם. ועוד כ"ל בס"ד כי הלל ושמואי הם כנגד חסד
 וגבורה דרגון דאברהם ויחלק וכמ"ס בזה"ק ותלמידים
 שלהם כנגד קו האמצעי דראג דיעקב היולא משניהם
 ולכן אחר שלש שנים הגיין זכות האבות שהם סוד חג"ת
 וילאה בת קול ופסקה ההלכה ופקמה המחלוקת:

שם מפני שחמין הן ועלובין הן כ"ל בס"ד נקט תרי
 מיילי כי יש נראה גם צפיו ליעני הרואין אך לבו
 צוער כלש להצה ומלממק רעו לו על הדבר אך ב"ה נחמין
 מצחון צפה ועלובין בלב שים להם ענוה שלימה מביה
 ומחון:

שם ללמדך כל המשפיל עלמו הקב"ה מנביאו וכו'
 כתב מהרש"א ז"ל לכאורה כל הני שלשה חלוקות
 דנקט הם קרובים לענין אחר ובפול הוא ע"ש, וכל בס"ד
 מנביא קאי על חכמת התורה ומחור קאי על שררה
 וממשלה ושיאות ודוחק על ריוח ממון והללחת מו"מ וכל
 דשגש אלה נסבכים זכ"ו כי תחלה מנביא עלמו בחכמה
 שמראה לפני העולם שהוא חכם גדול כדי שיהנו לו כתר
 הרבנות ואחר שיגדלוהו ויפתנים לו כתר רבנות או הקב"ה
 משפילו שיצבירו אותו מגדולתו שבזה ילעזר יותר מאחר
 שכבר נתגדל וביון שהושפל לא יסקוץ ולא יטח לעשות
 המלכות שיחזור לגדולתו והקב"ה סותר בנין שלו כמ"ס
 המה יבנו ואני אהרום וצוה ילעזר יותר כי רואה
 שעיניו שהגיעה הגדולה לידו וברחה ממנו ואחר שרואה
 שלא הועילו לו כל המלאות עשה לעלמו או ירדוף אחר
 השררה להשיגה במקום אחר ודוחק את השעה ליקח
 מקום של אחרים ואינו שלו וגם זה לא יועיל שהשעה
 דוחקתו, וכן תלת לטיבותא ג"כ נסבכים זכ"ו כל המשפיל
 עלמו כדוד הע"ה שהיה רועה לאן ולא קפיד על כבודו
 הקב"ה מנביאו שלקחו מן הגוה מאחרי הלחן ונמשח
 למלך ע"פ ה' שאמר כי ראיתי צביו לי מלך וארו"ל
 בכיבול עלי מלך ואחר שנמשח למלך ברח מן הגדולה
 שחור להיות רועה לאן ונעשה עבד לשאול הע"ה ולא
 מזד בו ליקח המלכות מידו בחייו הנה או הגדולה מחזרת
 אחריו שסבב השי"ת שימות שאול וציו וסוף במעט
 ימים תפס דוד הע"ה את המלוכה על כל ישראל שנס
 ארציו השלימו אתו ואחר שמלך על כל ישראל עמד

עליו אבשלום בנו והוא לא נשאר בירושלם על כסא
 מלכות להלחם עם אבשלום וסייעו אלה נדה מפני
 השעה שברח מירושלם וגם את שמעי שקללו לא פגע
 בו הנה סופו הלליה שהיתה השעה עומדת לו שנהרג
 אבשלום וכל ישראל חזרו ונכנעו אליו והשלימו אתו:
שם שתי שנים ומחנה נחלקו ב"ש וב"ה. הנה הרב
 פתח עינים ז"ל הביא סדר חשבון בדבר זה בשם
 הגאון מהר"י ז"ל יש בזה דוחקים הרבה כאשר יראה
 הרואה ואנא עבדא כ"ל בס"ד לבאר החשבון בדבר זה
 כי יחק עשה החשבון על שבעים שנה וקבל עליו י"ב
 שנה וחמי אך בקרא כתיב ואם נבצורות שמונים שנה
 נמלא הזכיר שמונים ואם תנכה מאלו העשרה שנים שהם
 משבעים עד שמונים כל הנכונים שנייה יחק לפי ערך
 השבעים ישאר שתי שנים ומחנה אשר בעבורם לא דבר
 יחק חט"ה כלום ולא לקח על עלמו שום חלק מהם
 ולכן על אלו השתי שנים ומחנה נחלקו ח"א נח שלא
 נצרה כי אין להם על מה לסמוך וח"א נח לו שנצרה:
שם הללו אמורים נח לו לאדם וכו' כ"ל בס"ד פלוגתייהו
 בהאי עממא מ"ס חזקוני בחר רוב מנין ומ"ס בחר
 רוב בנין דעל הרוב האדם עושה עבירות יותר מן המלות
 ומכל מלוא בורא מלאך טוב ומן עבירה מלאך רע ולפי'
 העוונות הם רוב מנין אך המלות הם רוב בנין כי במה
 נחשבים המשמותים כנגד מלאכים טובים הנבראים מן
 המלות ולכן ח"א נח שלא נצרה דחזיל בחר רוב מנין וח"א
 נח לו שנצרה דחזיל בחר בנין וידוע מ"ס התוספות דב"ש
 היו רוב בנין וביה הלל רוב מנין דב"ש מחדדי טפי אבל
 במנין ב"ה טפי ולכן אחר שאמרו בת קול הלכה כב"ה
 דמשמע רוב מנין עדיף אז נמנו וגמרו נח לו שלא נצרה:
שם ועכשיו שנצרה יפספס במעשיו וכו' כ"ל בס"ד יפספס
 בחלק העבירות שעשה ואומרו יושמש במעשיו היינו
 בחלק הטוב דהיינו מלוא בלא כונה ותפלה שלא בכונה
 וכמ"ס בס"ד צביאור מאמר התנא ובטוב העולם גדון
 כלומר בחלק הטוב שהם המלות:

שם תנא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו.
 הקשה הרב ישרש יעקב ז"ל מה חילוק יש בין מאיר
 לנהוראי והכל אחד ולמה נשתנה שמו בבבלי זו ע"ש וכל
 בס"ד דר"א בן ערך קרא אותו אביו זיוס המילה אלעזר
 ואחר שגדל בחכמה והיה מנהיר עיני חכמים קראו אותו
 החכמים בשם נהוראי בעבור המעלה הזאת והוא היה
 קודם רבי מאיר מוכח כי היה מתלמידי רבי עקיבא
 וכשגדל ר"מ קרא אותו אביו בשם נהוראי זיוס המילה
 וזה היה עיקר שמו אך אחר שגדל בתורה והיה מאיר עיני
 חכמים רבו החכמים לחדש לו שם חדש בעבור המעלה
 הזאת וקראו אותו בשם מאיר ואע"פ שבשמו העיקרי שהוא
 נהוראי יש בו משמעות המעלה הזו שמהיר עיני החכמים
 עכ"ל כיון דשם נהוראי נקרא בו מעת היותו קטן מיום
 המילה אינה ניכרת המעלה שלו בשם זה וגם בודאי
 כמה שם נהוראי איכא בשוקא מאחר ששם נהוראי כבר
 נחחדש בעולם בזמן ר"א בן ערך שחידשו לו חכמים שם זה
 ולכן הוגדרו לחדש לו עתה שם חדש שקראו אותו מאיר
 כדי לפרסם המעלה שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה
 ושם זה היה ראשון בעולם שנתחדש אללו ועיין בשער
 מאמרי רז"ל מ"ס רבינו ז"ל צביאור מאמר תפוח עקיבו
 של אדו"ר מכהה גלגל חמה שרמו בשם מאיר נר ואור
 שנתקיים בו נר מלוא ותורה אור יע"ש וכל שבה רמו
 זה בשם נהוראי יותר שים בשם זה אותיות נר ואותיות אור
 וגשאר אותיות י"ה שהם סוד חו"ב שהיה חכם ומזבין
 וראש וסוף נהוראי עולה מספר הלכה וגשאר באמצע
 אותיות אורה רמו שמה"ר אורה בהלכה זע"א:

דף י"ד יש שעשה. שלמה היה מחזיק ק"ן מקוה טהרה
 כ"ל

ג"ל בס"ד טעם למספר ק"ן דעשאו דוגמה לללות
העוה"ו ולכן עשאו עומד על י"ב בקר כנגד י"ב לרופים
דשם הוי"ה ששולטים בכל חודש לירוף אחד וכן הוא ב"ב
לרופים דשם הוי"ה והעולם קיים ועומד על שלשה דברים
שהם תורה ועבודה ונ"ח כמ"ס שמעון הגדיק באבות
וכל אחד מאלו השלשה לריך שיהיה בשלימות הרבעה
חלקים שהם מעשה ודבור וכוונה ומחשבה שהם כנגד הרבע
אותיות שם הוי"ה כנודע ושלשה פעמים הרבעה הם י"ב
ולכן עשאו עומד על י"ב בקר והיה מחזיק ק"ן מקוה
טהרה דידוע ששם הקדוש יהי רמזו במעשה בראשית
שמספרו כ"ה הופיע אורו בביראת העולם בארבע רוחות
ומעלה ומטה שאו נעשה בו ק"ן אורות בעולם כי ששה
פעמים כ"ה הוא ק"ן וכנגד זה חיבר דוד הע"ה בתהלים
ק"ן מזמורים והקדמה בה בחאמי ובה"ק אדרת אליהו
בפרשת בלק ורמזו בה כמה דברים בס"ד יע"ש ולכן
עשה את הים הרמזו לללות העולם מחזיק ק"ן מקוה טהרה
כנגד ק"ן אורות דשם יהי הנ"ל שהופיע בכל העולם כולו :
ועוד ג"ל בס"ד לרמזו בזה כי ק"ן מקוה טהרה הם
ששה אלפים סאה כנגד ששה אלפים שנה דמיי
עלמא דין גם הם עולמי ל"ו אלף קבים כנגד ל"ו
לדיקים שמעמידין את העולם בכל דור שכל אחד נחשב
כאלף שנאמר הדיקטון יהיה לאלף וזהו ערך הפחיתים גם הוא
רמז לששה לדיקים משבט יהודה שנחברו בששה ברכות
וששה פעמים ששה הם ל"ו ועוד ג"ל עשה הים רמז
למלכות שנקראת ים שהיא מלאה בשש קלוות שהם חג"ה
נה"י שכל אחד כולו מששה הרי ל"ו ידוע באילנות החשבון
הוא בסוד אלפים ולכן עשאו מחזיק ל"ו אלף קבין :

דף י"ח ע"ב ישב בתענית מאה ושלשים שנה ג"ל
בס"ד הטעם שהתענה ק"ל שנה יום אחר יום
רופים לתקן עון עך הדעת אשר החזיל מן העין דכתיב
ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תראה הוא לעינים
ותאחז מפריו ולכן התענה ק"ל שנים כמנין עין וכיון שנתקנה
העין נתקנו כל האברים כי העין סרסורא דעבירה
היא ומלאה שקבל עליו שלשה מיני לער הא' התענית והב'
פרישותו מאשתו היפה והג' לער גופו בלבשו חגורת התאנה
על בשרו וג"ל בס"ד כיון בזה לתקן פגם הנעשה מן
מחשבה ודבור ומעשה אי נמי לתקן גר"ן שלו ולכן רבי
מאיר חילקם לשלשה חלוקות דנקיט מאה ושלשים שנה
בכל חדא וחדא מנייהו ולא כלל שלשתם ביחד. ועוד ג"ל
בס"ד כי ראה לתקן באלו השלשה מיני לער פגם שפגם
באל"ף דהאם ובאל"ף דאמת שעי"ב הביא דם ומיתה לעולם
בהפרדת אית אל"ף ולכן סבל שלשה מיני לער שהם אכילה
ולבוש של חגורת התאנה ופרישות מאשתו והם ר"ת אל"ף
שהוא אכילה לבוש פרישות :

שם והעלה זריו תאנים על בשרו פירוש עשה חגורה
מענף התאנה וחגר אותה על בשרו ממש כדי
להנטעור וג"ל בס"ד שכיון בזה לתקן פגם אכילה עך
הדעת דתאנה היה ועשה זה הנער בתגורה כי את
החגורה לובשים כדי שלא יהיה לב האדם רואה את
ערווה וקודם אכילה עך הדעת לא היה אותו אבר נקרא
ערוה כי לא היה אלל אדם ומה הפרש בין אותו אבר
לשאר איברים ורק אחר אכילה עך הדעת שהיה תאנה
הרגישו בערוה ועי"ב הוכרז האדם ללבוש חגורה להפסיק
בין לבו לערוה משא"כ קודם לא היו לריבין לחגורה לכן
עשה תיקון לעלמו בלער זה לעשות החגורה מן התאנה
לזכור שהתאנה סיבבה החגורה :

שם אומרים מקלם שבו בפניו וכולו שלא בפניו הגה
נודע כי רק ע"פ הכלל אכתו השאין לשבת ולהלל
שמו יתברך דהשתא ליכא בזה חשש דסיימתהו לשבחה
דמוכר כיון דמלא כל הארץ כבודו הרי הוא בפניו וחשיב
תקנה

מקלם וכמ"ס המפרשים ז"ל וזה מובן הטעם שאמר
הקב"ה על הגאה אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד
כי הגאה רוצה שיאמרו לו כל שבחים שלו בפניו וא"כ
הגאה אם ישכח ה"ו נרע דמלך טבעו ומדתו הוא סותר
הכלל הג"ו ואיכא בזה משום סיימתהו וכו' :
שם מרורין כוית ומסורין בידך ואלו יהיו מחוקין כדבש
ויהיו מסורין ביד ב"ו. קשה הול"ל הכי יהיו מסורין
בידך ומרורין כוית ואלו יהיו מסורין ביד ב"ו ומחוקין כדבש,
כי עיקר ההקפדה הוא שלא יהיו מסורין ביד ב"ו אפילו
אם יהיו מחוקין אלא רוצה שיהיו ביד הקב"ה ואפילו אם
יהיו מרורין. וג"ל בס"ד כי הדברים אלו של היונה הם
נאמרים על ישראל לכן נקט שנתעלו ליונה והנה הם כאלו יולאים
מפיהם של ישראל לכן נקט הדברים באופן זה דהקפדה
היא בשתי חלוקות הא' שרוצה שיהיו מרורין שחבא פרנסתם
לידם בעמל ועורח כדי לתקן בזה חטא אדה"ר שנגזר
עליו בעבורו בועת אשך האכל לחם ומפורש בדברי רבינו
האר"י ז"ל שנעשה בירור ג"ק ביגיעת כפיים ולו"א יגיע
כפוך כי האכל אשרך וטוב לך ודרשו רז"ל אשרך בעוה"ז
וטוב לך לעוה"ב וחלוקה הב' שיהיו מסורין בידו יתברך
ולא בידו ב"ו וכן להפך ג"כ תרתי מיני קאמרה חדא שרוצה
שלא יהיו מחוקין כדבש כדי שלא יהיה הילה"ר מסית את
האדם להמשך אחרי ההבל ולכן אמר ריש ועושר אל תקן לי
הערפני לחם חוקי פן אשבט וכחשתי וכן אמר הכתוב
וישמן ישורון ויבעט ויטש אלוך עשהו והב' שלא יהיו
מסורין ביד ב"ו ואם הוא נקיט להפך כאשר כתבנו הוא
משמע חדא מלתא קאמרה שמקפדת שיהיו מסורין בידו
יתברך ואינה רוצה שיהיו מרורין אלא אומרת זה בלשון
אפילו וכן עיקר ההקפדה שלא יהיו מסורין ביד ב"ו
ומ"ס ואלו יהיו מחוקין היינו בלשון אפילו אבל אה"ן אם
יהיו בידו ית' ומחוקין הנה מה טוב ומה נעים לכן
נקטיניהו באופן זה :

ברם עדיין י"ל כיון דזית הוא פרי של אילן הול"ל
בחלוקת ההפך ג"כ פרי אילן כתפוח וכיוצא וג"ל
דהאי דבש אינו דבש דבורים אלא הוא ר"ל תמרים כי
פרי התמר מכנהו הכתוב בשם דבש דכתיב ארץ זית שמן
ודבש :

ועוד איכא למידק אמאי נקיט במרירות את הזית
והול"ל תורמס שהוא מר קשה עפי מוית דאינו
מתמתק אלא עד ששולקין אותו שבע פעמים וג"ל בס"ד
דאין הכונה על טעם המרירות שהיה צפה קאמר כי
זה אינו נחשב לחסרון מאחר שיש לו תקנה למתקן ע"י
כבישה וכיוצא אך הכונה בזה על מרירות נפשית שיש
בזית מרירות לנפש מלך השכחה שתהווה מן אכילת
הזית וכמ"ס אב זקפית וכן מפקיח דההגיל בזיתים משכח
תלמודו ואין לך דבר שיהיה מר לנפש כמו כח השכחה
אך יש לזה תקנה ע"י שמותו יתברך שיכין האדם בהם
באכילתו והם א"ל חלקי"ם מלפ"ץ שבע מספר זית ואלו
יוסר כח השכחה עמו. ובה פרשתי בס"ד רמז המשנה
רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתם והיינו אותיות רבי יוסי
במילואם כזה רי"ש ב"ת יו"ד יו"ד וי"ו סמ"ך יו"ד עולה
מספרם אלף וקב"ד ועם נקודת תיר"ק של רבי וחול"ם
וגי"ר של יוסי עולה אלף וקס"ד כמנין שמו"ת א"ל
חלקי"ם מלפ"ץ שעולה מספרם עם הכולל אלף וקס"ד
ו"ש רבי יוסי אומר פירוש אם האדם אומר שמו"ת א"ל
חלקי"ם מלפ"ץ שהם רמזים בתיבות רבי יוסי אז אין
שכחה לזיתים פירוש יסתלק כח השכחה המתהווה מלך
הזיתים. נמלא מרירות זו של הזיתים שהוא כח השכחה אשר
מתהווה מזה מסתלק ע"י שמוס שהוא ע"י כונה שמותו
יתברך הג"ו ולו"א כנסת ישראל שנמשלה ליונה רבש"ע
יהיו מונתיים הם פרנסת הגוף מרורין בלער וביגיעה שיש
תקנה

תקנה למרירותם כמו מרירות הזית שהוא כח השכחה
המתהווה מהם שיש לו תקנה על ידי שמוס כן מונותו
יהיה תיקון שלהם מסור בידך כתיקון הזית ואלו יהיו מחוקין
כדבש ויהיה תיקון שלהם מסור ביד בשר ודם ולכן דימה
אותם למרירות הזית שהוא כח השכחה אשר תקנתו היא
בידי שמוס ע"י כונה בשמותיו יתברך הקדושים.

ובאופן אחר ג"ל בס"ד הטעם שדימה לער הפרנסה
למריור' הזית ולא למריור' פרי אחר והוא בהקדים
מעשה בב' אחים שהיו א' מלאכתו לוקף שעוסק בכלי
כסף והב' וטלו בו עפלי שהיה לריך לעסוק כל היום וגם לרבות
חיזה שעות מן הלילה והיה יגיע במלאכתו יגיעה רבה
עד מאד מכה בסדן ונפח באש פחם להוציא כלי למעשהו
ובכל העמל הרב הזה לא היה יכול להרויח יותר משני
דיגרים של כסף בכל יום, ואחיו היתה מלאכתו בעסק
הרכבה של אבנים טובות ומרגליות והיה עוסק שלשה
שעות דוקא בכל יום והרווחתו חמשה דיגרי זהב בכל יום
ומלאכתו נקיה וקלה שאין בה עמל רב, ואחיו מרוב עמלו
בהרווחתו דוחק נלעטר והלך חכם וחסיד אחד ויאמר
לו אני ואחי בני איש אחד אנתו ממה נפשך אם אנתו
מתפרנסים בזכות אביו לריך שיגין עלינו זכות בהשוואה
אחת למה אני פרנסתי כו"כ ואחי כו"כ ואם אנתו
מתפרנסים בזכות עלמיו הלא אנכי מעשי העובדים הם
עשר ידות על של אחי ולמה אני כך ואחי כך. א"ל החכם
בני אתה רואה יתרון אחיך עליך בריוח הגשמי בלבד
ואין אתה רואה בהרווחה הרוחנית היקרה למאד כי הלא
תדע דעל ידי עסק הגשמי של עוה"ז שהאדם עוסק באמונה
ובורח ויגע בו ביגיעה למלא פרנסתו וכן בעסקו בתיקון
המאכל באפיה ובשול בכל היגיעה הזאת הוא עושה בירור
גדול לנשיות הקדושה וכמו שביאר רבינו האר"י ז"ל בסוד
שנת השביעית היא שנת השמיטה בשביית עבודת הארץ
ועל כן מו' שיש לו יגיעה רבה במליאות פרנסתו הנה הוא
עושה בירור גילוי הקדושה עשר ידות על אדם שאין לו
יגיעה רבה בפרנסתו כי לפוס לערא אגרא ועל כן אע"פ
שאתה רואה הרווחת אחיך בכל יום חמשה דיגרי זהב ואתה
שתי דיגרי כסף כל זה הוא בריוח הגשמי אבל בריוח
הרוחני של בירור ג"ק מו' יודע כמה וכמה יתרון יש לך
על אחיך ובאמת זה הריוח העיקר ולכן שמח בחלקך ואל
תקון ביגיעת מלאכתך :

ובזה פרשתי בס"ד מאמר התגא ואל תתאוה לשלחנס
של מלכים ששלחך גדול משלחנס וכתרך גדול
מכתרם וגאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך
כי יש בני אדם מתפרנסים בנחת ובריוח כמו מלכים ויש
ביגיעה ובמלאוץ אך ודאי אלו שלחנס של עוה"ב שהוא
השלחן הנלחי הוא יותר גדול כי לפוס לערא אגרא
שהאדם עושה בירור גדול ע"י רוב יגיעתו בעסק פרנסתו
שעוסק באמונה ולו"א אל תתאוה לשלחנס של מלכים
אותם המתפרנסים בנחת ובריוח כמו מלכים ששלחך
הנלחי של עוה"ב גדול משלחנס אשר שם וכתרך גדול
מכתרם כי הבירור שעושה אדם מו"ק יהיה לו ממנו
עטרות וכתרים בעוה"ב וכמ"ס רבינו האר"י ז"ל במאמר
רו"ל לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם דאלו העטרות
הם אורות אשר ביררו בעוה"ז ואע"פ שאתה לוקח
הבירור אשר יגיעת בו לענמך שאתה מתעטר בו ולמה
תקבל שכר על זה הנה עכ"ו נאמן בעל מלאכתך הוא
יתברך שישלם לך שכר פעולתך. משל למלך שאמר לעבדו
פנה כל כסף וזהב ושמלות שיש בחצר זה לחצר אחרת
ואתן לך שכר עתק עשרה אלפים דיגרי זהב ואחר שערך
ופינה הכל לחצר השני א"ל המלך קח לך זה החצר
השני וכל מה שהכנסת לחובי הנה ודאי שורת הדין
מחייבת שאין לו עוד שכר טרחו עשרת אלפים שאמר

תקנה

לו מאחר כי בשלו טרח ועכ"ו המלך נתן לו שכר טרחו
עשרת אלפים וכן הענין כאן אע"פ ששלחך גדול וכתרך
גדול מאותם ג"ק אשר ברת דמלאה לעמך יגיעה עכ"ו
נאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ואל"כ למה
תתקנא מאותם העושים בנחת בלי יגיעה כלל כי הריוח
שלך הוא גדול יותר :

נמצא לפ"ו כל מי שהוא יגיע בעוה"ז ביותר בעסק
שעוסק באמונה הוא מרויח יותר מן בירור ג"ל
שהם אורות שרפי קודש. והנה ידוע מאמר רז"ל למה
נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית הוא מר ואך ע"י
כתישה ילא ממנו שמן שהוא מתוק ומאיר לעולם כך ישראל
ע"י יסורין וביגיעה יעשה מתוק לכוחות הדין שיביאו
שפע מתוק ומאיר לעולם, ובה יובן מ"ש היונה שהוא
רמז לכנסת ישראל יהיו מונותו מרורין כוית דימתה לער
ויגיעה של המונות למרירות הזית אשר תסתלק ממנו
המרירות ע"י כתישה כי ע"י שכחש ילא ממנו שמן מתוק
כן ע"י כתישה שיהיה לישראל ביגיעה רבה של מליאות
הפרנסה בעסק עוה"ז ילא מתוק הוא בירור ג"ק
ממותקים ומאירים לעולם ולו"א מן האוכל ילא מאכל
ומעו יולא מתוק והיינו האוכל הוא האדם ילא ממנו מאכל
שהוא מולא פרנסתו ביגיע כפיו ועי"ו מעו יולא מתוק
שיחברר מן הסיגים העוים ג"ק ממותקים :

ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב בדוד הע"ה בברחו
מפני אכשלים דכתיב ודוד עולה במעלה הזיתים
עולה וזוכה וראשו לו חפיו וכו' כלומר הלא תראה את
דוד הע"ה כל ימיו בלער ויסורי מלחמות ביגיעה רבה, אך
שלמה הע"ה בנו היה כל ימיו בעונג ונחת וכמ"ס וה'
הניח לו מסביו אין שטן ואין פגע רע וא"כ בהשקפה
הראשונה יחשוב האדם כי שלמה הע"ה היה חלקו יותר
חשוב משל דוד הע"ה אביו אך באמת לא כן כי דוד
הע"ה שיגע במלחמות ה' קנה לו ריוח עלום וגורא מן
ג"ק אלף ידות על הרווחה של שלמה הע"ה וגמלא כי
מעלת דוד הע"ה דומה למעלת הזיתים שהם מרים אך
ע"י כתישה שכותשים אותם יולא מהם שמן מתוק ומאיר
לעולם ומן פרי המתוק לא ילא דבר שמאיר לעולם ולו"א
ודוד עולה במעלה הזיתים דייקא דהעליו שלו היה כמו
העליו שיהיה לזיתים דע"י כתישה יולא מהם שמן מתוק
הנאכל וגם מאיר לעולם ולכן קרה לו כו"כ דהכל הוא
לעוה"ב ולהרווחה ודו"ק :

שם מאי משמע דהאי טרף לישנא דמוזי הוא ג"ל
בס"ד אפיק המונות בלשון טרף מפני שהם באים
מן מתוק ובירור רפ"ח גילויין אשר עם כללותם הם
רפ"ע אותיות טרף בסוד הכתוב טרף נתן ליריאו ובסוד
פרוטה שהוא רפ"ע ו"ה :

שם כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה אינו נחרב ג"ל
בס"ד טעם שיש יתרון ללילה בזה כי ידוע שבלילה
שולעת הגבורה וכוחות החינטיים משוטטים בעולם אך
עסק התורה שהוא בסוד החסד כמ"ס מימינו אש דת
למו וכן הוא אומר ותורה חסד על לשונה הוא ממתק
הגבורה ומכריח כוחות החינטיים דמשוטטין בלילה בעולם
וה"ש כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה אינו נחרב מיד
כוחות הדינין וכוחות החינטיים ולכן קראה הכתוב זמירות
מלשון לומר ערילים ואמר לשון ניקן ולא אמר אומר
זמירות בלילה רמז לפי דרכו שיהיה לומר בנדבות לב
ועין טובה ולשון מתנה נאמר על עין טובה וכמ"ס רז"ל
כל הנותן בעין יפה הוא נותן שחוטף וגוול משעות המיוחדים
לשינה ומוסיף על שעות דעסק התורה :

ועוד ג"ל בס"ד הטעם שמוסגל עסק התורה של
לילה לקיום הבית דארז"ל אין הצרכה מליה
בתוך ביתו של אדם אלא בעבור אשתו ולכן האשה נקראת
בשם

כ"י ע"י ע"כ
א"ל מ"י
בכ"ס א"ל
ש"ס א"ל
א"ל מ"י
א"ל מ"י
א"ל מ"י
א"ל מ"י

שכן בן תועלת המעשה ורבותא נקט דאפילו לימוד שאין
בו אלא רק זימור עריוס בלבד ג"כ יגון על הבית
שלא יחרב :

ועדיין

זמירות. וכל למה אמר הנותן זמירות והול' האומר
תלוות כ"ד שעות של היום ע"פ שורה הדין הוא כך
שמונה שעות לשינה ושמונה לעסק התורה ושמונה
למלאכה ומו"מ ועשו להם סימן או תישן או תלית או
תשכיל כל או הוא מספר ח' ולפ"ו העוסק בתורה ח'
שעות בלבד אין לו רבותא כי זה מוטל עליו בחיוב ולא
יגון זה עליו בעוה"ז שלא יחרב ביתו אך הוטל שעות
מומין הקצוב לשינה ומלאכה ונותן לעסק התורה זה
כדאי שיגון עליו בעוה"ז שלא יחרב ביתו, ולכן לא אמר
האומר דהוה משמע על שיעור שהוא חייב בו משורת
הדין אלא אמר הנותן שהוא שיעור הנותן מעצמו בדרך
מתנה וזאת חוב המוטל עליו מלד התקנה :

דף י"ט

דנת על עוגש שעות ששעו הם בעלמא יפה זכית על
אשר נטל חלק המזנות שלהם ונתנו לאחרים כמ"ש רז"ל
זכה נטל חלקו וחלק חבירו בג"ע לא זכה נטל חלקו
וחלק חבירו בגיהנם ולכן אומרים ג"כ יפה חייבת אותם
בעונש שעות של אחרים יען כי יפה תקנת מבצר קודם
ביאת האדם לעוה"ז גיהנם לרשעים וג"ע לגדויקים
ולכן הלדיק זכה בחלק הרשע שכבר מוכן ומוזמן לו
והוא דבר שבא לעולם והרשע לוקח חלק שהיה מוכן
לחבירו בגיהנם שכבר הוא מוכן ומוזמן וישנו בעולם :

שם ולא מבשקל ליה פירש רש"י אינו מכירו וכל
בס"ד דהכונה ע"ד מ"ש בגמרא דמ"ק דף ע"ז
דאמר רבי לבר קפרא שכשעם עליו, בר קפרא אינו
מכירך בעולם וכן הוא זה מ"ש לא מבשקל ליה אין
טובו לומר שאינו מכירו ממש אלא הכונה שאינו רואה
לפניה אליו להזקק לו להגילו מדין גיהנם וזכה נחשב
כאלו אינו מכירו. וכל בס"ד דגממא ערלתו מדה כנגד
מדה דהמילה ניתנה כדי להבדיל בין העהור ובין הטמא
וזה דבק בטמאים, ועוד ג"ל בס"ד כי האדם נקרא איש
תואר חשוב וכיון דפגם בריתו רמזו לאות וא"ו שמספרו
ששה יחסר מן מספר איש ששה וישאר מספר ערלה :

שם שבעה שמות יש לגיהנם ג"ל בס"ד להורות שלא
ניתנה נחלה לאוה"ע שאין להם אלא רק שבע שמות
בני נח בלבד ולהם נתנה נחלה אצל ישראל שיש להם
תרי"ג שמות אס ירדו ועלו ואינה להם בסוג נחלה כי
כל בני ישראל יש להם חלק לעוה"ב. וזוה יובן הטעם
דהתורה נחלקה לשבעה ספרים וכמ"ש חול' בפסוק
חלבה עמודיה שבעה רמזו זכות התורה שהיא שבעה
ספרים יגולים ישראל מן גיהנם שיש לה ז' שמות וידוע
שז' לדיק יורד לגיהנם בעבור שהוליד שמות להקים אותם
משם. וזוה יובן בס"ד כי שבע שמות יפול לדיק בה וקס
שבע זו גיהנם שיש לה שבע שמות יפול לדיק בה וקס
ר"ל כדי להקים משם חלק גדול מגשמות ישראל
הגדולים שם :

שם אשר אור לו בליון זו גיהנם כתב הגאון מהרש"א
ז"ל גיהנם גופה בליון דבר שא"א הוא גיהנם
גדול כמו ס' פעמים בג"ע וג"ע גדול כמו ס' פעמים
בעולם וכו', וע"ש. והנה ג"ל ודאי דאין זו קושית דהא
ודאי גיהנם הוא מקום רוחני ואינו כגשם עוה"ז וכל דבר
רוחני אינו מקום וכן ג"ע התחתון וכל הוא רוחני
ואינו מגשם עוה"ז לכן אפשר שיהיו ג"ע וגיהנם בעוה"ז
ממש ואין תופסים מקום מעוה"ז וכמ"ש רז"ל ארון
וכרובים בנס היו עומדים אך באמת בלא"ה א"א להיות
גיהנם

גיהנם בליון ועוד דבאמת גיהנם היא בלפון העולם וכמ"ש
רבינו האר"י ז"ל דג"ע בדרום העולם וגיהנם בלפון אך
נראה הכונה דלא דריש הכא מלת בליון על עיר ליון
תוב"ב כי אם דריש לה ע"ד ובנה אללו ליון
כלומר אור לו במקום המזויין ויכיר וידוע דגיהנם מקומה
יכיר ומזויין בלפון העולם :

שם שאפילו ריקנין שבך מלאין מזות כרמון ג"ל בס"ד
עמם לדבר ע"ד שארז"ל כל המזכה את הרבים
זכות הרבים תלוי בו ולכן אם עם הארץ עושה מזוה
אחת בזריות ושמחה יהיה סיבה לזכות את הרבים שאז
הכל יקחו מוסר ממנו לומר זה עם הארץ כ"כ רז"ל
ושמח במזוה זו וכ"ש אנחנו וממלא מזוה אחת שלו
זיכהה אותו בכמה מזות של אחרים ואז נעשה מלא
מזות כרמון ואמר כרמון שהוא עשוי כמה חתיכות תלוקים
בפ"ע בקליפה הלבנה השורה עליהם וכל חתיכה
מחוצר כמה גרעינים של פרי הרמון וכן נמלא אלל
ישראל סוכה היא מזוה אחת ומחוצר במזותו כמה מיני
מזות וכן פסח וכיוצא ולכן דימה אותם לרמון, גם ג"ל
בס"ד מלוי אותיות ישראל עולה תקל"ד ועם הכולל וכולל
דכולל עולה תקל"ז כמנין מזו"ת ולז"א מלאים מזות כי
מספר מזות נרמז במלוי שם :

שם בית שאן פתחה נראה הכונה על פתח הוורדין
שלה כמ"ש רבינו ז"ל בעץ חיים כמו שיש וורדין
אל רחם האשה מכל האברים כן יש לארץ וורדין
ההולכים לזרוע ימין והם הדרכים הפתוחים מא"י לג"ע
שהוא דרך צפון במערת האבות דהצרון היא בדרום
ירושלם וכנגדם פתוח לגיהנם כמ"ש ותגור לו בירושלם,
ע"כ, יע"ש ודוק הטעם :

שם באר שחא דכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאול נראה
דמזוה הכתוב הוה מזי להוכיח תרתי שאול ובאר
שחא אך בחר להביא ראיה לשאול מן פסוק דנביאים כי זה
כלל גדול בתלמוד הוכחה מפסוק דנביאים עדיף מפסוק
דכתיוב אע"ג דזה הוא פסוק תהלים ודוד הע"ה קדים
ליונה הע"ה בזמן :

שם והאיכא גיהנם וכו' הדבר יפלא מאי משני על
האי קושית יע"ש של פתחה וכו' אי איכא
טעמא לשמא גרע זכה ומאחר דשתי אלה הם שמות
לה למה לא תשבס בכלל השמות ואדרבה שם גיהנם
יותר חזק דהוא שגור בפי הכל יותר משאר שמות וג"ל
בס"ד דידוע אותיות השם של דבר ודבר בהם רמזו
שרשו ובחינתו וחיותו של אותו דבר ולכן ארז"ל שמה
גרים וזו היתה חמתו של אדה"ר בקריאת השמות שכוין
על האמת לקרא שם לכל צריה ולכל דבר שבעולם
כפי מה שראוי לו לפי שרשו ובחינתו וחיותו והנה חול'
קיס להו שבעה שמות שמונו לגיהנם שיש בכלם סוד
נסתר לפי הבחינה ושורש של גיהנם ורק אותיות גיהנם
ותפתח און בהם סוד ולא רמזו על שורש ובחינה כמשפט
שאר השמות אלא רק נקראו כך בשביל עמם פשטי
דנקיט התרגון ולכן לא מגאוס עם שבעה שמות :

שם שהכל יורדין בה על עסקי חנם, פירש רש"י ז"ל
עריות. קשה וכו' כל יורדי גיהנם חטאו בעריות.
וג"ל בס"ד הכונה אומרו על עסקי חנם דאיתא בקה"י
ז"ל דבזוה"ק משמע שכל הקליפות נקראו חנם בעבור
ששורין על האדם בחנם וע"ש והנה יורדי גיהנם הם
בעבור העונות ואלו העונות עשו בשביל ששלטו בהם
הקליפות דאז ע"י הקליפות נעשו אלו העונות שיורדים
בעבורם לגיהנם ולז"א על עסקי חנם ר"ל על העונות
שהם עסקי חנם אלו הקליפות שמהם ועל ידם נעשו והם
עסק שלהם. וג"ל בס"ד עמם נכון שהקליפות נקראים
בשם חנם כי הקליפות הם מסגרא דס"ו ונחש, וידוע

שכל דבר כחו באותיות שמו ושם פלוני אית מ"ס שבו
הוא רע קשה ומויק יותר מן אותיות הנשארים יען כי
כנגד אותיות הנשארים יש שם קדוש הנקרא הא"ל הרמז
בר"ת אלה סתר לי ושם הקדוש הזה מכניע אותיות
סא"ל בפלוני לכך הם רע חלוש אך אות מ"ס דפלוני
הוא רע קשה כי אין בשם הג"ז אות כנגדה להכניעה
ולהחליש כוחה וכן אותיו נח דגש הם קשים ורעים יותר
מן אות ש' יען כי כנגד אות ש' דגש יש אות ש' דתפילין
וגם דשם מלפ"ן להכניעה ולהחליש כוחה ולכן כתיב
בתפילין של ראש וראו כל עמי הארץ כי עסקי נקרא
עליך ויראו ממך וארז"ל אלו תפילין שבראש שבהם יש
אות ש' כפולה משני לדדין ומכנעת אות ש' דגש שהוא
שר שלהם ומכנעת אות ש' דשטן ג"כ ולכן היא כפולה
וגשאר בהם בגשם ושטן אותיות נעמן"ן שהם אותיות
קשים ולר"ך להם עחינה ע"י עסק התורה להכניעם
וגמלא אותיות נח דגש ואות מ"ס דפלוני גשאר קשים
ורעים, ולכן הקליפות נקראו חנם על שם שלשה אותיות
הקשים והרעים האלה שהם אותיות חנ"ס ולכן יורדי
גיהנם שנמשכו אחר אלה שהחטאו אומרו עליהם
שיורדין על עסקי חנם :

דף כ"א כי פשטת לה כמה היא. כתב הרישב"א
ז"ל, כבר פירשה רש"י ז"ל ופשטתה היא
מאד כי המגילה כשהיא עפה יש בה ארבעין אמות על
עשרין אמות שהם שמונה מאות אמות, והאמה מרובעת
יש בה ארבע זרקות כדמוכה לעיל גבי המזבח והקרנות
נמלא שיש בה שלשה אלפים ומאתים זרקות עכ"ל. ולר"ך
הבין מאי קמ"ל זכריה הע"ה במספר זה של שלשה
אלפים ומאתים זרקות מאחר דשיעור הזרה לא ידענו
כי אין זה כשיעור זרת שלטו. וג"ל בס"ד דקמ"ל בסך
הגז"ל שלר"ך לעסוק בתורה בארבע חלקיה, שהם פרד"ס
וגם לר"ך להו"אם בפה וכמ"ש רז"ל ע"פ כי חיים הם
למזלחהם למזו"אם בפה ופרשטו הכונה בפה פתוחה
ולא יגמס וכמ"ש בגמרא חויה דהוה מוגמס וא"ל
פתח פ"ך ויחירו דבר"ך וכן ברוריה אשכחתינה לההוא
תלמידא דגרים בלחשה בעטא ביה כי הלמוד בלחשה
לומד בפה סתומה אך הלמוד בקו"ר לומד בפה פתוחה
ולכן לימוד התורה נרמז באות אל"ף רמז שהאדם מושך
חוט של חסד הנקרא אל"ף ע"י שלומד בפה פתוחה. והנה
נודע פה פתוחה מספרה שמונה מאות ולכן לימוד ד'
חלקים פרד"ס בפה פתוחה הנה המספר עולה שלשה
אלפים ומאתים ועל זה רמז זכריה הע"ה במידה זו שנתן
לתורה שבע"פ שלשה אלפים ומאתים זרקות והא דנעשה
החשבון בזרקות שהוא חני אמוה לרמזו שהעוסק בתורה
לא יראה עלמו חנם שלם אלא יחשוב תמיד שהוא עודנו
כחני ולכן אפילו החכמים הגדולים נקראים בשם תלמידי
חכמים כי הם חושבים עצמם תלמידים ולא נעשו חכמים
שלמים :

שם תאנים הטובות אלו הדליקים י"ל למה עשה דמיון
הדליקים והרשעים בתאנים ועוד קשה קושית
הרי"ף ז"ל אך יבא סיוס הכתוב מועדים לפני היכל ה'
דרשעים מאי עבדתייהו בהיכל ה' וג"ל בס"ד דארז"ל עך
שאכל אדה"ר תאנה היה וידוע דעך הדעת היה טוב
ורע מחוברים יחד ולכן אחר שחטא אדה"ר שבו היו
כלולין כל הגשמות הבאים נעשה ככל הגשמות תעובת
טו"ר והמלות נמשכים מחלק הטוב שנגשמה והעבירות
מן חלק הרע ולכן הנביא ע"ה ראה תבונה עך הדעת
בשני חלקיו דוד אחד מלא תאנים טובות כנגד מעשה
הדליקים רעות כנגד מעשה הרשעים ולכן סו"ס מועדים
לפני ה' כי ג"ע שבחוכה היה עך הדעת היא היכל ה'
ועוד

אדם מתורה שבע"פ שהם דברי סופרים התלוים באזנים אך אחר שבה ועשה אלף וחמשה טעמים על כל דבר מדברי סופרים בזה נמשכו הכל על תורה שבע"פ התלויה באזנים ולפי"א עד שבה שלמה ועשה לה אזנים :

ועוד כ"ל בס"ד יודוע התורה נתנה לנו מעולם הבריאה שה"ס בינה וכמ"ס בזה"ק תורה מבינה נפקא ולכן התחילה בבי"ת שה"ס בינה יודוע כי הבינה נקראת חס דכתיב כי חס לבינה תקרא ועל ידה יוכל האדם להבין דבר מתוך דבר ולעשות פו"ר בתורה. וממנו חו"ל הבינה בחיבת אזנים כי ראש וסוף הוא חס ובאמצע אבותיות ז"ן שהוא מספר בינה שעל ידי הארתה יעשה האדם פו"ר בתורה להבין דבר מתוך דבר וכיון שעשה שלמה הע"ה הבין טעמים לכל דבר ודבר מד"ת וד"ס בזה נתרצה התורה ואז נעשה בה קרן קיים שהאדם עושה בס פו"ר ע"י הארת הבינה הרמוזה באזנים שהיה מבין דבר מתוך דבר :

שם על כל קו וקו תלי תלים של הלכות. ז"ל למה מונה לרביי ההלכות בשם תלים וז"ל בס"ד דתורה שבע"פ מכונית בשם דד דכתיב דדיה ירווך בכל עת ופרשנו בס"ד הטעם מפני שיש בה ח' דרגין שהם ארבע וארבע דבר והופכו דהיינו כשר ופסול חייב וזכאי חסור ומותר עמא וטהור שהם ד' וד' ולכן מכונית בשם דד ולפי"א לסקוד על דלתותיו יוס יוס כלומר שמנה דרגין שהם שני דלתין והנה כל דלת במלואו יש בו ת"ל לרמוז שכל ד' דרגין וד' דרגין יש תל הלכות וז"ש קולותיו תלתלים ר"ל ת"ל ות"ל של שני דלת של דד הג"ז ולכן בהמ"ד נקרא מגדל דוד כי דוד הע"ה הוא סוד תורה שבע"פ וכנ"ל בזה"ק על פטירת דוד הע"ה ביום שבת ולכן יש בשמו שני ד' ולפי"א כמגדל דוד ואחרי"כ הוא בהמ"ד בניו לתלפיות תל פיות כי בדל"ת ודל"ת יש תלים של הלכות. ועוד כ"ל מה שקרא לרביי ההלכות בשם תלים כי ההלכות ה"ם נפש כי הלכה סוד הכלה ומספר נפש הוא ת"ל.

דף כ"ב איכה קורמו באגמא. נראה שהוא על אותו הגדל באגמים הנמלחים במדינות אלו שקורין אותו בערבי בשם כ"ר רי"ט והוא נאכל ע"י בישול ותיקון :

שם האדם שגשג משוי על פניו. כ"ל בס"ד הענין בגמול יודוע ששם אלקים פועל בטבע לכן אלקים בגי' הטבע משא"כ שם הוי"ה פועל למעלה מן הטבע ולכן תמלא שלפני אבותיות שם אלקים יש אבותיות במובן כי כח הטבע הוא מוכן ומזומן בעוה"ז מששת ימי בראשית ושם אלקים שולט במובן הזה של עוה"ז לכן שם אלקים הוא למעלה מאבותיות הטבע וז"ש ומשלים לשונאיו על פניו ר"ל במובן של עוה"ז הרמוז באבותיות לפניו :

שם היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם. כ"ל בס"ד הכונה ע"פ מ"ש המפרשים ז"ל הא דשכר מלכות בהאי עלמא ליכא מטעם דקי"ל אין שכירות משתלמת אלא לבסוף וכל ימיו של אדם הוא כפועל וכשמות שבעה חפשי מן המלות אז יקבל שכרו וכל זה בשכר מלכות שיש להם סוף בזמן המיתה אבל עסק התורה אין לו סוף ואין לו הפסק שגם אחר פטירה מעוה"ז הוא נוהג אלא הנפש ששוכנת בתורה בשיבות הנדיקים כמ"ס בגמרא ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ויכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בזיון וגם הגוף בקבר שפתותיו דובבות בתורה כמ"ס רז"ל ע"פ דובב שפתי ישנים. וז"ש היום לעשותם ולא למחר לעשותם איירי על מעשי המלות שיש להם סוף בזמן משא"כ בלימוד התורה ולכן אמר לעשותם ולא אמר ללמודם וכיון שיש להם סוף והפסק כי למחר נעשה חפשי מן המלות לכן היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם דאין

שכירות משתלמת אלא לבסוף משא"כ שכן תורה אפשר ששתלם גם בעוה"ז ואין לה הפסק :

דף כ"ו מלמד שחלה חזקיהו וזא ישיעיהו להשיב ישיבה על פתחו פירש רש"י כדי שלא יהא השות למ"ה להכנס לשם. וקשיא והלא בפ"א דברכות מפורש להדייה אחר שהגיד לו ענין מיתתו א"ל חזקיהו הע"ה הב לי ברכתך והשיב לו ישיעיהו הע"ה שכבר נגזרה עליך גזירה שתמות ולא יש תקנה נמלא ישיעיהו נתייחס ממנו ולמה הוסיב ישיבה כדי שלא יכנס מ"ה. וז"ל בס"ד דודאי חזקיהו הע"ה ימות בנשיקה ורק יתראה לפניו מ"ה באותה שעה לעשו' לו בעיתותא בלבד ולא יוכל ליקח נפשו בידו ולכן ישיעיהו הע"ה הוסיב ישיבה שלא יוכל להכנס שם לעשות לו בעיתותא. או כ"ל בס"ד לעולם לא נתייחס ממנו וידע שיש תקוה שיחיה ותבטל הגזירה ורק א"ל כך שכבר נגזרה גזרה כדי שישכר לבו ויתפלל מקירות לבו, אי נמי כ"ל דבתחלה נתייחס ממנו ולכן א"ל שכבר נגזרה גזרה אך אחר שסתר חזקיהו את דבריו באומרו כך מקובלני שלא להתייחס מן הרחמים חזר ישיעיהו מדעתו הראשונה והוא ג"כ השתדל לעזור לו ע"י קביעות ישיבה וע"י תפלה אי נמי הוא עשה לו דבר הנגזר לכל ת"ח שחלה דלאו כ"ע ידעי זה ואם לא היה מוסיב ישיבה היה מתחייב לזולל כבוד לחזקיהו הע"ה לעיני הרואין בראותם שלא עשה לו כדרך שעושיין לת"ח או עשה כן לפרנס הנס :

שם ולאו מלתא היא כ"ל אין כונה הגמרא לדחות סברת ישיעיהו הע"ה דמי יוכל לפקפק ולדחות מעשה נביא אשר רוח ה' דבר בו אך הכונה כמ"ס הרעוב"א ז"ל ולא היא פירוש לת"ח בעלמא ליכא למעבד כמו שעשה ישיעיהו שהיה נביא ולידק גמור עכ"ל. ועיין מהרש"א מ"ס בזה ולא יראה דברי הרעוב"א הג"ז והוא הבין חשש הנדידי הוא על החולה עצמו ולכן פירש הטעם בדרך אחר וי"ל בדבריו וק"ל :

פרק שלישי

דף כ"ט שאל חני בלל וחני נחש שבו. כתב הרעוב"א ז"ל יש שפירשו נחש של בלל הוא תולעת שנעשה בו שהוא סכנה כהרס של נחש ובדרך שאמרו קפא דחמי וקפא דחמא עכ"ל. וקשה על פירושם והלא תולעת זו מתהווה במחובר ואיך נכשל רחב"ד בזה דהא אין הקב"ה מביא תקלה ע"י לדיקים במידי דאכילה וכל תולע דמתליע במחובר א"ע דהתוס' והר"ש ס"ל כל זמן שלא ריחש מותר הנה רבינו יחיאל והרשב"א והר"ן ס"ל א"ע דלא ריחש קריין ביה שורק על הארץ ואסור וכן היא סברת הרמב"ם והרב המגיד וכנ"ל בב"י סו' פ"ד. והן אמת שהיה חני תולע עכ"ז איסורא איכא ואין הקב"ה מביא תקלה ע"י לדיקים במידי דאכילה אפילו באיסור כל השקטו על כן נראה דאין לפרש כן אלא או כפירוש רש"י או כפירוש ר"ת ז"ל ודע דאפילו לפירוש רש"י ור"ת לאו בבבלים העומדים לאכילה איירי אלא כמ"ס הערוך ז"ל דאיירי בבבל שמשירין בארץ להוילא ממנו זרע שדרך ללאת ממנו קנה ויש לאותו קנה ראש כמו הראש של נחש ואם הוא מאד כי כל זרע הוא חס ולכן לא יאכלו אותו וגם הבבל הוא לא יאכלו שוגא מתורת מואבל אבל שאר בבלים ליכא סכנתא עכ"ד יע"ש :

שם מפני שהשעה לריכה לו קשה וכי חס אין השעה לריכה לו אינו כדאי לבקש עליו רחמים והלא חס גדול וחסיד גדול היה. וז"ל בס"ד הכונה בעת שבקשו עליו רחמים באו בתפילתם בטענה זו שהשעה לריכה לו וע"כ תובר דקדוה וכות ממשו הטובים שאם לא היה לדיק גדול ביותר לא היתה השעה לריכה לו, אי נמי

נמו כך אמרו בתפילתם אפילו חס השלים חיים הקצובים לו ראוי שיתן לו הקב"ה חיים מחדש מפני שהשעה לריכה לו והא דאמר לשון זה שהשעה לריכה לו ולא אמר שהדור לר"ך לו רמוז בזה על מול הפרנסה שנקרא שעה וכמ"ס הקב"ה לר"ח בן פדת ואולי נפלת בשעתא דמוזני וכן אמרו אין לך אדם שאין לו שעה וכן אומרים שעתא קיימא ליה וכיוצא בזה. וידוע דבה קול מכרזת כל העולם נזון בשביל חנוכה בני נמלא הפרנסה וההללחה של בני אדם תלויה בו ולריכה לו. אי נמי קיטש שהשעה לריכה לו כי היה מסוגל להתפלל וידוע שהתפילה נקראת חיי שעה והתורה חיי עולם וכנ"ל בגמרא :

דף מ' תן חלק לשבעה אלו שבעה ימי בראשית. פירש רש"י ז"ל שהשבת נבחר מחובה. וגם לשמנה אלו שמונה ימי מילה השמוני נבחר מחובה. כ"ל בס"ד השבת הוא קדוש ונבחר מאיתו יתברך ואין אהנו עושים בגופו יתרון ורק אהנו נותנים לו יתרון בתוספת מחול על הקודש שעה אחת בכניסתו ושעה אחת ביציאתו ולכן שבעה שהוא רמוז לשבת יש אבותיות ב' שפ"ה וזכו תן חלק לשבעה ב' שעה ואלו שהי שעות מתנת האדם. ובשמונה הרמוזה למילה יש אבותיות שם ניה כי האדם נותנים לו אציו ואמו שם ניה לו ביום המילה. והנה נודע כי מילה דוחה שבת לכן אמר וגם לשמונה כל גם לשון רבוי שם יתרון לשמונה שהוא יוס המילה דוחה על השבעה שהוא יוס השבת בדבר זה דהמילה דוחה שבת ולכן רמוזו בתיקונים בפסוק מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה נמלא דהמילה נרמזה בר"ת ושם הוי"ה בס"ת. וזוה פירש הרב פוללות אפרים ז"ל הפסוק כי הגדלת על כל שמך אמרתך דארו"ל שש אצבי על אמרתך זו מילה שנתנה באמירה והגדלת אותה שרמזת אותה בראש ושמן בסוף וז"ל וגם לשון רבוי לשמונה אך רבינו מהרש"א ז"ל כ' בשם רבינו האר"י ז"ל תיבת וגם הוא מלשון גוממו עם השופי שהוא לשון חיתוך שהוא המילה עצמו :

דף מ"א למצבי עליהו רחמי. קשה וזי שאר מוני יסורין אע"פ שהם קלים ופחותים מאלו אינם כדאי למצבי רחמי עליהו וז"ל בס"ד הכונה דאלו לריך לבקש עליהם רחמים קודם בואם שיתפלל האדם תמיד שלא יבא לידי יסורין כאלה יען דאחר ביאתם ושליתם בו קשה להתפלל כיון דמנצבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו. אי נמי הכונה למצבי רחמי בכל זמן ועידן ואפילו בשבת ויו"ט דעל אלו אין אומרים שבת היא מלצווק כמו שאומרים בשאר יסורין וחולאים :

דף מ"ג כיון דאתי משיחא עבדים רבים לישראל. כ"ל בס"ד הטעם ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק ולא נכסף תגאלו דגאלות ישראל ממלכות היתה ע"פ מדרת החסד שהוא סוד הכסף אך גאלוה העתידה להיות בב"א תהיה ע"פ מדרת הגבורה שה"ס ילחק ע"ש וידוע בסוד הברכה שצריך ילחק אע"ה את יעקב אע"ה ויתן לך האלהים מעל השמים שהיא עשרה ברכות כנגד עשרה ספירות וברכת יעבדוך עמים כנגד ספירת הגבורה וכנ"ל בסידור רבינו הרש"ש ז"ל בדעות פסוק הנ"י יע"ש. ולכן כיון דאתי משיחא ע"פ מדרת הגבורה או תקיים תיבך ומיד ברכת יעבדוך עמים שהיא כנגד הגבורה. וז"ל בס"ד מ"ש עבדים הם לישראל תיבת הם נראה לשון יתר אך וכן הכונה עבדים מלך עלמס ברזונס ולא מחמת הכרתו ולכן תקף ביום ראשון באים לשמש וכל זה בקץ של בעתה :

שם מביא שפורתו ומביט בה עיני מ"ש רש"י ז"ל. והגאון תורת חיים ז"ל תמה על פירוש רש"י היאך יוכל להבחין דבר זה שהרי כשמתרחק לאחוריו ארבע וחמש אמות שיב לא יראה קרקעית הגי' לא מפני

המתרחק אלא לפי ששפת הגי' מפקיט בינו לבין קרקעית הגי' עכ"ד והגי' כ"ו בקושיא ע"ש. ולי אלא עבדה כ"ל בס"ד כונה רש"י ז"ל ברורה ופירושו הוא מוכרח מאד דאין כונה רש"י ז"ל לומר שיחזור לאחוריו דהיינו ללד היבשה המתרחקת משפת הגי' כמו שמבין הגאון ת"ח ז"ל דזה לא יתכן כלל וכמו שטען אך הכונה הוא חס רוצה לידע עמוק של גי' בדקדוק ואינו יכול למדוד ממילתו מפני הגובה יעשה כך יביא שפופרת שיש בה ללפות בה יותר משיעור עומק הגי' לפי אומדן הדעה למרובה באופן שברור לו שיעור לפיית השפופרת יותר משיעור עומק הגי' בודאי ועמוד על שפת הגי' בלד אחד מלדדי הגי' ויביט בשפופרת היתה בקרקעית הגי' בנקודת קרקעית הגי' אשר לפני מעמד רגליו ממש וזו הנקודה תהיה מטרתו ויתחיל לילך על אורך שפת הגי' לאחוריו והשפופרת בידו ויפסה בה בלחות נקודה אשר בקרקעית הגי' שהיתה כנגד מעמד רגליו אשר שם אותה למטרה ובעת הלכו על אורך שפת הגי' הנה הוא רואה את הנקודה של קרקעית הגי' בלחות השפופרת ואחר שיתרחק במהלכו לאחוריו על שפת הגי' עד שלא יוכל לראות עוד את הנקודה היתה על קרקעית הגי' מפני ששכלם כח לפיית השפופרת שבידו אז נתברר לו בזה עומקו של גי' כמה כי אז ימדוד הקרקע של שפת הגי' שהלך בה בהיותו זופה בשפופרת שבידו ויתחיל למדוד מן מקום שכלה בו לפיית השפופרת עד מקום שעמדו רגליו בראשונה שהוא למעלה מאותה הנקודה שבקרקעית הגי' ואם למשל עלה המודידה של שפת הגי' שלשים אמה והוא יודע שלפיית השפופרת היא שיעור מאה אמה הנה בזה נתברר לו דעומק הגי' הוא שבעים אמה כי לריך לנכות מן שיעור מאה אמה של לפיית השפופרת שלשים אמה של מהלך שפת הגי'.

ז"ש רש"י ז"ל ילך על שפת הגי' ויפסה בה לעומקו דהינו מקום העומק שהוא תחת רגליו שעומד שם ויתרחק לאחוריו ר"ל יתרחק לאחוריו על שפת הגי' עצמו לאחוריו ולא ללד היבשה שאחרי שפת הגי' אלא הולך על שפת הגי' עצמו לאחוריו ועיניו תלפנה בלחות הנקודה של קרקעית הגי' שהיא תחת מקום שתחיל לעמוד בו כי יעשה לו אימון מתחלה והוא יהלך עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גי' כלומר במקום שכלה ראיית הנקודה היתה הראשונה שם כלה לפיית השפופרת אשר שיעור לפיית ידועה אללו כמה אמות היא זופה שאם יתרחק עוד מעט לא יראה עוד את נקודת קרקעית הגי' שהיא וזוה ידע שמירת גבהו של גי' ומדת אורך שפת הגי' שהלך בו מן מקום המובין כנגד הנקודה היתה עד מקום שכלה לפיית השפופרת הנה כל זה המידה היא מידת לפיית השפופרת הידועה לו ואז בזה יבין עומקו של גי' בצירור ע"י שימדוד שפת הגי' שהלך בו ויראה אם עלה שלשים אמה והוא יודע ששיעור לפיית השפופרת מאה אמה יבנה שלשים מן המאה וידע שעומק הגי' הוא שבעים אמה וזה ברור. והרחבתי הדברים בזה כדי להקל על המעיין שהיה קשה ההבנה יען כי ראיתי אדם גדול וגאון קדמון הוא הגאון תורת חיים ז"ל אגב חורפיה לא דק במ"כ להבין דברי רש"י ז"ל על אמות וחשב בהם דרך אחרת ולכן נחקקה בהם. ועוד ראיתי להגאון ת"ח ז"ל הג"ז שעשה אופן אחר בפירוש הגמרא דלא שפירוש רש"י ז"ל יע"ש וז"ל בס"ד דרש"י ז"ל לא בחר בפירוש הרב ז"ל מפני דלפי פירושו הול"ל יתקן שפופרת כפי עומקו של גי' ומביט בה ביבשה ואומרו יביא שפופרת משמע שהיא מתוקנת ומכוונת על שיעור ידוע ורק יביט בה ביבשה כדי לברר על ידה שיעור הגי'.

ודעי כי שפופרת שהיתה לר"ג היתה עשויה בחכמה ששיעור

שעור לפימה הוא רק אלפים אמה לא פחות ולא יותר
 ובאו חז"ל ללמדנו שקידות ומחילות רבותיו הראשונים
 וחרדתם על חוקי התורה ומשפטיה שהיו מבינים כלים
 שהיו מוזמנים להם לעת הצורך כדי שלא יבואו לידי משול:
והנה ע"ד המוסר נ"ל בס"ד דברי חכמים ז"ל באומרו
 הרואה לידע עומקו של גיא רמו למדת הענוה
 דכתיב כל גיא ינשא שרדך האדם לירד בה לעומק ולא
 די לו שילך בה בדרך המנוע כשאר מידות ואם ירצה לידע
 כמה גאה ומשובח העומק של מדת הענוה שהאדם מעמיק
 בה לירד עד קלה אחרון שלה יבא שפופרת ויביט בה
 והוא כי יראה שהשפופרת רכה כשהיא ארוכה אין לופים
 בה למרחוק וכשהיא קלה לופים בה למרחוק וכמו שפירש
 רש"י ז"ל והנה זוהי ילמוד מוסר על מדת הענוה אם
 יהיה האדם קטן וקצר בעניו או הוא יבט במשכלות
 וישגו השנה רבה ביותר למרחוק ואם יראה עלמו גדול
 תמנעט השגתו ותתקצר חכמתו במשכלות וכמ"ס מאן
 דאיהו ועיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו ועיר ועל כן
 ראוי שהאדם יתפוס קלה אחרון של מדת הענוה וירד
 לעומק שלה ולא יעמוד בדרך המנוע ועוד ילמד האדם
 מוסר מן השפופרת שהיא עשויה כמו זה שקורין דארבין
 שראשו אחד קטן ודק וראשו אחד רחב ואם האדם יתן
 עינו לראות בראש הדק יראה אותו דבר שלפניו גדול
 מאד וקרב אליו ואם יתן עינו לראות בראש הרחב יראה
 דבר שלפניו רחוק וקטן הגדול לחמוד אותו או יתרחק אותו
 דבר ממונו וגם יקטן אללו ואם יתן עינו בחלק הקטן
 והמונעט או יגיע לידו בקרוב ואז יגדל אללו:

ובי"ש הרואה לידע גובהו של דקל. נ"ל בס"ד ע"ד
 המוסר, כי דקל רמו לדיק דכתיב לדיק דיק דיק דיק
 יפרא והוא דקל המולא פירות מתוקים וכן הן מלות
 ומע"ט וכל אדם חייב לכבד הלדיקים שבדורו כראשונים
 ז"ל כמ"ס יפתח בדורו כשמואל בדורו. ר"ל יפתח בערך
 דורו הוא כשמואל והיינו דלריך כל אדם לכבד הלדיקים
 שבדורו ע"י שיעריך מעשיהם לגבי מעשיו דאן נחשבים
 לפי ערכו כערך הראשונים הקדמונים אבל לא יאמר ובי
 לדיק זה הוא כרשב"י או כרשב"י כדי שאכבדו כבוד
 גדול דהאומר כן הוא טועה יען כי זה הדור אינו כדור
 רשב"י כדי שתראה שיהיה זה שדורך כמו רשב"י דזה
 הכלל גדולי הדור נערכים לפי ערך אנשי דורם ולז"א
 ימודד תחלה ללו דהיינו מעשיו ותכמתו כי התורה והמע"ט
 הם לל האדם שהוא חי בהם וימודד או לל קומתו של
 הדקל שהוא הלדיק שבדורו שיהיה מידתו בערך מידת
 עלמו ואז ידע כמה הוא גבוהו של דקל ר"ל כמה גדול
 מעלתו שראוי לכבדו:

ועוד נ"ל בס"ד ע"ד הסוד כי ידוע מ"ס מא"א ז"ל
 דמט"ט נקרא דקל גם ידוע מ"ס רבינו ז"ל בשער
 הכותות דמט"ט הוא בששה קלוות דילירה ולכן יש בו
 ששה אותיות כנגד ו"ק דילירה ע"ש. גם ידוע דמט"ט
 מספרו כמספר שד"י ולז"א רז"ל שמו כשם רבו. גם ידוע
 מ"ס בעץ חיים שער השמות דשם שדי בששה לרופיו
 הוא סוד היליית דמט"ט ושם מפורש החשבון לנכון ע"ש.
 נמלא סוד היליית דמט"ט הוא בשם שדי ולכן מספר שם
 מט"ט עולה שדי וז"ש הרואה לידע גבוהו של דקל הוא
 מט"ט הנקרא דקל אם תראה לידע מעלתו תמודד ללו
 הוא שם שדי שה"ס היליית דמט"ט ולהכי קרי לי ללו
 הוא רמוז במספר שמו של מט"ט וזוהי בזיון מעלתו
 גם עוד תמודד לל קומתו שהם ששה קלוות דעולם
 הילירה כי עד סוף ו"ק דילירה היא קומת מט"ט ותמלא
 ג"כ זה המספר של קומתו שהוא ו"ק דילירה ג"כ רמוז
 בשמו הטוב וכמ"ס רבינו זל"ה דבשם מט"ט יש ששה

ועוד נ"ל ע"י רמב"ם ז"ל שיש בזה חכמה גדולה
 ויש בו חכמה גדולה ויש בו חכמה גדולה
 ויש בו חכמה גדולה ויש בו חכמה גדולה

בפנימית אך ודאי המקום עמוק עמוק מאד ואל תחמה
 אך היו יכולים החיים ליכנס במקום עמוק מה ולסבול
 אור הפנימית כי ודאי בדרך גם היה כל זה, ושרה אברהם
 לבדו הכניסה וכן את רבקה ילחך לבדו הכניסה וכן
 את אברהם ילחך לבדו הכניסה ואת ילחך יעקב
 לבדו הכניסה וכן את לאה יעקב לבדו הכניסה כמ"ס ושמה
 קברתי את לאה, ואת יעקב יוסף הכניסה ואחיו עמו
 וכולם בנם נכנסו וילאו. או יתכן היה להם סמנים שיש
 בהם ריח טוב ובהם או בעשן שלהם נכנסו וילאו. ושע
 המערה אין אהנו יודעים כמה והלוינים שיש עתה
 בעליונה אלו עשאים הגויים לפי דעתם והחומה מחמת
 שאבניה גדולים מאד נראה שהיא בנין ישראל קדמונים
 אך אין מאחן הוכחה על שטח הפנימית כי אפשר עשו
 החומה כפי שטח העליונה דוקא וסדר קבורתם מובאר
 בזה"ק שני חופנים וברוך הודע:

ודע כי מה ששמש שבזמן המלחמה והמלחמה קפלו גויים
 והפילו עלמם תוך המערה העליונה הגה קרקע
 העליונה אין ניכר בה שום דבר ובדאי אלו תקף ומיד
 נעשו עפר או נבלו השדים ורקוס לתוך הים כי א"א
 ששאר נבלתם שם רגע וזה פשוט אע"פ שבקרקע העליונה
 אין שם שום דבר ואינו נראה שם כלום כי אם רק יש
 שם פתח לתחתונה עכ"ל המקום מקודש ולא יתכן שנשאר
 נבלת הגויים שנפלו שם רגע אחד, ועל זה נאמר ועוד
 מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואינו וענינים ירבו
 אך וכו' וכן אמר בקהלת ובכן ראיתי רשעים קבורים
 וכו' גם זה הכל ואין להאריך עוד בזה והמבין יבין:

שם ויהי בימי אמרפל רב ושמואל חד אמר נמרוד שמו.
 קשה הו"ל להש"ס למקט פלוגתייהו על פסוק
 האמור קודם זה בפרשת נח דכתיב וטו ילד את נמרוד
 ונ"ל בס"ד דודאי מ"ד נמרוד שמו הוא רב כיון דנקיט
 מילתיה בראשונה והוא נזכר קודם שמואל ומאחר דרב
 הוא דאמר נמרוד שמו ודאי הוא אמר האי מילתא על
 פסוק זה של ויהי בימי אמרפל דקמ"ל חידוש זה דאין
 אמרפל שמו אלא נמרוד שמו, ושמואל פליג עליה ואמר לא
 כי אלא אמרפל שמו ובדנקיט האי קרא ומה שנקרא
 נמרוד בקרא אחרונה הוא על אשר המרוד את כל העולם.

ברם עדיין י"ל מאי נ"מ בהאי פלוגתא דפליגי רבנן
 אם היה עיקר שמו נמרוד או עיקר שמו אמרפל.

ונ"ל בס"ד דנ"מ אם אחד אמר על חבירו זה כנמרוד
 או למ"ד נמרוד שם הלידה אין זה בזיון ואינו יכול
 להצטו בדיון כי יאמר כותי לומר שהוא גיבור כנמרוד
 אבל אם נאמר אמרפל שם הלידה ואח"כ נקרא נמרוד
 על עולם רשעתו שהמרוד את העולם וכו' אז חשיב זה
 בזיון כמה שאמר זה כנמרוד. ולכן תמלא בפסוק על כן
 יאמר כנמרוד איש גבור ליד לפני ה' פירש רש"י ז"ל בחומש
 על כל אדם מרשיע בעוונת פנים יודע רבוגו ומתכוין
 למרוד בו יאמר זה כנמרוד גבור ליד עכ"ל. הנה רש"י
 ז"ל אויל בחר מ"ד אמרפל שמו ונמרוד הוא מורה על
 רשעתו ולכן אם אמר על אחד זה כנמרוד ה"ז בזיון אך
 אונקלוס תרגם פסוק הנ"ו הוא היה גבר תקיף קדם ה'
 על כן יתאמר כנמרוד גבר תקיף קדם ה' ע"כ והוא אויל
 בחר מ"ד נמרוד שמו ושם אמרפל הוא שם רשעתו ולכן
 אם אמר זה כנמרוד אין זה בזיון כי יאמר כותי לומר
 הוא גבר תקיף כנמרוד:

שם שאמר והפיל את א"א י"ל למאי הולך לפרש
 ברמו שאמר ומה בא ללמדנו בזה ונ"ל בס"ד בזה
 למדנו עוד פלא הנס שנעשה לא"א מזל אחר, כי ידוע
 שנמרוד היה מכסף גדול ומסתמא עשה ואמר כמה לחשים
 בשמות טומאה כשהפיל את א"א לכבשן האש כדי שישלבו
 בו האש ולא הועיל כי מטולם היליו השי"ת וז"ש שאמר

והפיל את אברהם ללמדנו רבותא של נס שעשה השי"ת
 לא"א כי אותו רשע אמר כמה לחשים בשמות טומאה
 להפיל את א"א כדי שישלבו בו האש ולא שלט בו. או
 יובן בס"ד דאיתא בתנא דבי אליהו שעשה נמרוד ויכוח עם
 אברהם אע"ה והסית אותו בכמה דברים למשך לבו
 לעבוד ע"ז קודם שהפילו לכבשן האש וכשראה שלא הועילו
 דבריו עמו אז אמר שישלבו לכבשן האש שהוא עובד לאש ואם
 יש יכולת לאלוה שלך יבא ויילך ע"ש, ולז"א שאמר והפיל
 פירוש אמר תחילה דברים של הסתה ואח"כ הפיל:

והנה מלבד הגעריקון דעביד הגמרא בשם אמרפל נ"ל
 בס"ד עשם נכון בשם אמרפל שנקרא בו נמרוד.
 והוא דנמרוד עשה עלמו אלוה ופגם באהדותו יתברך
 הרמוז בלוח אל"ף שהוא מספר אחד ולפי הפגם שלו
 אינו נקרא האלף במילואו בשלשה אותיות אלא מסתלק
 ממונו אות הראשונה שהיא ה' ונשאר רק אותיות פ"ל
 ולכן נקרא אמרפל חלק התיבה לשתיים וקרי בה אמר פ"ל.
 ועוד נ"ל בס"ד לרמוז אמרפל אותיות מה אפל שהיה מר
 ואפל שהחשיך עיני הבריות במריבות אשר מירר אותם
 לעבוד ע"ז:

שם ח"א חדש ממש מקשים מה חידש מ"ד זה על הכתוב
 דהא גם הכתוב קוראו חדש. ונ"ל בס"ד מי שהוא
 מלך בן מלך כשמואלך אחר מות אביו אין המלכות אללי
 חדשה ממש יען כי גם בחיי אביו היתה המלכות נקראת
 על שמו שקורין אותו יורש העצר ויש לו שם מיוחד בעבור
 זה, משא"כ אם אינו בן מלך כשמואל הגה המלכות אללו
 חדשה ממש כי קודם שמואל לא היה לו שום מנוע במלכות
 לא מינה ולא מקלטה ולכן מ"ד זה בא לחדש על הכתוב
 חדש ממש שלא היה בן מלך דאז המלכות היא אללו חדשה
 ממש. או יובן בס"ד הכונה דמ"ל מקודם לא היה למורים
 מלך גמור כשאר מלכים אלא ה' ריפובליק כמו שיש עתה
 במלכות אמריכא"ן ובמלכות פראנס"ה והראש של ריפובליק
 היה נקרא פרעה ואח"כ קודם ששעבדו בישראל שיט
 חכמים שלהם ומינו עליהם מלך ולז"א חדש ממש, ואע"ג
 דכתיב בפרשת שר בענין שר המשקים שר האופים חטאו
 לאדוניהם למלך מלרים לא היה עדיין מלך ממש אלא היו
 ריפובליק ולהראש קרי ליה מלך מלרים בלשון מושאל
 שדיו כמלך:

ועדיין י"ל במאמר זה מאי נ"מ בהאי פלוגתא
 דרב ושמואל אם נאמר חדש ממש או
 נאמר נחדשו גזרותיו. ונ"ל בס"ד דנ"מ לענין דינא בעלמא
 דכתיב ומי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב
 לביתו ומיניו במשנה דטוטה פ"ח דרבי יהודה ס"ל הבונה
 בית על מכונו דהיינו שסתרו וחסרו ובנלו אינו חוזר וחדש
 ממש בעינין והרמב"ם ז"ל לא פסק דברי רבי יהודה
 להלכה וכתב בפירוש המשניות שאין הלכה כרבי יהודה
 אלא גם סתם ביתו וחסרו ובנלו חוזר דס"ל דה"ק פליג
 על ר"י בזה. והשתא לפ"ז מפלוגתא דרב ושמואל הכא
 בתיבת מלך חדש ילא נפקותא לענין דינא בדיון בית חדש
 הנ"ו דלמ"ד חדש ממש ס"ל כרבי יהודה דבעינין חדש ממש
 אבל סתרו וחסרו ובנלו שחדש בעיניו אינו חוזר, ולמ"ד
 חדש שנתחדשו גזרותיו ס"ל כר"י דחדש בעיניו ואינו
 חדש ממש ה"ז חוזר

וראיתי להרב מ"ס ז"ל בהלכות מלכים פ"ח ה"ח
 שכתב מ"ס רבינו דאין הלכה כר"י לא
 ידעתי מנ"ל דה"ק חולק בזה ובגמרא הביאו על דברי
 ר"י אלו תנא אם הוסיף דמום אחד חוזר ואם לא היה
 כר"י לא הו מפרשו דבריו, וצירושלמי שקלו וערו אם
 סדו בסיד או שפתח בו חלונות וכו' וכל זה אליבא דר"י
 עכ"ל, ע"ש. וע"פ הדברים הנ"ו שכתבתי בס"ד דהאי
 פלוגתא דמלך חדש תלוי בהאי פלוגתא דבית חדש נ"ל
 בס"ד

התנוקה כנגד הנפש כי כל אדם אפילו יש לו נפש בלבד היא כלולה מן נר"ן והם המלומדים דעת ומוסר לנוף : **שם** נשקטו על ראשו וא"ל אשכנסי ישראל י"ל מאחר דתן שבה לשלשתם באומרו שגלוהו למה לא שבה לאשה ותנוקה בפניהם כמו ששבה לתינוק שא"ל אשכנסי ישראל כי בשלמה נשיקה לא אפשר לעשות להם מפני שהם נקבות אבל הול"ל אשכנסי ישראל ונ"ל בס"ד כיון דהיו נקבות וק"ל דעת נשים קלה לא רעה לשבחם בפניהם כדי שלא תזוז דעתם עליהם. או נ"ל בס"ד כיון שהם התריסו כנגד כבודו דתנוקה א"ל לטעמים שכתובתך ואשה הוכיחתו בדברי שחוק באומרה שמה לא התנוקה לא התריסו כנגד כבודו כלל לכך נתן לו שבה בפניו, או נ"ל דהתנוקה נשקו וגם שיבתו בפניו דכדו ביותר כדי לפרוע לו על אשר זלזל בו קצת שחשב עליו תחלה שאינו פקח ולא אמר דבריו בהשכל ואח"כ בירר התינוק שהוא הטיב לו בתחלה תשובה בהשכל ותפס דבריו בדקדוק.

שם היה לך לומר באיזו גלגל קשיא לפ"ו ריב"ח למה אמר באי זה דרך נלך לעיר לימא באיזו לעיר דלשון קלר הוא משבח אפילו בין אדם לחברו. ונ"ל בס"ד כי בתחילה לא חשב ריב"ח שאתו תינוק פקח ולכן חש אדם ודבר עמו בלשון קלר לא יבין משא"כ הבא דר"י מדבר עם ברוריה שהיתה חכמנית משורסמת כאלה מן התנאים לא היה לו להאריך כ"כ דודאי יספיק לה לשון קלר והא דא"ל לא כך אמרו והול"ל והלא אמרו נ"ל דרמזה לו שישים לב על לשון חכמים שאמרו עם האשה כה"א הידיעה לומר אפילו שהיא חכמנית ומחוקת בכשרות אל תרבה שיחה עמה ולו"א לא כך אמרו כך דייקא ר"ל בלשון זה אמרו.

ועוד נ"ל בס"ד דעטנה עליו בתרתי חדא שהאריך בדברים ועוד שאמרו נלך ולא אמר אלך דגנאי לדבר בלשון זה עם האשה דמשמע שהוא מדבר בערו ובעדה דמערב אותה עמו באומרו נלך שנינו יחד. ואע"ג דהוא כוננו על עמו דוקא כי דרך בני אדם לדבר על עמון בלשון רבים, וכן מצינו שאמר נעשה אדם בללמינו ללמוד דרך ארץ אך עם האשה לאו אורח ארעא לדבר בלשון זה משום דמשמע כאלו אמר נלך אני ואת ועל כן אמרה לא כך אמרו חכמים כך דייקא כלומר דקוק בלשונם שאמרו ואל תרבה שיחה עם האשה כלומר אל תרבה לדבר בלשון שיחה דמשמע שתהיה אחת מתערב ומתחבר עם האשה :

דף נ"ד א"ל ערוכה ברמ"ח אברים של אדם שמורה בלב. פירש מהרש"א ז"ל שהדיבור בקו"ד מביא הרגשה ותנועה לכל האברים יע"ש. ונ"ש בזה. אך נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב קה"י ז"ל ששם הגאון מהר"י ז"ל שהקנה מומשך את הקול מן הלב וכן המשכת המוח אל הלב תהיה ע"י הקנה שיש בו גידים דקים מובלעים בקנה ודרך אותם גידים תהיה המשכת המוח אל הלב יע"ש. וידוע כי חיות וקיום כל האברים תהיה ע"י המשכת המוח אל הלב ואם תתבטל המשכה זו רגע לא יתקיים האדם. נמלא הקנה כל האברים תלויים בו כי על ידו תהיה המשכת המוח אל הלב שבה תלוי קיום כל האברים ולו"א ערוכה בכל זה הקנה שכל האברים תלויים בו מפני שבה תהיה המשכת המוח אל הלב ולכן א"ל ערוכה בקנה ששם הקול תהיה שמורה בלב. ועוד נ"ל בס"ד דידוע רמ"ח אברים הם כנגד רמ"ח מלות כידוע. גם ארז"ל שמי עם י"ה סס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח, נמלא הרמ"ח הם מלך ו"ה, וידוע ו"ה הם סוד קול ודיבור, ולכן לריך האדם ללמוד תורה בקול ודיבור יחד,

ונ"ל בס"ד כיון שהם התריסו כנגד כבודו דתנוקה א"ל לטעמים שכתובתך ואשה הוכיחתו בדברי שחוק באומרה שמה לא התנוקה לא התריסו כנגד כבודו כלל לכך נתן לו שבה בפניו, או נ"ל דהתנוקה נשקו וגם שיבתו בפניו דכדו ביותר כדי לפרוע לו על אשר זלזל בו קצת שחשב עליו תחלה שאינו פקח ולא אמר דבריו בהשכל ואח"כ בירר התינוק שהוא הטיב לו בתחלה תשובה בהשכל ותפס דבריו בדקדוק.

הנקרא גוף שבוה מכוונים בכל יום בר"ת ובה לליון גואל ולשבי פשע ציעקב שהוא ר"ת גו"ף ור"ת בני"ו והוא חש בחלק שיש לו באור הנקרא גוף שלא תיקן שם את הראוי לו יעסוק בתורה שבה נתקן כל זה וקייט חמשה דברים כנגד חמשה חלקים של נרנח"ו שהוא יגע ועוסק בהם :

שם אימתי דברי תורה נעשים כי תשמרם צבטניך. נ"ל בס"ד כל טעם הוא מלך הבינה כבוד נועם דשבת והתורה ניתנה לנו מלך הבינה שיש בה חמשים פעמים והתורה נקראת טוב ולפ"ו חמשים פעמים טוב הוא מספר תת"ן ונרמזים במלוי בטן כזה ב"ת ע"ת נ"ן סוף המלוי אותיות תת"ן ולכך בתורה נילולים מן גיהנם שיש בה תת"ן חדרים וזהו תשמרם צבטניך דייקא אי נמי תשמרם צבטניך בצטן אותיות אדם יש אות'ד' הרמוז לחרב חלקי פרד"ס ואימתי תשמרם צבטניך בזמן שיכונן יחדיו על שפתך. נ"ל בס"ד קודם אותיות שפ"ה יש אותיות רעד שפ"ך האדם ללמוד ברעדה כמ"ש חו"ל ע"פ ויגלו ברעדה במקום גילה שם תהיה רעדה. ופרשתי במ"א במקום גילה זו תורה המשמחת הלב שם תהיה רעדה ולכן ארז"ל כל תלמיד היושב בפני רבו ואין שפתיו נוטפות מור תבוינה. ולו"א על שפתך על דייקא ולא אמר יכונן יחדיו בשפתך :

גם נ"ל בס"ד לפי דרשה זו להכי אמר יחדיו ללמדיו תנאי אחר ללורך השמירה וקיום התורה בלב והוא שהיה נזהר שלא יהיה פוסק בתוך לימודו בשיחה בטלה ודברי חול וכמ"ש רז"ל ע"פ קוטפי מלוח עלי שיח ולו"א יכונן יחדיו בהתקשרות אחת מתחילה וע"ש שלא יערב ויפסק ביניהם בשיחה אחרת :

שם רבי זירא אמר מהבא שמחה לאיש וכו'. פירוש הלומד וסוכה אין לו שמחה אלא חונה ועלוב כי יתבזה בכך יותר מעם הארץ גמור שלא למד כלל אך קשה והלא פסוק זה קדים לפסוק כי נעים ואמאי רב חסי הביא פסוק כי נעים ולא הביא פסוק זה. ונ"ל מפני דפסוק כי נעים מפורש בו לשון שמירה דכתיב כי תשמרם צבטניך משא"כ פסוק שמחה לאיש, השמירה בזה דרך דרש ורמז. ומה שלא הביא פסוק כי קרוב שהוא מן התורה משום דפשטיה דקרא לאו בהכי מיררי :

שם בזמן שדבר בעתו מה טוב. פירוש בל ליישב סוים הכתוב שבה להוסיף סגולה אחרת לשמירת התורה בלב שילמוד הלכות שלה בעתם דהיינו הלכות פסח בפסח והלכות חג בחג שעי"כ נמלא לימוד שלו בהלכות כמו לימוד הלכה למעשה, ובה תתקיים ותתייחד בלבד יותר כי הלכה האמורה בענין מעשה לא תשתכח מלב האדם. ובדרשה דרבי יוחנן בפסוק כי קרוב אליך הדבר הוסיף עוד סגולה אחרת לשמירת התורה שלא תשתכח מלב האדם והוא אם לומד תורה לשמה דהיינו ע"מ לעשות והכי קאמר אימתי קרוב אליך הדבר מאד שלא ישתכח מורך בזמן שצריך ובלבד לעשותו כלומר בעת שאתה מזכירו צריך ומליירו בלבד תהיה כונתך לעשותו במעשה :

שם אימתי תאות לבו נתת לו בשעה שארשת שפתיו כל מנעת סלה. פירוש מנהגו של עולם כשארש לומד לפני רבו יתאוה בלבבו שגם הוא יהיה רב ומלמד לתלמידים אך ודאי תאוה זו תבא לפועל אם זה לימודו משתמר אליו משא"כ אם ישכחנו. ולו"א אימתי תאות לבו נתת לו שישתמר תלמודו אליו כדי שילמד לאחרים כאשר התאוה בלבבו בעת שלמד לפני רבו, על זה אמר הגה זה יהיה בשעה שארשת שפתיו כל מנעת דהיינו שזוכה להוליא לימודו בפיו, והואיל דהולאת הלימוד בפה בלשון נח וברור לריך לזה סיעתא דשמייתא לכך אמר כל

שם אל תקרי חרות אלא חירות ביו"ד. נ"ל בס"ד כי

מנעת : **שם** זכה תאות לבו נתת לו לא זכה וארשת שפתיו וכו'. נ"ל בס"ד הכונה ע"פ המעשה דתותא במדרש רז"ל באתר שהיה הולך במדבר כרגליו ויגע הרבה ועמד והתפלל לפני השי"ת תן לי תמור וארבעה והוא לא דקדק לבקש בלשון ברור שהיה נ"ל ארבעה בקמ"ץ תחת הכ"ף אך הוא אמר וארביבה שהוליא את הכ"ף בנקוד חיר"ק דמשמע שהוא ירכיב את החמור, והנה חקף אחר שהתפלל כך מוזמן לפניו שר אחד רוכב על חמור שהיה כרוך אחריה בנה קטן, ואמר השר לאותו האיש שיטא את החמור הזה על כתפו כי קטן הוא ולא בלכתו, אמר אותו האיש אני בקשתי חמור שיטא אותי וארכב עליו ולא בקשתי שאני אטא אותו וארכיב אותו עלי ע"כ. אך באמת תרומת האיש הזה על עמו הוא כי הוא טעה בדבריו וקם באמרו פיו דמשמעוהם הוא שהוא ירכיב את החמור ואע"פ כי בלבו לא היתה כונתו כך עכ"ז עומתו סבבו לו שאמר הקב"ה תנו לי כאשר בקש בפיו. אך ברלות ה' דרכי איש אע"פ שטעה והוליא בפיו דבר רע לו יאמר הקב"ה תנו לו כפי כונתו בלבד. ולו"א זכה תאות לבו נתת לו פירוש אע"פ שבפיו הוליא דבר רע לו, ולא זכה וארשת שפתיו כל מנעת סלה שטעשה לו כאותו האיש בעל המעשה הנ"ל :

שם כערונה זו שהכל דשין בה וכשם הזה שהכל מתבטחין בו. נ"ל בס"ד נקט תרתי מילי לרבותא כי כפי מנהגו של עולם אדם שיש לו שם בחכמת התורה ולכך יש לו תלמידים הרבה שכל באים ללמוד ממנו מוכרח שיעלה בלבו הרפור גאולה ועל כן אם עכ"ז הוא עניו מלך הגה בודאי יש לו זכות גדול ושבח עולם בעטוה זו וז"ל כערונה זו וכו' כלומר שהוא עניו מאד אע"פ שהוא כבשם שהכל מתבטחים ממנו כן הוא הכל תלמידיו. והא שדמה אותו לבשם שנהגין ממנו מרחוק וכן הוא גם הרחוקים נהנים מתורתו. ועוד דמיה לבשם שא"ח הנחת הגשמה ואין בהגלתו פסולת כמו הנחת מהכל ומשקה, כן זה לומד ומלמד בעבור גשמתו ולא בעבור הנחת גופו שיש בה פסולת ולכן מרע"ה זכה יותר מכל הנבראים מפני שהיה עניו גדול אע"פ שכל ישראל תלמידיו ולכן א"ל השי"ת הנני בא אליך צבב הענק ע"כ ר"ת ערונה בושם שיש לך דמיון לערונה ולבושם :

שם שרף לזוחר ונראה ואינו נראה. נ"ל בס"ד הכונה דכל עסקי עוה"ז ועוה"ב תלויים בפה, וכמ"ש כל עמול אדם לפיהו ואם ינטה האדם את ראשו שבו הפה למעלה לשמים יהיה הענק שלו נראה וזה יורה על עת שהאדם עוסק לזורך עוה"ב ואם ישפיל ראשו למטה לארץ אין הענק שלו נראה, והשפלת הראש לארץ מורה על עסקי עוה"ז וכונת המאמר לומר שהאדם לריך לעסוק בעסק עוה"ב וגם בעסק השי"ך לעוה"ז וכמ"ש רז"ל הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם ועשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם שיאחזו בזה ובה :

ועוד נ"ל בס"ד הרעיון של נראה ואינו נראה ע"פ מ"ש בגמרא דברכות דף ס"ג הלל הזקן אומר בשעת המכנסים פור בשעה שמפורים כנס את ראית דור שהתורה חביבה עליו פור שנאמר יש מפזר ונוסף עוד ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס וכו' ע"ש. וזהו כונת ר"א כאן בנראה ואינו נראה כלומר פעמים מפזר פעמים מכנס. ונ"ל בס"ד הא דנקיט במשל ענק שהוא תכשיט הלאחר ששם הקנה שבו האדם מוליא ד"ת לחוק. גם עוד דמיה החכם לענק שהחכם הוא קן לשבעים פנים שהתורה נדרשת בהם שכולם נגזזים ושומרים בלבד וזהו אותיות ענק שהוא קן ע' :

שם אל תקרי חרות אלא חירות ביו"ד. נ"ל בס"ד כי

מכתב אלהים הוא עשרת הדברות שהם מספר י"ד ולכן הם תיבת אבות וי"ד שהוא רמז לעשרת הדברות בתיבת חרות יהיה חירות ולו"א מכתב אלקים הוא שהוא מספר י"ד חרות על הלוחות שבזה נעשה חירות :

שם חם משיח אדם עלמו כמדבר זה שהכל דשים בו. י"ל מו"י מוסוף בדרשה זו דמדבר על דרשה דערוגה שהכל דשים בה. וי"ל כ"ד כ"ח י"ס רבותא טפי כי בעל הערוגה לפעמים מונע בני אדם לדוש בה הרבה כדי שלא התקלקל קרקע הערוגה אבל כמדבר אין שם מניעה מכל לך ואופן. והנה לפ"ד רש"י ז"ל בנדריס דף כ"ה דמפרש כמדבר שהוא מופקר לכל כן הוא מלמד תורה בחנם לכל יע"ש. ג"ל לכך גמולא יתרון בדמיון המדבר על דמיון הערוגה כי בעל הערוגה אינו מניח לכל אדם לדוש בערוגתו אלא רק אותם הבאים לקנות ממנו שהוא נהנה מהם משא"כ המדבר הוא הפקר לכל אדם: **והנה** לפי פירוש רש"י ז"ל דהכא ספירש הדמיון על העונה, י"ל למה הכתוב רמז על העונה כמדבר ולא רמזה בעפר שהכל דשים עליו וכמ"ש ונפשי כעפר לכל תהיה. וי"ל כ"ד כי יש עפר שאין הכל יכולים לדוש עליו והוא עפר קרקע חר' המלך ששם לא דושו אלא שרים וסגנים ונכבדים וכן בעונה יש שאינו נכנס אלא לבני אדם שרים וגדולים ונכבדים דוקא לכך דימה העונה כמדבר שהוא מוקס לדוש עליו הכל אפילו עניים ואפילו הבהמות כן העניו האמיתי נכנס בכל אדם וחשב בעניו שאפילו הבהמות הם עובים ממנו מפני שאין להם חטא :

שם הו"א ליה מלתא לרב יוסף בדי' לא שחטא לו ח"י, אלא ענין זה מפורש בנדריס דף כ"ה. שלח רבא לקמיה רב יוסף עללתא הו"א מיקריווי אר"י מתניין הוא וכו' אהדרו לקמיה רבא אמר הו"א לא קא מצביא לי וכו'. אמרו רבנן קמיה דר"י אמר וכו' מאחר דלא לרין לן אמאי שלח לן אקפד רב יוסף שמת רבא ואתא לקמיה וכו' יע"ש :

שם ח"ל הב לי דאמזוג ליה. ג"ל כ"ד כ"ד רנה לפייסו במוציא היין במים להורות כי הוא לא חטא לו ורק בא לפייסו בשביל כבוד תורה שלמד ממנו והתורה נמשלה למים ומשלה לין לכך פייסו במוציא היין במים. גם ג"ל רמז במוציא היין במים כמו שהיין שהוא בחינת גבורה ודין יתמותק במים שהוא חסד כך הוא ראו' שיתמתק כעסו הבא מולד גבורה וימתול לו. ולכן אח"כ כשהסבירו רב יוסף ח"ל לא תתיב אכרעך עד דמפרשת לי להני קראי כדי שיתמתק כעסי במים של התורה שאתה מפרש להני קראי לי לרבי :

ועוד ג"ל כ"ד הטעם שרנה רבא למוזג לו היין תחלה קודם שיכירו כדי לידע אם ר"י עודנו בכעס עמו או אם כבר מתחל לו ושב לבו עמו באהבה כבשראשונה, לכן אמר אם ירגיש רב יוסף במוציא זו שהוא שלי ודאי הוא זוכר אותי בלבבו ולכן הרגיש בנמשכה ידי בהרגשה זו שהיא דקה מן הדקה ואם לא שב לבו עמו כבשראשונה אינו זוכר אותי בלבבו ולכן ודאי לא ירגיש בנמשכה ידי שזו הרגשה דקה מן הדקה וכן היה שבאמת רב יוסף לא שכח את רבא ועודנו חקוק בלבבו ולכן הרגיש במוציאו :

שם לא תתיב אכרעך עד דמפרשת וכו'. הא דאמר לו לא תתיב אכרעך, ג"ל כ"ד כי לימוד החכמים בביהמ"ד הוא שני חלוקות, הא' הוא לימוד הגרסא והב' לימוד העיון וכתבתי במ"א דלימוד העיון והסברא נקרא ידים מפני שבו הלימוד נושאין ונותנין ונלמתי במלתמחה של תורה, אך לימוד הגרסא נקרא רגלים כי הרגלים הם העמודים שמעמידין את הגוף כן הגרסא בה יהיה

ענין שני יוסף וכן רנה. רנה לענין כלל מוסר ענין וכל מילי. נעבורך

ענין שני יוסף וכן רנה. רנה לענין כלל מוסר ענין וכל מילי. נעבורך

כל עסקיה בדייה שדורסת בעלמה ואוכלת, כן האדם חס מקפיד באכילתו ובכל לרכו לפעו"ש ע"י משרתים שיהיה בביתו כמו מלך ובני אדם משרתים אותו ה"י קשה עליו להיות עניו ושפל כי הנהגתו ומהלכו נגדיית לעונה ושפלות משא"כ אם הוא כמו חיה שאינו מקפיד וכל לרכיו עושה בעלמו ה"י אפשר שיהיה שפל תמיד בטיני עלמו ואז ממילא תלמודו מתקיים בידו כי העונה והשפלות הוא קוים התורה בלב האדם. ובה שפרשתי יבא נכון הסיוס ססיים ואם עושה כן הקב"ה עושה לו סעודה בעלמו, ר"ל מדה כנגד מדה כיון שהוא אינו מקפיד לשמרו אחרים, אלא הכל עושה בעלמו לכך יזכה שהשפע שלו בא לו על ידו יתברך ולא ע"י מלאך ושליח :

ועוד ג"ל כ"ד כחיה זו שאינה סומכת על שלחן אחרים ואין עיניה נופיה לשלחן חברתה לאכול ממה שבתוך חברתה אלא היא עלמה דורסת לזרכה ואובלת. וכן זה הת"ח לא יפנה לשלחן אחרים, דנמלא צוה הוא לומר תורה לשמה ולא בעבור להנות מאחרים שהוא קרדוס לחפור בו וכו'ן דלימוד לשמה תלמודו מתקיים בידו. ובה נוחא הסיוס ססיים ואם עושה כן הקב"ה עושה לו סעודה בעלמו מדה כנגד מדה. כיון דאינו מלפנה לאחרים הרי הוא בועט בהש"ת לבדו, ולכן יזכה שלא יגיע לו השפע ע"י מלאך ושליח אלא על ידו יתברך :

שם ואמרי לה שמסרתה ואוכלת. ג"ל כ"ד דהתיה אינה מקפדת לאכול חקף ומיד אחר שדרסה ואדרבה טבע הארי שיאכל עפרו אחר שסרית, וכן הת"ח אינו מקפיד לאכול סעודתו אחר גמר ביטולה תיבף כי מחמת שהוא טרוד באיזה סוגיא עמוקה אינו מפסיק מלמודו לאכול סעודתו עם בני ביתו בזמן שהם אוכלים אלא מניחים לו סעודתו על הכירה והם אוכלים, ולכן באריכות זו של שהיית התבטול על הכירה לפעמים מתקרר לפעמים מתעשן לפעמים מלממק באופן דהת"ח אינו אוכל אכילתו מתוקנת כראוי בזוהר והדרי והרי הוא דומה לחיה שמסרתה ואוכלת. ואם עושה כן בשביל חבוב תורה הקב"ה עושה לו סעודה בעלמו מדה כנגד מדה הוא לא היה לוטע אחר אכילתו לפסוק מלימודו בעבור אכילתו יזכה שהשפע שלו יבא לו על ידו יתברך שגיגו לו במהרה וכמ"ש על פסוק השולח אמרתו אך עד מהרה ירון דברו :

שם ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה. ג"ל כ"ד תורה שכתב תתייחס לעין ותורה שבע"פ תתייחס לאוזן, כי דברים שכתב ח"א רשאי לאומרם על פה אלא ע"י ראיית עין כ"ד ודברים שבע"פ ח"א רשאי לאומרם בכתב אלא לאומרם יהיה למשמע און. וכמ"ש המפרשים ז"ל ע"פ עין רואה ואזן שומעת, ה' עשה גם שניהם. והנה תורה שכתב היא מנייה ביד האומות אחר שהעתיקו אותה אבל תורה שבע"פ אינה אלא ביד ישראל, ולכן תורה שבע"פ שהיא תלויה באזן מעלה חן על לומדיה כי און עולה מספר חן ובה ימלאו חן כי אינה מנייה אלא אללס דוקא. ובה פרשתי טעם בריש מסכת אבות שפרט התנא שמות המקבלים את תורה שבע"פ שהם משה יהושע זקנים נביאים אכתי כנה"ג דר"ת שלהם אזנים לרמוז כי תורה שבע"פ תלויה באזנים :

ובאופן אחר ג"ל כ"ד, ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה. כי ישראל נקראו בתואר אדם ושם זה לא ניתן לעכו"ם כמ"ש רז"ל אדם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם, גם יש לישראל תואר אחר שניתן להם דוקא דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ושני תוארים אלו אדם ואחד עולה מספרם ח"ן וכו' להם ע"י קבלת התורה, ולו"א ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה הם תואר אדם אח"י. ובה פרשתי כ"ד אדם אחד מאלף מלאתי ואשה בכל אלה לא מלאתי, פירוש תואר אדם

ענין שני יוסף וכן רנה. רנה לענין כלל מוסר ענין וכל מילי. נעבורך

ענין שני יוסף וכן רנה. רנה לענין כלל מוסר ענין וכל מילי. נעבורך

ותואר אחד מאלף, לשון חלוקה, ר"ל מכת לימוד התורה מלאתי ולקחתי אותם. ולכן תוארים אלו לא נאמרו בעלם אלא על הזכרים שהם חייבים בלימוד התורה, אבל אשה שהיא פעורה מלימוד תורה בכל אלה התוארים לא מלאתי שלא נתנו לה בעלם כמו הזכר :

ועוד ג"ל כ"ד לפרט מעלה חן על לומדיה. דידוע בני נח אחיותם ויניקתם בשם אלקים דוקא לכן אין להם זכיה אלא באותיות במוקן, שהם אחיות הבאים אחר אחיות שם אלקים דהיינו בטבע דוקא שהוא המוקן בעוה"ז אבל ישראל יש להם עוד אחיה ויניקה גם בשם הו"י שפועל למעלה מן הטבע לכן יש להם זכיה גם באותיות כו"ז הבאים אחר אחיות שם הו"י שהוא מספר ט"ל ולכן כתיב בישראל על אורות מליך ולכן הם חיים בטל התחיה לעתיד. ולכן כתיב בהושע י"ד אהיה כעל לישראל יפרח כשושנה וכתיב במו"ק ה' והיה שארית יעקב קרצב עמים רבים כעל מאת ה' וכו'. והנה כתיב אחרי ה' אלקיכם תלכו ופרשנו כ"ד כו"א כי אחרי אחיות שם הו"י באלפא ביתא הם כו"ז שהוא מספר ט"ל ואחרי אחיות שם הו"י במילואם באלפין כוה יו"ד ה"א וכו' ה"א הנה אחיות המלוי העומדים אחר אחיות הפסוק הם מספר י"ט הרי יש שני בחינות באחרי ה' ולירוף שניהם ט"ל וי"ט הוא מספר חן, וכו' ישראל לשני בחינות אלו של אחרי ה' בזכות קבלה שתי תורות שהם תורה שכתב ותורה שבע"פ. ובה יבין ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה כי בעבור התורה זוכים לשני בחינות של אחרי ה' שהם הארת ט"ל והארת י"ט שפועל מספרם חן : **נמצא** ישראל מלבד שהם זוכים באותיות במוקן הבאים אחר שם אלקים עוד הם זוכים בשתי הארות של ט"ל ושל י"ט הבאים אחר אחיות שם הו"י שהם מספר חן ובה פרשתי כ"ד הטעם שנקראים ישראל עם חכם ונבון כי יאמרו הגוים רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה והוא שתקח אות ח' מן ח"ן הג"י הרמז אחר שם הו"י ואותיות כ' מ' מן אותיות במוקן שהם אחר שם אלקים יהיה מזה לירוף חכם ותקח אות גו"י הנשאר מן ח"ן ואותיות כו"ן הנשארים מן במוקן נעשה צוה לירוף נבון לכן נקראים עם חכם ונבון :

ובזה יבין כ"ד רמז הכתוב ואחשן ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראינו אליו ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים ככל התורה הזאת. פירוש למה יאמרו עליהם עם חכם ונבון מפני מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו שזוכים באותיות במוקן הבאים אחר אחיות שם אלקים וגם עוד כה' אלקינו בכל קראינו אליו שזוכים באותיות הבאים אחר אחיות ה' שהם הארת ט"ל והארת י"ט שזכינו בהם ע"י קבלת התורה שכתב ובע"פ וזהו כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים ככל התורה הזאת ומחמת שזכינו לכל הג"י זכינו לתואר חכם ונבון :

שם דדיה ירווך בכל עת מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו וכו' ג"ל כ"ד הטעם שנמשלה התורה לדד מלבד טעם הגמרא והוא כי בתורה יש ח' דרגון שהם כשר ופסול אסור ומותר חייב וזכאי עמא ועבור הרי ארבע וארבע דבר והפכו לכך נקראת בשם דד שהוא שני דלתין שמספרם ארבע וארבע ולכן אמרה תורה אשרי איש שומע לי לשקוד על דתותיו יום יום ולכן אמר מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מולא בו חלב כלומר אין לו עת קבוע וידוע אלא בין ביום בין בלילה העיתות שיום אללו כן התורה אין לה זמן ידוע ללימודה דכתיב בה והגית בו יומם וליילה וכמ"ש רבי ישמעאל לכן אחיות לא והבא שעה שאינה לא מן היום ולא

נהג טובת עין לשנות לתלמודו ארבע מאות פעמים נמלא עשה מאות במקום אחדים, לכך ח"ל שיזכה לעלמא דאתי שה"ס הבריאה שם המאות הם במקום האחדים, ונמלא אותו היום שנה לו ארבע מאות כפולים שהם ב"פ אות ת' שבראש וסוף תפארת, וזו היא הפעולה והפעול שהיא רבי פירוש נרמז בלוחות המצוינות של תפארת שהם פאר והם אותיות פאר שיגנס בשמו של רבי פירוש כי אותיות שמו הם יד פאר והיינו יד ר"ל מקום פאר שנעשה לו פאר גדול בלוחות היום על ת' פעמים ראשונים ות' פעמים שניים :

שם אמר הקב"ה תנו לו ז' וז' וז' י"ל לפי פשט הדברים שבני דורו הם הנמלאים במשך שנות חייו בעוה"ז נמלא נוספה הבטחה של בני דורו על חד ארבע מנה שהיתה בתחלה בהכרות בת קול יען כי עתה שזכה להסוף לו ת' שנה, נמלא שכל הנמלאים במשך ת' שנה נקראים בני דורו שרריך שיבואו לעוה"ב. וז"ל בס"ד כי ביאור דבר זה כבר נתבאר בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י דאין הכונה על הנמלאים בעוה"ז במשך שנות חייו שמו בעוה"ז, אך סוד הענין הוא דכל הנשמות המתלקות לשנים רבות שרשים מחולפים זה מזה, ובכל שורש יש ס' רבות נילונות נשמות. והנה כל הנילוונות התלויים בשורש נשמת רבי פירוש נקראים בני דורו ח"פ שאין כולם נמלאים יחד עמו בזמן אחד אלא מיום בריאת הנשמות עד לעת"ל כל אחד מתגלגל בזמן הראוי לו עד ששלים להתקן. והנה בקלף שרשים יארע שאיזה נילון נשמה פרטיה תלך לאיבוד ששארית בתכלית סיום הנירוף והיוקוק בסיגים האחרונים, ואינה יכולה להלטרף מרוב דקותה ורבי הסיגים אשר עליה נאמר וילאו ורבו בפגרי האנשים וכו', לכן הבטיחו השי"ת שבכל נילוני הנשמות שבשר רבי פירוש, כולם יתוקנו ע"י הגלגולים ולא יאחר אפילו אחד מהם שיאבד ח"י. וזה בזכותו כי השרש הטוב כל ענפיו נתקנים עכ"ל יע"ש. נמצינו למידן דאין הכונה שיבואו לעוה"ב בעודם רשעים בלתי תיקון, אלא הכונה שיתוקנו ע"י גלגולים וילאו בתיקונם שלא יאחר אפילו נילון אחד אבוד שלא יהיה לו חלק לעוה"ב. ונמצינו למידן ג"כ דרוממה בני דורו אין הכונה על הנמלאים בעוה"ז במשך שנות חייו אלא הכונה על אותם נילונות נשמות שבשרו שבכל שורש יש ששים רבות נילונות נשמות ואלו נקראים בני דורו והשתא בזה נתבאר חקירותיו דאחר שאמר הקב"ה תנו לו ז' וז' וז' לא נשתנית הבטחה של בני דורות על הכרזה שהכרזה בת קול להיות נוספת על חד ארבע :

שם אין התורה נקנית אלא בסיומון. נ"ל בס"ד דלעיל אמר רבא כל הלוהג בהם עושה עשה בשר, והכונה שיש לתורה דין בשר דק"ל אם נתעלם מן העין נאחר אך הוטל בו סימן דהיינו שתי חותמות לא יאחר וכן התורה אם נתעלם מעין שכלו של אדם תשכח ממנו, ובאמת מוכרח שתתעלם איזה עשה בעת שעוסק במלאכתו כי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם לכת לך לעשות לה סימונים כדי שלא תשכח. ולז"ל אין התורה נקנית אלא בסיומון לשון רבים דהיינו סימן בתוך סימן כי סימן הנובחה הוא שיהיה כפול, כאשר תמלא בלוחות סימן שיש במילואם עוד. סימן כי מלוי אות סמך הוא מספר ס' ומלוי ו"ד הוא ג"ב עשר ומלוי נו"ן הוא ג"כ נו"ן ומלוי מ"ם ג"כ מ"ם, ולכן אומרים סימן בתוך סימן סימן מובהק דוגמת חותם בתוך חותם האמור בדן הבשר. ולז"ל משה קבל תורה מסיני ולא אמר בסיני אלא מסיני ע"י חותמת מסיני יש לירוף אותיות סימן"ן שגם הוא קבל התורה ע"י סימונים. ולכן ח"ל שיהיה בפיסה ב' פיהם כי ב"פ פ' עולה מספר סימן"ן :

שם רבא אמר עשה מועדים לתורה. נ"ל בס"ד הכונה שתלמוד הלכות פסח בפסח הלכות עזרת בעלרת הלכות ר"ה בר"ה הלכות ויה"כ ביה"כ הלכות חג בתג הלכות חנוכה בחנוכה הלכות פורים בפורים, דאם לומר הלכות בעיתא חשיב לימודו הלכה למעשה ועי"כ יתיישרו בלבם ולא ישכחם, ולפ"ז מ"ש ר"ה עשה מועדים ומ"ש רבא עשה מועדים תרומתו הם רפואה ותיקון להתיישר ד"ת בלבם שלא ישכחם. ולכן אדברי תרומתו סמוך דברי רב אדמינו דדרים שרריך האדם לעשות תרופות לקיים לימודו בידו שלא ישכחוהו ולכן אחר שאמר דברי רבא שאמר עשה מועדים לתורה אמר והיינו דאמר רב אדמינו : **מיהו** לפירוש רש"י ז"ל שפירש מועדים עתים לתלמודים שודעו עת לבא ולשנות ל"ל אך קאמר והיינו דאמר רב אדמינו דמה שייכות לזה עם זה. וז"ל בס"ד דגם לפירוש רש"י ז"ל חושב קביעות עתים ללימוד התלמודים שעי"כ תהיה התורה שמורה אללם שאם לא ידעו עת שמתחיל הרב ויבואו כולם צבת אחת אלא יבא זה בראש זה באמצע אין התורה מתיישרת בלבבם כי יודמן דבר שהרב אומר בו שלש ארבע פעמים כדי שישתמר בלב השומע ואלו השומעין אם לא יבואו כולם ביחד יש שומע חללים ויש מקלחם ויש רובם ואין בשומעו כדי סיפוק המועיל לשמירת התורה בקרבן ולכן אמר והיינו דאמר רב אדמינו שרריך האדם להשתדל לעשות סיבות אשר בהם תקיים ותשתמר התורה אללו. והנה רבה דריש מודע לבניה כמ"ש המהרש"א ז"ל שהוא מנילוונות הפניות כמו כשב כשב שלמה שמלה. ועוד נ"ל ומועד להיפוך דמוע שהוא לכן תערוכות ובלילה שיבלול ודמע לימודו בכל יום בתוך ומשנה וגמרא והלכות וקבלה, וכמ"ש בסדר חק לישראל :

דף נ"ה ש"ס בשמים היא אתה לריך לעלות אחריה נ"ל בס"ד אם נשכח מונגה בדרך וכמו אותם הלכות שגשגתו בחבלי של מרע"ה דאז נמלאה היא בשמים דוקא מאחר דנשתלקה מן הארץ הנה אתה חייב לעלות אחריה לעשות כאשר עשה עתניאל בן קנז שהחזירם בפלפולו כן אתה חייב לעלות לעלות אחריה, ע"י פלפול שתעשה עד שתשגגה ותקתנה :

שם לא תמלא בני שמגביה דעתו עליה כשמים. י"ל למה נקיט דרמיון של הגבהה דעתו בשיעור גדול כזה של גובה השמים דמשמע עד שיגביה דעתו בקלה אחרון הוא דלא תמלא בו, והלא בודאי אפילו במקלות גאיה לא תמלא. וז"ל בס"ד דמיון השמים לאו לענין שיער הגובה נקיט ליה אלא הוא לענין אחר. והיינו כי ידוע דלמטה מזכרין סדר ארבע יסודות בסדר ארמ"ע שהאש למעלה מן המים אך באמת שרשן למעלה הוא מים אש רוח עפר שהמים למעלה. וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רז"ל כי לכן מוכאל שהוא שר החסד שהוא המים טך העולם בטויה אחת מפני שהוא נגלם ביסוד המים דוקא שהוא עליון, אבל גבריאל שר האש טך בשתי טילות מפני שנגלם בשתי יסודות שהם מים ואש יע"ש. ולפ"ז מה שמזכירים למטה בסדר ארמ"ע הוא עולם הפוך תחתונים למעלה ועליונים למטה וזה הוא מדה המקנאים שהם תחתונים ורזנים לעלות למעלה להיות הדיוט קופץ בראש. והנה מודע דארז"ל מאי שמים נטרקון אש ומים נמלא שם שמים הוא מורכב מן אש ומן מים והרכבה זו היתה בסדר הפוך כי האש שהוא תחתון נזכר בשם השמים עליון והמים נזכר תחתון. ולז"ל לא תמלא בני שמגביה דעתו עליה כשמים כלומר כפי סדר הנזכר בשם השמים שהתחתון נזכר עליון כן הוא מגביה דעתו להיות הדיוט קופץ בראש :

ובן הענין בחלוקה הב' שאמר לא תמלא בני שמרחיב דעתו

בטבילה גם כזה הטעם הוא כך כיון דאין להם מקום למע מרגישין זה כזה ואזי האנשים כשיבאו להזקק עם נשיהם מהרהרים כל אחד באשת חבירו וכאמור לעיל. ואמר איכא בינייהו נהרהר דמויך לביא דהרגמה בטבילה ליתא מפני שטבילת בלילה לבדה כיון דהנהר סמוך לביא ואין מרגיש בטבילת השכן אבל למ"ד מרחלאות אין להם איכא חשקה דהרחילה הוא ביום ותעשה בתוך הלרפין ויראה השכן ערומה דרך חורין וסדקין ויהרהר בה בלילה כששמש עם אשתו :

פרק שישי

דף ס"ג לא מתו בניו של אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבם. אע"ג דכמה חטאים מנו להם רז"ל וגם בכתוב מפורש על שהקריבו אש זרה אשר לא לזה אוחס לא בא ר"ה לשלול כל זה דהוא מודה דבלאו איתנהו אך אומר אם לא היו מוללים בכבוד מרע"ה להורות הלכה בפניו היה מנין זכותו עליהם להילם מן הפורעניות, ורק אחר שנגעו בכבודו לא הגין זכותו עליהם ולכן נחשב שהם לא מתו אלא בעבור שנגעו בכבוד מרע"ה. ועד"ז פירשו המפרשים ז"ל מאמר לא חרבתי ירושלים ולא גלו ישראל אלא על שביו בה ת"ח :

והנה הר"ף ז"ל הקשה דמן בני אהרן ליכא קוביא דקאמר להדיא הורו הלכה בפני רבם ורק הקוביא הוא מן תלמוד ר"ה דמפרש לה ר"י דהיה שלא בפניו והו"ל להביא זה דוקא יע"ש. וז"ל בס"ד דדברי רבא סובלים שני פירושים חדא י"ל בפניו ושלא בפניו היינו שהורה במקום רבו אלא שלא הורה בפניו ממש. ועל זה הפירוש מקשה מן בניו של אהרן דלא היה בפניו ממש ומתו. ועוד י"ל דברי רבא בפניו לאו ממש אלא ר"ל בפניו ומקומו עד משך ג' פרסאות ושלא בפניו הוא רחוק שלשה פרסאות, ועל זה הפירוש מקשי מן אותו תלמיד שהיה רחוק שלשה פרסאות ומת :

שם לא נביא אנכי ולא בן נביא. קשה אמאי אלעריך לומר לה לא בן נביא דדי לומר לא נביא אנכי כי היא גם היא לא אמרה לו אלא ובי נביא אתה. וז"ל בס"ד בן נביא כלומר תלמיד של נביא וכמ"ש ויאמרו בני הנביאים אל אלישע ותרגם התרגום תלמידי נביאייה וכן פירש הרד"ק ז"ל ובה לומר לה רבותא שאפילו תלמיד נביא אין אני נקרא. או נ"ל בס"ד כי בעל רוב"ק נקרא בן נביא והוא מדרגה פחותה מגבוהה, ורזה לומר לא דעתי דבר זה לא ע"פ הגבוהה ולא ע"פ רוב"ק :

שם שלא תאמר משל היה. ראיתי דמכאן מביאים הוכחה גדולה וראיה עלומה שכל מעשיות הנזכרים בתלמוד לא הביאים אלא דרך משל וחדה דהא מעשה זו אין דבר פלאי והולך לומר שמו ושם עירו כדי שלא תאמר משל היה וא"כ כ"ש קל וחומר למעשיות הנפלאים ותמוהים כמו מאמרי רב"ח וכיוצא, ובה יסכר פה דוברי שקר המלשינים על דברי חז"ל בדברים שגראה פשוטן זר מאד והוכחה גדולה יש מכאן והוא דבר נטון וי"ב וברור :

שם ראוי להכישו נחש. נ"ל בס"ד הטעם כיון דהוא חייב מיתה בידו שמים כדאמר בבביתא לעיל לכך ראוי להכישו נחש שהוא שליח מוכן לשליחות מן השמים כמ"ש אש ישוך הנחש בלא לחש. או יובן בס"ד כיון דהורה הלכה חמא בפה ולכן ראוי להכישו נחש שהוא ממת בפה דוקא. או יובן הטעם כי ת"ח לריך להיות נוקם ונוטר כנחש, ולכן זה שהורה בפני רבו ישלחו מן השמים במקומו

דעתו עליה כים דגם כזה לא חייבי בענין השיעור והמדה, אלא הכונה כי ידוע שהים תוכו גבוה משפתו ורק שפות הים הם גמורים מן היבשה, ולפ"ז היה ראוי שיטוף הים את היבשה מאחר שהמים שבקרב הים הם גבוהים מהיבשה אך באמת עומדים כן בגזירת הבורא יתברך דכתיב אשר שמהי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו, וכמ"ש בספר הברית יע"ש. וז"ל לא תמלא בני שמרחיב דעתו עליה כים ר"ל דמיון הים שתוכו וקרבו גבוה משפתו כן הוא בקרבן גבוה שהוא מתנאה הרבה ובשפתו נמוך שמוציא דבריו בפני המרחים ענוה ושלמות. הנה בארם כזה לא תמלא התורה כי לריך להיות עניו אמיטי : **ועדיין** י"ל למה כפל הדברים במגביה ומרחיב דהרא הוא. וז"ל בס"ד נקיט תרתי חלוקות כנגד שני מיני לימוד הא' הוא הגרסא, וכנגד זה נקיט מגביה, והב' לימוד העיון והסברה וכנגד זה נקיט מרחיב. אי נמי כנגד לימוד הנגלה וכנגד לימוד הנסתר :

שם לא תמלא בסחרנים ולא בתגרים. י"ל סוחר ותגר מין אחד, ועוד למה לא זכר עוד שלחנים ותמונים וכן בעלי מלאכות חייטים נגרים אורגים וזופרים וכיוצא. וז"ל בס"ד יש ת"ח שאין לומדים תורה בעירם כדי שלא יתבללו או יתבעלו מלימודם שבביל לרבי הבית אלא הולכים ללמוד תורה בעיר אחרת וכנגד אלו נקיט סחרנים שהם המחזרין בעיירות. וכמ"ש רש"י ז"ל. ועוד יש ת"ח שלומדים תורה בעירם וכנגד אלו נקיט תגרים שהם יושבים בעירם ומקומן :

דף נ"ה ע"כ שאין להם מרחלאות פירש רש"י הולכין למקום רחוק לרחוק וגשותיהם נזקקין למנאפים לפי שהעיר עוובה שאין איש. ופירוש זה נראה רחוק ותמונה מאד, הלא למה לריבין לילך כל האנשים ביחד ועוד הנשים הדין ירחלו והלא הרחילה מלויה ובכיתה אלל הנשים עפי מן האנשים, ועוד קשה קוביא מהרש"א ז"ל דהול"ל נשיהם אסורות משום זנות ובעתה ממזרים ולא שייך בזה לשון אינם שלהם, ועוד לא הול"ל בצרייתא פסוק ארור שוכב עם כל בהמה דחיו שייך זה לאיסור ר"ה וממורות. ועוד קשה מאי בעי בגמרא מאי בינייהו דלפי פירוש רש"י איכא בינייהו עובא למ"ד מרחלאות איכא איסור ר"ה וממורות ולמ"ד מרגישין איסור יחוד דוקא. על כן נ"ל בס"ד מ"ד שאין להם מרחלאות ר"ל אין לנשים מרחלאות לרחוק בהם בהלנע אלא הם רוחלים בתוך הגרופין שלהם וגראין ערומין לשכנים ע"י חורין וסדקין של מחילות הגרופין כי אינם מחילות של בנין, וזה השכן כיון שרוחה את האשה רוחלת ערומה דרך חורין יעלה בקרבן ארם של הרהור ובעת שיוקק לאשתו בלילה הנה הוא מחשב בעת תשמיש באשת חבירו שראה אותה ערומה ונמלאו בניו הם בני תמורה ולכן קאמר על בני אדם אלה נשיהם ובעתה אינם שלהם מאחר דכל אחד כשבעל אשתו היה מחשב באשת חבירו ולא באשתו נמלאו כאלו נשיהם ובעתה אינם שלהם. ולכן בצרייתא נקיט. זה על פסוק ארור שוכב עם כל בהמה כי נשיהם דומים לבהמה שעומדת ערומה לעיני הכל כן הם אינם רוחלים במקום לטע אלא במקום שאחרים רואין אותם ערומים, וכן הולכי מדברות עם נשותיהם בעת שיטערו נשיהם לרחוק באמצע הדרך אין להם מרחק לטע אלא רוחלים תוך אהל או תוך איזה עומק שיש במדבר ובעת שקמים ועומדים מן הרחילה ערומים נראין לשאר אנשים בעודם ערומים קודם שיתכסו בחלוק ובגדים ויבואו להרהר בהם בלילה כשנזקקין לנשיהם ואז בעתה הנה בני תמורה וכאשר כתבנו ביושבי לרפין. ולמ"ד מפני שמרגישין זה כזה

במקומו את הנחש דה"ח גוקס ונוטר כנחש. או יובן
 בס"ד הטעם המורה בפני רבו חטאו בקול ודיבור שעולה
 מספרם נחש לכך ראוי להכניסו נחש. או יובן בס"ד זה
 שהורה הלכה ככנס בתחום שאינו שלו וזוה עשה מעשה
 נחש שנכנס בתחום שאינו שלו לכך ישכנו נחש :
שם נקרא חוטא. קשה פשיעה כיון דאיכא איסורא
 וחייב מיתה. ונ"ל ר"ל נקרא חוטא למקום אע"פ
 שדברים אלו מפני הכבוד של רבו הם שהם בכלל בין
 אדם לחבירו :

שם כתיב בלבי לפני אמרתי וכתוב בשרתי נדק
 בקהל רב קשה פסוק בשרתי קדים והול"ל ברישא.
 ונ"ל בס"ד כי המקשן הוא עלמו התרלן שבא לאוקוס
 קרא של בלבי לפני מדבר בזמן הראשון שהיה עירה
 היארי קיים ופסוק בשרתי נדק מדבר בזמן האחרון אחר
 שנפטר עירה היארי להכי נקטניהו בסדר הזמן דמוקוס
 להו במסקנא :

שם כאן בזמן שפירא היארי קיים. מקשים כיון דלדעת
 רוב הפוסקים ס"ל דאם נתן לו רבו רשות מותר
 להורות אמאי עירה היארי לא נתן רשות לדוד הע"ה
 שהיה גדול הדור ומכיון להלכה תמיד כמ"ש וה' עמו
 שהלכה כמותו בכל מקום. ונ"ל בס"ד לעולם נתן לו רשות
 אך דוד הע"ה לא סמך על נתינת הרשות מפני שהוא
 היה מלך דאפשר לומר שנתן רשות מפני אימת מלכות
 וחשיב זה כמו חונם וכמו שאמרו אם מלך בא על א"י
 אינה נאסרת על בעלה דנחשבת כאטמה מפני אימת
 מלכותו. ודע דמ"ש בפ"ק דברכות ע"פ כי חסוד אני שהיה
 דוד הע"ה מורה הלכה למעשה מוכרח לומר שזה היה
 אחר פטירת עירה היארי :

שם מביא רשב לעולם. נ"ל בס"ד הטעם דע"י תרומות
 ומעשרות שנותנים ישראל תהא ברכה לעולם וכמ"ש
 הביאו כל המעשר וכו' ואריקותי לכם ברכה עד בלי די
 וידוע דכל מתנות כהונה מסוגלים לדבר זה של הברכה
 וברובו העושים התרבה הברכה ולכן זה הניתן מתנות
 כהונה לכהן אחד נמלא אינו עושה מלוא שלימה לכבוד
 שמו יתברך שזוהו על כך אלא מורקף בזה אהבתו להמקבל
 וכיון דנחסרה שלימות המלוא נחסרה הברכה לכך מביא
 רשב כי חסרון הברכה בלד מה קורא רשב ואדם גדול
 כדוד הע"ה נמשך ע"י מתנות כהונה שעושה שפע רב
 של ברכה כפי ערכו וכיון שהיה נתן לכהן אחד או נעשה
 חסרון גדול בשפע הברכה והוא חסרון הגיבוי לכך הגיע
 החסרון למדרגת רשב וגם משום שלא הגינה המלוא שלו
 לדמות הרשב מחמת חסרון שלימותה ע"פ שביארנו לכך
 נחשב כאלו בא הרשב בשביל זה :

או יובן בס"ד הטעם שמוביא רשב לעולם ע"פ מ"ש רבינו
 האר"י ז"ל דהרשב בא ע"י חיבור שם הוי"ה דיו"ן
 שהוא ע"כ עם שם אלקים ברבוע שהוא ר' כזה א' אל
 אלהי אלהי אלהים סך הכל ר' אך השבב יבא ע"י חיבור
 שם הוי"ה של מלוי ע"כ עם שם אלקים במלוי יוד"ן
 שעולה ש' ויהיה לירוף שבע ולכן זה מתנות כהונה
 לכהן אחד דנמלא הוא כופל המתנה לכהן זה פעם ושתיים
 ושלש וארבע וחמש לכך מדה כנגד מדה יטרף שם ע"כ
 עם שם אלקים הכפול ומשולש ומרובע ומחומש שאז עולה
 ר' ויהיה בזה לירוף רשב משא"כ מי שנתן המתנות להרבה
 כהנים פעם לזה ופעם לזה שאינו כופל ומשלש ומרובע
 במקום אחד וזכה להביא שפע שבע ע"י מלותיו שיתחבר
 ע"כ עם אלקים דמלוי ש' :

שם חיל לשאלו בלא ולד נ"ל בס"ד הטעם הוא זול
 בכבוד רבו לכך לא יהיה לו בן שיכבדהו כי התלמוד
 נחשב בן לרבו וכמ"ש רז"ל כל המלמד בן חבירו תורה
 כאלו ילדו וכן אמר ישעיה הע"ה אני והילדים אשר נתן
 את

לי ה' והיינו ר"ל תלמידים או יובן בס"ד הכונה דלא יהיה
 לו בן זכר אבל בת יהיה לו דהא יהושע היה לו בנות
 ולכן דקדק בעל המאמר למקט הכי חיל לשאלו בלא ולד
 והדרך הזכר מוליך את האב לקצר ולא הבת והוי מדה
 כנגד מדה הוא זולל בכבוד תורה לכך לא יהיה לו בן זכר
 שיטנו בעסק התורה אלא בת שאין לה מלות ת"ת :

שם ח"ל על איזה מהם באת ח"ל עתה באתי מקשים
 כיון דתלת מילי הוו ביטול פו"ר וביטול תמיד
 וביטול תורה למה ח"ל שבא על ביטול ת"ת ולא אהנך
 תרתי נמי ונ"ל בס"ד דאם לא היה ביטול תורה לא היה
 להם עונש על ביטול תמיד כי לימוד התורה יספיק לזה
 דכתיב זאת התורה לעולה כל הקורא בפרשת עולה וכו'
 וגם היה מספיק לפו"ר כי בעסק התורה נעשה פו"ר
 בגשמות וכמ"ש בן עזאי מה אעשה נפשי חשקה בתורה
 ופרש רבינו האר"י ז"ל הכונה שהיה עושה פו"ר בגשמות
 ע"י עסק התורה ועיין לקמן במגילה מ"ש בס"ד
 במאמר זה :

שם מלמד שלן בעומקה של הלכה נ"ל בס"ד המלוי
 נקרא עומק של איותיה הפשוט והנה מלוי איותיה
 הלכה בזה הא' למ"ד כ"ף ה"ה הוא איותיה פ"ה אד"ם
 וידוע כי לימוד התורה בקול ולא בלחישו שזוה נתקן עון
 הפה של אד"ם באכילת עץ הדעת מפני כי הוא הקול
 שלו לא נפגם בשון זה וכמ"ש רבינו חיד"א ז"ל ולכן כיון
 שראה יהושע את המלאך חרבו שלופה הבין כי רמו לו
 שעתה לירך לעסוק בתורה בקול כי קול התורה הוא
 המצטל חרב עשו כמ"ש רז"ל כשהקול קול יעקב אין
 הידים ידו עשו ולכן לן בעומקה של הלכה שגרה בהלכות
 בקול לתקן פה אדם הרמוז בעומק איותיה ההלכה שהוא
 העלוי שלה :

דף ס"ד מאבד הוגה של תורה נ"ל בס"ד חידושי תורה
 שמחדשים החכמים המה הוגה של תורה וזה כיון
 שדרכו לגנות לא יאמר המחדש בפניו חידושי תורה שחושש
 פן יגנה אותם ומה לו בלגה הזאת וגמלא זה מאבד
 מעלמו הוגה של תורה אלו חידושי תורה. והא דקרי לחדושי
 תורה בשם הון נ"ל בס"ד דידוע התורה מכוננת ביותיה
 הן דכתיב הן יראת ה' היא חכמה ופרשתי בס"ד הטעם
 כי התורה נקנה לנו מעולם הבריאה שה"ס ה"א ראשונה
 ששם שהיא בינה שיש בה נ"ן שערים לכן מכוננת בשם
 הן והנה איותיה הן א"ס תמלאם בזה ה"ה נ"ן יהיה
 המלוי לירוף הון והנה המלוי הוא כמו עובר על הפשוט
 יען שמונת בבטן הפשוט ולכן חידוש שאדם מוילא מדבר
 תורה שהוא כעובר שיולא מבטן אמו קרוי בשם הו"ן :

אך קשה אם אומר זו נאה דרבה משבית ואמאי נקיט
 זה בכלל מאבד ולא עוד אלא פסוק רועה זונות לא
 גרמו בו אלא חלוקה של זו נאה. ונ"ל בס"ד דזה האומר
 זו נאה ודאי לא על כל הלכה והלכה ששומע אומר בן
 אלא בודאי יזמון כמה הלכות שלא יאמר עליהם כלום
 וכיון שרואים שזה דרכו לומר זו נאה נמלא לפ"י רוב
 ההלכות שאין אומר עליהם כלום ה"ו מצוה אותם ולכן
 הפסוק של רועה זונות הוא מדבר באומר זו נאה לרבותא
 כי גם זה הוא בכלל מאבד הון. והנה רש"י ז"ל פירש
 רועה זונות נעריקון זה נאה. ועוד נ"ל ע"פ מ"ש בריש
 שבת שאמר רשב"י ע"ה לאותו שבא יאמרו זונות
 מפרככות זו את זו ת"ח לא כ"ש נמלא הזונות דרכם
 לקטש זו את זו ולכן אמר רועה זונות שהוא מקטש בדבריו
 השמועות כמו הזונות לומר זו נאה הרי זה מאבד הוגה
 של תורה :

שם אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה
 נ"ל בס"ד חוק תבת הלכה יש אית למ"ד הרמוז
 ללימוד התורה ואות כ"ף הרמוז לדקדק ומנהג המלויים
 את

את האדם ללותו בדברי תורה שהם רמוזים ביות למ"ד
 וגם במלות דקדק הרמוזה ביות כ"ף שנותנים לו לדקדק
 לחלקה במקום שהולך אליו כדי להיות שליח מלוא
 דשלומו מלוא חנם נוקון ולו"א מתוך דבר הלכה שהם
 תורה ולדקדק הרמוזים בתוך תיבת הלכה :

שם שמתוך כך זכרהו. נ"ל בס"ד זכרהו קאי על
 דבר ההלכה כי בעת הלוייה יהיה אמבואה הרבה
 וכל מה שנאמר בעת ההיא לא ישכתח מן הלב מפני כי
 העת ההיא לא תשכתח מלב האדם ואז ממילא יזכר מה
 שנאמר לו ביותה העת מן ההלכות ודברי תורה :

שם פתח חד ואמר ה"ד שתי וי"ד סיכור. נ"ל בס"ד
 הטעם שהביא הלכה זו מפני שדרכם היה כשנפטרים
 זה מזה שותין יין כדי לערר השמחה לסימן טוב שיהיו
 נפטרים זמ"י מתוך שמחה ולכן תמלא לקמן בדבריהם
 שאמר ר"ג לר"א כלום שתינו רביעית יין והיינו שדרכם
 לשותת יין קודם שיולאין לדרך לסימן טוב לעורר בו
 השמחה וזו נקראת ג"כ שמחה של מלוא כדי לפתוח
 הלב בחידושי תורה ע"ד מ"ש רבינו הקדוש הבו חמרא
 לדדקדי כי היכי דלימרו מילי יען נכנס יין ולא סוד ולכן
 כיון דאותה שעה שמו יין הביא הלכה זו המדברת בענין
 השתיה דבר בעתו מה טוב. ואורך אמר הלכה אחרת
 של דין המחויק בכספי גר"ה הוא ג"כ יש בו
 בענין הנסיעה והיינו ידוע מ"ש המקובלים ז"ל על
 מאמר הגמרא הוו שקלי ואזלי כי החכמים בהילוכם ואלו
 העלוות הנבררים נקראים נכסי הגר שכל הקודם להחזיק
 בביכור שלהם וזה בהם ונעשים שלהם ולכן הביא דין
 זה עתה בעת הנסיעה והילוך דרכים שבהם נעשה
 ביכור נ"ק :

שם אפילו מלא מניחה. קשה והלא המניחה תהו בה
 אינני טפי מכולם ואיך נקט לה לבסוף ואמר
 עלה לשון אפילו. ונ"ל בס"ד דבמניחה אין פחד מעיה"ר
 של בני אדם דאין העולם יודעין בה וגם המולא אותה
 לא יגיד לשום אדם ומי יעיל בו עיה"ר. אך יש לחוש
 מעיה"ר של האדם המולא את המניחה, וכבר אמרו
 בגמרא דאפשר דיוקן האדם מעיה"ר דידיה ועשו לו
 סגולה על זאת וכנ"ו בגמרא ברכות דף נ"ה. ולהכי
 נקיט לה לבסוף לומר אע"פ שבמניחה לא ימלא עיה"ר
 של בני אדם דאין מזכירים בה. עכ"ז פן ישלוב בה עיה"ר
 דידיה יעשה שמירה על ידי המלוא. ועוד נ"ל בס"ד נקיט
 אפילו במניחה משום דאינו בטוח בה המולא אותה, כי
 שמה אח"י יכיר בעל האבדה ויתן סמניה ויקחנה ואפ"ה
 בעת שמלואה שאין יוכר בעליה לריך לו שמירה :

שם מאי קרא וידר ישראל גדר לאמר. נ"ל רבי קאמר
 מאי קרא דעושין מלוא בזמון כדי להגין מן עיה"ר
 ולזה הביא הכתוב וידר ישראל גדר לאמר פירוש הקדושו
 המזון כדי להגין עליהם מן עיה"ר שלא יעילו אוה"ע
 בהם עיה"ר בראותם הללחתם גדולה כ"כ שגלחמו והכו
 אותה חזקה ומהם לא נעדר איש במלחמה. וז"ש וידר
 ישראל גדר להקדים הרכוש בשביל לאמר חלק התיבה
 לשמים וקרי בה לא מר, ר"ל שלא יהיה להם מר מלד
 העיה"ר שיעילו בהלחתם :

שם ע"כ. והיה מהלך מעכו לכויז הולך לפרש
 המקומות להודיע שבחו של ר"א שהלך ברגליו
 דרך רחוק כזה לכבוד הנשיאות ולכבוד התורה :

שם מנבאי עול גלוסקין הללו מאלעאי. י"ל בזה מנ"ש
 בגמרא דחולין דף ז"ד. אמר שמואל אסור לגטב
 דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי והא דשמואל לאו
 בפירושא אמר אלא מכללא אמר דשמואל הוה קעבר
 במצרא ח"ל לשמיעה פייסיה למצוריה פייסיה ואקפד
 מעיר

מ"ש אקפד אמר אבוי תרגולת טריפה הואי ויהבה
 ניהליה בעד דשחטתה ע"ש. וא"כ הכא ח"ך נתן לו
 גלוסקין בסתם שזה סובר שהיא מותרת להם ויש בזה
 גניבת דעת. ונ"ל בס"ד דהתם אע"ג דהגויס אובלים
 טריפה ואין חוששים עכ"ל הם יודעים דאינה טריפה
 עדיפה משום דאיכא טריפיות שהם ממתת חולי כמו
 חסרון המרה ונקיבת הדקין וכיוצא אלא שהם אובלים
 ואין חוששים לעלמן ומאחר דגם לדידוהי הכשריה עדיפה
 להכי כיון דנתנה לו בתורת כשירה יש בזה גניבת דעת
 ואקפד שמואל, אך כאן בגלוסקין אין חסרון בגוף הככר
 כלל ואלא הכותי לא יש הפרש בין ככר זו לככר
 המותרת לנו כלל, ולכן לא חש להודיעו. וכיוצא בזה
 שמתעיי שהשיב חכם אחד לאותם האפקורסים שעשו עמו
 ימנח לפני המלכים על כמה דברים הכתובים בתלמוד
 ובכלל הא דאמרו כתוב בתורה ובשר בשדה טריפה לא
 תאכלו לכלב תשליכו אותה וחכמים שלכם אמרו לכלב
 ולא לגוי הרי עשיתם הכלב עדיף מגוי והשיב להם כמה
 טריפיות הם דאיסורם משום חולי ולכן נלעוויהו שלא נתן
 שום טריפה לגוי כדי שלא נעשה לו נזק בדיעו כי זה
 הכלל מאי דסני לך לחברך לא תעביד ולכן אמרו לכלב
 ולא לגוי ולא עשו חילוק בין טריפות לטריפות :

ועוד נ"ל בס"ד דהתם חייב ליתן לו שכר הספינה
 ולא היתה מתנת חנם לכך אסור לגטוב דעתו
 אבל כאן מתנת חנם יהיב ליה ולכן אינו מחוייב לפרש
 לו גוף המתנה שלא יעשה בערך שלה ומשום איסור
 מתנת חנם ליכא דהיה כבוד עליהם עלטול הככר וע"י
 שנתנו לגוי נילול ממורח עלטולו. ועוד נ"ל דהתם היה
 האיסור ברוב וא"א לבא לידו היתר אך כאן איסור
 הגלוסקין הוא מספק כי לא נודע אם הוא של ישראל
 או של גוי ואפשר שיאח ישראל ויכיר בעביעות עין
 ובסמנים שהיא שלו ויהיה מותר באכילה :

ובזה ניחא לתרן קושיית רבי אשכנזי ז"ל שהביא הרב
 פתח עינים ז"ל מאחר דקאמר כיון ר"ג
 ברוה"ק מנ"ל למילף דחולין בחר רוב עובדי דרכים
 אימא ידע ר"ג ברוה"ק שהיא פת גויס ע"ש. ולפי האמור
 ניחא דאם ידע ברוה"ק שהיא פת גויס א"כ איסור שלה
 ברור וא"א שכתב לידו היתר ואיך נתנה לגוי בסתם,
 והלא יש בזה גניבת דעת ובאמור לעיל אלא ודאי דר"ג
 לא כיון ברוה"ק על הפת כלום, ועודנו ספק שאפשר
 לבא לידו היתר ואסרו משום דחיל בחר רוב עובדי
 דרכים :

ועוד נ"ל בס"ד לתרן קושייתו הג"ז דהכא ר"ג דקדק
 לומר גלוסקין הללו ולא אמר עול גלוסקין
 מאלעאי וכתבת הללו מחוי במחוי שיש באלו גלוסקין
 איזה שינוי והפרש מגלוסקין אחרים אם לרעה אם
 לטובה וזה פתח לו פתח לשאל ולחקור מה טיבן של
 גלוסקין הללו וכיון דפתח לו פתח לשאל שהודיעו בזה שיש
 איזה שינוי בגלוסקין ההם אין מחוייב לפרש לו השינוי
 שיש בהם אם לרעה אם לטובה אם לא ישאל ויחקור
 על זה מוננו :

שם ח"ל מנבאי שמיני. י"ל למה הולך לומר שמיני
 די ששיב לו מנבאי מאחר שהוא שאל אותו מה
 שמך. ועוד י"ל למה שאל תחלה מהיבן אתה והיה לו
 לשאל מיד אם הכיור ר"ג מעולם כיון שהוא מותרת
 שאלתו כדי לידע אם כיון ר"ג ברוה"ק ובשאלה מהיבן
 אתה לא יתברר זה. ונ"ל בס"ד כי מנהג העולם אין
 קורין את האדם בשם העלם שלו בעת שמדברים בעדו
 או עמו אלא קורין אותו בשם עירו כגון ירושלמי חברוני
 אשורי וכיוצא או קורין אותו בשם כינוי משפחתו כגון
 לריא סתהון וכיוצא. גם יש בני אדם ניכרים שהם
 מעיר

כ"כ

מעיר פ' מחמת חופן מלבושים או מכה לשונם או מורחה פניהם ולכן תחלה נסתפק אולי יש עיר ששמה מנבא ויודע ר"ג תכסס מלבושים של אנשי אותה העיר והכיר לזה הגוי שהיא מלבושי אותה העיר מסדר המלבוש שלו או מחמת ששמוע לשונם שהיא מדבר בדרך או הכירו ממראה פניו ולכן קראו מנבאי על שם אותה העיר ששמה מנבא. ולכן שאלו תחלה מהיכן חתה וכשאלו מעיירות של בורגנין הבין שלא קראו על שם העיר ואו שאלו מה שמך ר"ל שם העלם שלך והשיב מנבאי שמי ר"ל שם העלם שלי הוא זה ואינו שם כגווי משפתחן ואו שאלו חס הכיור ר"ג מעולם והשיב לאו. וזוהי נחבדר אלו שכיין ר"ג ברוה"ק ואם היה שאל שאלה זו מתחלה לא היה מתבדר אלו דכיון ברוה"ק אע"פ שהיה חומר לו הגוי שלא הכירו ר"ג מעולם, דים לומר אולי יש עיר אחת ששמה מנבא ואנשיה ידועים ויכריס הן מחמת חופן המלבושים שלהם או מחמת לשונם או מחמת מראה פניהם וקראו מנבאי על שם אותה העיר ששמה מנבא. ולכן אחר שזכר ספיקות אלו ששם מנבאי אינו לא שם עירו ולא שם משפתחו אלא הוא שם העלם שלו או שאלו שאלה הג' חס הכיור ר"ג מעולם שבה הגיע למעלה חקירתו :

שם למדנו שאין מעבירין על האוכלין. פירוש אין לומר דא"ל שיעלם בשביל שהגה ר"א ממזליה זו דא"ל למאי הולך לומר לו מן הדרך דדי לומר טול גלוסקאן הללו אלא ודאי משום איסורא קא"ל דאין מעבירין על האוכלין :

שם והרבה דברים למדנו באותה שעה. י"ל למה ברישא נקוט מניינא דאמר ושלשה דברים למדנו ובהא לא נקוט מניינא. וי"ל ב"ד ב"ד משום דלמודים אלו דנקוט בסופא אינם שוים שיש בהם לימודים רפויים שאינם מוכרחים דיד הדומה נעויה לדחות דמ"ש דרך מפינה אינו מוכרח דים לתלות ההפגה כאן בזמן ולא בדרך. וכן מ"ש אין מפירין מהלך או עומד אלא וישב אינו מוכרח ד"ל לעולם מפירין מהלך ועומד אך ר"ג הוה נחא ליה בישיבה בשביל מוחה גופו דקן בריביה אך שאר לימודים דשיכור אל יורה וכן שיעור רביעית. משכר אלו הם הכרחים ולכן לא עשו ללמודים אלו מספר דאינם כהשואלה אחת. או גמ' י"ל ב"ד ב"ד ברישא כל אותם ג' דברים למדנו מדיבור אחד של ר"ג ברגע אחד והוא ממה שאמר טול גלוסקאן מן הדרך. ולכן נקוט בהו מניינא בעבור חיבתן לומר דבר אחד הוליד שלשה דברים כאדם שאומר אשה אחת ילדה שלשה בנים כהרס אחת. ולכן נקוט שלשה לרבותא ולחיבתם, משא"כ בסופא למדנו כל דבר בפ"ע בזה"ל ולמה אלטרך למנקט בהו מניינא :

שם כיון שהגיע לסולמה של גור. י"ל לעולם ר"ג היה הולך לעיר כו"כ כו"כ ברישא שהיה מהלך מעכו לכי"ב. ומ"ש כיון שהגיע לכי"ב בא אחד לישאל על גדרו לא הגיע לעיר כו"כ ע"כ אלא הגיע לכפרים קטנים אשר המה סביבות עיר כו"כ ונקראים על שמה וסולמה של גור היה סמוך לעיר כו"כ וכאשר הגיעו שם עדיין לא נכנסו לעיר כו"כ ממש :

שם כל הבונה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא. י"ל הול"ל כמדקרו חרב ולמה אמר מדקרות לשון רבים. וי"ל ב"ד ע"פ מ"ש ב"ד בחידושי הלכות הטעם שתקנו חו"ל לכפול לשון ההתרה ג"פ מותרים לך ועוד הוסיפו ג"כ ג"פ שרויים לך ועוד ג"פ מחוללים לך וכן הדיון כיון שא"ל פעם אחת מותרים לך הותר הגדר. ואמרתי ב"ד טעם לזה דק"ל א"כ נשבע על דבר אחד כמה פעמים לר"ל לו כנגד כל פעם התרה בפ"ע כי אחר שהיה הראשונה מותרת אז תחול השנייה ולר"ל לה התרה

שנית וכן על זה הדרך ולכן מאחר שידמין שהאדם מושיא מפיו כמה שבועות על דבר אחד בזה"ל ובפרט אותו הנשבע מתוך כעס ואינו שם על לבו כמה פעמים הוליא שבועה מפיו ואינו מרגיש לומר בפני ב"ד כו"כ נשבעתי לך תיקנו לשון ההתרה כפול ומנופל כדי שיהיו ניתרים כמה שבועות בהתרה זו בלשונות אלו שאומרים בזה"ל ועל הרוב לא ימלא מושיא מפיו שבועה תשעה פעמים. וזוהי יוכין יש בוטה כמדקרות חרב לשון רבים שנשבע על דבר אחד כמה פעמים בזה"ל שראוי לו מדקרות רבים כנגד השבועות, אך לשון חכמים שתקנו בהתרה לשון כפול כמה כפולים הוא מרפא לתקן דבר זה דעביד איניש ולאו ארעתי :

דף ס"ה יכולני לפטור דקאמר מדין תפילה. י"ל לפ"י אמאי קאמר מן הרין בסתם ולא פירש תפילה. וי"ל ב"ד כי התפילה היא ג"ד ברכות בכל יום בשמ"ע, אך עם התפילה יש עשרה קדישים בכל יום דג"כ לריכין כונה כמו תפילה ושניהם נרמזו באותיות דין שהיא אותיות ג"ד ואות יו"ד, ולכן נקוט מן הדיון בסתם כדי לכלול גם הקדישים ששם התפילה :

שם המפיק מגן בשעת גאווה הא דקרי לתפילה בשם מגן כ"ל דבכל תפלה תתעורר מדת החסד הנקרא אל דכתיב חסד אל כל היום וכו' בשלשה תפלות יתעורר ג"פ א"ל שמשפרם מגן :

שם סוגרין וחומתין לרות בעדו. י"ל ב"ד סוגרין ב"ד של מטה שה"ס רחל. או יוכן סוגרין על לרות השייכים לבדיחות הגוף וחומתין על לרות השייכים למוחו. ועוד י"ל ב"ד בלשונות אלו דסוגרין וחומתין דנקוט גבי לרות, והיינו כי עניית האדם צעת לרה תהיה ע"י הארת שם י"ה דכתיב מן המלך קראתי י"ה עגני במרחב י"ה וכתוב יעקב ה' ביום לרה ישגבך שם אלהי יעקב והוא שם י"ה דכתיב כי יעקב בחר לו י"ה ועל ידי הארת שם י"ה יתעורר שם שדי שהוא משרד המערכות ויהפך את הברה לטובה כמו"ש ויהפוך ה' אלךך את הקללה לברכה וכל היפוך כזה יהיה על ידי שם שדי שפעולתו לשדד המערכות. ולכן שני שמות אלו שהם שם י"ה ושם שדי רמוזים במלוי אותיות לרה מזה לד"י ר"ש ה"ה ועל זה אמר סוגרין לרות בעדו כלומר באותיות ההסגר של אותיות לרה כי כל מלוי הוא הסגר של הפשוט :

ועוד גמ' כל העומד בלרה שיהיה לו תחילה פקידה לטובה וידוע כי הפקידה תהיה בהארת שם ע"כ בריבוע שיעלה מספר פקד ועל זה אמר יוסף הע"ה לישראל פקד יפקוד אלקים אתכם וכן אמר פקד פקדתי אתכם וזאת ההארה של פק"ד רמזה באותיות הקודמין לאותיות לרה שהם אותיות פקד ועל זה רמז בחומתו חומתין לרות בעדו כי החומת הוא עליוני בא מלמעלה :

ועדיין לר"ל להבין מה טעם תהיה מעלת המהרה בזה גדולה כ"כ שחומתין וסוגרין לרות בעדו. וי"ל ב"ד כי אנתו בית ישראל מתפללין לפני הקב"ה בלתי חמלני וכמ"ש במדרש אין קורין למויאל או לבריאל אלא לה' לבדו, ולכן השי"ת נקרא אלקי ישראל משא"כ אה"ע אינם יכולים להתפלל אלא ע"י חמלני הוא השר שלהם לךך אללם נקרא השי"ת אלקי האלקים שאינו נקרא אלקי הגוים. והנה ידוע האדם כששוחה ומשתכר נעשה השכר חמלני בינו לבין בני אדם אחרים, כי יש כמה דברים שאינו יכול לדבר אותם צעת שאינו שיכור הן מחמת פחד הן מחמת בושם ורק כששוחה ומשתכר הוא מדבר אותם. ומעשה באדם שהיה שכר הרבה ומהלך ברחובות העיר ופגע בשר העיר שהיה רוכב על הסוס

ויגש השיכור אלל השר ויאמר לו בכמה תמכור לי הסוס וישן השר ויאמר בשני אלפים והובים ויאמר טוב אני אקנה בךך זה ועתה אלך ואביא לך המעות והשר הלך למקומו וזה הלך לביתו, וזיוס השני כשהלך זה וישב צמותו שלח השר והביא אותו והוא לא היה שיכור ויאמר לו השר אתמול קנית ממני הסוס בשני אלפים והובים הרי הסוס מוכן הביא לי השני אלפים ותקח הסוס. וישן זה ויאמר בעת שקניתי אתמול את הסוס בשני אלפים והובים לא הייתי לבדי אלא היה מהלך עמי הסרסור שהוא היה חמלני בינו לביןך והוא היה המדבר אותם הדברים על כן עתה המתן לי שאלך ואביא את הסרסור שהוא עמי והוא ישיב לך תשובה לדברך אלא ה"ל השר מי זה הסרסור הלא אני ראיתיך לבדך מהלך ולא היה אדם עמך, א"ל אדוני, הסרסור והחמלני היה השכר ששתינו והוא היה המדבר הדברים ההם כי לולא הוא לא הייתי אני יכול לדבר עמך הדברים על כן המתן לי שאלך לבית ושתה עשרה כוסות שכר ואבא אלךך ואז תשמע ממוני דברים הראויים להשיב לך, וילחך השר ויפטרנו לשלום. נמלא השכר דרכו להיות סרסור וחמלני בין האדם השותה אותו לבין אחרים שעל ידו ידבר כל דברים שירצה לדבר ולכן כל בר ישראל המתפלל לפני הקב"ה את התפלה בלתי חמלני א"ל יהיה מזהר שלא יתפלל בהיותו שיכור שלא יהיה נראה שהוא מתפלל ע"י חמלני, נמלא בזה הוא מכבד את התפלה שנתן השי"ת לישראל רשות בה, ולכן שכרו גדול סוגרין וחומתין לרות בעדו :

ובאופן אחר י"ל ב"ד טעם לזה סוגרין וחומתין הלרות בעדו. ידוע ע"י התפילות יהיה צירור גדול בצינורי הקדושה אך לר"ך שיהיו בכונה ומחשבה נכונה אז הקב"ה יביא עליו לרות כדי שיתפלל בכונה ויעשה צירור נ"ק כי בהיות האדם בלרה יהיה לבו נשבר ויתפלל מקירות לבו, כמ"ש מומעמקים קראתך ה' ר"ל מועמקי הלב וכן אמרה חנה אשה קשת רוח. אני ואשפכה נפשי לפני ה' וכן אמרו גבי חזקיה הע"ה וישב פניו אל הקיר שהתפלל מקירות לבו מפני שהיה בלרה וכל זה הולך להיות לאדם שאינו מזהר לכבד מחשבותיו ועבודותיו כדי להתפלל בכונה אבל המזהר תמיד להתפלל בכונה חמלני שאינו עומד בלרה לא לר"ך להביא עליו לרות בעבור זה ולכן זה המפיק מגן בשעת גאווה נמלא הוא מקפיד להתפלל בכונה ולזה סוגרין וחומתין לרות בעדו דאין לר"ך לחיוקן זה של תפלה בכונה שיהיה ע"י הלרות שיבואו עליו :

שם משום בדר אל יורה. י"ל לשון ירה יורה כי דברי התפלה לר"ך להושיאם מפיו בחזק ולא בשפה רפה, ועי"כ סיקל החינוכים באצנים כי האותיות נקראו אצנים ובכסיקל אותם באותיות התפלה אז תפלתו בוקעת אווירין ועוברת ועולה למעלה למעלה במקום הראוי לה :

שם ור"י אמר כל שאינו מפיך אתמור. הקשה הרי"ף ו"ל דקרא אמר אפיקו שהוא מגלה ולא אמר מי שאינו מגלה ע"ש. וי"ל ב"ד דר"י סמך אקרא דלעיל דכתיב דלתי פניו מי פתח סביבות שינוי אימה ולפי דרשות הכי קאמר דלתי פניו הם השפתים שעשויים דלתות מי פתח אותם הלא סגורים הם יען כי סביבות שינוי הם השפתים אימה יש לו שם לפתחם ולכן הוא סוגרם ופירוש הדבר אימהו הוא סוגרם שיש לו אימה לפתחם, על זה אמר גאווה אפיקו מניינים, פירוש כאשר בשעת גאווה שהוא השכרות יודמן זמן אפיקו מניינים כלומר זמן גילוי המגן שהוא התפלה למטה אז הוא סוגר שפתיו שיש לו אימה לפתחם כדי שלא יגלה המגן בשעת גאווה. או י"ל ב"ד דלעולם ר"י ולין זה מהאי קרא דגאווה

מפיק מניינים בלחודיה והכי דריש לקרא חס בעת גאווה מפיק מניינים היתכן שלא יהיה חותם לר דמפרש חומתו סגור חותם לר בלשון תימה קאמר, וא"כ השתא ש"מ דאם לא אפיק מניינים בעת גאווה סוגרין וחומתין לרות בעדו : **שם** ביומא דרתח לא מללי פירוש לא מללי תפילות נדבה כי מקודם היה דרכם להתפלל כמה תפילות ביום בתורה נדבה. ומ"ש ר"ב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל, פירוש אל יתפלל בעודו מבובל אלא ימתין עד שתתייב דעתו ויתפלל מיוה אם היא תפלת חובה ועובר זמנה גם ר"ב יורה שיתפלל קודם שיצבור הזמן ולא יבעל תפלת חובה :

שם אי אמרה לי חס קריב כותחא לא תנאי. י"ל לשון גומא הוא להודיע שאם יהיה מושל עליו אפילו עבדות קלה אינו יכול לשנות בישוב הדעת והו לא תנאי כראוי בישוב הדעת וכן הם דברי רבינא. אבל ודאי הם לא היו פוסקים מלימודם אפילו בלער גדול דכתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל וכו' ובלא ללמדו שהאדם יודע שלא יתבלבל מוחו אפילו בקלת ער כדי שיהיה למוחו שלם כראוי :

שם עבדא ליה אימיה שבעה לבושי לשבעה זימין. י"ל ב"ד רמזה לו בזה שיסתדר ללמוד ששה פנים בהלכה בדרך הפשט כנגד ששה ימי החול ואמר בדרך הסוד כנגד ששת וכאשר העיר רבינו מהר"ח ז"ל על רבינו הא"ר ז"ל שהיה נוהג בכך כסוגיה התלמוד בכל יום. וידוע דלמוד התורה מכונה בשם שמלה, וכמ"ש רז"ל ע"פ שמלה לך קלין תהיה לנו וכן שמלה חדשה דכתיב בירבעם :

שם לא אברי לילה אלא לשינתא לא בא לומר דאין חייב האדם לעסוק בתורה בלילה אלא רק יבן דהא מקרא מלא הוא והגית בו יומם ולילה, אך כונתו לומר שנברא הלילה ללורך תיקון העושה בו ע"י השינה כי ידוע שהשינה היא לורך גבוה שבה נעשה תיקון למעלה ולולי לורך זה התיקון של השינה לא היה נברא לילה אלא כל השעות היו יום דוקא ולילה כיום יאיר :

שם לא אברי סיהרא אלא לגרסא. הנה בודאי יש לורך גדול לעולם בסיהרא שהיא פועלת טוב בפירות האדמה וגם פועלת בחוספת ומיסור המים בימים ובהנרות לפי חסרונה ומילואה כידוע. והגרסא אפשר שתקיים לאור הגר ועל הרוב כן שקורין לאור הגר, אך ר"ל כיון בזה להסיר את לבות בני האדם על עסק התורה בלילות באומרו להם שהקב"ה ברא את הלבנה כדי שתלמדו לאורה ולא תפטרנו ענמכם בסיבת השינה שבה המאמר מוכרח שהאדם יייר בדעתו בענין למלך שהדליק את הגר לעבדו כדי שיקום ויעשה מלאכתו לאורו ואם העבד יניח הגר דולק והוא נשאר שוכב על מטפו כזה זלזול עשה זה ברזון המלך, וכן הוא אומר לא אברי סיהרא אלא לגרסא, כלומר לר"ך האדם לחשוב בדעתו שהקב"ה הזריח לו הלבנה כדי שיקום וילמוד לאורה ואיך יהיה הוא שוכב על מטפו והלבנה זורחת ואינו קם ללמוד בתורה לאורה :

והנה בודאי דדורות הראשונים שהיה חוש הריאות שלהם חזק מאד ידוע על דורות אלו היו לומדים תורה לאור הלבנה בשופ, ושמתיו שהרב המופלא השקנן כמוהר"ר ראובן דוד ז"ל שהיה תלמיד עט"ר הרב מו"ר זקוני זלה"ה היה לומר תורה שבע"פ בדפוסם אותיות קטנות באור הלבנה בשופי ולא היה נלךך לאור הגר. וראיתי בספר כ"מ שאם האדם יוכל ללמוד לאור הלבנה יעשה בזה תיקון גדול בצניעות הלבנה שה"ם המלכות עפי מאור הגר ואחד היה לומר באור הלבנה בלער כדי לתקן מה שפגם בראיה :

לגוף זהם הבריות דמה הפרש יש הללו יתברך בין
 אם שוחט האדם את הבהמה מן הנואר לבין שוחט
 מן העורף :

והא דאמר בינו ולא אמר ביין. כלל בינו ר"ל שיעור
 הראוי לו כפי מוגו וכוחו משא"כ השוטה יותר
 מן הראוי לו שאז הוא מתפתה לעשות הפך רגונו
 מחמת שכחנה דעתו שלא נשאר בו דעת להבחין בין
 טוב לרע ובין הן ללאו מחמת שכחנה מאד אין זה
 בכלל השבח האמור כאן :

שם כל יין שאין נשפך בבית כמים אינו בכלל ברכה.
 כלל ב"ס"ד י"ש אדם שותה יין מעט כפי שיעור
 נוחו שאינו משתכר בו וזה תמנארו סוף שתייה כחלת
 שתייה שאינו משתנה כלל ואינו ניכר ששתה יין הגנה
 שתייה יין כזאת היא בכלל הברכה אבל יש אדם ששותה
 יותר מדאי עד שמשתכר ומשתנה דסוף שתייה אינו כחלת
 שתייה אין זה בכלל ברכה והנה חתומות יין אינם נקראים
 מסיפא לרישא כמו שנקראים מרישא לסיפא אבל חתומות
 מים שזה הסוף עם הראש דנקראים מסיפא לרישא כמו
 שנקראים מרישא לסיפא ידוע שגופו של אדם נקרא בית
 וכמו"ש בקהלת עד אשר לא יזינו שומרי הבית ו"ש כל
 יין שאין נשפך בבית ר"ל צנוף האדם כמים כלומר
 בדוגמת חתומות מים שהם שוים הסוף עם הראש שנקראים
 מים מסיפא לרישא כן הוא לא יספך בצטנו יין שיעור
 רב אשר ישתנה סוף השתייה מתחלת השתייה אינו בכלל
 הברכה :

או יובן ב"ס"ד אומרו כמים כי חתומות מים תוכס שהוא
 מילואם שזה מושג עם מספר פשוטם הגלוי
 משא"כ חתומות יין מילואם ישתנה שיש בו תוספת וא"ו
 וכמו"ש המפרשים על מדרש פליאה כמים הפנים לפנים
 למה מים ולא יין מפני הוא"ו שבתים וכן אם שותה
 אינו משתנה טובו על מה שהיה נראה בגלוי שלו ה"ו
 בכלל ברכה ואם ישתנה הפך מן הגלוי ע"י שתייה היין
 אין זה בכלל ברכה ובאופן אחר כלל ב"ס"ד אומרו נשפך
 כמים היינו כמו המים שאין אדם רוגה לשחות יותר
 מכדי רוינו נמאנו אלא שותה כדי העורף דוקא כן הוא
 אינו שופך בצטנו יין מרובה יותר משיעור הראוי לו.
 וכל ב"ס"ד חתומות יין במילואם עולים מספר רל"ו ועם
 מספר מים עם הכולל שהוא ל"א הרי רל"ו כמנין הברכה
 עם האותיות. גם כלל ב"ס"ד י"ש מספר ע' ומים מספר
 ל' הרי ק"ס ועם מספר חיים הרי רב"ח כמנין ברכה
 עם הכולל ולכן קודם שתייה אומר סברי מרגן ועונים
 לחיים כי צעת שותה כבר נמוג היין במים ונעשה מספר
 ק"ס ולכן מלרפים עמו מספר חיים כדי שיעלה כמנין
 ברכה ואז יברך וישתה שנעשה בכלל ברכה :

שם ע"כ בשלשה דברים האדם ניכר הא דנחית
 למניינא כלל שבא ללמדנו אע"ג דמכל חד בפ"ע
 איכא למילף להרע או להטיב עכ"ל לא יהיה האדם
 מוחזק להרע או להטיב אלא עד שיהיה נבדק
 בשלשתן בתלתא הוי חוקה והא דנקיט להו בסדר זה כוסו
 כיסו כעסו כלל שתפס המועט ואינו מלוי תחלה כי
 בדיקה כבוס אינו מלוי בכל יום דאין אדם מרבה בשתייה
 היין בכל יום ויום אך בדיקה של הכיס בכל יום שבכל
 יום האדם עוסק במו"מ וגם זה אינו אלא ביום ולא בלילה
 וגם אינו בשבתות וימים טובים אבל כעסו נבדק בכל
 עת שזה מלוי בימים ובלילות וגם בשבתות וימים טובים :

דף ע"ג ת"ר מי שיש לו חמש נשים מקבלות פרס י"ל
 למה נקיט חמש ודי לומר שתיים או שלש
 נשים דג"כ שייך האי דינא בהו"ל ב"ס"ד דאיתא בהרמב"ם
 ז"ל ה' אישות פי"ד אע"פ דמן הדין נושא אדם כמה
 נשים לוו הכמים שלא ישא אדם יותר על חרבע נשים
 אע"פ

אע"פ שיש לו ממון הרבה כדי שיגיע להם שונה פעם
 אחת בחודש יע"ש. עוד כתב שם פרק כ"א חמשה
 מלאכות חייבת האשה לבעלה הא' עווה למה או לורגת
 או רוקמת הכל כמנהג המדינה. הב' רוחלת לבעלה
 פניו ידיו ורגליו. הג' מוציאה לו את הכוס. הד' מלמדת לו
 את המטה. הה' עומדת ומשמשת בפניו כגון שחושט לו
 מים או חיזה בלי או שתטול מלפניו, וכיוצא בדברים אלו.
 והמלאכות האלה עושה אותן היא בעלמה ואפילו היו לה
 כמה שפחות אין עושין מלאכות אלו לבעל אלא אשתו,
 אך יש מלאכות אחרות שאין האשה עושה לבעלה אלא
 בזמן שהם עניים כגון אפייה כבוס שחינה ביטול וכו'.
 נמאלו המלאכות שכל אשה עושה לבעלה חמש מלאכות
 ומלאכות שמקלה הנשים עושות אותן ומקלחם אין
 עושים אותם הם שש מלאכות מוחנת ומבשלת ואופה
 ומבשלת ומניקה ונחתה חבן לפני בהמתו עכ"ל. וזה
 פרשתי ב"ס"ד רמז נכון מה שנתן השי"ת יו"ד באיש ואות
 ה"א באשה כי האיש חייב לאשתו בעשרה דברים שלשה
 מן החורה שהם שארה כסותה עונתה ושבעה מדברי
 סופרים שהם רפואתה ופדיונה וכו', וכאשר מנאם
 הרמב"ם בהלכות אישות פי"ב. ולכן ניתנה אית יוד
 שמספרה עשר באיש, כנגד עשרה דברים שחייב זהם
 לאשתו, וניתנה אית ה"א שמספרה חמשה באשה כנגד
 חמשה מלאכות שחייבת לעשות לבעלה אפילו אם הכניסה
 לו מאה שפחות :

והשתא זוה יתורן ספיר דקדוק שדקדקנו לעיל
 דנקיט חמש נשים לרבותא דריב"ב דמותר
 בגשים משום דסבר שהם נמשכים כולם אחר הבעל
 ואע"ג דהם חמש נשים שאין מגיע לכל אחת עונה
 בחודש שיש כאן מושע קורבה בין האשה לבעלה עכ"ל
 חשיבו כולם נמשכים אחריו. וגם עוד נקיט חמש נשים
 לרבותא דר"י בן בבא דס"ל אין הנשים נמשכים אחר
 הבעל, והיינו שיש לומר סברה להפך כיון דדברים שהאשה
 חייבת לבעלה הם חמשה, וזה יש לו חמשה נשים שורת
 הדין מחייבת שכל אחת תעשה לו מלאכה אחת אם יבקש
 שיעשו כל החמשה מלאכות צבת אחת, או אם ירלה
 מכל אחת שירות אחת מאלו החמש בכל יום, דנמלא
 יש לכולם התקרבות עם הבעל צבת אחת בכל עת
 ועת מן היום שיהיו כולם עוסקים במלאכתו צבת אחת,
 ועכ"ל ס"ל אין נמשכים אחריו לענין עירוב. ולפי"ו ספיר
 נקיט מספר חמש בגשים לרבותא דר"י בן בתירא
 ולרבותא דר"י בן בבא, ואידי דנקיט חמש בגשים נקיט
 חמש גם בעבדים :

שם אמר רב מ"ט דר"י בן בבא. מקיים מ"ט שאל
 על ריב"ב ולא שאל על ר"י בן בתירא, ובפרט
 אחר שכבר מלא טעם לדברי ר"י בן בבא, ועוד רב
 לא עשה טעם כזה אלא רק על עבדים ולא על מחלקותו
 בגשים, גם כלל ר"י בן בתירא ור"י בן בבא בחיזה
 סברא פליגי. וכלל ב"ס"ד דר"י בן בבא ס"ל שורת הדין
 מחייבת באהבת האשה לבעלה ראוי שתהיה אהבה דבוקה
 כמו אהבת האב לבנו דאפילו אם אינו נהנה ממנו אלא
 אהבה מילך לו ג"כ אהבה, וכן ראוי שתהיה אהבת
 האשה לבעלה, ולזאת יקרא אשה ולא תהיה אהבה
 נפרדת שהיא אהבתו בעבור שמהנה אותה דנמלא
 אהבתה היא בגופה ולא בצבעלה. מעשה באחד שנכנס
 לביתו ומקל צירו והכה את אשתו במקלו על כתפיו
 הכאה חשובה ואע"ג דכתיב לה עובד עכ"ל היא שחקה
 ותאמר לו בשחוק למה, והשיב לה כדי לגסות אותך
 אם תלעקי, או אדע כי אין את אשתי ואם לא תלעקי או
 אדע כי את אשתי. אמרה לו ועתה מה ידעת, ויאמר ידעתי
 כי את אשתי ועטרת ראשי כי עליך יאמר אשת חיל

עטרת בעלה, יען דלא די שלא לעקת אך אלא אהבה
 שחקה. והנה אחיו היה עומד ללד אחר הוא ואשתו עמו
 וראה המעשה הזאת, ובראותו כך קם הוא וגשק את
 אשתו והיא דחפה אותו בשתי ידיה ואמרה לו בפנים
 זועפות מה טיבה של נשיקה זו, ויאמר האה השני לאחיו
 אחי מה אתה אומר על מעשה שלי ומעשה שלך איך
 הם רחוקים והפכיים זמ"ז, א"ל אחי כבר שלמה הע"ה
 העיר על זאת בחמתו באומרו גאמנים פלעי אהב
 ונעטרות נשיקות שוגא, כי אשתי אשר אהבתה עמי
 אהבה דבוקה שהיא אהבה אמיתית ההכאה נחשבה
 בעיניה כמו נשיקה ולכן לא מציעא שלא לעקת אך אלא
 שחקה, ואשחק שאין לה אהבה עמך אלא יש לה שנאה
 בלבבה הנשיקה נחשבה אלה נשיקה והכאה, לך נאמר
 גאמנים פלעי אהב ונעטרות נשיקות שוגא :

ועל בן אם האדם מתנהג עם אשתו בחיבה ועושה
 שמהנה אותה ומביא לה כל מה שתראה
 אע"פ שתראה כי שיש לה אהבה עמו ואינו ניכר שיש לה
 אהבה דבוקה כי אפשר שאהבתה היא אהבה נפרדת
 שהיא אהבת גופה שמקבל הגאה מבעלה אך אם אינו מהנה
 אותה אלא אהבה מלערה ועכ"ל אהבת אותו כההיא
 אימתא שהכה אותה וכתיב לה והיא שחקה ולא לעקת,
 אך זה מבחן גדול שיש לה אהבה דבוקה עמו, ולזאת
 יקרא אשה. והנה ידוע שאין לער לאשה בעולם כמו לער
 שמוגיע לה מחמת שנאה בעלה אשה אחרת עליה, כי
 דבר זה קשה עליה מאד לסבול לרה בעירה ואפילו
 אחת, וכ"ש אם ישו עמה שלש וארבע לרות צבית
 לא תוכל שאת, ואם תראה אשה אחת שהביא לה בעלה
 שלש וארבע לרות צבירה ועכ"ל היא אינה מריבה עמו
 ואינה מקניטתו אלא אהבת אותו הרבה, הנה בזה ניכר
 שיש לה עמו אהבה דבוקה ומאחר שיש לה אהבה
 דבוקה עמו אז ודאי היא נמשכת אחריו אע"פ שאינה
 אוכלת עמו ביחד ואינו מיוחד לה לבדה. ולכן ס"ל לריב"ב
 חמש נשים מקבלות פרס מבעליהן אין לריב"ב לערב כל
 אור"ח בפ"ע אלא כולם נמשכין אחר הבעל שהוא אחד יען
 כיון דהם חמש נשים ודאי יש לכל אור"ח לער גדול מחמת
 הלרות וראוי שיעשו תמיד קטנות עם הבעל
 וכיון דחויין דדיירי בלא קטנה ומריבה ש"מ שיש להם
 לכל אחת אהבה דבוקה עם הבעל ולהכי אין לריב"ב לערב
 כל אור"ח דנמשכים אחר הבעל, משא"כ עבדים דודאי אין
 להם אהבה עם אדונם ולכן לריב"ב לערב כל אור"ח :

אבר ר"י בן בתירא סבר מה שאין עושין קטנות
 ומריבות אלא דרים בשתיקה אין מזה הוכחה
 שיש להם אהבה דבוקה עם הבעל אלא אהבה הסברה
 מחייבת שאין לבס שלם עם הבעל דכל אחת לא נח לה
 מבעלה מחמת שיש לה לרות וכל אחת תתקנה מלרחה
 אפיל מדבר כל דהו ואע"פ שדרה בשתיקה מינא עלורה
 בקרבה ולכן לריב"ב לערב כל אור"ח דאין נמשכים אחר
 הבעל. אבל עבדים אין להם קנאה זה מזה כמו קנאת
 הלרות דלא חפסת לעבד אם יש לרבו שנים ושלש עבדים
 אחרים עמו ואהדרבה נח לו ברבוי עבדים עמו כדי
 להקל עבודתו ושימושו, וא"כ אפשר שיהיה בעבדים אהבה
 דבוקה ברבם ולהכי נמשכין אחריו ואין לריב"ב לערב כל
 אור"ח. ועל כן בא רב לבקש טעם על סברת ר"י בן
 בבא בעבדים דוקא והוא דהן אמת בגשים מלא ריב"ב
 לביתו נכונה לחלוק משום דהסברה מחייבת בגשים יותר
 לומר כל אשה שיש לה לרה רחוק הדבר מן השכל לומר שיש
 לה אהבה תמה ודבוקה בעלה כי קנאת הלרה כל עת
 תעשה לה פירוד באהבת הלב ואין לבה שלם ולהכי חמש
 נשים לרות זל"ל כל אחת תערב דאין נמשכים אחר
 הבעל אך מאי דפליגי על ר"י בן בתירא בעבדים לריב"ב
 לזה

א"כ א"כ א"כ
 א"כ א"כ א"כ
 א"כ א"כ א"כ
 א"כ א"כ א"כ
 א"כ א"כ א"כ
 א"כ א"כ א"כ

פרק עשירי

לזה טעם דמסתמא עבדים אין להם התקרות בלב עם אדונים ולהכי הביא לזה אסתמא בעלמא מן דנחלא

בחרט מלכא : רעעט רעכר
1535 עוקט גרונא דר אביב די יוני עוקט רבין
1614 דוג דר ווינא 1531 רבין ווינא 1531 רבין
פרק שמיני

דף פ"ו רבי מנכד עשירים רבי עקיבא מכבד עשירים אע"ג דרבי עקיבא קדים לרבי נקיט

לרבי ברישא משום דגבי רבי הוי חידוש עפי שהיה לו עושר גדול ונשיאות מאבותיו ואבות אבותיו :
שם אומתו ישב עולם לפני אלקים. ג"ל בס"ד לפני אבותיו אלקים יש אבותיו במוכ"ן לרמוז כי כאשר ברא אלקים את הטבע שהוא מספר שם אלקים, עשה הקב"ה כח הכנה בכל הנבראים להוויא פרי בכל שנה עד סוף העולם ולכן גם בארץ נתן כח מששת ימי בראשית שתוויא יבולה בכל שנה ושנה ע"ס כל הדורות, נמלא מה שזרעין בארץ קב ומוויאיה שני קבים מוויאיה הברכה מן הכח הנתון בתוכה בפקדון מששת ימי בראשית ולכן בעבור פוסקי דקה ואינם נותנים ובעבור ביטול תרומות ומעשרות יהיה עליהם גשמים מדה כנגד מדה אם זה לא נתן הלקח ותרומה ומעשר שהם בפקדון אללו, או גם הארץ לא נתן כח המופקר בתוכה, ו"ש אומתו ישב עולם לפני אלקים דהיינו יתייבב ויבנה, במוכן לו אשר נרמו לפני אבותיו שם אלקים הוא כאשר חסד ואמת מן יבנהו, והנה רש"י ז"ל פירש מן לשון מוונות, ו"ל בס"ד מן קאי על מן שירד לישראל במדבר, והכונה שיעשו העשירים חסד עם העניים בכבוד ונקיות כמו מן שירד לישראל בכבוד ונקיות, גם עוד כמו מן שאכלו ישראל שהוא נקי מחמס וגו' כן הלקח ישנה במונן נקי, גם עוד כמו שהיו לוקטים את המן בלי עורר כן העניים יקבלו הלקח בלי עורר :

פרק תשיעי

דף צ"ו מוכל בת שאלו היתה מנחת תפילין, י"ל למה נשתוקקה למנוה זו יותר משאר מלות שהו"ג, ו"ל בס"ד דא תא בחדש ש"ט בתורת ה' חפזי, א"ר אלעזר אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע רוצין יאחזנו לנגע בתורה וימס ויליה אכל אין לנו פנאי, א"ל הקב"ה קיימו מלות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אחס יגיעים בתורה יומם ולילה, עכ"ל. נמלא מלות תפילין מועלת במקום עסק התורה, ולכן מוכל שהיתה אשה שאין לה יגיעה בתורה וגם אין לה פנאי נשתוקקה למנות תפילין שמועלת במקום עסק התורה, והא דנשתוקקה לד"י יותר משאר נשים, ג"ל בס"ד דידוע מלות תפילין מסוגלת לבנים ולכן אחת בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער רוח"ק באותו שהלם תפילין שלו פסולין ומה לעשות אחרים ופתר לו רבינו האר"י ז"ל שאשתו מעוברת בזכר ותפיל אוחז ותתעבר בזכר וזכר של קיימא יע"ש, ולכן אמרה מיכל אקיים מלות תפילין המסוגלת לבנים אע"פ שאני איני חייבת בה, אולי אזהר לבנים על ידה, ואשתו של יונה הע"ה אחר שראתה מה שנעשה לבעלה בים וצדג להיותו בורח מלפני ה' ראתה לקיים מלות עלייה לרגל שהיא לראות את פני ה' אע"פ שהיא עומת פטורה ממונה זו ודכתיב יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך לעשות מנוה נגד מעשה בעלה שברח מאת פני ה' :

שם מלמד שהאשה תובעת בלב והאיש צפה. ג"ל בס"ד הכונה דהאשה תביעה סגורה בלבה ואינה יכולה לפרש אותה צפה על כן תהיה מוכרחת לעשות המלאות ועניינים שיבין בעלה שרואה בתשמיש וישמש עמה, ודא עקא כי לפעמים תעשה המלאות הרבה והוא לא ישים לבו להבין כונתה או אפילו שמבין יעשה עלמנו כאין מביין, ונמלא ערחתה בהמלאות ההם היה לריק ולא עלה בידה כלום משא"כ תובע צפה מוכרח שימלא ביקשתו באין מנוס, ומ"ש זה מדה יפה בנשים, ר"ל אע"ג דבאמת הוא לער גדול לה זו מדה יפה שסובלת הער, ואינה תובעת אע"פ שד"י מסור בידה לתבוע אם תהיה חלופה משא"כ הך אונס בידה :

שם כי אחא רב דימי אמר עטופה וכו'. ג"ל רב יחזק נמי נקיט להאי תלתא דרב דימי דהא בתחלת דבריו קאמר עשר אך בעל השמועה שמע להא דרב יחזק לא שיימיה קמיה אי נמי שחם אח"כ והאחא רב דימי ופירש אותה, ברם הא קאיא אמאי הני תלתא לא נמלא להם רמו במקרא, ו"ל בס"ד כי הני אונס קללות גמורות דכסוי הראש יש כמה נשים ינחא להו ביה כדי לעשות תכשוטין וקישוטין נאים בנסיי הראש שלהם וכן ה"ב אין זה נחשב לער לרוב הנשים שדרכם ללאת ולעילגם עתה נשים אלל נשים, והג' אין זה לער כ"כ דרוב הנשים עדיפה להו להיות כל אחת מיוחדת לאיש אחד והיא שמה צבעל נעוריה בלבד שעשאה כלי כמי"ש ר"ל אין אשה כורתת ברית אלא למו שעשאה כלי. דגם באנשים יש טבע שלא לישא אלא רק אשה אחת בלבד אע"ג שיכול לישא שתיים ושלוש :

שם ומגדלת שער כלילית, עיין מהרש"א ז"ל. ו"ל בס"ד דהא ודאי אם השער סתור אינו שבת לה דהוי כלילית אך אחר שקולעתו הוא שבת כי תתנאה בזה ובגארה בחוש הריאות דהאשה מביאה פאה נכרית ועושה אותם קליעות להתנאות בם ולכן מנה הכתוב השער בכלל הקישוטין דכתיב שערך כעדר העוים והיינו בהיותו קלוע, ולכן ארו"ל ויבן אלקים את הללע שקלע את חוה והביאה אל האדם, כלומר בעת שבראה גזר שהיה נבראת בעלת שער אך גזר שיהיה שערה קלוע מעת הבראו כדי שתתנאה בעיני בעלה ולא נבראת בשער סתור דהוי כלילית :

שם ומשתת מים בבהמה, י"ל מאי ס"ד למחשב לה בהדי קללות דמאי קללה יש בזה, ו"ל כיון דדרך הפרדה הוא בכך, נחשב זה לה קללה דמדמין אותה לפרדה :

שם אלמלא לא נתנה תורה היינו לומדים וכו'. הנה מלשון זה יש לדייק דעכשו דנתנה תורה אין לנו ללמוד מאלו, וקשה מה בכך אדרבא לריך ללמוד מאלו ליקח קל וחומר לעניינינו, ו"ל בס"ד כי עתה שנתנה תורה ואסרה לנו השקר אין ללמוד מדת הפיוס מן תרגונו שהיא מפייס בשקר וכזב דמבטיח ואינו עושה ואומר הרבה ואפילו מעט אינו עושה דהא ודאי אסור באדם כיוצא בזה, וכן אין ללמוד ממוט דבר טוב זה פן יתלמד מכל דרכיו שהוא אוהב נשים הרבה ומרבה התשמיש, וכן אע"פ שיש ללמוד דבר טוב מנמלה להשתרחק מן גול חוששין ללמוד ממונה דבר טוב זה פן ילמדו גם מדברים רעים שלה, והיינו שיהיה האדם להוט כל ימיו לאסוף הון ואוהב כסף לא ישבע כסף, כאשר נמלא מדה רעה זו בנמלה דאם יהיה כך מתני יעסוק בתורה, וכמ"ש המפרשים ז"ל ע"פ לך אל נמלה עלל ראה דרכיה וחכם, ופירשו הכונה שתראה דרכים שבהם תתחכם כמו לימוד גזל ולא דרכים אשר תרשע בהם, וכן החתול אע"פ שיש בו מדת הלגימות יש בו מדות רעות

שהוא רודף העכברים ולא יקוט ולא ינוח מלרדוף אותם ימים וילות, גם הוא גזלן הרבה שחוטף תמיד מן הבית בבה ודגים ושאר מאכלים והוא גזלן תמיד, ולכן עתה שנתנה התורה לנו אין נכון ללמוד מפריות אלו לזכר פן ילמדו גם מן הרעות הנמלאים בהם :

שם מבהמות הארץ זו פרדה, ג"ל בס"ד הטעם שעשה הש"ת לנעיות זו פרדה, ג"ל בס"ד הטעם בזכות הלגימות וזכה האדם לבנים, וכמ"ש איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל מה כתיב בתריה ויאמר טוב אשוב והנה בן לשרה אשתך, ואמרתיו טעם לזה דע"י הלגימות שבאשה התמעט תאות המסגל אכל בעלה בעת תשמישו עמו ואז הוא יתאחר בהזרעתו והוא מזרעת חתלה ותלד זכר, ולכן לימדנו הלגימות בפרדה שאינה מולדת שנקח קל וחומר ומה זו שאינה מולדת לא בניס ולא בנות וזאת בלגימות שהיא מסוגלת לבנים אע"פ שאינה לריכה כ"ש האדם שהוא לריך להולדת הבנים שיא זהיר בלגימות כדי שיזכה עי"כ להוליד בניס, ועוד נלמד קל וחומר זו בריה פסולה נזהרת בלגימות כ"ש האדם שהוא בריה כשירה וטובה שריך להזהר :

ברם קשה למה קרי לפרדה בהמות הארץ אע"פ שבהמות אונס מן הארץ, ועוד הול"ל בהמה ולא בהמות לשון רבים ובלאו האי דרשא היינו מפרשים דקאי על כל מין בהמה, ו"ל בס"ד דהפרדה באה משני מיני בהמה וכמ"ש הוא ענה אשר מלא את הימים במדבר, דארו"ל הרביע חמור על סוס נקבה וילדה פרד, הוא היה ממונה, והביא פסולין לעולם ע"ש. ולכן נקיט בהמות לשון רבים כי הפרדה באה משני מיני בהמות שהם כוסיא וחמור ולכן קרי לה בהמות הארץ, ר"ל זה המין נהנה מן יושבי הארץ הוא ענה ולא היה בריה בדי שמים כשאר בהמות, וש"ר שהרצ תאוה לעינים תירך דקדוק של בהמות כאשר פרשתו, אך דקדוק של הארץ פירשו באופן אחר דחוק ובדברי נתייבב יפה בעוה"י :

שם ומעוף השמים יחמנו זה תרגונו, אע"ג דהוא אינו מעופף באויר השמים והול"ל מעוף בסתם עכ"ז קרי ליה עוף השמים לרמוז שהוא כנגד מלאך נבריאל שהוא מלאך בשמים וכמו צבונות ברכת הנותן לשכי בניה :

שם למדנו לנעיות מחתול, י"ל אמאי ר"י לא אמר למדנו לנעיות גם מן הפרדה כמ"ש ר"ח, ו"ל נקיט חתול משום דאית ביה תרתי שאינו מטיל רעי בפני בני אדם וגם מכסה לוהתו, ונמלא דלמדון לנעיות משני מדות טבעיות שבו משא"כ בפרדה ליכא אלא חדא דהשתנה, אך ר"ח נקיט פרדה משום דהא לפרש הכתוב מלפינו מבהמות הארץ ולכך נקיט פרדה בלבד, או ג"ל בס"ד דחתול אית ביה רבותא עפי דאמרו בסוף הוריות שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה כלב מכיר את קונו וחתול אינו מכיר את קונו א"ל ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח האוכל עכבר עלמנו לא כל סכן ע"ש. נמלא יש בחתול שכחה הרבה מפני שאוכל עכברים, והשתא איכא רבותא עפי דאע"פ שיש לו שכחה עכ"ז אינו שוכח מדת הלגימות שיש בו דאינו מודמן שיטול רעי בפני בני אדם וכן האדם ילמוד ממוט מדת הלגימות שלא ישכחה בשום זמן :
והא דנקיט ר"י סדר זה נראה נחמין למנקט להו כסדר יפה שעשה צ' לימודים משני בריות הוחלפין על הארץ ונקיט חתלה מבריה גדולה שהיא החתול ואחריה בריה קטנה שהיא הנמלה ואח"כ נקיט שני לימודים משני בריות המעופפים וחתלה נקיט מן יונה שהיא מעופפת בגובה ואחריה התרגונו שהוא מין עוף אך אינו מעופף באויר בגובה :

שם זוגה זביגנא לך דמטו לך עד ארעה. הא דמרבה לה במידת היגה שיהיה ארוך דמטו עד ארעה היינו כי התרגומה יש לה טוה חסובה שאינה לריבה לזיגה ורק יש לה חסרון דאין הטוה מכסה את רגליה ולכך רגליה אינם יפים שאין עליהם טוה ועל כן מבטיחה למזבן לה זוגה המוניע לארך כדי שיתכסו רגליה. והנה הרב תורת חיים ז"ל כתב דודאי אין התרגומה מפייה ממש ולא אמר לה ולא מדי אלא שהקב"ה נתן טבע לתרגומה שיפשוט בגפו עד לארך קודם תשמיש וינענע בראשו אחר תשמיש כאלו הוא מפיסה בכך כדי שילמדו בני אדם לפיכך, וכן הוא הענין בשאר בריות דנקיט פרדה וגמלה ויונה לאו דעתה הם עושים כן, אלא כך בראש הקב"ה בטבעים הללו כדי ללמד אותנו בהם מוסר, וכן הענין באתם פרים במעשה אליהו זכור לטוב שהיו הקב"ה טבע בלב הפר שלא ילך שגרה מזה שאינו רוצה שיקרבוהו לבפול ואח"כ כשא"ל אליהו זכור לטוב אתם הדברים בטל הקב"ה אותו טבע ממש ועשה לו טבע שילך עמהם עכ"ד יע"ש, ודברים אלו הם ברורים ופשוטים. וז"ל כי עשה הש"ת הוראה של פיוס התרגומה במלבוש ללמדך שגם האדם יעשה הפיוס לאשתו במלבוש כי בזה נחמא לה עפי מאכילה ושתייה. ומה שעשה עוד בטבעו שינענע בראשו לפישה על הבטחה שהבטיח לה, ועתה אין לאל ידו לקיים ללמדך שאם פייסתה קודם תשמיש בדברים לעשות לה חיזה דבר ואח"כ לא היה זיכלקך לקיים אל תאמר כיון שגמרתו עסקי ושמתו הניחה בתחלת מנוסכה ולמה אטריח עלמי לעשות התנלות ולפייסה על ההבטחה שהבטחתי לה שאינו יכול לקיים אלא לריך שתדבר על לבה ותפייסה ותפייס דעתה בדברים המתאימים על הלב :

וראותי להרב תורת חיים ז"ל מ"ש בזה בענין רות שאמרה לבועז ופרשת כנפיך על אמתך יע"ש. ואני ההדיוט ז"ל לפרש רמז הכתוב הנז' בדרך מליצה נאה יותר. והיינו כי רות באת איתה הלילה אלל בועז בע"כ כדי לעשות רעון חמותה אלל היא בלבה היה לה חששה גדולה קרובה לודאי שלא ישאנה בועז איתה הלילה כאשר חשבה נעמי ומחמת כן היה לה פחד ומורד גדול פן יהיה לה בשה גדולה כאשר יחזיר פניה ריקס ויאמר לה קומי לבי. לכן רמזה לו ופרשת כנפיך על אמתך פירוש אם אין לך רעון לעשות מעשה תחנה עמי לפחות כהתרגול שפייס בפשוט כנפיו להבטיח התרגומה הבטחה בשקר בדברים בעלמא אע"פ שאין בה ממש, כן אתה ופרשת כנפיך על אמתך כמעשה התרגומה להבטיח בדברים

בעלמא לפי שעה כדי שלא אחזור בצושה אלל חמותי ואל תאמר אין אני מחוייב לפייסך מאחר שאת באת שלא כהוגן, לא כן אלא גואל אתה ולכן ברשות באתי ולכך אני אומר את לא תרנה לנאל תפייסני לפחות כמו פיוס התרגומה :

שם לשמיעה לברבלתיה וכו'. הא דקלל כרבלתו ולא קלל אבר אחר אחר שלא אמר לשמיעת כנפיה אשר פרש לה, ז"ל בס"ד כי הוא חשיבותו עליה מפני שהוא זכר והיא נקבה והסיומן של הזכר הוא בכרבלתא ולכך זו חשיבה עליו יותר וכדי להפיק קלל כרבלתיה שהיא חשיבה יותר שבה יכרת חשיבות שלו :

דף ק"א שפיל לסיפיה דקרא ישר ממוסכה. ז"ל בס"ד כי המין חשב לעשות הדמיון לקוים התלושים שעומדים לצורין בפ"ע כי אלו הם עומדים להסקה, וריב"ח א"ל שפיל לסיפיה דקרא ישר ממוסכה שדומין לקוים שעשויים מחילה במקום כותל המזרח היות או הפרדס אשר אלו לאו לשריפה קיימו אלא לשמיעה קיימו שהם שומרים את החצר או הפרדס אלו לזורך הבית ובע"כ הם עושים כי שומרים הם אלל בשביל הגולגים ונצבים הבאים מבחוץ הם קוים מכאיבים שלא יוכלו ליכנס לפנים בהיות אלו עומדים במקום כותל ומחילה. וכן הטובים שבנו הם שומרים את בית ישראל בכללות ורק לאוייבי ישראל הם קון מכאיבים שדוחים אותם לבתיה יכנסו אל הקודש פנימה :

שם טובים שבנו מנינים עלינו. ז"ל למה המשילם כחדק ולא כד"א. וז"ל בס"ד חדק גי' יב"ק מספר הוי"ה אה"ה אדג"י ודוע כי שם אה"ה מאיר בגשמה והוי"ה ברוח ואדג"י בנפש וכנז' בשער הגלגלים יע"ש. או יובן חד"ק ח' דק כלומר אות ח' זעירא שהיא בפסוק חף אנכי ולא עון לי, וכתב הרמ"ק ז"ל הכונה דהי"ה ר' עושה ח' זעירא ר"ל עושה החטא זעירא דמקמינו בעיני האדם חף אני לא נעיתי לדבריו ולא שמעתי בעולו אלא חף אנכי ולא עון לי עכ"ד. ולכן המשיל את הטובים כחדק שהוא ח' דק רמז לפסוק חף אנכי ולא עון לי האומר על הדיק :

דף ק"ד מנהג אבותיהם בידיהם. ז"ל בס"ד לשון זה של חכמים השגור בכ"מ למנקט ביהו לישגה והוא כי בידיים יש עו"כ פרקים והמנהג שראוי לקיימו הוא דוקא אם יהיה מנהג טוב אלל מנהג להרע עליו אמרו אותיות גהנם ועיין בפתח עינים על דף ג"ן במכותילין ע"ג, ברמז מאמר לסטים שכמותך כשמה יע"ש. וז"ש מנהג אבותיהם בידיהם כלומר הוא מנהג טוב שיש לו רמז בידיים שהם עו"כ פרקים שעושים מעשים חיים :

פסחים

פרק ראשון

או יכנס באור ויגא באור. ז"ל בס"ד רמז בזה על ק"ש אשר בה יחוד הוי"ה אה"ה שה"ס חו"כ שמספרם כ"י עו"כ, ולימדנו שדרך לקרות ק"ש על המזוזה קודם יליאתו לדרך, כי ידוע שהדרך הוא מספר הוי"ה במלוי ס"ג ואה"ה במלוי קס"א שה"ס חו"כ. גם ז"ל בס"ד רמז לפי דרכו באומרו כבי טוב לשם הוי"ה שמספרו כ"י ולשם ב"ט שמספרו כ"א שהוא מסוגל לשמירה שבשם זה נטיל דוד הע"ה מאכיש, ולכן ר"ת אשגבהו כי ידע שמי אכ"ש וכנז' בשער הפסוקים והו כי טוב אוחיות כ"ו ב"ט רמז לשם הוי"ה שמספרו כ"י ולשם ב"ט הג"ז שיוני בהם העוסע בדרך בעבור שמירתו. והא דנקיט לשון לעולם ז"ל דבא ללמדנו דאין לחלק בין זמן מלחמה ובין זמן שלום, גם אין לחלק בין אם הליכתו לזורך גדול בין אם הוא לזורך קטן :

דף ג' לעולם אל יזיא אדם דבר מנוגה מפיו. ז"ל בס"ד אומרו לעולם, ר"ל בין במילי דשמייא בין במילי דעלמא. ונראה רמז לדבר זה שפה במילואה כזה פ"ה ש"ן ה"א המלוי הוא אותיות נאה לרמז שזיגא משפתו דבר נאה ולא דבר מנוגה. גם י"ל אותיות פה במילואם כזה פ"ה ה"י הוא אותיות היפה, פירוש הפה לריך לדבר בו בלשון היפה ולא מנוגה :

שם שהרי עקס הכתוב ח' אותיות לא אמר שהרי האריך אלא שהרי עקס לרבותא כי מלבד האריות נקיט לשון משוקם שלא קראה עמאה כשמה בלשון ישר אלא עקס הלשון ואמר איננה עהורה, ולפ"ז נמלא אמר י"ג אותיות במקום שהיה די בחמשה. ובה יובן בס"ד רמז הכתוב מי יתן עהור מטמא, ר"ל שהולך לומר לשון עהור במקום לשון טמא לא אחד כלומר בפסוק זה שכתב מספר אה"ד אותיות במקום שהיה די לכתוב חמשה אותיות. או הכונה לא אחד על יחידו של עולם שהוא יתבדך דבר בתורה בלשון עהור במקום לשון טמא :

שם רב פפא אמר תשעה כי יהיה כך איש אשר לא יהיה עהור. הא דלא הביא ריב"ל דקדים לר"פ פסוק זה שיש בו רבותא יותר מפני ד"ל הכא דמדבר דברים לנכח שאני, ולכן כאן שאומר כי יהיה כך דמדבר לנכח, לכך דקדק למנקט לשון נקיה, ולזה הביא איננה עהורה דחינו מדבר לנכח. והא דר"פ לא חשיב וא"י דעהור אפשר כי יש הפרש בחסרות ויתירות בין ספר תורה דרבינא ובין ס"ת דר"פ ובמ"ש התוספות ז"ל במ"א דהיה שנייים בספרים שלהם זמ"ל, או אפילו דכתוב אללו עהור מלא בוא"ו לא חשיב ליה ר"פ מפני שאינו יולא במצבא אלא מובלע בין האותיות ואות ה"א שהוא בסוף תיבה מנכר טפי. והא דלא הביאו ריב"ל ור"פ פסוק שהביא ראב"י דלית ביה רבותא עפי שהאריך בע"ל, היינו משום דניחא להו יותר להביא פסוק מן התורה וגם שהוא דבר היוגא מפי הגבורה, משא"כ פסוק ראב"י הוא מן הנביאים וגם הוא דבורו של שאלו הע"ה ופשוט. אך מקשים מאי קא מוכח מפסוק זה דהכא בלא"ה ראינו שהאריך שלא לזורך דאע"ג דאמר בלתי

דף ב' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הכר. ז"ל בס"ד כי דוד הע"ה אמר ולילה אור בעדני ואמרו בגמרא הכי קאמר דוד עוה"ה שהוא דומה ללילה אור בעדני, נמלא דוד הע"ה מלפני היה לאור להתחבר עמו. ופרשתי בס"ד לכך אמר דוד הע"ה דשנה בשמן ראשי כוסי רויח ואמר אב"י ש"מ כסא דברכתא דרוד לעתיד מחזיק רכ"א לוגין רויח בנימטריא הכי הוי ויש סוד עמוק ברכ"א לוגין הג"ז שהוא מספר אר"ך אורות והיינו דוד מספרו י"ד ועס מספר אור עולה רכ"א לכך אמר אור בעדני שהוא מלפני לאור. והנה אם תסדוק ותחתוך כל אות מאותיות חמץ בפ"ע לשתיים יהיה מזה אותיות ד"ד כ"כ מ"ה מ"ה. והיינו כי לעתיד הבטיח הקב"ה את כנסת ישראל ושמתי כ"דכ"ד שמשותף. וכתבתי בס"ד שזכה להבטחה זו של כ"דכ"ד ע"י העושה שתהיה אללנו מבית ומחוץ שיהיה האדם דך מבפנים ודך מבחוץ ועי"כ נזכה להבטחת כדכד בזכות דך ודך שהיא ענוה שלימה. וכל זאת הענוה היא בדברים הגשמיים שיהיה האדם דך מבחוץ ודך מבפנים אך לריך עוד ענוה שלימה מבית ומחוץ בדברים הנפשיים ג"כ ועל זה ירמזו אות לדי' שמספרו תשעים שהוא מספר מ"ה ומ"ה שיהיה האדם מה מבפנים ומה מבחוץ, ובה תבא הגאולה מאות לדי' דמגנפ"ך שהוא כחשע מאות שהם עשרה מ"ה מבפנים ועשרה מ"ה מבחוץ כנגד עשרה שליטים שבנוף המזכרים בדברי רז"ל. וז"ש אור לארבעה עשר כשיתחבר אור לארבעה עשר הוא דוד בודקין את החמץ בודקין לשון בדיק שמדקין אותיות חמץ לשני חלוקות שבה יהיה תיבות כ"דכ"ד ותיבות מ"ה מ"ה שהם ענוה שלימה בדברים הגופניים מבית ומחוץ שהם דך ודך, וענוה שלימה בדברים הנפשיים מבית ומחוץ שהם מ"ה ומ"ה. ובדיקה זו תהיה לאור הכר שהוא מספר שלשה יחודים שהם הוי"ה אה"ה הוי"ה אדג"י הוי"ה אלק"י שעולים מספר כ"ד :

שם לעולם יכנס אדם כבי טוב וכו'. מקשים מנהג העולם שהאדם ילא מביתו ואח"כ יכנס והו"ל להקדים יליאה לכניסה. וז"ל בס"ד הקדים הכניסה לאשמעין שדרך להודרו בכניסה יותר מן הליאה דהי"ה דרכה להיות בסוף הלילה בזמן שכלתה שליטת המזיקין והגנבים שהזמן מתקרב ליום שבו שולט החסד והוא עת רעון אלל הכניסה על הרוב היא בערב, ואם יתאחר ליכנס בהתחלת הלילה זו קשה דאותו זמן התחלת שליטת המזיקין והגנבים והוא זמן שליטת הדין ועלול יותר לרוע ולכן הקדים הכניסה. ועוד ז"ל בס"ד דאינו מדבר כאן על יליאה ראשונה שיוגא מביתו דבזו ליכא קפידה דודאי כשילא מביתו על הרוב מלוויס אותו אהביו וקרוביו וכיון שיש עמו הרבה אנשים יש לו שמירה טבעית מלידים ולכן נקיט כניסה שתהיה אחר יליאה הראשונה שילא מביתו ואח"כ יליאה שתהיה אחר הכניסה באלמע דדרך ממלוק למלין :

והא דאמר כבי טוב ולא אמר יכנס בחמה וילא בחמה

בלתי טהור האריך ואמר כי לא טהור ומתירי מ"ש
 כי לא טהור לא האריך בדדי אלא כיון לגטויה בזה
 דר"ל בלתי טהור הוא מחמת קרי ולא ראה הקרי
 מחמת אונסו אלא ראה מחמת כי לא טהור בלב שיש
 לו הרהורים רעים ח"ו ולכן רואה קרי עכ"ל. ולפי
 לא נתרצה הקוסיה דהשתא איתו מוכח שהאריך ט"ו חותיות
 כיון דאם היה אומר מקרה טמא הוא היה ג"כ מוכרח
 להוסיף ולומר כי טמא הוא כדי שלא יאמר שהיה לו הקרי
 מחמת אונסו ור"ל עתה דלא נקיט טמא לא הוסיף ט"ו
 אותיות אלא רק י"ג אותיות. וי"ל בס"ד דאם נקיט הטי
 כי אמר מקרה טמא הוא לא היה נגרך להוסיף כי
 טמא הוא כדי להודיע שלא ראה הקרי מחמת אונסו כי
 זה מוכח בל"ה מן הכפל של מקרה טמא דהיה די
 לומר מקרה הוא והוסיף טמא לומר זה המקרה הוא
 טמא כענין שלא ראהו לאונסו אלא בה מלך עומת
 עלמותו ונמלא כי עתה שהולך לעקס ולומר מקרה לא
 טהור הולך להוסיף כי לא טהור כדי לגטויה ביותר :
שם התם משום ביעשותא דגמליס י"ל ובי ס"ד דאסור
 לרכוב האשה בפסוק רגלים כדי שבה לתוך הכי והלא
 אין ד"ו אמר אלא כדי שיהא מוסר בלשון נקיה ור"ל
 ח"ע דרבקה רכבה על הגמלים עכ"ל מן הראוי שיאמר
 הכתוב ותשב על הגמלים סיכנה את המרכב בלשון מושב
 וי"ל בס"ד כי באמת מוצרי ר"י שפירש ואמר הכתוב
 קראו מושב משום נקיה יש לנו ללמוד דל"ג דאין
 איסור לאשה לרכוב בפסוק רגלים מ"מ אורח ארעה
 שמהא יושבת על הבהמה בלתי פסוק רגלים כמנהג
 הנשים בערי אירופא דמלמדן את הנשים לרכוב מן הגד
 בלתי פסוק רגלים וזה יקרא מושב. ודבר זה נלמד מדברי
 ר"י מכל שכן דאם לשון רכיבה המורה על פסוק רגלים
 לא נקיט באשה משום דלא אורח ארעה כ"ש הוא דלא
 אורח ארעה שתרוב האשה בפסוק רגלים. והשתא שפיר
 מתוך התם משום ביעשותא דגמליס כלומר הן אמת
 דהיה מן הראוי למנקט קרא גבי הבקה לשון מושב דהוא
 לשון נקיה מ"מ נקיט לשון רכיבה המורה על פסוק
 רגלים ללמוד דבר אחר לפי דרכו והיינו דכל כה"ג
 דאיכא בעתותא דגמליס אורחא הוא דגם האשה תרכב
 בפסוק רגלים. והולך ללמד דבר זה יען כי מלשון דנקיט
 גבי זכר מוכח דלא אורח ארעה שתרוב האשה בפסוק
 רגלים ולכן כיון שלא נחשוב דאורחא זו היא בכל מקום
 ובכל גוונא לכך נקיט הכתוב לשון רכיבה בגמליס ובה
 ללמודו במקום ביעשותא שאני. ולכן באריות הערב שאנו
 רדים בהם כיון דאין דרך הנשים לרכוב בשביל עיול
 כהנשים על כן לא נתלמדו הנשים בין ישראלים בין נכרים
 מנהג ערי אירופא שרובים מן הגד בלי פסוק רגלים
 שזה נקרא מושב אלא רוכבים בפסוק רגלים :
שם ע"כ התם משום בניו אורחא הוא עיין פירוש
 הש"י ז"ל וי"ל בס"ד הכונה כיון דבניו היו עמה
 עלו חמור אחד שהם קטנים ונרכבה לחמו אותם ח"א
 שתשב על החמור מן הגד אלא מוכרח שתשב בפסוק
 רגלים כדי שחובל לחמו בהם שלא יפלו. או יובן הכונה
 כיון דבניו ג"כ היו עמה על חמור אחד אינו מספיק גב
 החמור שתהיה הרכיבה מן הגד בלי פסוק רגלים. או
 יובן הכונה כיון דבניה עמה שרובים אחד מלפניה ואחד
 מחרתיה אז אין נגזר לרכוב בפסוק רגלים יען כי פסוק
 רגלים יהיה מוכסה בבניה ומכאן ומכאן :
שם חד אמר להו מפני מה בולרין בטהרה זו גרסת
 עין יעקב דנרים להו דקאי על הלל או על רבי
 לחד ליפלא וכן הוא גרסת תלמוד כ"י אבל בתלמוד
 שביריבו לא גרים להו וי"ל לגרסת להו מתי קמ"ל. וי"ל
 בס"ד ע"פ מ"ם הרשב"ך ח"ג סי' ע"ח מפני מה שיבא

התלמוד שאמר אין מוסקין בטהרה ארבעה ה"ל לשבתי
 לאורך שקינר בלשוננו דהא אמרין לעולם ישנה אדם
 לתלמודיו דרך קנאה והשיב הרשב"ך שמע מהגאון מ"א
 ז"ל שתיקן בשם הרבנים אשמו של הרב רבי יוסף ז"ל
 דמ"ש ישנה דרך קנאה דוקא הרב לתלמוד כדי שלא
 ישחבש התלמוד בלשון ארוכה אבל התלמוד ששאל מן
 הרב עדיף לדבר בלשון נקיה ולא בשי לשון קנאה, כי הרב
 לבו רחב ולא יתבלבל בלשון ארוכה יע"ש. ולכן דקדק
 מסדר הש"ס למנקט להו דפירושו להלל או לרבי לחד
 לישנא לומר כיון דהיה התלמוד שאל לרב לכך יאות לו
 השבח שדיבר בלשון נקיה ח"ע שדיבר בלשון ארוכה.
 וזהו נחא נמי לתוך דקדוק אחר דאמר מושבתי אנו בזה
 שהוא מורה הוראות בישראל. וי"ל מה שיכות יש לזה
 בזה כי מה שנמלא שדבר בלשון נקיה ראוי שיאמר שיהא
 חסיד ופרוש כי סימן זה נועד לכך, אך כפי האמור
 נחא כיון שדיבר בלשון ארוכה לרבו, והיינו נמלא דחלק
 כבוד לרבו לומר שיש לו לב רחב ואינו משחבש בלשון
 ארוכה, לכן בוצית שחלק כבוד לרבו והוא יזכה לכך
 שכל המורה בכבוד רבו וזכה להיות הוא רב מורה הוראות
 בישראל מדה כנגד מדה :
שם מושבתי אנו בזה שמורה הוראות בישראל. מקשים
 מה שיכות יש לזה בזה והול"ל שיהא חסיד ופרוש
 משום שדבר בלשון נקיה. וי"ל בס"ד דמלמד דבר טוב
 זה שמואל בן שמואל בלשון נקיה עוד מלא בו חריפות
 שכל וחכמה יתירה דהוא דייק לישנא שלא אמר לשון
 דמשחבש לתרי אנפי כמו חבירו והוא כי חבירו אמר מ"מ
 בולרין בטהרה ומוסקין בטומאה דבריו אלו סובלים שני
 פירושים הא' לומר כונתו לשאל רק על המסקיה של
 זתיס למה יעשו בטומאה ובאמת כך היא כונתו בשאלה
 זו, אך דבריו אלו סובלים עוד פירוש אחר אשר אין זה
 מותרת שאלתו והוא שהשומע יפרש שאלתו כך למה
 בולרין בטהרה ומוסקין בטומאה ואין עושין להפך להיות
 בולרין בטומאה ומוסקין בטהרה דכונתו לשאל על
 שניהם לתת של זה בזה ושל זה בזה, ובאמת הוא לא
 היתה כונתו כך אלא שדבריו סובלים גם פירוש זה
 ונמלא אינו חכם להיות דייק בלשוננו לתפוס שאלתו בלשון
 ברור שאינו סובל אלא פירוש אחד דוקא. אך זה השני
 שלא זכר בדבריו טומאה בחד וטהרה בחד אלא שאל
 מ"מ בולרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה אין דבריו סובלים
 שני פירושים אלא רק פירוש אחד דמוכרח לפרש דבריו
 שכל שאלתו היא רק על הטהרה למה אין עושין אותה
 גם במוסקיה, ולא אפשר לפרש דבריו ששאל בשתיים לתת
 של זה בזה ושל זה בזה. ולכן כיון שראוי חכמתו דדייק
 בלשוננו למנקט לשון ברור אמר מושבתי שיהיה חכם
 גדול שמורה הוראות בישראל כי דבר זה דייק בלישנא
 הוא סימן טוב לזה. וכמ"ס בעירובין בני יאודה דהו דייקי
 לישנא הו גלי מסכתא משא"כ בני גליל :
ועדיין י"ל במ"ס בישראל נראה לשון יתר. וי"ל
 בס"ד יש מורה הוראות בבהמ"ד ואין זוכה
 שתפשט הוראתו לעשות מעשה בקרב כל ישראל ע"פ
 הוראתו אלא הוראתו שתאר הלקה בבהמ"ד דאין הלקה
 כמותו. ויש שזכה שיקבשו הלקה כמותו לעיני מעשה
 הנה זה הוראתו ואלה מבהמ"ד ומתפשטת בקרב ישראל
 דעבדי עובדא כותיה ועל זה נאמר יפולו מעינותיך חויה :
שם הנהו תלתא כהני וכו' קשה הנהו תרי קמאי למה
 הזכירם פה וסגי לומר שהוא כהנא דאמר הגיעני
 כונן הלעטא ובדקו אחריו. וי"ל בס"ד דאם לא היו
 אלו עמו שקדמו ודברו בשבח לא היו בודקים אחריו
 מחמת שאמר כן דהיו אומרים משנה שכן נפל בפיו
 בשגגה והיה נשאר בחזקתו ולא היו בודקין אחריו אך
 מאחר

מאחר דהו יתבי תלתא והיה האחד מחבב הקדשים שהיה
 מיר על רוב מזלו שלא הגיע לו מצטר הקודש אלא דבר
 מועט והשני היה מחבב הקדשים באומרו אני זכיתי
 לחלק חסוב יותר ממך שהגיע לי כזית וזה השלישי לא
 הלך בדרך חבדו שחבבו הקדשים אלא ענה אחריהם
 בדבר כיון לדמות הקדשים לשיעור זבז הלעטא הו ליכא
 ללמד עליו זכות ולומר בשגגה דבר בלשון זה לכך בדקו
 אחריו. אי נמי י"ל אין בס"ד בדקו אחריו דאין לריבין מן
 הדין לבדוק אחריו בעבור דברים אחר שהיה מוחזק
 בשכרות אלא אותם השנים שהיו עמו חרה להם על
 דבריו ובדקו ומלאו שמך פסול וזכרו אותו ח"כ בס"ד :
ברם איכא למידק אך יגיע לזה כפול ולזה כזית מלחם
 הפנים והלא לריך לחלקו ביניהם בשוה חלק
 כחלק. ודוחק לומר זה בעל היות חטף מאחרים ושלם
 חלקו לשיעור זית. וי"ל בס"ד דאלו השלשה לאו אחד
 משמר הם אלא כל אחד מן משמר אחד ולכן במשמר
 של זה היו החלקים כולם על שיעור פול ומשמר זה כולם
 זית. אי נמי לעולם שלשה משמר אחד והחלקים היו שיעור
 פול לכך אמר הראשון הגיעני כפול והשני אמר אני חלקי
 היה תשוב בעיני כשיעור זית שהוא גדול מפול והג' אמר
 שהיה נראה בעיניו כונן שהוא קטן מפול :
שם ואנא קא איכלנא משופרי דשופרי. י"ל אם היה
 אוכל מן האיברים החשובים סגי ליה לומר ק"א
 משופרי ומה כוננו לומר שופרי דשופרי וי"ל בס"ד
 דאיתא לקמן דף כ"ז מלאכא אמר הגדי משופר יתר
 ומלכתא אמרה הכבש משופר יתר ושאלו לכה"ג והשיב
 הכבש משופר יע"ש. ודינו של פסח בה הן מן הכבשים
 הן מן העזים שיש נמנים על כבש ויש נמנים על עז והוא
 כדי להתפאר היה נמנה על כבש שהוא שופרי והיה אוכל
 מן האיברים החשובים שבו ולז"א משופרי דשופרי. ובאמת
 דבר זה שדקדק בו היה סיבה למפלגו דאם היה נמנה
 על עז וגדי לא היה אפשר לריב"ז לפרוש לו רשת ללכדו
 בדבר זה שא"ל מאלויה מו קא ספו לך כיון דבעז וגדי
 לא יש אליה אך ע"י שדקדק לאכול משופרי דשופרי בזה
 נלמד בדבר זה של אליה :
שם ח"ל מאלויה מו קא ספו לך. פירש ע"ר אדוני
 הרב מו"ר רבי זל"ה בספרו מדרש אליהו דרך
 רמז דישאל גשפעים ממוקם עליון מהחסדים והרחמים
 והאומות מלמטה והרחמים ז"ל כל שיחם היא דברי
 תורה שגם בעת שידברו דברים פשוטים משתעו בלשון
 חכמה ולכן ריב"ז שם בפיו של זה לומר ספו לי מאלויה
 שיש רמז בחיבה זו מאל' י"ה כי ראהו אוכל מן הקודש
 גדול ואיסור ואמר שמואל ח"ל י"ה בפיו הם יקמו
 ממוני וכן היה לו שהם הרגישו ברוח קדשם בזה ואמרו
 לו שלא במתכוין אל י"ה לגבוה אלן ישראל דוקא סלקא.
 ומחמת שהזכרו באותו מעמד שמות הקודש אלו לכך עשו
 פעולה זו לעורר את לב השומעין לבדוק אחריו ובדקו
 ומלאו ובערו הרע מן העולם עכ"ל ז"ל :
שם אימא להו ספו לי מאלויה. הדבר יפלא אך האמין
 זה העכו"ם שהיה ריב"ז רבן של ישראל מיענו
 לעשות דבר הפך התורה אשר זותה ערל לא יאכל בו
 דודאי מאחר שפלתה בידו ערמתו בתחלה וגם את המקראות
 ידע להו לא היה עפש. וי"ל בס"ד דאותו עו"ם כשאמר
 דבר זה לריב"ז היתה כונתו לזלזל בישראל באומרו שאין
 מדקדקים לשמור מצות ה' אלהיהם כראוי שהרי הם
 מאכילים בידים את הפסח גם לנכרים וערלים ואין
 מרגישים. והשיב לו ריב"ז מאלויה מו קא ספו לך, וכונתו
 לומר מה שזותה תורה כל ערל לא יאכל לא זותה על בשר
 הפסח אלא רק על חלק המשובח שבו שהוא האליה ולכן כל
 אדם שאינו בדוק אללם שהוא ישראל אין מאכילין אותו
 נתחכם

מן האליה אבל על שאר בשר הפסח כיון דאין עליו אזהרה
 מן התורה מאכילין אותו לכל אדם שיבא ויאמר ישראל
 אני ח"ע שאין בודקים אותו ורק לנכרי וערל ודאי לא
 יאכילוהו מצטר הפסח דמעלה וסלסול נהגו בו לבלתי יאכל
 ערל מצטר הפסח אבל מן התורה אין מונע בזה, ואתה
 אם תרצה להבחין ולידע שדברי אלה אמת או לאו תלך
 ותאמר להם לספות לך מן האליה ותראה שלא יאכילו
 אותך אלא יבדקו אותך תחלה, וזה הנכרי נכנסו בדעתו
 דבריו של ריב"ז ולא עלה על לבו שאם יבדקוהו וימלאוהו
 ערל יתרגוהו כי מה עשה איסור שיחייב עליו כך והלא
 מקודש לא היה אוכל אלא מן הבשר דוקא דאין אסור מן
 התורה לנכרים וערלים דהא כתוב לא יאכל בו דייקא
 דהיינו מחלק החשוב והמובחר שבו ולכך הלך לנסות כמ"ס
 לו ריב"ז וניודו ונלמד. וי"ל בס"ד כי מ"ם לו ריב"ז מי
 קא ספו לך וכן אמר לדידיה שיאמר להם בלשון זה ספו לי
 דנקיט לשון ספו ולא אמר האכילוני, הנה בחר ריב"ז בהאי
 לישנא לרעתו של זה כי ספו הוא סובל ג"כ ממשמעות הרג
 וכליון כמו יחדיו יסופו נאם ה'. וברית כרותה לשפתיים
 הכרים שיהיה הוא פותח ברעתו :
שם דאנת בגליבין ומולדתך פרוסה בירושלם. י"ל
 בס"ד אם אתה בירושלם ומולדתך בגליבין אין זה
 חידוש ופלא כי זכות ח"י מסייעה אותך, וכן היא המדה
 דכתוב כי מלון תלך תורה ודבר ה' מירושלים אך
 החידוש והפלא הוא דאנת בגליבין ח"י ומולדתך פרוסה
 בירושלם דלחתייעא מילתא טובא. ודע שיש קבלה ביד
 אנשי גליבין אשר ריב"ז קבור אללם רחוק מעט מהעיר
 שפעם אחת באו גויים ולקחו אבנים מן הצנין הבנוי על
 קברו ומשאוים על הגמלים ונסתמו עיניהם של הגמלים
 ואומרים דבעבור נם זה קורין אותו הגויים משא"מי
 פירוש מסמא על שם המופת הזה. ואנא עבדא בשנת
 תרכ"ט עליתי לעה"ק תוב"ז ובחזרתי לעיר בג' דאד
 באתי על דרך גליבין וזכיתי לנשק אבני הצנין שלו ולמדתי
 שם המאמר הזה דמכילתין. יה"ר זכותו יגן בעדינו ובעד
 כל ישראל אבי"ר :
שם ח"ל לא ובשר לחמורים, קשה וכו' השעורים הם
 קללה בעולם, והלא גם בהם יש צורך לבני
 אדם כי בני אדם לריבין לבהמות והם לריבין לשעורים
 ויש בני אדם שאוכלים פת שעורים, ואמאי הקפידו על
 בטורה שבשרם בשעורים והלא מלינו שהחוב שבה את
 ח"י בשבעת המינים שבכללם השעורים דכתיב אך חטה
 ושעורה אטו יאמרו ח"י לפסוק לא ובשר לסוסים. וי"ל
 בס"ד כי רגו שבראותו החיטים של אותה ענה אינם
 יפות ופתח פיו לטובה להזכיר שם יפות על החיטים,
 דאולי יתן השי"ת ברכה באותו המועט להספיק במקום
 מרובה כמו שמלינו שפתח אברהם ח"ע פיו לטובה
 על יחוק וחזר לשלום, ולכן היה יותר נכון שיאמר אשתקד
 נעשו חטים יפות דעכ"פ זוכר שם יפות על החיטים,
 והם היו מבינים מדבריו על חיטים דאיתא שנה אך הם,
 וגם להם בלשון זה שפותח פיו לטובה על שם חיטים.
 ודע דהא דקאמר הש"ס הול"ל אשתקד לאו דוקא אשתקד
 אלא הכונה על חיטה שנה שעברה שנעשו בה חיטים
 יפות כדי שלא יוליא שקר מפיו, וכן מ"ם עדשים לאו
 דוקא עדשים אלא הכונה שיפוס חיטה מין ממיני מאכל
 שנעשה יפה באמת :
דף ד' בדקו ואשכחו דמוזבולן קאתי. קשה למה על
 אדם זה בדקו ועל אותו שאמר דוגו דיני
 החליטו דמזן אתי בלא בדיקא. וי"ל בס"ד כי זה היה
 טהור בדבר זה תמיד לכך החליטו בלא בדיקא אך אותו
 דמוזבולן אתי לא אמר אותו דבר אלא פעם אחת, ולכך
 לא החליטו הדבר בלא בדיקא ולכן מחמת קושיא זו
 נתחכם

וכמ"ש וכל בניך לימודי ה' שמועשים תורה מפיו יתברך שנתנו מקול אלהים המתהלך בגן וגם נהנים ממראה השכינה כמ"ש רז"ל לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ולכן נעשה דוגמא בצוה"ו בשלש הנאות אלו שהיו יכולים ליהנות בהם מן הקודש ואין צוה חיסור מעילה :

דף כ"ה ח"ר יוסף היינו דאמר ר' יוסי כפא דחמא נגרא וכו' י"ל למאי אצטריכו הנהו תלת משלים ודי באחד כי הכל ענין אחד ומה באו להוסיף זע"ו. ונ"ל בס"ד דהם נתחממו להביא משלים השייכים לשלשה מיני השגות שהיה החכם מושג בדבריו צבהמ"ד שהם הא' מזדמן שחכם אחד יאמר איזה דבר הלכה וישגו עליו החכמים לתת דבר ההלכה ההוא מבח הסברה אשר הוא עלמנו חידש ואמר אותה אך אין השגתם חזקה לסתור אותו דבר הלכה לגמרי אלא יאמר עומד על ג' דהחק ועל זה האופן עשה רב יוסף המשל של החדל כי החדל הוא נאכל אך נאכל בדוחק מפני שהיה חד וסורף הנה ולכן מומעטין באכילתו וכן זה דבר הלכה לא לרחם לגמרי אלא נאמר עומד על ג' דהחק ואינו נשנה בריוח. ויש עוד אופן שני שאותו חכם שאמר דבר הלכה השיגו אותו בקושיא חזקה מגד הסברה אשר הוא עלמנו חדשה ואמרה, אך הקושיא הזאת דוחה וסותרת אותו דבר הלכה לגמרי אמנם כל הקושיא היה צריכה מגד הסברה ולזאת יש תקוה שיבא אדם אחר או הוא עלמנו ויעשה איזה חילוק בסברה חדשה ויתרץ אותה הקושיא ויקיים אותו דבר הלכה, ועל זה הביא אבוי משל הנגרא בסידרו יתב כי זה אע"ג דעתה רגליו אסורים לגמרי אך אין זה חיסור עולם כי אפשר שהיה לו איזה עור ויוליו רגליו ממאמר, וכן כגמל אפשר שיחדש סברה חדשה ויתרץ אותה הקושיא האמורה מבח הסברה ויתקיים אותו דבר הלכה ויתקבל. ואופן השלישי הוא שסתרו אותו דבר הלכה מבח הסברה שאמרה הוא עלמנו אך אותה הסברה שאמרה אינה סברה הראש אלא יש לה הכרח וראיה עלומה מן המקרא או מן המשנה שא"ל לשום אדם לבטל אומה, וכמו כך דינא דהטריף ר"ע פרה שניטל האם שלה ונסתרו דבריו מעדות של תודות שא"ל לתקן דבר הלכה של ר"ע עור, וכן אותו חכם שדרש דגים טעונים שחיטה שיש להם סתירה מן המקרא שא"ל לתקן הוראתו בשום אופן. ולזה הביא רבא המשל של גיראה בגיריה מקטיל דר"ז א"ל לתקט דאמר שנהרג מי מחייהו, כן זה האופן אין תקוה שיתוקן אותו דבר הלכה אשר נדחה. ולכן הביאו המשלים האלה שכל אחד מדבר באופן אחד והואיל דרבי יהודה הביא כמה הוכחות לקיים דבריו ולא הועיל זכרו כאן המשלים הנ"ל אשר הם שייכים על אופנים כיוצא בזה של דחיות אשר מנויים בצהמ"ד :

דף ל"ג ח"ל אין בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא. פסוק זה נאמר על מה"ש ואמרו כאן על החכמים לומר שהם לומדים תורה לשמה כי ר"ת בגזרת עירין ע"כ הוא שם הויה במלוי וירין ור"ת פתגמא ובמאמר קדישין ק"ף ואמרו בגמרא קוף זה שמו של הקב"ה דשם הויה בהכחה עולה מקום מספר קוף, וראש שאלתא ש' רמז לשם אלקים במלוי וירין שעולה ע"ו ונמלא בראש הפסוק נרמז שם הויה במלוי וירין שעולה ע"כ ובסופו שם אלקים דירדין שעולה ע' ויריף שניהם שבע שהם שבעים מלחמה של תורה שהיא שבעה כמ"ש חז"ל ע"פ חלבה עמודיה שבעה ע"כ רוח ה' דבר עם ומלתו על לשונם כמה"ש לכן קרא הכתוב הוה עליהם :

והנה רש"י ז"ל פירש ובמאמר קדישין שאלתא פסוק הוא בדניאל וכוננו לומר אל תחשוב שדברים אלו

שמוע מדבר בלשון רבים לא אמר ובכל מאודכם, ומתחילים בשם הגאון פרשת דרכים ז"ל צפרשת שמוע דמירי ביחיד שייך לתפוס סברא זו הנפסדת דמנונו חביב יותר, משא"כ בפרשה שניה דמירי בליבור לא שייך לומר בליבור שיטעו בסברא זו הנפסדת עכ"ד. ומקשים על זה והא' חז"ל בחולין ע"כ ויותר יעקב לבדו שחזר על פנים קטנים שהלדיקים ממונם חביב עליהם מנופם, וכיון שהלדיקים הכי דעתיהו נמלאת סברא זו אינה נפסדת ולאו גרועה היא הא' הלדיקים שהם המוצחרים שבאדם כן הוא דעתם, וא"כ לימא בליבור ובכל מאודכם עכ"ד. ונ"ל בס"ד דמ"ש בלדיקים ממונם חביב יותר מנופם אין זה מלבד ונפש הדלדיקים שהם מזיני מדע ודאי לא יחשבו באמת את ממונם יותר מנופם שנברא בללם אלקים, וככה אמר השטן עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. אך רק הם מראים לעיני הרואין חביבו לממונם יותר מנופם בשביל טובת גופם. והיינו דידוע דהחוטא נקרא מויק ויש לו דין מויק, ולכן כאשר הלדיק יהיה חטאו גדול בשינוי מאד, ע"ד מ"ש הרב ערבי נחל ז"ל בפסוק אבך הראשון חטא ומליץ פשעו כי י"ע, ולכן הוא חושב שיש לו דין מויק בעבור חטא שלו, וידוע דק"ל הנזקין שמיין להם בעויות ובע"ח צבנונית וכחופת אשה צויבורית, וכיון שיש להם דין מויק כשיבא ליפדע בצוה"ו על עונם כדי שילכו נקיים לעוה"ב לר"ך שיפרע מנופם שהוא העדיית באמת ולא מן ממונם שהוא זיבורית כפי האמת, על כן הם מראים חביבו לממונם יותר מנופם כדי להרחיק לעיני המקטרגים דממונם הוא העדיית ולא יקטרגו עליהם שראוי להפרע מן גופם אלא יודו שראוי להפרע מן ממונם שהוא העדיית. נמלא באמת חוכיות לבס גופם חביב, ורק מראין חובה לממונם לעיני המקטרגים. אבל הש"ס הגם שהוא יודע האמת דנופם חביב הנה הוא רב חסד מטה כלפי חסד להטיב עמהם כאשר יתפולו לפנים משורת הדין :

שם ומה רוצה יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה שהרג ואל תעבור נמלא ג"ע ילפינן מש"ד ולכן בעשרת הדברות חביב לא תנאף אחר לא תרמח. גם נמלא לפ"ז ע"ז ילפינן מקרא להדיה ונ"ע ילפינן מקרא דרוח אב"ל ש"ד גופיה לא ילפינן מקרא להדיה אלא מסברת הראש ולכן לא תרמח חביב ראשון בלוח השני לרמזו דיהרג ואל יעבור מבח סברת הראש אבל לוי ע"ז שהוא בדיבור לא יהיה לך חביב דבור שני בלוח הראשון ולוי ג"ע בלא תנאף חביב דבור שני בלוח השני להורות כי שמים אלה הם נלמדים מדבר אחד :

נמצא שלשה אלה בלבד שהם ע"ז ג"ע ש"ד יהרג ואל יעבור אבל בשאר מצוות לא יתרג ורק חייב ליתן כל הון ביתו כדי שלא יעבור על לאו מאיסורי תורה וכנ"ו בפסוקים ובה ויבן בס"ד רמז הכתוב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבזו לו כלומר כי יתן איש את כל הון ביתו באהבה של הקב"ה לקיים הלאוין שזוהו הון ביתו דוקא ולא נפשו ורק בשלשה דברים שהם צו"ז ר"ל דיבור ב' של לא יהיה לך ודיבור ו' של לא תרמח ודיבור ז' של לא תנאף שלם אלו יבזו לו דייקא ר"ל לגופו ועלמנו שיתן נפשו ג"כ בעבורם ולא יעבור :

דף כ"ו קול ומראה וריח אין בהם ממוס מעילה. נ"ל בס"ד ר"ת ג' אלה הוא רק"ס ר"ק הנחתם רקס שאין בהם ממוס, וגם הנהגה מהם רקס מדין מעילה שהם איסור מעילה. ושלשה הנאות אלו הם באופן ענין וחומסם שהם סמוכים זל"ז ועומדים ראשיים בראש האדם ובאלו ההנאות יהנו הלדיקים בג"ע ששם נזוין מן ריח ג"ע וישמעו קול אלהים בלימוד תורה

אלו הם מענה פיו של המשיב שסודר מדעתו לשון מליצה זו. אך קשה הול"ל לרש"י לומר דבריו אלו על החלפת הכתוב בגזרת עירין. ונ"ל בס"ד דחביב שאלתא בפשוטו של מקרא הוא ר"ל גזרה וקשה אך קרי ליה שאלתא שהוא לשון שאלה. אך צביאור דניאל פירש דע"י דנמלכים בהקב"ה קודם שיגזרו הגזרה להכי קרי אותה שאלתא ע"ש. וזה הינח בפשט המקרא שהוא מדבר במלאכים שהם אין גוזרים אלא עד שישאלו תחלה מהקב"ה אבל כאן שאמר דבר זה על החכמים אך יתיישב דבר זה, דבשלמא מ"ש בגזירת עירין שייך זה אלל החכמים שזומין למלאכי השרת ולהכי קרי להו עירין וכמ"ש רש"י אבל חלוקה השנית במאמר קדישין שאלתא לא שייך בהו זה כי מה"ש שאלין תחלה ואח"כ גוזרין כמ"ש צביאור דניאל ובחכמים ליכא הכי. לכן בא רש"י לתקן זה הדקדוק במ"ש מקרא הוא בדניאל כלומר מה דנקיט על החכמים הוא חלוקה הראשונה של בגזירת עירין פתגמא ומה שסוים בדבריו גם חלוקה השנית של במאמר קדישין שאלתא היינו מפני כי דבר זה הוא מקרא בדניאל ולכן קרא עליהם כל הפסוק כולו עד סופו :

דף ל"ו חספא אחת מששה צפר אשישה אחת מששה באיפה. נ"ל בס"ד דריש נערקון א' דאשפר ר"ת אחת ושין דאשפר ר"ת ששה וגשאר פר וכן אשישה חות א' ר"ת איפה וגשאר ששה ר"ל ששית האיפה :

דף ט"ל מאי חזרת חסא. נמלא הירק שעושין בו זכר לגלות מזרים נקרא חזרת ונקרא חסא ושם חזרת מורה שעתיד לחזור עליהם הגלות ע"ד שאמרו רז"ל למה נקרא חזיר שעתיד לחזור, וכן כאן לא ילאו בזמנם אלא עתידין להשלים המגין בשעבוד מלכויות ולכן א"ל אמור להם אהיה אשר אהיה. ושם חסא מורה מה שעשה באופן זה להוציאם קודם הזמן בשביל שיחזור עליהם הגלות בשעבוד מלכויות היינו משום דחס רחמנא עלייהו דחס היו יושבין כל כך הגלות במלכים היו נעמעין והולכים ולא יזכר שם ישראל עוד :

שם תחלתן רק וסופם קשה. נ"ל בס"ד לכן ראש מזרים מס פתוחה שהוא צסוד חמשה אותיות מנלפ"ך שהם סהדים, וסוף מזרים מס סתומה שהוא מן חמשה אותיות מנלפ"ך הגבורות. ועוד נ"ל קודם מזרים יש לפקט"ל שעולים עם הסולל ר"ך יהיה ואחר אותיות מזרים יש אותיות נקט"ן שהוא לשון קושי ולז"א תחלתן רק וסופן קשה :

פרק שלישי

דף מ"ט בת כהן לישראל ובת ת"ח לעם הארץ אין זוגם עולה יפה. י"ל הול"ל אין זוגם עולה טוב כדנקיט קרא מלא אשה מלא טוב ולמה נקיט לשון יפה ונ"ל בס"ד דאיש ואשתו דוגמת חמה ולבנה וכמו דהלבנה קטנה מהחמה ומקבלת אורה ממנה כן האשה לר"ך שתראה עלמה קטנה מצעלה ולא תשתיה עמו. גם ידוע מ"ש זכר ונקבה בראש ויקרא שמוס אדם שהוא מספר שם הויה במלוי אלפיין שעולה אדם והזכר יונק ממספר כ"ו שהוא מספר אותיות הפשוט שבו והנקבה יונקת ממספר י"ט שהוא מספר המלוי שעולה מספר חוה. וז"ש ויהי אור הלבנה הנקבה כאור החמה הזכר בכך הדמיון שאינה שוה עמו ממש ואור החמה יש לו יתרון שבעתים שהזכר שהוא דוגמת חמה יונק ממספר כ"ו שהוא יתר שבעה על מספר המלוי. ולז"א מה רב טובך אשר לפנת ליראוך הם איש ואשתו שיניקתם היא מן מ"ה אורות הזכר מן כ"ו והנקבה מן י"ט דהאשה

לריכה להיות קטנה מצעלה : **והנה** אותיות מ"ה הרמוזים על יניקת איש ואשתו אם המלאכה כוה מ"ס ה' עולה מספרם ל"ה כמנין יפה. ולכן אמרו בת כהן לישראל ובת ת"ח לעם הארץ אין זוגם עולה יפה, כי האשה לר"ך שתהיה קטנה מצעלה מפני שהוא יונק מן כ"ו אורות דמ"ה והיא יונקת מן י"ט אורות דמ"ה שהוא נרמז במספר יפה כאמור, אבל זה הזוג מוכרח שהנקבה היא גדולה מצעלה מן הזכר כי היא בת כהן והיא ישראל או בת ת"ח והוא עם הארץ ואלו לא תהיה יניקתם מכוונת למספר מ"ה שהוא מספר יפה. ולז"א יפה כלבנה שאם היא קטנה שאו היא כלבנה או היניקה של הזוג היא צסוד יפה. נמלא זוג העולה יפה הוא כאשר תהיה האשה דוגמת לבנה שהיא קטנה והאיש דוגמת חמה שהיא גדולה, וזוג בת ת"ח לעם הארץ הבעל הוא חסר ח' מן חמה שאין בו חממה הרמוזה באות ח' אלא אדרבה צסוד החממה ישנו אלל האשה שהיא בת ת"ח, ואם תוסיף אות ח' החסרה מן החמה שהוא הבעל על אותיות לבנה שהיא האשה אז יהיה בה לירוף חלבה שריחה רע רמז שאין זוגם עולה יפה ונפקד מספר יפה שהוא ל"ה למספר חלבה שהוא ל"ה :

נמצא האשה לריכה לראות עלמה כלבנה שהיא קטנה מחמה ואז הזוג עולה יפה. ובזה יובן בס"ד מ"ש בזוהר חדש דף י"ח ע"כ רבי יוסי בר"ש בן לקויא אחא למחמי לר"א צב"י שמעון חתניה נפקת ברתיה ובסקלת ידוהי לגשקא אמר לה לבי ומעטי את עלמך מקמי בעליך דחיהו קדישא שמע רבי אלעזר אמר ענין אגא אדכרגא מלה חד דחיהו מרגלא יקרא דהאמר על סיהרא דתנין דקב"ה אמר לסיהרא לבי ומעטי את עלמך וכו'. והדבר יפלא מה שייכות יש לדברים אלו שאמר רבי יוסי לבתו בעת שצאה לגשוק ידיו דאז זכר ר"א דבר זה שאמר ללבנה, וכפי האמור מובן היטב והוא דענין הגשיקה מורה על התקשרות ודבקות והתחברות הגשוק עם הנושק זע"ו, ולכן הבן נושק ידו אביו ואמו להורות על התקשרותו ודבקותו עמהם, וכן התלמוד נושק ידו רבו ג"כ יורה על זה כי התלמוד יש לו קשר ודבקות עם רבו כמו שיש לבן עם אביו. ולכן בעת שצאה ר"י שצאה בתו לגשוק ידו לפני בעלה שזו הגשיקה מורה על התקשרות ודבקות שיש לה עם אביה שהוא חכם בן חכם כי גם אביו של ר"י היה תנא גדול חס פן מחמת התקשרות שיש לה עם אביה שהוא חכם בן חכם תבא לחשוב עלמה מצעלה בהשוואה אחת עם בעלה שהוא חכם בן חכם וכמו אותה אשה שאמרה לבעלה אם אתה חכם בן חכם גם אני בתו של חכם בן חכם והריני שוה עמך, לכן כשראה ר"י שצאה בתו לגשוק ידיו בפני בעלה שזו הגשיקה מורה על התקשרות עמו שהוא חכם בן חכם חס פן תראה עלמה שוה מצעלה כנגד בעלה, ולכן אמר לה אע"פ שאת בתי ואני חכם בן חכם לבי ומעטי עלמך קמי בעליך דחיהו קדישא דחיהו דייקא כלומר בודאי אין אתה בהשוואה אחת עמו, כי את אביך חכם בן חכם והוא אביו חכם בן חכם כי יוחזי אביו של ר"י היה תנא גדול, אך ר"א הוא עלמנו חכם וקדוש משא"כ את עלמך אין לגופך מעלה של קדושת החכמה שיש לו אלא את מקבלת שפע ואור מן קדושתו. ולכן כששמע ר"א שאמר ר"י וצאתו והואירה שתהיה דוגמת הלבנה שזו אותה הקב"ה שתמעט עלמה כנגד החמה זכר הסוד שקיבל במאמר זה שזוהו הש"ס ללבנה :

ובאופן אחר נ"ל בס"ד מאמר ר"י דאמר לשון יפה ולא אמר טוב כדנקיט קרא, והוא ע"פ מ"ש הרב הקדוש מהרש"ם ז"ל בליקוטי שוטיים כי אדם נחלק

עול תלמודו, לכן רבי עקיבא שהיה שרבו מושבכר בהיותו עם הארץ שעדיין לא שיבר הקליפה היה רוצה לעשות הדמיון של החמור בענין המזיק שהוא הנשיכה לעמלי תורה והח"כ כששבר הקליפה ולמד תורה קיים בעלמו הדמיון של החמור בענין טוב שקבל עול תורה כחמור למשו. ובאמת אמרו ז"ל רוב חמורא אחויה חשיקרא קאי כי שרבו ישכר. והנה נודע כי הוא היה עם הארץ ארבעים שנה וארבעים למד וארבעים לימד, נמלא לפי"ה הוא היה אומר כן בארבעים הראשונים, אך בשמיים שנה הבאים אחרים שהיה לו אהבה עליומה בתורה ולומדים ודאי נהפכה אלנו הנשיכה לנשיקה כי במקום השגחה נעשה אהבה. והפרש בין זה לזה כאן כ' וכן ק' שהפרש במספר הוא שמונים, רמז כי באותם השמונים שנה היתה נשיקה במקום נשיכה:

שם כאלו טופחה ומוניחה לפני ארי. כ"ל בס"ד בארי יש שכן מלך גבורתו שהיא בפנימויותו, ולזה נדמו התכונים לאריות, ויש גרעון שהוא דורס ואוכל ואין לו בשר פנים, ולזה נדמה עם הארץ, וזה הדמיון על הגבלה שהיא לפני הארי, ולכן אמר הכתוב הן עם כלביא יקום שדימה אותם ללביא אך לא לדמיון הגרעון אלא כארי יתגשח דמיון שיש בו התגשחות:

שם כאלו בועל ארוסתו בפניו. י"ל למה קורא את התורה ארוסתו של עם הארץ כאלו שלו ולא של הת"ח, ובי יגרע ת"ו הת"ח ממוני, ואם חשב את התורה ארוסה לכל ישראל בשתופת, אין מניחות כזו במשל דאחמא לבי הרי לא חזיא. ונ"ל בס"ד דכל אחד מישראל יש לו חלק משהייס בתורה כפי כוחו ושרשו וצמעותו הר סיני כל אחד מישראל קבל את חלקו. ונעשה חלקו שם בסוג חשה ארוסה ואחר שיבא לעוה"ו ויעסוק בה אז אחריו החלק שלו שהיה בסוג ארוסה יהיה לו עתה בסוג אשה נשואה ולכן עם הארץ שלא למד בה נשאר אללו חלקו בסוג ארוסה אבל אלל ת"ח נעשה חלקו בסוג נשואה, ולז"ל כאלו בועל ארוסתו כי עם הארץ אין לו בתורה חלק שהוא בסוג נשואה אלא הוא בסוג ארוסה דוקא:

שם וי"א דאין מכריזין על אבידתו, הקשו התוס' מאין יודע שהיה של עם הארץ ע"ש. ונ"ל כגון שמלאה במצויי שכל חלרות שבו דרים בהם עמי הארץ דרוב העובדים עם הם עמי הארץ:

דף נו"ן זה אור שיקר צעה"ו וקפוי לשה"ב פירוש דאור החמה של עתה יהיה שבעתים לעת"ל דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים ומ"ש אלו בני אדם שוקרים צעה"ו יובן ע"פ מ"ש רז"ל כל המלפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו נמלא אור כינוי לשעירים:

שם ראיתי עליונים למטה תחתונים למעלה. ראיתי לרבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערם ס"ה ח"א פרק י"ב וז"ל וזהו סוד מה שאמרו צברי דריב"ל דאחנגיד ואחער ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ופרשה הגלונים שראה לרב יהודה למעלה משמאל רבו, וסוד הענין כמה שהודעתך בשער רוח"ק כי כל האמוראים הם מבחינת חלקים דקטנות, ולכן מי ששרשו במוחין שבראש דקטנות והוא עליון יורד למטה עד היסוד, ומי שהוא מהדעת המתפשט למטה דו"ק עומד עם במקומו למעלה מן העליונים שירדו ביסוד עכ"ל יע"ש. ועט"ר הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ג"ה ראיתי עליונים למטה דנה"י של פרלוק העליון הם חב"ד למטה בפרלוק התחתון ותחתונים שהם חב"ד הם התחתון הם למעלה ר"ל נה"י של העליון, או הכונה כך חב"ד שם עליונים בפרלוק התחתון הם למטה ר"ל הם נה"י שהם תחתונים בפרלוק העליון ותחתונים שהם הנגה"י יהיו למעלה ר"ל יהיו חג"ת שהם למעלה

דף נ"ו זה אור שיקר צעה"ו וקפוי לשה"ב פירוש דאור החמה של עתה יהיה שבעתים לעת"ל דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים ומ"ש אלו בני אדם שוקרים צעה"ו יובן ע"פ מ"ש רז"ל כל המלפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו נמלא אור כינוי לשעירים:

שם ראיתי עליונים למטה תחתונים למעלה. ראיתי לרבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערם ס"ה ח"א פרק י"ב וז"ל וזהו סוד מה שאמרו צברי דריב"ל דאחנגיד ואחער ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ופרשה הגלונים שראה לרב יהודה למעלה משמאל רבו, וסוד הענין כמה שהודעתך בשער רוח"ק כי כל האמוראים הם מבחינת חלקים דקטנות, ולכן מי ששרשו במוחין שבראש דקטנות והוא עליון יורד למטה עד היסוד, ומי שהוא מהדעת המתפשט למטה דו"ק עומד עם במקומו למעלה מן העליונים שירדו ביסוד עכ"ל יע"ש. ועט"ר הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ג"ה ראיתי עליונים למטה דנה"י של פרלוק העליון הם חב"ד למטה בפרלוק התחתון ותחתונים שהם חב"ד הם התחתון הם למעלה ר"ל נה"י של העליון, או הכונה כך חב"ד שם עליונים בפרלוק התחתון הם למטה ר"ל הם נה"י שהם תחתונים בפרלוק העליון ותחתונים שהם הנגה"י יהיו למעלה ר"ל יהיו חג"ת שהם למעלה

דף נ"ו זה אור שיקר צעה"ו וקפוי לשה"ב פירוש דאור החמה של עתה יהיה שבעתים לעת"ל דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים ומ"ש אלו בני אדם שוקרים צעה"ו יובן ע"פ מ"ש רז"ל כל המלפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו נמלא אור כינוי לשעירים:

שם ראיתי עליונים למטה תחתונים למעלה. ראיתי לרבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערם ס"ה ח"א פרק י"ב וז"ל וזהו סוד מה שאמרו צברי דריב"ל דאחנגיד ואחער ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ופרשה הגלונים שראה לרב יהודה למעלה משמאל רבו, וסוד הענין כמה שהודעתך בשער רוח"ק כי כל האמוראים הם מבחינת חלקים דקטנות, ולכן מי ששרשו במוחין שבראש דקטנות והוא עליון יורד למטה עד היסוד, ומי שהוא מהדעת המתפשט למטה דו"ק עומד עם במקומו למעלה מן העליונים שירדו ביסוד עכ"ל יע"ש. ועט"ר הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ג"ה ראיתי עליונים למטה דנה"י של פרלוק העליון הם חב"ד למטה בפרלוק התחתון ותחתונים שהם חב"ד הם התחתון הם למעלה ר"ל נה"י של העליון, או הכונה כך חב"ד שם עליונים בפרלוק התחתון הם למטה ר"ל הם נה"י שהם תחתונים בפרלוק העליון ותחתונים שהם הנגה"י יהיו למעלה ר"ל יהיו חג"ת שהם למעלה

דף נ"ו זה אור שיקר צעה"ו וקפוי לשה"ב פירוש דאור החמה של עתה יהיה שבעתים לעת"ל דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים ומ"ש אלו בני אדם שוקרים צעה"ו יובן ע"פ מ"ש רז"ל כל המלפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו נמלא אור כינוי לשעירים:

שם ראיתי עליונים למטה תחתונים למעלה. ראיתי לרבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערם ס"ה ח"א פרק י"ב וז"ל וזהו סוד מה שאמרו צברי דריב"ל דאחנגיד ואחער ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ופרשה הגלונים שראה לרב יהודה למעלה משמאל רבו, וסוד הענין כמה שהודעתך בשער רוח"ק כי כל האמוראים הם מבחינת חלקים דקטנות, ולכן מי ששרשו במוחין שבראש דקטנות והוא עליון יורד למטה עד היסוד, ומי שהוא מהדעת המתפשט למטה דו"ק עומד עם במקומו למעלה מן העליונים שירדו ביסוד עכ"ל יע"ש. ועט"ר הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ג"ה ראיתי עליונים למטה דנה"י של פרלוק העליון הם חב"ד למטה בפרלוק התחתון ותחתונים שהם חב"ד הם התחתון הם למעלה ר"ל נה"י של העליון, או הכונה כך חב"ד שם עליונים בפרלוק התחתון הם למטה ר"ל הם נה"י שהם תחתונים בפרלוק העליון ותחתונים שהם הנגה"י יהיו למעלה ר"ל יהיו חג"ת שהם למעלה

דף נ"ו זה אור שיקר צעה"ו וקפוי לשה"ב פירוש דאור החמה של עתה יהיה שבעתים לעת"ל דכתיב ואור החמה יהיה שבעתים ומ"ש אלו בני אדם שוקרים צעה"ו יובן ע"פ מ"ש רז"ל כל המלפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו נמלא אור כינוי לשעירים:

שם ראיתי עליונים למטה תחתונים למעלה. ראיתי לרבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערם ס"ה ח"א פרק י"ב וז"ל וזהו סוד מה שאמרו צברי דריב"ל דאחנגיד ואחער ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ופרשה הגלונים שראה לרב יהודה למעלה משמאל רבו, וסוד הענין כמה שהודעתך בשער רוח"ק כי כל האמוראים הם מבחינת חלקים דקטנות, ולכן מי ששרשו במוחין שבראש דקטנות והוא עליון יורד למטה עד היסוד, ומי שהוא מהדעת המתפשט למטה דו"ק עומד עם במקומו למעלה מן העליונים שירדו ביסוד עכ"ל יע"ש. ועט"ר הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ג"ה ראיתי עליונים למטה דנה"י של פרלוק העליון הם חב"ד למטה בפרלוק התחתון ותחתונים שהם חב"ד הם התחתון הם למעלה ר"ל נה"י של העליון, או הכונה כך חב"ד שם עליונים בפרלוק התחתון הם למטה ר"ל הם נה"י שהם תחתונים בפרלוק העליון ותחתונים שהם הנגה"י יהיו למעלה ר"ל יהיו חג"ת שהם למעלה

עין לא ראתה: **ועוד** כ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רז"ל בפסוק בתורה ה' אחר חפלו ובתורתו יהנה בתחלה תורת ה' אך אחר שעסק בה והיה לו לב מבין לחדש בה חדשי תורה נקראת תורתו. וז"ש ותלמודו בידו ר"ל שזכה לחדשי תורה שאו נקרא תלמודו על שמו. או יובן בס"ד ע"פ המעשה של הפלסוף שהביא הגאון חז"ל בחומת חגך בישעיה בפסוק הכרת פניהם ענתה בס לא כחוד, דיש אדם עבשו כעסן וגאה יוחסנן וגזלן אך כופה ילרו ומשנה עבשו ויש עבשו נח ושקט וגאון וישר מלך מוצו וחומר וז"ש ותלמודו דייקא בידו. או קרוב לזה יש נעשה לדיק וטוב מחמת מולדו ויש מלך עלמו וז"ש ותלמודו דייקא בידו. או יובן בס"ד ש לוקח זכויות מאחרים ויש אינו רוצה ליהנות ומחזיר הכל כמ"ש רבינו האר"י ז"ל בביאור ברכת על הדניקים באומרו ושים חלקינו עמכם יע"ש, וז"ש ותלמודו בידו שלו ולא של אחרים:

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי מלכות באומרו אשרי הרוגי מלכות וכו', נמלא משבחים אותם בעמלה הב' של העלאת מ"ן של המלכות כי זה בא להם ע"י היותם הרוגי מלכות שגופם נמסר למלכו אחרת ועל שם זה נקראים הרוגי מלכות, ובאמת עוד מעלה אחרת גדולה מזה יש להם בהעלאת מ"ן של הבינה העליונה שזאת אינה ע"י הריגת גופם אלא היתה ע"י קדושת נשמתם ולהכי מקשי הש"ס משום הרוגי מלכות ותו לא וזה נכון וברור בעיני:

שם אלא הרוגי לוד י"ל עדיין קשה איך שלל בכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן והלא איכא רבי עקיבא וחביריו שהיו גדולים מהם בזדא, ועוד ודאי איכא עוד לדיקים וביאים שהיו גדולים מהם ועוד הא איכא שבעה כרתי ברית. ונ"ל בס"ד דהכרוז קאי על לדיקים שבדורם אי גמי קאי על לדיקים אשר בשורש שלהם דוקא ע"י מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר תיתי את ודך לעלמא דחתי דאמרה בת קול לרבי פרוחא כנז' לעיל בגמרא דעירובין. ועוד כ"ל דבא הכרוז לשלל רק אותם שלא זכו אלא לנר"ן מן ב"ש וכבר ידוע מ"ש רבינו הרש"ש ז"ל בביאור חס כבינים חס כעבדים שאומרים צמוסק ר"ה:

וראיתי בשער הגלגולים דף כ"ז דהרוגי לוד היו מבחינת זוג דמנחה שהוא בחינת דינים קשים מאד יע"ש. והשתא לפ"י כ"ל מ"ש הכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן לאו משום מעלה עליונית אלא להיותם מבחינת זוג דמנחה שהוא בחי' דינים קשים מאד אין כל ברירה יכולה לעמוד בעיניהם קשים ההם והו שבחן שנתגברו ועמדו בלדקתם וקדושתם עד שמסרו עלמן על קדוש השם ולא יכלו הקליפות להתאחז בהם להתעייאם

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי מלכות באומרו אשרי הרוגי מלכות וכו', נמלא משבחים אותם בעמלה הב' של העלאת מ"ן של המלכות כי זה בא להם ע"י היותם הרוגי מלכות שגופם נמסר למלכו אחרת ועל שם זה נקראים הרוגי מלכות, ובאמת עוד מעלה אחרת גדולה מזה יש להם בהעלאת מ"ן של הבינה העליונה שזאת אינה ע"י הריגת גופם אלא היתה ע"י קדושת נשמתם ולהכי מקשי הש"ס משום הרוגי מלכות ותו לא וזה נכון וברור בעיני:

שם אלא הרוגי לוד י"ל עדיין קשה איך שלל בכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן והלא איכא רבי עקיבא וחביריו שהיו גדולים מהם בזדא, ועוד ודאי איכא עוד לדיקים וביאים שהיו גדולים מהם ועוד הא איכא שבעה כרתי ברית. ונ"ל בס"ד דהכרוז קאי על לדיקים שבדורם אי גמי קאי על לדיקים אשר בשורש שלהם דוקא ע"י מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר תיתי את ודך לעלמא דחתי דאמרה בת קול לרבי פרוחא כנז' לעיל בגמרא דעירובין. ועוד כ"ל דבא הכרוז לשלל רק אותם שלא זכו אלא לנר"ן מן ב"ש וכבר ידוע מ"ש רבינו הרש"ש ז"ל בביאור חס כבינים חס כעבדים שאומרים צמוסק ר"ה:

וראיתי בשער הגלגולים דף כ"ז דהרוגי לוד היו מבחינת זוג דמנחה שהוא בחינת דינים קשים מאד יע"ש. והשתא לפ"י כ"ל מ"ש הכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן לאו משום מעלה עליונית אלא להיותם מבחינת זוג דמנחה שהוא בחי' דינים קשים מאד אין כל ברירה יכולה לעמוד בעיניהם קשים ההם והו שבחן שנתגברו ועמדו בלדקתם וקדושתם עד שמסרו עלמן על קדוש השם ולא יכלו הקליפות להתאחז בהם להתעייאם

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי מלכות באומרו אשרי הרוגי מלכות וכו', נמלא משבחים אותם בעמלה הב' של העלאת מ"ן של המלכות כי זה בא להם ע"י היותם הרוגי מלכות שגופם נמסר למלכו אחרת ועל שם זה נקראים הרוגי מלכות, ובאמת עוד מעלה אחרת גדולה מזה יש להם בהעלאת מ"ן של הבינה העליונה שזאת אינה ע"י הריגת גופם אלא היתה ע"י קדושת נשמתם ולהכי מקשי הש"ס משום הרוגי מלכות ותו לא וזה נכון וברור בעיני:

שם אלא הרוגי לוד י"ל עדיין קשה איך שלל בכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן והלא איכא רבי עקיבא וחביריו שהיו גדולים מהם בזדא, ועוד ודאי איכא עוד לדיקים וביאים שהיו גדולים מהם ועוד הא איכא שבעה כרתי ברית. ונ"ל בס"ד דהכרוז קאי על לדיקים שבדורם אי גמי קאי על לדיקים אשר בשורש שלהם דוקא ע"י מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר תיתי את ודך לעלמא דחתי דאמרה בת קול לרבי פרוחא כנז' לעיל בגמרא דעירובין. ועוד כ"ל דבא הכרוז לשלל רק אותם שלא זכו אלא לנר"ן מן ב"ש וכבר ידוע מ"ש רבינו הרש"ש ז"ל בביאור חס כבינים חס כעבדים שאומרים צמוסק ר"ה:

וראיתי בשער הגלגולים דף כ"ז דהרוגי לוד היו מבחינת זוג דמנחה שהוא בחינת דינים קשים מאד יע"ש. והשתא לפ"י כ"ל מ"ש הכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן לאו משום מעלה עליונית אלא להיותם מבחינת זוג דמנחה שהוא בחי' דינים קשים מאד אין כל ברירה יכולה לעמוד בעיניהם קשים ההם והו שבחן שנתגברו ועמדו בלדקתם וקדושתם עד שמסרו עלמן על קדוש השם ולא יכלו הקליפות להתאחז בהם להתעייאם

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי מלכות באומרו אשרי הרוגי מלכות וכו', נמלא משבחים אותם בעמלה הב' של העלאת מ"ן של המלכות כי זה בא להם ע"י היותם הרוגי מלכות שגופם נמסר למלכו אחרת ועל שם זה נקראים הרוגי מלכות, ובאמת עוד מעלה אחרת גדולה מזה יש להם בהעלאת מ"ן של הבינה העליונה שזאת אינה ע"י הריגת גופם אלא היתה ע"י קדושת נשמתם ולהכי מקשי הש"ס משום הרוגי מלכות ותו לא וזה נכון וברור בעיני:

שם אלא הרוגי לוד י"ל עדיין קשה איך שלל בכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן והלא איכא רבי עקיבא וחביריו שהיו גדולים מהם בזדא, ועוד ודאי איכא עוד לדיקים וביאים שהיו גדולים מהם ועוד הא איכא שבעה כרתי ברית. ונ"ל בס"ד דהכרוז קאי על לדיקים שבדורם אי גמי קאי על לדיקים אשר בשורש שלהם דוקא ע"י מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר תיתי את ודך לעלמא דחתי דאמרה בת קול לרבי פרוחא כנז' לעיל בגמרא דעירובין. ועוד כ"ל דבא הכרוז לשלל רק אותם שלא זכו אלא לנר"ן מן ב"ש וכבר ידוע מ"ש רבינו הרש"ש ז"ל בביאור חס כבינים חס כעבדים שאומרים צמוסק ר"ה:

וראיתי בשער הגלגולים דף כ"ז דהרוגי לוד היו מבחינת זוג דמנחה שהוא בחינת דינים קשים מאד יע"ש. והשתא לפ"י כ"ל מ"ש הכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן לאו משום מעלה עליונית אלא להיותם מבחינת זוג דמנחה שהוא בחי' דינים קשים מאד אין כל ברירה יכולה לעמוד בעיניהם קשים ההם והו שבחן שנתגברו ועמדו בלדקתם וקדושתם עד שמסרו עלמן על קדוש השם ולא יכלו הקליפות להתאחז בהם להתעייאם

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי מלכות באומרו אשרי הרוגי מלכות וכו', נמלא משבחים אותם בעמלה הב' של העלאת מ"ן של המלכות כי זה בא להם ע"י היותם הרוגי מלכות שגופם נמסר למלכו אחרת ועל שם זה נקראים הרוגי מלכות, ובאמת עוד מעלה אחרת גדולה מזה יש להם בהעלאת מ"ן של הבינה העליונה שזאת אינה ע"י הריגת גופם אלא היתה ע"י קדושת נשמתם ולהכי מקשי הש"ס משום הרוגי מלכות ותו לא וזה נכון וברור בעיני:

שם אלא הרוגי לוד י"ל עדיין קשה איך שלל בכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן והלא איכא רבי עקיבא וחביריו שהיו גדולים מהם בזדא, ועוד ודאי איכא עוד לדיקים וביאים שהיו גדולים מהם ועוד הא איכא שבעה כרתי ברית. ונ"ל בס"ד דהכרוז קאי על לדיקים שבדורם אי גמי קאי על לדיקים אשר בשורש שלהם דוקא ע"י מ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר תיתי את ודך לעלמא דחתי דאמרה בת קול לרבי פרוחא כנז' לעיל בגמרא דעירובין. ועוד כ"ל דבא הכרוז לשלל רק אותם שלא זכו אלא לנר"ן מן ב"ש וכבר ידוע מ"ש רבינו הרש"ש ז"ל בביאור חס כבינים חס כעבדים שאומרים צמוסק ר"ה:

וראיתי בשער הגלגולים דף כ"ז דהרוגי לוד היו מבחינת זוג דמנחה שהוא בחינת דינים קשים מאד יע"ש. והשתא לפ"י כ"ל מ"ש הכרוז אין כל ברירה יכולה לעמוד במחילתן לאו משום מעלה עליונית אלא להיותם מבחינת זוג דמנחה שהוא בחי' דינים קשים מאד אין כל ברירה יכולה לעמוד בעיניהם קשים ההם והו שבחן שנתגברו ועמדו בלדקתם וקדושתם עד שמסרו עלמן על קדוש השם ולא יכלו הקליפות להתאחז בהם להתעייאם

אע"פ שהיו מבחינת דינים קשים, והעמוד בבחינה זו לרדך לו כח ותגבורת גדולה כנגד הקליפות והם נתגברו ונלחמו, ויע"א:

שם כל מליכות שכולן לסוס בין עיניו יהיה קודש לה'. לפי פשוטו תימה למה פרט הכתוב דבר זה דוקא ונ"ל בס"ד שרמז בהקדש חכשית זה על התמדת ישראל בעסק התורה שלא יבלו ימייהם בציוילים יען כי מהגו של עולם מי שאוהב העיול קונה סוס לרכוב עליו רכיבה של עיול בכל יום וזה הסוס דרכס לעשות לו חכשית בין עיניו לכבוד, אך לעתיד כל ישראל נעלמים לפני בהמ"ד לעסוק בתורה ולא ירכבו על סוס רכיבה של עיול, ולכן מקדשים את חכשית של הסוס העשוי לעיול כיון דאין רוכבים על הסוס לעיול רק מניחים הסוס אללס כאשר ינטרכו ללכת מעיר לעיר לרכוב עליו וברכיבה זו של עובדי דרכים אין דרכס לקשט הסוס בחכשית כסף זהב וז"ל הקדש זה מבחן שמאסו בעיול ולכך פרט הקדש של חכשית זה דוקא. או יובן דרך רמז הסוס רמז לגוף שהוא כמו סוס שהנפש רוכבת עליו וכח התאוה הוא חכשית של הגוף, והוא מונח בין עיניו, וכמ"ש ובי תאוה הוא לעינים. ולעתיד בכה התאוה הזה ישתמש בעבודת הקודש ולא בעינים הגופניים:

שם כל ביזה שבוזו ישראל עד שעה שהסוס רך וכו'. י"ל מה טעם יש בשיעור זה. ונ"ל בס"ד דגם ר"י מודה בהך דרשה דהוספת ירושלם דרשים ריב"ל וס"ל לכך מקדישין הביזה שבוזו כשיעור זה שהסוס רך ומזיל, בעבור החסד שעשה הקב"ה עמם להוסיף על ירושלים עד שעה שהסוס רך ומזיל. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש המפרשים בשיעור זה של רך ומזיל שהוא חלי יום, הנה הוא שיעור יום אחד בלא רילה. וידוע מ"ש חז"ל ע"פ אוי לנו כי פנה היום, כי בעת החרבן נקח להם האויב הרומה מה שיכולים ללאת בשער אחד משערי ירושלם ביזם אחד כולו יהיו היוצאים האלה מוולגים. וביזה היה שארית הפליטה ולכן מקדישים שיעור מהלך יום אחד בעבור החסד הזה שנתן הש"ת לבז האויב לעשות להם הקומה זו:

שם על שמועות טובות אומר הטוב והמטיב. י"ל דהול"ל על שמועה טובה לשון יחוד יברך הטוב והמטיב. ועוד מה ענין כפל הטוב והמטיב. ונ"ל בס"ד יש דבר שנעשה בו העדר הנזק בלבד אבל לא יש ריוח ויש דבר שנעשה בו העדר הנזק וגם ריוח, וממלא שמועה אחת אך נחלקת לשתי שמועות של העדר הנזק והריוח ויברך הטוב בשביל העדר הנזק והמטיב בשביל השגת הריוח. ומ"ש לעולם הבא כולו טוב. כ"ל בס"ד מש"ה ביום ההוא יהיה ה' אחד ההוא עולה מספר טוב. ר"ל ביום שכולו טוב יהיה ה' אחד, בפעולה שפועל רק טוב וגם ההודאה שמודים אליו תהיה אחד. ונ"ל בס"ד הטוב והמטיב עולה מספר לד. וביזה יובן על לד תשאו ועל ברכים תשעשו, וכה"א ובנותיך על לד תאמנה:

שם עשה"ו נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דלת וכו'. כ"ל בס"ד טעם לזה כי עתה מזוהי השקב בעולם שהאדם מדבר בפיו מה שלא ראה בעיניו, וכן נמלא האדם שומע באזניו אחרתה מפי חכם ועושה מעשה בדיוו להפך. ולכן אין זוכים שויליאו בפיהם האזכרה כפי מה שרואין בעיניהם בס"ת, ואין שומעין באזניהם האזכרה כפי מה שכתבה ה' בס"ת כי ה' כתבה יו"ד ה"א, ואזניהם תשמע אל"ף דלת, וכן עיניהם רואה בס"ת יו"ד ה"א ובפיהם מויליאים אל"ף דלת. אבל לעתיד אשר שפת אמת תכון לעד ויתבטל השקב לגמרי אז זוכים לקרות ב פ ה את השם בתורה כפי מה שרואין כתוב

שם ושמעתי שהיו אמורים אשרי הרוגי מלכות. י"ל למה נקטו ושמעתי פ"ב ויהיה לו לערב חלוקה זו עם הראשונה לומר ואשרי הרוגי מלכות. ונ"ל בס"ד דאפשר כרוז ראשון שמע אותו בעת שנכנס לנ"ע וכרוז שני בעת שילא ולכן פלגיניה ואמר ושמעתי פעם שנית: **שם** הרוגי מלכות ותו לא. קשה והלא מדברי רבינו האר"י ז"ל בעץ חיים שער מ"ן ומ"ד ובספר הכונה מפורש כי מעלה גדולה היה להם בדבר זה שהיו הרוגי מלכות ומאי קשיא ליה. ונ"ל בס"ד כי ענין זה של עשרה הרוגי מלכות מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת פקודי דף כ"ד באורך וברוחב יותר ויש מפורש ששני מעלות נשגבות היה לרבי עקיבא וחביריו הח' מלך הנשמות שלהם שהיה להם כח ע"י דקתם להעלות מ"ן של הבינה העליונה וזו המעלה היא היותר גדולה שאין כמוה. ומעלה הב' מלך הגופים שלהם שעל ידי ההריגה היה להם כח בזה להעלות מ"ן של המלכות יע"ש. ולפ"י כאשר ישבחו בג"ע בתוהר הרוגי

והוא כן. אלא שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וישכר עוסק בתורה, וזבולון בא ומאכילו לסיפק קדמו עליו, דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה, וכן משה רבינו אמר שמח זבולון בלאחזק וישכר בלאחזק שהקדים זבולון ע"כ. ולכן אמר כאן זכר וישכר בשיבה של מעלה שיהיה לו קדימה בכמה דברים על הת"ח עליו. וזוה יובן הכתוב מתן אדם ירחיב לו ויבין גדולים ינחמו :

ועדיין

ל"ל תיבת כל דקניט כאן מאי מרבה. ונ"ל דמרבה בין עתה סחורה לת"ח בתורה עסקא דפליג הוא עמיה בריוח בין עתה כל הריוח לת"ח. אי נמי יש שנותן הסחורה לת"ח סתת"ח יתעסק בה ויש שהוא מתעסק בשבילו :

שם

שולא הוה רכיב חמרא ואיזיל. י"ל למה הולך להודיעו דהוה רכיב לימא שולא הוה אויל והוה שקול וכו'. ונ"ל ללמדנו שבה ר"א ורשב"ח דעולה הוה רכיב והס היו הולכים רגלי ושוקלים הליכתם עמו כדי לדבר בד"ת, ולכן אמר הוה רכיב חמרא ולא אמר רכיב סתם ללמדך רבותא דהרובב חמרא קבא אפטר לו שיוולך הבהמה במתח כדי שלא יצטרכו והולכים ברגליהם לרחן. וכאן הוה רכיב חמור זכר אשר מסתמא עסקיו רעים רך ומדלך וקשה להולך רגלי שילך עמו ביחד :

שם

ר"א מוימניה ורשב"ח משמאליה. י"ל למה הולך לפרש דבר זה של הולך ימין ושמאל. ונ"ל ללמדנו דבר אחר דאמרו בעירובין פרק ה' שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימין וקטן בשמאלו ע"ש. ובא ללמד כאן דרכו כמחלף ולכן ר"א דהוה גדול טפי הלך מימין ורשב"ח משמאל ללמדנו שדן זה נוהג גם היבא דהרב רובב :

שם

הדר עולה חזא ביה ברבב"ח בבבשות. פירוש החזיר פניו על רבב"ח שהיה מהלך לשמאלו, וראהו בפנים וזעפות. ופירש רש"י כלומר אהה אמרת בשם ר"א והוא לא אמר כן. וקשה אמאי כעם עליו דודאי הוא שמע כן מן ר"א עליו או מן חכם מוחזק ששמע מן ר"א, ואפילו אם עולה שמע מן ר"א לפיכך מה חטא רבב"ח בזה, וכי"ש אם עולה לא שמע כלום מן ר"א בדבר זה לאין לו לכעוס על רבב"ח. ועוד קשה מה דבר עמוק היה כאן שהרגיש בו עולה כדי שקרא עליו רב ויסק מים עמוקים וכו'. ונ"ל בס"ד כיון דר"א אמר לעולה אמריתו לשון רבים והוה רבב"ח לבדו דוקא סם עומה הבין עולה מזה דרבב"ח אמר זה משמו שהוא אמר כן משמיה דר"א כיון דאמר אמריתו ולא היה שם אלא עולה ורבב"ח, והוא יודע בעלמו שלא אמר לכן חזא את רבב"ח בבבשות לראות מה יענה על זה. ורבב"ח הבין כונה עולה והשיב לו איני לא אמרתי בשמך שאמרת כן בשם ר"א בדבר זה, אלא כו"כ אמרתי ולכן קרי רב ויסק על עולה מים עמוקים. בלב איש, שברוב חממותו הבין מדקדוק אמריתו לשון רבים שהיה הדבר באופן דרבב"ח אמר משמו שהוא אמר כן בשם ר"א ואיש תבונה ידלגה, זה רבב"ח שהבין מה היה בלב עולה והשיב לו דבר כראוי. ונ"ל מים עמוקים בלב איש זה עולה כי איש הוא מספר כרב עולה ואיש תבונה זה רבב"ח כי תבונות עם האותיות תס"ח כמנין רבא בר תנה :

דף נ"ד ע"ה

עשרה דברים נבראו בע"ש ביה"ש. נ"ל בס"ד טעם שנבראו עשרה בין השמשות לרמוז כי השבת שהוא משעין עוה"צ שנבראת ביום י"ד שמשפחה עשרה לרדף לקדשו מן בין השמשות ולא עוד חשיבה. גם נרמז בזה כי סוף חלק השביע הקרא ערב שבת תתעלה הנהגת העולם שהיתה ביום ויא"ץ שהיה ביום י"ד כי לעתיד תעלה וא"י דשמא קדישא להיות י"ד בסוד יהיה ה' אחד. וענין קברו של מרע"ה נראה שברא

כח

כח רוחני שיהיה שורה על מקום קברו בהר העברים וע"י אותו כח רוחני הפרוס שם נתעלמה קבורתו כי נקבר על אותו כח רוחני ולכן לא יוכל אדם לראותו כמו שא"ל לאדם לראות מלאך רוחני. וכן הוא ענין המערה שעמדו בה מרע"ה והליו זכור לטוב שברא לה כח רוחני להיות פרוס בתוכה על פני כולה כדי שחול המערה לקבל אור כבוד שכינתו יתברך שעבר בתוכה וכן פתיחת פי האתון שברא לה כח הדיבור שחול הבהמה להכילו כדי שתדבר בו וכן פתיחת פי הארץ שברא לה כח המושך שתמשך את קרח ועדתו ונכסיהם וגם אותם השאלים ביד אחרים :

והא דהקדים קברו של מרע"ה למערה שעמד בה. נ"ל בס"ד שינה להזכיר המאורח כדי ללמדנו כמו שעמד מרע"ה בתוך המערה מי כן הוא בתוך קברו עומד חו"י. והא דהקדים פתיחת פי האתון לפתיחת פי הארץ שהיתה קודם, נ"ל בס"ד דקניט לפי סדר המעלה דהאתון הוא בע"מ שהוא למעלה מן הגומא והגומא הוא למעלה מן הדומם שהוא הארץ :

שם הציא שני אצנים וסתקן זו בזו והוליא מהן אור. נ"ל בס"ד הטעם שנתקן זו בזו לטעם דבר זה מועמו להודות לו שביאתו לעוה"ו היא לזורך הצירור של אורות נילוני הקדושה והראה לו זה באצנים שהוא חלק הדומם שהוא הראשון בצירור, וכמ"ש מקימו מעפר דל, ועוד נתן בו בינה להרכיב ב' בהמות ויאל מהם פיר שהוה הרכבה של פיסול לרמוז לו אם זכה יוליא אור מההרכבה וכאשר הוליא מן האצנים ואם לא זכה יוליא פיסול מההרכבה, ולכן הראה לו הציאה של הפיסול בבהמה כי החוץ נחשב בבהמה וכמ"ש נמשל בבהמות נדמו. ומ"ש אף מקלו של אהרן הכונה שברא כח רוחני אשר נתלבש במקל ועי"כ נעשה כמו עץ נטוע והוליא שקדים ופרחים :

שם שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם. לרדף להבין מה בריאה יש בתשובה, ונ"ל בס"ד להסביר הענין דרובע קודם שנברא עוה"ו התחתון היה ענין שצירת הכלים הנקראים שבעה מלכים שהם ספירות אשר נפלו וירדו למקום תחתון ועי"כ נתעברו אורות שלהם בסוגים כפי ערך הירידה שירדו ואח"כ עלה ברעון המאיל ברדף הוא להחיות ולתקן את אלו הספירות הנקראים בשם מלכים שירדו וציררם והעלה אותם למעלה במקום העליון ע"י סדר תיקון אשר עלה ברעונו לעשות ונעשה ברעונו הפשוט וכל זה קודם בריאת עוה"ו התחתון. והנה זה הרעון שעלה בעצור תיקון אותם העולמות והספירות הנקראים בשם כלים ובשם מלכים שנבראו ונתקנו ועלו ממקום ירידתם ושבו למקום עליון הראוי להם הועיל לאדם התחתון שגם הוא כאשר יחטא ופוגם בקדושה ומורידה למטה שיהיה גם אליו תיקון זה של השבה ולכן נקראת תשובה לשון השבה של כוחות הקדושה שהוריד אותם בעונו למקום הקליפה שישוב הכל לאיתנו הראשון. ולו"א התשובה נבראת קודם בריאת העולם, היה כענין זה כי קודם בריאת עוה"ו התחתון היה מציאות של תיקון ועליה והשבה בשצירת הכלים שנפלו וירדו ונתעברו בסוגים ואח"כ הוצרכו ועלו למקומם העליון ונתקנו. וענין להגאון הלל"ח ז"ל מה שהסביר בענין זה. ודברים אשר כתבתי בס"ד יתיישבו דברי המאמר על נכון יותר. והמשכיל יבין :

ובי"ש על בהמ"ק, קאי על כח רוחני השוכן במקום המקדש, שפרוס על קרקע המקדש כולו אשר ע"י אותו כח הפרוס ושוכן שם תקבל קרקע המקדש השראת שכינה, וגם עי"כ יהיו ארון וכרובים בנס עומדים ועי"כ יהיה מועט מחזיק המרובה, וכמ"ש עומדים לפופים ומשתחיים רוחים וכן שאר נסים שנעשים בבהמ"ק, ואם

לפי

ענין אכפא ראיין כעין זך

נשטן אל נפסיכר

לא היה כח רוחני פרוס ושוכן על קרקע המקום לא היה המקום הוא סובל נסים כאלה בו, וזה הכח הרוחני נברא והוכן קודם בריאת העולם. ומ"ש שמו של משיח ר"ל הליטורות שלו, כמו"ש הרב ערבי נחל ז"ל ע"פ נפש חיה הוא שמו שכל דבר ודבר אותיות שמו הם לטורות השפע שלו. ועוד נ"ל בס"ד קאי על שם יעון של משיח שכתב בש"ש ז"ל לעתיד יקח הקב"ה נ"ו"ן מנחש ונ"ו"ן מן שטן ויתנס למשיח ויהיה יעו"ן שמו ע"כ. ואנא עבדא אסיים דבריו שיקח אותיות יו"ד וא"ו מן עשו שהיה ראוי לקראו עשוי וישאר בעשו גש שא"ו יתקיים בו עש יאכלם, וזוה נשלים שם יעו"ן, ואיך שיהיה הגה שם יעון יהיה למשיח לעתיד אחר ביטול הסט"א לגמרי. ועל זה השם קאמר כאן ולכן מביא לזה רמז מפסוק לפני שמש יעון שמו. ומ"ש על ג"ע ויהינס קאי על כח הרוחניות של קרקעיתם כי מחמת שהם עומדים על כח רוחני, לכן אין לוקחים מקום משהו"ו אלא בנס הם עומדים, וכאשר אבאר לקמן על דף ל"ד במאמר שולס אחד מששים בנן :

שם ע"כ. שבעה דברים מכוסים מצני אדם יום המיתה ויום הנחמה, פירש רש"י ז"ל הוא יום הישועה של האדם. העומד בלרה יע"ש. ונ"ל בס"ד הטעם שאם יוכל להשכיל ולהבין לידע יום ישועתו, הן היחיד הן הליבור אז יהיה לבו שמה בישועתו קודם שיגיע זמנה וממילא יקל כובד הלער שיש לו מן הלהר שגור עליו הקב"ה בשביל כפרה, ובאמת הקב"ה קאב לו שיעור לער שיספיק לו לכפרה ואם יקל מעליו הלער מחמת הדיעה שלו נמלא נחמר שיעור המוגבל ומודד מאת השי"ת בעצור כפרתו. ועוד נמי כ"מ לאיך ניסא בו שמו יום ישועתו רחוק ואז בראותו רחוק יבדד עליו הלער עשר ידות משא"כ עתה שאינו יודע מתי יהיה הגה הוא מנפה בכל יום ועי"י יתקיים בעולם. ומה שהקדים יום המיתה מפני שהוא שייך בכלל, אבל יום הנחמה יש אדם שלא ראה לרה בעולם כדי שיהיה לו יום הנחמה :

אמנם מהרש"א ז"ל פירש יום הנחמה הוא יום הגאולה, ולפי פירושו מובן הטעם מה שהקדים יום המיתה. אך לרדף להבין למה קראו יום הנחמה ולא קראו יום הגאולה. ונ"ל בס"ד דבגלות אין כבוד ה' נגלה לעיני הכל אבל בזמן הגאולה כתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, כמו' בישעיה ס"ו מ', וכן הוא אומר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרם. והנה כבוד ה' הוא מספר נ"ח שהוא אותיות ח"ן ולכן כתיב על התורה אילת אהבים ויעלת חן כי בה נגלה כבוד ה' שהוא מספר חן ולו"א והוליא את האבן הראשה תשואות חן לה, גם ידוע דשם הוי"ה במלוי אלפין עולה מספר מ"ה והוא מספר גאולה ובגלות אות ה' דמלוי וא"ו אינו מתגלה בשלימות וישאר השם מספר מ"ד שהוא מספר גולה. ובאשר כתבתי הקדמה זו במקום אחר בשם רבינו האר"י ז"ל. נמלא בגאולה זכה לשמים הא' גילוי כבוד ה' שהוא מספר נח ועוד שלימות שם הוי"ה דאלפין שהוא מספר מה, והוה לירוף נחמה שהוא נ"ח מ"ה ולכן קרי ליום הגאולה בשם יום הנחמה :

שם עומק הדין. פירש רש"י ז"ל הרוב עושין בו. ונ"ל בס"ד כוננו בזה כי הרוב דנין ע"פ הטענות של צע"ד ועדות העדים ואינם מעמיקים בדבר להיות להם לב משכיל לידע שמה עדות העדים היא שקר ושמה תובע רמאי וטוען טענות בזמרות ובין דאין מעמיקים בדבר אין נקרא זה דין אמת לאמתו. ולפירושו שני של רש"י דקאי על דין של מעלה, נ"ל כוננו דיש עשרה עשו עון בשה ואין יתרון זה על זה במעשה כלל, אך באמת אין דינס ועונשם שוה למעלה וזהו עומק הדין, וכל זה

לפי

ענין אכפא ראיין כעין זך

נשטן אל נפסיכר

לפי פירוש רש"י ז"ל, אך ג"ל בס"ד עומק הדין על היסודין הבאים מן השמים על האדם בעוה"ז שדרך כל אדם לחשוב אותם לטובה אע"פ שהוא רואה הרעה שלהם בעין והוא שיכול לזייר בדעתו התולדות שאפשר להיות מהם כי אפשר שיהיה גולד מן הרעה טובה גדולה וכמו"ש רז"ל איזהו חכם הרואה את הגולד וכאשר תמלא בגמרא דברות דא"ר עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעבדי משמיא לטב, ומביא על זה מעשה אשר קרה לרבי עקיבא דבת במדברא והוא עמיה שרגא ותרגולא ותמרא ואתא זיקא וכבא לשרגא ואתא שוגרא ואכלה לתרגולא ואתא אריה ואכליה לתמרא ועל כל הרעות האלה שבאו עליו החליט ואמר שהיו לטובה כי הביט בגולד שלהם וכן היה דבאחזה הלילה באו חילות ושללו את העיר והוא ניזול יע"ש. ולכן תמלא כי אבותיו דין שהם היסודין אם תמלאם כזה דל"ת יו"ד גו"ן תמלא במילואם אבותיו גולדו"ת לרמוז אם באו יסודין עליך שהם דין תביט בגולדות שלהם ואז תחליט שהם לטובה והנה הסתכלות זו שהיא בגולדות שרמוזים במלוי דין קורא אותם עומק הדין כי המלוי הוא בעומק של הפשוט ואילו הגולדות נעלמו מן האדם שלא יוכל לזייר בדעתו אך הם הגולדות ומה עניינם ואיך יהיו ומתי יהיו :

שם ואין אדם יודע מה בלבו של חברו. אין הכונה על המחשבה כי זה גם המלאכים אין יודעין אלא דוקא הש"ת לבדו יודע אך הכונה יש מוכר חפץ מפני דוחקו או מפני רעתו ואם יוכל הלוקח להבין מהטעות המוכר שהוא מוכר מחמתו כן אז יפסיד המוכר הרבה בזה שיתן ערך לשלש ולרביעי, וכן נמוי יודמן שהלוקח לריך לו אותו חפץ מאד שאם לא יקנה אותו יפסיד הרבה ואם המוכר ירגיש מהטעות המוכר ודבריו הוא לריך הרבה יהיה נזק ללוקח כי אז יבקש בעדו ממון הרבה וזה מוכרח לקנות. ומ"ש ומלכות פרס מתי תפול מדבר על אומה אחרת והמדפיס שינה מחמת הפחד. ומלאתי כתוב דקאי על אומה שקליפתה חזיר דכתיב

זיה כי מפריס פרסה הוא :
דף ג"ן ששה דברים עשה חזקיהו המלך. ג"ל בס"ד עשה ששה דברים כנגד ששה אבות חזקיהו ושלה שהודו לו חכמים בהם המה כנגד שלשה אבות חזק דחזקו דבריו ואמרו לו חזק ושלשה שלא הודו לו המה כנגד ג' אבותיו היו כלומר היו ונעשו במעשה כפועל אך לא אמרו לו עליהם חזק דלכתחילה היו מוחין בידו :

שם גירר עלמות אביו על מטה של חבלים. ג"ל בס"ד הטעם ע"ד משה"ה הוי מושכי העון בחבלי השוא ובעבותות העגלה חטאה, ודרשו בסוכה דף ג"ב בפסוק זה, א"ר אסי ינה"ר בתחלה דומה לחוט של כוביא פירוש עכביש, ולבסוף דומה כעבות העגלה ע"ש, לכן עשה לאביו בזיון זה ע"פ מדותיו שהרשיע הרבה ועשה את הילנה"ר כעבות העגלה ולכן המשיכו במטה של חבלים שהם עבות העגלה. או יובן בס"ד דארו"ל מפני מה לא מנו את אמו עם אלה שאין להם חלק לעוה"ב מפני שעומד בין שני לדיקים גמורים שהם יותם אביו וחזקיהו בנו ע"ש. וגמלא נמלט מכת השילוש הזה ולכן גירר עלמותיו במיטה של חבלים שהם משולשים דאין נקרא חבל אלא משולש בשלש חוטין שהם נגדלים זע"ז כי חבל לשון חבילה ואין חבילה פחות משלשה :

וכאופן אחר ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש בס"ד במ"א דחבל רמו לתורה כי תורה שבע"פ יש בה ח' דרגין שהם כשר ופסול אסור ומותר חייב וזכאי עמא וטהור, ותורה שכתב ר' אשה ב' וסופה למ"ד הרי אבותיה חבל. ובה

ודע כי אותו השר הנקרא אביו סופ"ן הוא היה מן אנשי אמונת הישמעלים ונקבר פה עיר בגאדד ומקום קברו הוא ידוע עתה והוא בסוף מצולות היהודים ומקדמת

ומקדמת דנא היה בניו עליו סיפה גדולה והיה חלר גדול סביבו בצנין מוכרד והיה שם קליפה דהוי מאמינים בו הרבה ומתפללים על קברו ואתם שיש להם חולי הקדחת היו הולכים לשם ומאמינים שעל ידו תסתלק הקדחת וכיוצא וזו ע"כ גם נשים של היהודים היו נמשכים להאמין בו באופן שהיה לו שם גדול והיתה מתחזקת אמונתם בו יום על יום יותר, עד שבא הרב המקובל מהר"ר ששון מרדכי ז"ל הוא הרב המחבר ס' קול ששון ודבר בעתו ומזמור לאשף, ושכר חלר אחד כנגד מקום קבורתו של אביו סופ"ן הג"ו ויתבאר שם ועשה יחודים וכוונות עד שבטל כח הקליפה שלו ולא נשאר להם אמינה בו אפילו הגויס ולא היה שום אדם נכנס אליו וחרב החלר שלו ונפלה הכיפה וכל אותו הבנין ונשאר מקומו חרב ושמוס ומלא אשפה ונחבטל לגמרי שנעשה כחלר הריקים :

והנה מזה המעשה שכתב הגאון רבינו חיד"א ז"ל נראה שהיה למעין ההוא הנקרא בשם מו גיחון שורש גדול למעלה ואפשר להכי קוראו בדברי הימים גיחון העליון ולכן ליה דוד הע"ה למוסות את שלמה למלך על ישראל בגיחון מפני כי המעין הזה שרש פתוח למעלה ויהיה לסימנא טובא, וגם כי מספר גיחון עולה מספר מול רמז למול העליון שעליו ארו"ל הכל תלוי במול ואפילו ס"ת שבהיכל. נמלא לפי דברי רבינו האר"י ז"ל במעשה הג"ו שפתיחת גיחון הוא אחתהא דגאולה בזה יובן ויתן עז למלכו וירס קרן משיחו עז גי' גיחון יתן פתיחתו תחלה ובו ירוס קרן משיחו כי זו יהיה אחתהא דגאולה :

שם עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו. קשה והלא עיני זה היה בתחילת מלכותו ממש וקדים עפי להך תרתי ואמאי נקיט ליה בחאחרונה. וג"ל בס"ד דהך תרתי אע"פ שהם לא הודו לו מ"מ הוא וסיעתו עמדו בדבריהם ולא הודו להמים על דבר שערור שערערו בזה יען כי הוא היה לו תשובה נלחט בזה לומר דודאי אני בעומ בהש"ת שיעזור אותנו וינילנו מידי סנחריב אך האדם אין לו לסמוך על הגם לגמרי אלא כל מה שיוכל לעשות דבר הללה כעבד יעשה וכן מנינו גבי יעקב אע"ה אע"פ שהבטיחו הש"ת לשומרו ודודאי הוא בעומ בהש"ת עכ"ל ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו וגם שלח לו דברים של פיוסים, על כן חזקיהו הע"ה נשאר עומד בדעתו בשתי דברים אלו אע"פ שהחכמים לא הודו לו והרשיה לחחר כעבד סנחריב לא חור ופתח את גיחון כי חשש פן יבא אויב אחר משא"כ הא דעיבר ניסן בניסן הוא הודה דלא יפה עשה וכמו"ש בכתובים. והדבר הזה מפורש ג"כ בדברי הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ד דביאת מקדש חז"ל ומפני דברים אלו שעשה שלא כהלכה נאמר כי אכלו את הפסח בלא כתיוב ובקש רחמים על עלמו ועל החכמים שהסכימו על מעשיו שנאמר כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד וגאמר וישמע ה' אל יחזקיהו וירפא את העם שנרנה קרבנם עכ"ל. נמלא הרגיש בטעותו והתפלל על עלמו ועל אותם שהסכימו עמו ולכך נקיט להא בחאחרונה דלא דמו להך תרתי שעשה מדעתו ונשאר עומד בדעתו גם אחר מעשה. ועוד ג"ל בס"ד דשניא הא מהיך תרתי דהך גם מן השמים אפשר דלא הודו לו אכל בהא כתיב וישמע ה' אל יחזקיהו וירפא את העם והיינו שנרנה קרבנם.

ועוד ג"ל בס"ד לתרן דקרוק הגו' דכל החמשה דברים שעשה מדעתו לגמרי שלא נתייעץ בהם עם חכמים ופריס דהא לא כתיב ויועץ אכל בהא דעבר ניסן בניסן לא עשה מדעתו דוקא אלא נועץ בהם עם חכמים דכתיב בדברי הימים ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלים לעשות הפסח במודש השני משמע

והנה הרב יד יוסף לרפ"ז ז"ל צ"פ וילא הקשה דכאן משמע שאמרו אומרים בחשאי מוסר דלא אמרו מרע"ה, ואלו במדרש ארו"ל כשעלה מרע"ה למרום שמע למה"ש שהיו מקלסין להקב"ה ואומרים בשכמלו"ו ומרדכי וישראל, משל למה"ד לאדם שנגב חפץ נאה מתוך פלטרין של מלך נתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בלינעה בתוך ביתך. הרי נראה דאין מטעם

שעשה זאת בהסכמת חכמים ועלת רבים. וכן מפורש בדברי הרמב"ם הגו"ל שכתב ובקש רחמים על עלמו ועל החכמים שהסכימו למעשיו ע"ש. אכל רובן של חכמים לא הודו לו ולהכי נקיט להא בחאחרונה ולא ערבנהו עם אידך חמש. או יובן בס"ד נקיט להך תרתי קודם כדי לסמכס עם ההיא דגנו ספר רפואות, והוא דאל יחשוב אדם מה שלח למלך אסור וסתם מו גיחון היינו מפני שסר בטעותו מהש"ת ח"ו זה אינו דהא מנינו שגנו ספר רפואות כדי שיהיו בני אדם בוטחים בהש"ת וח"כ ודאי הוא היה לו בטחון בה' ומה שעשה הני תרתי יהיה לו טעם בדבר ללמד שלא יסמוך האדם על הגם לגמרי אלא יעשה מה שיוכל לעשות ע"פ הטבע, אך ודאי הוא עיקר בטחוננו היה בהש"ת :

שם בקש יעקב אביו לנלות קן הימין לבניו. פירש רש"י ז"ל קן הגאולה. וג"ל בס"ד הטעם דקרי ליה קן הימין כי סוף אבותיו ימין באלפא ביתא הוא אבותיו ג"ס כ"ך, כלומר שיהיה הגם ע"י יחוד עליון ויחוד תחתון שהוא בסוד כ"ף כפופה וכ"ף פשוטה שהם של חו"ב ושל תפארת ומלכות כמו"ש רבינו האר"י ז"ל כשער הכוונות בסוד מאמר שתיק כך עלה במחשבה וזהו גם כן ר"ל גם הנעשה ע"י יחודים שלמים של כ"ך כי כאשר יהיו שני יחודים אלו של כ"ך בתכלית השלימות מלך כל ישראל תהיה הגאולה כב"ה. או יובן בס"ד קרי ליה קן הימין כי יהיה ע"י אות לד" דמגלפ"ך דאיתא בפירקי ה"א כי מכל חמשה דמגלפ"ך יש גאולה ידועה וגאולתינו היא מן הגד"ו. ובתבתי במ"ה דאות לד" דמגלפ"ך משוכח מן אבותיו מכ"ף כי כל ד' אבותיו אלו נעפלים להיות מלוי של אות אחר כגון אל"ף וי"ן כ"ף מ"ס גו"ן עי"ן קו"ף משא"כ אות לד" דמגלפ"ך אינו עפל להיות הוא מלוי של האות, וידוע דאות הפשוט הוא סוד ימין והמלוי הוא סוד שמאל ולכן קן הגאולה שיהיה באות לד" נקרא קן הימין. והנה מלבד פירוש רש"י ז"ל ג"ל בס"ד קן הימין על תחיית המתים, והטעם כי התחיה ע"י שם כו"ו שהוא פתח הקצרות, וזה השם עומד בימין של אבותיו שם הוי"ה ולכן שם זה קוראו קן הימין. ולז"א לדניאל ותעמוד לגורלך לקן הימין דקאי על זמן התחיה :

שם באותה שעה פתח יעקב אביו ואמר בשכמלו"ו. ג"ל בס"ד הטעם דלאמר פסוק זה אחר שידע שרעו לדיקים והוא דאיתא בדברי רבינו האר"י ז"ל כי בפסוק זה הוא יחוד המלכות ויש בו רמז לעשר ספירות שבה. גם עוד נודע מכתבי רבינו האר"י ז"ל שכל השבטים נשרשים במלכות ורק יוסף הע"ה הוא בתפארת שהוא דכורא, ולכן כיון שידע שבניו לדיקים קרא עתה פסוק זה שהוא יחוד המלכות אשר בניו הם שם :

שם נימריה לא אמרו משה. קשה מה בכך והלא שבה גדול הוא ואם משה הפסק למה יגרע מעניית איש"ר וברכו וקדושה אם נזדמן לענות קודם והעבת. וג"ל בס"ד כיון דפסוק זה הוא שבה גדול וגם שהוא שבה המלכות שהיא סופא דכל דרגין והקליפות נאחזין בסוף דרגין דקדושה יותר לכך כיון דלא אמרו מרע"ה אם נאמר אותו אנחנו כבקע היו מתקנאין הקליפות ומתנגדים בקטגוריס מלך העויות :

והנה הרב יד יוסף לרפ"ז ז"ל צ"פ וילא הקשה דכאן משמע שאמרו אומרים בחשאי מוסר דלא אמרו מרע"ה, ואלו במדרש ארו"ל כשעלה מרע"ה למרום שמע למה"ש שהיו מקלסין להקב"ה ואומרים בשכמלו"ו ומרדכי וישראל, משל למה"ד לאדם שנגב חפץ נאה מתוך פלטרין של מלך נתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בלינעה בתוך ביתך. הרי נראה דאין מטעם

והנה הרב יד יוסף לרפ"ז ז"ל צ"פ וילא הקשה דכאן משמע שאמרו אומרים בחשאי מוסר דלא אמרו מרע"ה, ואלו במדרש ארו"ל כשעלה מרע"ה למרום שמע למה"ש שהיו מקלסין להקב"ה ואומרים בשכמלו"ו ומרדכי וישראל, משל למה"ד לאדם שנגב חפץ נאה מתוך פלטרין של מלך נתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בלינעה בתוך ביתך. הרי נראה דאין מטעם

התפארת ולכן לפי הטעם הב' המ' לעתיד נאמר בשבטמל"ו
 בק"ר תמיד כמו ביו"ב. וזו פרשתו בס"ד רמז הכתוב
 למען אחי ורעי אדברה נח שלום כך דודע דאמורה
 בלחישו ודבור בהכרזה כמ"ש באדרה רבא ולכן אמר דוד
 הע"ה שהוא בחינת המלכות למען אחי ורעי הם הדיוקים
 המתקנים המלכות ע"י תורתם ומעשיהם להשלימה
 למעלה הגדולה שלה שהיא בסוד שני מלכים בכתר אחד
 אז אדברה נח פירוש בק"ר כי דיבור הוא בהכרזה
 של"ס ב"ך אותיות בשבטמל"ו. ועל זאת בישר הנביא הרימו
 בכה קולך מצברת ירושלים בכה עולה מספר ביהוד
 דהיחוד שאתם אומרים עתה בחשאי לעתיד תרימו קולכם
 בו. ולז"א קול ופוך נשאו קול יחדו ירננו יחדו אותיות
 יחדו. וזוה יובן בס"ד בשב"ה' שבות עמו יגל יעקב
 ישמח ישראל כי לעתיד אחר גמר התיקון יגל יעקב שאמר
 פסוק זה דבשבטמל"ו על אשר אומרים פסוק זה שלו
 בק"ר משא"כ עתה דאומרים בחשאי ואעפ"כ ישמח
 ישראל הוא התפארת על הקרא בשם ישראל ישמח אע"פ
 שיש פסוק זה יתרון על פסוק שלו ובאמור לעיל. וז"ל
 לכן אמר בשם החילו עבדיה הביאו בחשאי ולא אמר
 הביאו לה עבדיה בחשאי לרמז כי הובאה זו של בחשאי
 הוא רק בתחלה אבל לבסוף יביאו בק"ר :

ואפשר

לפרש בס"ד מה שרמזו חו"ל פסוק בשבטמל"ו
 כליק קדחה ע"פ מ"ש לעיל בשם רבינו
 שבפסוק זה יש יחוד כל עשר ספירותיה של המלכות
 וידוע שכל ספירה היא הוי"ה אחת וידוע כי הוי"ה שיש
 במלכות יתמלאו במלוי הוי"ו ונמצא עשר ספירותיה הם
 עשרה הוי"ו דמלוי ב"ן. והנה עשרה פעמים ב"ן אלה
 תק"ך כמנין ליק"י קד"ה עם הכולל ובספר הכונות אלה
 הם חלקים במלוי יוד"ן ומלוי השם והכוללות עולה בג'
 קדחה ועמ"ש רבינו מהרש"י ז"ל זהו וכתב על זה עט"ר
 הרב מור אבי זלה"ה בספרו מדרש אליהו דף ז"ו וז"ל
 נדחק הר"ש ז"ל ואמר קדירה ביו"ד ונלע"ד שכן שבטו
 חלקים במלוי יוד"ן ג' ש' ואותיות המלוי לבד הם ח'
 ועם הכולל הם ע' הרי ג' קדחה עכ"ל זלה"ה זה ברור :

דף נ"ו

הרבינו נשמע הקול בעורה. או אפשר לשון
 מליצה הוא ז"ל לוחה אלה כלומר ראו שתייה
 לוחה וכלו לוחה. ומ"ש יוכנס ישמעאל בן פאצי הקשה
 מהרש"א והלא היו כשרים שהיו כה"ג ולמה לא לוחה
 עליהו. וז"ל בס"ד דאמרו במתניתין דכונה משמת רבי
 ישמעאל בן פאצי בוטל זיו הכהונה, ופירש רש"י שהיה
 חסד ועשיר גדול, ומהרש"א כתב שהיה בקי בשאר
 תכונות יע"ש. ולכן נראה שהוא היה יחוד בדורו אבל
 שאר כה"ג שהיו ל"ג וחכמים גדולים, היה בדור ההוא
 גדולים כמותם, גם בשאר כהנים :

שם

מלכא אמר גדיא יאה וכו'. ג"ל בס"ד מחלוקתם
 זאת היתה רוממה על ענין, והפשוט של דבריהם
 דברו אותו בדרך משל, והוא כי ידוע חג הפסח הוא
 צנין שמוזל עלה והחטובה תחלתה ככסליו שבטו הוא
 שבט גד וסופה בטבת שמוזל גדי וידוע דבית חשמונאי
 מלכו מן עם החטובה ואילך והגם הזה נקרא על שם
 ולכן המלך שהיה זרע בית חשמונאי אמר גדיא יאה שהיה
 משבח גם החטובה יותר מן חג הפסח, חדא זה ח' ימים
 וזה ז' ימים, ועוד בחטובה גומרים ההלל משא"כ בחג
 הפסח, ועוד זה הגם היה בא"י וזה בחו"ל. והמלכה אומרת
 אימרא יאה ר' חג הפסח נעשה במול עלה הוא
 משבח יותר ולכן קראו כה"ג להוביא ואמר אימרא
 שהוא חג הפסח יאה דאי גדיא שהוא של חטובה יאה
 נסקיה לתמידה היה לריך שזכור גם בתמידות בכל יום
 כמו גם של יל"מ שהוא של חג הפסח שזכורים בק"ש
 ובכריותיה

ובכריותיה ובתפלה בתמידות. וזוה מובן בס"ד דברי
 רש"י שכתב מלכא ומלכא מלכי בית חשמונאי. ועוד ר"ל
 שרמזו בדבריהם כך מלכא אמר גדיא, ר"ל עוב לאדם
 שיתנהג בקושי שלא יהיה כך שהכל מנקרים בו והוא
 אומרת אימרא יאה עוב לאדם שיהא כך ונכנע וזכ"ג
 ואמר חס גדיא יאה נסקיה לתמידה למה יביאו התמיד
 מוכשרים דוקא ולא מן העוים אלא ודאי מפני שהש"ת
 אהב הרבים והשפלים ומוה נלמוד דעוב לאדם שיהיה
 כך ע"ד שלמדנו מהר סיני שכתב בו השי"ת למתן תורתו :
שם מלך מוכח כה"ג. קשה למה לריך כה"ג ישאלו
 מן השרים והעשירים הנמלאים לפנייהם דודאי
 מוזמן להם שאוכלים לפעמים בשר גדיים, ולפעמים
 בשר כבשים. וז"ל בס"ד כי ודאי גם המלך היה מודה
 דהתם בשר כבשים עדיף מסתם בשר גדיים אך מחלוקתם
 היתה שהיה המלך אומר שידמן בגדיים בשר גדי שמן
 ועוב יותר מבשר כבשים השמן, והוא אומרת ח"א
 שימלא בגדיים בשר שיהיה עוב מבשר כבשים השמנים,
 ולכן שאלו מן כה"ג דלובל מזה ומה תמיד בכל יום
 והקרבנות לא יביאום אלא מן השמן דוקא וכיון דאכלתו
 מזה ומזה הם סמוכים ביום אחד ובשעה אחת הנה
 הוא יכיר וירגיש בדבר זה יותר ואח"כ כה"ג ואחיו בדיה
 פירוש עשה תנועה של דחיה באויר שנגד המלך לומר
 זה הדבר שאמרת נחמה הוא ואינו נכון :

שם

שמע מלכא ופסקיה לימניה. הנה כל זה נתגלגל
 עליו מן השמים ולריך לדעה למה נתגלגל באופן
 זה שחלה שמו מן השמים בלבו לתת שוחד ופסקו שמאלו
 ואח"כ גלגלו שישמע המלך ויגזור לפסוק ימינו והלא הוא
 היה חייב צוה עבור שהיה מוכך ימינו בשראי ועובד זה
 ח"כ די לו להעגם בפסיקת ימינו בלבד. וז"ל בס"ד כי
 נתחייב עונש מן השמים שתייהם והיינו הימין שהיה מוכך
 אותה ועובד זה והשמאל שהיתה עושה הכריכה על הימין
 והוא החיליה ברע תחלה לכך היא לקחה תחלה ואח"כ
 לקחה הימין. ומ"ש ר"י בריך רחמנא דאשקליה לישכר
 איש כפר בראי למיטרפסיה מנייה זהאי עלמא שפירש
 בדבריו שמו ושם מקומו לומר בדקין בשמא ששמו ישכר
 שהוא ר"ל יש לו שכר בעוה"ב שלא יאבד אותו יען
 הוא איש כפר ר"ל איש שנעשה לו כפרה בראי אותיות
 באקראי שכל לו זה הדבר במקרה אחר שהיו חולקין
 המלך והמלכה בדבר אחר וזה הדבר שקרה ביניהם נעשה
 סיבה לכפרתו. ואמר למיטרפסיה חלק התיבה לשתיים וקרי
 בה למיטר פסיה פירוש עשה לו זה כדי לשמור פיסת ידו
 מעונש עוה"ב שלא תבינה פיסת יד שלו באש נהיגם
 בעבור חטא זה שהיה כורכה בעבודת הקודש. והא דאמר
 מלמד ששקולים הם לאו על טעם הבשר קאמר אלא על
 המעלה והחשיבות לפני השם יתברך ואה"ן הטעם
 של אימרא עדיף :

פרק המישי

דף ס"ב שקל קלא פתק ביה. י"ל למה השליך עליו
 קלא יעבור בו וילא ועוד למה קלא ולא
 דבר אחר ועוד מה תמא צוה שחשב שיוכל ללמוד בג'
 חדשים. וז"ל בס"ד דמדבריו אלו שחשב שיוכל ללמוד
 דבר עמוק כזה בשלשה חדשים דן אותו שהוא גם רוח
 ולכן חזר בו ואמר שאין ראוי זה ללמוד כיון שנתראה בו
 נבות רוח וכדי להודיעו טעם שחזר בו ואינו רואה ללמוד
 אחר שכבר נתראה ללמוד לכך שקל קלא פתק ביה כי
 עניה מספרה קל"א לומר לו על אשר לא ראיתי כך
 מדת עמה לכך אין אני מלמדך. גם רמז לו בקלא על

הענין כי קלא הוא עפר ובענינים נאמר ונפשי כעפר
 לכל תהיה :

שם ח"ל רבי מה בין לשמו ושלא לשמו. י"ל למה בחר
 לשאל ממנו שאלה זו לעת עתה. וז"ל בס"ד כי
 רבי שמלאי לא היה נלמד לתשובה על שאלה זו כי הוא
 היה יודע הטעם שזה פיסולו בגופו וזה אין פיסולו בגופו
 ורק זכר זה עתה לפניו כדי להשיג על דבריו מכת דין
 זה בדרך כבוד כי הוא ח"ל תחלה כיון שהוא מן לוד
 ומושב בנהרדעא נחמה לגמרי מן לימוד זה נמצא שדחה
 אותו שתי דחיות מן הלימוד אחת מלד לוד ואחת מלד
 נהרדעא וכמ"ש וכו"ש דאת מלוד ומוחזק מנהרדעא, וזכר
 רבי שמלאי להשיג על המונח הזה שטעה מדין זה שיש
 חילוק בין שלא לשמו ולשמו ובין לאוכליו ושלא לאוכליו
 משום הלא סברה דזה פיסולו בגופו וזה פיסולו שלא בגופו
 ועל כן תקשי לרבי יוחנן איך עשה לו דחיה מכת דחיה
 מושבו בנהרדעא דאין זה נוגע בגופו, כי בשלמא מלד לוד
 כיון דמלד זה חשיב פיסולו בגופו אבל נהרדעא לא מלד
 ורק היה יושב שם וא"כ מלד נהרדעא אינו מניע לו
 חסרון לדחיתו מן הלימוד כלל :

שם מיום שנגזר ספר יוחסין תשש כוחן וכו'. ג"ל היינו
 טעמא כי בספר יוחסין שהוא היה ביאורים
 ורמזים בפסוקים של דברי הימים היו אותם הביאורים
 והרמזים כתיים בהקדמות נפלאים בד"ת בנסתה ובנגלה
 ומאותם ההקדמות היקרים היו החכמים לומדים לפרש
 בהם ולדרוש בהם כמה מקראות וכמה מעשים בדברי
 תורה, ולכן תשש כוחן כי חסרו ידיעת כמה וכמה
 הקדמות נפלאים שהיו דורשים ומפרשים בהם כמה
 עניינים בד"ת. ואומרו כהה מאור עיניהם, ג"ל דמקודם
 לא היו רשאין לכתוב תורה שבע"פ ורק היו כותבין
 האגדות של הסודות שהם אדרות וספר הוהר דרשב"י
 ותלמידיו וספר אגדתא דרב המנוח סבא ורב ייבא סבא
 ורבי כרסופדאי וכיוצא אבל באגרות של חלק הנגלה לא
 נתנו להכתב בזמנם אלא רק האגדה הזאת של דברי
 הימים שהוא בחלק הנגלה שהיו קורין אותו ספר יוחסין
 וכיון שנגזר ספר זה לא יש ספר בחלק הנגלה לקרות בו
 בעיניהם מתוך הכתב כי אותם הספרים של חלק הסוד
 לא היו מנויים אלא לחכמים גדולים פרעיים. ולז"א
 בגיזתו כהה מאור עיניהם שלא היה להם לימוד ללמדו
 באור עיניהם מתוך הספר בתורה שבע"פ :

שם בין אלל לאלל טעינו ארבע מאה גמלי. חע"ג
 דאמרינן בשאר דוכתי דברו חכמים בלשון גזומא
 בההיא דגמנו עליה שלש מאות כהנים, נראה הכא אין
 הכונה לומר משוי ארבע מאות גמלים אלא גמלי דקאמר
 הכא הוא ר"ל לוחות, כמ"ש בשבת דף ק' דזרק ונח
 אגודא דגמלא וכן במ"ק דף ז' והוא דליבא גמלא וכן
 בסנהדרין דף ס"ז פשר קס אגמלא, דהכונה של גמלא
 לא היה מניי אללם הנייר והיו כותבין על לוחות עץ
 קטנים במקום דפים של נייר שכותבין עתה וז"ש כאן ת'
 גמלי ר"ל ערך ת' לוחות כמו שתאמר ת' דפין :

דף ס"ד הפסח נשחט בשלש כיתות. ג"ל בס"ד
 הטעם כנגד ג' מדרגות של קדושת ישראל
 שהם כהנים לויים ישראלים, ותקעו והריעו ותקעו כנגד
 ג' אצות, תקיעה כנגד אברהם שהוא חסד ותרושה
 כנגד יצחק שהוא גבורה ותקיעה כנגד יעקב שהוא קו
 הרחמים והתפארת העושה כלפי חסד. והכהנים עומדים
 שורות של כסף כנגד מרע"ה שהוא בגלגל שהוא בקו
 החסד, ושורות של זהב כנגד אהרן שהוא בהוד שהוא
 בקו הגבורה. וזוה יתורן דקדוק אחר מ"ש שכולה כסף
 כסף וכני לומר בקיטור שורה כולה כסף ושורה כולה
 זהב

זהו וזוה יחא דהבי קאמר שורה שכולה כסף הנה זו היא כסף ר"ל כנגד קו הגלגל שהוא בסוד כסף ושורה שכולה זהב הנה היא זהב ר"ל כקו ההוד שהוא בסוד זהב ומ"ש ולא היו מעורבין גרמא עיקר הפירוש בזה כמ"ש בהון עשיר דר"ל כ"ל שורות של כסף היו עומדין זה בלד זה ולא היו מעורבין שורה של כסף בתוך שורות של זהב או להפך וזה פשוט. ולריך להבין בשלמא שלשה כיתות רמזין בקרא אכל הלל היבא רמזו. ור"ל כס"ד עדה קהל ישראל, ס"ת הלל :

ש"ס ע"ב, וסמכין חנוסא. מקשים תנן עשרה נסים נעשו לאבותינו בבבליא ובכללם לא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ. ולפ"י אמאי מוזמנין כהן אחד בערב כיפור וסמכו חנוסא דלא יארע לו קרי. ור"ל התם איבא עוד חששא אחרת שמה לא יהיה מרובה לשמים ויבא וימות. וזוה לא שייך לסמוך על הנס דהרי הוא מת מוכח קדושת המקום שנכנס בו בהיותו חי. והבי מוזמנין כהן אחד כשביל חשש זה וחשש זה :

לשומעין שלא יתעללו בשמושה של תורה :

ש"ס מיד הושיבוהו בראש ומוניוהו נשיא עליהם. ור"ל הול"ל מיד מניחו נשיא עליהם. ור"ל כס"ד דמניו הנשיא לריך שיהיה בקיבוק חכמים ברוב מנין ורוב בנין וזה לא היה אפשר לעשותו תקף בלתי שעה אלא עד ששלחו וקבצו כל החכמים, אך לפי שעה מיד הושיבוהו בראש ואחר שאספו כל החכמים מוניוהו נשיא עליהם. ור"ל דדרשו בדרשה דר"מ דדרים בסוף הוריות למי נאה למלא גבורות ה' למי סיכול להשמיט כל התלמידי הלל נתמנה לנשיא בכה גדול בעזרה דר"ג מפני שזקנו הלל נתמנה לנשיא ע"י דרשה זו. והא דלא נמלא אדם יודע בדון זה נראה דמאחר שהיו מקדשים ע"פ הר"איה היו משתדלים הרבה שלא יהיה ער"פ בשבת ואפילו אם בהכרח גודמן מקודם ויש אדם שזוכר עכ"ל לא ידע הטעם למה דוחה שבת ולכך בקשו לדעת הטעם תחלה כדי לעשות המעשה :

ש"ס ח"ל רבי שכן ולא הביא וכו'. ח"ע"ג דגם הוא שכתב דבר זה והרי גם הוא חיגו יכול להשמיט כל תהלתו מ"מ דבר זה שאני משום דלא בעו מיניה דבר הגלגל למעשה דשמה לא יהיה שכתב לשום אדם משא"כ שאלת פסח דוחה שבת היתה לריכה למעשה, ועוד שאלה זו דשכת ולא הביא הוא לורך יחיד משא"כ הק שאלת רבים ואחשא מילתא אם ננעלין בה שערי תשובה. ועוד התם איהו ידע וכולהו לא ידעי אכל כאן אם הוא לא ידע גם אנהו לא ידעי וא"כ עדיין אין בהם מי שיוכל להשמיט כל תהלתו כמובן. ועוד הכא השיב שמעתי ושכחתי ואין זה גנאי וחסרון כ"כ כי אפשר שיזכור אח"כ, וכאשר היה בן בחמת זכור אח"כ, אכל גבי פסח דוחה שבת, דין זה לא למדוהו ולא שמעו טעמו כלל, וזה חסרון גדול. ועיין לעיל בהא דלא פסקו אנשי חמונה מירושלם דקאמר הגמרא הול"ל גמר ושכת דזה עדיף ממי שלא למד כלל דשכתה חשיב חנוס אי נמי בשכת סכין אין בזה עירוב דאפשר שיקח סכין ומחבירו או יקח סכין מן בהמ"ק ודו"ק :

ש"ס אם אינם נביאים בני נביאים. פירוש ראויים לנבואה וא"כ אינו רחוק שיהיו מוכונים בדבר זה על האמת צרו"ק דרך אקראי, וכאשר היה דכוונה האמת מאלהים והוא ראה מעשה וזכר הלכה. פירוש ראה מעשה אחת דהיינו תחיבת סכין בלמר הכבש או תחיבת סכין בקרנות הגדי וזכר ההלכה כמו שהיא שהורו שמעיה ואבטליון על הסכין כן דאם כבש הוא בלמרו ואם גדי הוא בין קרניו :

ש"ס כל המתוהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממונו, נ"ל הטעם כי פגם הגאון בשם י"ה שהוא כמנין גאון, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל ואותיות י"ה הם ח"ב לכן חכמתו וכו"ש בינתו מסתלקת ממונו. והא דאמר ממונו דסגי לומר חכמתו מסתלקת, נ"ל כס"ד לומר אין כל חכמתו מסתלקת אלא רק חכמתו בלתי שנתגאה בו בלבד הוא מסתלקת וכונו הא דהלל שנעלם ממונו דבר בקרבן פסח עלמנו. וכן הכונה באומרו כל הכועס חכמתו מסתלקת ממונו כלומר מאותו דבר שנתכעס בו בלבד. אי נמי נקט ממונו לומר שיהיה לו בזיון גדול בזה שזה הדבר הוא טהור וזוכר בפי תלמידיו ג"כ ורק ממונו נשכח שבו יהיה לו עגמת נפש יותר :

ש"ס ואם נביא הוא מדבורה. הקשה הרב פ"ע ז"ל דהול"ל להביא הוכחה ממשואל דארז"ל מפני שאמר אנכי הרוחה טעה באלויזב שאמר אך נגד ה' משיחו ע"ש. ור"ל כס"ד דהתם לא אמר בפי אלא בלבו דוקא וכמ"ש רש"י ז"ל דאין יאמר בפי כי קודם שיאמר לו הקב"ה מאחר שהקב"ה אמר לו ונשחת לי את אשר אומר אליך דלכך פירש רש"י ז"ל שאמר בלבו דוקא וכן פרשו שאר מפרשים

פרק שישי

דף ס"ז יש אחד עלה מבבל והלל הבבלי שמו. ור"ל למה הוצרכו לומר עלה מבבל יאמרו יש כאן אחד ששמש שני גדולי הדור וכו'. ועוד י"ל למה הוצרכו לומר והלל הבבלי שמו יאמרו והלל שמו מאחר שכבר אמרו עלה מבבל. ור"ל כס"ד ע"פ מ"ש בגמרא חד מנייהו דבני א"י כתרי מינין. אמנם חד מינין מבני בבלי דסליק להתם לא"י היו כתרי מנייהו, ולזה כוונת לומר שעלה מבבל לכאן וא"כ ודאי הוא חכם גדול דחד מבני בבלי כד סליק לא"י היו כתרי מנייהו, וא"כ שמה זה היה עיקרו מא"י וירד לבבל דרך עראי ועתה עלה מבבל למקומו שבארץ ישראל, לכך אמרו והלל הבבלי שמו שכן קורין אותו, נמלא שהוא מאנשי בבלי ממש וסליק לכאן. וכו"ל להרב עיין יעקב ז"ל שפירש דקדוק עלה מבבל כמ"ש אנה עבדא, אך דקדוק של הלל הבבלי שמו לא נרגש בו ובדברי נתיישב שפיר :

ש"ס שמש שני גדולי הדור. קשה למה הוצרך למנין לומר שהיו שנים ונס היו גדולי הדור, סגי לומר שמש שמועה ואבטליון, והכל יודעים שהיו גדולי הדור. ור"ל כס"ד דהאומר נתכוון להרבות בשבח לומר שישמש שנים בזמן אחד ולא היה סגי ליה בחד ואילו אחרים הנמלאים כאן אפילו את אחד מהם לא שימש ואמר גדולי הדור לומר כי שניהם שקולים היו בתורה ששניהם גדולי הדור והוא שימש את שניהם מסתמא ידע הדין הזה, דאם לא שמשו מזה ודאי שמשו מזה :

ש"ס ועוד קל וחומר ומה תמיר וכו'. נ"ל לפי הס"ד שתירץ קל וחומר א"ל ברישא. נראה הו ועוד אינה מדברי הלל אלא דברי הברייתא, אבל לפי המסקנא י"ל הא ועוד הוא מדברי הלל. אמנם י"ל כיון דקל וחומר זה אינו נכרך למה הזכירו אותו בברייתא. ור"ל כס"ד ללמדנו שבחן של בני בתירא דאע"ג דגלחו אותו בזה הקל וחומר טעמה ע"י הפרכה שעשו שהוא לא השיג הפרכה הזו מעלמו עכ"ל כיבוד אותו להמליכו עליהם :

ש"ס מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם וכו'. נ"ל כס"ד גם דבר זה אע"פ שנראה דרך גבוהת ח"ו עכ"ל הוא אמרו מנר טעמה שלו לומר אני אינו כדאי לנשיאות ורק מן השמים רצו להעניש אתכם בעבור עללות שהיתה בכם לכך נגללו שאני הקטן ואינו ראוי אהיה נשיא עליכם, וכיון בזה לש"ש ללמד מוסר

לפיך

מפרשים ולפ"י הטעות טעמה לא היה בגלוי אלא בהסתה והעלם משא"כ דבורה סלוק נבואתה ממונה היה בגלוי שהוצרכה לומר ולבקש בפי עורי עורי דבורה. או יובן כס"ד התם גבי שמואל לא היה טעות גמור דאיתא במדרש תנחומא ח"ל אך נגד ה' משיחו אמר זה ראוי למלוכה אפשר שמואל שנכתב עליו כי נאמן שמואל לנביא לה' היה טועה ח"ר יתחק לא טעה שמואל אלא שראה ולא כיון אם מבחו או ממנו המלכות שנאמר ויקח לו רחבעם את אביהל בת אליזב בן ישי לכך אמר אך נגד ה' משיחו עכ"ל. נמלא לא היה זה העלם דבר וסילוק נבואה ממש אלא אדרבה שרתה עליו נבואה גם בדבר הזה שידע שהמלכות תהיה ממנו אלא שלא כיון היטב משא"כ גבי דבורה היה סילוק נבואה לגמרי ממש. אי נמי י"ל גבי דבורה מוכח טפי כי תקף כשאמרה שקמתי אם בישראל נסתלקה ממונה הנבואה כי תקף ומיד אמרה עורי עורי שזה הדבר מורה על סילוק הנבואה משא"כ גבי שמואל לאו מוכח כולי האי דאיתא העלמה היה בעבור אותו הדיבור של אנכי הרוחה כי היה זמן רב בין זה לזה ורק ע"פ הדרש אמרו שזה היה מחמת דיבור זה. אי נמי גבי דבורה הוא ויהרא טפי שבדבריה יש גנות לאחרים וכבוד לעלמה משא"כ באומרו אנכי הרוחה אין כאן גנות של אחרים :

ש"ס כל המתכעס חכמתו מסתלקת ממונו. נ"ל כס"ד דאיכא בזה מדה כנגד מדה ע"פ מ"ש מהרש"א ז"ל בח"א בכתובות פרק ב' שדרך הכועס עולם וסוגר פיו שיניו ושפתיו זעג"ז והשחק להפך ולכן זה שכוועס שכותם וסוגר פיו מסתלק חכמתו ונבואתו המתגלים בפתיחת פיו כי הנביא נקרא נביא משלון ניב שפתים וכן מיי שאין לו חכמה כותם פיו מלדבר. או יובן כס"ד הטעם דתליא הא בזה דארז"ל כל הכועס חסור להסתכל בפניו ובארו המקובלים ז"ל הטעם משום דכותם הרע הנבזאים משון הכעס נתלים ונאחזים בפני הכועס נמלא בפנים יהיה ההיכר של הכעסן כמ"ש הכרת פניהם ענתה צם. גם ידוע דחכמת אדם תאיר פניו וכמ"ש רבי יהודה לאותה מטרונותא שראתה פניו להובין, וידוע דא"ל לטוב ולרע לדור יחד במקום אחד ולכן כשכוועס דאן נתלין כוחות הכעס הרעים בפניו יסתלק משם אור החכמה המתגלה שם ויאל גס מן המוח שלו וישאר ריקס. ואמרתה כעס במלוי כ"ף ע"י"ן סמ"ך תמלא אותיות המלוי לירוף פניכס לומר כוחות הכעס נאחזים ונתלים בפניכס ולז"ל למטן תהיה יראתו על פניכס לבלתי תחטאו כי יראתו היא חכמה שהיא בסוד דחילו שיש לה יראה מן הבתר כטודע וכן כתיב הן יראת ה' היא חכמה והיינו ר"ל יראתו היא כוחות החכמה תהיה תמיד על פניכס לבלתי תחטאו בעון הכעס. גם תחטאו לשון חסרון כי הכועס מסתלקת נפשו הקדושה מקרבו והוא חסרון גדול אליו וכנו" בזה"ק ע"פ טורף נפשו באפו :

ברם מקשים השולם והלא מרע"ה היה נביא ואמאי נסתלקה חכמתו ולא נבואתו. ור"ל כס"ד כי הסילוק לריך להיות תקף כדי שיהיה ניכר שהיה בעבור הכעס והלא אלישע נודמן דבר נבואה תקף וניכר בזה הסילוק אך אלא מרע"ה לא נודמן אותה שעה ממש לורך בדבר הנבואה, אך נודמן ענין דבר חכמה. אי נמי נ"ל כס"ד גבי מרע"ה לא אפשר להיות סילוק נבואה דארז"ל כשאמר הקב"ה למרע"ה בסנה לכה ואשלחך אל פרעה ח"ל אי הולך בתנאי שכל מה שאבקש ממך תעשה לי וח"ל הקב"ה הן כן אעשה חוץ מן המיתה ומן כניסה לארץ ישראל, נמלא הקב"ה נתן לו דיבור דכל מה שיבקש יתן ויעשה לו ואין יבקש דבר נבואה ולא יגיד לו לכך נענש בסלוק חכמה דוקא לפי שעה. או נ"ל כס"ד

כי באותו סילוק חכמה לא הגיע פסידה לישראל כי אלעזר הגיד ההלכה תקף ומיד, אבל אי הוה סילוק נבואה הוה מניע פסידה אחרת עת לכל ישראל כי אין מי שיהיה תמורתו נבואה ולא אפשר להיות זה ע"י אחר. אי נמי בסילוק החכמה לא היה בזה זלזול כ"כ למרע"ה כי אלעזר הגיד ההלכה בשמו של מרע"ה שאמר זאת חוקת התורה אשר לזה ה' את משה משא"כ אי הוה סילוק נבואה הוה זלזול טפי ח"ו :

ש"ס אפילו פוסקין לו גדולה. הקשה הר"י ז"ל הרי משה ואלישע זיכרו שלל הורידים מגדולתם ולא הוה סילוק אלא לשעה. ור"ל כס"ד דאין כונת הגמרא משיקרא לומר על אליזב דאם לא היתה זאת עמו הוה היה מולך זה ידוע דהמלכות לא שייכה אלא לדוד הע"ה מששת ימי בראשית מנר שרשו ובחינתו, ורק כונת הגמרא לומר דאם לא היה דבר זה באלויזב היה נקרא ראוי למלוכה ע"ד שאמרו בגמרא ילאה בת קול ואמרה יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה אלא שאין דורו ראוי וכן הספידו על רב הונא ראוי רבינו שחשבה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו וכן לולי הכעס שנמלא באלויזב היו אומרים עליו ראוי היה למלוכה אלא שזכה בה דוד מששת ימי בראשית וע"י הכעס ירד מגדולה זו של ראוי הנו' יען דרחמנא לא אמר לשמואל ראוי זה למלוכה ורק כבר נתתה לאחיו וזכה בה אלא אמר לו כי מאסתוהו לשון זה מורה דגם מנר עלמו אינו ראוי למלוכה אע"פ שלא זכה בה אחיו והיינו טעמא מחמת שיהיה בו כעס נמלא אינו ראוי מנר עלמו :

דף ס"ח מ"ד ורשו כבשים כדברס. נ"ל כס"ד דריש כבשים על ישראל משום דכתיב שה פזורה ישראל וידוע שישראל הם בסוד החסדים דרמזים כבשים ואוה"ע בגבורות שרמזים צבאים וכמ"ש במאמר הגמרא מ"ט ע"י מסגן ברישא והדר אמרי ח"ל כברייתו של עולם דאחר תשובת אחי נהורא ולכן כתיב ואחרי כן יאל אחיו וידו אחותה בעקב עשיו :

ש"ס עתידים הדיקים שיחיו מתים. נ"ל כס"ד מה שיהיה להם מעלה זו לעתיד מפני דעתה ע"י מעשיהם הטובים מחיים ניגולי הקדושה צבירור שעושים להם מן הקליפה וכן מזכירים ניגולי נשמות המגולגלים בדלח"ס ומחיים אותם ולכן בזכות זה יצו להחיות גופים המתים. וזוה יובן כס"ד הושיענו ה' וכו' להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך כי תהלתך שחננתו מהללים אותך שאתה מוחיה המתים גם אנתנו נתהלל בה שגבריה גם אנתנו מחיים מתים. וכיוצא בזה פרשתי הפסוק הנו' על מאמר עתידים הדיקים שיאמרו לפניכם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה שאל' הנשאר בזיון והגותה בירושלים קדוש יאמר לו :

והנה בגמרא דריש הכא כדברס על אליהו זכור לטוב ואלישע הע"ה וגראה דגרמזו באות מ"ס סתומה דתיבת כדברס שמספרה ת"ר והם כל אחד יש בשמו חמשה אותיות וידוע מ"ש בספר יצירה חמשה חבנים בונים ק"ך בתים וא"כ כל אחד יש לו ק"ך לרופים של חמש אותיות שמספרם ת"ר אותיות כמנין מ"ס סתומה וזהו כדברס ר"ל כדבר מ"ס ולעיל דרש כדברס כמודבר צם ר"ל כמודבר במ"ס :

ש"ס בן זה אלישע. קשה למה הקדים אלישע לאליהו זכור לטוב ומהרש"א ז"ל נרגש בזה ותיירך לפי שאלישע החיה שנים יע"ש. ואני ההדיוט נ"ל כס"ד לפי כי באלישע הע"ה איבא רבותא טפי מפני דאליהו ז"ל קודם שבה לעוה"ו היה מלאך בשמים ואח"כ עלה בסערה בשמים וחור להיות מלאך שם. וכמ"ש הרב פ"ע ז"ל על בתרא דף ק"ט ע"ש. וכיון דהיה תחילתו מלאך וסופו מלאך

(יד)

מלאך אין בזה תודות כ"כ שהיה את המת כאשר היה
 בחליטת הע"ה שהיה אדם ילוד אשה ומנוח ולבך הקדים
 את חליטת הע"ה. ובני ירדו כה"ר יעקב הי"ו תירך
 דגבי חליטת איכה רבותא עפי משום דגבי חליטת זכור
 לטוב י"ל זכות העולם וזכות הגדיקים אשר בישראל גרם
 בזה דליתא בגמרא דסנהדרין דף ק"ג אחר דבעי רחמי
 ויהבו ליה מפתח של גשמים דע"כ עשה עלירת גשמים
 חזק קב"ה דליתא לערב בעלמא ולבך א"ל קוס לך
 לרפתה כדי לגלגל הדבר שיחזיר את מפתח של גשמים
 וירד מער דע"כ מת בנה של לרפתת ופקש מהקב"ה סתן
 לו מפתח של תחיית המתים להחיותו ואל"ל הקב"ה כבר
 יש בידך מפתח של גשמים ואם אתן לך גם מפתח זה
 יהיו בידך פתים וישראל בודי רק אחד ואין משורת הכבוד
 על כן תחזיר לי מפתח של גשמים ואתן לך זה וכן עשה
 וע"כ ירדו גשמים ורווח עלמא וא"כ י"ל זכות הרבים
 וזכות העולם גרם בזה כדי שיהיה מער על פני האדמה
 משא"כ בחליטת דלא הוה הכי אלא הוה רבותא יודיה
 לגמרי לבך הקדימו עכ"ל נר"ו. ודע אע"ג דאמרו בגמרא
 מתים שהיה יחזקאל בצקפת דורא התם לא החיה אותם
 הוא בעלמא אלא ניבא על תחיית שלהם דכתיב כה
 אמר ה' לעלמות האלה הנני מביא בכס רוח וחיים וכו':
ש"ס כאן לעוה"כ כאן לימות המשיח. נ"ל בס"ד לכן
 תהיה השמש נוספת מנין גש"ס על מה שהיה עתה
 לרמוז כי זה היתרון ג"כ אינו אלא רק בעוד שהגשם על
 הארץ דהיינו לימות המשיח שעדיין יש גשמיים בעולם אבל
 לעוה"כ שמוזכר הגשם לגמרי אז גם זה האור לא יהיה
 נחשב כלום לכן אמר הגה הסתיו עבר הגשם חלק הלך
 לו פירוש הסתיו ג' תפ"א כמנין פלונית עם כללות שלה
 עבר טוחה לגמרי אז גם הגש"ס שהוא יתרון אור השמש
 הגדול שהוא שמי"ג פעמים חלק הלך לו שלא נלעך אלו
 עוד דכתיב ובושה חמה כי אור לנו באור השכינה וז"ל
 ורוב שלום עד בלי ירח שזכה לאור באור השכינה שלא
 נלעך לאור הירח כמ"ש וחסרה הלכנה דאז יתקיים
 מש"ה לנו ובלכה באור ה':

ש"ס רבא רמי כתיב אני אמות ואחיה. נ"ל בס"ד דקשיא
 ליה דתחלתו נקיט לשון עתיד אמות ואחיה וסופו
 נקיט לשון עבר מחלתי ואני הרפא דלא אמר אמחך ואני
 הרפא ועוד קשיא ליה נמי יתור לשון השתא אחיי
 וכו'. ותירך כשם שמתחתי אני הרפא וכו' פירוש אין נחשב
 פלא מלידי שגם דברים שהם נעשים הפך העצב המה
 לגבי דידי נחשבים צעשייתם כמו מה שנעשה בטבע וכאלו
 הם דבר ההוא והגיל תמיד וכמ"ש הרב בינה לעתים ז"ל
 ע"פ מלת ה' היתה זאת כדבר הווה והגיל אך מה שהיה
 נפלאות אין זה אלא צעיניו ע"ש. ולז"ל כשם שמתחתי וכו'
 פירוש כמו שרפאת המחך הוא דבר הווה והגיל ואינו
 פלא כן שמתחתי אחיה אותם בנקל שאין נחשב בזה
 מלידי לדבר פלא:

דף ס"ה ע"כ ר"א סבר או כולו לה' או כולו לבס
 נ"ל בס"ד בעש לזה כי יו"ט יש לו שתי
 שנות שהם מועד בלשון תורה ויום טוב בלשון חכמים
 ומספר שניהם עולה קנ"ג ויודע דשם כו"ו שהוא אותיות
 הדבוקים בשם הוי"ה במילואם כזה כ"ף וז"ו וז"ו וז"ו
 עולה מספרם קנ"ג וגם סעודה גדולה שהיא כל היום
 כולו עולה מספר קנ"ג לכן ס"ל או כולו לה' או כולו
 לבס כי מספר שנותיו שהם קנ"ג הם מספר שם כו"ו
 המחזר על אותיות השם וגם הם מספר סעודה גדולה
 שנמשכת כל היום כולו וזה גדולתה אבל ר"י סובר
 חזיו של יום זה מספרו קנ"ג נחשוב אותו לה' שהוא
 מספר שם הג' וחזיו של יום זה נחשוב אותו ע"פ מספר
 סעודה גדולה שהיה נמשכת כל חזיו של יום. או הכונה

חזיו לה' דהיינו נלך בתר מספר שם אחד שהוא בלשון
 חכמים יום טוב שעולה ע"ג לה' שהוא מספר שם הוי"ה
 במלוי וידין עם הגולל ומספר שם השני שהוא מועד
 בלשון תורה נחשב אותו על חזיו השני של היום כי מועד
 ג' ק"ך שעולה מספר מ"זון עו"ב שהוא רומז על רבוי
 אכילה ושתיה וזהו לבס:

ש"ס מאי עממא יום שנתנה בו תורה. קשה דרובא
 כיון דנתנה בו תורה יהיו כולו קודש לה' בעסק
 התורה. ונ"ל בס"ד דהקשו המפרשים ז"ל מאחר דיעקב
 ועשו חלקו העולמות, אך יש לזרע יעקב מותרות בעוה"ז
 שהוא חלק עשו ותירלו דווקא במותרות מכא עסק התורה
 המוקיים העולם כדון מלייל מוטו של ים עכ"ל. ולפ"ז
 ראוי שיום זה שניתנה בו תורה נרצה באכילה ושתיה
 כדי להורות שאנחנו זוכים ברבוי אכילה ושתיה מכא
 התורה ואינם גול בדיעו. ונ"ל בס"ד שבת פורים עלתה
 ר"ת שפ"ע כי בהם נרצה בשופע:

ש"ס או לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכה
 בשוקא. הגה המפרשים ז"ל פירשו דרב יוסף היה
 לו יתרון גדול מלד הזכירה שהיה זכרן ולא שלטה בו
 שכתה. גם אמרו דהשכחה שלטה בעולם ששכחו
 לוחות ראשונות גם אמרו הטעם דנשתברו ששכחו שנתנה
 תורה ביום ושלטה עיה"ר של אה"ע ואם היתה כלילה
 לא היה עיה"ר ולא נשתברו ולכן אמר ר"י אי לאו האי
 יומא דקא גרים וכו' עכ"ל. ועדיין תירך להבין מה קשר
 יש לדברים אלו בעגלה תלייתה. ונ"ל בס"ד דמה
 שאכל בעגלה תליתה ביום שבושות זכר לשלטה ימים
 שקודם מרע"ה את ישראל בהם כדי לקבל התורה וידוע
 כי השי"ת לא ח"ל אלא היום ומחר שני ימים בלבד
 ורק יום אחד הוסיף מודעתו, והטעם שהוסיף יום אחד
 שרנה שיהיה הקדוש שלם בשלשה ימים ושלשה לילות,
 ולכן כיון שאל"ל השי"ת ביום רביעי ששבת וקדשתם היום
 ומחר וכו' בגמרא מה עשה חשב יום רביעי וליל חמישי
 ליום אחד ויום חמישי וליל ששי ליום אחד ויום ששי
 וליל שבת ליום אחד, ובזה נשלם קדוש שלהם. ולכן ניתנה
 תורה ביום שבת וכיון דנתנה ביום שלטה עיה"ר ונשתברו
 הלוחות ונעשה שכתה ואז נמלא יש רבותא גדולה לר"י
 בענין הזכירה. וזה עולה כפי הרמז של עגלה תלייתה
 אבל אם לא היה מוסיף מרע"ה יום אחד אלא היה הן
 בדברי השי"ת כפשתן דאמר ליה ביום רביעי וקדשתם
 היום ומחר דקאי על יום רביעי ויום חמישי בלבד. נמלא
 נשלם קדוש שלהם בסוף יום חמישי. ואז היה זמן תחינת
 התורה חל בליל ששי והיתה התורה ניתנת כלילה ולא
 היה שולט עיה"ר ולא היו מושבתים הלוחות ולא היתה
 שולטת השכחה וא"כ מאי רבותיה דר"י כח הזכירה
 שיש לו ולכן הוה אמר כן כד הוה עבדן ליה עגלה
 תלייתה. ובזה יתורך דקדוק אחר לנא"י ע"מ הביא הגמרא
 דברי ר"י. ובזה ניחא ללמדנו דיש לחוש לעיה"ר אפילו
 בדברים שצדקושה:

ש"ס ותלי וקאי בעיברא דרשא. נ"ל בס"ד הטעם שאומר
 דבריו אלו כשהולך ועומד אלא הפתח כדי לרמוז
 בזה המוסר אשר אמר שלמה הע"ה בפסוק הדלת תסוב
 על לירה והעלל על מטתו שפירשו המפרשים ז"ל הכונה
 הדלת כבד מאד וא"ל להניטו ורק ע"י שיש לו ב' ליר
 למעלה ולמטה אז גם ילך קטן ויכל להניטו לפתחו ולסגרו
 וכן העלל שאינו עוסק בתורה תדמה צעיניו משא כבד
 מאד וכל זה הוא בשביל שאין לו ריון מלד העליון שהוא
 המוח ומלד התחתון שהוא הלב ולז"ל הדלת תסב על
 לירה והעלל עודנו על מטתו בתמיה כי אם הוא רואה
 את התורה משא כבד כל זה בשביל חסרון הלידים שהם
 ריון המוח והלב עכ"ל. ולכן ר"ש שהיה זהיר ורזי בלימודו
 דהוה

דהוה מהדר ליה כל תלתין יומין היה אומר דברים אלו
 השייכים לעסק התורה אלל הדלת כדי לעורר לב השומעין
 והתלמודים שיקחו מוסר מן הדלת כמ"ש שלמה הע"ה
 ויזדרזו בעסק התורה כמוהו והיה עושה זה כל שלשים
 לחמש תלמודיו כי ישראל נמשלו ללבנה שמתחדשת כל ל'
 יום וגם הם עתידים להתחדש כמותה. ולפ"ד רבינו האר"י
 ז"ל בשער הגלגלים דף ו' שפירש במאמר זה דרב ששת
 היה גלגול בבא בן בוטא ולכן היה אומר כך יע"ש. נ"ל
 בס"ד לכן היה אומר דברים אלו כד הוה תלי וקאי בעיברא
 דרשא לרמוז על גלגול בבא בן בוטא יען כי בבא בלשון
 תלמוד הוא דשא ודוק היטב:

ש"ס חדאי נפשאי חדאי נפשאי. נ"ל בס"ד כפל לשוני,
 הא' על עוה"ז וה' על עוה"ב דהלדיקים יש להם
 שמחה גדולה בתורה ומלות בעוה"ז מעין עוה"ב ע"ד
 מ"ש עולמך תראה בחיך ובזה יושלם שמחתם בעוה"ב
 דלא כהילי לאסתגולי באפי שכינה. או כפל דבריו א'
 על חלק המעשה וא' על חלק התלמוד, וזהו חדאי נפשאי
 בחלק המעשה חדאי נפשאי בחלק התלמוד, וא"ל והלא
 אתה עיקר עסקך בחלק התלמוד שהוא תיקון הרוח והוא
 שמחת הרוח, ואין תאמר חדאי נפשאי שהוא הנפש בחלק
 התלמוד, ולז"ל לך קראי לך תנאי, כי התלמוד מביא לידי
 מעשה ואם לא יש תלמוד איך ידע לעשות ולכן ראוי
 שהנפש תשמח גם בחלק התלמוד. או יובן בס"ד הטעם
 שכפל הלשון חדאי נפשאי חדאי נפשאי, ע"פ מ"ש בס"ד
 בפסוק או זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי
 כי אנחנו עושים שני בחינות בירור ב"ה סמי הקעורה
 הא' בחינת התפארת בפסוקים תורה שצכתה כפסוק
 קח לך סמים וכו' שבה נרמוז י"א סימנים והב' בחינת
 המלכות באמירת הברייתא דתנו רבנן וכו' שהוא תורה
 שבע"פ בסוד המלכות. ולז"ל או זה בית אשר תבנו לי
 רמז בחינת א"י הראשון על בירור י"א סימנים שהם
 בחינת התפארת בסוד אמירתו פסוקים תורה שצכתה
 ורמז בחינת א"י הב' באומרו וא"י זה מקום מנוחתי על
 בירור י"א סימנים של בחינת המלכות באמירת הברייתא
 דת"ר שה"ס תורה שבע"פ שהיא סוד המלכות. וכן כאן
 אמר חדאי נפשאי כפלים כי חדאי אותיות ח"ד י"א והו
 חד א"י שהוא בסוד המקרא חד א"י שהוא בסוד המשנה
 והברייתא ולז"ל לך קראי המקרא בעבור בירור חד א"י
 ולך תנאי הברייתא בעבור בירור חד א"י:

ובאופן אחר נ"ל בס"ד דהתורה נקראת אם
 דכתיב אם לבינה אל תקרי אם אלא
 אם וכמו שהאם הגשמיית יש לה ב' דדים להניק את' בנה
 בן אם הרחמנית יש לה ב' דדים דכתיב דדיה ירוך בכל
 עת והם דד ימין זו תורה שצכתה ודד שמאל זו תורה
 שבע"פ ושני דדים אלו הם מניקים לנפש והנה דד בלשון
 חכמים הוא חדיה וז"ש חדאי נפשאי חדאי נפשאי את
 תשמחי בדר ימין ובדר שמאל יען כי לך קראי המקרא
 שהוא דד ימין לך תנאי המשנה שהוא דד שמאל. ומה
 שהיה ר"ש מדבר בדברים אלו ויתר מאמר חכמים מפני
 שהיה סגי נהור ולא היה גופו נהנה מן הכבוד שעושים
 ההמון לת"ה הן מלד הקומה הן מלד מושב המקום
 מאחר דאינו רואה צעיניו משא"כ שאר חכמים שרואים
 צעיניהם אך קמים כל העם מלוא קומתם מפניהם ואיך
 הם יושבים בראש הגה בע"כ נהנים מן הכבוד הזה אע"פ
 שאין לבס חפץ בו ולכן הוא היה אומר חדאי נפשאי לך
 קראי לך תנאי שהנחת הלימוד מנעת לך דוקא ולא לגופי:
דף ע"ב כל דברין אינן אלא דברי תימה. י"ל מאי
 מרבה בחיבת כל. ונ"ל בס"ד דריבה עוד
 תימה אחריתא שלא הזכירה בפירוש והוא כי שאל אותו
 על הלילה והשיב עבודה עבדתי ועל זאת יש תימה
 יעקב

דאפילו אם יהיו דבריו אלו בזמן שבהמ"ק קיים וכי יש
 עבודה כלילה. ועדיין קשה למה החליט התימה לגמרי
 באומרו אינן אלא דברי תימה דמשמע שאין לדברים אלו
 מקום ליישב כלל שהיא תימה קיימת שלא תכל לדי ישוב.
 ונ"ל בס"ד ר"ל אפילו אם נאמר שאתה איך מדבר
 דברים כפשוטן אלא בדרך חכמה ורמז הם אמורים עכ"ל
 לשון זה של דברין הוא תימה דלא פליט מקושיא יען
 דאין ראוי לתפוס דבר חכמה ורמז בלשון זה דנפיק מיניה
 תקלה שיטעה השומע לחשוב שיש עבודה בזה"ל ומותר
 להקריב צבמה או צבמה"ק אפילו שהוא חרב שיחשוב
 דברין כפשוטן וכאשר חשו חז"ל גבי תודות איש רומי
 בענין קרבן פסח ולכן אינן אלא דברי תימה שלא יש
 להם תירוק ליישבם:

פרק שביעי

דף פ"ו ע"ב. מאי טעמא קריה לך רב הוגא. י"ל
 למה המתינו בשאלה זו והיה להם לשאל
 אותו על דבר זה כשא"ל שמי רב הוגא. ונ"ל בס"ד כי
 בתחלה תירטו בעדו משום דשרי ללוצרע מרבנן להודיע
 עלמנו באתרא דלא ידעי ליה אך אחר שראו בו עוד
 דברים אשר לפי דעתם טעה בהם חשבו דעדיין אינו
 ת"ח גמור ולא נעשה שלם בחכמה כדי שראוי להודיע
 עלמנו באתרא דלא ידעי ליה. ולכן הקשו לו איך קרא
 עלמנו רב. או יובן בס"ד כי הם בתחלה לא רנו להערידו
 בשאלות וקושיית קודם שישיב ויכבדוהו בכבוד האורח
 ולכן אחר דנח וישב וכבדוהו כזום כמנהג האורחין אז
 התחילו לשאל אותו בהשנות אשר היו משיגים עליו. ומה
 שאמרו לו יתיב אפריה שצדוהו בכבוד גדול להשיבו
 במקום גדולים ועדיין לא ידעו אותו, נ"ל בס"ד כי הם
 היו יודעים שהוא בנו של רב נתן ולכן כבדוהו ששכיל
 כבוד אביו אע"פ שלא ידעו אותו עדיין אם הוא ת"ח או
 לא. ובזה יובן לתרך דקדוק אחר מה שהולך מסדר
 הש"ס לפרש שהי' רב הוגא ברי' דרב נתן דחלקע לבי רבנ'
 וקשה מה לורך להודיענו שם אביו וסגי לומר רב הוגא
 בסתם כי זו מעשה היא ובזה ניחא שכל ללמדנו תירוק
 דקדוק הג"ז:

ש"ס כל מה שיאמר לך צעה"כ עשה חוץ מלא. קשה
 לפי פשוטן של דברים איך יתאכסן האורח אלל
 צעה"כ בעל כרחו. ונ"ל בס"ד הכונה כל שירות שיאמר
 לך צעה"כ לעשות בתוך ביתו עשה חוץ מלא ר"ל חוץ
 משירות של יניאה שיאמר לך לא והבא לי דבר זה משוק
 פ' או מצית פ' וכיוצא בזה אין אתה מחוייב משורת דרך
 ארץ לעשות לו שירות חוץ לביתו. או נ"ל בס"ד לא
 לשון מאוסות ועינוף כמו תורם כמו דוה לא תאמר לו
 בישיעה סימן למ"ד דפירושו הוא לשון טינוף וכ"כ הר"ק.
 ובאין ר"ל כל שירות שיאמר לך צעה"כ עשה לו חוץ
 משירות שיש בה טינוף ומאוסות. ובאופן אחר נ"ל בס"ד
 חוץ מלא ר"ת מן לרבי אשה דהיינו אם יאמר לך צעה"כ
 להתעסק בלרבי אשתו אין אתה מחוייב לעשות משום כי
 בשירות זו אחי לידי חשדא לכן התרחק משירות של לרבי
 אשה. או יובן חוץ מלא ר"ת מן לדוקי אשה כלומר אם צעה"כ
 הוא לדוקי אין לך לשמוע דבריו אפילו בדברים דעלמא
 דילמא בעי מינק מידי שהוא הפך דברי חז"ל, וכן אם
 בעלת הבית היא אשה אינו נהגה מנהג דרך ארץ זה עמה
 משום חשדא. או יובן חוץ מלא ר"ת מן לא איסור ר"ל דבר
 שאין בו איסור ממש אלא לר איסור נמו לא תשמע לו
 כגון שאומר לך לאכול ולשתות דבר שיש בו חומרא דאם
 הוא אסור זה פשיטא שלא ישמע לו. ובני יודי כה"ר

והוא ז' וז' והרבה מלוג בדברי חז"ל שקראו הברכה על שמה שהלו אותה זה יותר. ברם כל זה הוא מעת שהתחיל להוויג עמה ביה שניה שהיא זוג הראוי להוליד בו נשמות שעי"כ יתעורר דוגמת זאת בספירות למעלה שיתחברו יסוד ומלכות שבחבורם נולד נשמות ונס ישתלב שפע ברכה אל בריאה ראשונה שהיא אינה להוליד אלא רק לעשותה כלי דהא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה עדיין לא התחיל להשתלב שפע הברכה לאדם בשותפות אשתו ע"ד האומר לעיל ולכן מה שהכל בביית בעלה לאו משלה אובלת ולכן ראוי שתקיים בעת אכילתה ותחזיר פניה כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכלי באפיה:

והנה ידוע שהכל נקרא עליה שם כלה מעת כניסתה לחופה עד ביאה שניה ולכן פה עירנו מנהגם גם בטבילה שניה כשהלך לטבול בבית אביה יביאה בלילה לבית בעלה באמרה וזרות מהלכים לפניו ואין נוהגים בה לניעות להסתיר טבילתה כדרך הנשים ורק אחר ביאה שניה נוהגת כשאר נשים להסתיר טבילתה ולכן אמר התנא הכלה הופכת פניה ר"ל בעוד שיש עליה שם כלה אז הופכת פניה משום דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכלי באפיה וקודם ביאה שניה עדיין לא התחיל שפע הברכה בשותפות שלה ואין הברכה נקראת עדיין על שמה. ואמר זאת באכילת שער הפסח ששחט עליה בעלה והוא ג"כ יושב בחבורה זו דלכילת הפסח:

ועוד נ"ל בס"ד לומר טעם אחר בזה, דארו"ל שריו בלא אשה שריו בלא חומה בלא ברכה בלא שלום ועל כן לפ"י אם האשה אוכלת משל בעלה אינה אוכלת בחינם דהא על ידה הוא שריו בחומה וברכה ושלוס וא"כ הנחתו ממה יותר, אך זה תינח אם היא התחילה להתעסק בלרכי הבית ולשמש את בעלה ולשמור לו ביתו וכליו שעי"כ הוא שריו בתוך חומה וברכה ושלוס אלא אם היא עושה כלה וישבת בחדרה תוך כלת חתניה ואינה עוסקת בלרכי הבית ואינה תופסת כלום מכל כלי הבית ובית בעלה עושה ביד אחרים לא הגיע עדיין ממונה הנחה לבעלה וא"כ אין זו אוכלת משלה ולכן היא צושה לאכול בחבורת הפסח ששחט עליה בעלה מפני שבעלה יושב שם כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכלי באפיה אלא הופכת פניה ואוכלת:

פרק שמיני

דף פ"ז אר" ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה. י"ל דבעלי לודק יותר בבית חמיה שכבר נבעלה וכמ"ש הר"ף ז"ל. ונ"ל בס"ד דמ"ש בבית אביה לא קאי על זמן שהיא ארוסה קודם נשואין אלא קאי על אחר נשואין שכבר נבעלה והולכת מבית חמיה לבית אביה והליכה זו היא תהיה בשני אופנים הא' הוא שבעלה ארבע אותה ומתנהג עמה כשלוס וארבע וחובה והולכת לבית אביה לספר להם על טוב מזנה ומעמדה בבית בעלה כדי ששמחו. ועל זה האופן קאמר ככלה שנמלאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבתה בבית אביה וזו בהיותה בבית אביה היא ארבעה לבעלה ואין לה מאוסה כלל. ואופן הב' הוא שבעלה אינו ארבעה ומראה לה פנים וזמנות, ועושה לה הכעסות ועל כן הולכת ובורחת לבית אביה, וזו בהיותה בבית אביה היא בפרוד ושנאה עם בעלה ומאוס בה. נמלא האשה אחר שנשאת והולכת לבית אביה לפעמים היא עומדת שם בארבעה ושלוס עם בעלה ולפעמים להפך כמ"ש בשני

יעקב הי"ו פירש כל סירות ומעשה שיאמר לך בעה"ב לעשות עשה חין מדבר שאומר לך לא משורת דרך אך ר"ל דמזקק לעשות דבר הפך שורת דרך אך וגימס העולם עכ"ד גר"ו:

שם מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול הקשה מהרש"א ז"ל אמאי לא הו"ו כמו תשובה הראשונה כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה ויתיר אותה תשובה היתה מהלכות דרך אך והא עדיפא שהיא מדינא דגמרא ע"ש. ומקשים על תיורן מהרש"א ז"ל נהי דתשובה זו עדיפא עפי מ"מ הקושיא היא עליהם דקארי לה מאי קארי לה כיון שהם שמועי תשובה דכל מה שיאמר בעה"ב וכו' וקבלו אותה מה ראוי לשאלו שאלה זו השניה? ונ"ל בס"ד כי הם חסדי בדעתם מ"ש כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה לא אומר על מיד דאכילה ושתיה אלא דוקא על ישיבה וכיוצא בה, משום דאכילה ושתיה ידומן בהם דברים הכרחיים המעכבים את האורח מלעשות רצון בעה"ב דאולי הוא בתענית וילטרך לגלות להם הטעם של הסירוב מפני שהוא בתענית או אולי יש לו מיוחד שאותו מאכל ומסקה יזיק לו או אולי הוא מהנהג בחסידות של סינופים ועוד נמו ידומן בשתיה דבר אחר אולי הוא חושש לעצמו שמה ישנה הרבה וישתכר ויתבזה לכן חשבו דהאי כללא לא אומר באכילה ושתיה אלא על ישיבה וכיוצא, ולכן אחר שראו שנתנו לו כוס יין שהוא דבר שתיה ולא סירב הקבו לו כי לדעתם לא אומר אותו הכלל על אכילה וכו"ש על שתיה. ח"כ נ"ל בס"ד לתרץ כי בראשונה כש"ל יתיב מר אפוריה מסתמא בעה"ב אומר לו זה ועל כן אומר כל מה שיאמר בעה"ב עשה, אך בנתינת הכוס אפשר דאחר מן בני הבית או אחד מן המסובין הוסיף לו הכוס ולא היה בעה"ב אך היה אדם חשוב, ולכן הוא לא השיב תשובה הראשונה וגם הם לא תרצו בעדו משום תשובה ראשונה כיון דבזה לא היה בעה"ב, ולכן השיב תשובה דאין מסרבין לגדול כי היה אותו שנתן לו הכוס אדם חשוב וגדול. ומ"ש שלשה מנסי רוח נ"ל סימן לדבר גאווה ג' איה ר"ל אם איה לשתות ג' ה"ז גאווה:

שם הכלה הופכת פניה מ"ט אר"ח בר אבא אר"י מפני שהיא צושה. נ"ל בס"ד עוד טעם אחר דרך דרש דארו"ל שריו בלא אשה שריו בלא ברכה. וכן אמרו חין הברכה מזויה בתוך ביתו של אדם אלא בעבור אשתו ופרשנו הטעם מפני דע"י זוג איש עם אשתו אע"פ שאינה בת עיבור כגון שאין לה דמים שהיא עקרה או מעוברת עכ"פ מולדים נשמות מאותו זוג יטן ששכיל מלות עונה זו גורמים שיתייחדו למעלה ספירת היסוד עם ספירת המלכות ובחבורם יחד נולד אור נשמה אחת כמו ענין אחר תכה אבן באבן ויוצא מהם אור וגם עוד ממוצא ע"י חיבור יסוד עם מלכות ימשך שפע ברכה לאדם אשר נעשה על ידו חיבור זה. ובה פרשתי בס"ד המדרש ויעתר יחזק לה' לנכח אשתו מלמד שהתפלל בעושר והוא תמוה. אך הכונה שעשה שתפלתו חיבור יסוד ומלכות שהם מספר עושר כי מספר יסוד ומלכות עולה ומספר עושר ולכן בחיבורם ימשך שפע של עושר. ושנין מ"ש בס"ד לעיל בפ"ק דברכות על דף ז' ד' במאמר והטוב בעיניך עשיתי עסמך גאולה לתפלה ע"ש. נמלא הברכה בזה לאדם מעת שהוא מזדווג עם אשתו שעי"כ מתעורר לעשות חיבור יסוד ומלכות שבחבורם ימשך שפע עושר וברכה לאדם, ומאחר שהברכה בזה לאדם על ידי התחברותו עם אשתו, לכן נמלא אשתו אוכלת משלה ואינה מסוג מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכלי באפיה אע"פ שאנחנו רואין שהאיש הוא המביא פרנסה לאשתו יטן דבאמת היא יש לה שותפות עמו בהשתלשלות שפע הברכה הנעשה מנח

ושתייה וא"כ היא משפעת לבנה מדדיה חלב הנעשה מן אכילה ושתיה ולזה ידמה הת"ח ששפעת תורה מרבו וא"כ הוא משפיע לתלמידיו אכל הלומד ואינו מלמד דומה לאשה קטנה שאין לה דדים להניק בהם וממלא נשפעת ואינה משפעת: **שם** אי חומה זו תורה. נ"ל בס"ד כי תורה שבכתב חמשה ספרים ותורה שבע"פ ששה ספרים הרי ה"ו וידוע מ"ש התנא התורה נקנית במ"ח מעלות הרי אותיות חומה לז"א אי חומה זו תורה גם היא חומה ששומרת האדם מן החטא. ומן הילה"ר כמו החומה שעושין אותה לשמור. ושדי כמגדלות אלו ת"ח כמו המגדל הוא מסויים ויכר ונראה לכל כן הת"ח. גם אמר כמגדלות חלק התיבה לשתיים וקרי בה מן גדלות שהוא עניו ומך ומחמתה כן יוכר לגדלות דמאן דאיהו זעיר איהו רב. ועוד אמר אי חומה זו כנסת ישראל דכתיב נקבה תסובב גבר ולכן כנסת ישראל שה"ס נקבה נקראת חומה על שם הכתוב נקבה תסובב גבר ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובהמ"ד שמשפיעים כמו השדים:

שם שלא טעמו טעם חטא. נ"ל בס"ד יש רואה קרו מחמת הרפור זה טעם חטא אבל קרי שלא מחמת הרפור אלא מחמת עורר או רבוי אכילה או מוד חולי חין בו טעם חטא וזה לא יבצר גם מבחורי ישראל וליף מן מגדלים בנעוריהם ר"ל אע"פ שעתה הם מגדלים שנעשו גדולים בשנים עכ"פ כאלו שעתה בנעוריהם ר"ל קטנים שאין להם הרפורים רעים:

שם מחוטבות אלו בנות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן פירוש חין נזקקין בשעת וסתן ואם ראתה כתם אינה תולה לומר שמה ישבתי במקום דם ונתלכלכתי אלא אורסת עלמה ופורסת מבעלה. ודרש מחוטבות לשון הבדלה והפרשה ע"ד מ"ש במאמר אדם עשיתני חטיבה אחת בעולם אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת שהוא מלשון חוטב עצים שישראל נחטבים ונבדלים משאר אומות וכן מחוטבות לשון הבדלה שנבדלים מבעליהם או מחוטבות לשון חטיבות שיש לאשה חטיבות בענין זה של פריסת גדה שהיא נאמנת יותר משאר דברים דכתיב וספרה לה:

שם וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מוצח פירוש כמו המזרק שאין מקבלים בו אלא רק המתקבל לשם בעליו ולא לשם אדם אחר וכן זויות מוצח חין וזרקון שם אלא דם המתקבל לשם בעליו ולא דם פיגול כן הם חין מקבלים בפתחיהן אלא זרע של בעליהן ולא זרע אדם אחר שהוא זרע פיגול. והא דאמר ואב"א מהכא מוויז מלאים ניחא ליה בהאי קרא עמי מפני שהוא כתוב אלא אותו הפסוק עלמו של בנותינו כזויות אך לישגא קמא הוא ניחא ליה בפסוק כמזרק דמשמע מוניה האי עניינא עפי מאותו פסוק:

שם כאלו נבנה היכל בימיהם. נ"ל בס"ד הטעם כי שם אדני נקרא היכל כי הוא היכל לשם הו"ה בסוד וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ הם מספר שם אדני. וידוע כי בחטא אדם וחווה נפגם אות דל"ת דשם אדני וגשאר אדני וזה הפגם נתקן לאט בכל דור ודור ולכן בזכות שהם שומרים הדלת שלהם לבנות יבניו שם אדני איש זר וכן בחבורים שומרים דלת שלהם לבנותי ויציא ממוני זרע לבעלה באשה נכריה הנה הם מתקנים מדה כנגד מדה באות דל"ת דשם אדני הנקרא היכל שהוא נתקן לאט לאט בכל דור ודור ולכן מעלה עליהם הכתוב כאלו נבנה היכל שהוא שם אדני בימיהם ר"ל נבנה בתיקון אות דל"ת. או יובן חין השכינה שורה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל כנז' בגמ' דקידושין ומכח השראת שכינה בהם כתיב בזה היכל ה' המה וכאשר הבחורים והבתולות שומרים עלמן מן הזנות יהיה יחס ואז יזכו להשראת שכינה עליהם וממלא כאלו נבנה היכל העיקרי

בשני אופנים הנ"ל מיהו אם אנחנו רואין שהיא אינה זרה מבית בעלה שתמיד היא בבית חמיה ואינה הולכת לבית אביה זו הדבר יורה שהיא בארבעה גדולה ועזה עם בעלה ולכן אינו יכול לעזוב אותה אפילו שעה אחת וגם היא אינה יכולה לזוז ממאלו שעה אחת ולכן יושבת עמו תמיד ואינה זרה מביתו. וכן ישראל ידמו לעתיד ככלה שהיא תמיד בבית חמיה ואינה יכולה להפרד מבעלה רגע, כן ישראל חין חוטאים כלל אלא תמיד הם מרוצים לפניו יתברך משא"כ עתה ידמו ככלה שאחיה מולא אותה בבית אביה, דזה יהיה בשני אופנים הא' לטובה שנמלאת שלמה ובהא להגיד שבתה בבית אביה, והב' להפך שיש בינה לבין בעלה שנאה והכעסות ולכן בורחת לבית אביה, ולכן על זמן הזה שדומה לכלה שהולכת לבית אביה קוראת אותה בשם בעלי כי לשון בעל טובל שני פירושים הא' לטובה שהוא לשון בעילה חיבור איש ואשתו, והב' לשון מאוסה כמו געילה או בחילה שכן פירש הרד"ק ז"ל ע"פ ואני בעלתי עם בירמי' סי' ל"א שכתב בעלתי כמו בחלתי עניינו קלתי כמו וגם נפסס בחלה זו ע"ש. וכתוב בספר השרש שכן הוא הלשון בערבי שאומרים בעל אל רג'ל ב"אל מרא כלומר קן זה ויגרשה יע"ש. הרי לשון בעל טובל שני פירושים אחד לשבח ואחד לגנאי וזה השם ראוי להיות על אשה אשר תמלאנה הולכת מבית בעלה לבית אביה שהליכה זו היא תהיה בשתי אופנים אשר אמרנו אך תואר אישי חין בו משמעות לגנאי כלל אלא רק לשבח וזה יכרך על כלה שתרצה אותה תמיד בבית חמיה ואינה הולכת לבית אביה כלל ובזאת חין מקום להסתפק בלגנאי אלא רק לשבח כיון שהיא עומדת תמיד עם בעלה בארבעה ושלוס ולכן אינה זרה מביתו:

והנה הרב עיון יעקב ז"ל ב' נ"ל הפירוש לפי שישראל צעוה"י הם כפופים לשני אדונים כדאיתא בברכות ועירובין פ"ב חיי לי מילרי חיי לי מילרי ודומין לארוסה בבית אביה דקי"ל אביה ובעלה מפירין נדרים שיש עליה רשות בעלה ואביה משא"כ לעתיד שיסיר ה' את לב האבן שהוא הילה"ר מקרביו ולא יהיה עלינו רק רשות ה' אחד או היא ככלה בבית חמיה שאין עליה רק רשות בעלה עכ"ל. ואנא עבדא נ"ל בס"ד לפרש הקדמה זו ודרך הגו' שדרך בו הרב ז"ל באופן זה והוא כי האדם מעת הלידה יבא ית"ר וימשול בו דכתיב לפתח חטאת רובץ וכמ"ש בקהלת עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך וכו' אך אחר שיהיה בן י"ג שנה יבא גם הילך הטוב למשול בו והאדם יהיה תחת ממשלתו שני אדונים שזה מושך אותו תחת ממשלתו וזה מושטו תחת ממשלתו כן האדם פעם ית"ר מושל בו שיעשה האדם כדבריו ופעם ית"ר מושל בו שיעשה כדבריו כי האדם פועל טוב ופועל רע והוא ממש ככלה בעורה בבית אביה שיש לה שני אדונים שולטים בה שאביה ובעלה מפירים נדרים. אך לעתיד יתבעל הילה"ר ויתוקן לגמרי שיהיה נכלל בינה"ט וממלא אינו שולט בישראל אלא ית"ר ככלה בבית חמיה אשר שליטת אביה בעלה ולא גשאר עליה אלא רק שליטת אדון אחד שהוא בעלה. ובהו יובן רמז הכתוב אשר בו נרמז דבר זה והוא כי אישי עם הכולל עולה יצר הטוב ותיבת בעלי הוא ב' ז' ר"ל שני שריים עלי:

שם זו עולם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. קשה למה זכנה את דניאל בשם עירו יאמר זה דניאל. ונ"ל דכנהו בשם עירו שנקראת עילם לשון התעלמות לרמוז כי חסרון זה שנתעלמה חכמתו בקרבנו ולא גילה אותה חולה ללמודה לאחרים. גם הכתוב דמיו לאשה שקראו אחות קטנה ושדים חין לה כי האשה נשפעת מבעלה אכילה

אין ענינו אלו יורה
למי ש לא פנה יורה ויכל יור
ש נשפעת חכמתו וי

העקרי בימייהם דהא הכתוב קראם היכל ה' המה.
שם תחלה לארבעה נביאים. ו"ל לך צה בע שיהיה
 ראשון לארבעה כתיב אשר היה בטעם רביע וכן
 במויה שהיה סוף הארבעה כתיב אשר היה בטעם
 רביע המורה על ארבע מא"כ ביואל ועמוס וכן ביוחאל
 וירמיה לא כתיב אשר היה בטעם רביע. ובפניה כתיב
 אשר היה בטעם רביע על שהיה ראש לארבע אחרים
 שהם לפניו חגי זכריה מלאכי:

שם בניך הם בני בחו"ק הם בני אברהם. יחזק ויעקב
 הם. ו"ל בס"ד הכונה בניך הם ואב שמחל כבודו
 מחול והלכה כר"מ דכבר גם אין עושין רש"מ קרויין
 בניו. ועוד בני בחו"ק שבחנת אותם במדת האמונה
 שהאמינו אבותיהם, כך כשנכנסו למדבר שם אלפים
 וכבדות ולא אמרו מה נאכל ומה נשתה וכבר הבטחתם
 שלא תשפח להם חסד זה דכתיב כה אמר ה' זכרתי לך
 חסד געורך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ
 לא ירועה, וגם עוד בני אברהם יחזק ויעקב הם שהבטחתם
 לתת לזרעם את הארץ לנחלה. ועוד הבטחתם שיהיו
 בנייהם לדיקים כטובים, לגלג עליהם מדת רחמיך רמו
 בזה על כל אבותיהם שהיו חילוף עם אלקים שהוא רחמים
 ואותיות המתחלפים הם כד"ט שמוספרים ל"ג לכן יתגלה
 שם זה ביום ל"ג לעומר כנודע. וידוע כל שם הוא
 כפול בחזונו ופנימיותו, לכן אמר לגלג עליהם ר"ל ג"ל
 וג"ל רמו לאותיות שם ה"י יהיה עליהם והוא מדת רחמיך.
 או יובן בס"ד הא דנקט לשון גלגל כי מן ג' ראשונה
 כד"ב נמשך רחמים גדולים כמ"ט בזה"ק ע"פ וברחמים
 גדולים אקבך ומן כה"ב יתגלגל שפע הרחמים לחג"ה
 ומן חג"ה יתגלגל לנה"י ומשם למלכות שבה מושרשים
 ישראל. ואם היה אומר דברים אלו או בטענת בני
 אברהם יחזק ויעקב היה מצטל גורת הגלות מאחר שגשע
 לתת את הארץ לבניהם ראוי דלא נפקי ממונה שו
 הגורה רמוזה בזרעאל ובטענת בניך היה מצטל גורה
 הרמוזה במאמר לא רוחמה. ולכן א"ל הקב"ה אח"כ
 מאחר שלא אמרת ג' טענות ההם לך גורת עליהם
 שלשה גורות. והא דאמר הושע העבירים באומה אחרת
 אין כונתו לומר שיאבדו אלא ר"ל תגלה אותם מארץ
 ישראל לארץ אחרת:

שם מה אעשה לזקן זה. הא דקראו עתה בשם זקן
 ללמד עליו לזכות לומר הואיל שהוא זקן טעמו
 של זקן להיות רוחו קלרה ואין לו אריות אפי' להתמתן
 ולהעמיק בדבר למנוח להם זכות וסגנונו אלא כששמע
 ש"ל ישראל חטאו אז תקף ומיד השיב העבירים באומה
 אחרת. ועדיין ו"ל באומרו זקן זה מה בא לשלול בתיבת
 זה. ו"ל בס"ד לומר אע"ג דנמנא כשיטה זו אלל האבות
 דלעתיד יאמר להם הקב"ה ישראל חטאו וישיבו אברהם
 ויעקב ימחו על קדושת שמך. הנה בזה אין הדבר קשה
 כ"כ מפני שימלא יחזק שילמד זכות ואע"ג דהמחייבים
 בניו והמוכה אחד בני זכאי כי הקב"ה מדתו מטה
 כלפי חסד אפילו אם יהיה אחד מליך טוב כנגד אלק
 מחייבין. ברם דא עקא מה אעשה לזקן זה שהוא לבדו
 מחייב, ואין אחר כנגדו מוכה כדי שאני לא אחוש לדבריו
 ואטה כלפי דברי המוכה ולכן מוכרה שטעשה לו המלאה
 שעל ידה יהיה הוא עלמו מוכרה לחסור דבריו הראשונים
 ויבטל הדין שגור עליהם ויזכה אותם:

שם גומר שהכל גומרים בה. פירש רש"י גומרים
 ביאחס ותאותם. וקשה מנ"ל דקאי גומר על
 ביאחס ותאותם. ו"ל בס"ד ע"ד מ"ש רבני אשכנז ו"ל
 במאמר בה בתחלה סימן יפה לבנים שפירשו תיבת בת
 לשון סיגה כלומר שיתקרב אבר התשומים של הזכר
 בתחלה שיתאחר הקשוו שלו כדי שתתאחר הזרעתו

ותקדים האשה לזרע שזה סימן יפה לבנים שאז יולד
 זכרים כמ"ש רז"ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר כי
 הבא בארונה גובר להוליד כמותו, וכנ"ל בספרי המפרשים
 ו"ל, וכן כאן דרש תיבת בת לשון סיגה וקירור שגומרים
 ביאחס בה, ואין פורשים באבר קשה אלא באבר בת
 דאחר שגמר תאותו כולה נעשה בת. ומ"ש דבה רעה בת
 דבה רעה ר"ל אמה היתה מפורסמת בזנות שלא היתה
 מזנה בהלנע וזו ג"כ נתלמדה לנאף בגלוי באמה בתה
 ולכן זו מוחזקת ביותר שבניה הם בני זנוים מאחר
 דארובה כ"כ בזנות:

שם לאחר שטלו לו שני בניו ובה אחת. ו"ל נהי
 דאלטרין לתלחא בשביל השמות כדי לקרא להם
 ג' שמות כנגד ג' גורות. אך קשה הוה אפשר שיהיו
 שלשתם זכרים ויקרא את אחד מהם לא ירוחם כנגד
 שם הנקבה שקראה לא רוחמה. ו"ל בס"ד דידוע בית
 שמאי שהם דין ס"ל קיום פו"ר לריך שני זכרים ונקבה
 וז"ה שהם רחמים ס"ל די בזכר ונקבה. ולכן אחר שראוהו
 נטה למדת הדין והגבורה שהיא מדת צ"ש לכן ראה
 שיבא מואת האשה שיעור פו"ר לפי סברת בית שמאי
 שמודתם גבורה. או יובן בס"ד ראה שיבא בת שהיא
 כנגד גורה של סילוק הטובה דמלבד שם לא רוחמה
 המורה על גורה זו של סילוק הטובה עוד ג"כ הבת
 בעלמה מורה על סילוק טובה כמ"ש רז"ל על נקיבה
 שהוא נטרקון נקי בה, ע"ד שאמרו פלוני יאל נקי
 מנכסיו וכן נקבה גי' נז"ק. והא שילדה הנקבה בחלום,
 ו"ל בס"ד כי היתה לידתם על סדר הגורות דתחלה
 נולד זרעאל שבו רמוז גורת הגלות ואח"כ נולדה לא
 רוחמה שבה רמוז חסרון טובה הגשמיית דאחר הגלות
 הרגישו בחסרון טוב הגשמיית קודם חסרון טוב הנפשיית
 ואח"כ נולד בן הנקרא לא עמי שבו רמוז חסרון הטוב
 לגפשיית ורוחניות דהעדר שלו נרגש אללם באחרונה:
שם היה לך ללמוד ממה. מקשים ובי הנביאים שקדמו
 לו ללמוד כזאת ממרע"ה לפרוש מן האשה. ו"ל
 בס"ד מפני דאפשר לומר הא דאחר נביאים לא למדו
 ממרע"ה לפרוש היינו דתלו. דעתם מרע"ה היה ראוי
 שיפרוש מפני שאשתו היתה גיורת ואין ראוי לנביא קדוש
 אלקים שיזקק לאשה גיורת, ולכן הם שהיה להם נשים
 מיוחסות שבשיראל לא פירשו כאשר מנינו דלחרן הע"ה
 שהיה כה"ג ונביא וכן שאר נביאים שבאותו הדור שלא
 פירשו מנשיהם אך אחת שהיה לך אשה זונה שהיא
 מאוסה וגרועה מנורות אלקי פעמים היה לך ללמוד
 ולפרוש ממונה דאין כבוד לנביא שכמותך להזקק לאשה
 כזו אחר שכבר ילדה לך וקיימת בה מולדתו יתברך
 ש"ך להשיאה:

שם רבש"ע יש לי בניו ממונה ו"ל כיון דא"ל בדול
 עלמך אין ישיב תשובה זו והלא הוא מוכרה לקיים
 גורתו יתברך אע"פ שימות ע"כ. ועוד לא א"ל לגרשה
 אלא א"ל בזול ר"ל שפרוש מביאה ואך אומר איני
 יכול לגרשה. ו"ל בס"ד שלא בא לומר שאינו יכול לקיים
 גורתו יתברך כי ודאי אחר שאמר לו בדול כן יעשה ורק
 בא לעשות התגלות לעלמו על אשר לא עשה כן מדעתו
 קודם שאמר לו בדול ובה לומר אל תאשימוני על אשר
 לא למדתו לפרוש ממונה כמרע"ה, ע"כ כי מרע"ה אשתו
 לדת היתה ומן פרישותו ממונה לא יאל תקלה אך זאת
 האשה היתה זונה ואם אפרוש ממונה בזדתי תזנה תחתי
 שנמנא היא אשת איש וממונה ואם הייתי מוכרה כדי
 שתהיה פנויה איני יכול לעשות גירושין מפני שיש לי
 בניו ממונה ולכן הוכרתי בדבר זה שלא פרשתי ממונה
 אצל עתה אחר שא"ל הש"ת בדול ודאי כן יעשה:

שם אחד מארבע קניינים פירוש שהם דבר חשוב וק"ל
 דבר

דבר חשוב אפילו באלף לא בטיל ולכן א"ל שיחבטלו
 בשאר אומות. ו"ל לרמוז קניינים הנז' בפסוק בכל
 מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך
 והוא א"ל שמ"י ר"ת ארץ תורה שמים מקדש ישראל
 כלומר בטענה זו של חמש קניינים אלה אבא אליך
 וברכתך:

שם שגורתי עליהם שלשה גורות בעבורך הנה מדברים
 אלו מוכה דמ"ש הושע הע"ה העבירים באומה
 אחרת אינו ר"ל לאבדם אלא ר"ל שגלו לאומה אחרת
 דלכך גור עליהם מכה דבריו ג' גורות הנז' שהם גולה
 והב' לא עמי דכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלה
 והג' לא רוחמה כי בחו"ל לא יקבלו השפע מידו ית' אלא
 באמצעות השירים והיה להם לה. ו"ל בס"ד כי לבסוף
 הקלה נהפכה לברכה כי מספר לא עמי נהפך למספר
 מצני אל חי והיינו ר"ל מצני אל חי אחת:

ודע כי מה שא"ל קח לך אשה זונה ולקח גומר בה
 דבלים וילדה לו ב' בניו ובה אחת וקרא להם
 שמות ומה שא"ל אח"כ היה לך ללמוד ממה רבך ומה
 שהשיב יש לי בניו ממונה כל זה לא היה בפועל דהקין
 אלא ראה כל זה במראה החלום שחלם חלוש ארוך שא"ל
 קח לך אשה זונה וכו' וכן כל הענין כולו. ואפשר שגראה
 לו זה הדמיון בענין ההוא כולו במראה הגבוהה שהוא
 כמראה החלום, וכזאת נמנא ביוחאל הע"ה שהיה רואה
 שהלך לארץ ישראל וראה עושין כ"כ גם ראה שהמלאך
 מווד לפניו כו"כ ונזיירו לפניו העזרות ובהמ"ק כולו
 והיכל כולו והוא לא הלך בפועל אלא כך נראה לו
 במראה הגבוהה שהיא כמראה החלום וכמ"ש בתלום הדבר
 בן, וכן ראיתי לרד"ק ז"ל שפירש כן והוא ביאור מוכרח
 מאד ומורה להודיע זאת בפני עם הארץ כשלומודים
 הפסוקים האלה בהושע שבה תשיב דעת האדם:

שם שאין לך כל נביא ונביא שלא קפה ארבעה. ו"ל
 והלא פסוק זה בישיבה אחרת ומנין שכל נביא
 ונביא היה לו כן. ו"ל בס"ד דבלא"ה קשה למאי אלטרין
 לאשמעינן דבר זה בישיבה הע"ה דאם לומר שהאר"ך
 ימים הרבה אין זה חידוש דיש האריכו יותר ועוד סגי
 לפרש מספר ימיו כמה היו. על כן ו"ל שבה הכתוב
 ללמדנו דבר זה דהרבות מקברת בעליה כדי שהאדם
 יתרחק ממונה. ואם נניח במונה שדבר זה לא היה אלא
 רק אצל ישעיה מנ"ל ללמוד דבר זה של רבנות דו"ל
 מקרה היה זה אצל ישעיה אלא ודאי גם אצל שאר
 הנביאים כך היה. ועוד ו"ל בס"ד מ"ש אין לך כל נביא
 לאו דוקא אלא קאי על אותם הארבעה שנתנבאו בפרק
 אחד דאין לך כל אחד מאלו הארבעה שלא קפה ארבעה
 מלכים דהא בהושע נמי כתיב בימי עזיה יותם אחו יחזקיה
 מלכי יהודה ובמכה כתיב בימי יותם אחו יחזקיה
 ועזיה לא נזכר במכה ובצמום נזכר עזיה בלבד והיינו
 לתת זה בזה וזה בזה וכאלו במכה ועמוס נזכרו כלם:
ברם הא קשיא כיון דגם בהושע כתיב הכי בימי
 עזיה יותם אחו יחזקיה למה נקוט רבי יוחנן
 למילתיה על פסוק של ישעיה ולא נקוט ליה על פסוק
 הושע דקדים לישיעה. ו"ל בס"ד אע"ג דהושע קדים
 לישיעה הואיל שקבע חו"ל ספר ישעיה קודם לך תפס
 דבריו על סדר הפסוק דקדים. אי נמי ו"ל בס"ד
 נקוט דבריו על פסוק ישעיה דאית ביה רבותא טפי
 דארו"ל אמון ואמזיה אחים הם, ובה איבא רבותא
 דקרובים הם וחד משפחה הם ושנים הם בזכות אבותם
 ועכ"ל ישעיה האריך יותר וקפח ד' מלכים והיינו משום
 דרבנות מקברת:

שם אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זכר את הרחמים,
 שנאמר לא אוסיף וכו'. ו"ל בס"ד הכונה שזכר

דברים שאפשר לפרש אותם לטובה ברחמים והוא דאיתא
 בשער הפסוקים לרבינו הא"ר ו"ל בפסוק חנם נזכרתם
 ולא בכסף תגאלו, ר"ל לא תגאל אתכם מנז' החסד
 בלבד שה"ס כסף כאשר היה בינ"מ אלא פורקנא דילגון
 והיה מסערא דוהב דהיינו בצבורה עלאה שה"ס יחזק
 וכו' ע"ש. וידוע מ"ש ברעיא מהימנא בפרשה פנחס
 דף רמ"ו ע"פ ירום וגשא ובה מאד שדרבו וגשא על
 יחזק יע"ש. ו"ש כאן לא אוסיף לרשם את בית ישראל
 ר"ל לא תגאלם במדת הרחמים שהיא בסוד כסף כאשר
 גאלתים ממלכיהם אלא עתה נשא ר"ל מדת הגבורה
 שהיא מדת יחזק שהוא רמזו כנשא בה אש לא להם ומנא
 פסוק שנאמר בעת הכעס והזעם יש בו ביאור לטובה
 שהוא מדבר ברחמים גדולים. ועוד ו"ל בס"ד נשא עולה
 מספר הסניגוריה עם הכולל וידוע שיש שם קדוש
 בכולל החסד מליף סניגוריא על ישראל וכנ"ל בזה"ק
 ח"ב דף רנ"ג יע"ש. ו"ש כי נשא שם הסניגוריא אש
 להם. או יובן נשא ר"ת נילנות של אדם הוא אה"ר
 שנתעברו נילנות קדושה שלו בסניגים בחטאו אש
 להם כי על אלה באו כל ישראל לברר ולהעלות. או יובן
 בס"ד לפרש דבריו יתברך לטובה לא אוסיף מלשון יחדיו
 יסופו ר"ל לא אוסיף אותם להכריחם אלא ארחס את
 בית ישראל יען כי נשא אש להם ע"ד מי אל כמון
 נשא עון:

שם אפילו דור שאביו יקלל וכו'. קשה אמאי תפס
 עון זה הנוגע לאב"א ולא תפס עונות חמורות של
 ע"ז וג"ע דהא בימי הושע היה להם עבירות חמורות
 ועכ"ל למדנו דאל תלשן. ו"ל בס"ד כי אין זכות להליל
 את ישראל מן הפרענות אלא רק בטענה זו דהם
 נקראים בניו גם בזמן שאין עושין רש"מ כבצרת ר"מ
 ואב שמחל כבודו מחול, ולכן הושע אמר העבירים באומה
 אחרת חזיל בתר סברת רבי יהודה דס"ל בזמן שאין
 עושין רש"מ אין קרויים בניו ולכן באזוה טענה יהיו
 נילולים אך הש"ת תפס ההלכה כר"מ דס"ל גם באין
 עושין רש"מ קרויים בניו ולכן אמר שהיה לריך לומר
 בני בחו"ק וכן א"ל הקב"ה להושע ישראל שהם בני
 בחו"ק והנה יש סברא לומר אם ישראל חטאו בכבוד
 אב ואם שהם דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אין
 ראויים להגלל בטענה זו דאב שמחל כיון שיש עליהם
 קטיגור מצוי אב אין יהיה סניגור מדון אב ולו"א אפילו
 דור שאביו קלל עכ"ל אל תלשן אלא למד זכות מדון אב
 ובניו:

שם מנ"ל מהושע. קשה הו"ל מישעיה דנענש בגלות
 וגם נהרג ע"י מנשה שבביל שאמר בתוך עם
 עמא שפתים אני יושב ואיבא רבותא טפי בזה דבהושע
 לא מנינו שנענש. ו"ל בס"ד ישעיה לא נענש שבביל
 קטיגוריא אלא שבביל שקראם עם עמא שפתים לפני
 הקב"ה דא"ל הקב"ה בפניהם תדבר קשות עליהם כדי
 להכניעם אבל לפני למה תקראם עם עמא אלא אני
 מוכרם באיזה מלך הם עומדין משא"כ בהושע שטעמו
 הקב"ה דיין עליהם והוא השיב דבר הראוי כפי הדין
 ועכ"ל לא היה נח להשי"ת בדבריו אלא ראה שילמד זכות
 עליהם מדון בניו ועוד שאר מלימות של זכות:

שם שלא קבל לשה"ר וכו' עיין מהרש"א מ"ש הטעם
 דקרי ליה לשה"ר ע"ש. ו"ל בס"ד דאם לא היה
 לומר אלא דבר זה בחרב ימות וירבעם לא היה סותר
 ההבטחה דה"ן ירבעם ימות בחרב וכו' ימלוך תחתיו
 ויתקיים בני רבעים וכן אם לא היה לומר אלא ישראל
 גלה יגלה אין זה סותר ההבטחה דאפשר לא יגלו עתה
 אלא עד שתקיים הבטחת בני רבעים אבל מואחר שאמר
 שמים צבת אחת ימות ירבעם וישראל גלה יגלה משמע
 דנעשים

באכילת הבשר אך היין צירור שלו הוא יותר נקל מן
הבשר לכן יש בו שמחה גם לנפש. או יובן בס"ד בזמן
שבהמ"ק קיים אין דאגות בלב לבד השמחה בבשר לבדו
ואין צירוף לין להסיר דאגות שבלב, אך בזמן שאין
בהמ"ק קיים שהדאגות מוסיים הרבה אצל כל אדם אין
שמחה בבשר מאחר כי האורב היא הדאגה בחדר של
הלב לבד אין שמחה אלא ציין שטבעו להעביר הדאגות
וממילא התעורר השמחה :

ועוד ג"ל בס"ד דידוע שפע האכילה נמשך מן
אותיות י"ה שבס"ס שהם חו"ב וספע השתיה נמשך
מן אותיות ו"ה שבס"ס שהם חו"מ בסוד אכלו רעים שתי
ושכרו דודים, ולכן בזמן שבהמ"ק קיים ההשפעה עליונה
יתרבה השפע באכילה שנמשך מן אותיות י"ה ולכן
השמחה תהיה בבשר שהוא אכילה אבל כשאין בהמ"ק קיים
דאין השפעה עליונה לא יתרבה השפע באכילה אלא רק
בשתיה בלבד שהיא תחתונה, ולכן השמחה ציין שהוא שתיה
ולכן גם הפורים שהיה בחו"ל השמחה שלו היא בשתיה
שהיא תחתונה. וזוהו יובן יבא כל בשר להשתחות לפני
אמר ה' ולא אמר יבא כל אדם אלא כינה אותם שבס
בשר כי בזמן שבהמ"ק קיים יהיה להם השפעה עליונה
שהיא בבשר שהוא אכילה. וזוהו יובן בס"ד חכמות בנתה
ביתה חזבה עמודיה שבעה כי הימים טובים בח"י הם
שגם בכל השנה כולה שהם ב' ימים של ראש השנה
בזמן הבית היו עושין ב' ימים ויום ראשון וסוכות
ויים ש"ע ויום ראשון של פסח ויום ז' של פסח ויום ראשון
דשבעות הרי שבעה ימים טובים, וידוע ישראל נקראו עם
חכם ונבון ו"ח חכמות בנתה ביתה הוא בהמ"ק או חזבה
עמודיה שבעה הם שבעה ימים טובים ובאותם הימים
יש להם שמחה בבשר וציון זהו עבדה עבדה זה הבשר
ואגב נמי מסכה יינה :

שם ע"ב לילה המשומר ובה. ג"ל הכונה כי אותה
הלילה גבר אברהם אבינו על אותם המלכים בנס
שהיה לו ע"ו ניסן וגם בליל ע"ו ניסן נעשה הנס
לשרה אש"ה באבימלך, גם בזו הלילה גי'ול יעקב אש"ה
מן שר עשו בהצבוק עמו וזהו משומר ובה משנים קדמוניות
שהיה בו כמה שמירות מן המזיקין הם האויבים של הדיוקים:
שם לא יאכל אדם תרוי ולא ישתה תרוי. הנה ענין זה
של הוונות יפלא למה השדים היו מתקנאין ושלטין
בזונות ואין לך דבר בעולם שאין לו טעם נסתר. וג"ל
בס"ד דידוע דמטרא דקדושה שרי בחיבורא וסיים בחיבורא
אך הסט"א שרי בחיבורא וסיים בחיבורא וכו' בזהו
משפטים דף ל"ה והדבר מפורש הטעם שבער מאמרי
רש"י לרבינו הארי"ז ז"ל כי הקליפות בתחילה היו הזכר
והנקבה דבוקים אחר בחבור ואח"כ ננסרו ונעשו בפירודא
וגכנס שבת בראשית ולא היו יכולים לחזור להדבק פנים
בפנים ונשארו בפירודא, וזוהו פירש רבינו מהרש"א ז"ל
מומור שיר ליום השבת וכו' יתפרדו כל פועלי און יע"ש.
ולכן יש מוזיקין דקפדי אונות כי הווג הוא נפרד מפני
כי זכר ונקבה דקליפה שהוא שרשם לא היו יכולים להתחבר
יחד ונשארו בפירודא ודבר זה הוא קשה עליהם מאד שלא
היו יכולים להדמות בזה אל הקדושה ששם סיים בחיבורא
ועל כן כשיראו למה עמשה זונות שהוא פירודא וזכרים
לרתם ומתנגדים במה דעבדו זונות. והנה תהלות לאל
בנתבטל נוק של הוונות מפני כי הסט"א נחלש כוחה
ותחלה נחבטל בח"י מפני קדושתה ואח"כ נחבטל גם
מבבל אע"ג דשכיחי שם מוזיקין טפי. ועתה בזה"ל אדרבה
העולם עוסקים בזונות ומנהג הנשים פה עיריניו בנ"דאד
יע"א אס שולחים מיני מתיקה בתוך הכלים בשמחה
כשואין או מילה מזה לזה מקפידים שלא ישלחו כלים
מספר נפרד אלא מספר זוג ונהגו כדי לבטל חשש

הוונות שהיה בראשונה וגבר ישראל :
שם רבא אמר כוס של ברכה מולטרף לטובה ואינו
מולטרף לרעה. הקשה הרב פ"ע ז"ל אמאי לא
קאמר כוס של קידוש מולטרף לטובה ואינו מולטרף לרעה
וטפי הול"ל כוס של קידוש אי משום דקדים ותי משום
דלכ"ע צעי כוס משא"כ בהמ"ז איכא מ"ד דאינה טעונה
כוס ע"ש. וג"ל בס"ד דקושיה הגמרא היא רק על שני
כוסות האחרונים דוקא שהם של בהמ"ז ושל הלל יען
כי בהמ"ז היא סילוק ולכן כוס בהמ"ז סברה הוא שאינו
מולטרף עם הקודש לו וטע"ג דאם נאמר שאינו מולטרף
עם הקודש נמלא שיה זונות מקודש ותקפו על זה אין
זו קושיה ד"ל סמכי רבנן שבחך הסעודה ודאי ישתה
כוס אחד לפחות כדי לבטל הוונות ורק הקושיה היא על
כוס בהמ"ז וזוהו ההלל דק"ל בן שלשי לרביעי לא
ישתה א"כ הם זונות ממש ואך יתקפו רבנן כך ומשני
כוס של בהמ"ז מולטרף לטובה אפילו אם לא שיה קודש
אלא רק שני כוסות שהם של קדוש ושל גאל ישראל
יעטרף עמהם כדי שלא יהיה מספר זונות וזהו דכותיה
דאע"ג דבהמ"ז יש לה דין סילוק ואינו ראוי שיעטרף
כוס זה עם הקודש עכ"ל יעטרף לטובה, ועוד רבותא
אחריתי דאינו מולטרף לרעה, דאחר ששתה כוס רביעי
אין מולטרפים כוס שלשי של בהמ"ז עם הכוסות כולם
אלא נחשבו כאלו לא ששתה כוס בהמ"ז כלל ונמלא שכל
הכוסות ששתה הם שלשה דוקא :

דף ק"י ע"א אשמדאי מלכא דסידי ממונה אוני
פירוש על אותם זונות של הל"מ שהם שני
בזים ושני אגוזים ושתי קישואין ודבר אחר וכמ"ש רב
דמי לקמן. ומ"ש ומלכא לא אקרי מוזיק לאו יוסף שידא
קאמר הכי אלא רב יוסף הוא דקאמר כן מסברה דנפשיה
אחר ששמע מן יוסף שידא דאמר אשמדאי ממונה אוני
שהם שני בזים וכו' הג"ז קאמר ר"י דמלכא לא אקרי
מוזיק להזיק בכל זוגי דעלמא ורק זיק בחותם הזונות
שנתמנה עליהם אבל הא"ד פלגי על ר"י וס"ל אדרבה
רשות בידו להזיק יותר מן המסור בידו ולכן איכא למיחש
בכלהו זוגי דעלמא :

שם לינקוט זקפא דידה דימיניה צידה דשמאליה וכו'
ג"ל דהגודל רומן לישראל וכמ"ש במ"א ומניח
ומלגיט גודל ימין ביד שמאל וגודל שמאל ביד ימין כדי
לבלול החו"ג למתק הגבורה בחסד וזוהו יתגבר על
הסט"א. ומ"ש הוה עובדא עד מאה וחד ופקע שידא ג"ל
בס"ד הטעם שפקע צק"א מפני שמספר ק"א הוא
מיכאל שהוא שר החסד והקליפות אין להם יניקה מלד
החסד אלא רק מלד הגבורה. ועוד ג"ל בס"ד דכתבנו
במ"א פלוני חלוו ס"מ הם רע וחלוו אל הם מלד הקדושה
ולעתיד יתבטל הרע שהוא ס"מ וישאר רק אותיות אל
וידוע כי המוזיקין הם מלד פלוני אך הם מן הרע שבו
שהוא אותיות ס"מ שמספרם מאה ולכן השד הגיע דבריו
עד מאה שהוא מספר ס"מ דאחיו בהם דאין לו אחוזה
באותיות אל דפלוני ולכן כשאמר אחריו מאה ואחד פקע
השד מחמת מספר א' אחד שהזכיר אחר המאה שהוא אין
לו אחוזה במספר א' אחד אחר ס"מ דפלוני. וזוהו ניחא
נמי להבין מאמר שאח"כ בך ק"א דקאמר נפתח באל
ויסיים באל או יפתח בלא ויסיים בלא ולריך טעם מאי
רבותייהו של תיבות אלו שהם אל או לא. וזוהו מוזין
ספיר כי רוח רעה ומוזיקין אין להם אחוזה באותיות אל
או אותיות לא שיש בשם פלוני :

דף קי"א אס תחלת גדה היא הורגת אחד מהם
פירוש אם נזדמן אותה שעה שם איה
מוזיק מן השדים בעת שבערה אשה בין תרי גברי או
איתו מוזיק ויזק את אחד מאלו והורגת ר"ל מוזיקת שתיה
סיבה

סיבה שיזק אחד מהם אצל אם לא נמלא אותה שעה
מוזיק עומד לא יהיה מזה נזק. מיהו דע כי הדבר פשוט
דכל דברים אלו לא נאמרו אלא בזמן קדמון שהיו השדים
והמוזיקין מלוויים הרבה והיו מניגים ממויגים שונים ועתה
נחלשה הסט"א נחמטטו אלו ג"כ :

דף קי"ב פלגיא בר פלגתא לחינא מיל וכו' פירוש
כיון שקורא לחינא בשמו תרגיש רוח רעה
שיש אחר שם עמו ולא תתגרה להזיקו באותם מוס. והא'
דלריך להזכיר שם אמו כי רוח שומעת שתי שמות של
זכר ונקבה תחשוב שיש עמו שנים איש ואשה והרי
נעשו בין הכל שלשה וזכרחה מן איתם המים כי בשלשה
צורחים דארו"ל שלשה לא נראין ולא מוזיקין :

שם ואל תשב בגבחה של עיר ותשנה עיין פירוש רש"י
ז"ל. וק"ל לפירושו א"כ למה תלה הדבר בגבחה
של עיר לימא ליה אל תשב במקום עוברים ושבים ותשנה
דימלא עוברים ושבים גם בצקעה של עיר. וג"ל בס"ד
הכונה דעל הרוב בעיר הגבויה צהר אין שעה שלה
שבו בנין הבתים הוא שיה, אלא יש ג' הדוגות בקרקיעתה
דהיינו בתים צנטיים בשפולי קרקע העיר ואילו אין נח
בדירתם כי יקבלו רוח מעופש מן העמק ששם יתקבץ
וואסף הזבל והסרחון ולחלוות העמק והדריס צבתיס
ההם לא יילא דעתיהו, ויש בתים צנטיים בגבחה של עיר
דהיינו בשטח העליון של קרקע העיר ואלו גי'וליס מן
העיפוש וכיוצא אך לפעמים יזדמן רוח סערה קשה שמגיע
להם יותר מן התחתונים ומבבל דעתם, אבל אותם בתים
הצנטיים בשטח האמצעי דירתם טובה מכל לך כי הם
רמוקים מן העיפוש של העמק וגם אין שולט בהם רוח
קשה. ולכן כיון דשמעתתא צביא לילותא לך על דירה
שהיא בשפולי העיר לא הולרך לזנות לו כי זה רואה
כל אדם ברעתה מלד רוח העפוש והסרחון הנגיע שם
תמיד מן הלחלוות ומן האשפות הוורקים חוץ לעיר
בשפול שלה, אך הולרך לזנות על דירה שהיא בגבחה של
עיר דהיינו בשטח העליון שלא ישב שם וישנה דאע"פ
ששם האויר הוא טוב ונקי עכ"ל מחמת גובהו שולט בו
לפעמים רוח קשה וחזק אשר יבלבל דעת האדם לכן
זוהו אל ישב שם וישנה אלא ישב בשטח האמצעי שהוא
טוב תמיד בכל עת :

שם ואל תדור בעיר שראשיה ת"ח עיין פירוש רש"י
ז"ל. ועוד ג"ל בס"ד כיון שדרכם למנות את ת"ח
לראשים א"כ יש חשש פן גם לו יסכימו עליו למנותו מן
הראשים ואז יתבטל מלמודו. או יובן בס"ד דהטעם מפני
שהראשים לריבים לומר את המון העם ולהוכיחם במילי
דשמייה ולכן המון העם שוגא"ס אותם ומדברים אחרים
דברים של ציון וכמ"ש בגמרא האי לורבא מרבנן דרחמי
ליה בני מתא משום דלא מוכח להו במילי דשמייה, ואם
הראשים האלה הם ת"ח אז יהיו כל הת"ח שגוא"ס אצל
המון העם ואפילו אותם שאין להם עסק עמהם כי כן
היא המדה והמנהג צבונה"ר אס אדם עם הארץ יש לו
אזוה דבר עם אחד ת"ח הוא איה וידבר סרה על כל
החכמים, ולכן אל תדור בעיר זו פן תהיה שגוא ללזים
אלו על חנם. או יובן בס"ד אס הראשים ת"ח מוכרח
להרבות בתכשיטין לנשים שלהם מאחר שהם פרנסים
של העיר לריך שיתכבדו נשים ואל"כ אתה תרעה אשתך
ג"כ לעשות לה תכשיטין רבים כמותם באומרה כמו שאלו
הם חכמים ועושין תכשיטין לנשיהם גם אתה תעשה לי
תכשיטין כמותם אע"פ שאתה חכם :

שם ואל תמנע מנעלים מרגליך. פירוש לאו מנעיה
הלוך ד' אמות שלא ילך יחף אלא אפילו שיעור
אמה אחת מוית לזות לא ילך יחף. אי נמי זהירו על
יוה"כ ויום ע"ב שהולכים יחפים עכ"ל לא ילך יחף לגמרי
והלא

אלא ילבש מנעלים של בגד וכאשר הזהיר בזה הגאון
ב"ח ושאר פוסקים :

שם עשה שבתך חול ואל תלטרך לבריות. הא דאמר
שבתך ולא אמר שבת, ג"ל כי ידוע דעונג שבת
של אכילה ושתייה יתייחס לגוף האדם אך שמירת שבת
במלות שבו תתייחס להש"י"ת ואם היה אומר עשה שבת
חול היה איש שונה ופתי מבין שיחלל השבת במלאכה
בשכירות כדי שיקח בשכירותו אכילה ולא ילטרך לבריות
זה אינו, לכן אמר שבתך ר"ל עונג אכילה ושתייה זה
יתייחס לך עשה חול ר"ל שתאכל בלמנוס כמו בחול ולא
תלטרך לבריות ליקח בתורת זדקה כדי לאכול בהרווחה
אבל שבת המתייחס להש"י"ת שהוא שמירת מלותיו לריך
לשמרו ולא תחללו אפילו אם אין לך מה לאכול :

שם והוי משתדל עם אדם שהשעה משקת לו. ג"ל
בס"ד משקת ר"ל משמחת כי שחוק הוא לשון
חדוה כמו לחוק עשה לי חלקים כל השומע יחוק לי
ותרגמוו חדוה עבד לי ה' כל דמעט יחדי לי, ויש אדם שיש
לו הללחה שאינו מפסיד אלא רק מרויח את הרווחתו היא
נהוגה וטבעית שקונה סחורה בעשרת אלפים דגרים שיש
לו קרן מודדים ומרויח בה אלף דיגרים שהוא עשרה
למאה דהרויח הזה הוא נהוג וטבעי וזה האדם לא ישמח
על אשר לא הפסיד וגם לא ישמח כ"כ בריוח כזה שהוא
עשרה למאה הנהוג אע"פ שהרויח הוא אלף דיגרים, אבל
אם קנה סחורה במאה דיגרי והרויח בה אלף דיגרי הוא
שמח שמחה גדולה, ואדם כזה דהרויחים שלו אינם כפי
הנהוג אלא על חד עשר הנה זה נקרא שעה משקת לו
פירוש משמחתו. או יובן משקת מלשון טפח שחוק שיראה
ימיו כפלים באיכותם מחמת רוב טובה ומנוחה שרואה
מכל לך :

שם איני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות. פשט
המאמר קשה להולמו אך יוליא רשב"י דברים
כאלה מפיו לרבו, ואפילו אם נאמר שהוא לשון גומא, ו
ועוד והלא כבר נמסר למלכות שהוא חנוס בבית האסורים
כדי להרגו ומה יוסף לו במסירה מחדש. וג"ל בס"ד
דאין כונה רשב"י על מלכות הרשעה ח"ו אלא כונתו על
מדת המלכות שבקדושה אשר בעשר ספירות למעלה
שבירה מסור פועל הדין והעונש כגודע. וידוע כי יוחאי
אצוי של רשב"י היה אדם גדול בתורה והתנאים הגדולים
קורין אותו חביריני. וכונתו לומר שאומר ליוחאי אבא
שיעניש אותך ע"י כונת הירדות לו בעבור שאין אתה
מלמדני תורה, ומאחר דפעולת העונש היא נמשכת מן
ספירת המלכות לכן א"ל מוסרך למלכות. וכן היו מענישים
הלדיוקים כגפ"א שהיו בסוד המלכות, וכאשר עשה
ר"א לרבן גמליאל שהענישו בצפילת אפיס שהיה עושה
ביום, וכנ"ו בגמרא דמיושא :

שם אס בקשת ליחוק היתלה באילן גדול. ג"ל בס"ד
הכונה אס בקשת למסור עלמך על קדוש השם
כמו הרוני מלכות, או שתתלה לשלוח נפשך לקליפות
להוליא משם גי'וליי קדושה בסוד נפילת אפיס כנ"ו בספר
הכונות לרבינו הארי"ז ז"ל או התלה באילן גדול, אילן ה"ס
יחוד הוי"ה אדג"י שהם מספר אילין ורומזים לתו"מ שהם
קבה"ו זהו באילן גדול כלומר זו"ן דאילנות בסוד הגדלות
ליחד קבה"ו. והנה רש"י ז"ל פירש אס בקשת לומר דבר
שיחא נשמע לבריות ויקבלו מומך. וקשה אך וכנה לאמורה
בד"ה בלשון חניקה. וראיתי להרב עיון יעקב ז"ל שנגרש
בזה, ומה שרעה לתקן עדיין אינו מיושב בזה הלשון
כי ליחנק משמע דקאי עליו ואינו פועל יולא לאחרים
דא"כ הול"ל לחנוק. ובערך פירש אס ריית לשאל בדבר
איסור בלימוד שאתה לריך לדון דין חמור כדי נפשות,
שאל לחכם גדול ועשה כהוראתו עכ"ל. וגם על זה קשה,
והלא

והלא דיני נפשות בעלו בחיותו זמן של הלוואה הזאת. וכל
 בס"ד ליישב דרך הערוך ז"ל כך אם בא לידך דין
 אשה ח"ס הן בענין גיטין הן בענין קדושין הן בענין
 ענוה ותורה להחיות אותה לא תפסוק היתר שלה
 מדעתך בלבד אלא תחלה בחכם גדול שיהיה גם הוא
 מסכים בהיתר זה, והואיל והיתר אשה ח"ס בחנק
 והמורה היתר ח"ס בעשות גורם שיכשלו אחרים באיסור
 חנק לכן קרא להוראה זה שמורין היתר בא"ח בלשון חנק.
 כן ג"ל ליישב דרכו של הרב הערוך ז"ל:

וכדרך

אחר ג"ל בס"ד לסי פשט המאמר דרבי
 עקיבא היה נמנע מללמוד מפני שהיה ירא
 עליו פן יסתכן ביד העכו"ם מאחר שהוא נתפס להריגה
 בעבור ת"ת ולכן עשה לו משל דהפרה מונעת חלבה
 מוכנה אם חוששת שיחנק בו, ורשב"י השיב לו מי הוא
 זה בסכנת החנק הוא העגל, והוא לא חכפת לו ורולה
 לינק אפילו אם יחנק, ולכן כיון שראה שהוא מוסר עלמו
 בסכנת החנק על ד"ת, לכן לימדו עילה טובה כשיבא
 ללמוד תורה במקום גזרה אשר כינה במשל לסכנת חנק
 יתלה בזה גדול, כלומר יסתכל ללמוד תורה בזמן הסכנה
 מאדם גדול בתורה ומעשים כדי שזכותו יגן עליו שלא
 יהיה בסכנה בזה לימוד התורה שלומו ממנו, וכמ"ס
 שלום רב למהוה תורתך ואין למו משכול מגזרות העכו"ם
 מחמת לימוד התורה:

שם

למדנו בספר מוגה מאי היא קשה מה שאלה זו
 הלא הטעם מובן מאליו כדי שלא ילמוד בעשות.
 וכל בס"ד דק"ל למה היה על בני ולא היה על עלמו
 ולכן שאל מאי היא מה לימוד יש שהקפיד בו על בני
 ולא הקפיד על עלמו, ומשני בלימוד חכם, ולכן היה
 על בני שערין לא למד והלימוד יהיה אלו חכם אבל
 על עלמו לא היה שהיה כבר למד כל המקרא ומה
 דהוה היה ומה יועיל לו עתה ספר מוגה. ודע כי הם
 לא היו לומדים מתוך הספר אלא המקרא תורה שבכתב
 ולא תורה שבע"פ:

שם

ואל תבשל בקדרה שבישל בה חבירך. קשה למה
 דיבר לו בזה ברמז ואמר לו בפירוש לא תשא
 גרושה. וכל בס"ד דבר עמו בלשון זה להודיעו עמו
 של דבר משום דאין אשה כורתת ברית אלא למי שעשה
 כלי, ולכן כינה את האשה בשם קדרה כי בעלה הראשון
 עשה קדרה שהיא כלי ולכן אליו דוקא כורתת ברית
 באמת ובתמונה, ולא לבעל שני. ומה יבין דין אחר
 דגרושה מן החירוסין לית לן בה. ומ"ס רב פסח בגרושה
 בחיי בעלה ז"ל מה הפרש יש בזה בין אם בעלה הראשון
 חי או מת, והלא כיון דשאת כאשר על בעלה הראשון
 ולגבי ידעה חסוד כמה שאין לה עוד תקוה לחזור אליו
 כדי שיהיה לה נמשך אליו. וכל בס"ד דאין החשש
 שמא יהיה לה נמשך אליו אלא הכונה כי
 היא חוזרת לענושין שהיה בניו לבניה בעת תשמיש,
 כי כאשר נמשך עמה בעלה הב' וזכרת מה שהיה
 לה בתשמיש עם בעלה הראשון, וגמלא נעשה מחשבת
 פיגול וזרה נעשה בתשמיש של זה הב', וכל עוד
 שבעלה חי אפשר שתזכור, אבל אם מת כיון דגזרה היא
 מן השמים שהמת ישתכח מן הלב א"כ לא תזכור אותו
 וממילא לא תזכור גענושין שלו ומחשבתה רק בבעלה
 השני. והנה הרב עיון יעקב ז"ל הקשה אמאי לא קא
 מזהיר להפק שאלה לא תשא ח"ס שגירס את אשה.
 ותירך ה"ס מנרש לרזנו ואינו זוכרה ע"ש. ודבריו
 תמוהין דהא מייטי עלה אמר מר ארבע דישות במטה.
 אך באמת אין התחלה לקושא זו כי הוא עתה מלוה
 דברים השייכים לעלמו שהוא ח"ס ואינו מלוה לאשה:
שם וחכ"א אפילו באלמנה לפי שאין כל האלבעות

שם

לא תגני בלא ק"ש. הא דקרי לה מטה ארמית
 כי כוחות החילונים הסובבים בליה באים להדבק
 במטתו של אדם וע"כ ק"ש דוחה אותם כמ"ס יפול מלך
 אלק ורבה מומיניך ולכן אם אינו קורא ק"ש אז דבקים
 במטתו וזה נקראת מטה ארמית שבדקים בה כוחות
 החילונים

החילונים ולמד לא תנסוב גזרת ג"ל אע"ג דנתגיירה
 עכ"ז יש בה תערוכות חלקים של אבות ואמה שהם גוים:
שם נזחא דגמלא דא דא. ג"ל דלפעמים הגמל יושב
 בארץ ואינו מקבל לזון גם אם יבדו מכת מות
 כאשר נמלא כוחה במקומות הערביים גם בזה"ל ואפשר
 כי מקודם היה להם לחם של דא דא שעל ידי הלחם הזה
 יקום הגמל, והערביים שדבר זה נמלא אללם בזה"ל יש
 להם אמונה שהיהודים יש להם לחם שיכולים להקים הגמל
 בו ואע"פ שאומרים היהודים להם שאין אמתו יודע בזה
 אין מאמינים. ואפשר דנזחא דארבא ג"כ הוא עד"ז
 שלפעמים נעלמת בקרקע הגהר שטורחים למשך אותה
 ואינה נמשכת בנקל אלא בטורח גדול והיה להם לחם של
 הילני הי"ח שעל ידו נמשכת והולכת בנקל:

והנה

הגם כי כל דברים אלו הם כפשוטן, ג"ל בס"ד
 דלא הזכירום בתלמוד בשביל הפשט שלהם אלא
 כיוונו לרמוז בהם עניינים טובים שנוגעים לד"ת. וכל נזחא
 דתורה הן הן כל אדם גדול וחשוב מכונה בשם שור וכמ"ס
 רד"ק ז"ל ע"פ צבור שורו הדר לו ואר"ל מסרבין לקטן
 ואין מסרבין וכו' וז"ל נזחא דתורה לחם ודיבור שריר ללחם
 לפני אדם גדול הוא הן הן סוכים לדבריו לעשות
 כרצונו. ואומרים נזחא דר"ח זה זה כגרות הגמלא דין
 ג"ל בס"ד ע"פ מ"ס הרא"ש ז"ל ריש פרשת מטות דמלת
 זה פירושו זה הדבר בעינו בלתי שום שינוי כלל אבל
 מלת כה מורה על מכוון הענין ואין הדבר בעינו והו
 טעם אומרים משה נזחא בזה הדבר מפני ששכינה
 מדברת מתוך גרונו, וידוע כי הת"ח נקרא אריה וכמו
 בגמרא והו חשיבות הת"ח שמדקדק לומר השמועה כמו
 ששמעה בלתי שום שינוי ואפילו על שינוי אות אחד קפיד
 כמ"ס בגמרא שהיו מקפידין בדבר המשנה שלא לעשות
 שינוי אפילו באת ח"ו"ש נזחא דר"ח הוא הת"ח זה
 זה שאומר השמועה בלתי שום שינוי שיפול על דבריו
 לשון זה זה. ומ"ס נזחא דגמלא דא דא ג"ל בס"ד רמז
 לבעל דקה ומכנהו בשם גמלא ע"ד מ"ס הכתוב גומל
 נפשו איש חסד הנה עליו ראוי לומר לשון דא דא שהוא
 ענין נשיות ורוממות כמו וירא על כפי רוח וכן כאשר
 יראה הנשר, כן זה בעל הדקה יתרומם וישף במעלה
 בשכר הג"ח שעושה כי למטה זו של גמילות חסדים יש
 שכר גם בהאי עלמא. ומ"ס נזחא דארבא הילני היא
 רמז על עוה"ז המכונה בשם ספינה וכאשר כתבו
 כל המזכרים על מאמרי רב"מ, ור"ל עוה"ז לא ניתנה
 אלא בשביל לעשות בה מלאכת הבורא בנילוני הקדושה
 שנתערבו בסוגים בשבירת הכלים קודם בריאת עוה"ז.
 וידוע כי הילני הוא לשון נהילת הקמח בנפה וכמ"ס
 בגמרא היה קא נהלה קמחא אגבה דמהולתא שהיא
 הנפה וכמו שברוך, ומלת הי"ח ר"ל מהרה כמו אשר
 הי"ח דאיתא בגמרא דשבת, וענין הבורר הוא כמו ענין
 הרקת הקמח דתחלה מרקדים אותו מן הפסולת שבו
 ואח"כ מרקדים אותו להוליא הסולת והוה ברור אוכל
 מתוך אוכל וכן הבורר של ג"ק הוא בשמים תחלה ברור
 אוכל מתוך פסולת ואח"כ ברור אוכל מתוך אוכל ח"ש
 הילני רמז לבורר הי"ח ר"ל מהרה דהיינו תבררו הבוררים
 מן עוה"ז במהרה שכל אדם לריך למהר בבורר זה ישא"ק.
 ושארית הלחם אין לריך לרמוז בו כלום כי הוא נאמר
 לפי פשט המאמר:

שם

מחן דמחזור לבושה ולא נטיר ליה תמינא יומין
 וכו'. ג"ל היינו דוקא בלבוש שהיה בו כינים ולא
 פילה אותם כולם קודם כיבוש אבל כלי שלא היה בו
 כינים או היה בו אך פילה אותו היטב לית לן בה ולכן
 עתה מנהג העולם שאין ממתנין אחר כבוש ח' ימים:
שם שלשה דברים זה רבי ישמעאל ברבי יוסי את
 לפי פשט המאמר:

שם

מחן דמחזור לבושה ולא נטיר ליה תמינא יומין
 וכו'. ג"ל היינו דוקא בלבוש שהיה בו כינים ולא
 פילה אותם כולם קודם כיבוש אבל כלי שלא היה בו
 כינים או היה בו אך פילה אותו היטב לית לן בה ולכן
 עתה מנהג העולם שאין ממתנין אחר כבוש ח' ימים:
שם שלשה דברים זה רבי ישמעאל ברבי יוסי את
 לפי פשט המאמר:

רבי. הנה בשיטת רבינו חננאל הנדפס מחדש גרים
 את רב והיא גירסה הנכונה דרבי ישמעאל נחשב כחלמוד
 לרבי ואין יאמר עליו לשון זון וכן בך שלשה דר"י
 ברבי יהודה נמי גרים רב:

שם

אל תעש מוס בעלמך. הנה לפי טעם המפורש
 בזה שהוא דלא תהוי לך דינא כדדי תלחא וכו'
 הול"ל אל תעשה נזק בעלמך ולא שייך בזה לשון מוס
 וכל בס"ד שהיה כתוב בתלמוד בכ"י תיבת מו"ס שהיא
 ר"ת מקח וממכר או משא ומתן כי כן דרכם לכתוב
 תיבות אלו בר"ת מו"ס אך המעתיקים השמיטו הנקודה
 שלמעלה המורה על ר"ת וכתבו מו"ס בלא נקודה. וגמלא
 שוהו אל תעש משא ומתן או מקח וממכר בלתי אמנעי
 שהוא הסרסור דשמה יודמן בואו משא ומתן שעשית
 חיזה תביעה לשלשה בני אדם שהיו הם הלוקחים ואז
 יהיו שנים עדים ואחד בע"ד ויחבטו ממך ממון על
 אותו מקח וממכר שעשית עמהם ויזילו ממך שלא כדון
 אבל אם תעשה כל מקח וממכר באמנעות הסרסור לא
 יוכלו לעשות עמך קניניה כזו כי הסרסור וי"ו וי"ו
 ככל השלשה הם בעלי דבר. ומ"ס ואל תעמוד על המקח
 בשעה שאין לך דמים פירוש שתעמוד בשעה שיש לוקח
 מהפק במקח לקנותו וזה הלוקח כשיראה אותך עומד שם
 חושב שאתה רואה לקנות ולכן נותן דמים יותר כדי
 למהר גמר המקח לקנותו וגמלא גרמת לו הפסד בחנם.
 או לאידך גיסא שאתה מוסיף למוכר דהרואין אותך עמדת
 על המקח ולא קנית אלא חזרת לאחורין חושבין שבאת
 לקנות וראית במקח חיזה גרעון וחסרון ולכן לא קנית
 ואז גם הם לא יקנו וגמלא גרמת נזק לבעל המקח:

שם

הויין ליה בניס נכפין. נראה כל נכפין ונכפה דנקיט
 כאן לאו נכפין בשד רוח רעה אלא חולי הוא
 שגראה כמו נכפה שעושה לאדם כמו עילוף ויטרוף
 הדעת ויש חולי של רוח המתקשה בגידון המזוי בקטנים
 שיתקמו קלת ידיהם ואלבעותיהם וגם זה הוא בכלל
 נכפה והשי"ת ישמור כל עמו ישראל ברחמים:

דף קי"ג

הני גזיתא נינהו דשמעי סוכיא וכו' ג"ל
 בס"ד גזיתא מלשון לשכת הגזית שפירש
 בערוך ערך גזת י"מ גדולה היתה הלשכה מן הלשכות
 האחרות והוא מלשון יגו שלים מן הים יע"ש וכן אמר
 גזיתא ר"ל אותם שנבדלו ונשמטו ממקום החייל. ומ"ס
 סוכיא לשון מליה הוא והכוונה על רוחות רעות שהם
 הולכים מרכז לרוחות הגדולים כדוגמת הסוכים:

שם

דלא לניף בה סוכיא. לפירוש רש"י ז"ל קשה למה
 תלה הדבר בלגיפת הסוס לימא דלית בה סוכיא
 וכל בס"ד דהעיר שאין לה חומה ודלתים לסגור בלילה
 לריך לה שמירה גדולה בלילה מן השוללים הבאים במחשך
 וגנבים ובורחים במחשך, אך אלו הגנבים אם ישמעו
 לגיפת הסוסים ידעו שיש לאנשי העיר סוכים בתוך העיר
 וממילא יש סוכים מוכנים גם לשומרי העיר ולכן מפחדים
 לבא בלילה לגנוב בתוך העיר דשמה ירגישו בהם שומרי
 העיר או אנשי העיר מכח נביחת הכלבים וירדפו אחריהם
 בסוכים וישיגום ויתפסום משא"כ אם לא ישמעו בלילה
 לגיפת סוכים או בזה ידעו שאין סוכים בעיר לא לשומרים
 ולא לאנשי העיר ולכן באים לגנוב בלילה במחשך באומרים
 אם הרגישו בהם השומרים או אנשי העיר מכח נביחת
 הכלבים ויעמדו לתפסם הם בורחים להם ולא ישיגום כי
 אין להם סוכים לרכוב אלא רודפים אותם ברגליהם
 והם שיתחילו לנוס קודם ודאי לא ישיגום, וגמלא עיר שאין
 נשמע בה לגיפת סוכים תהרבה בה רגלי הגנבים הבאים
 מן החוץ בלילה ואין אדם תרבה במוטה ובשוכ הלב:

שם

אל תדור בעיר דריש מנא אסיא. ג"ל בס"ד לאו
 מטעם שהוא בעל עסקים דא"כ הול"ל דריש
 מאה

בהלחמו עם הילנה ר כמ"ש בגמרא אר"ח ה' נסיבנא בארביסר הוה אמונא גירא בעינא דשטגא ומנות הגשוואין הוה מנייה מגוה הראשנה דכתיב ואתם פרו ורבו והב' היא מנות תלמוד תורה שגלגליו בפרשת וילך ועתה כתבו לכם את השירה ולמדה את בני ישראל ומנוה זו מנו אותה בעלי ספר המנות למנוה אחרונה בתרי"ג מנות ובמנוה זו שגלגליו לכתוב ס"ת ללמוד בו זכה ילליח האדם במלחמתו עם ילנה"ר כי לימוד התורה יהיה עזר גדול לאדם נגד הילנה ר כמ"ש רז"ל אמר הקב"ה בראתי ילנה"ר בראתי לו תורה תבלין וידוע מ"ש בגמרא דרבן של בני א"י לעסוק בתורה תחלה ואח"כ ישא אשה אך בני צבל דרבן לישא אשה תחלה וכמ"ש בגמרא הא לן והא להו ולכן ח"ר יוחנן משום אנשי ירושלים שהם בני ארץ ישראל שדרכם ללמוד תורה תחלה כשאתה יולא למלחמה להלחם עם הילנה"ר אל תלך תחלה בראשנה היא מנות הגשוואין שהיא ראשנה בתרי"ג מנות דהיינו שלא תשא אשה קודם תלמוד תורה אלא לא באחרונה היא לימוד התורה שגלגל במונות ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שזו המנוה היא אחרונה כדי שתכנס בראשנה פירוש אם אתה מקדים מנות תלמוד תורה אז מנוה זו תהיה סיבה שתכנס בראשנה שהיא מנות הגשוואין כי אחר שיהיה האדם ת"ח קפני עליה חניני לתת לו כל אחד בתו לאתה משום דארז"ל לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בתו לת"ח:

ש"ס אל תרבה בגנות. ג"ל בס"ד הכונה אל תרבה עמודך בגנות בשביל עיול לרוח היום יען כי מזה יולד דברים אשר לא טובים תחא כי הגג הוא מקום גבוה והאדם לופה ומביט משם על בתים אחרים ואפשר שיראה לפניו מרחוק אשה עומדת בציתה עוסקת באיזה עסק ואין גופה מבושה כראוי והוא מסתכל בה ויבא לרדו הרבה ותחלה רעה גם יזדמן נשים שומעין בגדים בגנותיהם אחרי הכיבוד וזרועותיהם מגולים והוא רואה מן הגג שלו ומהרהר וכן כיוולא בזה:

ש"ס שלשה מנות עוה"ב. ג"ל בס"ד טעם להני תלתא דארז"ל שלשה נקנים ע"י יסורין והם תורה א"י ועוה"ב וילפי להו מקראי ולכן הדר בא"י שקנה אותה כבר ע"י יסורין אז מניחא הוא מנות עוה"ב. ומגדל בניו לת"ת דארז"ל ברא מוכי אבא לשה"ב. והמגדיל על היין כמ"ש כי השבת הוא משני עוה"ב וכמ"ש רז"ל והיין רומז לין המשומר בענביו שהוא סוד עוה"ב ולכן המכבד את השבת שהוא משני עוה"ב ביולתו בין הגה הוא מנות עוה"ב. ור"ל ר"ת שלשה אלו אתה שהוא ר"ת ארץ ישראל תורה הבדלה וזכה ויבן אמת שאלתי מאת ה' אתה אבקש שתי צבית ה' וכו' וזכה ויבן גם כי אלק בניא ללמות לא אירא רע כי את"ה עמדי הם שלשה הנ"ו שבעצורם חזקה לעוה"ב:

ש"ס שלשה הקב"ה מכריז עליהם בכל יום. ג"ל בס"ד דאמרין לעיל בדף ק"ב דאמרה השירה לרבנן דמכריזו עלך הזהרו בתינוא בני ובתרתו אבא לאביו אמרה לו מכריזו הזהרו בתינוא ובתרתו ולא אמרה בני והיינו שיש כרוז נעשה ע"י בת קול וכוזו זה יתייחס להקב"ה ולכן אומר בכרוז בניך אך יש ע"י מלאך שלוח מן צ"ד של מעלה וזכה לא יאמר בני וכוזו אמר מכריז הקב"ה עליהם והיינו שאומר בני דאז הכרוז יתייחס להקב"ה:

ש"ס ע"ב הכי מניחין בחייון דרבנן קדישי. י"ל מה שייכות יש לשבח זה של שבועתם עם השבח של גדר ערוה המדבר בו עליהם. ומהרש"א ז"ל כתב כמ"ש כל מקום שאתה מולא גדר ערוה אתה מולא קדושה ודבריו סתומים אך נתיישבו הדברים בזה. ור"ל בס"ד דמנינו שהגומר בגדרים וסייגים השייכים לערוה נקרא קדוש וכמ"ש בגמרא הטעם שנקרא רבי רבינו הקדוש בשביל גדר וסייג שגה בעלמו שלא נסתכל באמה שלו ולפ"ו ר"ח ור"א שהיו נזהרים כ"כ בענין ערוה שהיו מסיימו לזונות מסאני בכרעיהו ועכ"ו לא מולו עינייהו לאסתכלי בהו שלא היו מהרהרים אפילו הרחוק כל דכו להם נאה ויאה לקרום בתואר קדישי אך הם אע"פ שהיה להם תצורה גדולה בערוה שראוי להם תואר קדישי יותר מזהלם, הנה הם כשהיו נכשעים בחייון דרבנן היו מכנים אותם בתואר קדישי משמע מדבריהם שהם עדיין לא זכו לתואר קדישי אלא רק החכמים אשר נכשעים בחייהם הנה הראויים להקרא בתואר קדישי דהדרך שהקטן הנשבע בחיי הגדול מזכיר אותו בשבח הגדול שיש בו אשר הנשבע עדיין לא הגיע אליו. ועוד ג"ל בס"ד הטעם שהזכיר עתה דברי שבועתם עם שבה של גדר ערוה המדבר בו עליהם היינו כיון דהמזכיר בערוה ביותר הוא הראוי להיות נקרא בשם קדוש לכך כשהיו נכשעים בחייון דרבנן היו מכנים אותם בשם קדישי לומר מה שנראה בנו תצורת בענין ערוה לאו רבותא דידן היא אלא זכות רבנן הנקראים בשם קדושים הוא המנין עלינו להיות נשמרים מן הילנה"ר בהרחוק ערוה:

ש"ס מי שאינו כועס. ג"ל בס"ד הטעם כועס עולה מספר קנ"ו כמנין י"ב פעמים אהבה ולכן זה שאינו כועס נמשך לו שפע אהבה מן י"ב לרופים של שם הו"ה שכל ירוף שולט במוח אחד צנה כנודע. וגמלא מספר כוע"ם נהפך לו לטובה שיהיה לו י"ב פעמים אהבה מן י"ב לרופים. אך קשה מאחר דהכועס מגונה ביותר דחשיב כאלו עע"ז אך בהעדר הכעס זוכה לאהבה מאתו יתברך דמאי רבותיה בזה. ור"ל בס"ד מ"ש כאלו עע"ז היינו כועס במילי דעלמא, אבל הכא איירי בשבח שאינו כועס במילי דמנוה שהוא מתקדם לכבודו יתברך עם בני אדם שהיו עוברים רגזו יתברך או כרוב הכועס עם תלמידו בשביל לימוד תורה שגמלאו דהמזכיר גם בזה הרי זה הקב"ה אהבה:

ש"ס ומו שאינו משתכר. ג"ל בס"ד שכן מספר תק"ך ולכן זה שלא שכתב ששכר שמשפרו תק"ך וזכה לשפע אהבה מן ארבעים ספירות של ד' עולמות אבי"ע. כי בכל עולם יש עשרה ספירות בכללות והנה ארבעים פעמים אהבה הוא מספר שכר שהוא תק"ך וגמלא כי השכר שפירש ממונו שלא נשתכר בו נהפך לו מספרו לטובה לארבעים פעמים אהבה. ומ"ש מי שאינו מעמיד על מדותיו, ג"ל בס"ד הטעם כי המעמיד על מדותיו יהיה לבו מלא דאגה תמיד שדאג אפילו על מקלת וזוהו שגיגע לו מאחרים אבל אם אינו מעמיד על מדותיו אינו חושש מכל וזול שיהיה הן קטן הן גדול, ולכן אין לו שום דאגה בעבור זאת בלבד, וכמ"ש דוד הע"ה ואני כחרש לא אשמע, ואחי כאיש לא שומע ואין צפוי תוכחות, לכן זוכה שיתהפך מספר דאגה שפירש ממנה למספר אהבה כי החשבון שיהי ויהיינו שיזכה להיות לו אהבה מאתו יתברך שיאהב אותו:

ש"ס שלשה הקב"ה שואן. אע"ג דשנים הראשונים הם מירי דאסורא וכל העושה אסור הוא שנוי לפני הקב"ה, נראה יש שגלה בשמים אלה ביותר מפני שהוא חושב כאלו אין הקב"ה יודע מה שבלבבו ולכן בשמים אלו רק הקב"ה שואן אבא ז"ל של מעלה אין מזכירין חטא זה שהוא בלב. והנה זה יפסיד הרבה שיתנהג עמו הקב"ה מדה כנגד מדה כי לפעמים האדם עושה עבירה לשמה שכונתו לטובה אך צ"ד של מעלה שאין רואין הלב מחייבין אותו כי המה ראו עשה עבירה נמורה אך הקב"ה שרואה הלב יזכה, ואם זה האדם נראה ממונו דברים אלו אשר מורין כאלו הוא חושב שאין השי"ת יודע מה שיש בלב ח"ו א"כ אך יזכה בעבירה לשמה שיהיה נטול מכת ראיותו יתברך בלב. ובענין השלישי שמעיד יחדי הוא שנוי לפני הקב"ה ביותר, בשביל כי מזה ילא מוק לישראל שאז גם השטן רולא להעיד עליהם יחדי. וכן מנינו לרז"ל בדיון של מעלה ביום ר"ה שאומר לשטן הבא עדים ומביא מלאך הממונה על חמה להעיד, וכשיראה להביא את מלאך הממונה על הלבנה לא ימלאהו מפני שהלבנה מכוסית דכתיב בכסה ליום חגיו וכוזו במדרש ולפ"ד של זה שמעיד יחדי יאמר השטן גם בזה חסני ערות יחיד שהוא מלאך הממונה על חמה וכיון שמוה ילא חובה לישראל לכך הוא שנוי לפני הקב"ה ביותר:

ש"ס ואר"י פולחו אתנהו ב"י. נראה הכונה דשלשה אלה הקושי שלהם מלוי בסומא יותר מן הפקח כי יש אדם מכיס אותו מעט והוא לועק הרבה שגראה מכת העקפה שהם מכיס אותו מכת מות ואינו כך, ולכן הרואה בעיניו לא יתבהל מכת לעקפו וילטער, אבל הסומא שאינו רואה בעיניו ההכאות ורק שומע לעקה גדולה ומרה מתבהל ומלטער שחושב שמכיס אותו מכת מות, וכן ה"ה להזעק מכת חבורה או פליעה או חיזה מכה שיש לו בגופו, ולכן הרחמנין אם הם סומין חיייהם אינם חיים יותר מן הרחמנין שהם רואין בעיניהם, וכן הכעסן שכועס על דבר שלא נעשה כרצונו אם הוא אינו רואה חושב שהשני הוא עלום ורצ ויתכעס ביותר וכן אינו הדעת שנאמא מודבר כל דכו שיש הפרש בים אם רואה בעיניו שרואה שאין להכלוך רב מאד, משא"כ אם אינו רואה ומלייר דעתו שהכלוך רב מאד וילטער הרבה ואינו כן:

ש"ס וי"א אף הזונות. הא דלא חשיב זה ת"ק. ג"ל בס"ד דאיתא בשבת דף ל"א יאמרו זונות מפרנסות זא"י ת"ח לא כ"ס. נמלא הזונות אע"פ ששואן זא"י בלב עכ"ו בגלוי עושין פרנסו זל"ז שהוא מורה על אהבה, ולכן ת"ק לא חשיב זה בכלל, והא דלא חשיב ת"ח שבבבל משום דהוא נקיט דבר שיטני בכל אותו המין כולו ובכ"מ, אך זה אינו אלא בבבל: ש"ס וי"א אף ת"ח שבבבל. קשה אך יזויר דבר זה של שגאה להיות בין ת"ח. ור"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגלים דף י"ט ע"ב וז"ל: גם רע כי אם ימלאו דבור אחד שני נשמות משרש אחד כשני אחים או כשני חברים, יהיו שניהם שואנים ומקטרגים זל"ז בטבעם בלי ידיעה דאע"ג דאגהו לא חזו מזליהו חזי לפי שניהם זה חפץ לינק מן השרש הכוא יותר מחבירו והם מקטרגים זל"ז בטבעם, ולכן אם ישנו לדעת ברוה"ק שניהם משרש אחד אז ודאי היו אהבים זל"ז. ודע כי אין זה אלא כאשר המה שניהם בתים וכו' עכ"ל ע"ש. הרי ידעת הסיבה מה שיהיה לפעמים שגאה בין ת"ח אע"פ ששניהם זל"ז. וקאמר כאן דבר זה אינו מלוי אלא בת"ח שבבבל ואין הכונה שכולם הם כך אלא הכונה שימלא בהם קלת ת"ח שיהיו

שואן זא"י, אבל בא"י לא ימלא בואת כלל דאע"ג שגם שם אפשר להיות שני נשמות שהם משרש אחד בשני ת"ח עכ"ו מאחר שהם דרים בא"י או מכת קדושה א"י שורה עליהם רוח"ק שידעו הנשמות שלהם שהם משרש אחד ואז יהיה כל אחד כופה טבעו לבלתי יתקנא מחבירו וממילא לא יהיה ביניהם שגאה מחמת קנאה וכמ"ש רבינו ז"ל אם ישנו לדעת ברוה"ק שניהם משרש אחד היו אהבים זל"ז ולכן לא ימלא דבר זה אלא רק בת"ח שבבבל כי מחמת המקום אין שם השראה רוח"ק על כולם כראוי. וכמ"ש רשב"י בזהר ח"א דף רכ"ד על חברייא דבבל, ח"ל דהא לוריא קדישא ורוחא קדישא אתערי מנייהו וינקי מאורא ורוחא דרשואא אחרא וכו' ע"כ. וכיוצא בזה אמרו בגמרא בהספידו של רב הונא ראוי היה רבינו שחשנה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו ש"ס חמשה דברים זכה כענין את בניו. ג"ל בס"ד שיקר לוואתו היתה על הזנות כי זו המדה הרעה שגרממה עליו בחורה, אך לזות לרדך מעיה לשלם אתנן והעבד מזהין יש לו דמעשה ידיו הם לרבו לכן זכה אותם על הגזל כדי שיתנו ממנו אתנן, מיהו אם יהיה להם שגאה זע"ז לא יוכל לגזול שכל אחד יגלה על חבירו, לכן זכה שיהיה זא"י כדי שיהיו קשר רשעים לגנוב ולגזול ולא יודע הדבר. ועדיין לרדך להם דבר אחד כי העבד נותן לו רבו עסק לעסוק בו כל היום ואינו רואה שיהיה צל ואם יהיה העבד אהוב את אדונו לא יראה להשליך מלאכת אדונו וילך אלל הגוה שגזמנה לו בעת שהוא עוסק במלאכת רבו כי חושש להפסיד ממון רבו. לכך זכה שילמדו לשונם לדבר שקר כדי שאם יוכיחו רבו אז תכף ישיב לו התגלות בהמלאות של שקר ומרמה וגמלא ע"י כל זה המה עושים הזנות אשר אהב כענין:

ש"ס מנין שאין שואלין בכלריים שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש בס"ד בפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם היום כי מספר ישראל תקמ"א ועם מספר הוי"ו במלוי יודין שהוא ע"ב גשלים תרי"ג כמנין רמ"ח אברים וס"ה יודים שבאדם שהיו נשמרים וחיים וקיימים כולם וא"כ כיון דהמספר הנ"ו מכון כנגד רמ"ח אברים וס"ה גידים שבגופם זה יורה שהם למעלה מן המערכה של טובים ומזלות ולכן אין להם לשאל בכלריים יען דכתיב בכו תמים תהיה בכל רמ"ח אברים וס"ה גידים כי מספרם מכון בחבור שנק עם שם ה' אלקיך שזה יורה שאתה נשפט למעלה מן המערכה של טובים ומזלות:

ש"ס תפילין בראשו ותפילין בזרועו וליצית בבגדו ומזוזה בפחתו. י"ל הול"ל בקלרה תפילין וליצית ומזוזה. ור"ל בס"ד דנקיט בתפילין ראשו וזרועו דא לאפוקי אי אית ליה חד מנייהו לא הוי מנודה. ונקיט בבגדו גבי ליצית לאפוקי טלית שאולה דתוך שלשים שטור ואחר שלשים מחייב משום מראית העין ולא הוי כמנודה. ונקיט בפחתו גבי מזוזה לאפוקי דר צבית גוי דפטור כל שלשים יום דבתוך אמר רחמנא ולא בית גוי ולז"א בפחתו ר"ל שלו משא"כ אם נקרא על שם הגוי דפטור. ור"ת שלשה אלה מזו"ת מזוזה ליצית ותפילין. ומ"ש מונע מנעלים ר"ל דאין לו אונס אלא הוא המונע. ומ"ש וי"א אף שאינו מוסב בחבורה של מנוה הא דלא חשב זה ת"ק משום דיש לו תירוק אולי יבואו שם בני אדם שאינם מהוגנים ועיין בתוספות:

דף קי"ד אכול צלל וקצ צלל. ג"ל בס"ד אותיות הקודמים לאותיות צלל שהם עומדים בצילם הם אותיות אהב שהם מספר. מלכזה כי המלמד עלמו לאכול מאכלים חשובים זה כל ימיו משועבד לטבע ומשועבד

ש"ס וי"א אף הזונות. הא דלא חשיב זה ת"ק. ג"ל בס"ד דאיתא בשבת דף ל"א יאמרו זונות מפרנסות זא"י ת"ח לא כ"ס. נמלא הזונות אע"פ ששואן זא"י בלב עכ"ו בגלוי עושין פרנסו זל"ז שהוא מורה על אהבה, ולכן ת"ק לא חשיב זה בכלל, והא דלא חשיב ת"ח שבבבל משום דהוא נקיט דבר שיטני בכל אותו המין כולו ובכ"מ, אך זה אינו אלא בבבל: ש"ס וי"א אף ת"ח שבבבל. קשה אך יזויר דבר זה של שגאה להיות בין ת"ח. ור"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגלים דף י"ט ע"ב וז"ל: גם רע כי אם ימלאו דבור אחד שני נשמות משרש אחד כשני אחים או כשני חברים, יהיו שניהם שואנים ומקטרגים זל"ז בטבעם בלי ידיעה דאע"ג דאגהו לא חזו מזליהו חזי לפי שניהם זה חפץ לינק מן השרש הכוא יותר מחבירו והם מקטרגים זל"ז בטבעם, ולכן אם ישנו לדעת ברוה"ק שניהם משרש אחד אז ודאי היו אהבים זל"ז. ודע כי אין זה אלא כאשר המה שניהם בתים וכו' עכ"ל ע"ש. הרי ידעת הסיבה מה שיהיה לפעמים שגאה בין ת"ח אע"פ ששניהם זל"ז. וקאמר כאן דבר זה אינו מלוי אלא בת"ח שבבבל ואין הכונה שכולם הם כך אלא הכונה שימלא בהם קלת ת"ח שיהיו

ומשועבד לבני אדם דלוה ואוכל אך המסתפק באכילה של
 בלל זה יש לו מלוכה על הטבע והוא בן חורין דאינו
 חייב לבני אדם כלום וז"ל אכול בלל ואז שב בלל ר"ל
 ביילם של אבותיה בלל שהם מספר מלוכה. או אכף לשון
 כפיפה כמ"ש אכף עליו פירו דאם מלמד עלמו במחללים
 חטובים אז ירבה כח התאוה בקרבנו ולועק הב הז אך
 המסתפק בדבר מועט וקל אז כח התאוה שבו כופף פ"ו
 ואינו לועק כלום :

שם פחות ממיכלך וממסתיך ותוסף על דירתך. ג"ל
 בס"ד הכונה מו שיש לו בית בני במדרגה תחתונה
 בלבד ורואה להרחיב גבולו שיבנה מדרגה שניה שהיא
 עליונה ע"ג בתים התחתונים וכן מדרגה שנישית שהיא
 מגדלים ע"ג העליונה הנה בודאי דירת מדרגה השנית
 וכ"ש השלישית היא טובה מאד מן דירת הבתים שהם
 מדרגה התחתונה ורק יש קושי בשנית ובשלישית מלד
 עליית הסולם של המדרגות שיש בהם טרחא ומתשים
 כוחו של אדם וכמ"ש ר"י שהזקן מחמת עליית המדרגות.
 אמנם כל הטורח הוא רק לאדם שהוא אוכל כדי שצבו
 או חזק לו עליית המדרגות שעולה בהם ככרם מלאה
 אבל המוקיים מאמר הגמרא אכול שליש כרישך וסתה
 שליש כרישך וישאר שליש ריקן הנה זה לא אכפת לו מן
 עליית המדרגות דאינו ניווק. וז"ש פחות מאכילתך ושתיתך
 כדי שתהיה כרישך חסרה ואינה מלאה ואז תוסף על
 דירתך צבנין שניים ושלישים כי עתה לא תיווק מעליית
 המדרגות שתעלה בהם. ועוד ג"ל בס"ד דהחכם דירתו
 היא צבהמ"ד לעסוק עם בתורה בימים וגם לרבות הלילות
 ואם ירבה באכילה ושתיה מביאחו לידו שינה ולא יוכל
 לילך בלילה לצבהמ"ד שהוא עיקר דירתו לעסוק בתורה
 כי מאלל מביא לידו שינה ומוכרח להשאר צביתו לשון
 צמעותו וז"ש פחות ממיכלך כדי שלא תתגבר עליך השינה
 ואז תוסף על דירתך הוא צבהמ"ד ששם הוא עיקר דירתך
 שתוכל לישב עם גם בלילות לעסוק בתורה. או יובן עיקר
 דירה של אדם הוא עוה"ב שהוא דירה הגלגתית ואם האדם
 ימלאם באכילה ושתיה יוכל להסוף על חלק עוה"ב מן
 המזנות הרך להם דמים. אי נמי האשה נקראת ביתו
 ומזנה שילמאם באכילה ושתיה שלו ווסוף על קולאות ביתו
 זו אשתו וכמ"ש רז"ל יפרנס אשתו יותר מכדי יכלתו
 שהיא תלויה בו והוא תלוי בניו שאמר והיה העולם :

שם דאכיל איתא עמי בעלייתא. ג"ל הכונה מאכל
 שיש בו שומן הרבה על הרוב לא יוכל מוג צטן
 האדם לסבול אותו וע"כ יהיה לו חולי מעיים שררך
 להסגר בעלייתו שיתאחו לחן חזיק לו. ומ"ש אקילו
 דמתא שבי ג"ל דרך הלצה כי דרך האשפה להניחה
 בסוף העיר אחרי בתי הישוב וכן דרך הקלבים ג"כ
 לעשות מלאכתם אלל האשפות בסוף העיר אחרי בתי
 הישוב מפני זיהומם הרם והזבל של הבהמות, והנה האוכל
 ירקות דוקא אינו חייב לקלבים כלום לכן יוכל לישב בבתים
 הסמוכים למקום האשפות הסמוך למקום הקלבים כי אין
 נושה אדם בו משא"כ המלומד לאכול צטר שהוא חייב
 לקלבים תמיד אינו יכול לישב בבתים הסמוכים לשם
 שהם בסוף העיר כי הקלבים מניינים שם ויחצבו אותו
 תמיד כיון דמזוי לפניהם :

דף קט"ז דמפיק ליה מאריה לחירות ויהיב ליה
 כספא ודהבא. הא דהויב. הא דהויב. שתי חלוקות
 ולא סגי ליה בחדא. ג"ל בס"ד דאם עשה לו שתי חירות
 וממון יש סברה לומר דאח"כ העבד לא יסכתו בעבור
 שהוליו לחירות כי מאחר שהעשיר אותו בכסף והב
 יבוס לומר לפני בני אדם שהוא היה תחלתו עבד אלא
 יזכיר חסדו בענין מתנת כסף והב א"ד לררך להזכיר
 על שתיסה, והשיב דחייב להזכיר שתיסה והיינו לאדווי על
 רז"ל

רז"ל ע"פ למנא על השמינית ופרשנו הטעם למספר
 שמונה רמז לצינה שהיא ספירה שמינית ואין אחיזה
 לחיובים עם ומשם ימשך לנו שפע החירות, ולכן מוזמרים
 שרמז בהם דברי דברים של הפת"ל אמרם בגלות ויגיון.
 ומ"ש משכיל ע"י תרגומן, ג"ל בס"ד משכיל אבות שם
 כלי המסורגמן הוא כלי של הדרשן שבו משקה מים
 של הדרשה לרבים, וגם עוד לררך שיהיה המסורגמן
 משכיל להבין הדברים ולהבין לרבים. ומ"ש לדוד מוזמור
 ששרתה עליו שכינה ואח"כ אמר שירה, ג"ל בס"ד
 ע"פ מ"ש צוהר קדושים דף פ"ד דוד אחרת אית ליה
 לקב"ה דליתו ממונה על כמה אוכלוסין עלאין ומשריין
 וכו' ע"ש והטובה על בחינת המלכות שגם היא מכונית
 בשם דוד וה"ש השכינה לכך דריש שפיר כאן לדוד מוזמור
 ומוזמור לדוד על השראת שכינה שגם היא מכונית בשם דוד :
שם לא מתוך עללות ולא מתוך עלבות וכו'. ג"ל בס"ד
 נקט הקל תחלה כי עלבות מאים משחוק ודברים
 והשחוק מאים מעצבות והקלות ראש מאים משחוק ודברים
 בטלים מאים מן קלות ראש כי ע"י דברים בטלים
 נמשך האדם לשקר ולשה"ר ולזנות שהם חמורים. וג"ל
 בס"ד דדברים אלו דנקיט כאן נמשכים מן ארבעה
 יסודות, והיינו עללות ועלבון מיסוד העפר, ודברים בטלים
 מיסוד הרוח כמ"ש רוחא ממללא, ושחוק מיסוד האש ולכן
 פני השחוק מתאדמים, וקלות ראש מיסוד המים רמז לדבר
 קל על פני המים שהמים קלים לרדוף. נמלא הם
 חמשה המעכבים השראת שכינה ובהעדרם תשרה שכינה
 ע"י שמחה של מלוא, והיינו שמחה אבותית חמשה רמז לא
 תועיל השמחה אלא רק בהעדר חמשה דברים הנזכרים.
 ומ"ש וכן לדבר הלכה וכן לחלום טוב נמלא השמחה
 תועיל להשראת שכינה ולחלום וגרמזו באבותיות שמחה
 שהוא ר"ת מועלת שכינה חלום הלכה :

שם הלל זה מו אמרו. ג"ל בס"ד שואל הלל זה שאנחנו
 אומרים בכום רביעי דמתחיל מן לא לנו ה' לא
 לנו אבל שני מוזמרים ראשונים הללויה ובלאת פשיטא
 ליה דמרע"ה וישראל אמרו, ולזה מביא דברי התנאים
 ד"א גם זה אמרו משה וישראל ו"א יהושע וישראל ו"א
 דבורה וברק. ומ"ש הם אמרו לא לנו ה' לא לנו ג"ל
 דק"ם היתה בלילה וכן מפלת חיל סיסרא בלילה דהכוכבים
 נלחמו וכן מפלת חיל סנחריב בלילה וכן בהמן בלילה
 ההוא נדה שנת המלך ולכן כולם אמרו פסוק זה לא
 לנו ה' שהוא ר"ת ליל שהתחילו מן פסוק זה והם אמרו
 כי לשמך תן כבוד והשיב למעני למעני אעשה למען שם
 הנכתב ולמען שם הנקרא כי השם נכתב ב"ה ונקרא
 בא"ל דל"ת. ומ"ש יהושע וישראל אמרוהו לכן כפלו
 הדברים לא לנו לא לנו דרמזו על ל"א מלבי כגען והשרים
 שלהם שגם הם ל"א, וזהו לא לנו ר"ל ל"א מלבי יהוה לנו
 כמ"ש כי לחאנו הם וה' אתנו לכך הזכיר ה' בין ל"א
 השרים של מעלה ובין ל"א מלכים אשר תחת ידם, ואע"ג
 דהלל אומרים אותו אחר גאולתם מן הגרם הנה
 הם יודעים שעתידין לבא לידי גרה אחרת אח"י ולכן
 אומרים לא לנו וכו' דמבקשים על גרה אחרת ולומר
 כמו שפסית בזאת הגרם כן תעשה בגרה אחרת וכולם
 כונתם הוא ע"י :

שם ע"ב ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר
 בארץ תני ר"י זה שאומרים מן דוד. הקשה
 הר"י והלא אין אומרים מן יחזק מן יעקב אלא מן
 אברהם ולכן הול"ל כשם הגדול אשר בארץ דקאי על
 אברהם דוקא יע"ש. וג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו ז"ל
 בשער הכונות בדרושי ר"ה דרוש וא"ו כי ג"פ אל' שה"ס
 מן הן הן סוד ג"פ אל' שיש באלקי אברהם אלקי יחזק
 ואלקי יעקב כי מן ג"פ אל' אל' אל' שבג"פ אלקי

אלקי אלקי נמשכה הארתם למלכות ועשית מן עכ"ד
 יע"ש באורך. נמלא שם מן כלל מן ג"פ אלקי האמורים
 באבות אך לא יבא כנגד שלשתם ממש כי נשאר אבותיות
 י"ה ולז"ה ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ
 בכף הדמיון שהוא לקוח מן שלשה שמות של אלקי האמורים
 בגדולים שהם אברהם יחזק יעקב, ולז"ה זה שאומרים
 מן דוד :

ברם עדיין י"ל למה נקט התי לישגא זה שאומרים
 והול"ל זה מן דוד. וג"ל בס"ד בהקדים
 מה שמקשים למה אמר זה שאומרים מן דוד והול"ל
 זה אלקי דוד ככתוב בדברי הימים ב' ס' כ"א במכתב
 ששלח אליהו הנביא זכור לטוב לישראל בן יהושפט שאמר
 כה אמר ה' אלקי דוד אבך דנמלא כאמר בו אלקי דוד
 כמו שאמר באבות, ותרגו דהנביא אמר כן ולא כל
 ישראל. ועיין בספר שרש יעקב. ואנא עבדא אמרתי זה
 דחזק דלמה יגרע מאמר הנביא שאומר ברוה"ק מן
 מאמר אש"י ישראל. ואמרתי לתרן בס"ד דעיקר החשיבות
 והמעלה בזה הוא כאשר אומרים כן במטבע ברכות או
 בתפילה שאומרים זה בתמידות, ולא בסיפור דברים.
 ומ"ש בד"ה היה דרך סיפור. והנה לתירוק המפרשים
 דתלו המעלה והחשיבות באמירה של רבים בזה ויתיישב
 דקדוק אשר דקדקו דלהכי נקט רב יוסף בהאי לישגא
 זה שאומרים מן דוד, פירוש שרבים אומרים זה לאפוקי
 אלקי דוד בד"ה דאמירה זו היא מפי יחיד. וגם לפי
 התירוק שפרטתי בס"ד יתיישב דקדוק דאמר זה שאומרים
 בתמידות במטבע ברכות, שמש"כ אלקי דוד אשר בד"ה
 אין זו אמירה תמידית במטבע ברכות אלא הוא סיפור
 מעשה שהיה ששלח לו מכתב בשלשן זה :

והנה לפ"ד רבינו האר"י ז"ל כי שם מן נבנה מן
 ג' שמות אלקי, הנה בזה יובן בס"ד מ"ש דוד
 הע"ה בחרתי הסתופף בבית אלקי. כי ידוע שהתיבה
 נקראת בית וכמ"ש בספר יצירה שלשה אבנים בנות ששה
 בתים ארבעה אבנים בנות כ"ד בתים וכו'. וזהו בבית
 אלקי ר"ל בתיבה של אלקי שאקח תיבת מן שהיא
 לקוחה מן בתיבת אלקי האמורה באבות. ובמדרש שחר
 טוב איתא ע"פ זה אמר דוד אין לי שם עם הגדולים
 אמתיין לי עם הקטנים יבא אברהם יחזק יעקב בקיעון
 ומשה ואהרן בערקלין ואני בסף, ז"ש בחרתי הסתופף
 בבית אלקי. ובמ"א פרשתי בס"ד הכונה כי אברהם
 יחזק ויעקב הם צבג"ת ומשה ואהרן נלח והוד, ודוד
 במלכות שהיא סופא דכל דרגין והיא בסוד שער ודלת
 לכן הזכיר האבות במושב הקיעון שהוא חדר לפנים
 מערקלין כי מן ערקלין נכנסין לקיעון ומשה ואהרן
 במושב הערקלין כי מן נלח והוד נכנסין לחג"ת, והוא
 בסף, והמלכות היא בסוד שער. ולפי האמור כאן נפרש
 דברי המדרש בענין אחר כי דוד אין לי שם עם הגדולים
 אלקי שהוא נזכר בתחילת הברכה אלא זכה לתואר מן
 הנזכר בסוף הברכה לכן אמר אני בסף :

שם זה שאומרים אלקי אברהם וכו'. קשה והלא מלינו
 שאמר השי"ת למרע"ה בסנה אנכי אלקי אבך
 אלקי אברהם וכו' וארז"ל שמח מרע"ה ואמר שגמנה אבי
 עם האבות ולא עוד אלא שזכר תחילה. וג"ל בס"ד
 דעיקר המעלה הוא שזכיר אלקי על שם הפרטי שלו
 כמ"ש אלקי אברהם אלקי יחזק ואלקי יעקב, וכאן לא
 ח"ל אלקי עומם אלא אלקי אבך בסתם. ועוד ג"ל
 בס"ד דעיקר המעלה הוא כאשר אומרים כן במטבע
 ברכות ובתפלה :

שם יכול יהיו חותמין ככולם. משמע שיש טעם וסברה
 מצחוק שראוי לחתום ככולם ולומר מן אברהם
 יחזק ויעקב. וג"ל מאי היא. וג"ל בס"ד ע"פ מ"ש לעיל
 (י"ב) בשם

שהיא מופנה למוזות שיביא לה ושניהם מרגישים בצער הרעב והחסרון :

ש קשים מוטותיו של אדם כק"ס. כתב הגאון עיון יעקב ז"ל במדרש רבא אמרו גדולה מקי"ם וצווג

א"ס ואשה אמרו קשה לזווג קי"ס, והקשה דאיתא במדרש על פסוק מה זה מהרת למזוא בני א"ל אם לזיווג המזוא לך דכתיב הקרה גא לפני היום למאכלך עאכו"כ משמע דמאכל שהוא מוונות הוא קל יע"ש. וז"ל בס"ד הא דאמרו מוונות קשים קי"ס היינו מוונות תדירין של כל יום ויום אבל דרך מקרה סעודה אחת לשעתה אפשר למזוא בנקל ואין זה בכלל קשים, ויעקב א"ע"ה דבר על סעודה ומאכל ליום אחד שהוא דרך מקרה ובודאי זה קל מן הוונות למזוא לו אשה שהיא הנאה תמידית לכל הימים. ועוד נ"ל בס"ד דלא אמרו קשים מוונות קי"ס אלא לחותם בני אדם שהם עניים שאין להם קרקעות וקנין קיים שיתפרנסו ממנו אלא הוא יולא לפעלו ולעבודתו עדי ערב כדי למזוא ריוח שיפרנס ממנו הוא ובני ביתו, אבל אדם שהוא עשיר שכבר יש לו קרקעות ולאן ובקר וכספים רבים הן שבאו לו מן כח מזלו הן שבאו לו בירושה אין לזה שום קושי במוונות, כי זה יש לו ריוח גדול מזה הטבע שהוא די והותר לפרנסתו. ואכל ילחך א"ע"ה הכי הוה שכבר היה מבורך בעושר הן שהנחילו אביו דכתיב באברהם ויגדל ויתן לו לאן ובקר וכסף וזהב וכו' ויתן ליוחא את כל אשר לו, והן שגם לו בירכה הש"ת דכתיב וזרע יחך וימלא מאה עשרים ויברכה ה' לכן אללו לא הוה קושי ומוונות כלל ולא הולך אותו היום לזיד בשביל שאין לו מה לאכול דהא אמרה אותו היום רבקה א"ע"ה לך נא אל הלחן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ורק ראה שיביאו לי ליד כדי שיהיה בזה הכנה לברכה, ולכן א"ל לזיווג המזוא לך רעוג וכ"כ דלאילתך ימלא לך כרעוג שרית היום בליד. ועוד נ"ל דמ"ש קשים המוונות היינו בבני אדם בעלי עוונות שעוונותם מעכבים הפרנסה שלהם אבל בנ"ג שאין להם שום חטא מעכב לא חתמו האין, ולכן ליכא קושיא מהך דילחך א"ע"ה וכן מפורש בהר"ק ז"ל דהקושי הוא מזה הקערוג, ועוד בלא"ה ליכא קושיא מזה דקשה לזווגם קי"ס דהתם חייבי צווג שני, וגבי ילחך א"ע"ה הוה זוג ראשון :

ש וסמך ליה לגזור ים סוף לגורים. הקשה מהרש"א ז"ל והלא כמה קראו אפסוקו בגייהו ואי משום דבחד מוונות ניגהו א"כ הול"ל קנין מוונות ככריאת שמים וארץ וכמכה בכורות וככל אותם נסים הכתובים באותו מוונות יע"ש. ונ"ל בס"ד דבכריאת שמים וארץ ליכא שום קושי לפניו יתברך הממלא ים מאין ואין מעורר אלו ההוא אמר ולא יעשה, וכן נסים של כבשם סיוון ועוג לא היה בהם קושי כיון דישראל היו ראויים לנסים אלו באותו זמן, וכן מכת בכורות לא היה בהם קושי שהיו לזרך הימיה אחר שהבטיח להוויאם ופרעה מטרב היה אבל קי"ס היה זה קושי מזה ישראל שאמרו המזלי אין קברים וגמלא דלא היה בהם אמנה כאשר היה להם במזרים דכתיב ויאמן העם, וכיון דהיה עליהם קערוג גדול נחשב קי"ס לקושי גדול ולכן דימה זה לקי"ס ודרש וסמך ליה לגזור ים סוף לגורים. ועוד נ"ל בס"ד מה דסמך פסוק ונתן לחם לפסוק לגזור מפני שאלו בני כ"ו פסוקים של המוונות הגז' כל פסוק אמרו מלאך אחד שהם ע"ס אבג"ד, ופסוק לגזור ים סוף אמרו מלאך שמו מהגבאל ופסוק נתן לחם אמרו מלאך שמו תומכאל וכנ"ו בספר חסידים, נמלא זה באות מ"ס וזה באות תי"ו שהם סמוכים זל"ו בחותם אמת דאלפא ביתא, וידוע כי אותיות אמת הם ראש וסוף וסוף דאלפא ביתא כאשר תכנים

בשם רבינו ז"ל כי מנן לקוחה מן ג"פ חלקי האמור באברהם ילחך ויעקב, ולפ"ז יחא דמחבר טעמא לחתום בזמן כבול, כי מנן לקוחה מן ג"פ חלקי האמורה כבולם :

דף קי"ח מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מוונות לכל בריה. נ"ל בס"ד רומו של עולם מדת החסד שהוא ראש שבעה ספירות הבנין. או יובן בס"ד רומו של עולם קאי על האזילות שהיא עליונה בכל עולם מן אב"ע, כי ידוע בכל עולם מן אב"ע יש בו ד' עולמות אב"ע, וכל השפעה תשתלשל מן האזילות. או יובן בס"ד דהשפע בא ע"י התחברות יסוד ומלכות, ולכן יסוד ומלכות עולה מספר עושר וזאת ה' כוונה ר"ו רומות לחיבור יסוד ומלכות, ולכן אמר הא לכס זרע ורע ורעפתם את האדמה. וידוע דהמלכות נקראת היכל שהוא מספר ס"ה בסוד וכו' בהיכל קדשו ה"ס מפניו כל הארץ. ולכן שם אדני שמוספרו ס"ה הוא במלכות, והיסוד נקרא כל ולכן יוסף הע"ה שהוא ביסוד נקרא לכלל בדברי הימים. וגמלא יסוד ומלכות הם ס"ה וכו', והם נרמזים קודם אותיות עולם כי קודם עולם ים ס"ה כל. ולז"א יושב ברומו של עולם, ר"ל בהתחברות יסוד ומלכות הרמזים באותיות רומו של עולם כלומר קודמין לאותיות עולם ומחלק שפע מוונות לכל בריה. וזוה יחא מה שקריין אותו הלל הגדול כי הלל מספר ס"ה רמז למלכות וגדול רמז ליסוד הנקרא גדול כנודע : **ש** שגובה חובתו של אדם בעוונותיו. נמלא גביית החוב כיון שהיא נעשית בהשגחתו יתברך, הגה היא טוב ולא רע, ואם תניח אחד על מספר חוב יהיה מספר טוב כלומר תנייר דעתך כי גביית החוב היא בהשגחת אל אחד, וזוה יהיה לך טוב. וז"ש אין עושה טוב אין גם אחד, ר"ל אין מי שעושה דעתו את החוב מספר טוב בשביל שאינו מודה בהשגחת אל אחד שהוא יתברך יחידו של עולם דהכל נעשה בהשגחתו וכל מה דעביד רחמנא לטוב עביד. ולכן אמר התנא ובעוונת העולם נידון כלומר שגובה חוב של אדם בטוב שלו :

ש עשיר בשורו עני בשויו. י"ל אין גביה זו עולה במשקל אחד דהעני שוה אללו השה כנגד מה ששים מאה שורים אלל העשיר. ונ"ל בס"ד דהעשיר לרין להקל בעניו באיזה עוונות אשר העושר שלו מסבב אותם לו, דהיה"ר עושה מורה גדולה בעושר לאדם לבעלו מעבודת הקודש ולהעבירו בכמה מיני חסודין. ולז"א התנא ולפניו מי אחת עתיד ליתן דין וחשבון כי לכל דין לרין חשבון כפי ערכו של אדם. ועוד נ"ל כי גביה זו אינה בסוג גביה ממש אלא היא בסוג פדיון, שהאדם ראוי לפדות עצמו בשוה"ל בנפש בע"ח ולכן העשיר יפדה בנפש בהמה גסה והעני בנפש בהמה דקה והאלמנה בנפש עוף כי שלשה מיני נפשות בע"ח נמלאים בעולם ולא יותר. ומ"ש יתום צבילתו י"ל והלא דמו צילה קלים מדמי תרנגולת והול"ל להזכיר זה באחרונה. ונ"ל בס"ד ראה למנוקט בארחה דקרא להקדים היתום לאלמנה וגם כדי להזכירו אחר הזכרים שהם עשיר ועני דזכרים חייבי כי הנשים אין להם משלהם כלום דאפילו שיש להם נכסי מזוג אף וסודים הם משועבדים לבעל שהפירות שלו :

ש קשים מוונותיו של אדם כפלים כוולדה. קשה אם הכפלים הוא על כמות הערף אך יהיו שקולים כפלים במאונס והלא אין כל הענינים שוים. ונ"ל בס"ד הכפלים לא קאי על כמות הערף אלא קאי על הגוף דכאן הערף בנוף אחד וכאן תרי גופי דבלידה רק האשה מנטערת אבל הבעל אינו מרגיש בגופו קושי ונער כלום אבל בקושי המוונות הערף יגיע לגוף האיש ולגוף אשתו

תכריע טענה זו לאותו טעם של יחיד, אבל שר של ברך לא מלא אללו טענה כזאת שתכריע לאותו טעם של יחיד, לכך לא תעורר לבקש מומשה הנס על ידו. והנה הקב"ה א"ע"פ שראה שום לגבריאל טענה חשובה בדבר זה, עכ"ז לאהבתו באברהם א"ע"ה לא ראה שתהיה הללתו ע"י מלאך, והואיל ודבר גבריאל נכונה בדבר זה לפאר שמו יתברך לכך נתן לו בקשתו אח"כ בנס חמ"ו יע"א. ועוד נ"ל בס"ד דשר הברך חשב כיון דאברהם בא לתקן עון אדה"ר בע"ז אין התיקון נשלם אלא רק ע"י שיטרף בפועל, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הכוונות בדרוש נפ"א גבי עשרה הרוגי מלכות, שלא היה אפשר שייעשה להם נס הקב"ה להגילם אחר מסירת נפשם כי לא נשלם התיקון אלא עד שיהיו נהרגים ממש בפועל ע"ש. וכן עלה בדעת שר הברך גבי א"א וחשב שלריך שיטרף בפועל כדי להשלים התיקון ולכן לא ביקש להגיל אך אחר שראה מעשה גבי א"א שנעשה לו נס וגיטול שנמלא נשלם התיקון ע"י מסירת נפשו בכבשן ולא הולך להשרף בפועל אחר גס חמ"ו והיו סגי להו בהכי ויגילם הש"ת בנס לכך ביקש שייעשה הנס על ידו :

בר עדיין י"ל מאחר שהבטיח הקב"ה לגבריאל דמעשה אברהם א"ע"ה שהוא יגיל את בניו מבכשן האש למה בא שר הברך לבקש זאת על ידו, ועוד י"ל למה לא השיב גבריאל לשר הברך טענה זו לומר, כבר הבטיחתי הקב"ה בך. והנה מהרש"א ז"ל קושיא א' תירך דלא ידע שר הברך מן הבטחה שהבטיח הקב"ה לגבריאל, וזה דוחק, ועל קושיא ב' לא תירך כלום. ונ"ל בס"ד דטענה זו אינה מספקת להשיב גבריאל לשר הברך כי יאמר לו וכי אמר לך הקב"ה על חמ"ו בפירוש והלא שלשה דיוקים אמר לך המתן ויקיים הש"ת הבטחתו לך בשלשה דיוקים אחרים. ועוד נ"ל בס"ד דשר הברך אמר אני אלגן מבפנים ואה"ן יבא גבריאל ג"כ וישתקף עמי בנס זה שיקדיח מבחון וכל אחד ישמש במשמרתו אני בקריתי וגבריאל בחמימי ומיני יתקלם עלאה. ולכן השיב לו גבריאל כי פעולת הקיבור א"ע"ה תהיה על ידך אין בזה פלא ולכן טוב שאני לבדי אעשה פעולת הקיבור שהיא נגדית למלאכתי וזה יהיה עיקר הנס שהם יהיו ניזולים ע"י הקיבור ויש קידוש השם ביותר אם תהיה הללתם בדרך פלא ועולם ששר האש יקרר האש :

ש אקרר מבפנים ואקרדיח מבחוץ. קשה למה אקרדיח להקדיח סגי שישרר חום שבחוץ כאשר היה שלא ילגן. ונ"ל בס"ד כדי לעשות מלאך אחד ב' הפכים ברגע אחד ועוד בזה יהיה ניכר הנס יותר לעיני הרואין כי בתחלה היה מתפשט חום הכבשן לחוף אלפים אמה ועתה שמקדיחו יותר מתפשט חום הכבשן ארבעה אלפים אמה והרואין יראו שהאש נוסף ורב, ועכ"ז חמ"ו שהם בחוף הכבשן לא נשרפו. וראויה להגאון חיד"א ז"ל בפ"ע שהביא מ"ש בקיטור מורחיו דמלאך שהיה הופך את סדום אי אפשר לבשר שרה או לרפאלות את א"א, והקשו עליו מהבא דמלניו שהגיל גבריאל את חמ"ו וגם את א"א ראה שהוא יגילו. ומ"ש תירוק מפי השמועה כראה דוחק כי לשון אקרר מבפנים משמע שהוא יעשה פעולת הקיבור ולא דחתי מומלא מכת דחיית החום. ונ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רז"ל בסוד מייחל באחת גבריאל בשמים כי מייחל כשיד לעוה"י נגלם ביסוד המים דוקא כי הוא שר החסד וסדר היסודות למעלה הוא מים אש רוח עפר, אבל גבריאל נגלם ביסוד האש וביסוד המים דשמאלא אלטרין לימונה ע"ש. וזוה תרלה הקושיא היטב דלעולם גבריאל עשה שני פעולות אלו כפי התלבשות שלו אשר מתלבש בדברו לעוה"י שהוא מתלבש

תכנים מנלפ"ד בפנים ועליהם נאמר אמת מארץ תלומה ונמלא לפ"ז פסוק נתן לחם לכל בשר שהוא באות תי"ו הוא סמוך בחותם אמת לפסוק לגזור שהוא באות מ"ס ולכן דרש וסמך ליה בהאי קרא. אי נמי כ"ו פסוקים הגז' הם כנגד י"ג מילין דרחמי של מי אל כמון וי"ג מידות של אל רחום וחנן שהם הציטורות וכלים של י"ג מילין דרחמי, וגמלא פסוק לגזור הוא כנגד מול הי"ג שהוא הנקרא מימי קדם, ופסוק נתן לחם כנגד מדה י"ב של וחתמה וגמלא שהם סמוכים זל"ו מחמת התלבשות הגז' אשר אה"ד באח"ד יגשו כי הי"ב הוא סמוך לי"ג. וזוה יתורן דקדוק דהול"ל לגזור ים סוף וסמך ליה נתן לחם שיתלה התחתון בעליון וזוה יחא שאמר להפך מפני כי פסוק נתן לחם הוא י"ב במדרגה שלו ופסוק לגזור הוא י"ג במדרגה שלו :

ש כיון שא"ל בועת אפך תאכל לחם נתקרה דעתו. נ"ל בס"ד דכוננו יתברך מעקרא חינו לאכול עשבים ממש אלא ר"ל שלא תוליא לו הארץ גלסקאות שיאכל בני תורה אלא תוליא שבלים שדומין לעשב שהם ויהיו לחם אחר תורה הרבה, והוא הבין עשב ממש ואח"כ פירש לו הכונה שבועת אפך תאכל לחם ולא תוליא לך לחם גמור ושלם. ואמר אב"י אכתי עדיין לא פלטינן מן פשט דברי הנורה דאובלים עשב ממש. ומ"ש ר"ל אשרינו אס עמדנו בראשונה ר"ל קודם חטא אדה"ר ר"ל א"ע"ג דאחר החטא הרווחנו שבר הרבה מן הביורר והתיקון אשר אנחנו עושים עכ"ל אשרינו אס לא היינו לריבים לזה מפני שאין אנחנו בעוהים בעלמינו ללאה י"ח כתיקון וביורר כראוי. ולגרסתה שלא עמדנו בראשונה נ"ל הכונה כי אדם הראשון טעם טעם המנוחה והשלחה באכילה ושתיה שהיה לו קודם החטא, הגה בודאי אחר החטא שהולך ליגיעה רבה והלכה ממנו אותה המנוחה והשלחה היה קשה עליו הדבר כמות מפני שטעם טעמה של מנוחה, משא"כ אנחנו שלא טעמנו טעמה של אותה המנוחה לא אכפת לנו כ"כ ביגיעה שיש לנו עתה ולכן אשרינו מזה זה :

ש וכתיב בתורה לא תשא שמע שוא. נ"ל ר"ת שלשת רמז על שלשה דברים הגז' המספר והמקבל והמעיד שקר. והטעם דמבזה המועדות כאלו ע"ז מושם דארז"ל המועדות נתנו בשביל תקן העגל :

ש שיש בו חמשה דברים. פירש דמיידי נמו בענין גאולה. ונ"ל במתן תורה איכא ענין גאולה דנעשו חירות מנ"ה, חירות משעבוד מלכות. ומ"ש תחיות המתים דכתיב אהלהך לפני ה', נ"ל בס"ד אותיות לפני שם הוי"ה הם כו"ו ובשם זה נפתחים הקברות בתחיות המתים כמ"ש המקובלים ז"ל :

ש ולפי שאין הקב"ה מקפח שכל כל בריה. א"ע"ג דבמלאכים ליחא שכל מפני שאין להם מעכב מידם. נ"ל דדבר זה שלריך לירד לעולם התחתון ולהתלבש בגוף חמרי קשה למלאך מזה טבעו ומזוגו ולכן כה"ג יש מעכב למלאך מזה מזוגו ולכן כיון דקבל לעשות קן יש לו שכל שרלה בדבר הקשה לו בעבור אהבתו בלדיק :

ש אמר יורקמו שר הברך. הקשה מהרש"א ז"ל אמאי לא תעורר שר הברך בעובדא דאברהם אבינו ע"ה. וסריך ידוע שהללו תהיה ע"י הקב"ה מטעם יחוד ע"ש. וזה דוחק לומר שר הברך ידע וגבריאל לא ידע. ונ"ל בס"ד דודאי גס גבריאל ידע זה הטעם שראוי להיות הלל א"א ע"י הקב"ה שהוא יחיד אלא שהוא מלא אללו מענה דמסתברא שראוי להיות ד"ז על ידו להגדיל הנס שהוא שר האש, ועפ"ז ילגן הכבשן, והרי זה פלאי פלאות ויש בו קדוש ש"ש יותר, לכן אמר ודאי

מתלבש במים ובאש, ולכן קרר מבפנים מולד חלק המים שבו והקדיח מבחוץ מולד האש שבו, וגם זה יבא על נכון כי ודאי התלבשות המים היא מבפנים והתלבשות האש מבחוץ יען כי באמת הוא עיקרו מולד האש, ועכ"ז שפיר טען שיש שבה בנים זה שיהיה על ידו בקירור שעושה מבפנים שבו עיקר ההללה לחמ"ו יען דאע"ג שיש בו חלק מולד המים הוא בהעלם, אך ודאי הגבורה והאש גוברים בו יותר ורובו אש הוא, כי באמת הוא שר האש אלא שכלול בו חלק מן המים ג"כ, וזה ברור ונכון בעזה"י:

וראיתי להגאון עין יעקב ז"ל שדקדק למה לא נתן הקב"ה שר ליורקמי על בקשתו של שבקש הגם על ידו יע"ש. וז"ל בס"ד כי גבריהל כשבקש במעשה ח"א לא ס"ד שיקבל שר על זה הוא יודע שאין שר למלאכים על פועל שעושים דאין שר אלא רק לאדם שיש בו חלק מולד המים לפעולתו. אך עכ"ו הקב"ה נתן לו שר מועט שכתבתי לעיל, אבל יורקמי שהוא לא ביקש לעשות פועל הגם על ידו במעשה ח"א אלא ביקש ח"כ במעשה חמ"ו יש לחלות ולומר שבקש כן בשביל לקבל שר אחר שראה שנתן הקב"ה שר לגבריהל במעשה ח"א, וכיון דאיכא רגלים לדבר לחסוד כן לא נתן לו שר ח"כ שבהמות כונתו לא היתה בעבור שר. והנה תירוק הרב עיון יעקב ז"ל הוא נכון אך יש בו דוחק מאד כי באמת השכר הוא לאו בשביל גוף הפעולה אלא בשביל מה שהתעורר מעלמו לעשות ההללה ללדיק והרי כאן במעשה חמ"ו ג"כ התעורר מעלמו לבקש לעשות ההללה ללדיקים. מיהו יש לקיים תירוק בסגנון זה דגבריהל נתעורר מעלמו לעשות פועל ההללה בנים פלאי שיש בו קידוש ש"ש ביותר שהאש מלגן האש אבל יורקמי ח"כ שנתעורר מעלמו לבקש ההללה ללדיקים לא נתעורר לעשות ההללה בנים פלאי שיש בו קדוש ש"ש יותר יען כי הוא שר הברד ואמר ארד ואלגן את הכבשן ואין זה פלא וכאשר נלחו גבריהל בטענה זו באומרו אין גדולתו של הקב"ה בכך דנמלא לפי בקשת יורקמי מנרע גרע הנם מולד קדוש השם ואין יקבל שר על זה:

ומה שאמר הגאון גבי חמ"ו ארד ואקרה מבפנים וגבי עובדא דאברהם ח"כ אמר ארד ואלגן ג"ל בס"ד כי לשון אלגן היינו ר"ל שלא יסתלק כח החום לגמרי אלא יהיה כחום מים פושרין. והטעם כי ידע ברוה"ק שלדך לבא אחריו הרי אחריו אשר מוכן ועומד שם וידע ברוה"ק דהרי ג"כ לא ישרף אלא מפני שלא היה לבו שלם וכנס החום במיעו וישרפם ויאל חי מן הכבשן וימות על פני תרח אביו, ולכן מוכרח שלא יסתלק אלא אברהם החום של האש לגמרי אלא ישר קלת ממנו בכבשן כדי שבעת שיפלו את הרי יחזור ויתגבר החום המועט לעשות פועל שריפה במיעו של הרי, אבל אם יאמר אקרה משמע שסתלק החום לגמרי ויהיו הגחלים כמו ברד ואם יבא הרי ח"כ אף ישרף והיה לריך לעשות פועל חדש להפוך הלגון לחום ואין ראוי להרבות בנשים בשני הפעיים ברגע, לכך גבי אברהם אמר אלגן אבל גבי חמ"ו אמר אקרה שסתלק החום לגמרי ויהפך טבע האש לטבע הברד:

שם תוכה ותליל שלשה מבני בניו. קשה ראוי שיולד אחד דוקא בשכר דבר זה שבקש להליל כי אחד היה אברהם, ואם כי אברהם ח"כ היה גדול מאד במעלה ולא יספיק אחד כנגדו הנה ודאי גם שלשה לדיקים שהם חמ"ו אין שקולים כנגד אברהם ח"כ שהוא מכריע את כולם הכרעה גדולה. וז"ל בס"ד הטעם שנתן לו הללה של שלשה לדיקים בעבור שבקש להליל את אברהם ח"כ לאו משום דבעין אנשים שיהיו שקולים במעלה כנגדו

אלא מפני דכל אדם כוחו ימשך בזרעו עד כן בני לכך ארז"ל בני בניי הם כבניי, ולכך ביקש אביומלך אס תשקור לי ולבניי ולנכדי ולא בקש יותר. וכן הוא בענין גידולי הרומה כי גדולי גידולין דוקא הם בתרומה ולא יותר ולכן כשבקש להליל את אברהם ח"כ נחשב לו בזה שבקש להליל שלשה לדיקים שהם ח"א ובני ובני בני שהם ילחק ויעקב שעדיין לא נולדו ולכך ח"ל לפרוע שכרו כשלשה לדיקים. ואם תאמר אחי סני בלדיק אחד כי בהללת הלדיק הזה ג"כ נחשב שהליל שלשה שהם הלדיק ובני ובני בני, וז"ל בס"ד כי מתחלה כונתו יתברך היתה על חמ"ו והם היו סריסים צעת שנפלו לכבשן וח"כ ליכא בהו הללה בניי ובני בניי דכל אחד היה סריס שאינו מוליד ולכן תלחא גופי דלהון השלימו שר הללה של ח"א שנתשבת כשלשה, ואע"ג דאברהם ח"כ היה עקר בשעה שהפילו אותו לכבשן לא היה סריס ורק היה המול שלו מחייב שלא יוליד ואין זה מעכב שסוף השתנה המול והוליד אבל סריס אין חסרון בעין בגופו שח"א להוליד:

שם ע"כ אני נתון לך אחד ומחלה שבהם. י"ל למה אחד ומחלה בכיוון. וז"ל בס"ד דכל משפט ודין ונקמה שיהיה באויבי ישראל נעשה מן הג' מנלפ"ך שמספרם הוא בחשבון המאות, וידוע כי מקום חמשה גבורות הראשון הוא בחומים ששם הוא חמ"מ דמנלפ"ך ומקום האחרון הוא בחלוצות ששם הוא חמ"ל דמנלפ"ך ראש הגבורות ההם שם שר המקומות הנה הוא חמ"מ שמספרה ח"כ בראש — ואות ל"ד שמספר תה"ק בסוף כי ג' אותיות שהם פ"ה ונ"ו וז"ל וז"ל הם צפה וצורע ובקף דמקומות אלו הם בחלוצות, ומאחר דעל היס לקו שם מאות רכב שהם היו כנגד מספר אות חמ"מ שהיא מקום הראש לכך פרע לו המורחם בחיל סיסרס בתשע מאות רכב ברול שהם כנגד מספר אות ל"ד שהוא מקום האחרון שפרע בחמריה בעבור הראשית, ולכך ח"ל אתן לך אחד ומחלה שבהם ולכן בסיסרס היה רכב ברול תשע מאות כמספר הל"ד שהוא אות האחרון כפי שדר המקום שאין הוא גדול במספר כמוהו:

שם כשם שאנו עולין מלד זה כך מלרים עולין מלד אחר. קשה והלא כשנקרע היס היו ישראל הולכין תוך הבקיעה ביבשה ומלרים כנגדו אחריהם באותה הבקיעה שהיתה יבשה, וכאשר נתן מרע"ה ידו על היס ושבו המים על מלרים דוקא שהוא חני מקום הבקיעה שהיו עומדים בו מלרים נשאר החני של הבקיעה שעומדים בו ישראל יבשה והיו רואין ישראל צעיניהם אף המים שבו על מלרים ועצבו בו ואין חשבו שמלרים עולין מלד אחר והלא רואין הם צעיניהם דהמים שבו עליהם. וז"ל דישאל חשבו כי המים לא שבו על כל חני הבקיעה שהיו שם מלרים אלא שבו המים על מקלחת דהיינו על חלק הקרוב לישראל כדי שלא ילכו ויגיעו אל ישראל, דמי היס מספיקים צעיניהם ונשאר מחיות מלרים או שלישתם עומדים ביבשה כי לא שבו המים על כל חלק הבקיעה שהיו עומדים בו מלרים וחשבו כי עתה המלריים הנשארים בחלק הבקיעה שלא שבו עליהם המים הם חוזרים לאחוריהם מלד אחר שנגדו בו וחשבו שלא רנה הקב"ה לאחד כל מלרים אלא רק לדחותם מעל ישראל שיראו הנם ויחזרו ללרנס. או ז"ל בס"ד דרך דרש הכונה כמו שאכתו עולין מן המרה בטענה שהשיב הקב"ה אין אף דן שנג כמולד, כן מלרים עולין מולדת הטביעה בהאי טענה שהם היו שוגגים בדבר זה שצאו להלחם בישראל מפני שחשבו הליכתם עתה ללרנס אינה ברזון הקב"ה כי הוא אמר ויחזרו לי במדבר דרך שלשת ימים נמלא לא רנה שיאלו לגמרי והם כונתם ללחם לגמרי, ולכן

ולכן ברחו אחריהם, והרי הם שוגגים בדבר הזה של הרדיפה שרדפו אחר בני ישראל. אי נמי שנגו בדבר זה של הרדיפה בשביל ממונם שהשאלום והשי"ת לא אמר שיקחו לגמרי כי אם רק בתורת שאלה ועתה ראו שרונים לברוח וליקח כל המזון שלהם לכך חשבו שמוחר להם לרדוף אותם, ונמלא גם מלרים עולין. בטענה זו שאין מענישין על השוגג כמו שעלו ישראל מן הדין בטענה זו:

שם מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם. קשה הו"ל לקרותו נחל ערב או נחל ערבים או ערבות. וז"ל בס"ד ע"פ מ"ש מהרש"א ז"ל דאע"ג דק"ל אין תובעין הערב תחלה הכא שאני משום דאדעתא דהכי נעשה ערב כדי להצוץ ממוני תחלה ע"ש. וזוהי מובן שנקרא נחל קדומים ולא נחל ערב או ערבים לומר הוא נחל שקבל שיהיה הוא נחבזע מקדם. וז"ל ראש וסוף נחל קישון גרפס עולה מספר ערב עם הכולל. וז"ל ודאי דכל כונת השר בענין בקשת הערב היתה לענות ישראל כדי שאם יהיו ישראל ח"כ בלרה שזריך להם תשועה כיוצא בזה והם אין ראויים לנס בחיותו זמן אז הקב"ה יקיים הבטחתו זאת עממה ויעשה להם נס ולא יוכלו המקטרגים לקטרג מלד עונות ישראל כיון דאיכא שנים חובשים כנגדם הוא והעבר אשר מבקשים קיום ההבטחה ה"ה י"א:

שם אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה. פירש רש"י ז"ל הוקעים והחשובין שבהם אמרו על שאינן חשובין כ"כ. הגה רש"י ז"ל הים מוכרח לפרש כן אע"פ שראה את פירוש זה דחוק מאד מפני כי בימיו עדיין לא נגלת חכמת האמת של זוה"ק לכל אדם, אך עתה דתהילות לאל נגלות חכמת האמת נמלא ביאור כנסת ישראל פשוט הוא דקאי על אר עליון הנחלק ונמשך וזוהי מאור ספירת המלכות דעונם האלילות שמשם נהוו גשמות ישראל וזה האור נקרא כנסת ישראל, יען כי ספירת המלכות עלמה נקראת בשם זה של כנסת ונקראת ג"כ בשם שכינה ונקראת ג"כ בשם אדני ועוד כמה תוארים, וזה האור הנחלק וזוהי מאור ספירת המלכות דאלילות אשר גם הוא נקרא בשם כנסת ישראל הוא אשר אמר דברים אלו לפני הקב"ה שה"ם שם הוי"ה שמוני בניך הם גשמות ישראל התחוננים כחולדה זו וכו' כי חלק האור הזה הנקרא בשם כנסת ישראל הוא ג"כ נקרא בשם שכינה והוא השורה על ישראל בזהמ"ק ואחר שחטאו ישראל כסתלק אור השכינה היה מזהמ"ק ונתנו ככחל המערבי וכמ"ש רז"ל שגם בחרבן לא זוהי שכינה מכותל מערבי ועל זה אמרה שמוני כחולדה הדרה בעקרי בתים כי היא שורה ככותל המערבי בלבד:

ועוד ג"ל בס"ד מה שהמשילה עלמה כחולדה כי אור זה הנקרא בשם כנסת ישראל יש לו כמה ביטויים ובכלל הוא שמכונה בשם חוה וגם מכונה בשם דל, וענין זה הכינוי של דל הוא מחמת עונות ישראל יען כי ידוע דשם אדני במילואו ומלוי מלואו הוא ל"ה אותיות אס תמלא אות הוי"ו ביו"ד ג"כ, וזו הארה שיטנה בשבתות וימים טובים אבל מחמת העונות תתמעט ההארה בימי החול והתי"ו לא תתמלא ביו"ד אלא בוא"ו בלבד כזה ת"ו ולא תי"ו ולפ"ז האותיות יהיו מספר ד"ל וזה יורה על דלות ומיעוט וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק ועתה יגדל נח כח אדני ע"ש. נמלא אס אין עושין רש"מ תתמעט ההארה ויהיה לה כינוי דל, ועם כינוי חוה שיש לה הרי כאן לירוף חולדה"ה שהוא חו"ה ד"ל ולכן אמרה עשאוני כחולדה. ומ"ש שדרה בעקרי בתים ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל דספירת המלכות יש בה עשר ספירות ועיקרה הוא נקודה קטנה והתשעה ספירות באים בסוד

(ב)

חוספת וע"י העונות מסתלקים התשע שה"ם חוספת ותשאר נקודה קטנה שהיא עיקרה עכ"ד ז"ל, ולו"א שדרה בעקרי בתים עקרי דייקא. וזוהי מובן סיום הכתוב אס הבנים שמחה שנתקשה בו מהרש"א דוק היעב. וגם לביאור הראשון שביארתי מ"ש בעקרי בתים על כותל מערבי ג"כ יבא נכון סיום הג"ו, והוא דע"י כותל זה שנשאר בו השררת שכינה שומחת כנסת ישראל שזה סימן שחזור עטרה ליושנה וכמ"ש בס"ד ע"פ ולתת לנו יחד במקום קדשו:

שם אמר הקב"ה לגבריהל גער חית קנה. ג"ל בס"ד גער בהיפוך גרע כלומר תגרע ותחסר חית קנה היא חיה שדרה בין הקנים ר"ל עשו וקליפתו שזכות תורה שבכתב שהיא ז' ספרים יגרע ויחסר אות ז' מחזיר שהוא קליפת עשו וישאר חרי לשון חרי אף, ובזכות תורה שבע"פ שהיא ששה סדרים יחסר אות וז"ל מן עשו וישאר עש ואז יתקיים כי עש יאלכס ושני אותיות אלו שהם ז' יקחם ישראל שנקראים עם זו, דכתיב עם זו קנית וכתוב עם זו ילרתי לי. ומ"ש גער חיה שדרה בין הקנים, ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב מאורי אור ז"ל קסם כינוי למוקבה דקליפה ע"ש. וידוע כי הם שתיים בסוד שתיים וזוהי שהם א' כנגד לאה דקדושה, וא' כנגד רחל דקדושה וא"כ עשו שהוא דבק בקליפת הזכר הוא דר בין האי קסם דנוקבא ובין האי קסם דנוקבא, ולו"א שדרה בין הקנים כי קסם מספרו קנים. ולכן כתיב והנה עשו צא ותרבע מאות איש עמו, כי תרי קסם הם כאמור לעיל. וז"ל בס"ד מה שנדמה עשו לקליפת חזיר דכתיב יכרסמנה חזיר מיער כי הוא רלה ליקח ברכה מאביו ואח"כ צא יעקב ח"כ בעלת רבקה ח"כ ולקח ממנו הברכה ע"י שני גדיי עוים טובים שח"ל לך נח אל האלון וקח לי משם שני גדיי עוים טובים שהקפידה להביא לה שנים אע"פ שהיה מספיק לאכילת ילחק ח"כ עשירית של גדי אחד, אך רתה לעשות פועל דמיוני שע"י שני גדיי עוים אלו שהם מספר ז' יחסר מן ברכה שמבקש עשו לעלמו אות ז' וישאר רכה כמנין חזיר, וזוהי נדמה עשו לקליפת חזיר:

והיא דאמר השי"ת דבר זה של מפלת אדום לגבריהל ולא למיכאל. ג"ל ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק ולא בכסף תגאלו. דגאלת מלרים היתה בחסד שהוא סוד כסף וגאלוה העתידה להיות מאדום תהיה ע"פ מדת הגבורה שה"ם ילחק יע"ש. ולכן אמר זה לגבריהל שהוא סוד הגבורה. ועוד ג"ל בס"ד דמנינו על שליטת פרס צא גבריהל ולימד זכות על ישראל והועיל חני נחמה ובשליטת יון לווח ולא אשגחו ביה, ולכן עבד זאת מסר הקב"ה הכנעת אדום בידו. ועוד ג"ל ע"פ מ"ש בקה"י בשם סודי רז"ל דגבריהל הוא הדין לפני כסא הכבוד, וכמ"ש בגמרא צא מלאך וחבטן בקרקע והיה מלאך גבריהל. ועוד כהז שם דמלאך גבריהל מראה גבורתו לשני אוה"ע פעם אחת בשנה כדי להתיש כוחם ולא יזיקו את ישראל ע"ש. וזוהי מובן היעב מ"ש הקב"ה דברים אלו לגבריהל ולא למלאך אחר:

שם שמעשה נכתבים בקלמוס אחד. ג"ל בס"ד כי עשו ח"כ שילא מילחק ח"כ לא נתחבר עם יעקב אחיו שקיבל התורה שיש בה תרי"ג מלות אלא נתחבר עם בני נח דאין להם אלא ז' מלות ומספר השבעה נכתב בקלמוס אחד ר"ל רשימה אחת של אחדים דוקא, וז"ש מעשה ר"ל מלותיה נכתבים בקלמוס אחד משא"כ מספר תרי"ג מלות שקבלו ישראל נכתב בשלשה קלמוסים ר"ל שלשה רשימות שהם רוסם אחדים ורוסם עשרות ורוסם מאות הרי שלשה קלמוסים. ולכן אמר הקב"ה לישראל והיתם לי סגולה דוגמת הסגול"ה שהוא שלשה

וירא את המוקס מרחוק המוקס קאי על הקב"ה שנקרא בשם מוקס רחמי דברגא דחמת :

שם שם שווקים יש בכרך גדול שברומי. כן הגרסא בעין יעקב ובודאי אגדה זו אינה כפשוטה כי למה לריבין לשמוע דברים אלו מפי ר"י הלא מכל אדם שהלך לשם יבולים לדעת זאת. ועוד היתכן דר"י בחלוו יפנה דעתו לדבר בדברים חיוניים אלו להודיע מה שידע משווקים ורחובות של כך רומי, על כן בודאי אגדה זו אינה כפשוטה. ונ"ל בס"ד כרך גדול שברומי הוא גוף האדם שנקרא עיר קטנה ולכן גוף הגדול יש לכנותו בתואר כרך גדול שהוא ברום המעלות, ושם"ה שווקים רמו לשם"ה גידון, ומ"ש כל אחד יש בו שם"ה בריוות רמו לפימיוות של שם"ה גידון שהוא חלק הרחמי שבהם שכל אחד כלול מכל השם"ה חלקי הרחמיית של שם"ה גידון ובכל אחד מאלו השם"ה חלקים שבשם"ה הגידון יש בו שם"ה מעלות ר"ל שם"ה אורות של שם"ה מנות לא תעשה שמאירים אורות אלו בהם, ובכל אחת יש בה לזון את כל העולם כלומר בכל אור מנוה של שם"ה ל"ת יש בו כדי סיפוק לזון את כל הגוף הנקרא עולם שזכות מנוה אחת תספיק לזון בשוה"ו. ושאל ר"ש הגי למתן פירוש לזי רחמי שנאמר עליו דברים אלו והשיב לך ולחברך ולחברותך דין דברים אלו רחמי להאמר אלא על לדיקים העוסקים בתורה צימים ובלילות בקדושה ובטהרה. והא דר"ל ששם חלוקות לך ולחברך ולחברך חברך כנגד העוסקים בתורה שבע"פ שהם מארי משנה מארי תלמוד מארי אגדה :

ועוד נ"ל בס"ד ע"ד הסוד. כרך גדול רמו לז"א שהוא גדול מוקבא ועומד ברום המעלות, ושם"ה שווקים רמו לסוד שם"ה ימות החמה שבו וכל אחד יש בו שם"ה בריוות רמו לתמשה חסדים דליומא שהם חמשה פעמים ס"ג עם האותיות שלהם כבוד הדני שמעיה אדני סלחה אדני הקטיבה ר"ת שם"ה כבודע, כלומר כל אחד מן שם"ה הג"ו מקבל ולוקח הארה מן חמשה חסדים דליומא שהם שם"ה, וגם עוד כל אחד מן שם"ה הג"ו מקבל עוד מן חמשה חסדים דאבא שהם חמשה פעמים חמשה. ושאל לזון תמוך הארחת והשפעתם והשיב לך ולחברך ולחברך חברך כלומר לישראל דוקא שכולים ג' מנינים שהם חמשים ובעלי מנות והמון העם וידוע כי בעלי מנות נעלים לתמימים שמחזיקים בידם והמון העם נעלים לבעלי מנות שהם העשירים :

דף קי"ט ע"א. זה המכיר מוקס חבירו בישיבה. נ"ל בס"ד שא"ל שאלו חבירו רחמי ישיבה, וידוע שחבירו גדול ממנו לא יקבל לישב. או יבין יש לו רוח"ק שיוכל להכיר מוקס חבירו בישיבה של מעלה דהיינו שורש נשמתו וזכירתו כמו השגת רבינו האר"י ז"ל. או יבין אם נתעבד חבירו היושב למעלה ולא בא לישיבה והוא בא קודם ממנו וראה מוקס פניו לא ישב בו שחולק כבוד לחבירו. ומ"ש זה המוקבא פני חבירו בישיבה ר"ל ששמו בפניו אשר יסביר חבירו בהלכה ולא כאותם המתכונים לסתור דברי חביריהם אע"פ דמכירים שדבריהם אמת :

שם זה המגלה דברים שביטה עתק יומיא. קשה והלא למכסה כתיב ויכח רמוז מגלה, ועיין מהרש"א ז"ל. ונ"ל בס"ד שהוא מחובר למ"ש האלו ולשבעה ר"ל מאכיל ומשביע לאחרים אותם עממי תורה שביטה עתק יומין שלא נחפרשו בתורה להדיא :

שם זמרו לזי שולחן אותו ושמת. מוקסין מהא דסנהדרין דף ק"ז שאמר דוד הע"ה גלוי וידוע קמך דאי בעיא למכפיה לזירי הוה כייפינא אלא חמינא דלא למרו עבדא זכי למריה. וק"ל יאמרומה בכך דהא קאמר

קאמר כאן זולחין אותו ושמת. ותיכך הגאון חיד"א ז"ל דהתם היתה תשובה דרך בדיחות יע"ש, ודוחק זה מאד. ונ"ל בס"ד דקושיא משיקרא ליתא דודאי גילוח מלך ידועה או שיקול הדעת וסברא ח"א להיות כנגדו יתברך דח"א לשום בריה הן לדיק הן מלאך שישיג דבר אמת מלך הסברא או מלך ידועה אשר לא יהיה זה גלוי לפניו יתברך חלילה, והחושב כן ה"ו כופר בעיקר, ומה שאמרו בגמרא דמליעא בעובדא דר"א בתערו של ענגלי דאמר הקב"ה גלחתי בני לא שהיה גלחתי ממש ח"ו שם אלא אמר כן בדרך חביבה שהיה מחבב אותם, והוא ע"ד שאמרו רז"ל גם הקב"ה תמיה עמהם, ואומר בני איך גלחתם, הרי זה דכתיב כי יפלא בעיני העם הזה גם בעיני יפלא, ובאמת הוא יודע שהם לא גלחו הילכה"ר בכחם אלא בעזרתו ועכ"ל אומר להם כדי לשמחם ויטב לבבם. ומ"ש כאן זמרו לזי שולחן אותו ושמת היינו בענין בעול הגזרה דגזר לכלותם בשביל מעשה העול וזא מרע"ה והתפלל לפני הקב"ה שיבעל הגזרה וקבל תפילתו וביטלה, וקרי לה גלוח שלבסוף דבריו יתברך בגזרה לא נתקיימו, אך באמת מי ביטל הגזרה הקב"ה בעלמו ביטל הגזרה ע"י שמחל. וכל מוקס שאר"ל הקב"ה גזר ולדיק מבעל דכתיב לדיק מושל יראת חלקים, לא אמרו לדיק מבעל אלא בלשון מושל דבאמת הקב"ה בעלמו הוא אשר ביטל גזרתו, ורק מפני שביטל גזרתו שבעור אהבתו בלדיק ותפלתו, לכך תלו הביטול בגזרה בלדיק. וכן אמרו מושל הוא לשון מושל וכן נקרא גלוח מאחר דהקב"ה שגזר תחלה הוא אשר חזר וביטל דברי גזרתו ורק מחמת שביטל גזרתו כדי לעשות רצון הדיק. ומן מדבר זה שהוא ענין ביטול גזרה לא שייך לומר לשון גלוח כנגדו יתברך, הן בענין ידועה הן בענין הגנה וסברא ושקול הדעת כי הוא יתברך חלקי אמת וידוע מה שבלב ומה שהיה ומה שעתיד להיות חין דבר נעלם ממנו, וכן דבר הנגזר מוכח סברא ושקול הדעת, הכל גלוי לפניו שידע האמת וידוע מה שחייב בו הסברא האמיתית וידוע מה שיוכל זה לעשות ולהשיב קודם שירגש שישיג זה התשובה והטענה דח"א ליום בריה שיכיל בדעתו דבר שלא יעלה במחשבתו יתברך, והחושב הפך זה ה"ו כופר בודאי ומ"ש הקב"ה לזרד אי מנסינה לך לא יכלה ודאי כן הוא האמת שלא היה יכול לכופר יצרו אם היה הקב"ה עוזב אותו בבחירתו שלא יעזור לו לכבוש את יצרו, וזרד הע"ה נמו ידע דהכי הוא האמת, ומה שאמר ח"כ גלוי וידוע לפיכך דאי בעית למכפיה לזירי הוה כייפינא, כוונתו דהוה כייף ליה על ידי תפילה שהי' משתדל להרבות בתפלה לפני הקב"ה שיצורה לשלוב בלורו, וברית כרותה לתפלתו של לדיק שלא תשוב ריקס, ובודאי הקב"ה היה מקבל תפילתו והיה עוזרו לשלוב בלורו, אך אמר אני לא השתדלתי ע"י תפלה לעשות לי עזר מאיתך כדי לכופר את יצרי, אלא הגחתי עממי עוזב בבחירה שלי כי תשתי את אעשה כן העולם לא ידעו האמת שאתה עזרתני לכופר את יצרי ע"י תפלה אלא אומרים עבדא זכי למריה כי רואין שאתה אמרת בתחלה אי מנסינה לך לא יכלה לשלוב ורואין דלכסוף שלטתי ביצרי, ולכך לא השתדלתי לעשות לי עזר מאיתך כדי לשלוב ביצרי אלא הגחתי הדבר ע"פ הבחירה שלי בלתי בקשה עזר ממך :

שם זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות. נ"ל בס"ד אותיות שניות של ד' חיות שהם אדם חיה נשר שור הם אותיות דרש"ו. וידוע מ"ש רז"ל ע"פ דרשו ה' בהמלאו חין דרישה אלא תשובה. והנה אות ראשון ואות אחרון אשר בכל חיה ותיבה הם קאמר

נקראים כנפים וגמלא אותיות דרש"ו שהם אותיות שניות המה תחת הכנפים, ולז"א זה ידו של הקב"ה ר"ל כח התשובה שפרוסה תחת כנפי החיות ר"ל שרמוזה בלחותיות דרש"ו שהם תחת כנפי שמות החיות. ועוד נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב קה"י ז"ל וז"ל : בזה"ק במקומות רבים אמרו כי ד' כנפי החיות הם ד' אותיות אר"י וחרבע פני החיות הם ד' אותיות הו"ה והכונה כמו שהכנפים מוכסים הפנים כן שם אר"י מוכסה ומעלים שם הו"ה הנקרא בשם אר"י. וכמ"ש זה שמי לעולם עכ"ל, ע"ש. וז"ש ידו פרוסה תחת כנפי החיות רמז לאותיות שם הו"ה שהם מדת הרחמים כי כנפי החיות הם אותיות שם אר"י והוא יתברך מקבלם בלחותיות שם הו"ה. ועוד נרמזו בידו אותיות יו"ד רמו לז"ל ימי תשובה :

שם עשאהו כמזולה שאין בה דגים. ורש"י אמר עשאהו כמזודה שאין בה דגן. נ"ל בס"ד דלא פליגי דמ"ד כמזולה שאין בה דגים מדבר ברכות הגשמי שנתרוקנה מן המזון ומי שיבא אליה אינו יכול להרויח ממנה כי לא ימלא כלום בה כאלה היווד למזולה שלא ימלא שם דגים. ומ"ד כמזודה שאין בה דגן מדבר ברכות הרחמי שלא נאשר בה גלוי קדוש שברירו הכל ממנה ולכן נאשר להם החזרה לחוכה כבודע, והיינו כמזודה שאין בה דגן דאי חין עוף נפנה אליה כן נשמות ישראל שנקראו עופות חין נכנסים בה עוד כי לא ימלאו שם דגן שהם הנ"ק :

שם ועדיין מוכח ברומי. גמלא יוסף הע"ה ליקטוהביאו לפרעה ואל"כ ילא מפרעה עד שנה ברומי מוקס שליטת עשוי שרמוז במלוי פרעה כזה פ"ה ר"ש עי"ן ה"א דהמלוי הוא מספר עשו, גמלא מוקס הראשון ומוקס האחרון רמוזים זה אלל זה כי זה בפשטו זה במלוי וסוף יצואו ישראל ויקחו אותו מרומי שהוא עשו, ומי העולח להוליאו מעשו הוא משיח בן יוסף שהוא שטני של עשוי דאין עשוי טפל אלא ציד ציגה של רחל. ומ"ש שלשה מנמינות העמין יוסף במלרים נ"ל בס"ד העטם שחילקם לשלשה כנגד שם ההלחה שהללית בו יוסף הע"ה דכתיב ויוליאו כסוף וזהו פירש רבנו מהרש"ם ז"ל דשם כס"ה כפ"ו הוא אותיות כס"ף זה"ב, וכתבו המקובלים ז"ל ששם זה מסוגל להלחה וכמ"ש ב"י ושם זה עולה מספרו ג"פ ח"ן ולכן כתיב ביוסף וימלא יוסף חן ויהי אים מללית. ובזה יובן בס"ד נבחר שם מעושר רב מכסף וזהו חן טוב כי חלק אי מן השלשה הג"ו שהוא כנגד חן אחד הוא גמל לדיקים שנקראו טוב דכתיב אמרו לדיק כי טוב, ומה שזכו ליקח זה המעמון שהוא כנגד חן אחד. ובזה יובן אילת אהבים ויעלת חן שמעלה חן ללומדיה ר"ל מעמון שהוא כנגד חן אחד מן שלשה חנות ולפי דרשה דלעיל בפסוק והיה סחרה ואחננה קודם לה' שכל ממונס וגניותם של רומי תהיה לדיקים היושבים לפני ה' גמלא גם חלק החן שנגלה לאנשיכוס אשר היה מלך רומי יקחו ישראל בכלל השלל והביזה והרי הם זוכים בשתי מקומות של חן חן. ובזה יובן והוליא את האבן הראשה ששאות חן חן לה ואבן הראשה אלו ישראל שנקראו אבן דכתיב ממש רועה אבן ישראל והם עלו במחשבה תחלה להבראות כמ"ש רז"ל :

שם משוי שלם מאות פדרות לפי פשוטן של דברים נקיט שלם מאות לשון גומא כמ"ש רז"ל בגמרא דברו חכמים בלשון גומא דתקן גומא עליה שלם מאות כהנים וכן אמרו בהך דשלם מאות כור. מיהו נ"ל רמזו כאן חז"ל סוד עמוק מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הפסוקים דנפש הכל היתה כלולה מוכמה נפשות וכמה גילולות והיו מעורבות טו"ר והגילולות הרעות שבו היו ש"ח ואלו הש"ח הם היו בחינת עקריות נפש קר"ח שהוא מספר ש"ח

אין זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות. נ"ל בס"ד אותיות שניות של ד' חיות שהם אדם חיה נשר שור הם אותיות דרש"ו. וידוע מ"ש רז"ל ע"פ דרשו ה' בהמלאו חין דרישה אלא תשובה. והנה אות ראשון ואות אחרון אשר בכל חיה ותיבה הם קאמר

אין זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות. נ"ל בס"ד אותיות שניות של ד' חיות שהם אדם חיה נשר שור הם אותיות דרש"ו. וידוע מ"ש רז"ל ע"פ דרשו ה' בהמלאו חין דרישה אלא תשובה. והנה אות ראשון ואות אחרון אשר בכל חיה ותיבה הם קאמר

בית דוד אשר תחדש את הגלות שהיא זמן ביאת משיח לדקינו, ועל כן אמרו אחיו אלה ה' הושיעה נא הגאולה תהיה על ידו יתברך ודוד הע"ה אמר אלה ה' הגאולה נא שלא יהיה עוד גלות וחרבן ולא תפסק המלכות כלל אלא ירום ונשא ונצב מאד. גם אמר נא רמז להארת שם אלני שה"ס המלכות שתמיד תהיה בתכלית הגלות גם בחול שיהיו אותיות המלוי ומלוי דמלוי נ"א אותיות כמ"ש רבינו ז"ל בביאור הכתוב ותהי יגדל נא כח אלני, וישי אמר ברוך הבא בשם ה' דמשיח בן דוד נקרא בשם ה' דכתיב וזה אשר יקראו לו ה' לדקינו וכנ"ו בגמרא. ושמאל אמר ברכוכס מבית ה' הוא בית שלמי שהוא מעשה שמים שנקרא בית ה' ולכן הוא כנגד יעקב אע"ה שקראו בית אלקים דכתיב חן זה כ"ה חס בית אלקים. ואמרו כולם אל ה' ויאר לנו פירוש אל ה' שה"ס החסדים ששמות אללו מאזרים ביורה יאר בהם שם אלקים שרמזו בתבית לנו שהוא מספר פ"ו. ואמר שמואל אחריו חג בעצותים וכו' כי אז נקריב תמידין ומוספים רבים כנגד כל אחת השנים שהיו בגלות, וכנ"ו במדרש ולכן רבים המה. ואמר דוד אלי אתה ואורך שגור לאל על כל גם ונס שנעשה בכל יום בתמידות. או הכונה אע"פ שאני אהיה פלג קיסר והמשיח שהוא מורעי יהיה קיסר שלם, אורך בזה ואשמת. ואמרו כולם הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו יהיה נמשכים חסדים נאמרים ימים ולילות כי לילה כיום יאיר :

שם ע"כ מ"ד ויגדל הילד ויגמל. נ"ל בס"ד דקשיא ליה דכתיב ויגדל ויגמל ויעש, כולו לשון עבר וסיים ביום הגמל את יחוק להבא כי המ"ס בליר"י והול"ל ביום שנגמל יחוק לכן דרש זה על העת"ל. ואמר הכתוב שאברהם עשה משתה שהוא זכר ורמז על סעודה של העת"ל ביום שיגמול הקב"ה חסד עם זרעו של יחוק ונרמזו זרעו בתבית את שהוא יתר ונרמזו שמו של הקב"ה באת ה' של הגמל, כי ידוע שהשם נרמזו באת ה' לבד, וכתוב העשם במקובלים ז"ל, וכך הוא המשך הכתוב ביום ה' גמל את יחוק ר"ל זרע יחוק. וגם נרמזו באת ה' החסד שהוא חלוק למשה. והא דחיס את ישראל ליחוק ולא לאברהם ויעקב, יובן ע"פ הגמרא דשבת דף פ"ט כי לעת"ל יאמר הקב"ה לאברהם בנדך חטאו וכו', ושניהם ישיבו ימחו על קדושת שמך ורק יחוק אע"ה יגיש טענות להללם, ולכן אומרים לו כי אהא אבינו יע"ש, וכיון דהוא מזילם לכך קראם על שמו זרעו של יחוק. או יובן אמר זרעו של יחוק כי לעתיד תהיה הגאולה במידת הגבורה שהיא מדה יחוק, וכמ"ש רבינו ז"ל ע"פ ולא כבשף תגאלו אלא מסערא דהב סערא דלחוק :

והנה מ"ש עמוד הקב"ה לעשות סעודה לדקיקים. מאמר זה אינו כפשוטו אלא מיוסד ע"ד החידה והמשל בסוד כמ"ס, והוא מורה על ענין תכלית שלימות המיתוק שיהיה לגבורות שהם בסוד שם אלקים. ולז"ל ביום שיגמול חסד עם זרעו של יחוק רמז לגבורות, כי יחוק הוא סוד מדת הגבורה ואותו היום נעשה תכלית שלימות המיתוק שאין למעלה ממנו. ונרמזו בכוס של ברכה כי כוס מספר אלקים שהוא הגבורות והברכה רמז למינות. וענין הסעודה י"ש בו סוד עמוק דהיתא בר"מ פרשת פינחס דף רכ"ו מסערא דשכינתא עלאה סעודתא רברבא ומסערא דמלכותא סעודתא זעירא ע"ש. וז"ש עתיד הקב"ה לעשות סעודה לדקיקים היא סעודה גדולה מסערא דשכינתא עלאה שהיא בינה עילאה לדקיקים הם לדיק עליון ולדיק תחתון ביום שיגמול חסד עם זרעו של יחוק כלומר שיתמקו הגבורות שהם זרעו של יחוק בחסדים. ולכן אברהם ויעקב שילאו מהם ישמעאל ועשו שעבדו

שעבדו אלהים אחרים נמנעים מלהיות על ידם גמר זה של תיקון הגבורות דשם אלקים שבקדושה. וכן יעקב אע"ה שנשא שתי אחיות שהם לאה ורחל אשר בנינים הוא על ידי גבורות אלו דשם אלקים וגם שלא ערכ בתיקונם כמו שטרח דוד הע"ה נמנע מלהיות על ידי גמר התיקון הזה של מיתוק גבורות שם אלקים, וכן אשר בנינים הוא על ידי הגבורות האלה נמנע מלהיות על ידו גמר התיקון והמיתוק הזה שלהם, וכן יהושע שלא זכה להוליד בן זכר שהוא בסוד החסדים, אלא רק הוליד נקבה שהיא סוד הגבורה נמנע מלהיות על ידו גמר התיקון והמיתוק גבורות אלו אשר יהיה על ידי החסדים. ורק דוד הע"ה שטרח בחייו מאד מאד במלחמות ה' אשר נלחם למעט וצומרות וסירות ותשבחות אשר נלחם למעלה השלים תיקון רחל בהיותו בחברון אשר מלך שבעה שנים והשלים תיקון לאה כשמלך בירושלם והשלים בנינים בתיקון ומיתוק הגבורות השייכים להם. ביגיעה רבה לכן ראוי שיהיה על ידו גמר ותכלית מיתוק ותיקון הגבורות השייכים להם, לכך כשנתינים לו כוס של ברכה לברך שהוא לשון מליצה על גמר התיקון ומיתוק הגבורות שהם בסוד כוס בחסדים הרמזים בברכה כי הברכה מספר רל"ב כמנין ד' היותו במילואים ע"כ ס"ג מ"ה ב"ן שהם סוד חסדים שבהם יתמקו גבורות שם אלקים שהוא מספר כו"ם אז יאמר דוד הע"ה הני אבך מלך שטרחתי בחיי לתקן את רחל ולמתק הגבורות השייכים לה ולי גאה לברך מלך שטרחתי בחיי לתקן את לאה ולמתק הגבורות השייכים לה. וענין בשער הפסוקים לרבינו האר"י ז"ל בפסוק ויקם דוד מעל משבדו דדוד הע"ה היה מצחינת עלמא דטוקבא לכן הולך לתקן מציאות כל הטוקבא בשלימותא וכו' וזרעו כי הם שנים ונקראים לאה ורחל והיה לרדך לתקן את שניהם ובתחלה תיקן את רחל. וז"ל למה נתעבד דוד הע"ה בחברון ז' שנים כשמלך ואח"כ הלך לירושלם לפי שחברון היא קרית ארבע שהיא רחל כעודע ולאה היא ירושלם וכעודע בענין ליון וירושלם, וכשגמר שבע שנים שיבד בחברון לתקן את רחל הלך לירושלם לתקן את לאה וכו' עכ"ל. הרי גמלא מפורש בדברי רז"ל דעיקר התיקון שנעשה ללאה ורחל שהם בחי' ארץ ישראל היה על ידו דוד הע"ה והוא הדבר אשר כתבנו לעיל בס"ד. עוד מליצי מ"ש רבינו ז"ל בפסוק אלה הגבורים אשר לדוד וז"ל ארז"ל כי דוד הע"ה היה מלמעט להשלים האלף והענין הוא כי שם אלקים הוא כח כל הדינין והגבורות וזכר שם זה היה דוד מתגבר על הקליפות שהם אויביו והנה חס תמלא את ה' בהי"ן יעלה אלף בסוד ריבועו הנקרא אחריו מלאים, והנה אחריו חס אלה בהיותם פשוטים הנקראים שורש השם הזה יעלו בגי' מאתים אבל המלוי שהוא החלל והאויב שבתוך הפשוט הוא שמונה מאות ובכוחו היה הורג שמונה מאות חלל בפעם אחת והיה מלמעט שיוכל להשלים השורש השם שהוא הפשוט שהוא מספר מאתים כדי להשלים האלף ולא עלה בידו וז"ל איכה ירדוף אחד אלף עכ"ל יע"ש. ובדחי מה שלא עלה בידו מפני שעדיין לא הגיע זמן גמר שלימות התיקון והמיתוק הראוי להיות אך לעתיד יעלה בידו. ויעלה וכאשר ביארנו ענין כוס של ברכה ולכן הוא נוטל את הכוס שהוא שם אלקים דקדושה המוזמן לברכה לברכו ולמתקו ולתקו כשהגיע זמן גמר התיקון שלו ואומר כוס ישועות אשא שאעשהו ישועות דהיינו חסדים הנקראים ישועות יען כי בשם ה' שה"ס החסדים אקרא. וזכה מוזן בס"ד האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרוי ודוק :

שם נותנין לו כוס של ברכה לאברהם לברך. הגירסא בעין יעקב כתיב נותנין בשלשה אבות ובשאר

כתוב אומרים ולא אמר נותנים ורק בתלמוד הדפוס חן אומר נותנים אלא באברהם כלבד, ובספר דקדוק סופרים הביא גרסה תלמוד כ"י כמו גרסת בעל עין יעקב, ולרדך להבין למה גבי ג' אבות דוקא נקיט נותנין. וז"ל בס"ד לפי פשוטו דחלקו כבוד לאבות יותר להיותם אבות וגם היו גדולים בזקנה. ועוד נ"ל בס"ד דידוע כוס של ברכה הוא בסוד המלכות והוא תיקון שלה וידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בש"ה דגדלות המלכות באורות המזיין נעשה ע"י האבות דאברהם תיקון מוח חכמה ויחזק מוח בינה ויעקב מוח דעה ע"ש ולכן בכוס של ברכה שהוא במלכות ותיקון שלה חולקים כבוד לאבות בנתינה. או יובן בס"ד האבות בחג"ת שהוא מדרגה בפ"ע ומרע"ה בנלתי והושע ביסוד יודו במלכות וידוע כי המלכות עומדת אחר הנה"י וגמלא האבות רחוקים ממונה לכן הכוס שהוא במלכות נותנים להם, אך מרע"ה וכו' הם קרובים לה יותר לא אמר נותנים אלא אומרים עול וברך ולכן אמר דוד הע"ה אני עבדך מלך עלמי ולי גאה לברך מלך שאני קרוב יותר לסוד הכוס שהוא במלכות. וזכה יובן מ"ש דוד הע"ה ואני קרבת אלקים לי כי אלקים גי' כו"ם :

שם אומר אני לא אברך שכבר יאל ישמעאל. י"ל תיבת אני לשון יתר וכוני לומר לא אברך. וז"ל לומר אע"פ שסיבה זו קלה היא ואינה כדאי למנוע אותי מלך הדין עכ"ו אני הוא המחמיר על עלמי בזה, וכן הענין בכלה דנקיט אני כך הוא הכונה. ברם יש לדקדק בכלה דכתיב אני לא אברך ורק ביחוק אמר אני ראוי לברך, וכן היא הגרסא בעין יעקב וגם בתלמוד אפי' שהביא דברי סופרים, וז"ל להבין לגרסא זו למה יחזק דוקא אמר אני ראוי. וז"ל בס"ד מפני דסיבה של יחזק שהיא מלך עשו לאו יחזק אע"ה חידש אותה, אלא היא איתא מקל ומומר מהשבות אברהם אע"ה כי ישמעאל עשה תשובה ועשו לא עשה תשובה, ולכן יחזק שהוא אחר אברהם השיב איני ראוי כלומר כבר הורה זקן הוא אברהם שאני ראוי ואיך תתנו לי לברך :

שם אומרים לו ליהושע ק' למה לא אומרים לאהרן וליוסף שהם בכלל ז' כורתי ברית שאחוזים בשבעה ספירות הבנין. וז"ל בס"ד כיון דמרע"ה נמנע בשביל כניסת הארץ ועשם זה ישנו גבי אהרן לכך לא אמרו לאהרן. והא דלא אמרו ליוסף מאחר דיעקב אע"ה עשה טעם למניעה מכח שתי אחיות ח"כ כ"ש הוא אלל יוסף הע"ה שבה מן רחל אחר שנשא את לאה והא דאמרו ליחזק אע"ה דכבר אברהם אע"ה אמר טעם למניעתו מכח ישמעאל, וא"כ כ"ש הוא גבי עשו. נ"ל בס"ד מפני שיש טעם יותר בליחוק בדבר זה מלך בחינתו שהוא היה בסוד הגבורה ושייך הוא לתיקון הכוס הנ"ל יותר, ועכ"ו אמר שלא יברך :

דף ק"ב ע"כ. א"ל מינס קא נאים מר, א"ל מיטמי קא מנמנס. נ"ל בס"ד דאבי ידע למתניתין דנתגממו יאכלו, ורק חשב אולי רבה לא היה בסוג נתגממו שהוא גיס ולא גיס תיר ולא תיר אלא היה יבן ממש דלא ידע לאהדורי סברא, וכי מדכרו ליה לא מדכר לכן א"ל בלשון שאלה מינס קא נאים ולשון קא נאים דאמר על שניה ממש, דלא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה לא מדכר, וא"ל רבה מיטמי קא מנמנס לשון זה יאמר על גיס ולא גיס ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר, ולכן הולך לומר ג"כ לשון המשנה להראות דידע לאהדורי סברא :

דף קכ"ט רבי שמלאי חלקע לפדיון הבן בשו מיניה וכו'. וז"ל למה בתחלה סתמו שאלתם והולרכו להאריך ולחזור ולפרש דבריהם והול"ל מעיקרא הכי

בשם ה' נעשה ונצליח
ליקבהו

יומא

פרק ראשון

שם רבי נתן אומר לא בא הכתוב אלא למרק אכילה וסתיה שבמעיו. פירש רש"י קאי על פרושה זו של ששה ימים. וכלל בס"ד דקאי רבי נתן על פסוק ויקרא אל משה שפירש רבי עקיבא שבא לחלוק כבוד למשה אך רבי נתן אמר שהולכה קריאה זו שקראו כדי למרק אכילה וסתיה שבמעיו כי מנח דיבורו של הקב"ה בא בקרבן כח רוחני שנכנס לתוך גופו ומירק האכילה שבמעיו כדרך האש הורדת מלמעלה ואוכלת הקרבנות וכאשר היה באש שירדה בתפילת אליהו הנביא זכור לעובד וצוה המירוק נזדקך ונעשה כמו מלאך שמתקיים בלא אכילה וסתיה. לכן תמלא תוך אותיות משה במילואים כזה מ"ס שי"ן ה"א מספר מלאכ". ומ"ס כדי לאיים עליו כדי שיהא תורה נתונה באימה ביראה ברעד ברתת וצויע נקיט חמשה כנגד חמשה תיקונים של ריבוי להיות שלמים בכל מנהג וכל דבר שבקדושה שהם מעשה ודיבור כונה ומחשבה ורעותה דליבא שהם כנגד נרנח"ן, והקב"ה עשה לו הכנה בחמשה אלה ע"י קריאתו שקרא אותו ואע"ג דבכתוב לא נזכר אלא יראה ורעדה הגה האומה נכללה ביראה דענין אחד הם ורתת ויזע נכללו ברעדה דענין אחד הם וקרובים זל"ז:

שם במקום גילה שם תהיה רעדה. פירש רש"י גילה קאי על התורה. וכלל בס"ד העטם שנקראת גילה דאמרו צברייתא דאבות התורה נקנית במ"ח מעלות ולכן נקראת גילה מספר מ"ח. והנה איתא בפסחים כי הוא רבא צבי למפתח בשמעתתא אמר ברש"י מילי דדיחוחתא ודחמי רבנן והדר יתבי באימתא ופתח בשמעתתא ע"ש. לז"ל במקום גילה שם תהא רעדה:

שם רבי זריקא רמי קראי וכו'. בזהר ויקרא דף ב' הקשה קשיא זו ומתוך תרי עניני הוה חד דעאל ביה משה וחד דשארתי על משכנא, וכחז במ"מ שם דענין שנכנס בו מרע"ה בחר היה מולד המלכות וענין שהיה במשכן היה מולד הבינה ע"ש, נמלא ענין שנכנס בו מרע"ה היה תחתון מן המלכות שהיא עקב וסוף דכל דרגין. וכלל בס"ד במלוי אותיות ענין יש מספר עקב והוא מספר בענין וי"ש ויבא משה בתוך הענין ר"ל בענין של המלכות שהוא עקב הרמוז בתוך אותיות ענין ולא נכנס בענין העליון שהוא מולד הבינה. ומ"ס מלמד שחפסו הקב"ה והביאו בענין נ"ל דליק זה מופסוק הקודם דכתיב ומראה כבוד ה' כאשר אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל ויבא משה בתוך הענין כלומר נאחו בכח אותו מראה כבוד ה' וכל בתוך הענין. ונרמז ג"כ שמו של הקב"ה בתוך אותיות הענין כזה ה"ה עי"ן נו"ן נו"ן ראש המלוי עולה כ"ו כמנין שם הו"ה ע"ה ר"ל בא בכח שמו יתברך הרמוז בתוך הענין

דף ב' כל המקדש כולו קרוי צורה שנאמר הצורה אשר הכינותי. כלל בס"ד שקראו דוד הע"ה בשם צורה דאז"ל מקדש ראשון שבנאו שלמה הע"ה היה בזכות אברהם שקראו הר ומקדש שני בזכות יצחק שקראו שדה ומקדש שלישי בזכות יעקב שקראו בית. נמלא מקדש ראשון אשר הכינו דוד הע"ה קרוי הר וידוע כי במקדש ראשון היו כל י"ב שבטים אבל במקדש שני כבר גלו עשרת השבטים ולכן קראו צורה שהוא אותיות י"ב ה"ר. או כלל בס"ד כי במקדש ראשון היתה סוהרא בשלמותא כבוד מילוי הלכנה בע"ז לחודש לכך נבאו שלמה הע"ה שהיה דור ע"ו ולכן קראו צורה שהוא רב י"ה. או יובן במקדש ראשון היה יתרון חמשה דברים על בית שני וביאר רבנו האר"י ז"ל טעם ה' דברים שהוא כבוד ה' עילאה כנז' בע"ה ולזה קראו צורה ירב ה' שהוא ירב ויגדל כבוד ה"ה. ודע דאע"ג דר"ל מיימי קרא להדיה לא ניחא לר"י לפרש כן דדוחק לומר דהתנא תפס שם שאינו שגור דהא איכא שמות שגורים יותר הפס זבול לבנין ומקדש ולמה קראו בשם צורה:

דף ג' כביכול משלך אני רונה ואני רונה משלהם. כלל בס"ד ע"פ מ"ס בזהר ויקהל דף ר"ע קח לך סמים להגאתך ולתועלתך דכד אתתא אתדכחת הגלחה דבעלה איהו יע"ש. והיינו כי זה הוא תיקון המלכות הנקראת מערוניתא ומרע"ה נקרא בעלה דמערוניתא וכן הענין כאן ולכן ח"ל בשלך אני רונה מפני שאור המלכות הנקרא מערוניתא ניחא ליה בשלך יותר. ולכן אמר כביכול כי בדברים אלו לריבין אנו לומר שמרע"ה הוא בעלה דמערוניתא וניחא לה בשלו כדרך אשה דעלמא דניחא לה ליקח דמי תכשיטין ותיקון שלה מצעלה דוקא. ובאמת אין דברים אלו כפשוטן אלא הם בדרך משל ולכן אמר לשון כביכול מפני כי מפשוטן נראה דברים שנוגעים בכבוד של מעלה להשוות עניינים הרחוקים לענייני בני אדם:

דף ד' משה עלה בענין ונתכסה בענין ונתקדש בענין. כלל בס"ד שלשה אלו רמוזים באותיות ענין שהוא ר"ת עלה נתכסה נתקדש. וידוע כל דבר שבקדושה יש בו שלשה תלויות שהם שלשה הדרגות והם ראש ותוך וסוף ולכן בענין זה עלמנו נעשו לו שלשה פעולות עובות אלו שהם, עלה נתכסה נתקדש והולךך לשלשה הגו' כנגד גר"ן שבו גם הוא כנגד ב"ע כי התורה קבלה מצריאה וזהו עלה בעשים ונתכסה ביצירה ונתקדש בצריאה. וכלל זכה לענין הקדוש הזה בזכות העמה שלו דכתיב ביה והאיש משה עניו מאד וכתיב עני בלא יו"ד ואם תאריך אות וכו' של עני יהיה אותיות ענין:

ז"ל שהוא שמוח על הזמן הזה שהגיע יום שלשים שבו ילא בני מכלל נפל ולהכי לגביה תשיב כמותה הבהא מוזמן לזמן וכאשר הסביר הר"ן ז"ל, משא"כ כהן אין לו שמחה על הזמן הזה שילא מכלל נפל דלאו זריה הוא ורק שמחתו על הגאה דמטי לידיה וה"ו כקנה כלים חדשים דאע"ג דשמח בהם מ"מ כיון דלא איתא מוזמן לזמן ואין לה שייכות בזמן לא יברך. אבל אם הלכה כמאן דפליג דס"ל דגם על הגאה ושמחה דאינה תלויה בזמן ולית לה שייכות בזמן מצרכים שהחיינו או גם בפדיון יש להסתפק אם יברך הכהן כיון דמטי הגאה לידיה ושמח בהנאתו. ולכן דקדק השואל למנקט עומה הברכה כולו עד לזמן הזה, והיינו ר"ל כיון דאנחנו מצרכים אותה על הזמן אי מני כהן לברך משום הגאה בלבד אע"ג דאין שייכות לגבי דידה בזמן כלל, וכמו דסביר החולקים על רב שרירא גאון ז"ל, או"ד השיקר כסברת רב שרירא ז"ל ואין לברך אותה אלא אבי הבן דיש שייכות לגבי דידה בזמן. ואע"ג דהשואל פירש בדבריו לדדי הפסק בענין אחר הוכיז נוסח הברכה עד לזה"ו כדי להבליע בדבריו לדדי הפסק הזה גמ' דאיכא לספקי ביה:

שם לא הוא בידיה. י"ל הו"ל לא ידע. וכלל בס"ד ע"פ מ"ס במאמר אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו הפירוש בידו ר"ל בזכרוננו שלא שכחו וכן כאן דין זה ידע ליה מקדמת דנא ורק עתה לא הוא בידיה כלומר לא היה בזכרוננו:

שם אחא שאל ביה מדרשא. יש לחקור אימתי הלך ושאל אם לאח"י הו"ל להש"ס להודיענו הם מה עשו. וכלל דהם עשו הפדיון בצוקר ועשו בצרכות כמנהגם או כך או כך, ובטעודה דאחר הפדיון בו ביום חקלע רב שמלאי התם ושאלו אותו ללמוד דין ולידע אם יפה עשו בו ביום. אי גמ' י"ל דלעולם חקלע בשעת מעשה ובא מסדר הש"ס ללמוד שבת, אחר ששאלו אותו ולא הוא בידיה לא שלח שליח לבהמ"ד לשאל כדי לעשות מעשה אלא הוא בעצמו הלך ושאל ובא והגיד להם ועשו מעשה:

שם והלכתא אבי הבן מברך שמים. כלל בס"ד אין זה מדברי הגמרא אלא הם דברי רבנן אשר צבהמ"ד דח"ל לרבי שמלאי דהסברא ממיבית לברך אבי הבן שמים והכי קבלנו הלכתא. ויכולא בזה איתא לעיל דף ל"ג החטין בתלום הכי גמ' דקדשה ח"ל אין בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא, וכן מורין צבי מדרשא כותי:

ונראה לרמוז בס"ד דקייט מסדר הגמרא דין הפדיון בסוף מוסכתא זו הנקראת פסחים על שם שפסח ה' והגיל את אבותינו ופדה אותם ממצרים שם ענין זה נקרא פדיון הבן דחביבין ישראל שנקראו בניס למקום שנאמר בניס אחס לה' אלקיכם ולכן החיל ראש הגמרא באות מ' וסוף באות מ' של שמים הרי מ"ס מלאה שמספרם שמונים כמנין פ', וגם תיבת שמים הוא שתי מ"ס רמוז לאות פ' שהיא מספר שתי מ"ס. וידוע באות פ' רמוז פדות כמ"ס בזה"ק בהקדמת פרשת בראשית. ובי"מ כתוב ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה דרמוז לו על אות פ' שנכללו בו אבותינו ממצרים כנז' בפרקי ר"ח על פקודה בפולה של פקד פקדתי ופקד יפקוד אלקים אתכם שפדאם לחיים:

הכי כהן מברך דקמטי הגאה לידיה או אבי הבן מברך דקעביד מנה. וכלל בס"ד דהשואלים לא שאלו אלא רק כהן מברך או אבי הבן מברך, אך מסדר הש"ס הוסיף דברים לפרש טעם ללדודי השאלה כהן מברך דקמטי הגאה לידיה וכו'. ואין זה דברי השואלים, וכה"ג כתבו התוספות ז"ל בצ"ק דף י"ט בד"ה רב אשי שלפעמים צבי צעיר אמורה סתם בלא לדדים, והגמרא עושה הדרגים, וגראה לנו שהוא לשון האמורה ואינו כן אלא שהגמרא הוסיף ע"ש. וכן כתב בספר יבין שמועה כלל תל"ג, וכן הענין כאן וצדור:

ברם מקשים למה הולכנו להזכיר בשאלתם ברכת על פדיון הבן דהא פשיטא להו, והו"ל לשאל רק על ברכת שהחיינו. ועוד י"ל גמ' כמ"ס צבי מדרשא אבי הבן מברך שמים למה הולכנו לפרש ולומר שמים מאחר דהוא שאל רק על ברכת שהחיינו מו מברך והיה להם להשיב אבי הבן מברך ותו לא ואין ידעין דמברך שמים דאין אדם מוסתפק בברכת פדיון הבן. וכלל בס"ד דידוע מחלוקת האחרונים ז"ל בהלכות זינות סי' כ"ב בלובם טלית חדש אם מברך שהחיינו קודם להתעטף בלינית או יברך להתעטף קודם שהחיינו. דאיכא דס"ל לברך שהחיינו קודם ואיכא דס"ל להתעטף קודם. ועיין בצרכי יוסף וימחב"ר יע"ש. והנה כאן לא היה להם ספק משיקרא בברכת שהחיינו דודאי שייכה לאבי הבן יותר דאיהו קעביד מנה והכי מכתבתי. אך מה שהביאם לבית הספק הוא משום דכאן איכא שתי ברכות על פדיון הבן ושהחיינו, ויש סברא לומר דיברך על פדיון הבן קודם שהחיינו, ויש סברא להפך לברך שהחיינו קודם, כמ"ס גבי זינות, על כן נסתפקו כיון דכהן יש לו שייכות בברכת שהחיינו משום דמטי ליה הגאה א"כ י"ל עדיף טפי שיברך הכהן שהחיינו ולא יברך אבי הבן שמים כדי שילא מטלע המחלוקת בענין הקדימה שים סברא לכאן ולכאן, או"ד משום האי טעמא דמטי הגאה לידיה לא חשיב לו שייכות בשהחיינו ואינו ראוי לברך כהן כלל אלא יברך אבי הבן את השמים. ולכן התכחמו להוכיז בדבריהם ברכת פדיון הבן דאבי הבן מברך לומר מה שבאנו לספק זה בשהחיינו הוא מולד דאיכא ברכה זו דפדיון הבן. ובזה יתורך דקדוק השני כי בבהמ"ד הבינו דהשואלים באו לבית הספק בברכת שהחיינו מנח דאיכא שתי ברכות ולכן השיבו אבי הבן מברך שמים כלומר אע"ג דאיכא שמים שים בזה מוכחה של הקדימה עכ"ו אבי הבן מברך:

שם ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזה"ו כהן מברך. קשה למה תאריך למנקט כל הברכה עד לזה"ו והיה כמי לומר שהחיינו כהן מברך או אבי הבן מברך. וכלל בס"ד דאיתא בתוספות סוכה דף ע"ו בד"ה העושה סוכה שכתבו בשם רב שרירא גאון דלא סומכין לברך שהחיינו על כלים חדשים משום דבעינן בשהחיינו מודי דאחי מוזמן לזמן. וכתבו התוספות דקשה על זה מפדיון הבן דמצרכים שהחיינו. ויתוך הר"ן ז"ל צביאורו על הר"ן דפדיון הבן אע"ג דלאו מוזמן לזמן קאתי אפ"ה כיון שהיא מנהג תלויה בזמן שלושים יום של תינוק שילא מכלל נפל וכנס לכלל קיימא וחיות שפיר שייך לצרכי ציה שהחיינו עכ"ל. וא"כ יש לומר אי אמרינן הלכה כרב שרירא ז"ל דאין לברך על כלים חדשים דאין מצרכים אלא על מנהג שהיא מוזמן לזמן אין להסתפק בפדיון הבן שיברך הכהן, יען דלגבי כהן חשיב הפדיון כמו כלים חדשים אבל אבי הבן מברך שהחיינו משום טעמא דהר"ן

הענין. ומ"ם מה להלן שביל חף כאן שביל כ"ל ענין במילואו שולה מספר שביל:

שם למה הקדים קריאה לדיבור. פירוש כיון דלשון דיבור הוא בהרמת קול ולא בלחישו למה הולך להקדים לו קריאה והלא כיון דדברי הנבואה באים לו בהרמת קול הוא נותן דעתו אל הדברים מאליו ולא אלעריך לקראו בשמו תחלה כדי שישים לבו ודעתו אל דברי הנבואה. ומשני אה"ן לא אלעריך לזה אלא עשה כן ללמד דרך חן שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא"כ קוראו אע"פ שמדבר עמו בהרמת קול:

דף ה' כ"ד מלבישן למסבר קראו. קשה הול"ל כ"ד הלבישן למסבר קראו דהמקראות מדברים במה שהלבישן מעיקרה ואין מדברים במה שמלבישן לעת"ל. ונ"ל כ"ד דהשאל מתחלה נתקשה לו בקראי שהם הפכיים ועלה בדעתו לתרן המקראות כך דמ"ש לו השי"ת בצווי וחנרת אותם אבנע אהרן ובניו דמשמע חגירת אב ובנים בסדר אחד ולא יפסיק בלבישת בגד אחר בנתיים זה קאי על עת"ל שבישרו דלעת"ל ג"כ הוא ילבשם בסדר זה. וכמו שזכרנו בענין תרומות ומעשרות דכתיב ונתתם לאהרן ובניו וארז"ל הכתו"ל מבשרו על עת"ל שיחיו המתו' ויתנו תרומה לאהרן הע"ה דבמדבר לא נהגו תרומות ומעשרות וכן כאן מבשרו על העתיד שיחיו וילבשם כך בזה הסדר אך על לבישתם עתה זיווהו שילבישם לכל אחד בפ"ע את הלבשים אפילו האבנע, ובתורה נתפרש ונתתם הסדר בדעת השאל לתרן המקראות. אך זה התירוק א"א להיות אה"כ נתיב בזמנך דלעת"ל יהיה שינוי בסדר לבישתם ממה שהיה מקודם כמו שיש קלה שינויים בקרבנות של עת"ל בבית שלישי בזבואת יחזקאל הע"ה, ואם לא יש לנו קבלה בדבר זה שהיה שינוי בלבישתם לעת"ל מסדר שנעשה מקודם, אין אהנו יכולים לומר מדעתנו שהיה שינוי כדי לתרן המקראות, ולכן נתכוון השואל לשאל ולידע בתחילה כ"ד מלבישן לעת"ל שר"ה לידע אם יש להם קבלה בסדר לבישתם לעת"ל שאם ישיבו לו החכמים בזה"מ"ד שיש להם קבלה דלעתיד יהיה שינוי לו לבישתם שהאבנע של כולם תהיה הלבשתו בפ"ע ביחד, או מניחא יתיישבו המקראות דעתה יפרש המקרא של הזווי הוא מדבר על עת"ל. ולז"א כ"ד מלבישן לעת"ל כדי למסבר קראו ולא אמר כ"ד מלבישן מעיקרא כדי למסבר קראו כי לבישת דמעיקרא אין להסתפק בה דודאי כמ"ש גבי עשיה ומה לא יוכל לתרן המקראות:

ודע אע"פ דשפיר משני דלרן למגדע למסבר קראו, הנה עוד מני לשנוי דג"מ לענין דינא אם אחד עשה לבניו או לאהביו בגדים שלמים כחונת ומכנסיים ובגד ואבנע וגדר או נשבע שהוא בעלמו ילביש הבגדים האלה לכל או"א מהם כאשר הלבש מרע"ה את אהרן ובניו דהשתא לריבון אהנו דעת חן הלבשן כדי לקיים זה שזעמו באותו הסדר ממש. והנה לע"ד שלא היה הספק בין אבנע לאבנע אלא הלבש כל האבנעים בזא"ל ז"ל למה נשתנה האבנע משאר בגדים. ונ"ל כ"ד דאבנע בא לתקן על הרור הלב ובכל מלות שבתורה חוץ מע"ז אין ההרור חשוב כלום ורק בקדשים בעבודת כהנים פוסל כי עושה הכהן פיגול בהרורו בלבד לכן עשה להם שינוי באבנעים לחגור את כולם ביחד לעורר אותם באזהרת ההרור שהוא כנגד האבנע כי אזהרה זו שייכה להם יותר:

דף ח' קורין אותה לשכת פרהדרין. נ"ל כ"ד חלק החיבה לשמים וקרי בה פר הדרין, והיינו נטרקון של פרוטה שהוא המזון והדרין ר"ל מחזרין על המזון ואין שמים לב על כשרות ויראת שמים. או הדרין באכילת

לשון יהודי שמהדרין הפרוטות ואין מהדרין יראת שמים: **דף ט'** מ"ד יראת ה' תוסף ימים. הקושיא של מ"ד פשוטה כמ"ה הרי"ף ז"ל דפתח בימים וסיים בשנים. ונ"ל כ"ד הכונה כי כה"ג עיקר מעלתו וממשלתו הוא יום אחד בשנה שהוא יוה"כ דאין העבודה כשרה אלא בו בלבד, אבל בשאר השנה העבודה כשרה בו ובכל ההנאים בשנה, ולכן כדי להודיענו שהוא מדבר בכהנים גדולים נקוט ימים ולא נקוט שנים כי ממשלת כהנים היא למספר ימים שהם של ימות הכיפורים שבכל השנים, ובבית א' להיזתם ז"ג היו מוסיפים ימים דהיינו יא' בשלוש ביום כיפור זה בלדקות ובשרות וזה ליום כיפור של שנה הבאה וכן עוה"ד, אך שנות רשעים תקלורנה כי בבית שני שעמד ת"ך שנים תוליא מהם קמ"א שנים לארבעה כה"ג נשאר רנ"ט שנים לשלש מאות כהנים א"כ נודמן שבשנה אחת נתמנו זה שלשה וארבעה כהנים זה נתמנה שני חדשים ומתו אחריו וגם זה מת אחר חודש או שני חדשים, וכן השאר, נמלא יש אפילו לכלל שנה שלימה לא הגיעו, והיו שנות רשעים תקלורנה. ושאל כ"כ למה פירוש למה נפגשה בהם מדה"ד כ"כ שיש בהם שלא נשאלו בכהונה גדולה אפילו חצי שנה, ובי התכן שהיו כ"כ רשעים. ומשני לפי שהיו לוקחים אותה בדמים ר"ל אע"פ שהיה להם יראת שמים עכ"ל כיון דלוקחים אותה בדמים לא היתה מסומנת בידם ולא הלליחו בה שהיו נענשים בעבור זאת שחללו קדושת כהונה גדולה לקטנות בדמים:

שם עד דלוקמי ליהושע בן גמלא בכהנא רבבא. כתב הריטב"א קשה דכאן משמע שלא היה כשר וראוי ואלו בגמרא דבתרא קתני ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שלגמלא הוא נשתכחה תורה מישראל יע"ש. ונ"ל כ"ד דחסיד וכשר היה והאריך ימים ושנים בכהונה גדולה דהא עשה לקטות ג"כ, וכאן לא קאמר שהוא קנה הכהונה בדמים כי חלילה לאותו לדיק לזולל בכהונה גדולה לקטותה בדמים אלא רק מרים בת ביתוס נתנה מעלמה שלא מדעתו תרקבא דדינרי לניחי כדי למונותו כה"ג ועשתה כן לכבוד עלמה כי כבר אירסה יהושע קודם שנתמנה ורולה להחכד שיהיה אשת כה"ג. ואולי היה אדם אחר נותן ממון לניחי למנותו והולכה מרים להרבות בדינרים ע"ד אהא חמורא ובעט בשרגא, אך יהושע בעלה לא היה לו ידיעה בכל זה. ומ"ש ביבמות דף ס"א א"ר יוסף קטיר קא חוינא הכא הוא מלך נתיב המקבל ומלך מרים הנותנת זה כיון להנאת ממון וזו כיונה שביל הכבוד ואחר שקיבל ינחי תרקבא דדינרי מינה את יהושע בעלה בעל כרתו מאחר שקבל הממון ואין מלידו שום אשמה בזה:

שם מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבוס. קשה ובי משום דמעלה עליהם הכתוב כאלו שכבוס תחרב שילה. ונ"ל כ"ד דארז"ל בתר רישא אייל גופא וכיון דהראשית היה להם חטא זה דנחשב כאלו חטאו בג"ע לכן המון העם היה בידם חטא זה של ג"ע ממש דכתיב אשר נשיא יחטא לאשמת העם ובעבור חטא ג"ע ממש תרבה:

שם שהיו שם שני דברים ג"ע ובזוין קדשים. נ"ל כ"ד עטם שביבבו ד' דברים אלו חרבן לשילה כי חלקן של יוסף הע"ה שהוא לדיק יסוד עולם וגדר עלמו מן הערוה ביותר ולכן חטא זה של ג"ע גרם חרבן למקום ההוא. גם אותו מקום וזה לאכילת קדשים מה שלא זכה שום מקום בזאת אפילו הר המוריה שהיו אוכלין שם קדשים בכל הרואה וזה היה ג"כ בזכות יוסף הע"ה ואחר כי הקב"ה כיבד את המקום של שילה באכילת

באכילת קדשים יותר משאר מקומות והם חללו הקדשים בו לכך נחרב:

שם רשעים הם אלא שחלו בעמוס בהקב"ה. כלומר מה שלא נעשה בהם כליה אלא שפך חמתו על עמים ואזנים מפני שחלו בעמוס בהקב"ה דאע"פ שהיו עש"ז לא היתה עבודתם בלב שלם אלא היה נוטה לבס לשמים. ונ"ל שלשה גזרות שדה ועיים ובמות יער ר"ה עשב, ובני אדם נמשלו לעשבי השדה ואע"פ שקולקלו שדינם ראוי להיות להם כליה וכריתה ככריתה של עשב עשה עמהם רחמנות שנתקיימו בהם ג' גזרות אלו במקום כליה וכריתה:

שם אר"י קלר מלע זה מהשתרר עליו שני ריעים. קשה אך קורא לפסוק השכינה ולללם בשם ריעים. ונ"ל כ"ד דריעים קאי על הכהנים כי כאשר העמיד הללם בהיכל ודאי העמיד לו כהן בפ"ע וגמלא מלע זה שהוא ההיכל משתחררים בו ריעים שהוא כה"ג לשמים וכהן של הללם:

שם מאן דכתיב ביה כונס כנד מי היס תעשה לו מסכה לרה. הקשה הרי"ף ז"ל למה זכר שבה זה ולא אמר הבורא שמים וארץ יע"ש. ונ"ל כ"ד אמר כונס כנד מי היס להודיע בזה דהשכינה לא נסתלקה משם בעת שבה המסכה שם אלא נשאר השראת שכינה שם, וגמלא דעשו את המסכה לרה. והענין הוא כשהבדיל הקב"ה ביום שני דימוי בראשית בין מים למים וגזר על מים התחתונים שיהיו יורדים ונקיים בתוך היס דעל זה קאמר הכתוב כונס כנד מי היס נתרעמו מים התחתונים על אשר נתרקו מאור השכינה שלמעלה וגזר הקב"ה שיהיה חלק מאור השכינה שוכן למטה בהר המוריה במקום בהמ"ק וזה יהיו מים התחתונים קרובים, ולכן כשבא אברהם אע"ה להקריב את יצחק ראה המקום מרחוק כי נגלה לעיניו אור השכינה השוכן שם וידע שאותו מקום מקודש להקריב בו. וכן מרע"ה קודם שנכנסו ישראל קראו הרה הטוב הזה והלבנון יען כי באמת היה שוכן שם חלק מאור השכינה משעת ימי בראשית לפיכך את מים התחתונים. ואה"ן אחר שבה שלמה הע"ה את בהמ"ק שם נעשה שם אור השראת שכינה במדרגה גדולה יותר ועל זה גילוי הטקף ארז"ל גלתה שכינה מהיכל וק"ק, אבל אורו החלק ששכן בשעת ימי בראשית לא זו משם לעולם שבזה נתפייסו מים התחתונים. וז"ש הכא אל תאמר אין כאן מסכה לרה מפני דאור השכינה נסתלק משם קודם שבה המסכה לז"א הכתוב בו כונס כנד מי היס שעי"כ באותו זמן פייס את מים התחתונים בהשראת חלק אור השכינה שהשרה שם שלא יזו ממש לעולם תעשה לו מסכה לרה כי מחמת כניסת המים מוכרח דאור השכינה לא יזו ממש לעולם וגמלא היתה המסכה לרה:

שם ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות בקומה זקופה. קשה והלא הכתוב לומר נטויות גרון א"כ אין כאן קומה זקופה. ונ"ל כי מחמת שהיו מהלכים תמיד בקומה זקופה לכן באמצע הילוכם הולכים קלת נטויות גרון מרוב העורח שהיה נעשה על זוארס בהליכתם בקומה זקופה דאל"כ למה ילכו נטויות גרון וכי שפלים הם כדי שיכופו כאלמון ראשם. ומ"ש שהיו מהלכות ארוכה בלד קלרה מפיך לה מן גבהו דמשמע שהם היו עושין הגובה לעמון:

שם ראשנים שנתגלה עונם נתגלה קיוםם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קיוםם. י"ל לפירוש רש"י ומהרש"א הול"ל נתקלר קיוםם ונתארך קיוםם. ועוד י"ל הלא המחמר עלמו קאמר שקולה ש"ח כנגד ג' עבירות ואיך כאן שבעים שנה וכאן יותר מעשרים פעמים שבעים ולא נגאלו. ונ"ל כ"ד דקלות העונם תלוי בהשוכה

ואין מהדרין יראת שמים: **דף ט'** מ"ד יראת ה' תוסף ימים. הקושיא של מ"ד פשוטה כמ"ה הרי"ף ז"ל דפתח בימים וסיים בשנים. ונ"ל כ"ד הכונה כי כה"ג עיקר מעלתו וממשלתו הוא יום אחד בשנה שהוא יוה"כ דאין העבודה כשרה אלא בו בלבד, אבל בשאר השנה העבודה כשרה בו ובכל ההנאים בשנה, ולכן כדי להודיענו שהוא מדבר בכהנים גדולים נקוט ימים ולא נקוט שנים כי ממשלת כהנים היא למספר ימים שהם של ימות הכיפורים שבכל השנים, ובבית א' להיזתם ז"ג היו מוסיפים ימים דהיינו יא' בשלוש ביום כיפור זה בלדקות ובשרות וזה ליום כיפור של שנה הבאה וכן עוה"ד, אך שנות רשעים תקלורנה כי בבית שני שעמד ת"ך שנים תוליא מהם קמ"א שנים לארבעה כה"ג נשאר רנ"ט שנים לשלש מאות כהנים א"כ נודמן שבשנה אחת נתמנו זה שלשה וארבעה כהנים זה נתמנה שני חדשים ומתו אחריו וגם זה מת אחר חודש או שני חדשים, וכן השאר, נמלא יש אפילו לכלל שנה שלימה לא הגיעו, והיו שנות רשעים תקלורנה. ושאל כ"כ למה פירוש למה נפגשה בהם מדה"ד כ"כ שיש בהם שלא נשאלו בכהונה גדולה אפילו חצי שנה, ובי התכן שהיו כ"כ רשעים. ומשני לפי שהיו לוקחים אותה בדמים ר"ל אע"פ שהיה להם יראת שמים עכ"ל כיון דלוקחים אותה בדמים לא היתה מסומנת בידם ולא הלליחו בה שהיו נענשים בעבור זאת שחללו קדושת כהונה גדולה לקטנות בדמים:

שם עד דלוקמי ליהושע בן גמלא בכהנא רבבא. כתב הריטב"א קשה דכאן משמע שלא היה כשר וראוי ואלו בגמרא דבתרא קתני ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שלגמלא הוא נשתכחה תורה מישראל יע"ש. ונ"ל כ"ד דחסיד וכשר היה והאריך ימים ושנים בכהונה גדולה דהא עשה לקטות ג"כ, וכאן לא קאמר שהוא קנה הכהונה בדמים כי חלילה לאותו לדיק לזולל בכהונה גדולה לקטותה בדמים אלא רק מרים בת ביתוס נתנה מעלמה שלא מדעתו תרקבא דדינרי לניחי כדי למונותו כה"ג ועשתה כן לכבוד עלמה כי כבר אירסה יהושע קודם שנתמנה ורולה להחכד שיהיה אשת כה"ג. ואולי היה אדם אחר נותן ממון לניחי למנותו והולכה מרים להרבות בדינרים ע"ד אהא חמורא ובעט בשרגא, אך יהושע בעלה לא היה לו ידיעה בכל זה. ומ"ש ביבמות דף ס"א א"ר יוסף קטיר קא חוינא הכא הוא מלך נתיב המקבל ומלך מרים הנותנת זה כיון להנאת ממון וזו כיונה שביל הכבוד ואחר שקיבל ינחי תרקבא דדינרי מינה את יהושע בעלה בעל כרתו מאחר שקבל הממון ואין מלידו שום אשמה בזה:

שם מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבוס. קשה ובי משום דמעלה עליהם הכתוב כאלו שכבוס תחרב שילה. ונ"ל כ"ד דארז"ל בתר רישא אייל גופא וכיון דהראשית היה להם חטא זה דנחשב כאלו חטאו בג"ע לכן המון העם היה בידם חטא זה של ג"ע ממש דכתיב אשר נשיא יחטא לאשמת העם ובעבור חטא ג"ע ממש תרבה:

ועיקר התשובה תלויה בחרטה ולכן בבית ראשון שחטאו בשלש עבירות חמורות מאד ודאי אה"כ נחחרטו חרטה גמורה ושלומה והיו תשובה מעלייא להקל העונם מעליהם והספיק להם שבעים שנה, ומאחר דהגלות היה קלר שהוא שבעים לכן נתגלה הקץ שאם לא היה מגלהו הם היו חושבים שהוא ארוך הרבה שני אלפים או יותר ועי"כ היו מתים מרוב דאגה ועצר שהיו מתאיישים הם וזרעם וזרע זרעם אך עתה גילהו שהוא שבעים כל אחד יאפה לראות בבנין בהמ"ק. אבל אחרונים בבית שני שהיה עונם ש"ח שהוא קל בשינוי האדם אין אדם חושבו. לשון פילי כ"ד שיתחרט עליו הרבה, וכיון דהחרטה תלושה ורבה לכך נתארך הגלות הרבה ללעזרם, ומאחר שנתארך אס היה מזכיר מקודם כמה הוא היו מתים מרוב דאגות ולעזר בראותם ארוך הגלות המר. נמלא קלות העון גרם התעלמות הקץ וחומר העון גרם התגלות הקץ:

שם טובה לפרקן של ראשנים מגדלים של אחרונים. נ"ל כ"ד כ"ד נקוט הדמיון בלפורן וכרם כי האדם כשאוכל בידו כל המאכל יורד לכרם אך ישרא מעט חתה הלפורן לז"א טובה לפרקן וכו' ר"ל לא יבא שיעור חכמה של אחרונים אפילו כשיעור מעט המאכל העמון חתה הלפורן לגבי מאכל שיש בכרם:

שם ח"ל באר חוכים שחורה למשה ולא חורה ליהושע בן הגירסא בעין יעקב. ומקשים מאי חוכה זו לדברי ר"ל שהוא אחרונים עדיפי שיש להם שעבוד מלכות ועב"ז עוסקים בחורה והלא בזמני יהושע לא היה עירדה דשעבוד מלכות. ונ"ל כ"ד דהו"ל בזמני יהושע עירדה יותר שהיא של מלחמת ל"א מלכי כנען ועכ"ל היו עוסקים בחורה בלילה, וכאשר מנינו שבא המלאך להוכיחם בזמני יהושע על שביטלו לילה אחת מעסק התורה וערדת המלחמה קשה יותר ועב"ז היו עוסקים בחורה. ברם קשה אמאי נקוט באר ולא אמר עניי כבוד שפסקו בפעורת אהרן הע"ה וחזרו בזכות מרע"ה דהא ודאי היו לריכים בזמני יהושע לעניי כבוד ובפרט בעת המלחמה. ונ"ל משום דחזרת הבאר היתה קודם להכי נקמה. אי נמי גבי באר איכא רבנותא טפי דבאמת אותו הסלע שהיה נותן להם מים נכנס עמהם לא"י. והוגח בים של עבריה כמ"ש רז"ל ועכ"ז לא זכו שיתן להם מים. אי נמי בבאר איכא רבנותא טפי כי הבאר היה בסוד המלכות ולכן היה בזכות מרים שהיא בסוד המלכות וחורה הבאר למרע"ה שהיה בבחינה גבוהה יותר ולא חורה ליהושע שהיה הוא ג"כ בסוד המלכות כמ"ש רז"ל פני יהושע כפני לבנה וכמ"ש בזה"ק עמ"ש פינחס וכלב לרחב כאשר בקשה מהם סימנא דמרע"ה:

שם ח"ל בירה חוכית. הקשה פ"ע והלא ברים מכלתין ר"י סבר מקום יש בהר הבית שמו בירה ע"ש. ונ"ל כ"ד דודאי ר"י מודה שבהמ"ק נקרא בירה דהא מקרא מפורש הוא הבירה אשר הביטתי ורק לדברי התנא לא נחא ליה לפרש דהכי דקאי על זה, וכאן שהוא מדבר עם ר"ל עלמו שפירש דברי התנא נמי על בהמ"ק לכך גם הוא קרא לבהמ"ק בשם בירה כמו שקראו דוד הע"ה:

שם שאלו את ר"א ראשנים גדולים או אחרונים. י"ל מאי נפקא להו בשאלה זו וכי המעמד ישלמנה. ונ"ל ששאלו כך אחר ששמעו המשא ומתן שהיה בין ר"י ובין ר"ל בדבר זה ורלו לדעת אם עמדו דברי ר"י במקומם או שמא חזר ר"ל והשיב על דברי ר"י וכל מנמתם בזה לדעת אם נשאר סגנונייא עליו האחרונים כמו שעשה ר"ל כדי שהארס יזכיר תמיד בפיו סגנונייא זו לטובה הדר:

שם אחא רבב"ח יהיב ליה ידא. דידוע דרבב"ל היה לו

(בב)

לו כרס גדולה ולכן הוא אמר כריסי כירי ועל כן קשה עליו העליה מן הגהר ליבשה ולכן נגס רב"ח ויהיב ליה ידא לעזרו בעלייתו. וכו' לו סניכא לכו אינו שגאה ממש וגם אין כונתו על עצמו של רב"ח דאבותס גרמו והס מה עשו אך דיבר כלשון בני אדם שכן דרך בני אדם על כללות המשפחה או על כללות אנשי העיר עם אדם אחד פתיו שהוא מהם או מצניהם, ור"ל אהא מצני בכל שבאח לכדני עתה שאני מצני א"י לכבוד א"י הלואי שהייתם חוששין לכבוד א"י מתחלה בעת עליית עזרא:

שם ומה ר"א דמרא דארעא דישאלה הוה לא הוה משתעי רב"ל כדתי. וכו' ואלא ר"א מלך אחר שנפטר ר"י כדאיתא בגמרא דמועטא ומפורש שם דרשב"ל נפטר קודם ר"י כי הוא הענישו. וכו' הכי קאמר דר"א שסופו היה מרא דארעא דישאלה שמלך אחר ר"י הנה בודאי בזמן רב"ל הוה גברא רבא דלא אשתכח כותיה ועכ"ל לא הוה משתעי רב"ל כדתי. וכו' ור"א בספר דברי שאלו להגאון מהר"ש ז"ל שכל לירי עתה שמתה דבזבחים דף ה' מלינו דמשתעי כדתי ומפלא עמו, ועוד גוף הדבר הזה תמוה אפי' ר"א לא היה ראוי שינוי לו עסקא בלא סהדי ועוד אפי' זעירי וכו' חשב ויחר מר"א אתמהא עכ"ל. ולי אהא עבדא גרלה דרשב"ל משתעי כדתי או צביתו עם כל אדם ואפילו עם תלמוד קטן אך בשוק נהג שלא ידבר אפילו עם החכמים הגדולים וליקיים גמורים מפני כי בחתלתו היה עסקו עם הצביונים הגדולים והלסטנים והחמסנים ואח"כ כשחזר בו נחרק מהם לגמרי ודבק בתורה ה' ובעבודתו ימים וילות דבוק עלום ונורא, ובה נחבד צעירי המון העם כבוד גדול והחזק צעירייהם ללדיק נאמן עד מאד, ובראותם שהוא נחרק מאותם הגנבים והגזלנים הרחוקה עלומה בתכלית לכן כל אדם שהיה מדבר עמו רשב"ל בשוק היה איתו אדם מוחזק לאדם נאמן דלומדים רב"ל מכיר צעירי אדם שאינם מהוגנים ואם לא היה זה האדם נאמן לא היה רשב"ל מדבר עמו. והנה מן הראוי הוא דרשב"ל ידבר עם החכמים והלדיקים הידועים לו אך מאחר שיש בני אדם שהם חכמים שאינם ידועים לו לכן אם ידבר עם החכמים האחרים ולא ידבר עם אלו יאל להם וילוחא כי יאמרו מה שאינו מדבר עמם בשביל שהוא מכירם שאינם הגונים על כן הוכרח לעשות גדר לעצמו שלא ידבר גם עם חכמים המוחזקים ביר"ש כדי שלא יאל לשם וילוחא על אותם שאינו מכירם, ורק עם זעירי היה מדבר מפני שזעירי היה מוחזק מעצמו אצל המון העם ואצל הגויים ג"כ לאדם לדיק וגדול וכמ"ש בגמרא דאפילו באכסדרייא היה מוחזק לאדם גדול דאמרו לו אלמלא זעירי את לא היינו מחזיקים לך דמי החמור על כן רשב"ל משתעי עמיה בשוקא מפני שגם הוא מוחזק צעירי המון ואפילו צעירי הגויים לאדם גדול וכשר ונאמן כמוהו ואפשר להיות יותר:

והנה הגאון מהר"ש ז"ל יאל לתרן קושייתו בדברים תמוהים מאד שכתב דרשב"ל הוה שונא להמתנה רב על הליבור לפי שנהנה מוכתרה של תורה בהספקה שניתנים לו בעבור הרבנות, ולכן עם ר"א שהיה רב וראש לא היה משתעי אבל עם זעירי משתעי משום דלא נסמך ולא נקרא עדיין בשם רבי וכו' ע"ש. ודבריו אלו קשים מאד דאין יחשוב על רשב"ל ששונא את רב הנהנה מן הליבור, ועוד מי הגיד לו דר"א היה נהנה ולוקח הספקה מנד הרבנות דארצה נראה להפך דהא פרנסתו היתה בתכלית הדוחק כי הוא היה ר"א בן פדה אשר אירע לו שהקין ולא היה לו מעות ליקח סעודה אחר הקוה ונתעלף ונגלה אליו אור שכינה ודבר עמו על עניויותו וכמ"ש בגמרא, ואם היה מקבל פרס מן

הליבור ודאי היו ניתנים לו כדי סיפוקו בריוח ולא בלמוס, ועוד שנה במחלת כבודו שחשב שהיה ר"א מריה דארעא דישאלה בזמן רב"ל, וזה אינו כאשר כתבתי לעיל, ועוד מי הגיד לו שכל הנסמך ונקרא בשם רבי מוכרח לומר שנתמנה על הליבור ואסור לו לעשות מלאכה, והלא כל החכמים שבא"י התנאים והאמוראים כולם היו נסמכים ונקראים בשם רבין, וכי היתכן שכולם היו ממונים על הליבור, ועוד באמת המתמנה על הליבור מותר לו לעשות מלאכה להסתפרנס בה ורק צפני שלשה אסור, לא ולמד מרבי"ח שהיה ממונה אב"ד ויהיה בעל מלאכה צבית, וכמ"ש לו רבן גמליאל פתמי חתה, באופן שכל דבריו קשים מתחלה וע"כ, ולא ידעתי מה מלא בדברים אלו טעם שסיים וכתב עליהם שהם ענין נפלא:

דף י"ד ע"א. אין השכינה שורה אלא באהלי שם. פי' רש"י במקדש ראשון שבה שלמה שהיה מורעו של שם, וכו' למה נקוט אהלי לשון רבים כיון דהמקום אחד הוא. וכו' כי במקדש ראשון היה שני מקומות ששרתה בהם שכינה אח' צבית קדשי קדשים על הארון והב' על המזבח שירדה עליו אש שכינה מן השמים שגם זה נקרא בשם אש שכינה בגמרא, ולכן נקוט אהלי לשון רבים ושניהם חסרו צבית שני. וכו' פרס גי' שם לרמוז דמקום המקדש שצבנה ע"י זרעו של שם יצנה עוד על ידי פרס שהם מספר שם:

שם אינו יודע אם ניטו העיר הגדולה או רסן. הקשו התוס' ז"ל דהו"ל לאספקוין בכלת, וכו' הוא כיון דמוניה קא סליק ע"ש. וכו' ב"ד דאם קאי על כלת מוכרח לומר מ"ש גדולה היינו על מידתה וצניניה וח"כ קשה הו"ל למקט זה בהזכירו צניניה של כלת דכתיב ויבן את גיטו ואת רחובות את כלת ויאמר כאן היא העיר הגדולה ולכן לא נסתפק בכלת אבל צניניה נסתפק משום דכתיב בה וניטו היתה עיר גדולה לאלקים, והקשו מאי קמ"ל באומרו גדולה לאלקים, ופירשו מ"ש גדולה לאו על כמות העיר קמ"ל אלא על רבוי אכלוסין שהיו בה בני אדם הרבה, וכמ"ש אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו משמע מ"ש גדולה היינו על רבוי אכלוסים שהיה בה, והלכתי אחר גדולה לאלקים כי אנשיה בהיבים האלה היו מתחלה עובדי אלקים ובאיתו זמן ששלח להם את יונה הע"ה קלקלו, וכמ"ש המפרשים, ועיין באבן עזרא ז"ל. ולפ"י יש לומר מ"ש בתורה היא העיר הגדולה קאי על ניטו ולא על גדול כמותה וצניניה קאמר דאפשר שלא היתה גדולה בכמות וצנין יותר מן רסן וכלת ושאר מקומות אלא בא ללמדנו שעתידה להיות גדולה באכלוסין שלא נמלא רבוי בני אדם באותם העיירות כמו שנמלא צניניה. ולפי"א היא העיר שעתידה להיות גדולה באכלוסין לאח"י ועתידה להקרא גדולה לאלקים בעבור זה. והשתא מובן הטעם שלא הזכיר הכתוב היא העיר הגדולה במקום שמוזכר את ניטו בצנין דאם היה נקוט הגדולה כדתי קרא דמשתעי בצניניה היינו מפרשים מ"ש גדולה היינו על כמותה וצנינה, ובאמת לא היתה גדולה בכמותה על שאר עיירות רסן וכלת, ולכן הזכיר היא העיר הגדולה בפסוק השני:

והנה פסוק א' אומר ויבן את גיטו ואת רחובות עיר ואת כלת ממשע רחובות היא בין ניטו ובין כלת, ופסוק א' אומר רסן בין ניטו ובין כלת. וכו' צ"ל צ"ל כי רחובות עיר לא היתה צניניה שצורה אחת אלא היתה כמו נקודה אחרונה של סג"ל ואח"כ צנה את רסן בין ניטו ובין כלת בשורה אחת למעלה מן רחובות:

שם דבר אחר אחימון צנה ענת וכו'. קשה מה שיך לומר דבר אחר על זה דמקודם הוה הריש בשמותם ובאין מוזכר מקומות אשר בני, ואין שייכות למקומות אלו בשמותם כדי שיאמר דבר אחר. וכו' דבא לומר שכל אחד קרא שם למקום שצנה והניח בו אות א' משמו והוא אחימון קרא למקום שצנה בשם ענת שיש באמלע ענת אות נון שהוא אות אחרון שבשמו ושישי קרא מקום שצנה בשם אלום שהניח אות אמלעי שבשמו בסוף שם מקום זה שקראו אלום, והוא עשה הפך מן אחימון זה הניח אות אחרון שבשמו באמלע שם העיר וזה הניח אמלע שמו ואות אחרון של העיר, ותלמי עשה שמוי אחר שהניח אות ראשון שבשמו שהוא אות תי"ו. לאות ראשון של שם העיר שקראה תלבוש וכו' דשמות הערים האלה הם כתייבס צרמו על שמותם לכן נקוט כאן לשון דבר אחר:

שם א"ל אין גזרת מלך היא פירוש גזרת מלך שתתפשט מלכות רומי תשעה חודשים בכל העולם כולו כדאמר רב אח"י וא"כ מוכרח שגם פרס יפלו בידם לקיים גזרה זו. והשתא אין להקשות בגנאי ביד סחוראי דזה דומה לנשבע שלא יאכל מלה בסתם דאייורי דחילי אשאר ימים חייל גם על ליל פסח, ואע"ג דאם היה נשבע על ליל פסח צפירוש לא הוה חיילה שבעתו עכ"ל כולל חיילה. ור"איתו להגאון מהר"ש ז"ל בדברי שאלו שפירש מה שזה סתם וזה צנה לא היה מעצמו אלא גזרת מלך היא ולכן יכולים לשלוח סחוראי בצנאי ע"ש. ודבריו קשים דאע"פ שהרצון גזר מאיתו יתבדק אך לא היה לאלו להתריבו. ובאמת בעבור זה נטרד עשו ולא הועילה לו הפלת ילחק אע"ה באומרו יוחן עשו והשיב לו הקב"ה בחרך נכונות וכו', עתיד להחריב בהמ"ק לכן אין לו הקנה וכמ"ש בגמרא וא"כ חייבין ואשמיס הם בחרבן וכן הבגאי אע"פ שגזר הקב"ה בצניניה יש להם זכות בזה שעשו רעון הקב"ה בצניניה, וא"כ עיין חיקוי בגנאי ביד סחוראי, אך כמ"ש ב"ד יבא נכון:

שם עד שתפשו מלכות אדם תשעה חודשים וכו'. הנה נודע שמכנה את אדם בשם ארס וכו' על מה ועל מה זוכין אדם לכל הכבוד הזה. וכו' ב"ד על דארו"ל יעקב ועשו בהיותם בצנן רבקה אע"ה חלק המזלות שלהם את העולמות ועשו לקח עוה"י ששלוח בצולה אך לא מלינו שמלך צבוא"י בכל, וכתבו הטעם איזה דאירע אנפשיה ברשעתו אשר עשה אחר לידתו ולכן לא שלט בכל. וגראה כדי לקיים החלוקה שחלק צומו העיבור במקלת זמן ניטן לאדם שהם בני עשו שליטה בכל העולם כולו תשעה חודשים כנגד תשעה חודשים שהיה בצנן כי רבקה אע"ה ילדה את תשעה חודשים דכתיב וימלאו ימיה ללדת. ובה פרשתי ב"ד רמו הכתוב כי רוח עברה בו ואינינו ולא יכרנו עוד מקומו וחסד ה' מעולם ועד עולם ודקתו לבני בניו. והיינו כי רוח זו ממשלת עשו עברה בו עברה לשון עיבור ר"ל תוקף שלו יהיה כנגד חדשי העיבור ואח"כ ואינינו יבולע מן העולם דכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ולקש בהם ואכלוס. וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו הם משיח בן דוד דאיתו מלאכה שנקראת עולם ומשיח בן יוסף דאיתו מרחל שנקראת עולם בסוד ומעולם ועד עולם אתה אל, ודקתו לבני בניו אלו ישראל בני בניו של האבות שאו ילעמו הם בעולם. ובה יבן ב"ד אדם להביל דמה ימיו כלל עובר אל תקרי אלא אלא אדם אש תנית חולם ואל תקרי עובר צבירי אלא עובר בפתח תחת צי"ת. ובה יבן הכתוב במשלי כ"ב זרע עולה יקוצר אין ושבע עברתו יכלה טוב עין

הוא יבדך כי נתן מלחמו לדל. ר"ל זרע עולה זה עשו אפי' אדם יקוצר אין ושבע עברתו לשון עיבור ושבע ר"ל מלכות שלו שהיה בתוקפה כנגד זמן העיבור יכלה ואחר שיכלה זמן זה אז טוב עין הוא יעקב אע"ה שמי קמ"ו שנים כמנן טו"ב עי"ן הוא יבדך שיקבל אז הברכות שברכו ילחק אע"ה שאלו זמן לקיחתם הוא לעת"ל כמ"ו בזה"ק יען כי נתן מלחמו זו התורה שנקראת לחם לדל למלכות שנקראת בשם דל כי קול יעקב בתורה גובר על עשו:

ובאופן אחר ג"ל ב"ד הטעם שתמשול תשעה חודשים כנגד תשעה ירחי לידה מפני כי עשו דר בצנן תשעה חודשים עם יעקב אע"ה ולא הזיקו ולכן יטול שכרו בזה השליטה, ולפי"א עד עת וילדה ילדה ר"ל יולדה רבקה אע"ה ילדה כי ילדה אחר תשעה חודשים. וכו' ב"ד כי תשעה חודשים אלו שישלטו בהם הנה ר"ע יוס, ובה יבן ב"ד יגמר רמ"ע רשעים ואו ותכונן לדיק הוא מלך המשיח או לדיק רמנו לאות לר"י דמנלפ"ד שממנו תלומה הגאולה. ובה יבן ב"ד הרבית הגיו לא הגדלת השמחה כתיב לא באל"ף וקרינן לו בוא"ו ודרשינן לתרווייהו כאלו כתיב לא לו הגדלת השמחה אלא לנו כי בראותינו שנגדל כ"כ שלט בכל העולם אחתו יודעים ושועתנו קרובה וכמ"ש דוד הע"ה נתת שמחה בלבי מעתה דגגס ויתרוסס רבו:

דף י"א ואחר שערי מדינות ואחד שערי עיירות. קשה הו"ל להקדים שערי עיירות לשערי מדינות על דרך לא זו אף זו כיון דנקיט תחלה בסיס ואחריהם חלרות. וכו' ב"ד בשערי מדינות דרכס לעשות צנן אצל השערים לישב שם השומרים משא"כ בשערי עיירות אין עושין צנן כלל אלא השער אלא השער לבדו קבוע בחומה עלמה ולכן כיון שיש צנן בשערי מדינות יש לך לחייבם בחומה טפי משערי עיירות וכמ"ש בגמרא על אבולי דמחוזא אקרא רבוי גופה תבצי מוחה ועיין רש"י ז"ל ולהכי נקוט הסדר כך לא מצביא בסיס אלא אפילו חלירות ול"מ חלירות אלא אפילו שערי מדינות שיש צנן שם וכנסינן בו דרך השער ול"מ זה אלא אפילו שערי עיירות דליבא שם צנן כלל:

שם ונטל ממנו אלק זו. פירוש היה נטל המזונות הקבועים בשערים ובודקן ומחזיקן אח"כ זה הקסודר עשה לו עלילה שעושה מעשה כשפיס בזה כי השערים פתוחים לרה"ר. ודע כי גרסת התלמוד עיקר דגרים מעשה בארטיבין אחד והיינו שנקרא על שם מדינתו כמו צבלי או פרסי או ירושלמי:

שם ע"כ בית הכנסת ובית השופטין ובית האשה מטמאין קשה למה גבי מוחה נקוט בית האשה קמי בית השותפים וגבי טומאת נגעים נקוט בית השותפים קודם וכו' ב"ד גבי חיוב מוחה איכה רבותא צבית השותפים טפי מבית האשה משום דאע"ג שהיא אשה ולא איש עכ"ל היא יחודית ואם תעשה מוחה היא עושה מזה שלימה אבל בית השותפים אע"פ שהם זכרים ליבא מזה שלימה לגבי כל חד וחד. וידוע מחלוקת האחרונים ז"ל גבי חיוב ס"ת שאם עשו השותפים ס"ת אחד בשותפות אי סני להו או בעינן ס"ת לכל חד ויש חילוקי דיעות והכא גבי מוחה מוכרחים השותפים לקבוע מוחה אחת בשער ולא יותר משום כל חוסף וא"כ הוה אמינא כיון דליבא שיפור מזה שלם לגבי כל חד וחד יהיו פטורים לגמרי לכן אשמעינן דאע"כ חייבים ואח"כ נקוט בית האשה, מיהו בעינן טומאת נגעים איכא רבותא צבית האשה יותר יען כי נגעים באים על לרות עין שלא היה משאיל כליו שאמר אין לו לכן הקב"ה מפרסמו ע"י נגעים, והוה אמינא אין נגעים באים צבתי אשה שיש לה התגלות

מה שרריך העושר לכה"ג הוא מפני שעליו מוטלת מלות התוכחה יותר להוכיח לאחיו הכהנים ולשאר העם וכמ"ש ליהושע כה"ג כה אמר ה' לזאת אתם בדררכי תלך ואם את משמרת השמור וגם אתה תדון את ביתי וגם השמור את חלדיו וכן הכיזו הוכיח את הכהנים בעבור התוכחה דכתיב הכהנים לא אמרו חיה ה' ואם יהיה עשיר לא יעשה חנופה לשתוק מלהוכיח :

שם ע"ב רב כי מקלע לדרשין מרזי מאן הויה ליומא וכו' הגה חלילה להרהר אחר גדולי חכמי ישראל אלה לומר שהיו להוטים כל כך על תאוה המסגל ח"ו שאינם יכולים לעמוד בלא אשה על מקלע ימים דאפילו הדיוט שבהרדוטים יוכל לסבול תאוהו בזה, וכ"ש קדושים ופרושים כאלו אשר מקדשים עצמם במותר להם. גם עוד אם היו להוטים כ"כ חלילה לאמאי לא חשו לכבוד עצמם בעיני הבריות ולא עוד אלא שהיו מכריזין. מי עשה הכרזה כזאת בעולם. ועוד לאמאי כ"מ נכתב דבר זה בתלמוד אם לגנותם ח"ו, ואם ללמוד דין לא היה להאזין שמותם. אך הסכת ושמע דברים המולדקים המתייבשים על הגלב, והוא כי לפעמים ימצא מנהג רע באיזה מקומות שהאנשים לא ישאו נשים אלא אחר היותם בני שלשים וארבעים שנה, ועד עתה ימצא בן במקומות כורדסתאין ואומרים שגם בערי אירופה יש מנהג זה. והנה בזמן רב ור"ן היה המנהג הזה נוהג בערים אלו, בדרשין ושכנניב, ובדורא כד הווי אולי רבין להתם היו מוכיחים אותם לבטלי יתאחרו יותר מעשרים שנה, אך להיות כי פשתה המספחה שם במנהג זה, ורבים מעמי הארץ אשר נשלים בזה הווי רבין עושים הכרזה זו בעבור עצמם כדי להלכה לבצור העם בענין זה יתר שאז כל אדם ישא קל וחומר לעצמו לומר ומה רבין שעוסקים בתורה ימים ולילות וקדושים הם וגם נשואין עכ"ל חוששים לעצמן שבביל קרי ואינם רוצים לעמוד בלא אשה קלת ימים, כ"ש וכ"ש בחורים המונים דתקוף יררייהו עובא שרריבין להגשא ולא יתאחרו נישואין שלהם להשאר בלא אשה מפני איסור קרי, ודבר זה עושה פועל בלבבות ההמונים יותר מדברי מוסר ותוכחה עשר ידות כי זהו מעשה רב. ולפ"ז רבין קבלו לזולת בכרזהו בהכרזה זו שאינה לריבה להם בעבור לזכות את הרבים בחפשו מאיסורא שצוה יתבטלו במצות הנישואין ופ"ר ביותר, אשריהם ואשרי חלקם זכות הרבים תלוי בם. ועם זה שאמאי אומר הוא מוכרח מאד בעיני כל איש משביל, יען כי מן הגמרא משמע דלא היו רבין עושין בן אלא רק כשהולכין למקומות הללו דרשין ושכנניב ולא במקומות אחרים, ולמה, אלא ודאי הטעם כאשר כתבתי שעושין בן לזורך מזהו לזכות המון העם שהיה להם מנהג הרע הגו' ולא היה זה המנהג אלא רק בשני מקומות אלו ולכן הולך הש"ס לסיים את שתי המקומות ההם. ומקמי והתניא רבא"י וכו' כלומר הן אמת שהיו עושין בן בעבור להלכה לבצור המון העם עכ"ל הו"ל למיחש להא דרבא"י דשמוא גם אחרים ילמדו לעשות בן להגאחם. ויתירן רבין קלא אית להו ולכך לא חשו יחודי הווי מיוחדי להו ולא היו נזקקין להם וכן הוא האמת כמ"ש האב"א בלי ספק. וא"ת א"כ לא יתפעלו המון העם מענין זה מאחר דאין נזקקין להם, זה אינו דודאי המון העם יתפעלו דיודעים הם מי שיש לו פת בסלו הוא נשמר מן היתה"ה, א"כ עדיין אומרים ראו כמה חמור דבר זה דהא רבין מתכווין שיהיה להם פת בסלם כדי שבוה הם נשמרים מזה"ל וא"כ כמה לריך האדם להשתדל בדבר זה שלא יאחר המלוה :

ודע דרש"י ז"ל פירש מאן הויה ליומא שהגשא לימים שאתעכב

שאתעכב כאן ואח"כ תלא, והקשה הרב גט פשוט סי' קי"ט סק"ג והא הו"ל בני גרושת הלז דאסור כנו' בסוף פרק שני דנדרים יע"ש. ונ"ל בס"ד דהכא לא היו מכריזין ע"מ שהתגרש ביום פ' אלא מכריזין שהתגרש ביום שיזא מן העיר הזאת, ולפ"ז הגרושין הם ספק שאם נודמן לו חיוב סיבה שיתיישב בזאת העיר ולא יזא גם היא תשאר אללו ולא תתגרש וכיון שהיא ספק ליכא צוה איסור בני גרושת הלז שזה נאמר על מי שגומר בלבו לגרשה בודאי ואינו תולה הגרושין בדבר אחר. אי נמי חין מכריזין לגרשה בגט פיטורין אלא הכונה שלא יתחייב לה בשאר וכסות ועונה אחר שיזא מן העיר ואם יודמן שיחזור לעיר זו תבא ותשמש תחתיו ולכן חין כאן איסור בני גרושת הלז. ועוד נ"ל בס"ד דלא היו מכריזין ליקח נשים הרחוקים להוליד אלא נשים שפסקו ממירוח דמים ואינם ראוים להוליד, ובהו יתירן דקדוק אחר למה מקמי מדון דם חימוד יקשה דכל פנויה היא בחזקת נדה ולריכה'ו נקיים. ובהו יחא דהכרוו הוא אלל נשים שפסקו לרחוה ודרכם ה' כל אשה שפסקה לרחוה טובלת מודם נדה שערב אע"פ שאין לה בעל כדי שתהיה טהורה כל ימיה, ולכן לא מקמי אלא רק מודם חימוד. וראיתי להרב מש"ל ז"ל בפרק כ"א מה' א"ב הלכה כ"ח שהביא דברי הרב גט פשוט ופלפל בהם, ואנא עבדא פלפתי בדבריהם בקנטריסי ואין כאן מקום לזה. אך דרך אגב נתקשה לי בדברי החכם דיבמות שהביא הרב גט פשוט, דאיך יחא להו לתרוני שאם תתעבר יקחנה עמו דאכתי לא פליט מחשש ממורות דאיכא למיחש שמה יבא אחר מן הבנים לעיר זו וישא אחות אמו, או תבא הבת ותגשא לאחי אמה, או להפך שיבואו אחי האם ואחות האם לעיר זו וישאו, דמ"ש רבא"י שמה יודווגו זע"ו ונמלא את נושא וכו' לאו דוקא אלא ה"ה ככה"ג, וכיוצא בה נמי איכא איסור ממורות. וז"ל :

דף י"ז אע"פ שדוקין אהנו מתיראין אהנו מן הפרושים. נ"ל הכונה אל תחשוב אני עתה לבני נטות לפרושין ולכן לא ערבו לי מעשיך אלא אע"פ דגם לעת עתה דוקין אהנו עכ"ל יש לנו לחוש ולירא מן הפרושין פן ירגישו בנו ויעשו נזק דהמון העם כולם נוטין אחריהם כדוהו עובדא ורגמוהו כל העם באתרוגיהו. או הכונה נקיט הכא לשון מליצה לומר אע"פ שמוזקקין אהנו בדברינו דהאמת אהנו, עכ"ל יראים אהנו מן הפרושין :

שם והיו תולעים וזלזים מחוטמו. פירש רש"י לפי שהחוטם בולט ונכנס לבית ראשון לאיברים. ומקשים והלא ידיו שאוחזים במחמה מוכרח שהם יזלזים וזולעים לחוץ יותר מן החוטם וצפרט שכבר נתן גחלים על הקעורה בחוץ שמוכרח להרחיק המחמה מגופו יותר. ויתירן בני ירדי כה"ד יעקב הו"ו דאה"ן הוד נכנסה קודם החוטם, אך אם היה לוקה בידיו לא היה נודע שזה היה לדוקי והקטיר בחוץ והכניס, אלא י"ל זה חטא בדבר אחר שהפס המחמה ע"י בגד שבביל שהיתה חמה ועשה חליצה שפוסלת בעבודה ולכך לקה בידיו ע"ד שגמלא בישכר איש כפר ברקאי דהוה כריך ידיה בשרחו ועבד עבודה וגגור עליו מן השמים שנקללו ידיו וכנו' בגמרא דפסחים, לכן לקה בחוטמו שהוא נכנס אחר היד קודם לשאר איברים כדי שידעו שזה לקה בעבור חטא שהיה לו בכניסה שלו שנכנס ע"ד הדוקים בעשן שהקטיר. ומבחוץ עכ"ד נר"ו. וראיתי להגאון חיד"א ז"ל בככר לאדן דף קפ"ג שכתב על דברי רש"י ז"ל, יש מי שהקשה אמאי אלתריך רש"י להגיאוי מדיוקא דהנכנס מאחוריו וכו' הרי הוא מפורש

שאתעכב

במס' נזיר דף מ"ג ריש ע"א ע"ש, עכ"ל. ואנא עבדא לא ראיתי בזה ריח קושיא דרש"י בא להוכיח שהחוטם מחמת שהוא בולט הוא נכנס קודם שאר הגוף, ודבר זה מפורש במס' שבוטות הגו' ולא מוכח דיוקא ומאי עדיפות איכא במס' נזיר למילף הא מינה טפי ממ"ש במסכת שבוטות נהי דבמס' שבוטות נקיט זה על הנכנס דרך אחוריו מה הפרש יש לענין זה בין הא דנזיר הלא המכוון שבשניהם הוא דבר אחר דאמרינן שהחוטם מחמת שהוא בולט אינו שוה בכניסה וביציאה עם שאר הגוף, ובעל הקושיא הג"ז היה לו לדקדק על רש"י כך אמאי הביא דוגמה לזה ממ"ש בשבוטות ולא הביא ממסכת נזיר דקדים למס' שבוטות אך באמת גם זה אינו דקדוק כ"כ :

מיהו נראה דיש לדקדק על פירוש רש"י בעלמו מהך דמסכת נזיר דף מ"ג דמקמי בגמרא והא אי אפשר דלא עייל אלבעתא דכרעיה ברישא ועיין בתוספות סס. וא"כ השתא י"ל לפירוש רש"י ז"ל איך מפרש כאן משום דחוטמו נכנס תחלה והלא כאן בידו המחמה אשר חיון מבחוץ שהניח הקעורה על הגחלים והעשן עולה ובהכרח לומר כשיכנס לא היה שומה ראשו אלא דוחה ראשו לאחוריו כדי להתרחק מן העשן העולה מן המחמה שאוחז בידו לפניו ומתעוררת אש הקטורת, ועל כן מוכרח דאלבעתא רגליו קדמו להכנס תחלה וכמ"ש בגמרא דנזיר הג"ז, מיהו הרישב"א כהנז עעס אחר למה שלקח בחוטמו מפני שהריח מן ריח הקטורת חוץ לק"ק. ואנא עבדא נ"ל בס"ד טעם אחר להא דלקה בחוטמו, דידוע שהחוטם מספר ס"ג והוא בסוד הבינה ששם הוא שם ס"ג וידוע שיה"כ הוא בסוד הבינה וששפע מן הבינה, ולכן זה שקלקל בעבודה של יוה"כ שהוא בסוד הבינה לקה בחוטמו שהוא בסוד הבינה. ועוד נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו ז"ל בעץ חיים שער ענת"א פ"ב שהחוטם הוא סוד רוח דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפו, ע"ש. והנה זה קלקל בעשן הקטורת שהעלהו בחוץ והעשן הוא רוח לכך לקה בחוטם ששם ה"ס רוח. או נ"ל בס"ד ידוע ששם הו"ה רמוז בחוטם האדם שהוא לורת שני יודי"ן והכותל המפסיק בין שני הגמריים הוא דוגמת וא"ו הרי כאן מספר שם הו"ה ולכן זה שהשביעו אותו בשם הו"ה שלא יבנה ושינה לקה בחוטמו ששם רמוז מספר שמו יתברך :

ומה שהיה לקות שלו בחולעים. נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו ז"ל בשער הכוונות שיש תולעת בקדושה וה"ס אל תירא תולעת יעקב וה"ס שם אב"ג ית"ן שהוא בני' תולע והוא סוד החסד המתגבר ומתגלה בכל בוקר ובוקר, ושם הוה הוא בחסד. והנה בדמיון התולע הזה שבקדושה יש כנגדו תולע אחר בסט"א בקליפה וגם הוא מתעורר בכל בוקר לכלות העולם ח"ו. והש"י"ת ברחמיו מגלה התולע שבקדושה שהוא אור החסד ונכנס תולע העמא דסט"א, וזהו סוד ענין התמיד שנאמר בו עולת תמיד כי עולת הס היסוך תולע עכ"ד, יע"ש. וידוע שהכהן הוא בסוד החסד ולכן מעשיו מכניעין את התולע העמא דסט"א, אך זה שהיה לדוקי ושינה ופנס בעבודתו נמלא נתן כח לתולע העמא דסט"א ולכן היה עונשו בחולעים שהיו יולאין מחוטמו ודוק :

שם וי"א ביציאתו ניגף. י"ל איך נחלקים במציאות שיש בין דברי ת"ק לדברי י"א הפרש גדול, ואין לפרש חרי עובדי הווי. גם י"ל לדברי ת"ק למה היה מוטל באשפה אם מת יקברוהו ולא עושהו חי ויהיה מונח בביתו. ונ"ל בס"ד דאותם י"א מודים בכל הדברים שאמר ת"ק ורק באו להוסיף מה שהיה מקובל אללם תוספת דברים במעשהו, וזו והוא כך היה מעשה לדברי י"א דאותו

האורו לרובי שהיון מבחין לא המיתו המלאך במקום הקודש אלא מה אחר שיגא מיתה משונה וביחיתו מביה ק"ק להיכל בא מלאך ונגפו, וסתם גיפה היא מכה ממוכות הדבר, והוא נגפו בזכות הדבר והיא יש לה סימונים ידועים, ובעת שנגפו במכה זו חבטו על פניו וזה נחטף מכה החבטה, והכהנים באו מקול החבטה וראו אותו ניגף במכה בין כתפיו שם הם קלוות הידים טעשה בהם שינוי בקפורת, אך הוא לא מת אלא רק נחטף לפי טעה וקם על רגליו והלך לביתו כי מכה הדבר בתחילתה לא תחליט הגוף לגמרי, וביחיתו מן המקדש היה שמה שמה גדולה, ואביו הבין שזה שינה העבודה כפי דתם, וא"ל אע"פ וכו', והוא השיב כל ימי וכו', וכמ"ס ת"ק צברייתא, וזה כשהלך לביתו הוכבד עליו חולי המכה ופלא למשכב ואביו ובני ביתו כשראו מוכחו היא ממוכות הדבר שיש לה סימונים ידועים והיו חולי המדבק כמ"ס צדבר ירבך כך את הדבר לכן לא הניחו אותו צבית בחור העיר אלא הניחו אותו חור לעיר במקום שמשלמים המורשים ומוכי שחין וזה המקום קרוי אשפה, כי עשו יאום ממונו כשראו שהכבד עליו החולי מאד ולכן הניחו אותו שם במקום שישבשים שם מלורעין וכוונא שיש בהם חולי המדבק, וזה המקום קרוי אשפה ועל זה היה בירושלים שער אחד בחומה הנקרא שער האשפות שדרך שם יולאין למקום האשפות והוא מקום פניו ממהלך בני אדם כדי שלא יזיקו בו, ואחר שהוטל שם או מת בחליו ותקף ומיד היו תולעים וולאים מחוטמו, אע"פ שלא שהה שם עת הרבה כי תולעים אלו לא נעשו לו בטבע אלא בשביל שחטף שם ע"פ העעמוס הגז"ל וצוה מובן שלא יש סתירה בין י"א ובין ת"ק וכולהו אתגהו:

שם

מכין לפניו בחלצת לרדא. י"ל לפירוש הרמב"ם ז"ל שכתב צביאור המושגה דמכה בגודל עם אלבע האמלטי, אך יתיישב דברי ר"י שאמר לרדא דרדא. וי"ל להיות שהאמלטי הוא משך יותר מכל האלבעות והגודל גמור יותר לכך נקרא האמלטי לרה לגודל, אי נמי כיון דמכה זה בחוץ וכה יותר מן השאר לכך נקרא הגודל לר ויחייב לחלצת האמלטי, ועיין צבוי"ט: **דף ב'** ציומא דכפורי לית ליה רשותא. ג"ל צב"ד ציומא דכפורי נשפטים מן הבינה ומתגלה בו הארת הבינה שיש בה חמשים שערים ולכן מכנעת נר"ן דשטן ונשאר טעם שיהיה נחבא בו ציומא כמו טעם בעלייתא ולא יתראה בקטגוריס. גם ע"י הארת הבינה נכנע נר"ן דנחש וישאר חש פי אותו היום חש בראשו שיהפוך על ראשו כל עונות בית ישראל. ומ"ס השטן גי' סס"ד וכו' אע"פ דיו"כ אהנו עושין כפי שנות הלבנה עכ"ל נעשה הרמז הזה בשם השטן ע"פ ימות החמה מפני ששם המספר לא ישתנה אבל שנות הלבנה השתנה יש ש"ה יש ש"ד יש ש"ג ועל אזה מהם יעשה הרמז במספר וביון דמליטו שיחבר אחד מן מספר ימות החמה אמרינן שיחבר יום אחד בשנה משליטתו ומסתברא למשרי יום אחד זה החסר ממונו על יוה"כ שכל ישראל עומדים בחשוכה ועיומו של יום מספר מש"כ בשאר ימות השנה לית בהו כהלי גוואל:

שם

מזו קרא קרא הגבר רב אמר קרא גברא שהוא המכריז עמודו כהנים וכו'. וי"ל לכך קראו גבר פי הוא מכריז ומדבר לשלשה כיתות שהם כהנים לויים ישראלים, וכולם נקראו צנים ונרמזו באותיות גבר שהוא ג' בר. ומ"ס לו אבוב לחרי זמר, המשיל עצמו לאבוב כי הוא עיקר שמו אבא ואבוב והאבא הם מלות קרובות, ונקיט חרי כנגד דודו רבי חייה כי חרי ר"ת רבי חייה והוי"ד אינה יולא במבטא. והמשיל רב שילא לגרדי כי

שם

מפני מה אין קולו של אדם נשמע ציומא וכו'. מאמר זה אינו נכשטו כלל אלא בעל המאמר מדבר כאן בסוד עמוק ע"ד החידה. וי"ל צב"ד צדריך אפסר אולי יוכשר בעיני ה' והוא כי התפארת נקרא חמה והבינה המקיימת אותו נקראת גלגל חמה וכן מלאחי בספר מאורי אור שכתב דהבינה נקראת כך, גם כתב הרמ"ק ז"ל בפרדס השמולות נקראת לפעמים רקיע שהוא הרקיע שעל ראשי החיות התחתונות ע"ש. וידוע שהמלכות נכסרת כל יום ע"י הבינה וידוע שעסק התורה בלילה הוא יקר מאד וע"י עסק התורה בלילה יהיה סוד הנסירה, ואמרו צבוי"ק על עסק התורה בלילה דכל לדיקייא דבג"ע ייטיב לקבליה ועיין זוהר ויקרא דף י"ג דקב"ה

דקב"ה אליה ליה וכו' ואיתא תהם כמה כרוזים של שבה יהיה למעלה על אותם העוסקים בתורה בלילה וכן בשאר מקומות צוהר הפלגיו בלימוד הלילה אחר חלות מאד מאד, ועל זה בא רבי לוי לומר מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה ר"ל אינו מרובה לימוד היום דליתין ליה בג"ע כמו לימוד של הלילה שיש למעלה עליו כמה כרוזים של שבת, והשיב מפני שעל ידי קול תורה של לילה יהיה סוד הנסירה, ואמר שגלגל חמה רמז לבינה מנסר ברקיע שה"ס המלכות כחרש שמנסר בארזים. ומאחר כי צוכות הלימוד הזה יהיה סוד הנסירה לכך הוא מרובה ומשובח יותר מקול תורה של אדם ציו"ס:

ומה

שומר האי חרגא דיומא וכו' פירש רש"י פסולת הנסורת והוא נראה בעמוד של חמה. וכזה ספר הברית ז"ל מאמר י"ב פרק ז' דבר זה הוא זר מאד ומעולם לא עלתה על דעת בעל המאמר כן בענין ההוא דרבי לוי ודאי ידע דהאי חרגא דיומא הגרחה בעמוד השמש הנכנס בעד האשכנז לבית ובעד החלון נשקפה הוא חבק דק מעפר הארץ העולה באויר ע"י תנועת רוח כל שהוא ופרח צבית ומתנועע אנה ואנה עולים ויורדים בו ופרחם מאבק יעלה ואין גופלים מן השמים כי עינינו רואות שהוא חבק דק מעפר הארץ ולרוב קטנים אין נראין אלא בעמודי זוהרי חמה עכ"ל ע"ש. ודברי הרב צבירין דודאי כן הוא, אך רבי לוי רמזו בדברים אלו דבר נסתר וסוד. וי"ל צב"ד חרגא ר"ל פחד דתרגום ומחדרים אימה חרחת מותא, וכן פירש הרד"ק ז"ל בפסוק ויחרגו ממסגרותיהם שהוא ר"ל ויפחדו ע"ש. וידוע שבלילה יש שליטת הדיוני ולכן יש פחד הרבה אבל ציומא אין שליטתם נחשבת כלום לגבי הלילה ולכן אין הפחד חשיב כלום ציומא לגבי פחד הלילה וכמ"ס מפחד בלילות, וי"ל חרגא דיומא ר"ל הפחד של היום לא שמה כלומר אינו חשוב כלום לגבי הלילה. וכדי שהבין פירוש דבריו דקאמר לא שמה מה הפירוש של לא הביא דוגמה פסוק כל דיירי ארעה כלא חשיבין ר"ל כאין ואפס, וסמך רבי לוי להאי מלתא עם מלתא קמיוותא, דאמר מפני מה קולו של אדם וכו' לפי הביאור שבארתי שכל לרמזו עוד עעם אחר מה שיש חשיבות לקול תורה בלילה יותר מן היום מפני כי בלילה יש שליטה לחייונים וציומא אין שליטה ולכן יש תועלת בלימוד התורה בלילה להחליט כח החייונים דבר בשמו מה טוב לכך ישבת שיש בו לורך יותר:

שם

ת"ר אלמלא קול גלגל חמה וכו'. ג"ל צב"ד קול גלגל חמה הוא קול עסק התורה כי התורה היא חמשה ספרים ונקיטת צבוי"מ מעלות כמ"ס צברייתא דאבות ולכן נקראת חמה שהוא אותיות מ"ח ה' ולכן ישראל העוסקין בה נמשלו לחמה דכתבי ואוהביו כלאה השמש בגבורתו. וקול המונה של רומי קאי על מלכות אדום זרע עשו שילא להם קול בעולם צרוב עושרם ותוקפם וממשלתם ומלחמותיהן, וארז"ל כשהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו, וי"ל אלמלא קול גלגל חמה הוא עסק התורה היה נשמע יותר קול המונה של רומי ר"ל היו מתגברים יותר אך קול תורה מחלישם ואם לא היה חוקף ממשלה של רומי בעולם היה נשמע קול גלגל חמה שהיו ישראל עוסקים בתורה עשר ידות על עתה, אך הגזרות הולאים מתוקף ממשלתם הם מרפים ומחלישים עסק לימוד התורה בישראל:

דף ב"א

ע"ש. וי"א עד שישלם. ג"ל צב"ד רמזו לדבר שלשה המה מטיבי לעד כלומר אחר שנשמע שלשה קולות אז יטיבו ועדין של אדם ללכת בדרך. **שם** ונמשכים אחה עשרה אמה אחורי בית הכפורת ג"ל צב"ד הטעם שנמשכים י"א אמה כמספר דקב"ה

שם

ג"ל צב"ד הטעם שנמשכים י"א אמה כמספר דקב"ה

וה"ש כלל התיקון שששים צבתי"ק הוא בהם ועסק העבודה מגיע עד בית הכפורת. וי"ל מה שעשו צבתי"ק תחלה י"א אמה אחורי בית הכפורת ע"פ מ"ס רבינו האר"י ז"ל בסוד עשתי עשרה יריעות כי צ"ס של קדושה נבלעת הקדושה בתוכה ולכן נחשבים ל"ס בלבד אבל בקליפות אין החיות הקדושה מובלע בתוכה כי אין קודש מתערב בחול אלא עומד על האשם ומאיר להם ולכן נחשבים לאחד עשר. וכזה עוד דהאלופים של עשו שהיו י"א הם כנגד י"א הגז"ל שבקליפה יע"ש. ולכן צבתי"ק צבתי"ק עשו בדבר ה' אחד עשר אמה אחורי בית ק"ק לרמזו לישראל בזה המספר על י"א אלופים דעשו שהם י"א של קליפה שאם יתאוו הרי פלשתים מאחור יבואו ויחרבו צבתי"ק. וי"ל גלגל חמה את קדוש ישראל נוזרו אחור:

שם

עשרה נסים נעשו צבתי"ק. ג"ל צב"ד טעם לעשרה כי אברהם אע"ה נתנסה בעשרה נסיונות ונסיון השעירי היה העקדה שגלגל במקום ההוא של צבתי"ק לכן צוכות עשרה נסיונות שגלגלו שם וזה המקום ההוא להיות בו עשרה נסים. או יובן הטעם כי בעבודה צבתי"ק נעשה יחוד וחיבור שם הוי"ה בזמנו אלפי"ן עם שם אר"י שמספרם גם בסוד מ"ש רז"ל מ"ס שבחוות צב"ס היו עומדים. ופירש רבינו האר"י ז"ל גם על שם הוי"ה דאלפין ושם אר"י, וידוע כל דבר שבקדושה כלול מעשר לכך נעשה עשרה נס:

שם

עומדים לפיפס ומשתחיים רוחים. פירש רש"י המקום מרחיב עד שש ביניהם ר"ל מן הגלדין ג"כ ארבע אמות שלא ישמע אחד ודוי של חבירו שלא יכלם. והגאון יעב"ז ז"ל צביאור אבות פקפק בזה דמה לורך יש בהרחבת המקום מן הגלדין מאחר דמתפללין ומתוודין בלחש ורק הנס מוכרח להיות מלפניהם מפני השתחוויה שהוא פשוט ידים ורגלים על הרצפה וכשעומדים לפיפס אינם יכולים אפילו לכרוע מעט ולכך הולך הנס להרחיב המקום עכ"ל. וי"ל באמת מי הכריחו לרש"י ז"ל לפרש על הגלדין ג"כ. וי"ל צב"ד דדייק הוא הול"ל עומדים לפיפס ומשתחיים וידעגא דהגם הוא בהרחבת המקום לפניהם דאך משתחיים שהוא פשוט ידים ורגלים אם הם עומדים לפיפס, וכיון דהוסיף התנא לומר רוחים ש"מ דקמ"ל על הרווחה יתירה שהיא מן הגלדין ולהכי אמר רוחים ולא אמר צביות דקמ"ל על שתי הרווחות, ועשה טעם לזה משום ודוי והיינו אע"פ דרובא דעלמא מתוודים בלחש לא יבצר מאיזה אנשים שיהיו מתוודים בקו"ר:

שם

לא הפילה אשה מריח בהם הקודש. י"ל כולו נסיון הם מעלות שיש בהם תועלת לקודש עצמו אך גם זה אינו תועלת לקודש. וי"ל צב"ד דמניע מזה תועלת לקודש שלא יהיו נלכדים להאכילה מבשר קודש דאיתא בגמרא דף פ"ב עובדה שהריחה צב"ר קודש תוחבין לה כוס ברובע. ומניחין לה על פיה אם נתייבשה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה וכו'. שאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ע"ש:

שם

ולא הזיק נחש ועקרב צירושלם. מקשים אמאי נקיט נסים של ירושלים עם נסים של צבתי"ק וי"ל צב"ד דקמ"ל לא זכתה ירושלים לנסים אלו טפי משאר ארץ ישראל אלא בשביל צבתי"ק שהיה בתוכה ולכן זכתה לנסים אלו שהם מעין נסים של צבתי"ק. כי כנגד נס הרחוקת הזבוב ומניעת הקרי שהיה צבתי"ק זכתה ירושלים שלא הזיק נחש ועקרב, כי שורש אחד הם, וכנגד נס משתחיים רוחים זכתה שלא אמר אדם לשבירו לר לי המקום. ועוד מקשים אמאי אמר ולא הזיק והול"ל ולא נשך נחש ועקרב. וי"ל צב"ד דבא לכלול בזה ג"כ שלא

שלא נודמן שהגתה העיל ארס במאכל ומסקה וסתוהו בני אדם ועל זה לא שייך לומר נשך אלא הזיק:

שם אי הכי בלושין נמי תרי הוו תשבינהו בחד. ו"ל דקרי לה מאי קרי לה והאריך התרין שתיך אפיך תרי ועייל תרי לא נרגש בזה הקושיא כיון דהוא עלמין קאמר דתלתא פסולי נחשבים אחד איך יסבור דתרי בלושין נחשבים בתרי. ו"ל בס"ד דהתרתן ס"ד דלא אמרינן תלתא תשיבי בחד אלא בהגך דפסולי לפי ששלשה לא היו נסים במעשה בעין אלא הנם הוא בהרחקת הגזק שלא יודמן הפיסול וגם עוד אפילו לפי השערת השכל לא יתראה זה לנכס אלא באורך הזמן ומשום"ה לא חשיבי כל חד נס גומר להביאם למנין לכל חד באפייה נפשיה ולזה שלשה נחשבו בחד נס בזמין הנסים, אבל תרי ניסי דבליעה כיון שהם נסים במעשה בעין שנעשה בגופם מעשה נס להבלע מאליהן הרי כל חד מנייהו הוא נס גמור ולהכי אע"ג דשנייהו הוא ענין בליעה ראויים לבא כל חד למנין הנסים כ"ע ואין נכללים יחד קך עלה בדעת התרין משיקרא, אבל המוקשן לא יוחא ליה בהאי חילוקא וסבר כיון דתרווייהו ענין בליעה לא שגא מהך תלתא דפסולי דחשבינן להו בחד משום דחד עניינא נינהו:

שם מוקם הארון אינו מן המדה. ו"ל בס"ד הטעם ששעה נס זה בארון שבו הלוחות ששם התורה לרמוז לאדם כל מה שיעשה הולאות מן ממונו בשביל תלמוד תורה אינו נחסר מן הקלבה של המזונות שקולצים לו ביום ראש השנה ולכן הארון שבו התורה אינו לוקח מן המוקם ואינו מחסר ממונו כלום. ומה שהיו הכרובים ג"כ בנס עומדים שאין לוקחים שיעור מן המוקם שעומדים בו נס בזה יש רמז לישראל כי ידוע שהכרובים רומזים לכללות ישראל וזכרים ונקבות ואע"פ שעשו לקח עוה"ז אין ישראל לוקחים מחלקו כלום אלא זוגים בנס מן הברכה היתירה הבאה לעולם בזכותם ולכן אין לעשו עליהם טענה ותביעה דאין מחסרים ממונו כלום:

שם נס גדול נעשה בלחם הפנים וכו'. ו"ל בס"ד לחם הפנים רמז לתורה שנקראת לחם והיא מזון הנפש וראוי שהאדם יתיר בהתלהבות וחסק התורה בסוף הלימוד כמו התחלת הלימוד ולכן נעשה בו נס שיהיה בעת סילוקו כמו עת סידורו, והתורה נקנית במ"ח מעלות לכך הנס היה שיאחר חס שהוא מ"ח. ברם ו"ל אמאי נקיט כאן נס גדול ואפילו בנס ארון וכרובים שהיו פלאים יותר לא נקיט נס גדול וכן במ"ח שבחמות נמו לא נקיט נס גדול ואמאי בלחם הפנים נקיט נס גדול. ו"ל בס"ד דכאן הוו תרי נסים בבת אחת שהיה נשאר דך ולא שלא היה מתקשה ומתייבש וגם שהיה חס הרי נס בתוך נס ולכן קרי ליה נס גדול דייקא, כי אלויות נס במילואם כזה גוף"ן סמ"ך גס המלוי הוא מספר נס והו נס בתוך נס, ולפ"ד הריטב"א ו"ל היה בו עוד נס אחר שהיה יולא ממונו הכל תמיד כמו עת יולאו מן התגור הרי תלתא נסים נממדים יחד ולהכי קרי ליה נס גדול. ו"ל בס"ד לרמוז שתי נסים של לח וחס באלויות לחם כי אות ח' תחברנה עם הלמ"ד בלבד ונקרא לח ותחברנה עם אות מ"ם בלבד ונקרא חס ולכן נקרא לחם הפנים שם בו שני משמעות שהם לח וחס. ולפ"ד הריטב"א ו"ל שהיה יולא ממונו הכל נ"ל בס"ד לכך קראו הכתוב בשם חלה דכתיב בפרשת אמור ואפית אותה שתיים עשרה חלות שני עשרונים יהיה החלה האחת, נמלא קראו חלה לרמוז בו שלשה נסים הנז' כי חלה ר"ת חס לח חלה:

שם ותו ליכא והא"ר לוי דבר זה מסורת בידיו וכו' הא דלא הקשה זה קודם שהקשה מהא דתני רב שמעיא משום דידע משיקרא שיש לחלק בין גואלי לבדאי ורק עתה שהתרתן הכנים בחשבון לחם הפנים שהוא

דגואלי הקשה לו מארון וכרובים ופשוט. ומ"ש והא לחם הפנים נמי נסי דגואלי הוא, כתב מהרש"א ו"ל ק"ק דגואלי לפני ולפנים דהיינו ארון וכרובים שהיו בק"ק משא"כ לחם הפנים בהיכל, ומקרי בראי לגבי ק"ק ע"כ. ומ"ש על זה קלת קשה משום דיש לתרץ עדיפה מהא משני ליה. אמנם ו"ל בס"ד דקדוק זה בפשיטות עוד דלא הוא מני לתרץ בהכי דהא מ"ש לחלק בין גואלי ובין בראי היינו טעמא משום דגואלי אין נראה לעיני הכל ולאו איכא פרסומי ניסא כלל ולפ"ו מסתברא דנס נס של לחם אין להכניסו עמהם דנס זה אינו מפורסם וגראה לעיני הכל. ובזה יוחא לתרץ קושיא אחרת דמאי משני לחם הפנים נס דבראי הוא מהא דהרשב"ל דמגביהין אותו במקומו בתוך ההיכל ומראין לשולי רגלים והלא כיון דמגביהין אותו בתוך ההיכל ואין מולאין אותו חוץ להיכל עודנו חשיב נס דגואלי, ובזה יוחא דטעם החילוק בין גואלי לבדאי לאו מלד המקום אלא מלד הידיעה וגילוי ופרסום הנס הוא כי כיון שהוא לפנים אין הנס גלוי ונדע ומפורסם לעיני הכל ולכן גבי לחם הפנים אחר שאמר שהם מגביהין אותו להראותו לשולי רגלים העומדים בחוץ נמלא נס שלו נודע וגלוי הוא ולכן נחשב בכלל נסים דבראי:

וראייתי להרב ברכת הוצא ו"ל במגמות דף כ"ט שהעיר בדברי התוספות ו"ל סם ו"ל לא ידעתי מנ"ל דילמא היה הנס שהיה חס גם מע"ש שנאפה עד הלקחו ושמא דייקי מלשון הגמרא מדקאמר בסידורו ולא אמר בלקיחתו מהתגור והרב לאן קדשים הביא ג"כ קושיא זו ותירצה באופן אחר יע"ש. ולי אגא עבדא ג"ל בס"ד לתרץ קושיא זו דהתוספות דייקי הא מגמרא דידן הכא דפריך והא לחם הפנים נמי גואלי ומשני דאמר רשב"ל דמראין אותו לשולי רגלים ולהכי חשיב דבראי ואם שהיה נשאר חס אחר יודיתו מן התגור צער"ש עד יום השבת צבוקר שהיו מסדרים אותו א"כ נמלא נעשה בו הנס בהיותו חוץ להיכל דרואין שנשאר חס מן ער"ש עד יום שבת צבוקר ומאי פריך הכא והולך להביא הא דרשב"ל אלא ודאי לא היה נעשה נס של החס בלחם אלא רק בשבת צבוקר כשהיו מסדרין אותו בהיכל דנעשה חס מאיליו ושאר חוס זה בו עד עת סילוקו בשבת הבאה. ואין לומר דאולי היו מלגיטין אותו אחר אפייה בע"ש אלא חוס התגור והיה מקבל מחוס התגור והיה משתמר חוס שלו בו בטבע ולא בנס שהיה נשאר מולגט אלא חוס התגור עד יום שבת צבוקר, דוח אינו דהא בגמרא פ"ד דתמיד איתא שני שלחנות היו בחולם מצפנים על פתח הבית אחד של שיש ואחד של זהב ועל אותו של שיש מניחים לחם פנים בכניסתו וכו' ופריך ונעבדי דכסף ומשני מפני שהוא מרתוח את הלחם ומתממו וממחר להתעפש עי"ש, ועיין תו"ע ו"ל במגמות פי"א מ"ז יע"ש, ולפ"ו נמלא הלחם אחר אפייה היו מניחין אותו עד שעת סידורו צבוקר על שלחן של שיש שיש בפתח ולא אלא התגור. ואין לומר שהיו מניחים על שלחן של שיש רגע אחד צבוקר קודם סידור דודאי אין לחוש על חוס בזה הרגע לנעשות השלחן של שיש ולא של כסף מפני שהוא מרתוח. ויש להרחיב הדברים עוד בכל זה ואין לי נפאי עתה. ודע דאין להקשות למאי הולך להוכיח דחשיב נס בראי מהא דרשב"ל דמראין אותו לשולי רגלים תיפוק לי כשמולאין אותו בכל שבת לחלקו לכהנים בשלכת הגזית היו רואין אותו עודנו חס וזה היה בחוץ, דג"ל דאין זו קושיא דאפשר שלא היה הנס של החוס בלחם אלא רק בעודנו בהיכל ואחר שיוציאוהו מהיכל יתקרב חקף ומיד כי כמו שהחוס בא אליו בנס כן יולא ממונו בנס חקף ולא יסתלק בהדרגות כחוס העצמי:

שם אלו חמשה דברים שיש בין מוקדש ראשון וכו'. הקשה הריטב"א ו"ל אמאי לא חשיב שמן המשחה יע"ש. ו"ל בס"ד דשמן המשחה אינו נוגע חסרונו לישראל כי אין בו לורך אלא רק למלך שהוא מתכבד יותר במשיחתו בו משא"כ כל הני חמשה חסרוגם נוגע לכל ישראל שכולם מתכבדים בהם. אך הריטב"א ו"ל תירץ לקושייתו הנז' מפני שממן המשחה חף בבית ראשון לא היה תמיד שכבר נגנז בימי יאשיהו ע"כ. וכתב הגאון חיד"א ו"ל בפ"ע מפי השמועה קושיא עלומה על הריטב"א ו"ל דהא אמרו בפרק הוליולו לו דשמן המשחה נגנז עם הארון ביחד וכיון דחשיב ארון יאמר ג"כ שמן המשחה וכתב על זה שהיה תמיהה קיימת יע"ש. ו"ל בס"ד דהארון צבת שנגנז בבית ראשון בימי יאשיהו לא חשיב נחסר מן בהמ"ק יען כי הוא נגנז באחת הלשכות בחוץ בהמ"ק ולא ילא מבהמ"ק, ואותם שגנזו אותו הם יודעים באיזה מקום הוא מונח ולכן אין זה חשיב חסרון בזמן בית ראשון דמה לי מונח בבית ק"ק מה לי מונח באחת הלשכות הגה שתי מקומות אלו בבהמ"ק, וכיון דיודעים באיזה מקום מונח הרי הם יכולים להוליולו ממקום השני ולהחזירו לבית ק"ק אם ירצו וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת והרי הוא כאלו מונח בק"ק ואין זה חשיב חסרון, אך בבית שני דאותם שהיו יודעין מקומו נפטר וזאתם שעלו בבית שני לא היו יודעים היכן הוא מונח דא"ל להחזירו למקומו נחשב זה חסרון בבית שני גבי הארון, אמנם שמן המשחה שנגנז בזמן שהיה בית ראשון אע"פ שיש שהם יודעים באיזה מקום נגנז עכ"ל כיון שהולכרו אליו למטות בו את יהואחז מפני מחלוקת של יהויקים ולא יכלו לגלות ולהביאו לעשות בו מלאכתו המיוחדת לו נרגש חסרונו ויכר, ולהכי נס בבית ראשון נחשבה גניחתו חסרון כיון שהוא עניינו למטות בו וכשהולכרו אליו לא נמלא בידם והוכרחו למטות יהואחז באפרסמונה דכ"ה וכנ"ו בהריות דף י"ב, ולהכי לא חשיב ליה בהדי חמשה שלא נרגש חסרונו בבית ראשון נס בסופו. ואע"ג דאם היה ג"כ מניי אללם שמן המשחה אפשר לא היו מושחין בו את יהואחז עכ"ל חשיב חסרון כיון שהולכרו אליו ולא נמלא גלוי בידם:

נמצא בית ראשון שצנה שלמה הע"ה היה שלם בחמשה דברים. ו"ל בס"ד דהרמזה מעלה זו בשם שלמה שהוא שלם ה'. ו"ל לכן נאמר על שלמה הע"ה והי שירו חמשה והלך דמספר האלף כיון בו לאומרו כנגד בהמ"ק עממו עליו נאמר כנזי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו, ומספר החמשה העותרים על אלף הם כנגד חמשה יתרוות הנז' שהיה יתר בית ראשון. ומ"ש שנחסר השראת שכינה אין כונתו לומר שלא היה השראת שכינה כלל דזה א"א דאפילו בחרבן לא זזה שכינה מכותל מערב, אך באמת בהשראת אור שכינה יש כמה הדרגות ואותה המדרגה שהיתה בזמן בית ראשון לא היתה בבית שני, וכן תמלא ג"כ צבוקר דנס הנבואה קרי לה בשם רוב"ק ומדרגת הנבואה שהיתה בבית ראשון לא היתה בבית שני:

שם מיהו היו סושי הוא דלא מסייעה. ו"ל לפ"ו מ"ש בזבחים דף ס"ה אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שצא מנשה וסילקה, אין הכונה סילקה לגמרי שנסתלק גוף האש אלא הכונה נסתלק כח הפעולה שלה כדאמר הכא מהו הוי סיומי הוא דלא מסייעה דכן היה לה גם בבית ראשון מוזמן מנשה עד חרבן הבית. ועל חסרון אורים ותומים עיין פ"ע בשם הרמב"ם דכתבו ע"י שמו"ס, והקשה והלא אמרו בגמרא שהיו כתובים ע"י השמיר יע"ש. ו"ל בס"ד דאע"ג דהיה ע"י השמיר היו לריבין למעשה נס מן השמים כי השמיר טבעו וסגולתו לשבר

מעבר לעבר ואינו חוקק מעט כמו כתיבה ומה שהיה חקיקה בדרך כתיבה היה בדרך נס ומעשה שמים מקרי. ועוד ג"ל בלא"ה פעולת השמיר עלמה נקראת בדי שמים כיון שהיא פעולה סגלית דארו"ל שרטיין תחלה ומראין להם את השמיר והם נבקעין מאליהן, נמלא הוא מעשה סגלי ואינו טבעי וכל מעשה סגלי נקרא בדי שמים. ומ"ש שש אריות הן ג"ל בס"ד א"ש ר"ת שש אריות:

שם נטע בו כל מיני מגדים של זהב. הנה אע"פ שאפשר להיות דברים אלו כפשוטן שהם ממש היו ומוציאין פירות בדרך נס דאין מעלור לה, מ"מ יותר נראה לפרש לאו זהב ממש היו אלא הם מיני מגדים ומראיהם היה כמראה הזהב, וכמ"ש רש"י ו"ל עמ"ש בגמרא בטלי של כסף ועלי של זהב, דהכונה הוא על מראה שלהם והנם שהיה בהם דהוא נטעם בלא השקחת מים וגם הם גדלים ומוציאים פירות בלא השקחת מים דאפילו מי גשמים לא יגיעו להם, יען כי כל קרקע של בהמ"ק היה מרוקף באבני שיש ולא יבלשו המים בשורשי האילנות. ו"ל בס"ד לפרש המאמר הזה דרך רמז, בהמ"ק רמז לבחינת המלכות ונטע בו כל מיני מגדים של זהב רמז לאורות שלוקחת המלכות בסוד מ"ן שהם בחי' גבורות, ואלו המ"ן מוציאין פירותיהם בזמנם רמז ללידה גשמות חדשות, וכשהרוח שה"ס תפארת מנשכ בהן נשירים בסוד הלידה שצאים הגשמות לעוה"ז והו נשירתן. וכשנכנסו האויבים וכו' רמז כאן לסוד הפסוק אור זרוע ללדיק זרוע משיקרא ולא עתה מחדש דעתה ה"ס ספחים, וכמ"ש ברוב דרב ספרא בזה"ק. ועתיד הקב"ה להחזירן כי יורע הגינה מחדש ויאלו גשמות חדשות לעולם. והבן:

שם אוכלת לחין כיבשין אש דמערכה. ו"ל היינו הך דאליהו וכו' לטוב שאכלה לחין ויבשין כיון דהיה שם מים היינו לחין. ו"ל דהיה בלא אליהו דבר יתר על אש דמערכה שלא נעשה גחלים ואפר כלל אלא נבלעו הכל בה אבל אש דמערכה שורפת דוקא, וגם הצבר שהוא הלח נעשה גחלים כמו הנעשה בעלים. וכן ראיתי להריטב"א ו"ל שכתב אוכלת לחים ויבשים, פירוש שולעת אף בצבר הקודש ועושה אותו כגחלים ע"כ. ו"ל מ"ש מזה להביא מן ההדיוט שהוא ממדורת בית המוקד כמ"ש הריטב"א ו"ל היינו טעמא כדי שיהיה עשן, ומה העשן דאברים ופדרים גוויין חיילות של סט"א ולא נפקין לטעמא בעלמא, וכמ"ש בספר קה"ל. ועיין זוהר תרומה דף ק"ל. ובתב קה"ל דמעשן של קרבנות גיוון קליפת טיגה שמשם נפש הבהמית של ישראל נפש בהמות טהורות, יע"ש. וכיון שיש לורך בעשן אש לא יציאו מן ההדיוט לא יהיה עשן מאש של מעלה בלבד:

שם הכל נופין בעשן המערכה. ו"ל בס"ד רמז לדבר ממש"ה הנהלים ס"ב כהנדוף עשן תנדוף, ר"ל כמו נידוף עשן המערכה כן תנדוף המטר לעולם. וגראה כי בעשן הקרבנות היואל מתחל לעילא יהיה סימן למטר היורד בזכות הקרבנות משילא לתתא. ומ"ש כלפי מוצר הכל שמוחן, ק"ק איך ישמחו העניים והאלא כיון דאין הפירות נרקבין אולרים אותם וגמורים צווקר. ו"ל כיון דהזריעה מוללחת בהם שמוציאה הארץ על חד שבע יהיו הפירות מרובים ואע"פ שאולרים אותם מוכרים בזול מחמת רבוי הגמולא:

שם ורמיניה מורחית לעולם יפה וכו'. פירוש כיון דאמר על העשן טעה כלפי מוצר הכל שמוחן נמלא מנשבת רוח מערבית דע"כ נחה העשן וטטה כלפי מוצר, ומ"ש טעה כלפי מערב הכל עלבין, נמלא מגש

מנכב רוח מזרחית דע"כ העשן נדחה כלפי מערב. ולפי' נמלא מערבית יפה מזרחית קשה ואף קאמר מזרחית לעולם יפה ומערבית לעולם קשה, ומשני הא' לן והא' להו דר"י קא"י על א"י והב"י יתחא קא"י על צבל דמזרחית יפה :

פרק שני

דף ב"ב ע"כ דילמא שמה דמתא הוא. י"ל רב יתחא א"י יתרון לקושיא וזו דר"ב אשי שהיא פשוטה ועומדת על אס הדרך. וי"ל בס"ד דרב יתחא לא חש לקושיא דסבר מר בע"כ לר"י אהה לומר האי בוק ר"ל חרס שמנאס בחרסים דאס הוא שמה דמתא למאי אלטרוד קרא ללודיטו שמנאס במקום פלוני, אך אס האמר לשון חרס שבא לומר שמנאס בחרסים ולא מנאס אקרקפתא דגברי ללודיטו דלא תימא הא דאסור למנות את ישראל, היינו דוקא במונה שלא ללודק מגוה אבל ללודק מגוה מותר למנותא לכך קמ"ל אפילו דהכח שהיה המגין ללודק מגוה מנאס ע"י חרסים ולא אקרקפתא דגברי. אך רב אשי הקשה עכ"פ יד הדוחה נטויה לומר דילמא בוק שמה דמתא, והכחיה תהיה חוקה יותר מן הפסוק השני של ויפקדס בטלאים. ועוד נ"ל בס"ד דרבי יתחא אע"ג דידע שיש ללמוד זה גם מפסוק בטלאים סמך לימוד זה על פסוק דבוק מפני שהוא פסוק ראשון, ועל קושיא דרב אשי דילמא בוק הוא שם מקום לא חש משום דסמך על פסוק בטלאים דיש הוכחה מומנו דהאי בוק אינו שם מקום יען כי פסוק בטלאים מוכרח לומר דאינו שמה דמתא דא"כ הו"ל וישמע שאלו את העם בטלאים ויפקדס, ובמ"ש בכלי יקר ז"ל. ועוד יש הכרח כיון שבאה אות הב"ת בפת"ח כמו ה"א הידיעה והו"ל בטלאים בשב"א, וכמ"ש הרב כלי יקר ז"ל. על כן מאחר דקרא דבטלאים מוכרח דאינו שם מקום, אלא ר"ל שמנאס כלאן, ואו מוילא גם קרא דבוק א"א לפרשו שם מקום, דא"כ תיקשי למה בענין השני לא הודיע את המקום, ועוד למה במגין השני הודיע באיזה דבר מנאס, ובמגין הראשון לא הודיע באיזה דבר מנאס, ולכן בע"כ לר"י אהה לומר דבוק א"א שם מקום אלא ר"ל שמנאס בחרסים, שבזה נמלא כמו שהודיע לנו הכתוב במגין הראשון במה מנאס, כן הודיע לנו במגין השני, ולפי' מתמת פסוק בטלאים נסתרה קושיא זו דרב אשי דא"א לפרש בבוק שמה דמתא והכי לא חש רב יתחא לקושיא זו :

שם רנב"י אמר עובר בשני לאוין. י"ל ר"א למה לא אמר בשני לאוין כיון דזה הפסוק עלמו שמביאו כתוב בו תרי פעמים מלא. וי"ל בס"ד דר"א סבר כיון דאינו פסוק של תורה אין לדקדק מן יתרון לא שבא להוסיף בזה מספר לאו אלא אע"פ שכתוב תרי לא נחשב לאו אחד. ועוד נ"ל בס"ד דר"א סבר הני תרי לא דכתובי בקרא הוא רק במשל דנקיט ביה תרי מיני שהם מדידה וספירה ובכל חד נקיט לא, אבל בנמשל שהם ישראל לא שייך בהו הני תרי מיני דלא שייך בהו אלא ספירה ולא מדידה, והכי קאמר כחול הים אשר לא ימד ולא יספר כן בבית ישראל לא יהיה מספר, אבל אין לומר כן בבית ישראל לא יהיה לא מספר ולא מדידה דאין שייכה מדידה בשני אדם, ונמלא המכוון היולא מזה לענין ישראל הוא רק לא אחד. אך רנב"י דאמר עובר בשני לאוין סבר מר דהני תרי ענייני של מדידה וספירה דנקיט

שמאל הע"ה צפירוס להרוג עמלק מאימ ואשה משולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור מנח קל וחומר בעלמא, והלא אותו תלמוד היה יודע לטהר השרך מקל וחומר ועוד היה לו ק"ן טעמים להתירו האם התירו ח"ו. ועוד למה לא יקשה מן זה הקל וחומר שלו על אשר קיימו בכנענים לא תחיה כל נשמה ועל מה שנבלע בעדת קורח נשים וסף ויונקי שדים ועל מה ששרפו את עכן עם בניו ובנותיו ושורו וחמורו. ועוד קשה הו"ל לומר קל וחומר זה לשמאל הע"ה צעת שוהו לעשות כן. ועוד ח"כ למה לא השאיר מנח קל וחומר זה הקטנים של עמלק ועוד גם מן הלאן לא הניח אלא מיעב הלאן ושאר בהמות הרג. וי"ל בס"ד דודאי שאלו הע"ה לא ס"ד לפטור הקטנים או הבהמות מנח קל וחומר מאחר שנגלוהו עליהם צפירוס, והוא לא היתה כונתו להחיות את אגן אלא רצה להביאו לפני שמאל הע"ה והוא יצור לו מיתה הראויה אליו, אך הוא ראה שנגלוהו רק על עמלק להרוג הכל עם הקטנים והבהמות כולם אבל ודאי יש מאומות אחרים דרים וישבים בתוך עמלק וכמו שהיה הקני, ועל אלו לא נזהר הש"ת ואם היו פורשים לא היה הורג אותם ורק כיון שלא פירשו מהם הוכרח להרוג הכל, אך את הקני כיון שהם ישראל הוכרח לשלוח לו צפירוס דברים שיפירו מהם וכמ"ש פן אחספך עמו ופירש ואח"כ הלך והרג הכל גם לאותם שהם מאומות אחרות והיו דרים בתוך עמלק כי אמר כיון דלא פירשו כמו הקני נחמייבו הם בעלמא, ואחר דהכה הכל ישב לדון קל וחומר על הקטנים של שאר אומות שהיו בתוך עמלק וההרגו ביחד ואמר אס גדולים של שאר אומות חטאו במה שלא פירשו מעמלק כמו הקני דאלו יש להם דעת והיה להם לפרוש ולכן לא אחמייב עליהם כלום כי הם פשעו בעלמא אך הקטנים שלהם מה חטאו דעל אלו לא נגזרה גזרה ואין בהם דעת לפרוש. לכך חשב שלריוני הוא וישראל להביא קרבן כפרה בשביל הריגת הקטנים שהם מן שאר אומות ובשביל כפרה זו השאיר מיעב הלאן של עמלק כדי להקריבם, וחשב כיון דאינם לוקחים אותם ללרכס אלא לשחטם להקרבה הרי סוף מהקיים דברו יתברך שגזר לאבד לאן עמלק דגם עתה אין מקיימים אותם אלא שוחטים אותם ולתעבד בהו כפרה ג"כ. אך חזר וחשב דעדיין יש לערער עליו בזה לומר איך הביא לאן עמלק להקריבם והלא הם מאיבי לגזר כיון דגזר עליהם אבדון לאבדם לכך חזר ועשה קל וחומר שני לבשר דאלו הלאן לא נגזר עליהם אבדון משום דמאיבי יען דאס אדם חטא בהמה מה חטאה, וא"כ לאו מאיבי ורק נגזר עליהם לאבדם כדי שלא יזכר שם עמלק לומר בהמה זו של עמלק, והנה עתה שאני שוחטים להקרבה מתקיים זה דאין כאן בהמה קיימת כדי שיזכר עליה שם עמלק והרי נמחה שמו גם באופן זה. ובהו יתורך דקדוק אחר למה נקיט קל וחומר דבהמה קודם קל וחומר דקטנים והו"ל להפך מאחר דהוא התחיל בנפשות שאמר אס בשביל נפש אחת וכו' כל הנפשות הללו עאכו"כ, והיה לר"י לומר תקף אס גדולים חטאו קטנים מה חטאו כיון דבנפשות בני אדם קא משתעי וזה דקדוק עליוס, ובהו ניחא דמ"ש כל הנפשות הללו קא"י על אותם שהיו מאומות אחרים שהיו יושבים בתוך עמלק ועל כן לר"י להביא כפרה על אשר הרגו אותם ולכך נשאיר מיעב הלאן להביאם כפרה, וא"ת מאיבי אלו הלאן לכך עשה קל וחומר דבהמות ללמד דלא מאיבי, וא"ת לא לר"י כפרה מעיקרא דאלו פשעו בנפשם שלא פרשו לכך עשה קל וחומר שני דאח"כ הגדולים פשעו שלא פירשו קטנים שאין בהם דעה למה נהרגו, לכך נביא כפרה על אלה ממיטב הלאן :

שם יתא צת קול ואמרה לו אל תרשע הרבה. נ"ל שמאל

בס"ד הכונה מתחלה היה אפשר לדון אותך ללד זכות בענין עמלק שבסוגג עשית טעמית מנח אותו קל וחומר אך עתה שהרגת טוב משולל ועד יונק ושור ותמור ושה כמפורש בכתובים ולא עשית אותו קל וחומר דשיך כאן נמלא למפרע הרשעה גם בענין עמלק דאין לדון אותך ללד זכות מנח הקל וחומר, ונמלא ברשע זה האחרון אהה מרשיע הרבה שגם ענין הראשון של עמלק נחשב לך רשע ומייד :

שם כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סיייעה. נ"ל בס"ד בשתי דברים אלו דאוריה והסתה נעשה לו סיוע להללחו מכותו יתברך, כי באוריה נילול מפני שלא עשה התגלות לעגמו כשאל' הגביה אהה הוא האיש אלא תקף הודה ואמר חטאתי לה' ולא תקף בשברו הגביה ברות הגבוהה גם ה' העביר חטאתך לא תמות. וקשה כיון דבאמת היה לו לדוד הע"ה טענות להגיל עלמו הן מאוריה הן מצת שבע למה לא השיב טענות שלו אלא הודה ואמר חטאתי, אך הענין היה השי"ת גרם לו והוא שאם היה שולח לו מתחלה להוכיחו צפירוס על בנת שבע ואוריה בודאי היה משיב טענות של זכות שלו אך כיון דמתלה שלח לו דברים במשל לבצל הכשבה והוא מאחר דחרה לו על אותו האיש מאחר תקף השיב בן מות איש זה לכן כשאל' תוך כדי דיבור אהה הוא האיש ופירש לו ענין אוריה וב"ש לא מלאו לבו להשיב תשובות של התגלות כי אמר עתה תוך כדי דיבור אמרתי בן מות איש זה ולא עשיתי לו התגלות לכן טוב לי להודות ולומר חטאתי לעלמי אעשה התגלות לכן טוב לי להודות ולומר חטאתי לה', ובאמת הודאה זו הועילה לו להגילו שחקף ח"ל גם ה' העביר חטאתך לא תמות, ונמלא מי סייעו בדבר זה של הללחו הקב"ה סייעו במה שהקדים לדבר עמו בדרך משל. וכן בענין הסתה סייעו כי אמר לו הקב"ה דוד מסית קרית לי שאמרת אס ה' הסיקך בי חייך תכשל בדבר שאפילו תיטקות של בית רבן אינם נכשלים בו ומחמת כן נכשל למנות את ישראל, ולכן לא נענש דוד הע"ה הוא בעלמו על זאת כי אמר המלך של דוד הע"ה הנה הוא בע"כ לר"י להכשל מאחר שאמר הקב"ה תכשל שמוכרח שיתקיים דיבורו יתברך, ועי"כ נעשה התגלות לדוד הע"ה, ונמלא גם בזה מריה סיייעה שהקדים לומר לו תכשל. ואמר לא חלי ולא מרגיש, נ"ל לא חלי בימיו ולא מרגיש בזרעו. אי נמי לא חלי מלד הגוף ולא מרגיש מלד הנפש :

שם שאלו באחת ועלתה לו דוד בשמים ולא עלתה לו. קשה ובי משוא פנים יש בדבר ח"ו. והמפרשים ו"ל תירלו משום ששאלו עשה התגלות ורוד לא עשה התגלות אע"פ שהיה לו טענות להשיב אלא אמר חטאתי לה' עכ"ד. וי"ל בס"ד דמתא דוד אהה היה לשעשו שלא עשה פרי אך של שאלו עשה פרי כי מחמת שלא הרג את אגג מיד. במקומו טולד המן שבא אגג על השפחה וילא המן ממונה, וע"י שהשאיר מיעב הלאן נשארו גם מעמלקים שהיו מכשפים ונתחברו עם אותם הלאן ולא נראו ואח"כ צרחו, ומחמת כן חזרו ונתרבו ורע עמלקים בעולם, וגם עוד חטא שאלו בעמלק הוא קשה מאד דאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, ועוד דישראל נחמייבו למחות עמלק אחר כניסתם לארץ, קודם שימליכו מלך וזה הקדומו ענין המלך ונמלק שאלו ועכ"ז לא קיים שאלו מלוה זו כמאמרה לכך באחת ועלתה לו :

ובמאמר הזה עלמו שאלו באחת ודוד בשמים. נ"ל בס"ד כי שאלו הע"ה לא היה סינים בנשמתו ובה לעוה"ו לעסוק במלאכה אחת שהיא לקשטה ולעדנה, וכיון דאין לו עורח גדול בתיקון נשמתו דאין לו

לו אלא מלאכה אחת לכך עלתה לו חטאתו, אך דוד הע"ה שחי מלאכות מוטל עליו כי נפשו בה סיגים הרבה וצריך לעסוק וליגע ולהלחם בשבילה מאד מאד הא' להפריד מומה הסיגים, והב' לקשטה ולעדנה שהוא ענין סוד מרע ועשה טוב, וכיון שהוא היה עסוק בשמים ר"ל שחי מלאכות לכך לא עלתה לו חטאתו. ובאופן אחר נ"ל בס"ד כי לאה ורחל שניהם בסוד המלכות ולאה הוא חני העליון ורחל חני התחתון בסוד עקב עמו יראת ה' ואיתא בשער הפסוקים שדוד הע"ה היה אחוז בשתיים בלאה ורחל, ולכן טרח לתקן שתייהן ולכן כיון שנתאחו במלכות העליונה אחיה גמורה, נטל אדר מלכות למטה בכל תוקף, ואע"פ שחטא לא נסתלקה המלכות מידו, וז"ל דוד בשמים ר"ל שאחוז בשתיים בלאה ורחל, לכן אחיזתו במלכות למטה היתה חזקה, ואע"פ שחטא לא עלתה לו חטאתו המלכות ממנו, אך שאלו שניהם מביניהם של רחל שאחוזתו במלכות העליונה היתה מולד רחל בלבד, וזהו שאלו באחת לכך עלתה לו חטאתו ליקח המלכות מידו. ובוה יובן בס"ד מ"ש שמואל לשאל ועתה מומלכתך לא תקום בקש ה' לו איש כלבבו ויטוהו ה' לנגיד על עמו, והיינו רמז לו על דוד הע"ה שהיה אחוז בשתיים שהם לאה ורחל, וז"ל בקש ה' לו איש כלבבו חלק התיבה לשלש חלוקות וקרי בה כ"ל ב' ב', כלומר איש אשר כל השתיים שהם לאה ורחל יסגו בו שאחוז בשתיים :

שם אמר נעתי לכס עלמות שאלו בן קוש. י"ל למה הולך לומר עלמות והיה די לומר נעתי לך שאלו בן קוש. ועוד למה בפעם השנית לא אמר עלמות כי כך הגרסא בשני יעקב, והמפרשים נמו אולי בחר גרסא זו. ונ"ל בס"ד ע"פ מ"ש ברי"מ פרשת שופטים דף ע"ה ע"א דהכי אקמוהו מארי מתניתין רשע עונותיו חקוקים לו על עלמותיו והכי לדיק זכותיו חקוקים לו על עלמותיו, ובגין כך אמר דוד כל עלמותי תאמרנה וכו' עכ"ל, ע"ש. נמלא הדיק זכותיו חקוקים על עלמותיו, א"כ נמלא דרשה שדרש רב הונא כפן שנה שלא עשע עש חטא היה כבוד עלמותיו הקדושים שהיה לדיק ושם חקוקים כל הזכות ואין חקוק שם חטא כלל, אבל רב נחמן שבא לחלוק על דרשה זו והשיא הדרשה לדבר אחר, נמלא פגע בכבוד עלמותיו של שאלו הע"ה ולכן בקש מחילה בפירוש מן עלמותיו ואמר נעתי לכס עלמות שאלו בן קוש אשר קלקלתי הדרשה הטובה כבוד לכס, ובוה נתפייסו עלמות שאלו הע"ה אחר שבקש מחילה מהם, אך בדברים אלו עלמן שפייס בהם את עלמותיו חזר ונגע בכבוד מלכותו של שאלו הע"ה על אשר קראו שאלו בן קוש ולא אמר מלך ישראל לכן חזר וחזר סומא ואף חזר ותקן מנכסול זה שנכסל בדבור לשאל מחילה פעם שנית בעבור דבור זה הנוגע לכבוד המלכות שלו ולא הולך לזכור עתה העלמות שכבר נתפייסו ורק הולך להזכיר אותו בשם מלך ולבקש מנו מנכסול מלכותו על אשר לא הזכיר בדבריו חזר המלכות, ולכן אמר נעתי לך שאלו בן קוש מלך ישראל :

ובאופן אחר, נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק ומעיל קטן העשה לו אמו שכל לדיק אחר שנתעכל הכשר לא ישר בעלמותיו בקבר אלא רק חלק בחינת הקטנות מן הנפש וזה החלק הוא אשר בא לאדם מחילה לידו בעוה"ז אבל בחי' הגדלות של הנפש הבאה לאדם בגדלו היא הולכת בג"ע הארך אחר עיכול הכשר ולא תשאר בעלמות, ע"ש. והנה רנב"י באומרו כפן שנה שמלובלך וכו', נגע בכבוד חלק הנפש של בחינת הקטנות ושל בחינת הגדלות, וכאשר אמר חלה נעתי לכס עלמות שאלו בן קוש, נמלא לא בקש

מחילה בדברים אלו אלא רק מן חלק של בחינת הקטנות של הנפש שזה החלק הוא השוכן בעלמות, אבל מן גדלות הנפש לא בקש מחילה מאחר שלא זכר בפיו אלא העלמות ובהם אינו מניו חלק הגדלות, ולכן חזר עוד סיומא מפני שעדיין לא השלים בקשת המחילה כראוי, ולמחר הרגיש בזה וחזר ואמר נעתי לך שאלו בן קוש מלך ישראל כיון בזה על חלק הגדלות של הנפש ולא הזכיר עתה עלמות כי חלק הקטנות כבר ביקש ממנו מחילה תמול. ותוהר מלך ישראל שייך על חלק הגדלות דוראי כשנעשה מלך ישראל בא לו חלק הגדלות של הנפש, וקראו שאלו בן קוש בשתי הפעמים דהוא ר"ת ש"ב"ק לומר כבר בחייו שבק ומחל לאותם בני בליעל שבזוהו, על כן גם עתה ימחול לו ע"פ מדתו הטובה : **שם** שאם הוזה דעתו עליו אומרים לו חזר לאחורייך. נ"ל בס"ד אחריו איתיות פרגם יש איתיות נעקם כי זה נעקם יחוסו מוכי קופה של פרגים שמול האם הם בני גרים שטיפתם פסולה :

שם מפני מה נענש שאלו מפני שמחל על כבודו. וקשה הלא גם דוד הע"ה מחל על כבודו שלא הרג את שמעי שקללו קללה נמרלת. ונ"ל שאני שמעי אדם גדול בתורה וגדול בסנהדרין, ולכן בעבור כבוד תורתו ראוי שימחול לו מאש"ל אותם בני בליעל שהיו הדיוטות אין ראוי שימחול להם. ובוה יובן בס"ד הפסוק שאמר דוד הע"ה וסלחת לעוני כי רב הוא פירוש שאלו שמחלתי לשמעתי ולא עשיתי. בו משפט כחוב יען כי רב הוא וגדול בתורה ולכן יש לי טעם מספיק על אשר מחלתי לו :

דף ב"ג נוקס ונוטר כנחש. נ"ל בס"ד הכונה דבנחש כתיב ואתה תסופנו עקב, בן זה לא יהיה נוקס ונוטר מרש תגרא כי שמה זה המריבו ומחרפו ירגיש בחטאו ויתחרט ויבקש ממנו מחילה, אלא יתאפק וימתין עד סוף תגרא בעקב הענין ההוא שנפל בינו ובין זה המחרף ואם יראה שנשאר זה עומד במרדו ולא נכנע ולא תחרט אז יהיה נוקס ונוטר בלבבו עליו :

שם עליהם הכתיב אומר ואוהבו כלאת השמש בגבורתו. הא דרומה לכל אלו דנקיט בצרייתא לשמש משום דכולהו איכא דוגמתם בשמש, והיינו נעלבים נמלא דוגמתם בשמש שנעלבה בדברי הירח שלא רתה שתייה השמש גדולה עליה, אחר שא"ל הקב"ה לבי ומעתי את עלמך, ובאמת מן הראוי שהיה השמש גדולה והיא תמעט עלמה, יען כי השמש היא דוגמת הבעל והירח דוגמת האשה, ונמלא השמש נעלבה ולא העליבה את הירח. ושומעין חרפתם ואין משיבין יש דוגמה זה בשמש שיש הרבה חסרי דעת דחושבין גדול השמש הוא כמו שנראה לעיני בני אדם שהוא שיעור כבר אחד, ובאמת השמש גדולה כמה אלפים ורבעות יותר מן כמות הארך כולה והיא שומעת חרפה זו מואתם חסרי דעת שעושים לה מדה כבר בגודל שלה ואינה משיבה כלום. וכן עושין מאהבה שנותנת אורה לירח שהיא גוף תשך מאהבה ולא להתגדל בזה, והראיה מעולם לא ראתה חמה פנימיה של לבנה כדי שלא תבזים מומנה. וכן שומעין ביסורין יטו בשמש דכתבו התוכנים מהלך השמש הוא נגדי אליה ועכ"ל הולכת בסדר הילוך זה לעשות רעונו יתבדק אע"פ שקשה לה, נמלא מהלך שלה נחשב לה ליסורין ועכ"ל כתיב בשמש והוא כחוקן יולא מחופתו ישי כנכסור לרוך אורח שהולכת בשמחה. וז"ל עליהם ר"ל על כל אלו שפרטנו הכתיב אומר ואוהבו כלאת השמש בגבורתו :

שם איבשיא להו הי מנייהו תמורה. קשה מאי נפקא לן מזה מה דהוה הוה, וכוה"ג פריך לעיל כינד הלבישן מה דהוה הוה ומשני למסבר קראי ובאן לא שייך

שיך תרוץ זה. ונ"ל בס"ד דאמר לעיל מקדש ראשון חרב בשביל ע"ו ונ"ל ע"ו ונ"ל אכל מקדש שני חרב בשביל שנלח חנם ללמוד ששקולה ש"ח כנגד ג' עבירות ע"ו ונ"ל ע"ו. והנה זה הלימוד תלוי בהאי בעיא דאם תאמר ש"ד הוזה זילא במקדש שני שהיתה כמו מקדש ראשון דכתיב ביה וגם דם נקי שפך מנשה א"כ ליכא למימר שחרב בשביל ש"ח אלא י"ל דחרב בשביל ש"ד וממילא ליכא ללמוד דשקולה ש"ח כנגד ג' עבירות, ואי אמרינן ש"ד לא זילא במקדש שני א"כ לא נחרב אלא בשביל ש"ח וממילא אתה למד דתמורה ש"ח כנגד ג' עבירות :

דף כ"ו אר"ח מפני שמעשרת. קשה מה בכך וכי לרה עיניהם ח"ו בכהנים שהיו עשירים. ונ"ל בס"ד כי מלות ההקטרה היא יקרה וגדולה מכל מלות של עבודה מפני שהיא בפנים ביהול ועוד תיקון שלה גדולה גדול כנו' בזה"ק ואם יתעשרו בה אפשר שיעשו מלוא יקרה זו שלא לשמה. או יובן אם יתעשרו אז אותם המתעשרים לא יבאו לעבוד עבודה, וכוה"ג מנינו דאנשי כנה"ג התפללו על כותבי סת"ם שלא יתעשרו כדי שיכתבו. ומ"ש הא שכיחה והא לא שכיחה, נ"ל בס"ד דיש לדקדק זה מן הכתיב דכתיב בך ה' חילו ופועל ידיו תרנה וקשה כיון דיבדך חילו בודאי פועל ידיו ירנה ולמאי הולך לומר ופועל ידיו תרנה אלא ודאי בך ה' חילו קאי על ישימו קטורה דלא שכיחה וגם שהיא עבודה בפנים, ופועל ידיו תרנה קאי על וכליל על מוצחק שהיא עבודה הקרבת קרבנות :

שם לא משכחה תורבה דרבנן דמורה אלא דהתי משבט לוי או משבט יששכר. קשה והא הוה יהושע שעמד במקום מרע"ה, והא הוה עתניאל בן קנו שלימד חורה הרבה והחזיר שבט מלכות שנשתכחו באבלו של מרע"ה וידור לו בהם שכיון להלכה, וכן כמה שופטים ונביאים משאר שבטים שהיו שלימדו תורה לישראל והורו חוקים ומשפטים טובים, וכן מנינו דהלכה כהלל והוא היה משבט יאודה וכן כמה נחאים. ועל כל זה לא שייך תרוץ מהרש"א ז"ל שכתב שאני דוד הע"ה שהיה מלך. ונ"ל בס"ד דלשולם יודה רבא שיודמן גם משאר שבטים חכם דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא אבל לא ימלא הרבה מהם בכל דור ורק משבט לוי או יששכר ימלא הרבה בכל דור ודור וכלל אחר ואחר. ונ"ל לרמזו ראש וסוף ישראל הוא ל"ו שהוא ר"ת לוי יששכר ושאר באמלע ראש כי המורה נקרא ראש :

שם ואימא נמי יהודה דכתיב יהודה ממוקקי. הקשו התוספות ז"ל אמאי לא מיייתי פסוק תורה לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו, ותירונו הוהו בצרכה הוא דכתיב, ומוקסים והלא פסוק יורו משפטך דמיייתי גבי לוי נמי בצרכה כתיב. ונ"ל בס"ד דיוורו משפטך לאו לשון ברכה הוא אלא מוזכר מנהגם ומלאכתם יען דאח"י אמר ישימו קטורה באפיך וכליל על מוצחק אלא שהוא מוזכר מלאכתם ועסקם והברכה תחיל מן אומרו בך ה' חילו, והכי קאמר כיון דעסקם ומלאכתם הוא עבודת הקודש שהם יורו משפטך וכו' ושימו קטורה וכו' לכן בך ה' חילו ופועל ידיו תרנה, משא"כ לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו ודאי הוא לשון ברכה שמבדכס בכך. ועדיין קשה קושיה מהרש"א ז"ל דמה בכך אם בצרכה תאמר דודאי נתקיימה ברכת יעקב אע"פ והו"ל להביא האי קרא דתורה. ונ"ל בס"ד דצרכה אפשר שתהיינן במקלת דהיינו בלחוד מן השבט ובפרט כי יעקב אע"פ נקיט לשון יחד שלא אמר מחוקקים מבין רגליו משא"כ פסוק יהודה מחוקקי משמע דקרי ליה לשבט כולו בתואר זה ומשום חד או שנים לא יקרא השבט כולו

בשם ממוקקי ודוק :

פרק שלישי

דף ב"ח ע"ב ללותיה דאברהם מני משחירו כותלי. הקשו תוספות ישנים והא אמרינן פרק תפילת השחר ילחק תיקן תפלת מנחה, ותירונו בשם ר"ת אחר שתיקנה ילחק היה אומרה גם אברהם ע"כ. ועדיין מקשו אע"ג דהיה אומרה אברהם ג"כ למה לא ייחס אותה על שם בעלה ילחק וקראתה ללותיה דאברהם. ונ"ל כיון דהוא הראשון אשר פתח הפתח הזה של תפלה לכן כל התפלות של ילחק יעקב נמי נקראים על שמו. ועוד נ"ל מה שקרא את תפלת מנחה ללותיה דאברהם משום דכל תפלה לריך לה ק"ש ואם לאו לא תעשה התיקון השייך לה ובתפלת מנחה לא יש ק"ש ואמר רבינו האר"י ז"ל דק"ש דשחרית מועלת גם לתפילת המנחה ע"ש. נמלא תפלת מנחה נגמר תיקון שלה וגשלת בשחרית שהיא ללותיה דאברהם דהיינו בק"ש שיש בה ולכן נקראת המנחה על שמו שהוא ללותיה דאברהם :

שם אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה. נ"ל דליף לה כיון דכתיב בא בימים למאי אלטרך לומר זקן לכך מפרש יושב בישיבה והיינו זקן שקנה חכמה, וכן ביחא אמאי כתב ויהי כי זקן ילחק מאחר דאמר בפסוק השני הנה נא זקנתי וכן ביעקב דכתיב ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות דאמאי אמר מזוקן כיון דאמר ועיני ישראל כבדו לא יוכל לראות אלא ודאי מזוקן היינו זוקן דחכמה דהיה יושב בישיבה וידוע דרבו הישיבה קשה לתחנותיו וכמו ששלחו מומערבא לרבא וחולי התחנותיו קשה לעיניים, וכן אליעזר דכתיב המושל בכל אשר לו ומלך הממון אין לייחס ממשלה לעבד מאחר דידו כיד רבו אלא ודאי ל"ל המושל בתורת רבו ואז ממילא נלמד האי זקן ביתו קאי על חכמה שהיה חכם ויושב בישיבה, ועיין מ"ש מהרש"א ז"ל בזה. ודע דהא דקרי למו שקנה חכמה יושב בישיבה מפני שאמר התנא באבות מרבה ישיבה מרבה חכמה :

שם קיים אברהם אבינו את כל התורה כולם מקשים והלא ד"ז הוא משנה ערוכה בסוף קדושין וכי רב מתניתין קמ"ל. ונ"ל בס"ד דבמשנה כתוב עשה ולא גרסינן קיים וכמ"ש מהרש"א ז"ל ובאן קאמר רב קיים והיינו כי מו שאינו מלוא ועושה אע"ג דמקבל שכן אין נעשה על ידו במלוא ההיא פועל רוחני למעלה, אבל המלוא ועושה גורם שנעשה על ידו פועל ברוחניות למעלה במקום שורש המלוא, וכל פועל רוחני ישר קיים ולכן על המלוא ועושה שייך לומר קיים שפועלו קיים והנה אברהם אע"פ אע"ג שלא היה מלוא ועושה בתורה אלא אינו מלוא ועושה עכ"ל שייך בו לשון קיים כי לרוב קדושתו אע"פ שלא נלטה עושה פועל ברוחניות למעלה. וזה החידוש אתא רב ללמדנו אע"ג דהתנא אמר אברהם אבינו עשה כל התורה הנה האמת הוא דקיים כל התורה שהיה פועל ברוחניות, ולכן שייך בו לשון קיים ואפשר דרב לא פליג על דברי התנא אלא אחא לפרש דבריו :

שם קיים אברהם אבינו אפילו ערובי תבשילין. נ"ל בס"ד דרך הללה דמ"ש ויקח תמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם היינו משום דאין להניח על שלחן אחד בשר וחלב אע"ג דאכל החלב תחלה ואחר רחילה וקטוח פה אוכל הבשר גזרה שמה יאכל משניהם, אבל אם יש אחד שומר אותו לא תיישינן, וכיון שנתן לפניהם חלב ובשר הולך לעמוד עליהם תחת

כונת העושה עון במזיד משא"כ העושה עון בשוגג שאינו מתכוין לעשות רע אע"פ שגופה של מעשה הוא שזה עם אותה מעשה שעושה במזיד, הנה חסר מזה הכוונה לכוונה כוונה שאינו מתכוין לעשות רע ואינו נהנה מן הרע. נמלא ההפרש שיש בין שוגג למזיד הוא הכוונה שהיא בהכרח הלז ומחמת כן זה חייב מיתהוה פטור, ועל זה אמר הרמב"ם עבירה היא קשים לנפש האדם יותר מנוף העבירה עלמה כי בעל המזיד אשר מתחייב מיתה החיוב צ"ל לו מלך הכונה שהיא בהכרח לכוונה. ואמר רמב"ם ר"ח דבשרא כי מנוף הבשר אין הנאה נרגשת אלא לגוף האדם דוקא ולא לנפשו, שאין עושה פועל בנפש, אבל ריח הטוב של הבשר פועל בנפש ג"כ, כי זה כלל ידוע בכל מין ריח שהוא מנוף לנפש דוקא, ונמלא נדמה גופה של עבירה לבשר והכרחי עבירה לריח הבשר שהוא רחמי:

שם שהיה קיימת קשי מקיימא. ג"ל בס"ד שיש לאדם בשנות חייו שני זמנים חלוקים, הא' הוא זמן שנות הבחורות, והב' זמן הזקנה, וידוע דחמני המוסר המשיגו שנות הבחורות לימי הקץ שהם מונומנים לטוילים ותענוגים ומלוי בהם כל מיני פירות טובים ומתוקים, וימי הזקנה לימות החורף, כי בחורף האדם עולר צביתו ואינו יולא לטייל בשדות וברמנים והאלמות יבשים, וכן הזקן מלך עבשו יכבד וישב במקומו ואין לכו נמשך אחר הטוילים ותענוגים. והנה נודע כי כח התאוה מתנוף בחדם מתחלת ימי הבחורות, אך עבש כח התאוה הוא שעולה ומתגבר יום על יום והוא מתאחו באדם כל ימי הבחורות, אך צימי הזקנה נחלש מאליו מלך הטבע, ולכן אר"ל זקן ומנאף אין הדעת סובלו. ואמר מאחר כי כח התאוה עבשו עולה ומתגבר לכן שהיה קיימת ר"ל סוף זמן הבחורות הוא קשה לאדם מלך רבוי תאוות, יותר מתוקף ימי הבחורות שאינו יכול לכבוש תאוותו מאחר שהוא מתגבר ועולה אע"פ דודאי כח גופו הוא יותר חזק בתוקף הבחורות מן סוף ימי הבחורות. ונ"מ למצבי רחמי וגם לעשות לו המלכות והכנות להללותו מתגברת התאוה. ואמר עוד אשתא דסיתוא קשה מדקיימא וסימניך תורא קריא, רמוז בזה על חוס אש התאוה של ניהוף הבחורות לאדם צימי הזקנה עונשו קשה עליו יותר משל ימי הבחורות וכן כי מלך הטבע לריך שחלש ויתבטל כח התאוה של ניהוף צימי הזקנה, וכמ"ש ר"ל שלשה אין הדעת סובלתו וחד מנייהו זקן ומנאף ולכן ענשו יותר קשה שלא יש עליו התגלות מלך הטבע:

שם מנמר בעתיקא קשי מחדתא וסימניך טיגא ובר טיגא. ג"ל בס"ד לפעמים יהיה חכם אחד מבאר איזה פסוק או מאמר רז"ל הסוס וכתיב ביאור שלו בלשון קלר וסוסא אשר קשה לאדם למעין לעשות ביאור לזה הביאור יותר מלעשות ביאור חדש לאותו פסוק או מאמר רז"ל הסוס אשר ביאר אותו המבאר:

דף כ"ט מה אילת זו קרניה מפוללות לכאן ולכאן. פירש רש"י לאו דוקא נקט שהרי אין קרניה לנקבה אלא מין אילת קאמר. וי"ל באמת למה הוכרח הכתוב למנאף אילת והול"ל איל השחר היו עושין לקרות בס"ד דאם היה אומר איל השחר היו עושין לקרות איל בחור"ק שהוא מין בהמה כמו אלים וכבשים ולא היו קורין איל בקמ"ך תחת הו"ד שהוא מין חיה אילת. ובאמת האיל שהוא מין בהמה אין לו קרניים מפוללות לכאן ולכאן, ולהטו נקטו אילת דהשתא ליכא למעשי דודאי במין אילת שהוא מין חיה קא משמע. והנה צוה"ק פ' ויקהל דף ר"ח ע"ב איתא פתח ר"ש ואמר כאיל

תחת העץ לשומרו. ול"ל קיים ערובי תבטולין ר"ל גם חשקה של עירוב תבטולין שהם נגדיים והפכיים על שלחן אחד קיים לעשות תיקון לזה ע"י שמירה שלו:

שם ואב"א דך דקאי אריגרא, י"ל לאב"א זו למה לא אמר זה דקאי אריגרא דבר שלם מעיקרא דהיה לו לומר האיר פני המורה עד שבחברו כדי שלא ילמדך התחנות לשאלו עד שבחברו וישיב לו הן. וי"ל כי כוונה נהגין בך שלא יגיד תחילה דבר שלם כדי שילמדך התחנות לשאלו ויחזור העליון ויפרש דבריו לומר הן, דמלא בזה כאלו הגיד זה העליון על הדבר פעמיים ועי"כ התחנות לשאלו עד שבחברו וישיב לו הן. וי"ל בקלירה העומר ובהפרש רבוי עובדיה ז"ל פירש כמו לחוק הדבר יותר. והנה רבוי עובדיה ז"ל פירש כמו אב"א בתרא דקאי על דך דקאי אריגרא. וי"ל כי זה נכון יותר משום לדברי המפרש על דך דקאי אריגרא קשה הלא התחנות עומד למטה ואינו רואה כלום ומהיכן יודע שהגיע העת שראוי לשאל על זה כדי שישאל והעליון ישיב, על כן יותר נראה הפירוש דקאי על העליון שהוא רואה פניו שהאיר פני המורה ואז יגיד וידוע לתחנות על זאת:

שם תימור של לבנה מתמר ועולה כמקל ושל חמה מפליע לכאן ולכאן. ג"ל בס"ד טעם לזה דארי"ל לא חיברי לילוח אלא לגרסא וידוע דלמוד הלילה הוא רק בחורה שבע"פ לך תימור לבנה עולה כמקל אחד אבל ביום יש שני מיני ליומור בתורה שכתב ובחורה שבע"פ שהם ימין ושאלה לך תימור חמה מפליע לכאן ולכאן:

שם ויהא דמנאף קשה משמא. דברי חז"ל הם בדרך משל ורמוז, וכ"ל בס"ד ידוע התורה נמשלה לשמש הנקרא אור וכתיב ותורה אור, ויש בחורה שכתב עניינים אשר לפי פשוטו נראה דברים חלונים וריקים ח"ו כגון פרשת ואלה המלכים ופסוק ותמנע היתה פלגם ואחות לוטן תמנע וכן כל פסוקים המדברים בתולדות הקדמונים של קודם דור המבול ומספר חיייהם קודם שהולידו ואחר שהולידו וגם תולדות עשו ושמעאל בשמותם ופרטיהם שאין לורך בידועת אלו הענינים לא לנו ולא לזולתנו, אך באמת כל סיפורים אלו מלובש בהם דברים עליונים ובסתרים מואר אשר אין כל אדם יוכל להשיגם אפילו במקלה. פוק חזי מ"ש רשב"י באר"ה ע"פ ואלה המלכים. ונמלא שדברים אלו אשר למראה עינים אינם אור תורה אלא רק והכרית שלה הנה הם קשים להבנים ולהשיגם יותר מדברי הלכות שבתורה שנראה שהם עיקר האור של התורה, וזה שאמר ז"ה הר"ה דמנאף קשה משמא. ואמר עוד שברירי דמנאף הם דינים והלכות אשר לא נתפרשו בחורה להדיא אלא גלמודין ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהם כנ"ו צברייתא דרבי שמעאל של אלו נקראים שברירי ר"ל פתחים קטנים אשר פתוחים במקראות של התורה שמהם יולא אור הלכות ודינים, הנה אלו קשה השגתם והבנתם לאדם יותר משמא ר"ל גופה של תורה שהם הלכות ומורות, מפני כי בדרך זה אפשר שיכשל האדם ללאת חזק מומרו האמת כענין אור היוולא מפתחים קטנים שיכה בעיניו של אדם ולא יוכל לראות היטב, וכן הוא זה. ועיין א"ש צוה"ק בספ"ה דמשפטי דף ג"ט ע"א ת"ח אורחא דאורייתא כך הוא כד שרייא לאתגלייא לגבי דבר נש ארמייתא ליה ברמיזין וכו' ע"ש:

ובו"ש הרהורי עבירה קשים מעבירה, וסימניך ריחא דבשרא. ג"ל בס"ד דעבירה הוא גוף המעשה עלמה והרהורי עבירה הוא כונת האדם שמתכוין בעשייתה לעשות רע שלכו נהנה מן הרע שהוא עושה וקוף

כאיל תערוג על אפיקי מים בקדמיתא כתיב כאיל ולא כתיב כאילת ולבתר תערוג ולא כתיב יערוג אבל רז"ל דל דבר וטובא תרווייהו כחדא והאי נוקבא תערוג על אפיקי מים וכו'. וכתיב בספר אור החמה בשם רבינו מהר"ם ז"ל וי"ל יובן במ"ש אח"כ ואל אישך תשוקתך כד"א על אפיקי מים פירוש נלח והוד הם נקראים אפיקי מים כנ"ו בפ' אחרי דף ס"ח ולכן כל תשוקתה אל בעלה הוא באלו האפיקים לפי שהם נוטלים כל כנישו דמיון עליון כנודע כי לך נקראים שחקים שחקים ומעבדים כל ימין עליון. דתמן אתכנישו כולא עכ"ל ולפ"ז מוכן שפיר הטעם שאמר אילת השחר ולא אמר איל שבאמת הם נכללים וע"ז תמיד דבר וטובא תרווייהו כחדא וכאמור. ואמר קרניה מפוללות לכאן ולכאן הוא דרך משל ומליצה על נלח והוד שהם נקראים אפיקי מים אשר תערוג האילת עליהם, וידוע דנלח והוד נקראים בשם קרנים בסוד הכתוב והקרנים גבוהות והאחת גבוהה מחברתה דקאי זה על נלח והוד וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל:

שם אף שחר מפליל לכאן ולכאן. ג"ל בס"ד רמוז בלשון זה לפי דרכו דבר אחד לענין דינא והוא דק"ל בש"ע א"ח סי' כ"ח דומן ק"ש הוא מעט קודם הכן החמה אבל בשעת הדחק כגון יולא בשיירה יוכל לקרובה עם צרכותיה משעלה עמוד השחר דכיון שעלה עה"ש שפיר קרינן ביה ובקומיך וגם מקרי יולר אור ע"ש. ואיתא עוד שם אש נלחם ולא קרא ק"ש ערבית אפילו עלה עמוד השחר כיון שעדיין לא הניך החמה קורא ק"ש ויולא בה י"ח של ערבית ע"ש. נמלא עמוד השחר מפליל לכאן ולכאן דנחשב לפעמים עם חלק הלילה ומחשב לפעמים עם חלק היום:

שם ומציבה על בעלה כל שעה כשעה ראשנה. ג"ל לך נקראת אילת שהוא לשון מעשו כמו חילותי לעזרתי חושה שתמיד נמלא בה חוקף ומעו ההנאה לבעלה. ונראה סוף לא דר"י עם מאמר פירול קרנים לכאן ולכאן לרמוז בזה טעם אשר שנקראת אשתא אילת כי מגילתה נקראת אשתא המשיח ואחר ביאת המשיח:

שם אף אסתר סוף כל הנסים. ג"ל בס"ד כי גם האחרון האמיתי הוא גאולת ישראל מאדום וביטול קליפת עמלק וידוע כי ע"י קריאת מגילת אסתר ואחר מלות שששין צפורים יהיה ביטול מחדש בכל שנה במקלת מקליפת עמלק כי המן הוא זרע עמלק ונמלא גם של אסתר יולא ממנו תועלת תמיד לנש הגדול שהוא סוף כל הנסים. וזהו יובן מ"ש בילקוט תהלים סי' כ"ב א"ר יהודה בר רבי סימון בית שיש צו נחשים מביאין קרן של אילת ומעשנין בחומו ומוד הנחשים בורחין כך כשבאה אסתר ברח המן עכ"ל. והכוונה דהמשל הזה הוא שייך בכל דור ודור ולאו דוקא על אותו הדור שנללצ בו המן כי באמת בכל שנה צוכרון גם אסתר בורחין הנחשים שהם גוגרא דקליפת עמלק שהוא נחש הקדמוני וגבר י ש ר א ל:

שם והא חיכא חנוכה ניתנה ליכתב קא חמינא. כתב הגאון חיד"א ז"ל בדברים אחרים דף קס"ו דמקשים הא גופא קשיא למה לא נכתבה חנוכה ומה הפרש בין זה לזה ע"ש. וי"ל בס"ד דאין זו קשיא כי בזמן אסתר היו בעלי רוח"ק שהם שניים לגביאים וכתיב המגילה צוה"ק על דרך מקראות גביאים וכתיבם שהיתה רוח"ק אומרת להכותב הלשון והדברים שהוא כותב ואינו מסדר הדברים מדעתו ולכן נעשית כשאר מקראות גביאים וכתיב' עשיתו מקראות. שלה להדרש בכמה פנים מחמת כי רוח"ק אמרה אותם, אבל בזמן גם חנוכה לא היה בהם

בעלי רוח"ק שהם קרובים לגביאים שהיה רוח"ק אומרת להכותב את נוסח הלשון והוא כותב, אלא לריך שהכותב יסדר הלשון מדעתו ואין יהיה לדברים אלו משפט המקראות כדי שיהיו נכתבים עם הכתיבים כי הכותב לא כיון בדברים אלו שכותב אלא רק משמעות אחת:

דף ר"ג ובזין לתמיד של בין הערבים שנאמר ועקף עליה העולה. ג"ל בס"ד הטעם שיהיה התמיד

אחרון לכל ההקצבות כי ידוע דע"י ההקצבות עולה בירור מן הדלח"ם מתתא לעילא בסוד מ"ן וכנגדו יורד שפע מעילא לתתא בסוד מ"ד, וידוע שכל עליה וירידה של מ"ן ומ"ד תהיה בקו האמצעי של ה"ם ולכן יעקב אע"ה שהיה אחוז בקו האמצעי שהוא בתפארת ראה בחלום סולם מוצב ארלה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו שהוא רומז אל עליית הצירורים וירידת השפע ע"י קו האמצעי שהוא אחוז בו ולכן היה יעקב אע"ה אוהב את יוסף אע"ה ביותר מפני שיוסף אע"ה הוא בסוד שהוא ג"כ בקו האמצעי בג"ם נה"י והוא תחתיו ממש בקו שלו. והנה קו האמצעי בשלשה ראשונות הוא דעת ובשלשה אמצעיות הוא תפארת ובשלשה תחתונות הוא יסוד ואחרי היסוד עומדת המלכות נמלא קו האמצעי הוא אותיות תמיד שהוא ר"ת דעת תפארת יסוד מלכות, ולכן קרבן האחרון בכל יום הוא התמיד לרמוז שכל עליות שהיו מן הקצבות של כל היום הם עליות בקו האמצעי שרמוז בראשיות תמיד, וקודם התמיד מקריבין הצוכין שהיא הלבושה הרומזת לאור מקיף כנודע:

דף ר"ה כהן שעשה לו אמו. י"ל הול"ל טעם כמות ולמה מוזכרה על שם אמו דמשמע שהיא משתלח במעשה הכתונה טפי וכן אמרו על רבי ישמעאל בן פאפי ועל ר"א בן חרסום שעשה לו אמו. וי"ל בס"ד דאיתא במכות פ"ב על הורגין בשוגג שגולין לערי מקלט לפיכך אמותיהם של כהנים מספיקות להם מחיה וכמות כדי שלא יתפללו על כניהם שלא ימותו ע"ש. וידוע דכתונת מוכפרת על ש"ד כמ"ש ויטבלו את הכתונת בדם ולכן מאחר שאמותיהם של כהנים הם שמים לב בשבור כניהם שלא יתפללו עליהם אלו השופכי דם בשוגג שימותו לך משתדלים לעשות הכתונת המכפרת על ש"ד מלוא מן המוכפר כדי שתגין שלא יהיה ש"ד בישראל ולא יערכו לגלות לערי מקלט ואז יהיו כניהם גילולים מקללות הגולין דגלות אין כאן גם קללה אין כאן:

שם שמה לא ימסרנה יפה יפה כפל הלשון ר"ל בפה ובלב דחיישינן כיון דהוא עלזו מתכבד בה לך הוא מוסרה ואם לא היה לו כבוד עלה לא היה מוסרה מלב ונפש ורלון טוב. ולפי ההשערה כמות ר"א בן חרסום שהיתה משתי רבוא עולה למספר גדול ואע"ג דדברו חכמים בלשון גומא אפטר דהכא לאו גומא הוא:

שם אמרו אותו היום ערב שבת היה, נראה ודאי שהלך וקדש צביתו מצע"י וכל לשם אחר חשיבה כי היו קובעים ללמוד צבחה"ד גם בליל שבת ויש שאין הולכים לביתם אחר חלות לילה לקיים עונת ת"ח ויש שאין הולכים לביתם דאין להם עונה כי אין נשיהם טהורים ולכן נשארו צבחה"ד עד אור הבוקר, ומדמן שאותו ליל שבת נשארו שמעיה ואצטליון צבחה"ד כל הלילה והנה בודאי שאותו ער"ש הזמון לו הקב"ה פרנסתו כנהוג שהוא טרפשיק ומ"ש לא מלא להשתכר היינו כדרכו שהוא טרפשיק שלם ונעשה לו כך בהשגחה כדי להציאו ליד נסיון להרבות שכרו וכדי שהעולם ילמדו מוסר ממנו. ומה שהיה מוכרח ליתן לשומר בהמ"ד ח"י טרפשיק בכל יום עיין מהרש"א שכתב צ' טעמים והם רחוקים. וי"ל בס"ד דלעולם צבחה"ד היה בחזק העיר דהכי מסתבא ממכה

מכמה טעמים אך השומר היה בו לורך לבהמ"ד בשביל הלילה שאי אפשר להניח פתח בהמ"ד פתוח כל הלילה ומוכרח שימנע השומר אלל הפתח כל הלילה לפתוח לכל הבא ולנעול אחריו, וגם עוד אפשר שהולאות של הדלקת אש בימי הקור וגם הדלקת שמן לנירות הכל יעשה השמש מכיבו ותמורת כל זה יקח לו הרווחה זו שיקח מכל אדם חלי טרפשיק ואם לא יתנו לו לא יכניסם יען כי הוא עושה הולאות כנגד הרווחה זו, והנכנס לבהמ"ד בליל שבת מקדים להביא חלי הטרפשיק ביום ששי מבע"י והלא ע"ה כיון שלא הביא לא הכניסו ולכן עלה וישב על פי ארובה לשמוע תורה :

שם וירד עליו שלג מן השמים. קשה למאי אנטריך לפרש מן השמים, פשיטא הוא ההשלג יורד מן השמים, ונ"ל ב"ד דלוחו היום לא היה קור גדול שראוי לירד בו שלג אלא ירית השלג היתה בהשגחה פרטית מן השמים ואינה טבעית ממחמת הקור, ולז"א וירד עליו שלג בהשגחה מן השמים ולא מחמת הקור. וזוה יתורן דקדוק אחר דאם היה קור גדול וירד שלג בטבע איך סיכן עלמנו הלל ע"ה ליטב על הגג והשלג יורד עליו הלא איחא בגמרא דקמא דף ס"א אמר דוד הע"ה כך מקובלני מנבית דינו של שמואל כל המוסר עלמנו למוות על ד"ת אין אומרים הלכה משמו. וזוה יחא דבעת שנתלה על ארובה לא היה קור גדול ולא היה יורד שלג אלא אחר שנתלה ומתחבתו ב"ד"ת ירד השלג בהשגחה והוא להיותו מעיין בעומק דברי תורה לא הרגיש וכמ"ס בשבת דף פ"ח על רבא דהיה מעיין בשמעתתא ויתבה אלבעתיה תותי כרשיה ונתמעכה עד שיולא דם מונגה ולא הרגיש מחמת טירתת עינו. ואח"כ מרבוי השלג נתקרר הרבה ונתעלף שלג היה בו כח לקום לפרוק מעליו השלג ולכן גם שמעיה אמר בלשון ספק שמה יום מועון דאם היה קור גדול לא היה מסתפק בזה והיה מחליט דודאי יום מועון. ונ"ל דהיה דרכם לדרוש בליל שבת בבהמ"ד ובפרט אחר תלות לילה ברוין עלאין, ולז"א כדי שיטמע דברי אלקים חיים וכו' :

והא דנעשה פרכוס דקרתו בחיבוב התורה בשלג ולא באופן אחר. נ"ל ב"ד כי יש שלשה מיני חילופים כלומר לימודים. הא' לימוד הסוד והב' לימוד המשניות והי"ט ביקאות בהלכות פסוקות, והשלישי לימוד העיון והסדרה לרעה טעם כל הלכה והלכה. וכל לימוד נקרא אלף מלשון אלף אלף חכמה וכן אלופי ומוודעי, ושלשה פעמים אל"ף עולה שלג לכך חיבוב תורה שהיה לו בשלשה לימודים הא' שלג פסוקים וטעם בענין השלג שירד עליו, ולכן היה עליו שלג שלשה אמות כנגד שלשה לימודים הנ"ל והם י"ח טפחים שטעה לו הקב"ה גם וגשאר חי. ונ"ל בזכות חיבוב תורה של הלל אשר נתפרסם וודע במעשה זו שהיתה בליל שבת, לכך אח"ז עלה לגדולה ולגשיות מסיבת השבת שחל להיות ערב פסח בשבת ולא ידעו אם פסח דוחה שבת עד שבה הלל ע"ה והודיעם, נמלא סיבת גשיותו היה מנח השבת :

שם ראוי זה לחלל עליו השבת. הקשה הגאון פתח עינים ונ"ל מה חידוש זה, והלא פקוח נפש דוחה שבת, ועוד הול"ל כן בעת שגולאותו קודם ששטע לו כל אותם המעשים יע"ש. ונ"ל ב"ד כי באמת לא הולרכו לחלל שבת באיסור תורה שנקרא חילול ממש, דרמיונה וסיכה דרבנן וגם המזורה לא הולרכו להדליק בעצורו אלא היתה מזורה דולקת אללל מוע"ש, אך ראו לפרסם מעלתו לעיני העולם שהוא נכנס בסכנה בעצור חבוב תורה שאינו עתה כחולה שאין בו סכנה דאיסור לחלל שבת בעצורו אלא ראוי הוא מלך הסכנה לחלל עליו טעמים

השבת, אך לא הולרכו לכך מפני שהיה לנו מזורה דולקת. גם כוונת בזה לומר ראוי מן הדין לחלל עליו אך זכותו גרם שלא הולרכו לחלל. וע"ד הדרש נ"ל ב"ד דידוע דהלל ע"ה היה נינוך מרע"ה אשר השבת הוא חלקו כמ"ס בעמידה ישמח משה במהגת חלקו, ולז"א ראוי מלך בחינתו לחלל עליו השבת שהוא בחינתו ויש לו שייכות בו או אפשר לומר דלוחו היום שלא מלא להשתכר היה ביום חמישי ולשומר לא היו טענים שכר בעצור היום אלא רק בעצור הלילה מטעם שכתבתי לעיל, ולכן בליל ששי לא הכניסו ונתלה בארובה וכיון שעלה עמוד השחר של יום השישי הרגישו בו ופרקוהו וכו'. ומ"ס אמרו אותו היום ערב שבת היה לא קאי על יום שלא מלא להשתכר בו אלא קאי על היום ההוא שפרקוהו והרחימוהו וסכוהו וכו'. ומ"ס ראוי זה לחלל עליו השבת כלומר אם היה מודמן דבר זה ביום שבת הנה חשיב מסוכן שראוי לחלל עליו השבת. וזוה האופן יתיישבו כמה קושיות ודקדוקים. ודע כי מ"ס והרחימוהו הכונה דרנחו אותו ביום חמין שהיה מוכן אללל, והולרכו לכך מפני כי עורו נהכוון מחמת קרירות השלג ולא היה מקבל הסוכה היטב, וע"י רחילה ביום חמין נתפשט העור ואז מקבל הסוכה היטב :

שם מפני מה לא עסקת בתורה, לפי הכלל הידוע דריך שנראה לו ב' טעמים בדבר ושאל מפני מה. ונ"ל דכאן נמי יש ב' טעמים הא' שאין הזמן שלו מספיק כדי להביא לסיפוק פרנסתו וזני ביתו, והב' שלבו טרוד ואין לו ישוב הדעת ללמוד, ולכן מביאים לו הוכחה מהלל דהוה ביה תרתו. ולעשיר אומרים לו מפני מה דגם כאן יש ב' טעמים, הא' שהוא היה מחויב ביד לומדי תורה, ולכן פטור הוא עלמנו מלימוד דכתיב בלל התכמה בלל הכסף, והב' דמרבא נכסים מרבה דאגה וטרוד הוא בעסקיו להשיג עליהם ולכן מביאים לו הוכחה מר"א בן חרסום דודאי היה מחויב ביד לומדי תורה, וגם היה לו נכסים רבים שראוי להיות ערוד לבו בהשגחתם, ועכ"ז לא היה גערד כולו בהם ולא היה דוחק ומחשב עליהם :

שם שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה. י"ל הול"ל שהיה לו אלף עיירות, ולמה דקדק ללמדו שבו לו בירושה. ונ"ל ב"ד להגדיל שבתו שלא תחשב שהוא המלא והוליד העושר הזה ומסתמא איבד בו זמן הרבה בתחילה עד שעלה בידו עושר הרב הזה לכך אמר שהניח לו אביו, והא דאמר כנגדן אלף ספינות בים, קשה למאי אנטריך לומר כנגדן לימא אלף עיירות ואלף ספינות. ונ"ל דאם היה אומר כן הוה אפשר לומר סך זה הוא לשון גזומא, הן בעיירות הן בספינות ולא הוה אלף ממש לכך נקוט כנגדן דהראש לנו בזה שהוא המספר בדקדוק ולא נקיט לשון גזומא :

שם לרשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה. נ"ל גם כאן יש שני טעמים, הא' הוא ע"ד המעשה ששמעתי באדם שהיה עשיר גדול אך היה רשע ומנאף הרבה והיו רועים להעלותו ל"ס"ת בשביל הממון דמאחר שהוא עשיר הרבה מוכרח שיתגדב והוא היה מסרב ולא היה רועה שיעלוהו אפילו פעם אחת בשנה, והיה נותן לבית הכנסת נדבה העולה ואינו עולה, וישאלוהו למה אין אתה רועה לעלות, והשיב שהוא מכבד התורה בכך יען כי הוא עמא צוות וכמה מיני יחוף ואין כבוד לתורה שיעלה איש עמא כמורה ל"ס"ת. וכן זה הרשע נותן טעם על שאינו עוסק בתורה בשביל שאין ראוי לאיש עמא בטומאת הנאות כמוהו לעסוק בתורה הקדושה, וטעם הב' שהוא טרוד בילגו, ואחר שמיש טעם זה מביאין לו הוכחה מן יוסף הע"ה. אי נמי איכא שני טעמים

טעמים, הא' בשביל שהוא יפה מאד חושקים בו הנשים ועושין לו המלאות לפתוחו לשכב עמהם לכך הוא מתבלבל מכת מעשים שטוין לו כי יסבבוהו מכל רוחותיו כדי לנאף עמהם, והב' כי גם מלך עלמו היל"ר צוער בקרבו וטורדו, ולכן הוא משיב ג"כ שני טעמים אלו שאומר נאה היה, ולכן חושקים בו הנשים ורודפים אחריו לנאף, ועוד גם מלך עלמו צוערת בקרבו התאוה שטרוד בילגו היה, ולכן מביאים לו הוכחה מיוסף הע"ה :

שם בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה ערבית ערבית לא לבשה שחרית, כן הגרסא בעין יעקב. ופירש רש"י שלבשה לו ר"ל בשבילו. וי"ל למה בשחרית נקיט לו ובערבית לא נקיט לו דהול"ל לא לבשה לו ערבית. ונ"ל ב"ד כי הוא כל פחוס שלה היו ביום שבעלה אינו צבית אלא הולך לשירות המלך על פקודתו, ולכן בשחרית כשיולך בעלה לובשת בגדים נאים ומפוארים בשבילו כדי לפתוחו בהם, אך בערבית פושטת אותם הבגדים ולובשת בגדים כמנהגה כי בלילה בעלה עמה צבית, ולכן לא נקיט לו שהוא ר"ל בשבילו אלא בשחרית. וחזר ואמר ערבית לא לבשה שחרית, הכונה אם היה מודמן שבערבית ג"כ לובשת בגדים מפוארים כגון שיש להם ימי חיד וכיוצא שמהגהה ללבוש בגדים נאים לא היתה מנחת אותם הבגדים עליה בשחרית שהוא זמן הפיתוי אע"פ שגם אלו הם בגדים נאים אלא מחליפתם ולובשת בגדים נאים אחרים, ולז"א ערבית לא לבשה שחרית. ונ"ל דהעליות שלו באו לו ע"פ סדר הדברים שדברה עמו דהיתה אל"ל תחלה הריני חושבתך צבית האסורין וכן הוא תחלת הכל העלהו פרעה מבית האסורין דכתיב וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירטוהו מן הבור ואח"כ אל"ל סופפת קומתך, כן אח"כ ויגלה ויחלף שמלותיו וקומת האדם ניכרת ונהדרת במלבושים, ואח"כ אל"ל מסמא עיניך גם הוא בא אח"כ לפני פרעה ונפתחו עיני חממתו ושגלו ופחד לו החלוט וא"ל פרעה אין נבון ומכס כמורך ואח"כ נתנה לו חלף ככר כסף להעשירו ולא קבל לכך נקרא אברך שהוא מילה מורכבת אב רך על אשר נתנסה צניי דרכים הא' בעושר שטענה אותו אב והב' ציבורין שטענה אותו רך ועכ"ז גבר עליה :

שם נמלא הלל מחייב העניים. קשה והלא יוסף הע"ה קדים והול"ל למנקט יוסף הע"ה ברישא. ונ"ל ב"ד דנקיט לכו כפי חשיבות המתחייבים כי העני אפילו שלא עסק בתורה הוא חשוב צב"ד של מעלה טפי מעשיר ונ"ל מרשע דכתיב יחלך עני בעניו דניול מדינה של גהינס, והעשיר אע"פ שלא עסק בתורה הוא חשוב צב"ד ש"מ טפי מרשע דהוא מאוס בטומאת גיאוף :

דף ר"ז ע"ב ומאחר שהתורה על הזדנות ועל המרדים חוזר ומתורה על השגות. י"ל איך יתקן ר"מ קושיא זו דחכמים. ונ"ל ב"ד ע"פ מ"ס רבינו מהר"ם אלשיך ונ"ל הטעם דחייבה תורה קרבן על השוגג מאחר דעשה בלי דעת היינו טעמא דאמרינן בסיבת עשותו תחלה אחת מומלות ה' אשר לא תעשהו צמוד לכך נמשך לו אח"כ השוגג דשכר עבירה עבירה דהל"ל אין הקב"ה מביא תקלה ע"י דיוקים ע"ש. נמלא השוגג נולד מן המזיד, ולכן לר"מ יתורה על השוגג אחר המזיד שיכיר תחלה את המוליד ואח"כ את הנולד. ברם קשה לר"מ אמאי הולך להביא שני פסוקים פסוק והתורה ופסוק נושא עון, ועוד פסוק נושא עון קדים וה"ל להזכירו תחלה. ונ"ל ב"ד דהביא תחלה פסוק והתורה משום דכתיב בראותו עיניו עלמו של ודוי כה"ג ביוה"כ אך מפסוק זה לבדו ליכא הוכחה גמורה דזוה הכתוב בא ללוות אותו וכיון דהוא מלווה על תפלתו נקיט סדר זה בדרך לא זו אף זו דלא מביא שיתורה על פשעים

שלהם אלא גם על תפלתם יתורה, ומנ"ל דאם האדם מנאף דרך תפלה לפני הקב"ה שיכיר עון ברישא לכך הביא פסוק נושא עון שהוא דרך תפלה ונקיט עון ברישא : **שם** ואומר אז תפסע לבנה צפת ההיא. י"ל והלא כבר הביא קרא דמלך מואב פשע בי ולמה הולך להביא פסוק אז תפסע לבנה. ונ"ל דמלך מואב פשע בי אלו דברי יהורם בן אחאב ואיכא למומר יהורם לא דייק לישגא וקרי למרד בשם פשע, אך פסוק אז תפסע לבנה הוא מדברי הנביא ודייק לישגא, ואע"ג דקרא כתיב הכי ויפשע ארום מתחת יד יהודה עד היום הזה אז תפסע לבנה הביא סופו ולא הביא תחלתו, ד"ל כיון דאמר מתחת יד יהודה לכך האי פשיעה ר"ל מרד אב"ל לשון פשיעה בלבוש מנ"ל לכך הביא סוף הפסוק אז תפסע לבנה. מיהו קשיא לי דלעיל מזה ב"ג' כתיב ויהי צמות אחאב ויפשע מלך מואב במלך ישראל ופסוק זה קודם מלך מואב פשע בי והוא מדברי הנביא ואמאי לא הביא פסוק זה ונ"ל :

שם אלא מהו שאמר משה נושא עון ופשע וחטאה. י"ל מה יתרגו חכמים לקרא קמא דר"מ שהוא פסוק והתוודו. ונ"ל דלא חיישי להאי קרא מפני שהוא לוי שמלווהו להתוודות על חטאתם ולכן נקיט התוודות תחלה ואח"כ הקל בדרך לא זו אף זו. אי נמי ע"פ הקדמה הול"ל דהשיגג נולד מן המזיד וא"כ הכי קאמר והתוודה את כל עונות בית ישראל ואת פשעיהם אשר הם גרמו להביאם לדי חטאתם :

שם פשעים אלו המרדים. קשה לר"מ דס"ל לומר התוודות תחלה הול"ל פשעתי עויתי חטאתי. ונ"ל ב"ד דר"מ לא ס"ל פשעים אלו המרדים שהוא להכעיס כמ"ס חכמים אלא ס"ל פשע ועון ענין אחד שהוא מויד שלא להכעיס, ונקיט בודוי תרתי עון פשע חד על מויד שבין אדם למקום אחד על מויד שבין אדם לחבירו ותרווייהו להנאותו הוא עושה ולא להכעיס דס"ל לר"מ לא חשדו ישראל שיעשו מרד שהוא להכעיס כדי שיתוודה כה"ג ביוה"כ עליהם שאם ימלא אחד בעיר שיעשה מרד להכעיס יבטל במועטו וה"ז ילא מכללות ישראל ואין לריך כה"ג להתוודות על זה, וכן תמלא בודוי רבינו נסים ביוה"כ את אשר קרבת הרחקתי וכו' אך לא להכעיסך נתכוונתי. ודע כי בע"כ לריך לומר דר"מ לא ס"ל פשעים אלו המרדים כמ"ס חכמים דהא חכמים נקיט בתחלת דבריהם עונות אלו הזדנות וכו' פשעים אלו מרדים וכו' ואם איתא דגם לר"מ הוא כך למה הולרכו חכמים לפרש זה בדבריהם והול"ל כך וחכ"א מלאחר שהתורה על הזדנות וכו' אלא ודאי דר"מ שהוא ת"ק לא מפרש פשעים אלו מרדים ובאו חכמים להודיע סברתם בציואר הפשעים שהם מרדים :

שם וכן בדוד הוא אומר. קשה ר"מ איך יתקן להני קראי. ונ"ל ב"ד דר"מ יפרש מ"ס דוד ושלמה ודניאל חטאתו קאי על חטאות נעורים דבאותו זמן להיותם נערים גם המוידין נקראים חטאים ע"ד שארז"ל זדון עם הארץ נחשב שגגה ושגגת ת"ח עולה זדון, והכי קאמר חטאתו בנעוריו וגם עתה בגדליו עויתו ופשעו, ולא הזכירו שגגות של ימי הגדלות כיון דהזכירו הזדנות ככללו השגגות מכ"ש, רק של ימי נעוריהם הזכירו תחלה לומר מנעוריו ועד עתה חטאתו ועויתו ופשעו לפניך. מיהו קשיא לי לרבנן דס"ל מסתבר טעמא להזכיר הקל הקל תחלה א"כ למה אמר יעקב אע"ה ללבן מה פשעתי ומה חטאתי כי דלקת אחרי. ואם נאמר דכאן שייך למנקט כן בדרך לא זו אף זו משום שהוא דבר מוכחה שמוכיחו על כך הגה עוד ק"ל מן פסוק שא נא לפשע אחיך וחטאתם בפרשת ויחי דאין זה תוכחה אלא בקשה. ויש לישב :

הוא מלך טוב אשר את הנשכרת ירפא ויעשה תשובה
 כזה ועשהה זו לרמוז רמוז טוב על בנה המלך :
שם ועוד תניא שלשה שהיו מהלכין בדרך. הא הולך
 להביא דברייתא משום דמתניתין לא איירי ברבו
 אלא בסגן וכה"ג ואין הכה"ג רבו של סגן אלא הוא
 גדול ממנו ועכו"ז הביא המשנה תחלה משום דניחא ליה
 להקשות מן המשנה להאמורא ולא מן הדרייתא דיל"ל לא
 שמייע ליה ורק כדי שלא יבא לחלק בין גדול לרבו
 הביא דברי הדרייתא דמשמע דדין חד להו. ועוד ג"ל
 בס"ד הולך להביא דברייתא ג"כ כדי שלא תחלק בין
 עומד למהלך שתאמר ר"י איירי במהלך ומתניתין דהסגן
 בימינו איירי בעומד לכך הביא דברייתא דתאמר להריח
 שלשה שהיו מהלכין בדרך דש"מ דאין חילוק בדרך :

וראיתי להרב שיה ילחך ז"ל שהביא קשיא בשם
 מהרד"ך ז"ל דרש"י ז"ל בפרק דדר כהב
 הא דאמרין מהלך לימין רבו ה"ו בור היינו דוקא
 כשהשאל פניו ולפי"ו מאי פריך הכא מתקן סגן בימינו
 דכחן שאני שאין השמאל פניו והניו בל"ע ע"ש. וגי"ל
 בס"ד דסבר המקשן דאין לחלק בהכי אלא בכל גוונא
 ה"ו בור דאם איתא להכי הול"ל במתניתין ראש בית
 אב בשמאלו והסגן בימינו כדי ללמדנו לפי דרכו דאין
 הסגן ראוי שיהיה בימינו אה"כ ראש בית אב בשמאלו,
 דאין השמאל פניו אבל אם השמאל פניו לא יהיה הסגן
 בימינו, וכן בדרייתא הול"ל הכי הרב באמונע קטן
 משמאלו וגדול מימינו, כדי ללמדנו דבר זה וכיון דלא
 נקיט הכי ש"מ דבכל גוונא הגדול בימין אה"פ
 שהשמאל פניו :

שם וכן מלוי בשלשה מלאכי השרת וכו'. וז"ל למאי
 הולך להביא סיפא זו דברייתא דדי להקשות לר"י
 מרישא דקאמר הגדול מימינו וקטן משמאלו. וז"ל כי
 מרישא בלחוד יש לתקן דאיירי במהלכין בדרך ארוכה
 שיש בה יגיעה ולכן הולך מימינו כדי לשמשו שיהיה
 נסמך עליו בהילוכו, וכמ"ש בירושלמי רבי יוחנן הוא חזיל
 מטביחא ללפרי והוא מסתמך על ר"ח צ"ח וכן ישמשנו
 בעליה וירידה שזדמן לפניהם בדרך ובכל שמושים אלו
 לדרך שיהיה הולך מימינו וכיון דעבד קן בשביל כבודו
 לשמשו ה"ו משובח ואין זה בור, אבל ר"י איירי במהלך
 בחלר או במבואות העיר, דהא ר"י לא קאמר המהלך
 בדרך כמ"ש בדרייתא לכך הביא סיפא דברייתא דקאמר,
 וכן מלוי במלאכי השרת וכו' ובמלאכים ליכא יגיעה
 בדרך ואין לריבין לשמש זה את זה, ועוד שהם כבר
 עמדו ונלבו בפני אברהם אה"ב באופן זה מובאל באמונע
 נבריא בימינו ורפאל משמאלו :

דף ל"ח על הראשונים נאמר זכר לדיק לזכרה ועל
 אלו נאמר וסר רשעים ירקב. הקשה הרב
 פ"ע ז"ל דלעיל אחר שהזכיר מעשיהם של ראשונים
 יסיים עליהם נאמר זכר לדיק לזכרה ואחר שזכיר
 מעשיהם של אלו יאמר עליהם נאמר וסר רשעים ירקב
 ע"ש. וגי"ל בס"ד דבלא"ה קשה איך יקראם רשעים
 דאע"ג דאין רוח חכמים נוחה מן מ"מ מה איסור
 תורה או איסור דרבנן עשו בזה שיקראם רשעים, אך
 ידוע דלפעמים קורין לאדם בשם רשע לפי ערך הנדיק
 שכנגדו, וכמ"ש בגמרא. ובה ינחא דלא אמר עליהם
 נאמר וסר רשעים ירקב דאין ראוי שיקראם רשעים
 בשם אלא אמר על הראשונים נאמר זכר לדיק לזכרה,
 ולכן לגבי הראשונים שהם נדיקים ביותר אז על אלו
 נאמר וסר רשעים ירקב שראוי לקרותם רשעים לגבי
 אותם הנדיקים אך הם אין רשעים בעלמא ח"ו :

שם עמד עליו נחשול שנים, פירש רש"י סערה. וז"ל
 למה אמר עליו וגם לטעמו דמשמע רק בעבורו
 היה

שם ועשין תשובה עשה להם זדונות כשגגות. וקשים
 והלא מרע"ה חפץ הרבה בתשובה ישראל ולמה לא
 התפלל בעשה זדונות זכויות. וז"ל בס"ד שרצה לחלוק
 כבוד ליה"כ שבו נאמר אם יהיו חטאיכם כשמים בשלג
 ילבינו שכונו לעשות שגגות זכויות לכן התפלל שיהיו
 זדונות כשגגות ואז יבא יה"כ אח"כ ויעשה את השגגות
 אלו זכויות. ועוד ג"ל בס"ד דמרע"ה ידע שאין ישראל
 עשין תשובה תמורה הריכה להיות בעבור הזדונות אלא
 תשובה קלה לכן התפלל בשעה שחוטאין ישראל ועשין
 תשובה הגה קודם שיטעו התשובה תעשה להם כמורה
 טובך הזדונות כשגגות ע"ד שאמר והגד לעמי פשעם
 ולביט יעקב חטאתם שזדון עם הארץ נחשב בזדון לשונג
 קן אחת כמורה טובך תשובה להם בזדון את הזדונות
 כשגגות ונמלא אין זדים זדונות אלא רק שגגות ואז
 הספיק תשובתם להעביר השונג אה"פ שהיא תשובה קלה
 וכן הקב"ה הבטיח לישראל ע"י הנביא כי נער ישראל
 ואהבהו כלומר אדון את מעשיהם כמעשה נער שזדוני
 תשוב שונג :

דף ל"ז בשעה שאני מוכיר שמו של הקב"ה אתם
 הבו גדול לחלקינו, י"ל מתיבא משמע דקאי
 על עניית בשכמל"ו. וז"ל בס"ד דהקשו הראשונים דברים
 תפילת העבודה איה מוכיר מלכות ואר"י בברכות דף
 מ' כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה, ותיקן הרא"ש
 ז"ל כיון דאמרין בה האל הגדול חשיב מלכות, ובה פירש
 הרב פ"ע ז"ל בברכות שם בשם הרב תו"ט ז"ל ארומך
 חלקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד בכל יום אברכך
 ואלהלה שמך לעולם ועד גדול ה' ומהולל מאד ולגדולהו
 אין חקר יע"ש. נמלא חומר גדול הוא חומר מלכות ולכן
 כיון שאמר הבו גדול לחלקינו כאלו אמר הבו מלכות
 לחלקינו והיינו דקאי על עניית בשכמל"ו דמזכירים בה
 מלכות. ומ"ש חגיגה בן אחי ר"י זכר לדיק לזכרה לא
 בא לחלוק על דרשת רבי אלא רבי קאי על עניית
 בשכמל"ו שגויין במקדש על הזכרת השם ככתבו, וחגיגה
 בא ללמוד עוד דבר אחד דעל כל הזכרה שנשמע מפי
 אדם במטבע ברכות לריבין לענות ברוך הוא וברוך
 שמו, ולכן בזה קרא להקב"ה בשם לדיק כי עניה זו
 היא אחר הזכרת השם מפי כל אדם שהוא מוסיף השם
 באותיות ארני ומכוין בו בלבו באותיות הוי"ה שר"ך
 לבין בו בשם שלוב הוי"ה אה"כ. שיה השם מכוונה בשם
 לדיק שהוא בחי' היסוד כנועד. אך עניית בשכמל"ו
 אחר הזכרת שם מפורש שקורא השם ככתבו דוקא, לכך
 בזה כתיב כי שם ה' אקרא דייקא דהיינו השם ככתבו,
 אז אחת הבו גדול שהוא עניית בשכמל"ו :

שם מונבו המלך עשה כל ידות הכלים של יוה"כ והב.
 ג"ל בס"ד הטעם שזכר לעשות כן כי המלך
 נחשב יד לישראל כי הוא האוחז בהם ותופסם במלכותו
 להגין עליהם, ולכן אמרו עשרת השבטים עשר ידות לי
 במלך וגם בדוד, דהמלך נחשב יד לכל שבט ושבת ואותיות
 זכר מורים על עושה כי מספרם הולך ומתמעט כן המלך
 כל זמן שהוא מתגדל וסוף עושה שיחמעט בעיני עצמו,
 וכמ"ש הקב"ה לישראל חושקני בכס כל זמן שאני נותן
 לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם, ולכן מונבו המלך
 עשה ידות הכלים וזה לעשות בהם הוראה על עצמו.
 ואמו עשה נכרשת של זהב ר"ל מנורה, ג"ל בס"ד
 טעם לזה כי נכרשת אותיות נכרשת, והקב"ה אמר
 ליחזקאל הע"ה בס"י ל"ד הנדחת אשיב ולנשכרת אחושב,
 אך כשאין עשין רש"מ כתוב בזכריה ס"י י"א שיעמיד
 להם מלך לא טוב והנשכרת לא ירפא, וכנ"ו שם לשון
 זה, ולכן עשה נכרשת זהב לרמוז בה על הנשכרת
 שהיא אותיות נכרשת שהיא עתה תשובה כוהב, כי בנה

היה הדבר הזה והלא אדרבא כיון שהוא שליח מלוא און
 ראוי להיות עליו גזרה זו. וגי"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרישב"א
 ז"ל שהביאו בעל עין יעקב איך הלך נקטר לאלכסנדריא
 של מצרים והא' איכא איסור לאו דלא תוסיפון וכו',
 והביא דרשת רז"ל בספרי לגור שם אי אתה חוזר, אבל
 אתה חוזר לסמורה ולכבוש את הארץ, ע"ש. והרב פ"ע
 ז"ל הביא טעם אחר מדברי רבינו האר"י ז"ל דאפילו
 לגור שם שרי אחר שכבר עברו ישראל וגרו שם
 אחר חורבן בית ראשון ועשה בה תערוכה ג"כ בשאר
 ארצות ואז הותר לדור בה, ע"ש. ולכן כאן השטן שהוא
 נחש הקדמוני נתקנא בנקטר שהביא דלתות תשובים
 לבמה"ק והללית בהם כי כן דרך הסט"א להתקנאות
 בדברים של קדושה, לכך נאמר ראשו מהלך בים שהוא
 מקום סכנה מלא לו טענה לקטרג עליו מנד הלובי
 למלרים ועבר על איסור לאו והוא לא נתן לב על דרשת
 הספרי ולא על טעם רבינו האר"י ז"ל לפטרו אלא
 הכריע הדין לחובה לחייבו בזה, לכך עשה עצמו מתקנא
 לכבוד השי"ת שאמר ההליכה למלרים ונחלבש בסערה
 של הים להטביעו, ח"ש עמד עליו להטביעו דייקא כי בעבורו
 עשה הדבר הזה, ולכן קרא לסערה בשם נחש"ל שהוא
 אותיות ל"ו נח"ש. גם מלא סימן יפה לעצמו שחשב שיליח
 בכך בשביל שהדלתות היו נחושט שהוא על שמו ועל ה'
 כוחות שלו שזכו נחשת אותיות נחש ה'. אך באמת נקטר
 לא עבד איסורא הן ממדת טעמים הגו' הן מנד שאר
 טעמי תרי"ו שכתבו בדבר הזה, לכן מן השמים יצוהו
 ועשה לו גם פלחי ונתקיים בנחש אשר שלט האדם
 הבלועל באדם התחנן לרע לו לאדם הבלועל כי במעשה
 נסים תחלש הסט"א ותתמוגג :

שם והיה מלטער על חברתה. י"ל אמאי נלטער עתה
 ולא נלטער עליה משעת נפילה. וגי"ל בס"ד דודאי
 נלטער משעת נפילה אך היה מתנחם קלה כי מה בידו
 לפשות והלא בע"כ נטלוה והשליכו אותה בשביל המקרה
 שקרה מן השמים בסערת הים אמנם עתה שראתה
 בשניה אחר שכרכה ואמר הטילוני עמה נח הים וניטלה
 אז נתחדש לו לער גדול וככה בחמי חמין שאמר מדוע
 לא נשיתין קן בראשונה, והיתה נלולת גם הראשונה
 וכשראה השי"ת לערו על זה עשה גם דכיון שהגיע
 לנמל היתה מנלולת ויולאת :

אמנם עדיין תקשי באמת, למה לא עבר הכי בראשונה
 אם כ"ב היו חביבין עליו הדלתות של בהמ"ק
 שקיבל על עצמו ליפול לים. וגי"ל בס"ד כי בתחילה שהם
 היו מבקשים להשליך אחת דוקא אמר אם יעשה כך
 וישליכו אותו עמה מי יגזיח על השניה להביאה לירושלם
 ואפשר שיגזלו אותה או גם אותה ישליכו מאחר שהיא
 ממון שאין לו תובעים לכך בשביל דהם עליה לא אמר
 שישליכו אותו עם הראשונה, משא"כ עתה שראתה שלא נח
 הים ורזנים להשליך השניה לא נשאר לו עוד לשמור
 ואם ישאר ויבא לירושלם בידים רקניות לגמרי ימות בלעזר
 שלא היה יכול לסבול בוסה זו לכך אמר שיטלוהו עמה.
 ודע דמ"ש שישליכו אותו עמה אין זה בכלל מאבד עצמו
 לדעת כי לא היה הוא משליך עצמו לים בידים ומלגיו
 דארז"ל על דקיהו גלה עמי מבלי לב שיהיה לו להקיש
 עצמו כותל וימות ולא יראה בשחטת בניו לעיניו ועיני
 בתשובתו הרא"ש ז"ל בספר בשמים ראש ס' ע"ה מ"ש
 בזה וכן כאן אם היו משליכים גם השניה היה עולם
 חושך בעדו והיה מלטער לער גדול שהיה מוכרח שימות
 מרוב לערו, לכך אם א"ל לעשות לו כך אין זה בכלל
 מאבד עצמו לדעת ח"ו :

שם ועליה אמר שלמה קורות בתו חרזים רהיטו
 ברותים. ג"ל בס"ד הא דקרי לדלת התיב בשם

רהיטו שהוא לשון ריאה כי היא היתה נחשת שהוא מין
 הדומם ששוקע ונח במים ואין לו כח המרוך משא"כ הספינה
 שהיא עץ מהלכת ע"פ המים מאיליה, אך לזו הדלת שהיא
 נחשת בלא לה מן השמים כח ריאה שנחלבש בה זה הכח
 של ההיטו והיתה רוחמה על המים כמו עץ הספינה
 ולכן קרי לה רהיטו על שם כח המרוך שנחחדש בה :
שם הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת.
 נראה פשוט דעפוש הנעשה מפני שהיו מסיקין
 מבחוק ואופין מבחוק ולכן לא היה החום נכנס בקרב
 הלחם שהיה עשוי ז' אלבעות ולכן היה מתעפש משא"כ
 בית גרמו כשהיו מסיקין ואופין מבפנים היה החום חזק ונכנס
 בקרב הלחם הטיב ונאפה יפה. והנה לר"ך לדעת מאחר שהיו
 מסדרים קנים בניהם איך נתעפש הלחם. ונראה דאיתא
 במשנה סידור קנים אינו דוחה שבת אלא נכנס מע"ש
 ושומטן מבין לחם הישן ומסדרן בזמנא שבת בין לחם
 החדש ונמלא לחם הישן נשאר כל ליל שבת בלי קנים
 ולחם החדש נשאר כל השבת בלי קנים ואמרין בגמרא
 דמנחות דף ג"ז בהאי שיטורא לא מעפש חם השיטור הוא
 רק ללחם שאופין בית גרמו אבל של אלכסנדריא היה
 מתעפש בזה הזמן שנשאר בלא קנים :

שם כפלו להם שכרן וכו'. י"ל וכי אדם עושה נקימה
 ונעירה עם ההקדש, ולמה סורבו עד שפלו להם
 שכרן, ועוד למה הפקדו החכמים לכפול בבת אחת ושמה
 היו מתרלים בפחות מכפל. וגי"ל בס"ד דבית גרמו לאו
 משום חימוד ממון או בדרך נקימה עבדי הכי אלא ראו
 שבדבר זה נתקדש ש"ש שהכל אמרו כל פעל ה' למענהו
 לכן אמרו מלוא שיתפרסם דבר זה לכל ויהיה מזכר
 לדורות ועולם ואם היו חורגין בלא תוספת לא היה מתפשט
 דבר זה בין בני אדם ולא היה ד"ו שיחה בפי הבריות
 אך ע"י סירבו ולא חזרו אלא בכופל שכרן נתפרסם
 דבר זה והיו שיחה בפי הבריות וממילא נודע לכל עין
 זה דכל פעל ה' למענהו. ונמלא כונתם לטובה להגדיל
 קודש ש"ש בעיני העולם, וגם החכמים שפלו שכרן בבת
 אחת היתה כך כונתם לטובה ע"ד האמור :

שם בכל יום היו נוטלין י"ב מנה. ג"ל בס"ד קבשו
 להם י"ב מנה כנגד י"ב לחמים שהיו אופין, ואם
 מנה זה של כסף נראה שהוא שכר מרובה בעבור כל
 אפיה, אמנם יתכן שהוא מנה של נחשת או אפשר שהוא
 של כסף אך יש עליהם ג"כ מלאכה של שיפה ובעיניהם
 שהוא עסק גדול וגם עסק של הגפה שהיו מגיטין ב"ג
 מפות ומולאין אותו מן כ"ד שאין וכלל אלו יש יגיעה
 רבה. ומה שכפלו שכרן אפשר בתחלה היו נוטלים להם
 י"ב מנה בזמנה שאינה של קודש ואח"כ נתנו להם י"ב
 מנה בזמנה של קודש כי ידוע מנה של קודש כפול היה :
שם ולא היו יודעים לרדות כמותם. הטעם מפני דלחם
 הפנים היה חיבה פרוזה שניטל כסויה וגם שני
 דפטויה זו כנגד זו, כך הלחם היו לו ב' דפנות דוקא
 ושוליים רחבים כזה. וכדאיתא בגמרא דמנחות
 דף ג"ד וכמ"ש רש"י ז"ל שם ע"ש. ולכן לר"ך חכמה
 לרדותו מן התמר באופן שלא ישתבר ושאר אומנין היו
 מוכרחים להסיק מבחוק ולאפות מבחוק בשביל הרדיה
 שיהיו יכולים לרדותו וסיבת העיפוש הוא תלוי בזה כאשר
 בארנו לעיל משא"כ בית גרמו שהיו עושים הכל מבפנים
 היה נתקן כראוי כי הם היו חכמים במעשה הרדיה ואין
 לריבם לעשות מבחוק בשביל הרדיה :

שם א"ל מה ראיתם שלא ללמד, י"ל למה לא שאלו
 מהם שאלה זו מקודש צעת שסירבו ולא רצו
 ללמד. וגי"ל בס"ד כי בתחלה אין מקום לשאלה זו כי
 ידוע מנהג העולם כל אדם אומן מייקר אמנותו שלא
 ללמדה לאחרים ואין לוכך לשאלם על כך. אמנם כשראו
 חכמים

חכמים שלא יכלו אחרים לעשות חומות זו חסדו כי הם סרבו מקודם כדי שיקפידו עליהם ויביאו אחרים במקומן ומאחר שהביאו אחרים נחטלה פסקה של ערך הראשון שפסקו עמהם וידעו הם שלא יכלו אחרים לעשות כמותם ויהיו מוכרחים לחזור להביאם ואז יסרבו ולא ירצו באותו הערך ויעשו ערך חדש ועל זאת שאלום מה ראייתם וכו' כלומר אם לייחסם דבר זה בדעתכם שלא יש אדם חומן שיוכל לעשות כמותכם ולכך סרבתם שלא ללמד כדי שנקפיד להביא אחרים ואז תחטלו פסקה הראשונה או אם לא ראייתם את הטלד הזה אלא סרבתם כדרך העולם שאין החומן ירצה ללמד מלאכתו לאחרים, והסיבה לא חשבנו כזאת ורק סרבתו בשביל שקד יש לנו זווה מאבותינו:

ש הללו מתמר ועולה כמקל וכו'. פירוש גם החדשים הביאו את עשב מעלה עשן דאם חסר עשב מעלה עשן חייב מיתה כדאיתא בפרק הוליו לו אך היה בזה העשב שני מינים ואותו המין שפועל כזאת להיות מתמר ועולה כמקל לא היו יודעין אותו אלא רק בית אבטינס. ומה שהיו טענין י"ב מנה, ג"ל היינו כנגד י"א סמיים ומעלה עשן ומ"ש לא יראה כלה מבושמת מבתיהם אע"ג דאיתא לקמן בפ"ד דכל כלה אינה לריכה להחבסם בירושלים מפני תוקף ריח הקטורת שמתפשט בכל העיר הנה זה דוקא בתוך העיר אבל כלה שהיא מירושלים והולכת חוץ לירושלים היתה מבושמת שלא יגיע תוקף ריח הקטורת לחוץ, אבל בית אבטינס לא היתה כלה ויאלה מבושמת מבתיהם לילך חוץ לעיר וכשלוקחים אשה מעיר אחרת מתנים עמה שלא תבשם בבית אביה כשתלך אחר שגאון שלא יתבשרם שהביאה מן הקטורת מבית חמיה ומתבשמת זו ע"י תערובת שאינו ניכר:

ש בשמן יקראוך ובמקומך וישיבוך. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגלים דף כ"ג כאשר נוטף האדם וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם אינו באקראי ובהזדמן אלא הקב"ה משיב פיהם השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההוא כמ"ה אשר שם שמת בארץ כפי מקום האבר העליון אשר ממונו חולב והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד כנודע ולכן ארז"ל שמה גרים, וזהו טעם אל ריב"ק ור"מ דהו בדקי בשמה עכ"ל יע"ש. ו"ש בשמן הראוי והמוכרח אל נשמתך יקראוך אבך ואמך ואין קריאת השם באקראי ובהזדמן ובמקומך באור הקדושה למעלה וישיבוך שהשם שלך הוא נרשם למעלה בכסא הכבוד וכנ"ל. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש הרמב"ן ז"ל שאין לך אדם שאין לשמו רמז בתורה וכפי המקום שבו רמזו שמו ניכר מן הדברים מעשיו ומלאכתו ועצבו ומדותיו, ועל זה אמרו ר"מ בדוק בשמה שהיה יודע לכוון ברוה"ק מקום שם האדם בתורה ואז ידע מה הוא ומה עניינו, וכאשר נמלא כי נודמן לידו ענין תלמידו שהיה שמו אבנר וכיון ע"י תפלה היה מקומו בתורה וזהו נודע מה היתה לו לבסוף, ו"ש בשמן הראוי לך לפי מדותיך ועצבך וענייך יקראוך ובמקומך בתורה וישיבוך ומשם היתה נודע וניכר מה היתה ומה ענייך. או יובן בס"ד בשמן יקראוך אחר תחיית המתים שכל אחד יהיה נקרא בשם שהיה נקרא בו קודם שמת ובמקומך המוכן לך בג"ע וישיבוך שכל אדם מקומו מוכן לו קודם שבה לעוה"ו ואין אדם נוגע במוכן לחיבורו פירוש אדם לדין לדין חשב אע"פ שלוקח סכר וחלק ג"ע של הרשע אינו נוגע בו אלא מחיורו לבעליו אחר חטובה, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל במאמר ושים חלקינו עמהם בתפלת העמידה. ומ"ש אין אדם נוגע ולא אמרו אין אדם נוטל או לוקח הכונה ע"פ המעשה שהיה עמוון בקרקע לזכות מלאה אבנים טובות ובאותו קרקע היו

תוקעים שם אהלים חורי הארץ בכל שנה בימות הקיץ לשאוב רוח טוב שם והיו תוקעים יתדות האהל סמוך לאותה הללוחית שאין ביניהם לבינה אלא טעם ובמקום הללוחית לא היו תוקעים וכן היה מנהגם בכל שנה ושנה כמה שנים, ופעם אחת בא אדם אחד לתקוע אהל שם ותקע היתד במקום הללוחית ואז הרגיש בה ולקחה ולז"א אין אדם נוגע וכו' שכל אדם שקדמו לו לא היו נוגעים במקום הללוחית שהיא מוכנת לזה האחרון:

ש שהיה נוטל ארבעה קלמוסין. הנה הרב מקום שמואל ז"ל בשער התירושים דף מ"ב כתב נראה שהוא דבר שאי אפשר שהרי היה לריך להפסיק בקטורה שבתוך שני ההי"ן שא"א לכותבם כאחד והוא עשה מליחות דחוקה. וז"ל דאפשר שיעשה הקלמוס מחובר מן ג' חתיכות כמדת גג הה"א ופתי רגלים הארוכה והקלרה ויחברם ביחד בחכמה שיהיו מסודרים אחת למעלה ואחת יורדת תחתיה מן הגלד כנגד רגל הגדולה ואחת כנגדה נגד רגל הקלרה שיוצרת מעט יותר וכל קלמוסים אלו עושה אותם מוצרזל ועיין גור"א ח"א כלל ב' ס' י"ד וי"א שהביא דברי הרב מלת שמורים ז"ל ומ"ש הוא על דבריו יע"ש. ועיין לרבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פרשת יקרא יע"ש:

ש מניח גודלו לתוך פיו ומניח אלבצו בין הגמיון. ג"ל בס"ד רמז בזה כי יודע שהגודל רומז לישראל ושא"ר אלבצות לשאר אומות, ולכן הגודל נבדל דכתיב הן עם לבדד יסכון ובגוים לא יתחשב, ולזה הגודל הרומז לישראל מניח לתוך פיו לרמזו שישראל הם בעלי הבית ושאר אומות מבחוץ הם עומדין, ומניח אלבצ הסמוכה לגודל שהיא גבורה בין הגמיון ר"ל באמצע השפה כי אותיות של השפה הם בומ"ק ואלמנע בומ"ק מ"ו שהוא מלוי ע"ב שבו תתמקם הגבורה ע"י אמירת העיר:

ש רקבובית תעלה בשמותם. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב ערבי נחל דשפט הלמנוס יבא מן אותיות הפשוט של שם האדם, והברכה תבא מן המלוי וכל מה שיהיה מלוי יותר דהיינו מילוי המלוי ועוד ועוד תתברר הברכה, ע"ש. ו"ש רקבובית תעלה בשמותם שלא יהיה מילוי לאותיות הפשוט בשמותם:

ש לדיק מעלמו רשע מחיבורו. ג"ל בס"ד הלדיק אע"פ שנוטל חלק חבירו בג"ע עכ"ל אין דרכו להנות משל אחרים אלא אחר שישוב חבירו בתשובה מחזיר לו חלקו, אבל רשע שלוקח חלק חבירו בגיהנם זה ודאי יהיה נכזה ולוקח מחלק חבירו שבגיהנם. או יובן הזכות יש לה קרן יש לה פירות, אבל עבירה יש על קרן ואין לה פירות, אך עכ"ל הרשע יהיה נוטף לו על קרן שלו מכח שנות אחרים שהיה הוא נדמה להם שיחטאו. ו"ש לדיק נוטף ומתברך מעלמו, כי המזלה יש לה קרן יש לה פירות, אך הרשע מן עוונתו עלמו ממש אין לו תוספת דעבירה אין לה פירות, אך יהיה לו תוספת עונש מחיבורו שהוא היה לו גרמא לחטוא. או יובן בס"ד הלדיק תחלה לוקח נפש שיש לה ד' חלקים של טוב, דהיינו טוב במעשה טוב בדבור טוב בצונה טוב במחשבה, הרי ד"פ טוב כמגוון חיים וכמגוון חכם שהוא נקרא חכם ונקרא ח' ואח"כ זוכה ליקח רוח וגם בו עושה ד"פ טוב כאלוהי, הרי נעשה אללו ח"פ טוב, ואח"כ לוקח חלק הנשמה, וגם בה יהיה לו ד"פ טוב הרי נעשה אללו י"ב פעמים טוב שהם מספר לדיק ואז לקח תואר לדיק בשלימות נעששה לדיק אמיתי, ח"ש לדיק מעלמו ש"ע שלימות מעשיו בנר"ן וזה לשם לדיק באמת, אך הרשע לקח תואר רשע מחיבורו כי ע"י שנעשה חבר לאיש משחית הוא יכר רע לך נקרא רשע שהוא מספר יכר רע, ולכן אותיות האמריים לאותיות רשע באלפא ביתא הם אותיות

לירוף אותיות מ"ר הנ"ו ימירנו בתשובה לעשות הלידות רס, אז והיה הוא בעל תשובה עלמו ותמורתו הם אותיות הנ"ו קודש ולא יגאל, ר"ל לא יתלבך עוד כי יגאל הוא לשון לבלבד ג"כ:

ש כל המשכת דבר אחד מתלמודו. הקשה הר"י ז"ל דבר אחד ודילמא השוכה כל תלמודו מיירי. וג"ל בס"ד כיון דקאמר תורה אלקיך ולא אמר תורה בסתם משמע דקא"ו על דבור אחד שמענו מפיו יתברך, כי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, והם נחשבים דבור אחד. ומ"ש גורם גלות לבניו כי דברי תורה שלומד האדם נחשבים תולדות שלו, ולכן השוכה דבר מתלמודו דייקא שהוא חידושי תורה שלו שהם בניס הרוחניים שגלו ועקרו מן הלב שלו, לך גורם גלות לבניו הגשמיים. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש צדיאור הפסוק ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ, והיינו התורה נקראת ארץ דכתיב ארובה מארץ מדה, אחוזתכם שאתם נאחזים בה שכל ישראל מושרשים באותיות התורה כנודע, גאולה תתנו לארץ כי ע"י לימוד התורה שהוא רמז באות אלף שהוא לשון אלוף כמו אלופי ומודעי תניחו אות א' באותיות גולה שתחטלו הגולם ותהיה גאולה. ולכן זה המשכת במיד דבר אחד מתלמודו שהוא אלוף שלו גורם לסלק אות א' מן גאולה וישאר גולה ולכן גורם גלות לבניו. ומ"ש רבי אבהו מורידין אותו מגדולתו כי גדולה אם תסיר ממנה אות ד' ישאר גולה. ויודע שהתורה יש בה ד' חלקים שהם פרד"ס, ולכן זה המשכת דבר תורה שהיא ד' חלקים במיד מסתלק אות ד' מן גדולה וישאר לו גולה:

ש ראה הקב"ה שהלדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור. ג"ל בס"ד יש לדיק שהוא בחינת חסד ויש בחי' גבורה ויש בחי' תפארת ויש בחי' יסוד ואותם לדיקים שהם בחי' יסוד יהיה מהם תועלת לכללות ישראל יותר כנודע. ולז"א ראה שלדיקים שהם מבחי' יסוד הנקרא לדיק מועטין שתלן בכל דור כדי שיהיה מהם תועלת לכל אנשי הדור. ואמר כי לה' מלוקי ארץ כי היסוד מליק שפע במלכות הנקראת ארץ, ולכן הלדיקים שהם בחי' היסוד ג"כ נקראים מלוקי ארץ:

ש כיון שעברו רוב ימיו ולא חטא טוב אינו חוטא. ג"ל בס"ד לך אמרו בגמרא בהך עובדא דמרים מגדלא שער נשייא דא"ל מ"ה דמותין השנים לת"ח דמעביר במיליה והיינו שאם מוסיפין לת"ח שנים על חייו אפשר שיפסיד בעבור זה כי אולי עברו רוב ימיו ולא חטא דשוב אינו חוטא והשתא דמוסיפין לו שנים נמלא עדיין לא עברו רוב ימיו ואפסידו בעתה ז' דשוב אינו חוטא לך נותנין ההוספה למעביר במיליה שזה שמור ועומד מן החטא מחמת מידה זו שיש בו, וכמ"ש חכמי המוסר דמדה זו היא רפואה גדולה להלילו מן החטא. והנה במאמר זה פרשתי בס"ד הכתוב ואהי תמים לו ואשתמרה מעויו כי שנים הקלובים בסתם שבשים ורוב השבשים הם ל"ו וכיון שהוא תמים בל"ו שנים אז נשמר מן החטא שלא יחטא עוד. וזה יודק יותר על דוד הע"ה שדע שכל ימיו הם שבשים שנה והוא אומר כן על עלמו:

ש רחצ"א דידיה אמר מהבא רגלי חסדיו ישמור. מקשים אמאי לא ניחא ליה בפסוק שהביאו הוא עלמו משם ר"י דכתיב ולדיק יסוד עולם. וג"ל בס"ד דהתם יש לפרש על השגת הטוב שבה לעולם טוב וספע בזכותו ולא משמע על העדר הרעה לך הביא מפסוק ישמור דלשון שמירה שייך מגד העדר הרע:

ש פעם ראשונה ופניה ולא חטא טוב אינו חוטא. ג"ל בס"ד על הגלגל שבה הנשמה בעוה"ז פעם ראשונה ולא ילקלה בחטא וחזרה פעם שניה להשלים עשה טוב

ש"ק רמז שתואר רשע יבא לאדם מן שחק שלו שהוא יהיה חבר לאיש משחית, ובאמת אוי לרשע אוי לשכינו כי גם השחק שלו יבא לחשבון לפני הקב"ה לעתיד:

ש א"ל והא כתיב ושם רשעים ירקב. הדבר יפלא והלא בזה הרגע הקשה לו בחלוקה של הלדיק קושיא כזאת, והשיב לו כך אני שאל מדאורייתא מנ"ל, ואיך חזר והקשה לו קושיא זו בחלוקה של רשעים. וג"ל בס"ד כי בחלוקה הראשונה כשא"ל ההוא מרבנן והא כתיב זכר לדיק לברכה כוננו לומר לו למה אתה מייחס דבר זה לרבנן והלא הוא כתיב במשלי תשאל על הכתיב הזה שאמר שלמה מנין לו רמזו בתורה, וכשא"ל רב המנונא בדאורייתא מנ"ל הבין ההוא מרבנן דהכי קא"ל אה"ן יפה הקשית עלי שאין ראוי לתלות דבר זה ברבנן אלא לריך לשאל על פסוק משלי בעלמו, ועתה תשיב לי על שאלה מדאורייתא מנ"ל, כך הבין ההוא מרבנן בדברי רב המנונא אך רב המנונא לא נרגש עדיין בהערה זו והוא מרבנן שבה להקשות עליו למה אתה תולה דבר זה ברבנן אלא שבה להראות לו מקום לדבר זה במשלי, ולכן א"ל כך אני שאל מדאורייתא מנ"ל. וכשחזר רב המנונא לשאל עוד בחלוקה של רשעים, מנא הא מלתא דאמור רבנן או הרגיש ההוא מרבנן שבאותה חלוקה לא הבין רב המנונא כונה שלו במה שא"ל הא כתיב זכר לדיק לברכה אלא שבה להראות לו מקום במשלי, ולכן חזר עתה וא"ל פעם אחרת והא כתיב ושם רשעים ירקב ולמה אתה אומר עוד הפעם מנא הא מלתא דאמור רבנן, ועתה הרגיש רב המנונא בצונת ההוא מרבנן וא"ל אה"ן יפה אמרת שאין ראוי לתלות דברים אלו ברבנן אלא במשלי והשתא תודיעני מדאורייתא מנ"ל:

ש מברכתן של לדיקים אתה למד קללה לרשעים. פירוש מנינו כשצריך הקב"ה את הלדיק הוא אברהם אע"ה ברבו בשביל שזכר גם הטוב המגיע מולד נדקתו לבניו דכתיב למען אשר יזוה את בניו וכו' וא"כ אתה למד קללת הרשעים ג"כ תהיה על דרך זה שהקב"ה יזכר מה שגורמים ברשעים רשעה לבניהם מפני שמעשה אבות יעשו בנים דעל הרוב מחמת שהם רשעים גם בניהם יהיו רשעים ועי"כ יתחייבו קללה יותר בשביל רשעת בניהם ג"כ. ואמר עוד מקללת רשעים אתה למד ברכה של לדיקים, הכונה כי אמר ואנשי סדום רעים וחטאים, וקשה הלא רעים קשים מחטאים וכיון דקראם רעים למאי הולרך לקראם חטאים, אך הכונה שיש בסדום אנשים שהם רעים שיודעים וכופרים ויש שהם חטאים שעושים רשעה מחמת פחילות, אך נעשו אלו כמו אלו מפני שהיו מחוברים יחד. נמלא ההתחברות נרמה קללה רבה לחטאים כמו הרעים, ואתה למד שהלדיק אשר יפרד מן הרשע ואינו מתחבר עמו ראוי לברכה יותר מולד דבר זה של התחברות שלא נתחבר לרשע, ולכן אברהם אע"ה זכה לברכה חדשה אחר שנפרד מן לוט:

גם למדנו מזה כשמברך הלדיקים מקלל הרשעים, כדי שיע"י הזכרת הרשעים יגדל ערך הלדיקים ולא יקטרגו המקטרגים על ברכתם, ובעת שמקלל הרשעים יברך הלדיקים כדי שתגדל רשעת הרשעים לפי ערך הלדיקים ואז לא ימלא להם זכות משום מליך טוב, ולז"א קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות לדיק שיתרומם ויתעלה קרן המזות שלהם. והנה הרשעים ראשם וסופם רס אך כיון שהולכים לאחור גם אותיות שמש הנ"ו נקראים לאחור ואז נקרא מר ואם יחזור הרשע בתשובה אז נקראים רס ביושר. וזהו פרשתי ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו קודש, פירוש אם

טוב וג"כ לא קלקלה בחטא אז אם חטא פעם שלישית בשביל להשלים ועשה טוב היא שמורה מן החטא ובודאי לא חטא. או י"ל טוב אינו חוטא באותה עבירה שבאה לידו שני פעמים ולא חטא בהו ולא על כל עבירות קאמר. וגרסה הטעם שיש באדם חלונות ופנימיות וכיון שבאה לידו פעם ראשונה ולא חטא הרי גירש כח העבירה מן פנימיות שלו ופעם שנית ולא חטא הרי גירשו גם מן חלונות שלו ואז נעל הדלת בפניו כיון שהיא בחוק. ודומה לזה הך עובדא דאיתא במדרש איכה באחד ירושלמי שהלך לעיר ונתחבסן בחנות ואחר שאכל ושהה ר"ה בעל החנות להושיאו בחכמה ולנעול הדלת בפניו וה"ל שדרכס לקפוץ ג' קפיות, והירושלמי היה חכם והבין מה שבלב בעל החנות והניחו להראות לו סדר הקפיות תחלה ונעל הדלת בפניו, וכן ענין הזה. ולכן ה"ל חייב אדם לטהר עלמו ברגל ר"ל ב' רגל כי לשון פעם מכנה הכתוב בשם רגל כמ"ש רש"י ז"ל:

שם הבא ליטמא פותחין לו. פירש רש"י פותחין לו פתח הטומאה ליכנס. וקשה א"כ נמלא סייעו בדבר זה דאם פותח החלר לנגב שיכנס ה"ז מסייע בגניבה. וי"ל הכונה יש אדם שבאים לו נפשות בעיבור ואלו הם עשה מזלות נשאים אלו וגם הם זוכים לעזאזל באותם מזלות, ועל זה קאמר הבא להטיר מסייעין אותו באלו הנשמות אשר מתעבדים בו אבל אם בא ליטמא פותחין לו פתחים בגופו כדי שלא יתלכלכו בעונות שעושה וזוהי ניחא המשל של האפרסמון שה"ל המתן עד שהמורד עמך כי כן אומרת הנשמה של עיבור כשרואה אותו עושה מזלות שהתפשט גם היא אך כשחוטא אומרת לו מורד לעמך שחי מסולקת ממך:

או יובן הענין כהך מעשה של לוי שאם לא היה חטאו נעשית נויב מלח לא היה חוטא עם בנותיו אע"פ שהוא חטא בלא דעת כלל אך כיון שמקודם היה לו הרהור תאוה רעה כמ"ש בהריות דף י"ד ע"פ וישא לוי את עיניו לכך לא שייעו מן השמים שלא תהיה חטאו נויב מלח כדי דמוילא לא היה נופל בחטא זה של בנותיו והבא להטיר כנון ישי שכונתו ל"ש כאשר תבע את שפחתו סייעו אותו שיהיה נזקק לאשתו ולא לשפחתו:

דף ט"ל עבירה מטממת לבו של אדם. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש בס"ד במ"א כי קו האמנטי של עשר ספירות רמוז בתוך אותיות לב במילואם כזה למ"ד ב"ת שהם אותיות תמו"ד ר"ת דעת תפארת יסוד מלכות כי הדעת הוא אמנטי בשלשה ראשונות והתפארת אמנטי בשלשה אמנטי והיסוד אמנטי בשלשה אחרונות והמלכות עומדת אחורי היסוד וכל שפע יבא בקו האמנטי שהוא ר"ת תמו"ד שהם רמוזים בתוך אותיות ל"ב ו"ו"ש עבירה מטממת לבו של אדם פירוש גורמת שלא ישתלשל לו השפע בקו האמנטי הרמוז בלב. ומ"ש ונעמתם בס הקשה הרי"ף ז"ל והלא קרא איירי בשקלים ולא בעבירות ע"ש. וי"ל בס"ד ע"פ מ"ש הגאון חיד"א ז"ל בנחל שורק בהפסרת שבת ור"ח ע"פ אוכלי בשר החזיר השקן והעכבר כי מן אכילת שרצים ילא קטרוג שלא ימחול הקב"ה לפעלי עבירות יע"ש:

שם מטמא עלמו מטמאין אותו הרבה. קשה ראוי שיהיה לו כמדתו ולמה הרבה ועוד הא אמר לעיל הבא ליטמא פותחין לו ולא אמר מטמאין אותו וכ"ש דלא יטמאוהו הרבה. וי"ל בס"ד הכונה כאן הוא ע"פ מ"ש רז"ל לעולם יראה אדם כל העולם חזיו חייב וחזיו זכאי עשה עבירה אחת הכריע עלמו וכל העולם לקף חובה נמלא זה בחטא אחד שהוא מטמא גורם שיטמאוהו הרבה דהיינו ישאו עליו טומאת עונות הרבה

של כל העולם שעל ידו היתה ההכרעה של כולם לקף חובה הרי טומאת חטאים של רבים תלויה בו ונשאה עליו. ועוד י"ל בס"ד בכונה המאמר כאן ע"פ מ"ש רז"ל לא זכה נועל חלקו וחלק תבירו בגיהנם נמלא לוקח גם עונות תבירו וכ"ש אם הוא גרם להטמא אחרים נחשבים עונותם עליו וכל עון הוא כח טומאה. נמלא הוא טימא עלמו מטמא דהיינו בטומאת עונות עלמו בלבד ומטמאין אותו הרבה בטומאת עונות אחרים שנדבקים בו:

שם מלמטה מטמאין אותו מלמעלה. ג"ל בס"ד נטמא מלמטה בצבית המעור מטמאין אותו מלמעלה במחשבה שבראשו שכל מחשבותיו יהיו עמומים. או יובן נטמא מלמטה בלב מטמאין אותו מלמעלה בעינים כי עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה חיונין שיהיה נוסחכל עינים בלבד, וכיון דנטמא סרסור התחזין יטמא סרסור העליון. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש במתניתין דסוטה הטהרה נעלה את הטעם ואת הריח כי מקודם שהיו מזהרין לאכול חולין בטהרה ומתלחקין מכל אוכל אשר יטמא ולכך היה להם הרגשה בריח דבר נפלא, וכמ"ש בסוטה דף מ"ט רב הונא אשכח תומרתא דחנינותא פירוש שמנה והוא מין תמרים שיש להם ריח טוב כרכא בסודרה, אחא רבא בריה א"ל מורחנא תומרתא דחנינותא א"ל בני טהרה יש בך וכו', ע"ש. נמלא הראשונים שהיו מזהרים שלא יכניסו לתוך פיהם אלא מאכל בטהרה לכך היה להם הרגשה גדולה בחוטם. א"ל מ"ש מטמא פיו במאכל אסור וטמא תכולת בטהרה מן החוטם בענין טומאה וטהרה לגמרי. וי"ש מטמא עלמו למטה בפיו במאכלות אסורות וטמאיות מטמאין אותו למעלה בחוטם. ומ"ש בעוה"ז מטמאין בעוה"ב יובן ע"פ מ"ש רז"ל העבירה מלפפתו והולכת עמו לגיהנם שנא' ילפתו ארחות דרכם וכן אמרו הבעל הרמיה קסורה בו ככלב, ב"מ:

שם מקדש עלמו מטמאין אותו הרבה. גם זה יתבאר היטב ע"פ הקדמות הנ"ל שפרשתי בחלוקת הטומאה דהמזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. וכן ע"פ מ"ש רז"ל עשה מזבח אמת הכריע עלמו וכל העולם לקף זכות. וכן מקדש עלמו בצבית המעור מטמאין אותו מלמעלה במוחו, כמ"ש רז"ל על יוסף הע"ה מחשבה שלא חשבה בעבירה הבא ותקרה חכמה, ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים, ע"ש. נמלא השומר עלמו בצבית המעור זוכה לחכמה וזינה, ולכן א"ל פרעה אין נכון וחכם כמוך. בעוה"ז ר"ל בגשמות מקדשין אותו בעוה"ב ברוחניות, וכמ"ש לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם שהם אורות שנבראו מן מזלות ומע"ט שלהם שעשו בעוה"ז. או מקדש עלמו למטה להעלות מ"ן מקדשין אותו למעלה להוריד אורות מ"ד. בעוה"ז שגורם זוג ת"מ שהם סוד עוה"ז מקדשין אותו בעוה"ב שהם זוג ח"ב שהם סוד עוה"ב. וי"ל דנקיט ג' חלוקות של קדושה כנגד ג"פ קדוש הרמוזים במלוי שלשה אותיות בטח שהם ב"ת ע"ת ח"ת שהשלים בשלשה אלו יסכון בטח:

פרק רביעי

שם התורה חסה על ממונם של ישראל. י"ל דלא אחרת הכי אלא בדבר שנפסד ונפחת כגון הך דמחתה דלקמן דף מ"ד, וכאן מה הפסד ונפחת יש לזה אפילו אחר כמה שנים. וי"ל בס"ד דק"ל בגמרא דזבחים כלי קודש שנקצו או נסדקו אין סותמין אותם אלא

אלא מחזיקין אותם ועושים אותם חדשים, וכן פסק הרמב"ם בס"א מה' כלי המקדש, יע"ש. ולכן חסו לבלתי עשות מזהב מפני ההפסד שאם ינקצ או יפגם מטעם ע"י איוה סיבה לריך להתיכו ולעשותו מחדש ויהיה בזה הפסד הן מלד ההתכה הן מלד העסק והמלאכה החדשה שלו. ומ"ש כי היכי דלא ליכון ולישקול הקשו תוספת יע"ש א"כ לא עשה מזאת הגדלה, ותירוצו דוחק, יע"ש. וי"ל בס"ד הכונה כדי שלא יחשדו אותו ישראל שנתכוון ושקל ואז לא תהיה שמחתם שלמה כשרואין שעלה בימין:

שם היה הגורל עולה בימין. ג"ל בס"ד הטעם שהיה זה לסימן טוב כי ימין עס מספר שם הוי"ה עולה מספר קול וזינה"ב אין מוזן גשמי אלא מוזן מן הקול שהוא חמשה קולות, ולכן אין השען שולט בו ביום, וזוהי יובן הקול קול יעקב און הידים ידו עשו, ודרשו רז"ל כשהקול קול יעקב אין הידים ידו עשו, ופרשנו הכונה כאשר ה' קול הוא קול יעקב שיש לו חמשה קולות ביוה"כ אז אותו היום אין הידים ידו עשו, כי השען שהוא ידו עשו אינו שולט בו ביום, וכאן אמר כשעלה בימין אומר לו הסגן הגביה ידך, וי"ש ימין ה' כלומר כשעלה של השם בימין אז רוממה ידו של כה"ג וזה מורה כי ימין ה' עושה חיל לישראל. גם אמר עושה חיל שלוהו היום. מהפך להם אותיות עמל לאותיות חיל דבזכות התורה שהיא ח' דרגין יתחלף ע"ן דעמל באות ח' באלפא ביתא דאחא"ע, ובזכות התשובה שהיא יראה הרמוזה באות יו"ד תתחלף אות מ' באות יו"ד בא"ת ב"ש ויהיה לירוף חיל. ולז"א באלקים נעשה חיל, ולכן אמר ולא ראה עמל בישראל שיתחלף לירוף חיל. והנה ידוע ששמוען הדריק היה בחי' היסוד שהוא סוד שש, ולכך נעשה בימיו ששה נסים, והם חמשה שמנה כאן ועוד גם אחד אמר בירושלמי שלא הגיע לחזי ההר עד שנעשה איברים איברים הרי ששה נסים כנגד היסוד שהוא סוד ששה. ומ"ש והיה לשון זהירות מלבין, ג"ל בס"ד לזבן גי' נחל שהוא שם קדוש ר"ת נולד חסד לאלפים, נמלא הלבון נוסף על מספר אדום מספר ל"ז שהוא מלוי שם ס"ג שהוא צבינה המאריה ביום ההוא, והיה נר המערבי דולק זה לסומן טוב כי ז' גירות הם כנגד ז' לדיקים נורתי בריה, ונר המערבי כנגד מרע"ה, וגרמו בזה שזכותו לא יפכה בכל דור ודור ובו מתחיל ובו מסיים כי הוא היה גואל הראשון וכן יהיה אחרון שיתלבש במשיח לדיקו כמ"ש רז"ל ע"פ ע"כ יבא שילה זה משה והיתה אש של מערכה מתגברת רמו לסימן טוב על תגבורת התורה שנמשלה לאש, ובזכות תגבורת התורה יבא משיח שנקרא בר כפלי ולכך נרמוז במלוי אש שהוא כינוי לתורה והיינו אל"ף ש"ן המלוי הוא נפ"ל רמו מן התורה שנקראת אש יבא עור לבר נפלי, גם עור ללוגי קדושה שנפלו ור"ת חמשה נסים שמנו כאן הם מצבי"ם שהוא ר"ת מערכה ברכה נר ימין מלבין, וי"ש ברוך מצבי"ם אשר לשון אושר שיטובה כה"ג בזמן שהוא ברוך מצבי"ם שבו יהי רצוי אחיו וגרמו זה על שמוען הדריק:

שם רבא אמר מהכא, דרשו משפט אשרו חמוך. קשה אמאי רבה בר רב שילה לא הביא פסוק זה שהוא צביאים. וי"ל בס"ד דכאן יש לפרש חמוך לשון איחור ושיכוב כמ"ש רז"ל החמינו את הדין שלא תדונו מיד אלא אחר עיון הרבה אבל האי קרא דמקף מעול וחמוך מוכרח לפרשו על ענין חמס ועושה, או פסוק אשרו חמוך יש לפרשו על בושח וכלימתו, והיינו כי פסוק חזינו את דינו על בושח וכלימתו, והיינו כי פסוק ורועה זוללים יבלים אביו במשלי כ"ח תרגם התרגום והמאמר לזולתי מחמוך אביו, ולכן הביא פסוק מעול

וחמוך דמוכרח לפרשו בעושה וחמס, אך רבא לא חש להגך פירושים ונחר להביא פסוק זה שהוא צביאים לומר גם צביאים אכא האי לישנא דחמוך שהוא ענין עושה וחמס:

שם זקן אחד לובש לבנים ומטוץ לבנים וכו'. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י פ' נת, שתי בחינות נשמה יש באדם התחתונה היא נכנסת בפנימיותו והעליונה נשאת בבחינת ללם מקיף על ראשו כמ"ש אך בללם יתהלך איש והלדיקים נשמתם התחתונה עומדת תוך גופם ונשמתם העליונה עומדת לל על ראשו כבוד אור מקיף ומשם שואפת לו חיים ומלמעלה תמיד ומריקה אל נשמתו אשר בתוכו עכ"ל, ע"ש. וגרסה כאן שזו הנשמה העליונה שהיא בבחינת ללם מקיף על ראשו היתה מטטירת לעיניו מדמות זקן אחד לובש לבנים ומטוץ לבנים כדרך שגופו מלובש אותה שעה בארבע בגדי לבן, וידוע כי גם על הללם הוא יש ללם א' ג"כ מאור מקיף ולכן ראהו מלובש ומטוץ ונכנס ויאל לרמוז לו על חיותו באותה שנה כי בהיות הללם הוא עמו הוא חי שממשך לו חיים וכאמור לעיל אך אותה שנה שנפטר רמוז לו מן השמים על פעירתו בשתי טעויות הא' שראה דמות הללם לבוש שמורים והב' שנכנס עמו ולא ילא עמו דהורה לו על פרידתו שעתיד להפטר ממנו באותה שנה כמ"ש ונסו הלללים. ועיין בה"מ מ"ש מירושלמי ועל דרך שכתבתי לא קשה קושיית הירושלמי. ומה שנמנעו אחיו הכהנים מלבדך בשם אחר פעירתו להראות שהם אינם כדאים אחר שנחלק האשל הגדול מתוכם. או אפשר כי מחמת רוב נערים על סילוקו אין שרויים בשמחה והוכרת שם המפורש בצרכה לריך להיות בשמחה ולפ"ז אפשר אחר שעברו ימי הלעך שנשכח מן הלב חזרו לבדך בשם המפורש:

שם א"ל בא ואלמדך סדר עבודה. י"ל והלא לכ"ע חנוי הוה חכם ומזין טפי משמעי לךך לזה שמעון הדריק שהוא ישמש ואך יאמר שמעי לחנוי בא ואלמדך סדר עבודה. וי"ל בס"ד דשמשו במרמה דיבר עם אחיו כי אמר לו הוא בוש מן העבדות שאומרים עליו שהוא עם הארץ ולכך לא נבחר לכה"ג אע"פ שהיה גדול בשנים על כן כבדני נא לעיני עמי שאלמדך סדר עבודה לפניהם אע"פ שאין אתה לריך ללמוד כדי שידעו שאין אני עם הארץ, וחזיו לפי חומו נתרנה כדי לכבדו למראה עינים ולא ידע כי במרמה הוא עושה. והא דהלבישו באונקלי וחזרו בללול ודאי לא היו בגדים אלו מיוחדים לנשים אלא לזבשים אותם האנשים ורק שהיה מראות הגוים שלהם מיוחדים יותר לנשים ואין לזבשים מומין גוון זה אלא אנשים מועטים וקורין זה בערבי זאנא"ה דרובא דאנשי גנאי אללם ללבוש גוון זה:

שם והיו דלתות ההיכל נפתחים מאלהין. ג"ל בס"ד רמוז להם בזה מן השמים דהתפנן יהיה בעבור חטא לשה"ר שהיו מפטירין בשפה לרוע והשפה היא דוגמת שני דלתות וכמו שהדלתות של פיהם היו נפתחים לרעה כן דלתי ההיכל נפתחים לקבל פרענות השריפה. גם לשה"ר הוא חטא בדיבור וידוע שהדיבור הוא במלכות שנקראת דלת לכן פוגם בדתת ולכן היו נפתחין דלתות ההיכל והסימן ואני בתוך הגולה ולכן היו נפתחין דלתות ההיכל כי היכל גי' אדני:

שם עשרה פעמים מזכיר כה"ג את השם בו ביום ג"ל בס"ד עשרה היות מספר סר רמוז שעל ידו יתקיים בישראל וסר עונך ותחטאת תופר. גם מזכיר עשרה פעמים כנגד עשרה ימים של תשובה וכנגד עשרה עמקים שנספר יצירה שגריך לכיון בהם בעשרה ימים אלו אשר אותו העם הוא אחרון שבהם. וי"ל שגריך להטיר

Handwritten note in the left margin:
בגדי לבנים
בגדי לבנים
בגדי לבנים

ודרשו מאמו על צניע ידעו שזכות אמו גרם לכך היו קורין אותו המיד על שם אמו :

שם מה עשית שזכית לכך. דקדק מהרש"א למה תלו בזכותה ולא בזכות אישה ע"ש. ונ"ל בס"ד דהם ידעו האו דרשה דאשה לטועה ראויה ללאת ממנה כהן גדול הלבוש ממשבלות זהב שגאמר כל כבודה בת מלך פנימה ממשבלות זהב לבושה, אך הם היו תמהין דהלגיטות הספיק לזכות לכה"ג אחד והיא זכתה לשבעה מה עשית חסידות יתירה בלגיטות שזכית לכך. ועוד נ"ל בס"ד הא דלא תלו הדבר בצעלה מפני שצעלה כהן ואמאי אהני זכותו לעשות שבעה בניו כה"ג והוא לא זכה לעלמו שיהיה כה"ג אלא ודאי זכות האם גרם. ועוד נ"ל בס"ד כי אפשר כל השבעה בניו לא היו כה"ג בחיי אביהן ואם היה בזכותו היה זוכה לראות ולשמוח בגדולת בניו שבאה להם בזכותו ולכן אמר וראתה אמן שני צניע כהנים גדולים ציוס אחד ולא אמר שראה אביהן והיינו משום דאביהם נפטר קודם. ומהרש"א חידן דאפשר דאלו השבעה בניו לא היו לה מאיש אחר ע"ש ואנא עבדא כ"ל מליאות אחרת דאפשר צעלה היה לו בניו מאשה אחרת ולא זכו אלא צניע של קמחית :

שם לא ראו קורות ביתי קלעי שער. י"ל מה תליא הא ביהא ועוד למה אמרה קלעי שער ואלא אמרה שעריו כסתם. ונ"ל בס"ד דארו"ל בפסוק ויבן ה' אלהים את הללע מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם והקנינו למה הולך לבדא אותה שלימה בקליעת השער ג"כ, יבראנה בשער סתור ויתן זה דעת אח"כ לקלעו בידה כדי שתתייפה בכך. ותרתי"ב בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ו"ל ששערות הראש הם בחינת הדיון ולכן הזכר שהוא שרשן בחסד לריך להעביר שערות ראשו והיוחס דינין תקיפין ורק משיר הפיאות מפני דהדינין הם לורך גבוה והם מכלל קיום העולם שהעולם לריך להם ולכן אין ראוי להעבירם כולם, אבל האשה ששורשה בגבורה וכל אחיות הדינין ושורשם זה אינה מנלחת שערות ראשה שלריך להשאר זה שורש הדינין וכנ"ל כל זה בשער המלות ע"ש. ועפ"י אמרתי טעם נכון בס"ד דראוי שלא יהיה שער האשה סתור אלא קלוע תמיד כי קליעת השער מורה על עקידת הדינין שלא יתפשטו בסוד ועיקוד את ילחק בנו ולכן אשה עושה פועל דמויין בקליעת שער עקידת הדינין. וזהו מובן הטעם מה שברא הקב"ה את חוה בקליעת שער ולא בראה שער סתור כי ע"י שבראה בקליעת שער נעקדו הדינין בזה בכה בריאה שברא הש"י. ולכן אשה המתאבלת סותרת שערות להורות על התפשטות הדינין ב"מ. נמצא השער מורה על הדינין תקיפין ולכן אין ראוי לגלותו באשה וקליעת שער מורה על עקידת הדינין וקמחית מלבד שהיתה מזהרת שלא יתגלה שער בזהו סתור עוד מזהרת שאפילו בעוד ששערה קלוע שמורה על עקידת הדינין לא היתה מוגלה אפילו לפני קורות ביתה שהיתה מנחת מטפחת על ראשה כשהיתה סורקת שערה וכשהיתה קושרת כסוי ראשה ומאד מזהרת שלא יתראו כוחות הדינין חוזה, לכך זכתה שכל שבעה צניע יהיו כהנים גדולים שהם אחוים בחסדים גדולים יותר מכהן הדיוט. ועוד נ"ל בס"ד הטעם שהלגיטות מסוגלת לכה"ג מפני כי יתרון ומעלה שיש לכה"ג על שאר כהנים הוא הכניסה שנקנס לבית ק"ק ציוס כפור שהוא מקום לנוע שאין נכנס אדם שם לכן בזכות הלגיטות תוכה לכן כה"ג אשר משמש במקום לנוע מאד :

שם הרבה נשים עשו כן ולא הועילו. פירוש עשו לגיטות שביל להרויח דבר יקר זה שהלגיטות מסוגלת לכהונה גדולה ולכן לא הועילו. וזהו יובן מ"ש בירושלמי אמרין כל קמחית קמה וקמחית דקמחית סולת ע"ש. והכונה

והכונה כי הסולת אין בה סובין אבל הקמה מעורב בו סובין לכן כל מתכות של שאר נשים צוה הם קמה שמעורב בו סובין דכונתם בלגיטות שבביל להרויח כהונה גדולה לבניהם אבל קמחית דקמחית סולת שאין בה פניה : **דף נ"א** נעל המחמה צימיו והקפ בשמאלו. נ"ל בס"ד אין עבודה כשרה בשמאל כל ימות השנה ורק ציוה"כ שהקטיגור נעשה סטיגור לכן עושה עבודה בשמאל שנוטל הקף שבו הקטורת בשמאלו :

דף נ"ב החלוונה היתה פרופה מן הדרום. נ"ל בס"ד שהיה הסדר כך דהחמה תתייחס לדרום והעושר ללפון ותחלה האדם יעסוק בחכמה ואח"כ בעושר ולכן היתה פתוחה מדרום כדי שיבא תחלה בלד הדרום ואח"כ יגיע לפתח שבביל הלפון שרומז לעסק העושר אך לא יתקע צעק זה של עושר אלא חוזר ופונה ומביט בחכמה לכך כיון שהגיע ללפון הופך פניו לדרום ומהלך עם הפרוכה עד שמוגיע לארון שהוא מקום התורה והמלות :

שם היתה שם מיונות נביאים ראשונים. פירוש ודאי היתה שם משנת ימי בראשית אך לא נודעת לנו אלא מיונות נביאים ראשונים צימו דוד ושמאל שיהודיעו לנו ברוה"ק שזו היא אבן השתייה. ומ"ש גבוהה מן הארץ שלשה אלבעות, נ"ל בס"ד הטעם לשלשה אלבעות להורות דעל שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג"מ, והנה י"א שהאבן מונחת על הארץ ורק גבוהה מן הקרקע ג' טפחים וי"א שהיא תלויה ויש חלל ואויר בינה לבין הארץ ג' אלבעות ועיין בהרד"ב ח"ב סי' תרל"ט מה ששאלו אותו בענין בהמ"ק שנמצא מקומו לעת עתה ימוך לעיני הרואין ע"ש :

שם וארנו ששלו פלשתים דורון לה' אלקי ישראל הדבר יפלא והלא בארנו הגיחו אורות עכברים ואורות עמורים של זהב ואיך יגיתו ישראל אורות מאוסות כאלו בלד ארון הקודש ויכניסו לבית ק"ק והיה לריך להעבירם תקף ומיד כשבא להם ארון הקודש. ונ"ל בס"ד דודאי אותם עכברים ועמורים הסירים תקף ומיד אך בארון היה דף בולט שעליו מונח ס"ת שכתב מרע"ה וכאשר הוליוו הארון למלחמה הסירו הס"ת מעל דף הבולט, והפלשתים עשו ארנו של זהב והגיחו בתוכו אורות עכברים ועמורים, ובעת שברא הארון אלל ישראל הסירו עכברי זהב משם וגשאר ארנו זהב ריקן שקבעו אותו פלשתים ע"ג דף הבולט בארון, ועתה הגיחו ס"ת שכתב מרע"ה בתוך הארנו זהב הווא. והא דלא הסירו גם הארנו משם נראה דעשו כן ע"פ רוח"ק שרלה הש"ת שיבאר הארנו שעשו פלשתים שם כדי שיהיה זכר לדורות עולם הדבר אשר קרה לארון הקודש בהוליוו אותו למלחמה שאז מנעתה ומעכשו יהיו נזהרים בכך שלא יוליוו עוד הארון ממקומו כלל :

שם ארון גלה לבבל. נ"ל בס"ד אלו ואלו דברי אלקים חיים. אך ארז"ל שני ארונות היו אחד יש בו לוחות שניות ואחד יש בו שברי לוחות וארון זה שהיה בו לוחות שניות שהם העקרים היה מונח בבית ק"ק ושם נגזו כמ"ש ויהיו שם עד היום הזה, אבל אותו ארון שיש בו שברי לוחות היה מונח בלשכה אחת בבמה"ק וזה הארון אשר גלה לבבל, ואח"כ כשהחזירו אותו גזוהו בלשכת דיר העצים, וזהו יסודן קושיא חזקה דארז"ל שהראה חוקייהו ע"ה את אנשי מלך בבל את הלוחות ונגש על כך, והדבר יפלא איך נכנס אדם לבית ק"ק והוליוו והחזירו והלא אפילו כה"ג אין לו רשות ליכנס שם אלא רק ציוה"כ במעשה הקטורת, וזהו ניחא שהראש לוחות השברים שהיו בארון אחר המונח בלשכה אחת. ועוד אני אומר אפילו למ"ד ארון גלה לבבל לא שלטה בו

יד אויב שלקחו מן הלשכה והגלוהו אלא כשגלה יובין והחרס והמסגר לקחו אותו עמהם בהלגט להיות להם לשמירה כי פחדו ויראו לנפשם, והם הביאו את ארון זה שבו שברי לוחות לבבל והלגיטו אותו שם, ובעת שעלו צימיו עזרה העלוהו עמהם, וזה אשר נגזו בלשכת דיר העצים. ונ"ל הטעם שגזו אותו שם, מפני דהתורה נקראת עץ חיים לכך נגזו אותו בלשכת דיר העצים : **שם** אחת מה אהה אומר. פירוש אחת האש היודע שחלק לך הקב"ה צניע בהשגת התורה ורוח ה' דבר כך בכמה דברים צבורות התורה מה אחת אומר בדבר זה שאמר ר"א :

שם חביבין ישראל שלא היריבם הסתוב לשלתי. פירוש רש"י ז"ל דחוק כמ"ש הריטב"א דמה שיך ענין זה לשמועתינו, וגם פירוש ר"ח שהביא הריטב"א דחוק כאשר יראה הרואה. ונ"ל בס"ד הכונה כי מרע"ה היה שליח לקבל התורה והמלות שכולם נתנו על ידו, אך בעיקר מתן תורה על הר סיני לא היריבם לשלתי, דהיינו שלא עלה מרע"ה לבדו לקבל עשרת הדברות, ואע"פ שצוה המעמד היו מוטיין ממראה כבוד במראה עיניהם שגילה כבודו להם ודבר עמהם פנים בפנים, וכמ"ש פנים בפנים דבר ה' עמכם, וכתיב ומראה כבוד ה' כאש לוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל ולא היריבם לשלתי הוא מרע"ה שהוא יראה ויקבל כדי שלא יהיו ישראל מוטיים בלוחו מעמד ממראה כבוד השכינה, ולכן גם כאלו אין להקפיד כ"כ על אשר כה"ג מוין ממראה כבוד השכינה בבית ק"ק מחמת פתיחה זו אשר לפניו, דמיונו דחביבין ישראל אנשים וגסים וטף שהראש הקב"ה את כבודו ואת גדלו ולא עשה הכל ע"י השליח כדי שלא יראו ולא יזוט עיניהם ממראה כבוד השכינה :

דף נ"ג המתפלל לריך שיפסיע ג' פסיעות אחריו ואח"כ יתן שלום. נ"ל בס"ד הטעם כדי לדחות שלשה ראשונות די"ם דטומואה שהם כנגד עמון ומנאב ואדום שלא כבשום ישראל וציונות התפלה בכונה שהיה הגאולה וימסרו גם אלו ביד ישראל כמ"ש בנביאים. ומ"ש שיתן שלום לימיו ולשמאלו ולפניו, נ"ל להמשיך שפע מן שלום הימין חכמה לחיים ומשלום השמאל בינה למוות שהעושר יתייחס ללפון ומשלום שצפנים שהוא כנגד הדעת לבנים שבאים מן קישוי אבר השמש ואין קישוי אלא לדעת. גם בשלום שהוא ג' עשו מצבלים קמרוג שלשה דמעות של עשו אשר השתים ירדו והשלשית נקשרה בין עיניו כמ"ש במדרש תנחומא :

שם אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קויו. נ"ל בס"ד טעמא דמילתא ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל טעם לשלם פסיעות אחר תפלה, כי התפלה באילנות ועל ידה נמשך השפע לשלשה עולמות ב"ע לכן עושה בשלם פסיעות פועל דמויני על זרידת השפע לב"ע. ולפ"ז אם חוזר חתף למקומו נראה כאלו חזר בו לבטל אותו פועל דמויני שטעם בשלם פסיעות על זרידת השפע לב"ע. ונ"ל לכן נקראת פסיעות אותיות יסע פה ר"ל בה יסע השפע הנעשה ע"י הפה היא התפלה שיסע אותו לעולמות שתחת האילנות, ולכן יתן ג"פ שלום כנגד השפעת ב"ע. ומ"ש שנאמר מימינו אש דת למן, נ"ל הכונה שהתורה נקראת שלום דכתיב וכל תיבותיה שלום, ובין דקאמר שניתנה מימין ש"מ גם אהנו נתחיל השלום מן הימין. ונ"ל אומר אש דת לנו לריך תי"ז של דת עם אל"ף דאש ושי"ן של אש עם למ"י יהיה מזה ירוק את ד' שלום כי התורה שנקראת שלום יש בה ד' חלקים שהם פרד"ס א"ב היא ד' שלום וכל ד' שלום אלו נתנו מימין :

שם כל העולם כולו בנחת ומיניא בלעז. י"ל תיבת כולו (כה)

הטעם עלו בו ציוס בהרמת קולו מפני שבו ציוס אין אכילה ושתייה אלא הכל ציוינין מן הקול שהוא חמשה קולות הפנימיים כדוע. ומ"ש וכבר אמר אנא השם וגשמע קולו ביריחו קשה מה שייכות וקשר יש לדבר זה עם מה שאמר שמזכיר השם בו ציוס עשרה פעמים. ונ"ל דבא לתה טעם צוה כיון דמוכירו עשרה פעמים ביגיעה רבה לכך היה נעשה לו גם שגשמע קולו ביריחו שהוא רחוק עשרה פרסאות כנגד עשרה פעמים הני' :

דף מ"ד אר"ח שבעה זהבים הם. נ"ל בס"ד הטעם שהם שבעה מינים כי הוהב הוא סוד הגבורות ודוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל שהגבורות הם חמשה ויש בהם בחי' התפשטות ובחי' כללות דהיינו כי ה"ג מתפשטים בחג"מ ונלח והוד בסוד התפשטות ובסוד הוא כללות כל ה"ג ובמלכות כללות דכללות. נמצא סוד ההתפשטות הוא בחמשה וסוד הכללות הוא בשתי ספירות יסוד ומלכות וזה נרמז בחיותות זהב שהוא אה"ז קאי על ההתפשטות והכללות שהוא בשבעה ספירות ואות ה"א כנגד התפשטות לבדה ואות ב' כנגד ההתכללות לבדה ולכן שבעה זהבים הם כנגד ז' ספירות של התפשטות והתכללות :

דף מ"ה בכל יום היה זהב וירוק והיום אדום והיינו זהב פרוים. מקשים למה ציוה"כ יהיה דומה לדם פרוים והלא זהב סגור הוא יקר יותר. ונ"ל בס"ד כי זה היום נקרא יום הכפורים וכמ"ש הפסוק באמור אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם ונקרא כפורים מלא בוא", ואם הסיר כ"י מן כפורים ישאר פרוים, והוא כי אותיות פרוים מורים על הדיון כי מנלפ"ך הוא פ"ר דינים והם כפולים הרי הם פרוים לשון רבים, ויתמתקו ע"י העבודה שעושים אותו היום לשם ה' וכמ"ש כי ציוס הזה יכפר עליכם וכו' לפני ה' תטהרו כלומר כל עבודתכם תהיה בקדושת המחשבה שהוא לפני ה' גם תכונו לשם ה' ואו תטהרו שחושלם כפרה שלכם במיתוק הדינים שיתחברו אותיות פ"י שהם מספר שם הוי"ה עם אותיות פרוים שמורים על הדינין וזוה יהיה אללכס צירוף כפורים לטהר אתכם. ולכן עושים זהב של אותו היום דומה לדם הפרים לעשותם שלרינין היום הזה להשלים ולתקן אותיות פרוים לעשותם כפורים ע"י הכונה שהיה לשם ה' שהוא מספר כ"י. או יובן בס"ד הטעם שעושין את המחמה מזהב הדומה לדם הפרים לרמזו לו שלריך אחר הקטרת הקטורת צפנים להוות ג"כ צפנים מדם הפר תחלה שאם שינה והזה מדם השעיר תחלה עבודתו פסולה :

שם רב אבי אמר חמשה הן וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב, פירוש זהב סתם הוא המלוי ביד כל אדם שיש בו סוגים וזהב טוב הוא שאין בו סוגים ושתיים אלו נמואים בכל אותם החמשה ד"מ זהב אופיר יש בו זהב סתם שיש בו סוגים וזהב טוב שאין בו סוגים וכן בטולו :

פרק חמישי

דף מ"ז אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פירש מהרש"א זה הוא רבי ישמעאל בן פאחי הנזכר לעיל בפ"ק בכהנים ששמשו בבית שני אך לעיל קראו אותו על שם אביו וכתן על שם אמו משום דבעי לאסוקי מלתא דאמו זכתה לכך לשבעה בניו כה"ג ע"ש. ונ"ל בס"ד טעם לדברי מהרש"א ז"ל כי תחלה כאשר מינו אותו קראו אותו על שם אביו כנהוג דעדיין לא ידעו זכות אמו שגרם לו גדולה זו אך אחר שחקרו

כולו נראה לשון יתרו. וכל דר"ל בין הארמה בין הבריות
 הדורים עליו אדם ובהמה, כי ארז"ל כשהגשמים נעלרים
 דומה הארץ לאשה שמחבלת ואינה יולדת, וכן כתיב גילי
 ארמה. או יובן נקט כולו לומר החייה והמחיים כי גם
 נשמות המנוגלים בדומם נתקנים ועולים ע"י המטר,
 כמ"ש רבינו האר"ז ז"ל הטעם שקבעו הזכרת הגשם
 בתחיית המתים. ומ"ש ומיניא בלעז, הקשה מהרש"א ז"ל
 וכי משום נער דידה ירלה שלא יהיה נחת לעולם כולו
 דאינו נראה חסיד שכמותו ירלה בכך, ע"ש. ועוד י"ל
 וכי הוא לבדו היה בדרך בלתי שעה הא ודאי יש כמה
 עובדי דרכים. וכל"ל ב"ד דלא עלה על לב אותו לדיק
 שיפסק המטר, אך הוא היה עני ביותר ואפילו בזמן
 הגשמים אינו לובש אלא חלוק ובגד קל, ובעת שירדו
 הגשמים ירדו על גופו ועל בשרו כי בגד קל אינו מגין
 עליו מן מן גשמים. וכל עובדי דרכים אפילו העניים
 לובשים בגד גם ועב כמו לבדן ומיניחים אותו על ראשם
 וגופם להגין עליהם, ועל זה אמר חינוך בלעז שאין לו
 בגד להגין עליו והיה מלפני שיומן לו הקב"ה איזה בגד
 עב וגם הן במליחה הן בתורה שאלה שיתכסה בו עד
 שיגיע לביתו, אבל לא היה רוצה בדברים אלו שיפסקו
 הגשמים אך מן השמים עשו זאת להראות חיבתו ופסקו
 הגשמים. וזוהי יחיא מ"ש בעל המאמר שדא מטרך
 עליה, פירוש על גופו ובשרו ממש שלא היה לו בגד
 עב להגין עליו, וגם זאת ביקש בעבור עבודת ה'
 כי אמר עתה ודאי זה בגדו וחלוקו יהיו שרויין בני
 גשמים וכשיבא לביתו אין לו חלוק ובגד אחר להחליף
 ולריך שיפסקו בהם לנגדם ואח"כ ילבשם ויתבעל
 ע"ז מטעם התורה בעסקו בס. ועוד נ"ל ב"ד כי
 כוננו בזה לכוונת העולם דידע שהגשמים ירדו ע"י
 תפילת הציבור ולכן אמר כן כדי שיפסקו ואלו אח"כ
 כשיגיע לביתו יתפלל שירדו וכיון שירדים ע"י תפילתו
 ירדו גשמי רעון ברכה וגדבה :
ש כל העולם בלעז ומיניא בנחת. פירש רש"י ז"ל
 שאין לו זריעה בשדות. והקשה ירש יעקב ז"ל
 הול"ל משום דדי לו בקב חרובין מע"ש לע"ש ולא אכפת
 לו ביוקר הלחם והניח בקושיא. וכל"ל ב"ד דאם יהיה
 רעב ויוקר השערים כל מין מאכל יתייקר וא"כ גם
 החרובין יתייקרו. ועוד נ"ל אע"פ שדי לו בקב חרובין
 זהו בימות החול אבל בשבת היה אוכל לחם בשלש
 סעודות. או יתכן דוקא לעלמו די בקב חרובין אבל
 לבני ביתו היה קונה לחם גם בחול :
ש וגמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו. כתוב בגילוי
 בשם מהרש"א ז"ל הטעם דחשבו שמה עשה
 כדעת הדוקין ויגוף בלאתו יע"ש. וקשה לי בדבריו אלו
 דהא בתוספות ישנים כתבו בשם ירושלמי שהיה שמעון
 הלדיק וידוע שבימיו עדיין לא היו הדוקין כי לדוק ובייתוס
 הם תלמודי אנטיגנוס איש סוכו שקיבל משמעון הלדיק
 והם פקרו בדברי רז"ל אחר שמעון מרבם שאמר אל
 תהיו כעבדים ע"מ לקבל פרס. ומ"ש אל תהי רגיל
 לעשות כן, הכונה מה שעשית עתה הנה מה עוב בדרך
 ההיא, אך אל תעשה עוד פעם שנית שאז נקרא רגיל כי
 הפר"ח הביא ראיה דרגיל נקרא בשני פעמים והבי איתא
 בירושלמי דגדרים :
ש וכי הוה בעי ר"א לסגויי הוה איל לאחוריה. י"ל
 למה בתיבא דר"י בעי לסגויי הוה ר"א גחין
 לכבוד ר"י והיבא דר"א בעי לסגויי לא הוה גחין ואילו
 וכל"ל ב"ד דר"א הוה זכיר תמיד להסתכל בפני ר"י
 דמלבד מ"ש והיו עיניך רואות את מוריך יש תועלת
 גדולה בהסתכלות פני הלדיק וחכם ולכן כד הוה ר"א
 הולך ור"י יושב במקומו לא הוה ר"א גחין ואילו אלא
 שלך

ווקף ראשו כדי שיסתכל היטב בפני ר"י גם בעת
 הילוכו דהא הוה איל לאחוריו ושפיר מני לאסתכליה
 בפני ר"י רבו והוה קפיד אפילו על שעה מועטת כו'
 שלא ימנע מהסתכלותו בו, אבל כד הוה ר"י איל היה
 אחוריו לפני ר"א ולא פניו כדי שיסתכל בו לכך הוה
 גחין וקאים בדוכתיה להראות הכנעה לכבודו של ר"י. ומה
 שהיה רבא מנגפן כרעיה בהילוכו מקמיה רב יוסף
 היינו כי מלך הדין ילד פניו וילא והמלך פניו רואה
 מה שיש לאחוריו ולא מנגפן כרעיה באסקפתות וכיוצא
 בהם אך רבא היה מחמיר דאינו מלך אלא הולך
 לאחוריו ביושר ועינו אל ר"י רבו ולכן מנגפן רגליה
 במדרגות ומעלות כי עינו ולבו פונים אל רבו ואינו משער
 מה שיש אחריו ואולי גבי ר"א לא הו"ל הכי דהיה
 מדרשו של ר"י גדול ובמקום שיושב ר"י היה מיושר
 ושהו ואין בו אסקופתא וכיוצא לכך לא הו מנגפן כרעיה :
ש ח"ל היא רעוא דתרום רישך אכוליה כרכא. נ"ל
 ב"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"ז ז"ל בשער הגלגולים
 הקדמה ל"י דף מ"ב ענין בה רב חסדא שנשאת תחלה
 לרמי בר חמא ואח"כ לרבא, כי בת רב חסדא היתה
 נשמה גדולה מאד מסוד המלכות העליונה ולכן נקראת
 בסתם בת רב חסדא ורמי בר חמא שנשאה תחלה היתה
 נשמתו מסוד הדעת שהוא חיבור העליון של שם הוי"ה
 ושם אה"ה שעולה מספרם מ"ו ועם שני כוללים עולים
 מ"ט כמנין חמ"א, ולכן נקרא רמי בר חמא דהיינו רמי
 לשון רוממות שהיה ממקום רם ושלישן שם חיבור ושילוב
 שמות הוי"ה אה"ה שעולים מספר חמ"א. אך רבא היתה
 נשמתו מסו' היסוד שהוא למטה ממקום הדעת ששם הוא חיבו'
 הוי"ה אלה"ים ושמות הוי"ה אה"ה שעולים מספר רב"א
 ולהיות דמקומו תחתון לכן לקח את בת רב חסדא
 באחרונה אחר שנשאת לרמי בר חמא ונפטר אז לקחה
 רבא ע"ש. גם ידוע דכל אשה שביק בה בעלה רוחא
 כפי ערכו וכפי בחינתו, וא"כ בעת שנשאת לרבא היה
 בה רוחא מן רמי בר חמא שהיתה נשמתו מסוד הדעת
 שהוא חיבור הוי"ה אה"ה, והנה כרך הוא לשון כריכה
 רמו לחיבור ושילוב הוי"ה אה"ה או הוי"ה אה"ה או
 הוי"ה אה"ה, ולפי' במקום הדעת שהוא בחי' רמי בר
 חמא יש כרך אחד של שילוב הוי"ה אה"ה ובמקום
 היסוד ששם רבא יש שני כריכות שהוא שילוב הוי"ה אה"ה
 והוי"ה אה"ה ומאחר דרבא לקח בת רב חסדא באחרונה
 אחר שכבר יש בה חלק מן רמי בר חמא שהוא מן כרך
 העליון של הוי"ה אה"ה לכך ברכו תירום רישך אכוליה
 כרכא דהיינו כרכים של בחינתך וכרך של רמי בר חמא
 שישנו אלל בת רב חסדא כשאר תשאה. גם נראה לרמז
 כרכא קאי על כרך של רמי בר חמא שהוא כרך של
 אה"ה שמשפרו כ"א דאות כ' השנית נקראת לכאן ולכאן
 וברכו שהוא ישלוב גם ברואח דשכך בה רמי בר חמא :
והנה מהרש"א ז"ל כתב שהיה בכרך שתי ישיבות
 והתפלל שיהא ראש על הכל וכן היה לו אח"כ.
 וכל"ל ב"ד טעם תפילה זו כפי הענין מדה כנגד מדה
 כי רבא היה עושה מלוא בענין כבוד רבו לכך ברכו
 בכבוד אך אם היה רב יוסף רואה את הכבוד שהיה לו
 עושה לו לא היתה מלוא הכבוד שלימה ד"ל עושה לו
 הכבוד הזה כדי למלאו חן בעיניו אבל מאחר דרב יוסף
 לא היה רואה ולא היה יודע ודאי מלוא זו של הכבוד
 היא שלימה, ולכן מדה כנגד מדה בירך אותו בכבוד
 שלש שיהיה ראש על כל הכרך דהיינו על שתי הישיבות.
 ועוד נ"ל ב"ד דידוע דהאגשים נקראים רגלים של הגדול
 והרב שלהם כמ"ש לא אחת וכל העם אשר ברגליך ופרשתי
 הטעם הגדול הוא במקום אב וארז"ל הן נקרא כרעא
 דאבותי ולכן ברכו מדה כנגד מדה אתה נלעשת ברגלים
 שלך

שלך בשביל כבודי תירום רישך אכוליה כרכא תוכה להיות
 רב על שתי הישיבות שאז כולם יהיו נקראים רגל שלך :
דף נד ח"ר חלבו מתעסק בקדומו היה. פירוש
 מתעסק בדרך עיול שלא ללורך העבודה
 ולכך נענש שנעשה לו סיבה שימות על ידה דהיינו סיבבו
 מן השמים שירגיש ויראה בשני הרלפה וילך ויגיד שע"כ
 יראה נשמתו. ונראה שהוא הגיד ראיתו שני באבן אחת
 מן הרלפה והיה רוצה להגיד בזאת לד ובאיו שורה ראה
 שני זה ולא הספיק לומר ויראה נשמתו ולכן כשראו כך
 הבינו כי שם הארון גנו ולכן יראה נשמתו קודם שידיע
 ויסיים מקום השני דלא יחא קמי שמיא לגלות מקום
 גניחתו, ועל כן גם הנה לא הלכו ללשכה לבדוק ברלפה
 ולהתבונן בזאת מקום יש שני כיון דחזו דלא יחא קמי
 שמיא לידע דבר זה. ומ"ש תנא דבי ר"י שני כהנים
 בעלי מומן היו אפשר דלא פליגי על הברייתא אלא הא
 והא הוה. ומ"ש וגמטה קדומו של אחד מהם וגפלה
 שם וגלחה אש ואכלתו נראה שזה נענש על אשר לא
 תיקן קדומו כראוי וגרם שימט הברזל ויזרק על אבן
 הרלפה אשר הארון שהוא עץ חיים גנום תחתיה ואז מן
 הכאת הברזל באבן יראה אש בדרך גם ואכלתו. וכל"ל
 ב"ד דלעשרו אותיות קר דקדומו שהם מספר ש' עם
 אות א' של אבן ונעשה לירוף אש ונשאר אותיות בדומן
 שזה נשרף ונעשה כדומן :
ש בהמה בגימטריא הכי הוה. הנה לפ"י כך הוא
 משמעות הכתוב שאפילו קול לפלגי עופות לא
 נשמע שם וזהו ולא שמעו קול מקנה ואפילו מעוף
 השמים ג"כ לא נשמע קול. ואמר עוד מלתא אחריתי
 ועד בהמה נדדו הלכו פירוש עד שנים כמספר בהמה
 נדדו הלכו ואח"כ חזרו :
ש הגזר שנים נתקיימה בא"י גפרית ומלח. מה שהיתה
 הגזרה שבע שנים כי א"י נקראת בת שבע
 שהיתה של שבעה עממין ונתנה הקב"ה לישראל בחסדו
 הגדול ולכן מאחר שחטאו במתנה זו שלקחה הקב"ה מן
 שבעה עממין ונתנה להם לכך לקחה שבע שנים בגפרית
 ומלח. ומה שהיתה הגזרה גפרית ומלח נ"ל ב"ד כי עיקר
 שונם היה על ביטול תורה דכתיב על מה אבדה הארץ
 על עוזם את תורתך, וידוע כי עסק התורה יש בו תרתי
 תלמוד ומעשה וען כי הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב
 עולה וכן בטוליה מלות, נמלא עסק התורה שהוא בפה
 נשלים בו תרי"ג מלות של המעשה ג"כ וכנגד הלימוד
 שנקרא בשם לחם דכתיב לבו לחמו בלחמי נהפך אותיות
 לחם למלח, וכנגד חסרון תרי"ג מלות שהיו נשלמים ע"י
 הפה בעסק התורה נתקיים גזרת גפרית שהוא אותיות
 תרי"ג פ' כלומר תרי"ג מלות הנשלמים ע"י פה :
ש וגראין כשני דדי אשה. נ"ל ב"ד הטעם שבדי
 הארון. בולטין וגראין כמו דדים, כי בארון היו
 הלוואות ששם התורה וידוע כי עיקר לימוד התורה הוא
 בחלק שבע"פ שיש בו שמונה דרגין שהם כשר ופסול
 טהור וטמא חסור ומותר חייב וזכאי דהם ארבע וארבע
 ולכן כתיב בתורה דדיה ירוך בכל עת כי דר רומז לשמנה
 דרגין שיש בתורה שבע"פ, ולכן היו כדי ארון בולטין
 וגראין כמו דדים והיו כשני דדים כי כמו שיש ח' דרגין
 בחלק הנגלה כן יש ח' דרגין בחלק הנסתר וא"כ הם
 שני דד. ועוד נ"ל ב"ד הטעם שהיו כעין דדי אשה
 לרמז לישראל שיפסקו בתורה בכל עת כמו החינוק
 שיונק מדדי אמו בכל עת, ולכן כתיב דדיה ירוך בכל
 עת. גם עוד לרמז כמו הדד שבו החלב שהיה דס
 ונהפך לחלב כן התורה מהפכת הדין לרחמים ומהפכת
 העונות לזכות דכתיב אש יהיו חטאיכם כשנים כשלג
 ילבינו :

ש ראו חתכם לפני המקום כחיבת זכר עם נקבה.
 נ"ל ב"ד ע"פ מ"ש המפרשים ז"ל בפסוק
 נפלת אתה באתך לי מאהבת נשים כי מנהג אהבת רעים
 אס ראוין אוהב את שמעון הנה לרך שיאהב כל אדם
 שאוהב אותו שמעון וישנא כל אדם שישנא אותו שמעון,
 אבל אהבת האדם עם אשתו היא להפך אשם ראוין יש
 לו שתי נשים בלילה וזלפה, שהם נרות זו לזו ומסתמא
 שוגאים זה"ז והוא אוהב את בלילה ואוהב את זלפה
 אע"פ שבלילה שוגאה את זלפה וזלפה שוגאה את בלילה.
 וכן ענין אהבתו יתברך בישראל שישראל יש להם דין
 אשה וימלא בישראל שני לדיקים שאחד שוגא את חברו
 כענין שאול הע"ה עם דוד הע"ה שהיה שאול שוגא את
 דוד והקב"ה אוהב את שניהם. ולזה היו הכרובים זכר
 ונקבה מחבקים זה"ז להורות שאהבת הקב"ה לישראל
 כאהבת אשם לגשו, ועל כן אומרים להם ראו חתכם
 לפני המקום זכר עם נקבה, ונ"מ שאפילו אש
 ימלא בכס שנים שוגאין זה"ז הנה הקב"ה אוהב את
 שניהם כשהם לדיקים. ומ"ש ראו חתכם ואין אומרים
 אהבתכם, נ"ל ב"ד דידוע כשהחטיא הנפש את חוה
 והטיל בה זהומה נעשה כ"ד זני מסאבותא בעולם כמנין
 ואיבה כי על זה אמר לו ואיבה אשית בינך ובין האשה,
 וע"י שיהיו ישראל באחדות אחד מצטלים כ"ד זני
 דמסאבותא הג"ז שרמוזים באותיות אויבה, והיינו ע"י
 האחדות נוסף מספר אחד על אותיות ו"א ויהיה מהם
 אות ח' ותלרף עם אותיות יב"ה והיה לירוף חיבה, נמלא
 ואיבה נהפכה לחיבה וכל זה יזכו ישראל ע"י האחדות
 וע"י לימוד התורה שרמוז באות אלק לשון אלופי ומיודעי.
 וזוהי פרשתי ב"ד מ"ש רבי עקיבא באבות חיבה יתירה
 נודעת להם שניתן להם כלי חמדה זו התורה שעוסקים
 בה, דאז ואיבה תהפך לחיבה, וכן בכרובים שהם
 לפני הארון שבו התורה וגם בחיבוקם וע"י אשר מורין
 על אהבה ואחדות של ישראל שאומרים להם ראו חתכם
 לפני המקום נקטו לשון חיבה כי ע"י עסק התורה וע"י
 האחדות יתבעל כח ואיבה ויהיה חיבה :
ש ישראל הללו שברכתך ברכה וקלתן קללה עוסקים
 בדברים הללו. י"ל על אומרים ישראל הללו ודי
 לומר שם ישראל בלבד, ועוד מה שייכות יש לדברים
 אלו של ברכה וקללה עם הענין אשר ראו באלו הערות.
 וכל"ל ב"ד דהם יודעים הפוגם בבטית המעור בזנות
 נפגם הלשון שלו שהוא מכון כנגדו, ולכן אין תפלתו
 נשמעת ואין ברכתו ברכה ואין קלתו קללה, ואע"פ
 שהם יודעים שישראל קלקלו בזנות ועריות קודם החרבן
 עכ"ז יודעים דודאי יש בהם לדיקים שלא חטאו, ולכך
 הלדיקים שבהם תפילתם נשמעת וברכתם ברכה וקלתם
 קללה, ואחר שראו בהיכל לורת כרובים מעורין זה בזה
 חשבו בדעתם שגם הלדיקים שבהם הם מתעסקים בזנות
 ולכך עשו לורות של יראוף במקום הזה יען כי מקום זה
 אינו מסור ביד המון העם הריקים ופוחזים שיש אללם יראוף
 זנות כדי שיביאו לורות אלו כאן אלא מסור ביד גדולי
 ישראל, וש"מ שגם הגדולים שבהם מתעסקים בכך,
 ומעשה לא נשאר בהם גדולים ששהיה ברכתם ברכה
 וקלתם קללה כדי שיהיו חוששים לעלמן מקלתם
 ותפלתם, דמאחר שחוטאים בבטית המעור גם ברית הלשון
 נפגם, ול"א ישראל הללו דייקא כלומר הגדולים שמקום
 היה מסור בידם אשר ברכתם ברכה וקלתם קללה
 יתעסקו בדברים הללו, על כן מוכרח לומר דעתה שהם
 מתעסקים בכך לא יש להם עוד אותו הכח בפייהם ולכן
 אין אהבתו חוששין לעלמנו מתפלתם וקלתם. ונראה כי מן
 השמים נעשה כן בכרובים כדי שהעכ"ם ישפטו בדעתם
 כך יעשו בהם מה שלבס חפץ ולא יחשו ולא יפחדו
 מתפלת

דף נ"ו ה"ל הוא מונחא לר"ח השתא ברי עמיאי אחון וכו' כך הגרסא בעין יעקב. וכתב הרב פ"ע ז"ל דרגילי המפרשים לומר כל מקום שמזכיר השאלה בשם מין עיקר שאלתו לבא לדברי מונחא ע"ש. וז"ל בס"ד דידוע דהמונים טוענים לעבוד ע"ו משום מותר גדולת העבד ניכר גדולת רבו אך הבל יפלה פיהם גם לדעתם הקלך דהא הקב"ה שכינתו בשמים ובארץ ואסור לחלוק כבוד לעבד לפני רבו. והנה זה המין הארץ השתא ברי עמיאי אחון וכו' ודלתי עתה אינו נקרא הש"ת אלקי ישראל דאך יכנו אלהותו יתברך על עמאים ונתכוון בדבר זה כדי לבא לידי מונחא אח"כ לומר לך עבוד אלהים אחרים דמותך גדולת העבד וכו' ונרגש ר"ח בזה וסתם פיו וז"ל אפילו בזמן שהם עמאים שכינה עמאם וא"כ גם לפי דעתך אסור לחלוק כבוד לעבד לפני רבו. ועוד ז"ל בס"ד בזה כונת המין לומר כיון דברי עמיאי אחון א"כ צנקה יוכל היל"ה להוריד אתכם אל עמ הארץ שכן טומאה שהיא כמנין עמא שאין תקוה לעלות משם ולא תועיל לכם כל תשובה שבטולם ולמה תעריטו עממכם דבררים שבקדושה ותהיו קרובים מאלן ומאלן טוב לכם לעשות מה שהלכ חפץ בדרך הרעה. והשיב לו ר"ח א"ל להיות דבר זה שיתגבר היל"ה על איש ישראל לשקצו במדרגה התחתונה של עומאה יען דכתיב השוכן אתם בתוך עומאם, והיינו כל דבר תגבורת שלו תהיה מנח מלוי אלוותים שמו ולכן בשם יצר הניח הקב"ה שמו כבודו כדי שלא יתמלא ויתר ויהיו והיינו יו"ד לדי"י ר"ש הסוף הוא שם שדי כדי שלא יוכל להתמלא ופסק כח תגבורת שלו וזהו שכן בתוך עומאם הוא היל"ה שבו עומאם ולכן אין אנו חוששים פן יתגבר היל"ה מאה. או יובן בס"ד כונת המין לומר אע"פ דאנשי כנה"ג ביטלו ית"ה דע"ו עכ"ל עדיין אתם עובדים ע"ז מנח עונות שאדם דש בעקבו כמ"ש כל הכועס כאלו ע"ז וכל המתגאה כאלו ע"ז כי על זה רמז הכתוב באומרו עומאם בשוליה שהוא עונות שאדם דש בעקבו והשיב לו ר"ח השוכן אתם בתוך עומאם וא"כ אם של שכינה מכבה ודוחה ומועציר אש הכעס ואש הגאווה וכו' יתרפא מכאוביו :

פרק ששי

דף ס"ו ואומרים לו עול ולא עול ולא. ז"ל בס"ד הטעם שפולטים דבריהם ע"פ מ"ש בס"ד הטעם דקושר לשון של זהירות חלו בשלע וחלו בין קרניו כי האשה נבראת מן העלם, ולכן קולה דק והאיש מן האדמה לכן קולו עב, וכמ"ש רז"ל בגמרא והכפרה תהיה ביה"כ לזכרים ולנקבות ולכן קושר חלו בשלע רמז לזכרים שנבראו מן האדמה וחלו בין קרניו שהם עלם רמז לנקבות שנבראו מעלם וכשילבין זה וזה אז ידעו שגשמה הכפרה לזכרים ולנקבות. לכן כופלים הדברים עול ולא מן הזכרים עול ולא מן הנקבות או חד כנגד עונות שבין אדם למקום אחד כנגד עונות שבין אדם לחבירו או כנגד המזיון והפשעים או כנגד כהנים וכנגד שאר ישראל דקי"ל כרבי יהודה דס"ל גם כהנים מתכפרים בשעיר המשתלח :

ש"ס א"ל אין חכמה לאשה אלא בפלך. י"ל למה דחה אותה בדברים אלו. ומה שייכות יש לשאלתה בדבר זה של פלך. וז"ל בס"ד כי אותה אשה אע"פ שהיא חכמה טעמה בשאלה זו טעות גדולה כי עשתה יסוד בטעות ובנתה עליו שאלתה היא הניחה בזמנה שמעשה העגל

העגל שזין ולכך שאלה למה אין מיתתם שיה. ובאמת יסוד זה כוזב דאין מעשה העגל שזין שיש בעדים והתראה ויש עדים בלא התראה ויש לא עדים ולא התראה וגם בגוף המעשה יש שינויים אחרים יש זבח וקוטר יש גפף וגשק בלבד ויש שמח בלבו בלבד וכדאמר בגמרא. והנה ידוע שהחטא נדמה לחוט כמ"ש היו מושבי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה לחטא, וכתיב חסד לאברהם ז"ל נהר ל"ח וז"ל דע כי החטא נמשל לחבל של שני חוטין והעון נמשל לחבל של שמונה חוטין והפשע נמשל לחבל של עשרים חוטין בסוד ר"ת בושם חרפה כלומה וכו' ע"ש. ועוד מלינו בסוכה דף ג"ב דאמרו ית"ה דומה לחוט של בכיה ע"ש. והנה זאת האשה דחשבה כל מעשה העגל שזין נמלא טוהה בדעתה כל החוטין של החוטין והיל"ה שנהם ביחד ובאמת אינו כן אלא זה חוטו עב זה חוטו וזה חוטו וזה חוטו ביחד לעשות שוים דאך ישו בטייה ורב המרחק בין זה לזה כדי שתבא לשאל למה אין מיתתם שיה, לכן א"ל אין חכמה לאשה אלא בפלך שטוהין בו חוטיו לומר או פשתן שידענת להשוות שם אכל בחוטין של עונות ופשעים אין לה חכמה שאין יודעת לעשות להם שיטור בדעתה ואינה מבחנת בין גם לדק והואיל וידע שהיא חכמה השיב לה ברמז :

ש"ס חכמה בני רב. פפא לרבינא האומר לאביו ולאמו לא רחיתיו. הקשה מהרש"א ז"ל תיקו להו לדידהו קראי אהדי דהא כתיב כל בני לוי יע"ש. וז"ל בס"ד דידוע דכתיב כל יש פלוגתא ח"א כל ממש, וח"א רוב ככל, ולכן על קראי ליכא קושיא ד"ל הוא ר"ל רוב, אבל לרבינא דמפרש כל ממש קשיא ליה. ועוד הקשה מהרש"א ז"ל אמאי לא הקשה לו מפרשת כי תשא עלמה, דכתיב הרגו איש את אחיו, וכן מפסוק מלאו ידיכם היום לה' כי איש בצטו ובאחיו ע"ש. וז"ל בס"ד דהרגו איש את אחיו י"ל אחי למשרי קרובים, ואע"פ שלא היו ע"ז בשבט לוי כלל, לימד זה כחן להיות בנין אב לכל העניינים כאלה, דבמקום קרוש השם וקבלתו שרי גם בקרובים. אי נמי י"ל לאו אחיו ממש ואלא ר"ל אע"פ שהוא אהוב לו כאלה, וכן פסוק איש בצטו ובאחיו ג"כ יש לפרש בהכי, אך פסוק לאביו ולאמו לא רחיתיו וזהו אחיו לא ידע וזהו בנין לא הכיר ליכא לפרושי בהכי, חדא כי זכר פרטים הרבה שהם אב ואם ואבן, ודומק לפרש דכולהו קייט על זד הדמיון. ועוד דהאר"ך לחלקם לכמה צבות לא רחיתיו לא ידע לא הכיר ולא כללם יחד בחד צבא, ולכן מוכרח לפרש אב ואם ואבן וממש :

ש"ס שאלו את ר"א פלוגי מהו לעוה"ב. מקשים והלא משנה ערוכה בצרף חלק דחשיב שלשה מלכים דוקא ועוד דאמר שם שרני למנותו ולא יכלו דתחלה צאה דיוקנו של אביו ואח"כ צאה אש מן השמים ולחכה בספסליהם, ואח"כ יראה בת קול מן השמים ואז הורו והסכימו שלא למנותו, ואיחא שם בדרך ק"ד דהם היו אנשי כנה"ג, וא"כ קשה בין לשאלין בין לר"א אמאי לא השיב להם ד"ד נפתח בגדולים אנשי כנה"ג ויאל לאורה. וז"ל בס"ד דמעולם לא עלה על דעת השואלן להסתפק אם יש לו חלק או לאו, והראיה לא שאלו פלוגי יש לו חלק לעוה"ב אלא שאלו כך מהו לעולם הבא. וכונת השאלה הוא כי ידוע יש לדיק שנקרא בן עוה"ב ויש נקרא מוזמן לחיי עוה"ב, וזה גדול מן בן עוה"ב שזה מעלה מ"ן במקום גבוה ביותר, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגלים והבאתי דבריו בשה"ק אדרת אליהו פ' כי תבא יע"ש. ולכן שאלו מהו לעוה"ב ר"ל מאיזה מדרגה הוא אם מאותם שהם בני עוה"ב, או אם מאותם שמוזנים לחיי עוה"ב, והשיב להם לא שאלתו אלא על פלוגי, והלא שאלה זו שייכה על כל לדיק ודדיק. ובאמת הוא ידע ששאלמה

(בט)

הע"ה הוא מן מדרגה העליונה של מוזמן לחיי עוה"ב אך לא רצה להגיד דבר שלא שמע מפי רבו : **ועוד** שאלו מהו להליל כשבה מיד הארי. הנה הכשבה היא בת שבע שהנביא קראה בשלם בשם כשבה והארי הוא דוד הע"ה, ושאלתם היתה אם יש טענה להליל את בת שבע מענין טענה עמה הארי לומר דהיא אנוסה מנח חומת מלכות דחשיב ארי רביע עליה. והשיב ברמז דממקרא אין כחן עון ואמר לא שאלתו אלא על הכשבה היתה לכם לשאל על הארי עלמו אם יש בידו עון א"ל בדבר זה, ואז ממילא הייתם יודעים שאין עון אלא הכשבה, כי באמת דוד הע"ה לא היה בידו חטא א"ל דמגורסת היתה וראויה אליו והיתה טהורה שטבלה, וגם הבחנה שלשה חדשים הוא וא"כ אין כחן עון כלל. ומה שחשב לו עון בשביל שאלה פנה שהנביא בסתר ולא בגלוי דנראה לעיני הרואין כאלו היא א"ל ולקחה בהסתר והיה בזה חלול השם ועיון זה שייך אלו דוקא אבל לגבי בת שבע עממה ליתיה כלל :

ועוד שאלו מהו להליל הרועה מיד הארי. פירוש הרועה שהוא אוריה שהיה רועה חמלה את הכשבה שנהרג בשביל דחשב לו שמרד במלכות באומרו ואדוני יואב מהו שגילי אותו מעון זה שחפס עליו הארי שהרגו בעבור זה, והיינו לומר דס"ל חולקין כבוד לעבד במקום הרב ולא חטא באומרו ואדוני יואב. והשיב להם לא שאלתו אלא על הרועה הוא אוריה, דהיה לכם לשאל מעיקרא על הארי עלמו אם חטא בדבר זה שהרג את אוריה לחטבו מורד, ואחר שהיה מתברר אללכם שאין עליו חטא ובדין הרגו אז לא היה נשאר מקום לשאל שאלה שלכם. גם רמז להם יפה כונתם לקראו בשם רועה אע"פ שהיה חכם גדול, בהאי מלתא עשה עלמו רועה שלא השביל בדבריו לומר אדוני יואב לפני דוד הע"ה. ושור"ר בפ"ע שפירש בשתי חלוקות אלו קרוב למה שפרשתי בס"ד. ועוד שאלו מוזמן מהו לירש והשיב להם מהו ליבם, פירוש היה לכם לשאל אם יוכל ליבם ואם תשמעו שיוכל ליבם תדעו שירש, דהא בזה תליא. ובאמת הוא לא יוכל ליבם וגם חלילה לא יוכל לעשות דכל שאינו עולה ליבם אינו עולה לחלילה, ותשאר זקוקה עד שימות ותגשא. ועוד שאלו מהו לסוד את ביתו אם ימנע מן הסוד בשביל לרת החרבן והשיב היה לכם לשאל מהו לסוד את קברו כי מדין הקבר תבינו דמותו לסוד את ביתו דהא נותנין סוד על הקבר ג"כ, וש"מ דאין צסיד שמחה וכן בביתו מותר ורק לירי וכיור יש בו שמחה :

דף ס"ז היו קושרין לשון של זהירות על פתחו של אולם. ז"ל בס"ד הטעם דמדקדקין לקשור צפתח האולם כי התיקון שנעשה יום זה הוא שהאדום יהיה לבן והיינו נוסף מספר אל שהוא חסד על מספר אדום ויהיה מספר לבן. וזוה פרשתי מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום, פירוש הגבור הוא השקן מה תתהלל ברעה הם עבירות שעושין ישראל שהם אדומים כשנים, והלא יש לנו חסד אל כל היום שילבינס שנוסף על אדום מספר א"ל ויהיה לבן דכתיב כשגל ילבינו, וע"י חוספת זה של מספר שם א"ל אז יסתלקו אותיות כ"ו מן חרון ויהיה במקומם אותיות מ"ו שהם מספר מלוי שם ע"כ שהוא חסד וכאשר היתה אותיות מ"ו אז יהיה לירוף רחום, ויתבטל חרון אף מן העולם. נמלא מקוין יום זה למספר א"ל ולמספר מ"ו ושניהם נרמזו בצולם שהוא א"ל מ"ו לכן קושרין אותו בפתחו של אולם דוקא :

ש"ס לא הלבין היו עלבין ומתביישין. קשה אה"ן יתביישו כדי שיהיה להם כפרה, ועוד ממי מתביישין והלא יד כולם שיה בזה. וז"ל דקאי על הכהנים בעלי העבודה היו מתביישין מישראל שהיו אומרים אם היו הגונים אז גם בעבודה

היה זה חסד

בעבודה של כל ימות השנה היה מתכפר לשראל וממילא היה הלשון מלבין יום זה :

שם שמכפר על עון עזא ועזאל. פירוש מספר גס על עון עריות שחטאו בו עזא ועזאל שהוא קשה לפני הקב"ה יותר כמ"ש אלהיהם שונא זימה. ומלבד טעם הברייתא, נ"ל בס"ד טעם לעזאול חלק התיבה לשתים וקרי בה עז אול, פירוש השטן שהוא עז אול ליה האי יומא מנח השעיר דאינו מקטרג על ישראל אך מקסים והלא אמרין בגמרא דבגדי כהונה מכפרים, ובכלל המכנסים מכפרים על ג"ע. ונ"ל בס"ד מכנסים מכפרים על ג"ע דפרהסייא, והשעיר יכפר ג"ע דלינעא. ועיין בזבחים דף פ"ח שחירלו בגמרא בזה, ל"ק הא בלנעא הא בפרהסייא, ע"ש. אי נמי בגדי כהונה מכפרין להפטר מן המיתה, והשעיר מולי מן היסורין ג"כ :

שם התקינו שיהיו קושרין אותו חליו בסלע וחליו בין קרניו. נ"ל בס"ד טעם שקושר בסלע שהוא הדומם לרמוז שבה השעיר יהיה בירור גס מן הדומם כמ"ש התעשרי מעפר קומי. וקושר בין קרניו רמוז לביור שיתברר מן ראש הקליפה שללשם ששם עיקר משכן ילוני קדושה וכמ"ש ע"ר הרב מור אבי זל"ה בספרו מדרש אליהו בפסוק ובמה יתראה זה אל חליו הוא הקב"ה הלא בראשי האנשים ההם ודפח"ח :

דף ס"ח ע"ג דירכאות היו עושין. פי' רבינו עובדיה ז"ל אבנים גדולות זעג"ו ע"ש והוא מה שקורין בלשון ערבי תאביו"א. אך רש"י ז"ל פירש דירכאות על אותם בני אדם שמעמידין עם וזה נקרא בלשון ערבי פלווא"ן ולפ"ד לך נקראין דירכאות על שם שהם עומדין על הדרך :

פרק שביעי

דף ס"ט לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה. פירוש בגדי כהונה כשהיה לובשם כה"ג

בבהמ"ק היה שורה עליהם זו של אורה שכל אדם הרואה אותם מרגיש במראה עיניו בהארה זו ובדאי הארה זו לא תהיה עליהם אלא רק בבהמ"ק. אך עתה ראה שמעון הלדיק השעה לריכה לך בלאתו בזה עליהם גם כשהוא לובשם חוץ למקדש לך בלאתו בזה המשיך אותה ההארה ע"י כוונת ידועות לו, ולז"א לבש בגדי כהונה הם בגדים העיקרים ונתעטף בבגדי כהונה קאי על אותו זו ההארה שלהם שהושך על הצנדים. ומ"ש ואבוקות של אור בידם, נ"ל בס"ד שפסוק בידם אבוקות של אור וכר לזכות התורה שיש להם כמ"ש נר מלוא ותורה אור שתנין עליהם. ועוד נ"ל בס"ד שפסוק אבוקות של אור בידם עשו בזה כונה על שם קדוש הנקרא אדיר"ר רוי"ן שזולא מפסוק וימנך ה' נאדרי בכת וכנ"ו בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער רוב"ק ביחוד ל"א יע"ש. ושם זה יש בו אותיות אדיר"ר ואותיות י"ד ואותיות נ"ר ולכן תפסו אבוקות אדיר"ר ביד"ם שיש כאן אור ויד ונר שכיונו בזה על שם אדיר"ר רוי"ן הנ"ל לשמירתם. ומה שהיו מהלכין בלילה כולה נראה כיונו לילך רק בחני השני שנקרא לילה השמים נעשה כך לסימן טוב שבזריחת פגשו זה בזה ומן השמים נעשה עת ראו וכיון שזריחת החמה יהיה גם הישועה ע"ד וזרחה לכס יראי שמי שמש לדקה ומרפא בכנפיה :

שם א"ל מי הם הללו. נ"ל ודאי שידע שהכתיים הם היו המלשינים אך ראה לידע אם גס שריו ועבדיו ידם במעל הזה להיות בקשר המלשינות עם הכותיים כדי למסור גם אותם בידם והשיבו רק הכותיים הללו המלשינים.

ומ"ש נקבום בעקבותיהם נ"ל בס"ד הטעם שעשו כן כי הם עשו מעשה נחש ושליטת האדם בנחש הוא בראש הנחש דכתיב הוא יושך ראש לכן נקבום בעקבותיהם ותלו העקבים בזנבות הסוסים גמולא הראש שלהם הוא אשר מתלבלל ומתרויך בקרקע על האבנים, והואיל דסמ"א יניקתה מן הזנב לכן תלואם בזנבות הסוסים. והא דזרעוהו כרשינין לבזותם דנתשבין לבהמות. ועוד רמוז בזה דאיובי ישראל כוחם מן שתי שיני"ן דנחש ושטן ועל אלו כתיב שיני"ן רשעים שברת, וידוע כר לשון קולר כמ"ש הערוך בערך כר דקלר רוח תרגומו מאן דכריה רוחיה ע"ש, ולכן זרעוהו כרשינין דרמוזו בכרשינין הוא כ"ר שיני"ן ר"ל קלרה ידם מן תגבורת השיני"ן שהיה להם מנחש ושטן ולכן נאמר בדרך ה' שלא נתגנו טרף לשיניהם : **שם** מאי הגדול. הקשה רי"ף מאי קא בעי הלא הגדול הוא אחד משבחי יתברך ולמה לא שאל על מ"ש מרע"ה בתורה הלא הגדול הגבור והנורא, ע"ש. ונ"ל בס"ד דידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בספר מבוא שערים דשם אל הוא בחדר דכתיב חסד אל כל היום, אך יש שם אל ביזירה ועשייה שהוא אל גבור כמ"ש ויקרא שמו פלא ויען אל גבור וכנ"ו שם בס"ג פרק י"ז יע"ש. וחנא עבדא אמרין לך הגבורה נקרא שמאל שהוא אותיות ש"ס אל"ל ר"ל גם בגבורה יש שם אל, וידוע שהחסד הטובה ששם גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וכו', ולכן כיון שיש אל בחדר הנקרא גדול ויש אל בגבורה לך פירש מרע"ה בתורה ואמר הלא הגדול אך כאן קאמר ה' האלקים הגדול דקאי הגדול על שם הו"יה שהוא שם הרחמים שאין בו בחינה של דין כמו שיש בשם אל כדי שילטך לפרש לומר הגדול ולכן שאל מאי הגדול והשיב שגדלו בשם המפורש פירוש עיקר שם המפורש הוא בכח הנקודות שקוראו ומכוין בנקודות המיוחדים לו, וידוע שהנקודות הם מגדלים את האותיות לך אמר שגדלו בשם המפורש. ועוד נ"ל שגדלו בשם המפורש שגדלו בשם המפורש. ועוד נ"ל ומאריך הרבה בקריאתו כדי שלא ירגישו השומעין הגייתו אך היא. ומה שענו אמן אמן ב"פ לעורר בזה זכות יעקב אע"ה שעולה ב"פ אמן, גם מכונים א' בשילוב דברכות וא' בשילוב דקדישים :

שם מאי אמור א"ר ואיתומא ר"י בי"א בי"א נ"ל בס"ד רמוז בלשון זה של נעקתם זכות עיני אחד שיהיה לעזרתם והוא זכות בירור י"א סימני הקטורת שהוא שתי פעמים ביום וזוהי אחת בשחרית ופעם אחת בין הערבים ובכל אחת מובס יש שתי בחינות בירור י"א אחד בסוד תפארת וכנגד זה אנתו אומרים פסוקים של קח לך סמים וכו' ואחד בסוד המלכות וכנגד זה אנתו אומרים ברייתא של הנרי והלפורן שהיא תורה בלשון נעקתם על שם קדוש שהוא יא"י הרמוז בר"ה יקום אלקים יפוא אויביו מפניו והוא ראש השמות ובו ברא הק"ב"ה את עולמו, וכמ"ש בספר הליקוטים בזהלים וזהו בי י"א בי י"א. ומ"ש היינו דאחרביה לבי מקדשא וכו' זכרו ד' דברים כנגד מה שהשתיים חסד בצריחת האדם אותיות שם אדני". ומ"ש נפל פתקא מרקיעא דכתיב בה אמת, נ"ל רמוז להם כמו שעשיתי חסד בצריחת האדם להשליך כת של אמת ארלה שערערה על צריחת האדם כדי שירבו המזכין שהם חסד ולדק וישאר כת שלום לבדו, כן אעשה חסד עמוכם לעשות רנוכם. או רמוז להם בחינת אמת על שם אהיה יען כי מספר אהיה פעמים אהיה עולה מספר אמת. וכתב הגאון חיד"א ז"ל מלאתי כתוב בגני המקובלים אם יתפלל אדם לשם אהיה אשר אהיה ורק שיהיה טהור תקובל תפלתו ותמלא שאלתו ולכן

ולכן רמוז להם מן השמים בחינת אמת שהוא אהיה פעמים אהיה שתקובל תפלתם ויעשה בקשה. או יובן רמוז להם שזריכין לעשות תקון לפגם של עון ע"ז שהוא לכופר בכל כ"ב אותיות התורה אשר ראשם ואמנעם וסופם אמת, וכן עשו ישבו בחגיגת ג' ימים וג' לילות כנגד ג' אותיות הנ"ל לתקן פגם עון ע"ז שהיה לראשונים גם לתקן חטא ועון ופגם, גם לתקן פגם מחשבה ודיבור ומעשה, גם למו ע"ב שעות כנגד שם הו"יה במלוי יוד"י ואחר שעשו התיקון הראו להם מן השמים דבר אחד שנראה לעיניהם שילא נילוף אש מבית ק"ק שהוא כנגד הל"ב כמ"ש ביר' וא"ל נביא היינו יזרח דע"ז ר"ל כמו כמות נילוף זה הקטן כן הוא כמות הילר ועכ"ל אין אדם יכול לו. ובהדי דתפסו ליה הוא לשון מליצה ר"ל שתפסו כמות שלהם כח החיות שלו למתקן וגשמע שיעור קטן מידם כפי שיעור שער א' משערות הראש ר"ל חלק קטן שלא נהבטל בידם. ומ"ש רמא קלא ואזל קליה ת' פרסי לא היה כן ממש אלא כך בא קול למשמע אזנם שהשמיעו אותם מן השמים קול גדול שיעור מהלך ת' פרסי להורות להם שהוא הגורם חרבן א"י שהיה ת' פרסה. ואמרי דילמא מרחמי ליה לזה חלק הקטן באומרו שהוא עושה שליחות המקום כמשל בן המלך והשפחה שאמרנו בזה"ה קו"ב זה הגשאר יקטרג אח"כ ויתגבר וא"ל הגביה שריוהו גדולא דאברא פירוש שיעשו כוונת להוריד זה החלק הגשאר לטובא דההוא רבא שלא יוכל להתגבר עוד וחספיה לפומה באבר וכו' פירוש הארת שם אלוה אשר במילואו עולה מספר אבר והוא המגנין על הגשמה בסוד ויסק אלוה בעדו. ושאר המאמר מובן מאיליו כי יש בו דברים שהם דברי מליצה ואינם כפשוטן :

שם שהחזירו את העטרה ליושנה. מקשים הו"ל לקראם כנסת הגבורה או הנוראה כי החדש שעשו הוא בתוארים של הגבור והנורא. ונ"ל בס"ד דאם יקראום הגבורה אין זה חדש לגבי ירמיה ואם יקראום הנוראה אין זה חידוש לגבי נביא, אך קראום הגדולה דהם עשו חידוש בתואר הגדול דמרע"ה אמר אחר תואר הגדול שני תוארים גמולא תואר הגדול נאמר למעלה משני תוארים ואחא ירמיה וחסר תואר אחד הרי נתמעט ח"ו כבוד הגדול שעתה אינו נזכר אלא למעלה מתואר אחד, וכן נ"ל דישל חסר ג"כ תואר אחד והנ"ל רק תואר אחד אחר הגדול ג"כ נתמעט תואר הגדול וכאשר באו אנשי כ"הג והזכירו שני תוארים אחר תואר הגדול הרי החזירו תואר הגדול למעלתו ולכן על זה החידוש קראום אנשי כנסת הגדולה :

ומה החזירו העטרה ליושנה ולא אמר החזירו הגדולה. נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו ז"ל בשער הכוונות בענין שלשה ההין הגזכרים בשלשה תוארים אלו שהם הגדול הגבור והנוראה הגה שלשה תוארים אלו עלמין הם חג"ת של בחינת וכו' דשם הו"ה והשלשה ההין הנוספין עליהם הם סוד הבינה שהיא ה"א ראשונה שבשם הו"ה שזרדת בחדר הנקרא גדול ונעשה הגדול וזרדת בגבורה ונעשה הגבור וזרדת בתפארת הנקרא נורא ונעשה הנורא, נמלא אלו השלשה ההין הם עטרה שלש תוארים שהם גדול גבור נורא שהם חג"ת דבחינת אות וכו' דשם הו"ה. ואמרתו בס"ד דאלו השלשה ההין כרמוזים בשם האחד וארבעים משמות ע"ב שהוא הה"ה ולכן הוא שם מ"א כי הבינה נקראת אס בסוד אס לבינה תקרא, ולכן ירמיה שלא אמר הנורא חיסר חלק מן העטרה ג"כ שהיא אות ה' וכן נ"ל שלא אמר הגבור חיסר גם את העטרה ואתו אנשי כ"הג ואמרו הגדול הגבור והנורא החזירו גם העטרה שהיא שלשה

ההין ליושנה : **דף ע"א** מחיה חיים עשיו שליחותו. נ"ל בס"ד מ"ש

בזה הלשון דידוע רשעים בחייהם קרויים מחיה אך ע"י שליחות זו של שלוח השעיר למדבר נמחלים עונותיהם ומלאו כל ישראל קרויים חיים, וגמולא שהיום הזה הקב"ה מחיה בני אדם שנקראים חיים שלא נשאר בישראל רשעים שקרויים מחיה. ומה שאומרים רבנן מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים בשלימות מ"ע ומתוקנים בשלימות מלות ל"ח, או טובים בתורה שנקראת טוב ומתוקנים במלות. או ארוכים כמשמעו בכמות וטובים באשר עוה"י עושר וכבוד וזנים וצריחות, ומתוקנים באשר עוה"ב תורה ומלות ומע"ט. ונ"ל בס"ד בזה הפסוק למען שמי אהריך אפי ותהלתו אחטם לך והיינו אחט"ס ר"ת חיים ארוכים טובים מתוקנים. גם אומרם מחיה חיים חי ים הם יסוד ומלכות :

שם אההלך לפני ה' בחרלות החיים א"ר יהודה זה מקום שווקים. קשה מה שיימנה לומר על מקום שווקים אההלך לפני ה'. ונ"ל בס"ד כי אההלך לפני ה' ודאי קאי על בתי מדרשות, וכמ"ש גבי דואג נעלר לפני ה' שהיה מחובשי בהמ"ד, אך אס האדם לריך לתקן בידו מחלבו ומלבושו, מוכרח לאבד כמה שעות ביום בשביל תיקונם והכנתם, אבל בעיר שיש שווקים שהכל מוכן ומתוקן דאפילו תשליים מוכרים בהם באופן שאין אדם לריך לתקן בידו כלום אלא קונה ואוכל תיכף קונה ולובש תיכף אז ע"כ יוכל להיות נעלר לפני ה' בבהמ"ד בתמידות, ונ"ש אההלך לפני ה' בבהמ"ד בתמידות הוא רק בחרלות החיים, ר"ל במקום שיש שווקים שהכל מוכן ומזומן ואין לורך לאבד הזמן. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש הרמב"ם ז"ל בכל דרכך דעהו זה כלל גדול בתורה שהאדם גם בעסק הגשמיים יכוין בעבור עבודתו יתברך, ולז"א אההלך לפני ה' כלומר בכל עת אני רואה עיני לפני ה' וגם בחיותו עומד בחרלות החיים זה מקום שווקים לקנות דברים הגופניים, כי אני מכוין לעבודתו יתברך. או יובן הכונה ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל כשאלם מהלך לריך לבוין שתי רגליו הם כנגד נלח והוד שהם תרין שוקין ודוק. או יובן רמוז על אחיזתו שהוא במלכות אההלך לפני ה' בחינת פנים בחרלות החיים, ודרש ר"י ארלות החיים על מקום שווקים הם נלח והוד שהם תרין שוקין ושוקים לשון שוק וירך ששם מקום היסוד והי"ה :

שם שמתהפכין לו מרעה לטובה. נ"ל בס"ד דררש ושנות לשון שינוי שמשתיים הימים לטובה ולחיים, והיינו כי התורה נמשלה לתבואה, וכמ"ש רז"ל ע"פ ומי בהמון לו תבואה והמכרם בעסק התורה שיעשה ממנה גרן וגם יהיה נגר בפלפול התורה או יחסר מספר גרן מספר רעה וישאר מספר טובה, ולז"א שמתהפכין לו מרעה לטובה :

שם אליכס אישים אקרא אלו ת"ת. פירש רש"י ז"ל אישים לשון אשה מולא כתיב אנשים, וקשה למה אישים משמעותה על אשה עפי מאי, אדרבא באישים יש אותיות איש ולא יש אותיות אשה. ונ"ל בס"ד כי אישים משמעותה לזה ולזה, שהוא שם דבר דהיינו אישות, וקשור ליה לבעל המאמר אס הוא מודבר עם אנשים יאמר אליכס אנשים אקרא ואס מודבר עם הנשים יאמר אליכס נשים אקרא, ולמה נקט אישים שהוא מלתא דמשתמעא לתרי אנפי, ולכן מפרש דקאי על ת"ת דאית בהו ה"א וה"א שדומין לנשים ועושין גבורה כאנשים. ומ"ש שיושבין ודומין, תיבת שיושבין נראה לשון יתר. ונ"ל בס"ד הכונה כמו האשה שהיא עזורה בבית שיושבת בביתה ולא תלך חולה, דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה כן הם יושבין בבהמ"ד ועלזרים שם, ובהם הם דומין לנשים

לגשים, אך באמת עושין גבורה כאגשים שודשין בכל עניני העולם ופקחים בכל דבר, כי הם הגוהנים עלה נכונה לאגשים אפילו בעניני המלחמה. או יובן יושבין בזה"מ"ד ואינם עוסקים במו"מ ומלאכה, וזוה דומין לגשים קייסין ומותפרנסים מן בעליהם, כן הם מתפרנסים בזה שמחזיקין בידם העשירים, אך באמת הם עדיפי מנשים יען דהאשה נשפעת מצעלה ואינה משפעת לו, אך אלו אע"פ ששפעים מן העשירים עושים גבורה כאגשים שהם משפיעים לעשירים שבזכותם עושים מו"מ ומללימים זו :

שם ילך וישא בת ת"ח. ג"ל בס"ד נקיט ילך לומר אם אינה מלויה בעירו ילך אפילו לעיר אחרת כדי לישא בת ת"ח :

שם יתון בני עממין לשלם. ג"ל בס"ד הוא חשב שזוה יתכבדו יותר לומר שהם בני גרים, ועכ"ז זכו לכל הכבוד הזה נשיאות ואב"ד שלא נמלא בשראל אדם ראוי לכך כמותם, אמנם הם הקפידו כי לעיני השומעין נראין דבריו בזיון ואונאת דברים, ועוד רגלים לחשב שלא נתן שלום לנכח, ועוד רגלים שאמר השלום בלשון תרגום ולא אמרו בלשון הקודש כי לשון הקודש הוא בתפארת שם אחיות ישראל והתרגום במלכות שם אחיות הגרים. והם השיבו לו דעבדי עובדא דההין שהיה רודף שלום וכן עשיתו אחרת אשר מאליתו ומעלמיתו באתו לבדך לישול רשות מורך ואם המון העם פירשו מורך מה בדידנו לעשות הנה אחרנו דרפנו השלום לפייסך בנטילת רשות :

דף ע"ב אר"י שלשה זרים הם. ג"ל בס"ד הם כנגד אור החמד שיתחלק לשלשה חלקים שהם שני שלישים למלכות אשר לפעמים מתעלמין ועליהם הבטיח הקב"ה לכנסת ישראל ושמתי כדכד שמשותף דכל שלים הוא מספר כ"ד ושליש העליון הוא קיים תמיד בצחינת התפארת, ולכן אלו השלשה זרים אחד מהם שהוא של תורה קיים תמיד והשניים מתעלמין בזמן הגלות. והנה שני כתרים של כהונה ומלכות תרווייהו לרובי לבתר תורה כי כה"ג לריך להיות חכם גדול וכן המלך לריך שהיה גדול בחכמה שיוכל לשפוט בלדק וכמ"ש שלמה הע"ה לפני הקב"ה בתפלתו ונתת לעבדך לב וכו', וזוה יובן טובים השנים הם כתר כהונה וכתר מלכות כשהם מן האחד ר"ל שלמים מן האחד שהוא כתר תורה שיצטרף עמהם. וזוה יובן ובגפן שלשה שריגים בגפן אלו ישראל שלשה כתרים והיא כפורחת רמז לכתר כהונה שנתברר ביד אהרן הע"ה ע"י פרח מטבו אשר פרח עלתה נלה כתר מלכות ב"ד דכתיב ביה וילא חוטר מנוע ישי וגר משרשו יפרה הבשילו אשכוליהם ענבים כתר תורה שהענבים יש בהם אכילה ושתיה יין וכן התורה נמשלה לאכילה ולשתיה דכתיב לבו לחמו בלחמו ושתו ביינ מסכתו ור"ת שלשה אלה תשם תורה שלחן מנחה. וזוה יובן בס"ד רמז הכתוב אשר שם שמו"ה בארץ וס"ת שלם אלה חנ"ה רמז הגשים הגוהרים בחלה גדה הדלקה ר"ת חנ"ה יזכו להוליד בנים ראויים לשלש כתרים אלו שם"ת שלהם חנה :

שם ר"י רמז כתיב זר וקריגין זר וכו'. נמלא הפרס בין זר לזרה הוא חמשה, וזוה יובן בס"ד ולדיקים ישמחו ועללו לפני אלקים ויששו בשמחה אלויות בחמשה כי אללם היא זר ולא זרה. וזוה יובן מנכף הארץ זמירות שמענו זבי לדיק ר"ל חשיבות לדיק ואומר רזי לי רזי לך חשיבות זר כלומר זר ולא זרה, וכפל הדברים כנגד תורה שבכתב ושבע"פ ולכן ביקש דוד הע"ה עשה עמי אות לעובד שהיה את יוד' דהיינו זר ולא זרה באות הא' :

שם כל תלמוד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמוד חכם. ג"ל בס"ד שנקרא תלמוד חכם על שם תורה לשמה

שהיא חמדה מלך מלכי המלכים הקב"ה, לכן אלויות תלמוד חכם המה אלויות חמדה מלך, ולכן מו שאין תוכו כבדו שאינו לומר תורה לשמה שהיא חמדה מלך או אין ראוי שיקרא בשם תלמוד חכם. ואב"י אמר אף נקרא תועבה ג"ל בס"ד דאמרו בגמרא דרש בר קפרא מאי תועבה תועה אהה בה ולכן אם אינו לומר לשמה מוכרח שיוכפל בלימודו לכך נקרא תועבה שהיא תועה אהה בה שלא תשיג האמת. וג"ל בס"ד לכן התורה נקראת מים כי אלויות מים במילואם כזה מ"ס י"ד מ"ס תוכס שהוא מילואם הוא כפרס דהחשבון שוה. וג"ל בס"ד עוד לכך הת"ח נקרא בשם המון כמ"ש רז"ל בגמרא דמכות דף י"ד ואוהב בהמון לו תבואה שדרשו מי שאוהב הת"ח שנקרא המון וכו' והטעם כי אלויות המון תוכס שהוא מילואם הוא כפרס וזו היא מידה הראויה לת"ח והוא"ו שבתוך המון אינו יולא במצטא והחולס ישמש במקומו. וזוה פרשתי בס"ד כרם היה לשלמה מלך שהשלום שלו בצעל המון הוא ת"ח שיש בו מקרא משנה תלמוד אגדות וקבלה שכולם מולאים פירות :

שם חבל על דלית ליה דרתא. ג"ל בס"ד הטעם דנקיט לשון חבל דכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ופרשנו בס"ד חבל על התורה שבע"פ שיש בה ח' דרגין ותורה שבכתב שראשונה ב' וסופה למ"ד הרי אלויות חבל רמוזים לתורה, וראוי לה שם זה של חבל שהוא כמו חבל שמשלשן בו דבר ומאכל ומשקה ותפלים כן בתורה ישלשל השפע מלמעלה וכמו החבל שאוגדן וקושרין בו הגפרדים כן בתורה יהיה קישור העולמות והספירות והנרנח"ו ואם אין לאדם יראה שמים יתפך לו חבל בסגול לחבל בקמץ על אשר קימץ ולא סיגל תורה ביראת"ו שמים, ולכן י"א מ ר עליו לשון חבל ולפ"ד רבי ינאי התורה נקראת שער ליראה ולכן התחילה התורה בראשית ברא אלקים שהוא ר"ת בב"א שהוא תרגום של שער ואם חסר יראה נקרא כסיל וכמ"ש רשב"ן בשם ר"י ע"פ למה זה מחיר ביד כסיל וכו' והיינו כי נשמת האדם קרויה גר אלקים דכתיב גר אלקים נשמת אדם ואם אין יראה יתחלק מספר יראה שהוא רי"ז מן מספר גר אלקים וישאר אלל האדם מספר ק"ך שהוא גי' כסיל :

שם לא תירחו תרתי גיהנם. ג"ל בס"ד גיהנם גי' ק"ח וב"פ ק"ח עולה יראה לרמזו אם חסר יראה יקח תרתי גיהנם שהוא מספר יראה. או יובן בס"ד יש גיהנם של שלג לאותם המצטלים מלות עשה שזה יהיה מכה קרירות לבס שמקרה אותו היז"ה, ויש גיהנם של אש לאותם העוצרים על לא תעשה שזה יהיה מכה חמום שמחמם היז"ה את לבם לעשות העבירה, ולכן א"ל תקיימו העשין והלאוין שאתם לומדים אותם כדי שלא תרתו תרתי גיהנם של עשין ולאוין :

שם זכה נעשית לו סס חיים וכו'. ג"ל בס"ד התורה נקראת טוב ויש בה ד' חלקים פרד"ס שהם ד"פ טוב עולה מספר חיים לכך זכה נעשית לו סס חיים ואם לא זכה שהוא לומר תורה ומרשיע בלשונו כדוהג ואחיותפל נעשית לו סס מיתה כי נמלא מערב עם התורה שהיא חיים חלק סערא דמסאבא שעולה ש"ח נמלא אלו מספר מות כי ס"ח וש"ח גי' מות. מ"ס זכה לורפתו לחיים לא זכה לורפתו למוות ג"ל בס"ד התורה נקראת זין, לכן מאירה פני לומדיה דכתיב חכמת אדם תאיר פניו וכן ארז"ל משמת ריב"ז בטל זין החכמה, ותואר אדם שניתן לצעלי תורה שהוא מספר מה עם מספר זין שהיא התורה עולים מספר חיים לז"א זכה לורפתו לחיים שיצטרף זין עם אדם ויהיה מספר חיים, ואם לא זכה לורפתו למוות שהאדם ע"י התורה נקרא קודש דכתיב קודש ישראל לה' ע"י ראשית תבואתו היא התורה. והנה קודש

קודש הוא מספר ת"י ואדם מספר מה והשתא יהיה לירוף מה של אדם עם ת"י של קודש ויהיה לירוף מיתה שהיא אלויות ת"י מ"ה מאחר שלא למד התורה לשמה שהוא לימוד של קודש יתפך לו הירוף לרוע. ובאופן אחר ג"ל בס"ד זכה לורפתו לחיים שאם תחלק אות כ"ף של חכם לשנים יהיה שני יוד"ן ואז אלויות חכם המה אלויות חיים וזה לורפתו לחיים, ואם לא זכה יוסר מספר עשר מן אות מס דחכם ותוסף עשר אלו על מספר כ' של חכם ויהיה מספר למ"ד נמלא אלויות חכם נעשו אלויות חלל שהוא תואר המות ב"מ כמ"ש כי ימלא חלל בארמה וכיוצא בזה :

שם נאמנה היא להעיד בלומדיה. ג"ל בס"ד ידוע דהענין וזכה לאסוקי שמענתא אליבא דהלכתא ולכן נקבע הלכה ככ"ה שהיו עושים נמלא מן התורה שלומד האדם ניכר אם הוא עניו או לאו דאם מכויין אליבא דהלכתא הרי הוא מעידה עליו במידת הענוה. או יובן בס"ד ע"ד מ"ש בצרייתא דאבות ר"מ אומר כל הלומד תורה לשמה וזכה לדברים הרבה וכו' וכתב רבינו מהרמ"ז ז"ל האגשים המראין קומה שאומרים שלומדים תורה לשמה הנה החכם הגדול התנא רמב"ה ע"ה מעיד עליהם שלא כך הוא דא"כ איך כל הצטוות אלו שפרשם התנא ר"מ ללמוד לשמה וזהו נאמנה להעיד על לומדיה אם לומדים לשמה או לאו :

שם נושא אשה אח"כ לומר תורה. ג"ל בס"ד לכך באו אלויות אדם בצדק זה תחלה אות א' שהוא ר"ת אשה ואח"כ דל"ת שהיא התורה שנקראת שער ליראה וכמ"ש רבי ינאי ואח"כ מ"ס סתומה סתומה מכל לדדן ורומזת לטהרה שהיא טהרת המחשבה במוח הסתום מכל לדדן :

שם ע"ז ואם שאל אין מחזירין אלא אחת מקשים כיון דאמר אין מחזירין אלא ראשון ודענו דאין מחזירין אלא אחת. וג"ל בס"ד דהו"א הקפידה היא רק על שני ענינים חלוקים כגון ירידה והסגרה אבל אם שאל בענין אחד של ירידה כמה שאלות משיבין לו כגון אם ישאל אם ירד וכמה חיל ירדו עמו ואם יש עמו מלך פ' ומלך פ' לעזרו ואימתי ירדו ושיבו לו על כל שאלות אלו מפני שכולם הם בענין של ירידה, ולכן הולרך לפרש דאין משיבין אלא תשובה אחת ועוד אין משיבין אלא על ענין ראשון בלבד. ועוד ג"ל בס"ד דהו"א הא דאין מחזירין אלא ראשון זה דוקא בהיבא שהם שתי עניינים הבאים בז"א וכמו הא דסיגרו והירד שהירידה מוכרח להיות קודם ההסגרה וזוה ישיבו על ענין ראשון בלבד שירד, אבל אם הם שתי שאלות בשני ענינים שהם באים ונעשים אחר כגון דאיבא שני מקומות לאוייב שיצמיד שם חילו שם להלחם בישראל על הגבולין שלהם או שיש לו כניסה אחת מולד הים וכניסה אחת מולד היבשה והם אינם יודעים אם האוייב שם חיל בשני המקומות כדי שגם הם ישלחו חיל כאן וכאן או אם הוא הוליא כל חילו במקום אחד דוקא, גם אין יודעין אם שלח חיל חילו כאן וחיל כאן או אם רוב חילו הוא במקום אחד דוקא כדי שגם הם יעשו כנגדו, ושאלות אלו אע"פ שהם שני ענינים אך נשאלין על זמן אחד ושעה אחת דאפשר על זה ישיבו וקמ"ל אפילו בכה"ג לא ישיבו אלא אחת :

שם ואע"פ שגזרת נביא חזרת אורים ותומים אינה חזרת ג"ל בס"ד הטעם אע"ג דתרווייהו מפי הגבורה הם מ"מ בגזרת אורים ותומים לריך להיות מעשה נסים שהיו האלויות בולטות או מלטרפות ואם תהיה גזרתם חזרת נמלא הנם נעשה לצטלה ולא עבדו קב"ה יסא למנן ולפ"ו נמלא גזרת אורים ותומים אינה חזרת. וזוה יובן בס"ד עשה עמי אות לטובה

או"ת ר"ת אורים ותומים שהיה גזרתם לטובה ואז יראו שגאלי ויבשו כי ידעו שגזרת אורים ותומים אינה חזרת. וזוה יובן באורים כבדו ה' שבהם יהיה מעשה נס ואין דבריהם קיימין ולז"א דואג על אחימלך וגם שאל לו באורים כדי שדבריהם יתקיימו ור"ל אע"פ שכבר הגיד לך שמואל הע"ה על קריעת מלכותך עדיין יש תקוה דגזרת נביא חזרת אבל שאל לו מענין המלכה שלך באורים וזוה קבע מסמר שלא ימוט דגזרת אורים ותומים אינה חזרת :

דף ע"ג והא לא כתיב לך. מקשים והלא את טי"ת קדים באלפא ביתא והו"ל להקשות על טי"ת תחלה. וג"ל בס"ד דעל טי"ת לא הוה קשיא ליה מעיקרא מפני שאפשר שתשמש אות מס פתוחה במקומה שהיא דומה לאות טי"ת ורק זו פתיחה מלמעלה וזו פתיחה מלמטה, ולכן אם לריך לאות טי"ת כיון דלכ"ע האלויות היו בולטות בנם אז תצטל אות מ"ס בפתיחה העליונה ותסתם הפתיחה התחתונה ותהיה אות טי"ת, לכך הקשה על ג"ד שאין לו אות באלפא ביתא דומה לו שיוכל לשמש במקומו, ואחר שאל"ל אברהם יצחק יעקב כתיב בהו אז ודאי גילה לו הטעם לתוספת זו שבביל להשלים ששה אלויות בכל אבן, וממילא הבין שיש עוד תיבות אחרים נוספים עם אברהם יצחק יעקב כי ג' תיבות אלו אין בהם כדי שיפיק להשלים את כל האבנים בששה אלויות לכך חזר ושאל על אות טי"ת כי אמר אולי באלו התיבות הנשארים יש אות טי"ת ממש ואין יצטרך לומר שתשמש אות מ"ס במקום טי"ת והשיב לו שצטו ישראל כתיב דאיבא אות טי"ת ממש :

ובזה יתורן קושיא אחרת דאמאי לא שאל מעיקרא על אות חו"ת ואות קו"ף, וזוה ינאי דחשב דלכ"ע האלויות היו בולטות בנם לכן אפשר שתשמש אות חו"ת במקום חו"ת שאם לריך לאות חו"ת תצטל אות חו"ת ורק אותה הפסיעה שברגלי התי"ו ללד חו"ך לא תצטל ואז תהיה התי"ו נראית אות חו"ת ממש כזה קו"ף, וכן אם יצטרך לאות קו"ף שתשמש אות חו"ת במקומו והיינו שרגלי אות ה"א הפסוקה לא תצטל בתוך האות אלא תרד ותצטל ברגלי האות ואז תהיה לורת קו"ף :

שם שצטו ישראל כתיב. קשה מעיקרא כשא"ל התרגן אברהם יצחק יעקב כתיב בהו הו"ל לסיים דבריו ולומר נמי שצטו ישראל כדי שלא יקשה עוד. וג"ל בס"ד דהתרגן כשראה שלא שאל השאל על אלויות חו"ת אלא רק על ג"ד בלבד חשב שהוא יודע שכתיב אברהם יצחק יעקב שצטו ישראל ורק שאל על ג"ד מפני שחשב יצחק כתוב באות חו"ת בחושן דהיינו ישחק כמ"ס בעמוס בנות ישחק וכן עוד שם ולא חטוף על בית ישחק וכן בתהלים ושבעתו ליסחק וכן בירמיה ל"ג זרע אברהם ישחק ויעקב כי אשיב את שבותם וריחמתיים וחשב כי שם ישחק בשין הוא חסוב יותר ולכן נכתב כן בחושן ולכך לא הקשה אלא מן אות ג"ד בלבד כי הוא יודע שכתובים אלויות חו"ת, ולכך השיב לו אברהם יצחק יעקב כתיב בהו כלומר כתיב יצחק בג"ד ולא בשו"ן ואע"ג דהוא לא נחית אלא להודיעו על יצחק שכתיב בג"ד זכר שלשם בדבריו לומר מה שנכתב יצחק בג"ד משום דכל מקום שמוכיר שלשם ביהר מוכירו באות ג"ד ולא באות חו"ת ורק בספר ירמיה סו' ל"ג כשהוכיר שלשם הוכיר ישחק באות חו"ת :

מורה י"ל למ"ד מלטרפות אם יש שתי תיבות שיש בכל אחת ג"ד כגון הלל תליל מהיכן יבא ג"ד הב' והלא לא יש שם אלא ג"ד אחד, ואם נאמר שהיו מלטרפים כל תיבה בפ"ע אחת קשה דילמא אלטרך ב' אלויות של ג"ד או של חו"ת או של קו"ף בתיבה אחת

דף ע"ג א
באור
אב
אב

אחת כגון לניס או רזונים או נחוח וניחוחים או חקק או טיט וכיוצא שלא יש מאותיות אלו עם אלא אחד. וכל דאס לריך לשני אותיות לדי' וכיוצא בזה אחת כגון לניס יעקב תחלה אות לדי' וזאת יוד' עמו ויחזור ויסתלק אות לדי' שגלגל מקודם ויעקב אחר היו' וישאר מקום הלדי' הראשון פנוי וזה סימן לחשוב מקום הפנוי בזה לדי' כלומר כאלו כתוב עם לדי' וכן עשה' ד :

ברם מקשים אמאי כתיב שבטי ישראל ולא נכתב שבטי ישראל דהא גם ישראל יש בו חמש אותיות. וכל' בס' ד מוסס דהס ישראל נעשה עם העלם של כל ישראל שנקראים ישראל בסתם אבל לא נקראו ישראל בסתם ורק יעקב אע"ה קראו ישראל בסתם, ולכן כתיב שבטי ישראל וכל שבטים של יעקב שנקראו ישראל בדרך חיבה ואהבה. ועדיין קשה הול' שבטי יעקב דהא ישראל לא נקראו בשם זה בסתם אלא נקראים בית יעקב או זרע יעקב, וכל' בס' ד דכאן לריך חיבה דחמש אותיות ואם יכתוב יעקב מלא בוא"ו לריך שגם יעקב הראשון הכתוב אחר יחק יכתב בוא"ו ואז יהיה מספר האותיות יתר אות אחד ואינו נאה לכתוב אחד חסר באופן זה ואחד מלא באופן זה :

פרק שמיני

דף ע"ד אר"י מאי קראה עוב מראה עינים מהלך נפש. פירוש נפש ר"ל רגון ותאוה כמו לאסור שריו בנפשו וכן אל תחנני בנפש לרי שהוא ר"ל רזונס ותאוהס וז"ש עוב מראה עינים שהוא מהלך עם התאוה והרגון באדם וזאת מ"ס של מהלך אינה מ"ס היתרון אלא הכי קאמר אס מראה עינים יהיה מהלך נפש זה הוא טוב :

שם עוב מראה עינים באשה יותר מגופו של אותו מעשה. פירוש יש ערב לו הסתכלות בנשים יפות שהאב לך יותר מן ביאתו עליהן ממש. או יובן בס' ד הכונה ע"פ מ"ס חז"ל במדרש מלך ערביים שחור ואשתו שחורה ילדה לו בן יפה אמר לרבי עקיבא ודאי זה אמור וליריך אני להרגו א"ל רבי עקיבא יש לך לפני מטתך לורות בני אדם יפים, א"ל הן, א"ל א"כ בקך הוא זה אלא אשתך נסתכלה בשעת תשמישך עמה בלחות לורות היפות ופעל בה כח המחשבה שהולידה בן יפה כמותה לא ללמד מן מקלות של יעקב אע"ה שפשה ללאן כדי שילדו כפי מראה המקלות ע"ש. נמלא כח הסתכלות העינים פעל ועשה פרי יותר מזה המעשה ע"מיה כי מעשה התשמיש היתה מאדם שחור ונבר עליה כח מראה עינים להוליד הבן יפה כפי הסתכלות העינים. וז"ש טוב מראה עינים באשה, ר"ל טוב כוחו של מראה עינים שפועל באשה בעיני העיבור יותר מנוף בעל המעשה ועשה אסתכלת לזה מפסוק טוב מראה עינים וכו' ע"פ מ"ס השרש ז"ל יאמר נפש על הגשימה וההבל היוצא מן הפה כמו נפשו גחלים תלהט, באיוב מ"א, וכמוהו פירש הראב"ע ז"ל, לכן הרחיבה שאלו נפשה, עכ"ל. וידוע כי בשעת מעשה של ביאה יאץ נשימה והכל הרבה מן הבעול, וז"ש טוב כח מראה עינים שיש לאדם עונג מומנו יותר מן הלוך נפש היא הגשימה וההבל המתהלך בשעת גופה של מעשה :

שם כל הנותן עיניו בכוסו כל העולם דומה עליו כמושור לעיני מומן שגול וגובגו' והכונה דהאובב שכרות אויב לשמות עם בני אדם, ואז יזמינס ויעשה הולאות ואח"כ אין בידו לעשות הולאות מרובות כאלה, ומוכרח

לגנוב ולגזול כדי להביא לזורך הרגל שלו, והוא כענין האמור בבן סורר ומורה. וכל' בס' ד יין במילואו כזה, יו"ד יו"ד נ"ן גי' עולם גם כוס במילואו כזה כ"ף ו"ו סמ"ך, עולה המלוי מספר עולם. וז"ש יתן ככוס עיניו או יתהלך למשעים בעולם הרמזו בתוך כוס. ולפ"ד רש"י שפירש הכונה לעיני הממון, הנה מלוי כ"ס הנ"ל עולה הממון עם כולל האותיות :

שם כל העריות דומות עליו כמושור. כל' בס' ד מפיק לעריות מתיבת כוס כי כוס הוא כינוי לאשה שנקראת בשם כוס, וכנו' בגמרא, הכתוב מידרש מריסיה לסיפיה ומסיפיה לריסיה, והכי קאמר כי יתן ככוס היין עיניו או עיניו ככוס יתן היא האשה שנקראת כוס, ואל תחשוב זה באשתו דוקא המותרת לו אלא יתהלך למשעים כל הנשים החסרות דומות עליו כמושור. ברם איכא למידק כיון דקרא איירי במשכר הול' כי יתן ככוסות עיניו, כי ככוס יחיד לא נפיק ביש מיניה. וכל' בס' ד דרביי הכוסות נרמזו במילוי כוס כזה כ"ף ו"ו סמ"ך שעולה מספר יוסף דהשונה רזזה להוסיף על הכוסות. וז"ש כי יתן ככוס אמר בכוס, ר"ל כמה שרמזו בתוך אותיות כוס שהוא מספר יוסף או יתהלך וכו' שהעולם או העריות דומות עליו כמושור :

שם ח"א יסתנה מדעתו, וח"א יסתנה לאחרים. כל' בס' ד מ"ד יסתנה מדעתו דמפיק לקרא מפשטיה מוסס דתקנה זו ח"א להיות בכל הענינים שיש לו דאנה לפעמים שלא יוכל לגלותה לאחרים בשום אופן : **דף ע"ה** ונחש עפר לחמו, ר"א ור"א ח"א אפילו וכו'. מקשים, אמאי נקטי מלתתיהו על פסוק בישעיה ולא נקטי על פסוק מורה ועפר תאכל כל ימי חיך. וכל' בס' ד דכאן לא משמע שהעפר יהיה עיקר פרנסתו אלא גור שיהא עם מאכליו עפר ג"כ, אך שם כתיב עפר לחמו משמע זה עיקר סעודתו ופרנסתו :

שם אבל הקב"ה אינו כן. כל' הטעם שרצה הקב"ה להטיב חיזה טובה בקללה עלמה, ללמד כי סוף כל סוף יתקון המוקלקל ויהיה טוב דאפילו הנחש סופו להתקון, ולכן עושה טובה בתוך הקללה. וזוהו יובן ברובו רחם תזכור, ר"ל בשעת הרגו שאשה מקלל תעשה טובה שתהיה זכר וסימן לרחמינות שתעשה באחרית הימים :

ואמר קלל את הנחש עולה לגג מוונותיו עמו. כל' בס' ד הכונה אע"ג דהיה אפשר לקללו באופן אחר שג"כ תהיה הקללה מדה כנגד מדה, עכ"ל קללו באופן זה כדי שימשך לו טובה מן הקללה והיינו דהיה אפשר לקללו שיהיה מאכלו דם והוי ג"כ מדה כנגד מדה הוא שכן דמו של עולם יהיה מאכלו דם דוקא, אך אס היה כן לא היה מומנו מלוי לו בכל מקום על כך קללו שיהיה מאכלו עפר מדה כנגד מדה הוא גרם מיתה לאדם שישוב אל העפר בן מאכלו עפר מפני שיש לו טובה מלד אחר שמונו מלוי בכל מקום. וכן הענין אלל כנען שגור עליו הקב"ה ע"י נח הלדיק שיהיה עבד עבדים לאחיו כי קללה זו שקללו נח היתה מאת ה' ששם בלב נח לקללו בך, ורוח ה' דבר בו, וקללה זו היתה מדה כנגד מדה בעבור שחם אביו סרס את נח שלא יביא בן רביעי ויחלוק עמוהו בממונו, לכן גור על כנען שהיה בן רביעי עבד עבדים שאין לו קנין בממונו מה שקנה עבד קנה רבו, והיה אפשר שיקללו שיהיו כנען וזרעו עניים עד עולם שאין תופסים בידם מומן והוי ג"כ מדה כנגד מדה, בעבור שעשה סירוס ומנע בן רביעי שבציל חימוד ממונו, אך קללו באופן זה שיהיו הוא וזרעו עבדים שיש באופן הקללה הזאת טובה מלד אחד

אחד כי העבד אוכל ושותה מאכל ומשקה טוב של עשירים, משא"כ העני אע"פ שהוא בן חורין, לא יבא בפיו מאכל ומשתה טוב וערב של שרים ועשירים. מעשה באחד שהיה אביו עשיר ממשפחה מיוחסת הרבה ונתלמד זה לאכול בשר שמן ומאכל ערב, לימים נתרושש הבן ואין לו לאכול כמנהגו, והלך לשוק שבו נמכרים העבדים למכור עצמו לעבד לעשיר אחד, והכירו אותו עשיר והכיר את אביו, א"ל שוטה אתה בן חורין מן המיוחסין הגדולים שבשולם למה תמכור עצמך לעבד אס אין לאל ידך תעסוק במלאכה בזויה שתריות בה שיעור פרנסה בלחם לך וזה עוב לך, א"ל נתלמדתי לאכול בשר שמן ומאכל ערב, לכן מוכרח שימכר לעשיר ששם מלוי לו כל זה תמיד, שהעבד אוכל ומל מני תבשילין הטובים המלויים צבית אדמו. נמלא נתקלל באופן זה שיש בו טובה מלד אחד :

וכן האשה נתקללה בדם מפני ששפכה דמו של עולם. והיה אפשר לקיים גזרה זו של דם שיאל כל חודש דם הרבה מחוטט שלה שלא יהיה לה עומאה מליו, אלא רק חולשה בעלמה, אך קללה באופן זה שיאל הדם מאותו מקום כדי שיהיה לה עומאה וזוהו יגיע לה טובה מלד אחד, דע"י עומאה תפרוש מבעלה וממילא תהיה חציבה על בעלה בימי טהרתה כשהוא משמש עמה שתהיה תאוה מרובה עליה מזה ההעדר. וכן הענין באדמה שקללה קין ודרדר תלמיח, מדה כנגד מדה, בעבור ששינתה רגון קונה ולא הושיאה טעם העץ כטעם הפרי, וכמ"ש חז"ל, והיה אפשר לקללה באופן אחר, שלא יאל שום פרי מגופה, כמו מיני דגן ומיני ירקות שיולאים מנוף האדמה שנקראים פרי האדמה אלא כל הפירות יאלו מן האילנות דוקא, שהאדמה תושיא עץ בלבד, והעץ יוליא פרי, דבזה נקרא הפרי על שם העץ, דמבשרים בורא פרי העץ ולא פרי האדמה, וזה עונשה מדה כנגד מדה שלא עשתה רגון קונה להושיא טעם העץ כטעם הפרי, אך עשה לה העונש באופן זה שתושיא קין ודרדר ולא מנע ממנה הפרי שהוא מיני דגן וירקות שהעולם נזונים מהם, כדי שיהיה לה טובה מלד אחד שתושיא פירות שיהיו נקראים על שמה שהוא הלחם שמזכרין עליו המוליא לחם מן הארץ, וכן שאר פירות וירקות היוצאים מגופה שמזכרים עליהם בורא פרי האדמה שמזכרים על שמה בצרכה :

שם אין דעתו מתקררת עד שיאכל עפר. כך הגרסא בעין יעקב. ולשון זה יורה שהוא נח מרגוז ומכעסו בזה. וכל' בס' ד הענין כי הוא תמיד ברובו וכעס על האדם אשר מוכיבו נתקלל בעשר קללות ויהי למרמס שאיבד כמה דברים שיהיה לו בראשונה, אך ידוע כל מי שרואה בשוגאו חיזה רעה ומוק ישמח לך בצבו, ויהיה לו נחת רוח והנפשה, ולכן כשאוכל עפר זכור הרעה הנעשית לשוגאו שהוא האדם שגזר עליו ואל עפר תשוב וזוהו יהיה לו נחת והנפשה מלד הרעה הבאה בדבר זה לשוגא שלו ולכן דעתו מתקררת מכעסו ורגזו עליו : **שם** מאן דאמר דגיס דכתיב גאל. קשה הול' מאן דאמר דגיס דכתיב הדגה שמכאן הוכחה יותר וגם היא קודם חיבת גאל. וכל' בס' ד דסתמא דש"ס ידע להא דאמר מר שהיה הקב"ה מומן להם דגיס קטנים ולא היה להם דגה גדולה ועל כן מוכרח לפרש זכרנו את הדגה היינו תשמיש דקרי ליה דגה כמ"ש וידעו לרוב בקרב הארץ, לכן דייק לה מתיבת גאל דאס הוא תשמיש מאי גאל ולכן מוכרח לומר מ"ש זכרנו את הדגה היינו דגה ממש ואע"ל דלא היו אוכלים דגה גדולה דאין להם אלא דגיס קטנים אמרו דגה ולא דגיס ע"ד ויהי לי שור ותומר שהוא שם המין. או קראו אותם בשם. דגה שהיא

גדולה מפני שהיה הקב"ה עושה להם טבע דגיס הקטנים כטבע דגה גדולה דהר"ל דגיס קטנים קשים לטענות כמ"ש בכתיבות דף ס' :

שם לכן כמרגלית. כל' בס' ד לרמזו זה באותיות זרע גד במילואם כזה יו"ן רי"ש עי"ן גימ"ל דל"ת יהיה מן אותיות אלו לירוף תיבות אלו ששם שדי זן לי עין מרגלית והיינו לשון מראה כמו ועינו כעין הדבולח : **שם** שהיה מגיד לישראל אס בן ט' לראשון וכו'. כל' בס' ד דרמזו זה באותיות גד ששם ז' והיינו על בן ז' לאחרון. גם תחת ג' של גד יש גקוד פחה שמספרו ששה ועם אות ג' יש מספר ט' וזהו הגדה של בן ט' לראשון. ולפ"ז רמז של התשעה נרמז בזהו הראשון בלבד שזה יורה על בן השעה לראשון, אך רמז של השבעה נרמז בלירוף אות האחרון שזה יורה על בן שבעה לאחרון. והנה הרמז צ"ל בתוספת ויה"כ הקשה אך סומכין על זה דלא עדיף מהגדה הנביא דאמריקן לא בשמים היא ע"ש. וכל' בס' ד דכל זה נאמר בהלכה חדשה לזרות אבל לפי שעה ולאדם פרטי סומכין. ועיין להגאון חיד"א ז"ל בצרכי יוסף א"ח סי' ל"ב מה שתייך בענין זה ע"ש. אי נמי הכא שאני דמרע"ה אומר להם דינו לבקר משפט אס יהיה למחר כך או הוא מבקן על כך והבעלי הדין הם מתרצים שניהם בזה ומקבלים המבחן הזה עליהם לבטל טענות שלהם וה"ז דומה לשני בע"ד שקבלו עליהם שלשה רועי בקר :

שם זה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מזכרתו לי. הקשה הרמב"ח ז"ל למה היה מחמיק הדין והלא הדין פשוט דגודרות אין להם חוקה ומחזיקין העבד לתובע כדתייתא בפרק חוקת הבתים יע"ש. וכל' בס' ד דהוא היה עושה כן כדי שאח"כ בע"ד יורה מעצמו ששקר ענה ויבוס ויכלס ויהיה זה תועלת לעצמו ולאחרים שלא יבואו לתבוע תביעות בשקר כזאת כי יאמרו מה בלע לתבוע בשקר הלא המן יודיע הנסתרות. וזוהו יובן בס' ד רמז הכתוב יעיר צבוקר צבוקר יעיר לי אחן לשמוע בלימודים ר"ל יעיר צבוקר צבוקר זה המן שירד צבוקר ומגיד הנסתרות וזה היה מועיל ג"כ שיעיר לי אחן לשמוע בלימודים שלא יוכל הילכה לפחות אותי ללכת אחר שקרים וכזבים אשר לא כדת ולז"א חסד ואמת מן ינלרוהו ר"ל דיני התורה שהוא חסד ואמת על ידי המן ינלרוהו :

שם אס נמלא עומרה צבית בעלה וכו' הנה בעל עין יעקב הביא שתי נסתחות הפניות וכל' בס' ד דשניהם אמת הא איתא וזהו נסתחות הפניות וכל' בס' ד דאירי שטענת שומרה אותה ומלצה והוא אומר שמשקרת בזה וסרחה עליו לדבר עליו דברי כזבים כאלו, לכן אס נמלא עומרה צבית אביה בידוע שסרס עליה שאמת הם דבריה שהוא מזה אותה ומלצה וליך שתשב צבית אביה ולא תבא לביתו עד שיפייסנה ויהיה לה אומן מלדו ששב מדרבו הרעה, ואס עומרה צבית בעלה בידוע שסרחה עליו לדבר עליו כזבים ושקרים והראו מן השמים שלריכה להיות יושבת תחת בעלה ולא תמרו בו ללכת לבית אביה כי לא חטא לה כלל. אך נסתחא השנית איירי בהיכא שיש צניעות ד"ד בענין זנות שסרחון זה הוא ענין של זנות שהוא אומר זינתה והיא אומרת סרס עליה להושיא עליה שם רע בשקר ולכן אס עומרה צבית בעלה בידוע שסרס עליה בדברים אלו שהיא טהורה ורחיבה לשבת תחתיו, ואס עומרה צבית אביה בידוע שסרחה וזינתה ולכן לריך לפרש מומנה ותשב צבית אביה כנעוריה : **שם** מלמד שירד לישראל עם המן חכמיטי נשים. כל' בס' ד הכונה דהגשים דרכס להתקטע בלבע הפנים שמלבין ומאדים הפנים ועתה בזמן שהיו אוכלים לא היו לריבין

לריכין הנשים להתקט בזבועים אלו בזבועים וזבועיהם
יען כי המן היה באכילתו מאור פניהם ועושה עידון
בזבועים שהיה מתלבן ומאדים ביופי וגם היה נעשה בהם
ריח טוב באוכלם אותו שלא היו לריכין לבשם את גופם
במיני בשמים הנכדים במדוכה דלא ביטום ולא כחל
ולא פרכוס ויעלת חן :

ש מלמד שירד לישאל עם המן יקי קדרה. כ"ל
בס"ד הכונה כי יקי קדרה הוא מין תבשיל טוב
וערב שהוא מורכב מן בשר ודגן וירקות ומיני פירות ואין
לו טעם פשוט אלא טעם מורכב מכל מיניו אלו, ובא
בעל המאמר ללמדנו דמלבד שהיה יורד עם המן טעמים
רבים של בשר ופירות שכל אחד מוסיף טעם פשוט בפ"ע
דהיינו אם יתאווה האדם בשר יבא בפיו טעם פשוט של
בשר ואם יתאווה תפוח יבא בפיו טעם פשוט של תפוח
וכן בכל דבר, הגה עוד אחת יש בו שגם טעם תבשיל
של יקי קדרה שאינו טעם פשוט אלא טעם מורכב ומכמה
מיניו ג"כ היה נמצא זה במן, ובה איכא רבותא עמי
דמהפך לטעם מורכב מכמה מיניו וזה פרשתי בס"ד

לפי פשוטן של דברים. אך לבי יתשוב דרב חמא כיון
בזה על הארת סוד הרמז דבדברי רז"ל ביקי קדרה
שאמרו על אמירת שבכמל"ו משל לבת מלך שהריחה יקי
קדרה והביאו לה עבדיה בחשאי ורבינו האר"י ז"ל פירש
סוד ביקי קדרה ועיין בשער הכונות בדרוש שבכמל"ו :

ש מן היורד לישאל צבוקר צבוקר הוריד להם
אבנים טובות ומרגליות. כ"ל אין אבנים טובות
ומרגליות בשמים אך ירד להם דבר רוחני אשר צדוהו
באור התחתון נתגשם ונעשה אבנים טובות ומרגליות
כי באמת גם המן עניינו כך שהוא מתגשם באור התחתון
ונעשה מן האכל אבל שרשו למעלה הוא רוחני. ומ"ש מן
היורד לישאל צבוקר צבוקר רמז בזה מספר צבוקר צבוקר
עם כולל שתי תיבות עולה מספר שלשה שמות של פרנסה
שהם פא"י סא"ל חת"ך שהיה נמשך להם שפע של פרנסה
זו משמות אלו :

ש מה שד זה זמן שהתינוק ממשמש בו מולא בו
כמה טעמים. כ"ל בס"ד שהתינוק לפי דקות המזג
שלו מרגיש בכמה מיני טעמים שיש בחלב הנעשה ומתהווה
מכמה מינים של מאכל שאוכלת האם אשר אלו הטעמים
ישנם בחלב שלה בדקות הרבה, דהגדול לרוב גסות המזג
שלו אינו מרגיש בדקות הטעמים האלה שישנם בחלב
ולכן תראה שחלב האם ערב מאלו התינוק יותר מן מאכלים
טובים וערבים משא"כ הגדול יהיה לו החלב של האשה
תפל ומלוח :

ש אך המן מתהפך לכמה טעמים. כ"ל בס"ד הטעם
שעשה הקב"ה במן ענין הפכ"י המתהווה בו תמיד
ע"פ מ"ש במדרש רשב"ג אומר בא וראה שחביבין ישראל
שגינה להם מעשה בראשית, לשעבר היה הלחם עולה
מן הארץ שנאמר ארץ דגן וכו', ועל יורד מן השמים
שנא' אף שמו יערפו על, ועתה נתחלפו הדברים התחיל
הלחם יורד מן השמים והגל עולה מן הארץ, דכתיב
הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ותעל שכבת העל
ותעל מלמעלה למעלה, ע"ש. ולכן עשה שגם עלמו של
מן ישתנה ויתהפך צביהם, מפני שירידתו היתה בשינוי
והיפוך. ועוד רמז לישאל בזה הענין שהיה מתהפך לכמה
טעמים שכל דבר מדברי תורה ראוי שיתהפך אללם לכמה
טעמים, דארז"ל לא ניתן המן לישראל אלא כדי שיתחכמו
על ידו בתורה :

ש והא אומר אב"י מאן דאית ליה סעודתא לא ניכליה
אלא בימוא. מקשים אך ס"ד דמקשן לחשוב דאב"י
בעי ימוא ממש, והלא אב"י נקיט מילתיה על דברי רב
יוסף שאמר מכלן לסומין שאוכלין ואין שביעין ואמר

פלגי מים אשר פרוי יתן וכו', ובאגם גדלים העלים עלי
מים. גם היה הליד מביא לו, זה רמזו לו כי זוכה לזה
המאכל בשביל שיוד נ"ק ע"י אכילתו בכונה ובברכה.
ומ"ש בדיל רבה אכיל תלמודא כ"ל ע"פ מ"ש רבינו ז"ל
בשער הגלגולים דרב חסדא הוא סוד החסד, ורבא שלקח
בתו היה בסוד החסד שיש בו חיבור הוי"ה אלקי"ם
הוי"ה ארנ"י שעולה מספרם רב"א, יע"ש. ולז"א בדיל
רבה שה"ס החסד העליון אכיל תלמודא שהוא בסוד החסד
שמשם מקבל הארותיו :

ש טל מלמעלה טל מלמעלה. כ"ל בס"ד ב"פ ט"ל
הוא מספר לחם והמן נקרא לחם מן השמים,
שנשפע מן ג"ס ראשונות שהם שלשה הוי"ו"ת כמנין לחם,
ו"ש דבר שגמם על פסת היר, כי ידוע שלשה ראשונות
רמוזים באותיות י"ה ובפסת היר יש י"ט פקקים כמנין שם
י"ה. ועיין בשער הכונות בסוד החיות הכום הקידוש
בדוס, יע"ש :

ש וכי מלאכי השרת אוכלין לחם. נראה ודאי גם רבי
עקיבא כוננו על הרוחניות של מן ולא עליו בעלמו
אך ר"י הקשה לו דאין הרוחניות נקרא בשם לחם. או
נמו הקשה לו כי על שדרש אגדה זו בפומבי שהשומעין
יבינו הדברים כפשוטן שאוכלים מן ממש דעדיין באותו זמן
לא הורגלו לדרוש אגדות כאלה בפני המון העם שחושבין
הדברים כפשוטן ומתפלחים :

ש והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי. הקשה הרב עיין
יעקב ז"ל למה לא הביא פסוק הקודם בבי תשא
לחם לא אכל, ע"ש. ונ"ל בס"ד כי שם כתיב הכי ויהי
שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל
וכו' וזה יש לפרש שהיה במדור עליון למעלה ממדור
המלאכים, אבל לעולם המלאכים במדור שלהם אוכלים
מן ולכן הביא פסוק ואשב בהר ארבעים יום וארבעים
לילה, לחם לא אכלתי דזה א"א לפרשו במדור עליון
ממדור המלאכים אלא תחתון, ועכ"ז לא אכל, וכ"ש
המלאכים במקומן :

ש לחם שנבלע ברמ"ח איברים. י"ל למה לא אמר
גידין נמו דגם הם מקבלים מזון. ונ"ל כי המן
היה בסוד החסדים, וידוע כי רמ"ח איברים הם כנגד
רמ"ח עשה שהם חסדים ולכן ניתן המן בזכות מרע"ה
שהיה בסוד החסדים, כמ"ש רבינו ז"ל ע"פ ותרא אותו
כי טוב הוא ולכן נבלע בנס ברמ"ח איברים דוקא, גם
ארז"ל דהיה המן על ידו יתברך בזכות אברהם אע"ה
שאמר ואקחה פת לחם ואברהם ה"ם החסד ומספר
שמו רמ"ח לכן נבלע ברמ"ח איברים דוקא :

ש עכשיו אנכי נטריה אהבם שלשה פרסאות. י"ל
מאחר שהם נפגים לאחריהם דוקא נמלא טרחא
זו אינה גזרה שיהי כבולם והאחרון אינו עורר כלל. ונ"ל בס"ד
כי א"א שהיו נפגים כולם כשיעור מיל, דלר"ך שיתפזרו
בעת פטותם שלא יראה אחד פרוע חבירו לכן אחר
שיחיו יחלקו מדבר שלאחריהם י"ב מיל וכל שבט יפנה
במיל אחד המיוחד לו, ושבט הפנימי שהוא בראש המחנה
יקח לו שיעור מיל הראשון הקרוב למחנה וכן עז"ד עד
ששבט שבסוף המחנה יתרחק ליקח מיל האחרון של
השטים עשר, ומלא בזה הם שים בערחת :

ש לחם אבירים אכל איש זה יהושע שירד לו מן כנגד
כל ישראל. קשה אם הדברים כפשוטן למה
אלטריך כל רבוי זה על חנם כי הוא יאכל כשאר איש,
ועוד הלדיקים היה יורד על פתח האוהל ואך היה מקום
על פתחו להכיל זה. ונ"ל בס"ד דאין הכונה על כימות
המן דכימותו ודאי היה שיהי עומרים של ישראל
אך על האבות אירי כי היה מלוכב במן חלק רוחני
שעל ידו היו מתחכמים בתורה כל אוכלי המן והיה יורד
פלגי

ליהושע בעומר שלו כח רוחני שיעור רב באיכותו
כנגד כל חלק רוחני שהיה יורד לכל ישראל בעומרים
שלהם, ולכן נתחכם כנגד כולם וזכה למלאות מקום
מרע"ה לשפוט ישראל :

דף ע"ו שאלו תלמידיו את רשב"י. כ"ל בס"ד נקיט
תלמידיו ולא אמר שאלו בסתם ללמד דהשאלין
היו תלמידיו המיוחדים לו דוקא שהם לומדים עמו בחלק
הסוד דהיה נראה להם ע"פ הסוד דראוי שירד המן
פעם אחת ביום ראש השנה שיש בו תקיעת שופר, מפני
שידוע להם שבשופר יהיה מיתוק לשורש המן כמ"ש
בשער הכונות, ולכן ראוי שירד פעם אחת בשנה ביום
שנעשה תיקון ומיתוק בשורש שלו. והשיב להם שלשה
טעמים הא' בשביל הלב שיזכה להקב"ה בכל יום, והב'
כדי שיאכלו אותו חם והג' ממש ממשו, ור"ת לב חם משוי
הוא לח"ס וי"ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וי"א
העם ולקטו דבר יום ביומו ר"ל בשביל שלשה אלו הרמוזים
באותיות לחם נתתי אותו לכם דבר יום ביומו ולא בפעם
אחת בשנה :

ש היה גבוה ששים אמה. כ"ל בס"ד טעם לששים
שירד בזכות מרע"ה שזכה לבינה בסוד ס' כנודע. או
יובן שרמז להם בזה דמתנת המן היתה כדי שיתעסקו
בהלכה שהיא מספר ששים. או יובן בס"ד טעם למספר
ששים לרמזו בזה על שיעור קומתם של ישראל שהיה
לעתיד מאתיים אמה כמ"ש רז"ל ע"י ואלוהי אהבם
קומותיהם כשתי קומות של אה"ה שהיה מאלה אמה וכתב
בש"מ לפ"ד החוספות ז"ל בבתרא שכתבו קומת האדם
עתה היא שלשה אמות ושני טפחים נמלא לעתיד תהיה
קומתם ששים פעם על של עתה ע"ש. ולכן שפיר רמז
כאן במספר ששים על טובה ומעלה זו שהיה קומתם
ששים פעם על של עתה :

ש עד מתי אתה מגבד דברים ומביא עלינו. י"ל לשון
גיבוב דנקי' כאן מאי הוא דלא שייך גיבוב אלא במלקט
ואוסף מכלן ומכאן. ונ"ל בס"ד דר"ט יודע דרכו של ר"א
המודעי לעשות טעמים מורכבים ע"פ רמזים וכלן הבין
מדבריו שהוא מוליא שיעור ששים אמה ע"פ הרמז שהרכיב
מן הפסוקים ואפשר דר"א גילה טעמו ברמז זה בפירוט
לר"ט ולא נזכר בש"ס להדיה והוא דהמן עיקר שמו לחם
אך הכתוב דמיה בפרשת שלח לרשב"י ובפרשת בהעלותך
דמיה לשמן ור"א המודעי לקח שם השמן מן בהעלותך
ושם דבש מן שלח וערבם זע"ז ונעשו שניהם מספר
תרל"ז כמנין שש"ס אמה לכן דרש שהיה גבוה ששים
אמה ור"ל ר"ט עד מתי מגבד דברים ר"ל מלקט מן
פרשה זו ומן פרשה זו לבנות עליהם חידוש ברמז דאין ראוי
להוליד הקדמה חדשה מן הרמז, אלא רק אם יש לך
הקדמה ידועה אמיתית תעשה לה רמז בכתוב אבל אין
מולאין הקדמה חדשה מן הרמז. והשיב לו מקרא אני דורש
וכו' וכוונה דממסוק הש"ס שיש לו גזרה שיהי דפתיחה
פתיחה ור"א זה הדבר של ששים אמה הוא אמיתי וידוע
ואנכי עשיתי לו רמז בהרכבה זו לאסמכתא :

ש כמה ארובות יש בדת ארבעה נמצא המן ירד
שיעור שמונה ארובות לרמזו שלא ניתן להם המן
אלא כדי להתחכם ע"י בתורה שב"פ שהיא שמונה
דרגין כשר ופסול אסור ומותר עמא ועבור חייב וזכאי
ולכן אמרה תורה אשרי איש שומע לי לסקוד על דלתותי
יום ויום :

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

ש מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שראוין
אותו כל מלכי מזרח ומערב. לר"ך להבין אך יתכן
שיהיה כך והלא היה יורד לכל בעה"ב עומרים מוצדלים
לפי מספר נפשות ביתו ואם יהיה תל גדול עד שיראו
אותו מלכי מזרח ומערב, נמצא מתערבין העומרים זה
בזה

או יובן בס"ד זכה לשמות שיעור עשרית הא"ה וכן י"ל בזה גם לר"ח דאמר היה גבוה שנים ארבע ושלמה לר"ח יש לפרש דעל יום ראשון סודר בו המן חיירי שהיה כך אך לאחי בן יהודה משמע שכל יום היה בכך. וי"ל בס"ד שבבל יום צבוקר קודם שילאו ישראל ללקוט היו העומרים נתפחים בדרך גם ויתראה ויתגבר התפחה שלהם כ"כ עד שיהיו נראין למלכי מוצר ומערב כדי שיהיה בזה קדוש השם ואח"כ נשקע התפחה וחזר העומר להיות נראה כשיעור העקרי שלו שהוא שיעור עשרית האופה לצור על טעם הקרקע ואז יצאו וילקטו העומרים שלהם. וי"ל מ"ש כל מלכי מוצר ומערב היינו אותם שהיו קרובין לאותו המוצר שהיה יורד בו המן. וקאמר ש"מ כסא דדוד לעלמא דאתי רכ"א לוגין מחזיק פירוש כמו הגם שנעשה בפרסום המן שיהיה העומר תופח בנס ועולה התפח למקום גבוה שיהיה נראה שיעור העומר כמה אלפים מדרגות על שיעור העקרי שלו, כן כוס ברכה של דוד הע"ה אע"פ שהסוס אינו מחזיק אלא רביעית יתגבר ויעלה היין שכתובו עד שגראה שיעורו רכ"א לוגין כמנין רוייה. וי"ל בס"ד טעם לרכ"א לוגין שהוא כמספר זר זה. כי דוד הע"ה נחתם בכתר מלכות כנודע מבקשות הו"ר שבשעה כורתי ברית, וזר זהב היינו כתר מלכות כי זה הוא כתר זהב מלכות. והנה חשבון של רכ"א נרמו בתיבת רייה ח"ל שהוא חשבון לוגין וי"ל דנרמו לוג בנקודות של רייה שהם שב"א ושיני קמ"ף שעולים מספר מ"ב כמנין לוג עם האותיות:

ש"ס ע"ב אר"י יין שמזיח יללה לעולם. כ"ל בס"ד אותיות יין במילואם כזה יו"ד יו"ד גו"ן עולה המילוי מספר יללה עם הכולל ואם הדרף עם המילוי מספר הפשוט יהיה מספר יין מספר עולם נמלא יפה דרש שמזיח יללה דייקא לעולם דייקא. ונרמזה היללה במילוי לומר אומתי יבוא יללה הוא כאשר האדם ימלא כריסו ממנו אבל שותה דבר מועט יפה הוא:

ש"ס תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש. כ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב קה"י ז"ל בשם ספר התמונה ת"י"ן לשון גבול כמו והתאיתם תתאו ולכן אות ת"י"ן היא בסוף אלפא ביתא שהוא גבול לכל האותיות ע"ש. ובוה מובן כאן רמז נכון כי תירוש כתיב בחול"ם במקום ור"י ונמלא תירוש הוא אותיות ת"י"ן ר"ש אך אותיות ר"ש אינם מחוברים יחד אלא אות ור"י מפסיק בתוכם ומבטל משמעותם ואם זהו לעשות גבול בשתיים היין שאינו שותה יותר מן הראוי או אלו הוא תירוש דאותיות ת"י"ן שהם לשון גבול מחוברים עם אותיות רש ומבטל משמעותם של רש, אבל המתגרה בו כלומר שאינו עושה גבול בשתייתו אלא שותה יותר מדאי בלי גבול או יסתלקן אותיות ת"י"ן שהם לשון גבול מן תירוש ושאר אותיות רש לבד להורות שנעשה רש. או יובן קרוב לזה דאיתא באותיות דרבי עקיבא ת"י"ן רומזת לתורה ולכן נרשם על מלכות הגדויקים ת"י"ן של דיו יע"ש. ויש שותה כדי להתפקח כמ"ש חמרא וריחתי פקחין וכן אמר רבי הבו חמרא לדדקני כי היכי דלומרו מילי דאורייתא דנגנס יין ולא סוד הגה זה טוב בדואי וקרא תירוש שמחבר ת"י"ן עם רש ובטל רש ואם לאו ששומה לשכרה דוקא נעשה רש שסתלקן אותיות ת"י"ן ושאר רש:

ש"ס זכה נעשה ראש. כ"ל בס"ד ור"י דתירוש אע"ג דלא כתיב וילאה בקריאה ויש אם למקרא ואם תחלק אות ו' לשני אותיות לעשות אותה אות א' ואת ה' או תלרף אות ה' עם תי' דתירוש ויהיה בידך תיבת תהי ותלרף אות א' עם אותיות ר"ש דתירוש ויהיה בידך תיבת ראש הרי כאן תיבת תהי ראש. נמלא אותיות תירוש נעשו תהי ראש:

ש"ס חמרא וריחתי פקחין. פירש רש"י עשאוני פקח ומקשים מה בא רש"י ז"ל לחדש בזה. וי"ל בס"ד דהיה אפשר לפרש דברי רבא קאי על לא זכה משמנו ונקיט פקחין ע"ד סג' נהור שרעונו לומר קפחין כדאיתא בשבת דף קמ"ז חמרא דפורנייתא וימ"א דיומסית קפחו עשרת השבטים ועל זה קאמר רבא ההארות של המשכת האדם אחר היין וימ"א בשמים מקפחין אותו ונקיט פקחין אות פ' קודם קו"ף ע"ד סג' נהור דאלו הם מילות הפסוקים כמו כשב כשב שמלה שלמה וכמ"ש מהרש"א ז"ל לעיל במאמר אל תקרי שטוח אלא שחוט, ע"ש, וכן כאן במקום קפחין אמר פקחין. לכך בא רש"י ז"ל לפרש עשאוני פקח והיינו פקחין כמשמנו ממש, וקאי על חלוקה ראשונה דאמר זכה משמנו:

דף ע"ז מיכאל סרחה אומתך הא דייחם אותם למויכאל כי הוא שר ישראל בזמן שאין עושין רש"מ ולכן ח"ל גבריאל דניחל ואין אחד מתחוק עמו כי אם מיכאל שרכס ובאמת אין לישראל שר למעלה ורק בעת שאין עושין רש"מ נקרא מיכאל שר ישראל ע"ד שאר"ל כשאין עושין רש"מ אומר הקב"ה לאברהם בניך חמא שאינו מייחסם אליו ולכן ח"ל סרחה אומתך דמייחס אותם אליו מפני שאין עושין רש"מ וכשעושין רש"מ נקראים עם ה'. ועדיין ח"ל להבין למה קראו בשמו עתה, שאמר לו מיכאל סרחה אומתך. וי"ל בס"ד דהו"ל כשאין עושין רש"מ נעשה מך ורש ופירשו המקובלים ז"ל שסתלקן אותיות אל"י מן מיכאל ואותיות אל"י מן ישראל וישאר כאן מך וכאן רש. ובוה פרשו ז"ל פסוק אלי אלי למה עזבתני. ובוה פרשתי בס"ד בשה"ק אדרת אליהו בהשפעת מופעי, אם תשוב ישראל אלי תשוב, יע"ש. ועתה ראה הקב"ה שיתעורר מיכאל ללמד זכות עליהם, כי עליו נאמר ויעמוד מלך טוב לדקוני, ועליו נאמר ומלאך פניו הושעם ישן כי עת לרה היא והיתה מדת הדין גוברת ח"י לכך הזכירו בשמו אתה לו כח כלומר אתה שורך מיכאל שלום בשמך ולא נעשית מ"ש ויש כך כח ללמד זכות עליהם. והנה באמת הקב"ה ראה שולמד זכות כמ"ש מרע"ה זכור לאברהם ליחזק ולישראל עבדך אשר נשבעת להם כך, וגם עוד עשן שבביל חלול השם למה יאמרו מולרים וכו' אך מיכאל לא השיב בדברים אלו אלא אמר דייס לטובים שבהם ואין זה מספיק כנגד מדה"ד יען כי הן אומה שהיה בהם טובים ולדיקים אך גם הם יהיו נתפסים מחמת גחלי אש מצומת הכרובים הקב"ה אמר לגבריאל שיבא גחלי אש נשמים האבות וע"א שהוא מקום כסא הכבוד ששם נרשמים האבות ויב"א בארבעה רגלי הכסא כדי שיתעורר זכות לישראל מנד האבות כאשר טען מרע"ה, ואז בחלה הגחלים לא ישרף אלא בהמ"ק ויהיו ישראל ניטולים וכאשר היה אח"כ. וי"ל בס"ד שאמר לו מיכאל סרחה אומתך ר"ת סמ"א הם אותיות סמ"א שבשם פלוגי שבגור ע"י החטא וס"ת כלה שראוי להיות להם כליה, ורמז לו בקריאת שמו אתה ששמך מיכאל שהוא מספר ק"א אתה תוכל להכניע אותיות סמ"א דפלוגי שמשפרם ק"א:

ש"ס אי לא עבדת לא עבדת וכו'. מקשים אי לא עבד מי ניחא והא לרדך לענשו על זה, ועוד מ"ש לו ואי עבדת כדפקדון מה שייך לשון ספק בזה דודאי לא עבד כמו שגלושה דהא לא לקח הגחלים בירו. ועוד מ"ש אין משיבין על הקלקלה אמאי לא הוכיחוהו בזה מתחלת דבר. וי"ל בס"ד הכונה אי לא עבדת לגמרי לא חל עליך עונש בזה דאין כאן אלא רק ביטול מ"ע שטוהו השי"ת לעשות ולא עשה ואין מעטישין על ביטול מ"ע כמ"ש רב קטינא לאלוהו זכור לעובד ומי עשיתו אעשה, ואי עבדת לקיים העשה של הזווי אבעי לך לקיים בשלימות שתהיה אתה לוקח הגחלים ולא יתנו לך הכרובים. וא"ה שתי מלות חלוקות הם האחת לקיחת הגחלים והשנית זריקתם על העיר ואתה קיימת מלוא אתה מהם בשלימות והיא מלות זריקת הגחלים, ועל זאת המלוא של זריקת הגחלים אמרת עשיתי כאשר ליתני, הנה בזה תיקשי לך למה באת להשיב על הקלקלה שהיא זריקת הגחלים, דבלא"ה אפשר לפרש דברך שאמרת עשיתי כאשר ליתני על לקיחת הגחלים בלבד כי בזה לבדה ליכא קלקלה ואמרת עשיתי כאשר ליתני דלקיחה ע"י שליח חשיבה לקיחה ממש, אך עתה שנבא לפרש דברך עשיתי וכו' על זריקת הגחלים בלבד, א"כ תיקשי לך וכו' לית לך דאין משיבין על הקלקלה דזריקת הגחלים היא קלקלה ואין לרדך להשיב על זאת:

ש"ס כן יתן לידיו שנה אלו נשותיהן של ת"ח שמגדדות שינה מעשיהם. י"ל היבא נרמזו כאן הנשים. וי"ל בס"ד דנרמזו בחיבת ידיו דהאשה שורשה בה"א אחרונה שבשם הו"ה שיש לה שתי זורות לורת ד"ו וורת ד"ו, כמ"ש רבינו האר"י ז"ל צביאור הא לחמא עניא די אכלו אבהתה וכו' וידו ד"ו וד"ו. או יובן משיק להו מתיבת כן שהוא לשון כיוור וכמו שהאשה היא כד וכן לבטלה ואלו הנשים שהם כן לבטלה יתן להם שכר נגוד שינה. ונרמז נגוד זה שבביל התורה דכתב שינא בחלף ולא בה"א לרמזו דנגוד זה הוא שבביל ליעוד התורה שלומדין בעליהם ואלף לשון ליעוד כמו אלפי ומיודעי, אלאכך חכמה:

ש"ס אם יהיו כל חכמי אר"י צבף מאזוני, ודינאל איש חמודות צבף שניה. כ"ל בס"ד חכמי אר"י ע"ה קאי על שבטים שרים שהם בעשיה והשגת דינאל ע"ה היתה בעשיה, כמ"ש רבינו ז"ל בספר הלויקטיב בשמואל דינאל ראה עתיק זימין מה שלא ראה מרע"ה ואיך יהי דבר זה, אלא מה שהשיג דינאל הוא עתיק דעשיה לפי שבכל עולמות דאב"ע יש עשר ספירות, וכן דינאל עולה א"ל אר"י וזה הם הוא בעשיה וכו', ע"ש. ולכן נקוט כנגד השבטים שרים דינאל איש חמודות צבף שניה שגם הוא השגתו היתה בעשר ספירות דעשיה שהשיג גם הכתר הנקרא עתיק זימין והוא צבף שניה דזה לעומת זה עשה האלקים. וי"ל קראו דינאל איש חמודות ר"ת אחד שהוא מספרא דקדושה שהוא רבות היחוד, גם השיג הכתר אשר שם שהוא אחד. ומ"ש הקב"ה מי זה שמלמד זכות על בני, אמר כן בדרך חיבה לחבצו על זאת, וגם להודיע לב"ד של מעלה שיש בדבריו טיפוק לזכות את ישראל וגם כדי שיקרא את ישראל בשם בני ודו"ק:

ש"ס אמר עוי עוי ולא אשגחו ביה. עיין מ"ש בעל עין יעקב מי זה שאמר עוי. וי"ל בס"ד עוי ו"י ע' כי החכמים הם עין ימין ושאר ישראל עין שמאל ולכן אמר ו"י ע' כנגד שליטתו על חכמים שהם עין ימין ו"י ע' ועבד שליטתו על ישראל שהם עין שמאל ג"כ אמר ו"י עיין. ומ"ש אשגחו דהוא נקיט פתקא בידים וכו' דבר זה ידוע שאין דברים אלו כפשתן דלא היה פתקא ממש ולא חתומה ממש ולא בליעה ומחיקה

ממש אלא אלו דברי משל הם להלביש בזה דברים כסתרים הנעשים למעלה. ודרך כלל נאמר דכל תגבורת שיהיה לשר משרי אר"י ע' הוא ע"י חזיה נילוך קדוש אשר יתפשט בקרבן, וכפי גדול אותו הנילוך כן יגדל כוחו של אותו השר, והפתקא רמז אל הנילוך ההוא, והכתיבה רמז על אחיות כוחות השר בלוחו הנילוך הקדוש, והחתומה רמז על כח חיזוק יותר שיהיה לו באחיותו שבו יהיה לו מדרגה של חיזוק יותר מכח הרמזו בכתיבה, והבליעה רמז על ההעלמות הנילוך ההוא והמחיקה רמז על רפיון והלישות כח אחיות השר בלוחו נילוך. והבן בדברים שכתבנו בקינור נמרך:

ש"ס מנעי עמך מן החטא כדי שלא יבאו רגליך לירי יחוף. כ"ל בס"ד הכונה שלא תחטאי ואי לא יהיה מיתה שלא בזמנה ותלערכי לילך יחף באבילות דאלל אסור בגעילת הסנדל, ומנעי לשוכך מדברים בטלים שלא תלערכי לתעניות שתלמאי בהם למים:

ש"ס ע"ב. בתחלה דומה כמין קרני חגבים. כ"ל רמז לדבר קח על מים רבים ק"ה ר"ת קרני חגבים יהיו התחלה למים שסופם להיות רבים. ומה שהיה התחלת בדמיון קרני חגבים, כ"ל בס"ד ע"פ מ"ש בגמרא דשבת אמר שמואל האי מאן דבטי לסמות את החגב יעקור קרניו מפני שמאור עיניו תלוי בקרניו, ע"ש. ולכן מים אלו שהם מחכמים ומחירים עיני השכל כמ"ש בזה"ק תחלת דומין קרני חגבים שבהם תלוי מאור עין החושית כי באלו תלוי אור עין השכלית. ומה שנעשה אח"כ כחוט של שתי ואח"כ כחוט של ערב, כ"ל בס"ד דהשתי רמז לנקבה והערב לזכר דכמו השתי מקבל הערב הנגנס בו ומהתחברים יחד כן הנקבה מקבלת הזכר וכמ"ש בגמרא דע"ז דף ע"ז גבי ר"ח בן פרטא דאמר ליה הי דשתיא ובי דערבא ואתרחיש ליה ניחא וכו' יע"ש. ולכן כאן דומה לחוט של שתי ואחריו הערב רמז שמים אלו פותחים פה עקרות הנקבה מקבלת זרע הזכר ומתעברת ממנו:

נמצא חמש חלוקות יהיה במים ההם קרני חגבים וחוט של שתי וחוט של ערב ופך קטן ונחל רמז להשגתם בתורה שנקראת מים בארבעה חלקים של פרד"ס וגם בפלפול שנאמר בו קב"ה חוי בפלפולא שאינו יולא ממונו נפקותא להלכתא. גם רמז לחלק החמשי שהוא פנימיות הסוד שכתב רבינו מהר"י ז"ל צביאור ברייתא דכל העוסק בתורה לשמה שהוא לשם חמשה חלקים ע"ש. ולכן מים הם מספר חמשה פעמים מי כנגד חמשה חלקים הני' שהם עין חיים ור"ת חמשה חלוקות הני' שפ"ע ח"ן שהוא ר"ת שתי פך ערב חגבים נחל כי בתורה כתיב חילת אהבים ויעלת חן וכן אמר כי ליות חן הם ל ר א ש יך:

ש"ס שבו רחלין זבין וזבות אע"ג שהוא נחל שוטף והכנה לרחון בו הם מושבין ממונו מים לברכיות ומקוואות ורחלין בהם ואע"ג ריכות שכיחי עפי מוזבות וזבות עפי מולדות נקיט התנא הוכרים ברישא וכו' דנקיט זבין נקיט זבות בהדיהו משום דחד עומאה ניכח:

דף פ"ג ש"מ אדם רשע הוא. קשה א"כ איך נכנס לביתו כיון דבדק בשמא דהא לא רלו ליכנס בצית גברא דשמיה בלה. וי"ל בס"ד דר"מ הוכרח ליכנס עמהם דאם לא יכנס מוכרח שיטלוהו הטעם ויהיה מוכרח

על שערות

והיה מלפני לאור היום לילך עם ולעשות דבר זה בנפשו בשמחה רבה וברצון לב, וכן עשה הלך אחר תפלת שחרית בבוקר בשמחה ורחימים לאותו פרדס, ועמד על האלמנה אשר על שפת הברז ששם שכב עם הזונה אתמול לעת כזאת, והתחיל לקרוא ק"ש בשמחה כדי שישלך עליו אחר ק"ש, והנה נודמן שאותה הזונה של אתמול בזה ג"כ אותה היום לאותו פרדס ותרא אותה והוא בסוף ק"ש אשר הגיע הרגע להפיל עליו בזה הזונה וחבקהו מאחוריו ותגסקהו ותאמר לו לבי הרגיש שאתה עתה בפרדס הזה ורלתי ובאתי לכאן להתעלם עמך כיום אתמול, וזה התלמיד נבהל על הדבר הזה וילעגו מחד על אשר נודמנה זו לפניו, ולא נעשית מתעבתו אשר חשב כי עתה לא יוכל להפיל עליו שום יפול תעק הזונה וירדו אומנים השמים ביום ויוליאוהו חקף לכן הוכרח ללכת מן הפרדס ויניח זה ליום מחר שיקדים לבא בחשך בעלות השחר, והזונה שודנה מחבקהו ויאמר לה תעזבי אותי עתה כי לא אוכל לעשות דבר עתה שאני נחפו לילך לביתי בשביל עסק נחוף שיש לי, ותשבע בחיי אביה הנבל שלא תעזבהו עד שישכב עמה כיום אתמול ובראותו כי העיזה פניה ואינה מתפייסת בדברים והתחילה לעשות לו מיני שעשוע למשך לבו לדבר זימה נשמת מומנה בחוקה ורך וברח ולא רלה לשכב עמה להיות אלנה וילך מן הפרדס ולא הלך לביתו ולא אכל כלום אלא בא לישיבה ויסכים בדעתו למחר יעשה מה שחשב מחמת שיקדים לבא לפרדס קודם ויחיה עמה ורק נלעגו הרבה מחד על אשר נתאחר הדבר הזה ליום מחר, ומה דבני ובני עבר שתי שעות מעת שהתחיל ראש הישיבה ללמוד עם התלמידים באותו היום :

והנה אחר שהתחיל הרב בלימוד עם התלמידים צעודו יושב והגמרא בידו נתנגמס וראה בחלום שהוא היה עומד בחרמון אחד גבוה מאד, וירא מרחוק את התלמיד ההוא עומד בצקעה אחת סמוך לבור אחד, והנה ילא נחש אחד מן הבור אורכו ד' אמות ורחבו אמה ויש לו שלשה ראשים, והנחש ההוא בא לקרוא את התלמיד לבלעו ובהל התלמיד מומנו והרב רואה את החרמון שהתלמיד ההוא הולך סכין מחיקו להרוג עליו קודם שיקרב הנחש לבלעו, וירא כאשר בא לתחוב הסכין בצטנו נשמטה הסכין מידו וחזרה לאחור ותבא בראש הגדול של אותו הנחש והתהוה וילא מומנו דס כחל שוטף ויתפלא הרב על המראה אך הסכין נשמטה מאלילה מיד התלמיד ונזרקה בראש הנחש ותהרגהו, והתפלא עוד אך הסכין היחה קטנה ואין בה שיעור להרוג נחש גדול כזה, וראה שהתלמיד אחר כן נשא עיניו לשמים להודות ולהלל להש"ת על הגם הזה, וכל זה היה רואה הרב מרחוק בעומדו בחרמון ואח"כ הקיץ הרב והנה חלום הוא. ויתפלא הרב על החלום ולא ידע מה לפרש בו, אך הבין שהתלמיד היה עומד בצרה גדולה ועשה לו הקב"ה גם ונילו, ויקרא הרב למשרת ויאמר לו שילך לבית התלמיד לשאל עליו למה לא בא היום לישיבה, והנה המשרת יולא והתלמיד בא וכנס לחדר רבו ששם הישיבה וראה הרב עומד דק של אור זקוף למעלה מראש התלמיד וכל התלמידים לא ראו זאת, ואחר שישב התלמיד במקומו שאלו הרב היכן היית עד עתה ביום זה ויאמר הלכתי לשלול בפרדס פלוני, אל"ל מה היום מיומים, ומימיך לא בעלת קביעות לימוד הישיבה כדי לטייל, על כן גזר אני עליך שתגיד לי מה שקרה לך, כי חלום טוב חלמתי עתה בשבילך ולא אגיד לך אלא עד שאתה תגיד לי מה שקרה לך ולא תכחד ממני מאומה, והתחיל התלמיד לבכות, ויאמר את חטאי אני

ויקם הרב וישקוה על ראשו, ויאמר לו לא תבכה עוד ולא תעשה רעה בעלמך כאשר אתה חושב כי כבר סר עונך ונתאחד תכופר שנשלת התיקון שלך ביום זה וע"כ ראיני עתה בחלומי, ופירוש החלום הוא מובן כי אותה המחשבה אשר חשבת להמית עלמך בשביל תיקון נפשך עלתה לרצון לפני הקב"ה, אך הקב"ה אינו חפץ במיתת האדם, ולכך זכות התורה שאתה לומד וזכות אותה המחשבה שהסכמת בדעתך למסור עלמך למיתה בשביל תיקון נפשך הגינה שנשלת תיקון שלך באופן זה הנעשה היום, כי מן השמים נזר על השמן לעבור לב אותה זונה שחבב גם היא היום הזה בבוקר לאותו פרדס והייתה שוה נחש הקדמוני אשר פיתה אותך אתמול והכשילך באותה זונה חזר וכנס בה בזה היום ובאה להכשילך עוד הפעם, וזהו הנחש שראיתי בחלומי, ואתה ברוך ה' נלחמת היום הזה עם יל"ה הוא הנחש, באותו מקום באותו פרק באותה אשה, ולא יוכל לך אלא אע"פ שחבקה ונשקה אותך ועשתה דברים המושכים לזימה אתה נבחרת משהטת מיד וברחת ממנה ועזבת אותה ואלו אותה המחשבה אשר חשבת למסור עלמך למיתה בשביל תיקון נפשך נהפכה אל האויב שהרגה את הנחש הוא היל"ה באותו מקום באותו פרק באותה אשה וזה הכח של המחשבה שלך הוא הסכין אשר ראיתי בחלומי שנשמטה מידך ונזרקה בראש הנחש והרגהו ועתה כבר מת אותו המשחית הנעשה מציבה חסוריה של אתמול ונהפכה לך העבירה ההיא לזכות ומי יודע כמה וכמה מתיקון לך בג"ע בצבור הדבר הזה, והעד על זאת הוא העמוד של אור אשר ראיתי עתה זקוף למעלה מראשך וכן השמים הפילו על עיני עתה חבלי סיגה ותנומה שלא בעיתם כדי להראות לי החלום הזה להגיד לך שלא תעשה עוד נזק בעלמך כי סר עונך ונשלת תיקון נפשך אשריך ואשרי חלקיך. וישמח התלמיד בדברי הרב והאמין בעלמו שנתקן עונו ונתרלה לפני המקום ב"ה ע"כ. ומוז המעשה יבין האדם כמה גדולים דברי תנאים דמחוי רב יהודה איזוהו בעל תשובה אמיתי באותו מקום באותו פרק באותה אשה וכאשר היה אלל התלמיד הנז' :

ש ראשנה מוחלין לו. פירוש מוחלין לו היסורין שלא יענש ביסורין אכל ליהך לעשות תשובה לתקן הפגם והקלקול. וג"ל שזה נרמז באותיות גבר שהוא ג' בר"ל עד פסע ג' הוא בר ונקי מן היסורין שמוחלין לו ובודאי שכל זה נעשה במידת החסד שהוא שם אל"ל, ו"ש הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ר"ל פעמים שלש דוקא וזה החסד של שלש נרמז עם גבר כלומר עם אותיות גבר שהוא ג' בר כאמור. ומ"ש רביעית אין מוחלין לו ג"ל בס"ד הטעם כי בכל פעם נעשה מחילה ומכך רע בלדנין של האדם להיות לו כמאודה ובשלשה פעמים נעשה שלשה דפנות למאודה הרעה שפועלת הדין ועדיין דופן רביעי פתוח שיוכל ללאת משה אך בפעם רביעית נשלם דופן ה' ג"כ של המאודה ואין לו מקום לברוח וללאת מן מאודה הפרענות. ובשם המקובלים ז"ל כתבו בצעירה ראשונה פוגם באות א' דשם אלהים ובשניה בלמ"ד ובשלישית בה"א וברביעית ביו"ד הרי נעשה פגם באותיות אלה"י ולכן כתיב ועל ארבעה לא אשיבו עכ"ל. וזוה

כתיב וזוה

פרשתי בס"ד רמז הכתוב על כי אין אלקי בקרבי מלאוהי הרעית האלה. ונראה הטעם שהפגם הוא באותיות הנז' ע"פ מ"ש רבינו הא"ר ז"ל ששם אלקים מתפשט באדם בחלומותיו ורק אותיות אלקי דשם אלקים הם כנגד אברים שלמים שבו אבל אות מ"ס היא כנגד עשרת אבר הברית ע"ש דוק :

ש בשביל כסף וזהו שהשפעת להם לישראל. קשה למה נקטו כסף והלא הם זהב עשו לבעל. וג"ל מ"ש כסף וזהב כוונתו על שם קדוש שהוא כס"ה בס"ו והוא אותיות כסף זהב ששם זה מועיל לעושר ולהללחה וכונתו לומר בשביל הארת שם קדוש של אותיות כסף זהב שהשפעת להם ממונו עושר רב והללחה גדולה :

ש עד שבלו שפתותיהם מלומד די. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו הא"ר ז"ל בשער הכוונות בביאור הא לחמא עינא די חלנו אבהתנא בארעא דמלריס שיש את ה"א בצורת ד"ו ויש בצורת ד"ו וזו שבצורת די היא לחמא עינא שהיתה מתהגגת עמהם בהיותם במלריס ולו"א שבלו שפתותיהם ר"ל נמנשו שפתותם מלהזכיר הא בצורת די אלא מזכירים לורת ד"ו בלבד המורה על עושר וטובה שצידם :

ש שני פרנסים טובים עמדת להם לישראל. ג"ל בס"ד שניהם נחמנו לטובת ישראל בדברים אלו שבקשו מהקב"ה ולכן אמר עמדו להם לישראל להם לטובתם כי מרע"ה בקש שיכתב הסרחון אין כונתו בשביל כבוד עלמו אלא כדי שיקחו ישראל מוסר מדבר זה בדורות הבאים שידשו שהחטא קל מאד ועכ"ז לא ייתר לו ולא שמע תקט"ו תפלות שלן, ודוד הע"ה בקש שלא יכתב סרחונו כי הוא חטא לבורות תשובה ליחיד והיה מגדיל העון שלו בספר תהלים כדי שילמדו כמה של תשובה על עון חמור ובאמת אין עון שלו נחשב חטא כפי הדין כי בת שבע מגורשת וראויה אליו וגם אוריה היה חייב הרגינה בדין ורק חטא קל היה שלא לקח את בת שבע בפומבי אלא הביאה בסתר כאלו שודנה א"א וכן לא הרג אוריה בסנהדרין ועל כן חשב אם יכתב סרחונו ודאי הקב"ה יגלה בכתיבת הסרחון דברים שהם מראין שאין זה עון גמור כי אך יכתוב הסרחון בסתר, וא"כ ממילא לא ילמדו תשובה על עון ממש ולא על עון חמור והוא רלה לזכות את ישראל שילמדו תשובה ממונו על עון חמור ולכן בקש שלא יכתב, וכן תמונא באמת כשכתב הקב"ה סרחונו על ידי הגביא ע"ה אמר קך את אוריה החתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה ואותו הרגת בחרב בני עמון וארז"ל בגמרא דשבת דף ג"ז את אוריה החתי הכית בחרב שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנתו ואת אשתו לקחת לך לאשה לקוחין יש לך בה דארשצין אר"י כל היולא למלחמה ב"ד כותב גט לאשתו ואותו הרגת בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אין אתה נענש עליו אך אוריה החתי א"א נענש עליו מ"ש מורד במלכות הוא דא"ל ואדוני יואב וכו' ע"ש. נמלא כשכתב הסרחון הודיע בתוך הדברים שאין בידו חטא גמור ולכך לא רלה שיכתב כדי שיחשב שהוא חטא גמור וילמדו תשובה :

ש ותלו לה בצוארה והכריזו עליה. קשה כיון דמכריזין למה הולך לתלות בצוארה. וג"ל דהם לא הכריזו בפה כלום אלא רק תלו בצוארה אך בזה הדבר שטעו שתלו בצוארה חטיב הכריזו עליה והבי קאמר ותלו בצוארה וזוה נמלא שהכריזו עליה. ומה שדומה ענין מרע"ה לפני שביעית כי ע"י שהכה הסלע ולא דבר נסתבב סכה בעולם וקושיית בדברי הלכה שנמלא עתה אוכלים ההלכות כפרי שעודנו פנה שלא נגמר ביסולו :

ש שלות רשעים סופה תקלה. ג"ל בס"ד אחר אותיות שלוח יש מספר לתקלה. והרשות מקבצת, פירוש

כתיב וזוה

שררה של עוה"ו ערום נכנס לה דאין אדם נולד מצטן אמו רב ומושל ושלטי וערום יולא ממנה כמ"ש ואין שלטון ביום המות דכתיב ויקרבו ימי דוד למות ולא אמר המלך וכמ"ש חו"ל ואמר לבי ביתיה לית הוא עבד פירוש רצון ביתו הוא גופו שקראו בקהלת בשם בית אין נעשה רצונו ותאוותו באכילה ושתייה, כי הדיינים אינם יכולים לאכול קודם שידונו וכן אין יכולים לשחות יין כי שיכור אל יורה וריקן לביתו יעול ריקן מן המעוה שאינו יכול לדון בשכר וזוה"ל נהגו היתר שאומרים הוא שגר בטלה. ומ"ש אם יעלה לשמים שיאן, פירוש שמנהיגם ומוכיחם בדברים שבין אדם למקום וראשו לעב יגיע בדברים שבין אדם לחבירו :

דף פ"ז כעני עבדו של ר"ג. י"ל למה לא נקט אליעזר עבד אברהם שהיה חכם גדול בתורה ולדיק גמור כמ"ש רז"ל דמשק אליעזר שדולה ומסקה מתורת רבו לאחרים וכן אמרו המושל בכל אשר לו שהיה שולט בילדו. וג"ל בס"ד לא רלה להביא מדורות שהיו קודם מתן תורה אלא מדורות שאחר מתן תורה. אי גמי ג"ל דתנא זה היה בזמן ר"ג ולכן נקט טבי שהיה בדורו ויודעו ומכירו. או יובן דאיתא בשער הגלגלים דף כ"ט דרוח העל מה שלקח חס ניקן בטבי עבדו של ר"ג יע"ש. גם הרב קה"י ז"ל כתב בשם רבינו ז"ל דכורש מלך פרס היה משרש כעני ונתגלגל בטבי עבדו של ר"ג לכך אמר ר"ג אין טבי כשאר עבדים כשר היה אותיות כרש ע"ש. נמלא בטבי היה כעני והיה חס ולכן הזכיר את טבי בעני זה של חס וכעני :

ש כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ג"ל בס"ד אומרים על ידו כי הקב"ה ברא ציד י"ו פרקים עד הכתף לרמזו שדרך האדם לעשות צידו טוב שהוא מספר י"ו אך החוטא נהפך אללו מספר טוב למספר ח"ט שהוא ג"כ מספר י"ו וכמ"ש מור"ם בהלכות ר"ה דאין אוכלים אגון ברה"ה מפני דאגון מספר חט ולו"א המזכה הרבים אין חטא בא על ידו דייקא שמספר פרקי ידו יהיו לירוף אותיות טוב ולא חט. או יובן בס"ד דארז"ל מה שחוטא האדם ביום נרשם למעלה ושמחתו עולה ומותמת בהודאתה בהם דכתיב וביד כל אדם יחטום אך הדיק חס יחטא לא ישן עד שיחודה ויתחרט וישבו וא"כ נמחקין העונות ולא יבאו לידי חתימה בידו. או יובן הכונה כל רע שיעשה האדם נרשם דרך כלל בשטרותיו ידיו והמזכה אין חטא בא על ידו דייקא :

ש לפני מי אתם מטהרין. ג"ל בס"ד תשובה שלימה היא במעשה ודבור ומחשבה ובשלשם יעשה מאהבה הרי ג"פ אהבה מספר ט"ל וקודם אותיות מי יש אותיות ט"ל ו"ש לפני מי אתם מטהרין ר"ל מהרצתם שלימה בג"פ אהבה שהם מספר טל הרמזים קודם אותיות מי :

ש אלא הכי קאמר חס יחטא איש לאיש ופללו אלקים ימוחלו לו. ג"ל בס"ד דריש דהול"ל יפללו אלקים ולמה נקטו וא"ו אלא לרבות דכל וא"ו הוא לרבות וכיון דאמר ופללו בוא"ו הוי כאלו אמר ב"פ פללו דאם פללו לחבירו אז פללו אלקים שימוחלו לו :

ש כל המקניט את חבירו אפילו בדברים נרדף לפייסו. י"ל למה נקט קרא הקניט דברים בענין ערבות של ממונו. וג"ל בס"ד ללמדו שעמא דמלתא דאל חאמר כמה נחשב הדיבור שהקניטו בו דהלא לא עשיתי מעשה של כלום לכך הזכירה עם דין הערבות אשר לפ"ד הוא מתחייב בדיבור בלבד דאם אמר תן לו ואני ערב נחייב אע"פ שלא תפס קנין ולא תקע בפיו :

ש ונרדף לפייסו בשלשה. י"ל למה יחלקם לשלשה חלוקות יקח כל התעשה. וג"ל בס"ד ע"ד שאמר לעיל דף כ"ד למה מפייסין וחורין ומפייסין כדי להרגיש העושה

כתיב וזוה

כתיב וזוה

העזרה להשמיע קול כמה פעמים ולכן מביא שלשה סורות בשלש פעמים להרגיש הענין שהוא מרצה את חבירו וגם חבירו אפילו אם הוא אכזרי יתראה. או יובן מחלקם לשלש חלוקות כי החוטא לחבירו פגע בכבוד הנר"ן שלו ולכן יחלקם לשלש כנגד נר"ן. וזוה יתורץ קושיא אחרת למה אחר שפטר יולך עשרה צבת אחת ואינו מחלקם וזוה ניחא כי בקבר אינו טוכן עם אלא רק נפש לבד והיא מן הקטנות שבה ולא נר"ן. ומ"ש אל יבקש יותר משלש, מקשים מנ"ל דטפי לא. ונ"ל דק"ל כיון דדברים אלו מפי יעקב אב"ה נאמרים למאי הולך לומר ג"פ נא דודאי לא חסיד יוסף הע"ה לסרב אפילו בדיבור אחד אלא ודאי שצא ללמדיו הכתוב שיורר המחילה בעלמא דהוי עד שלש ועדיין קשה למה קיטש אל יבקש שהוא לשיכובא לימא אין לריך לבקש יותר משלשה. ונ"ל בס"ד דאמר לשון זה לשיכובא שאם ירצה להחמיר על עלמו ולבקש יותר משלש אינו רשאי מפני שבוה מו"ק את חבירו לקטרג עליו למעלה שגם הקב"ה לא ימחול לו על עוונותיו ומקטרגו לקטרוג ימשך גם על ישראל ח"ו:

שם עשאוני אשפה. נ"ל לאו לשון פרשומת הוא אלא בניחוחת קאמר עשאוני אשפה לברר בזה הפיטור לעלמו ור"ל שבוה נשלמה כפרתו ואין לריך לישב עוד בשביל המחילה והיינו כיון דעשאוני אשפה נחקן עון שלי שחטאתי בשפה כי אשפה מכפרת על חטא השפה כי באשפה יש אחריות שפה:

שם חזיל אבא למקטל גברא. נ"ל דאמר כן בלבבו דאך קורא לרב בשמו אע"פ שהוא מתכוין אבא לשון חשיבות, ומ"ש אשתמט נרגא מחייה אריסיה, נ"ל דיעו מדה כנגד מדה כי ראוי שהוא ילך ויפייס את רב ועתה השיב לו דבר כאלו רב לריך לפייסו, נמנא חזיל בטר אפכא לך הנרגא חזיל בטר אפכא שהוא מוריד אותו ומשליכו על ראש הבהמה וחזר לאחוריו ונחפך על ראש

הקלצ ומה דמחיה בריסיה היינו על אשר ביזה את רב שהוא רישא דעמא:

שם חזיל רב לגבי תריסר מעלי יומא דכפורי. נ"ל בס"ד שדקדק לילך י"ב לכבוד ר"ח כנגד השפעת חכמ"ה ביג"ה ודע"ת שהם י"ב אותיות כי בדעת יש חוספת וא"ו שהיה ר"ח נשפע משם. ועוד מ"ש נימא הדר לרישא הם י"ב אותיות והלך אללו כנגד דבור זה שחטא לו י"ב פעם:

שם והאמר ריב"ח כל המבקש וכו' הא דהקשה על רב קודם שהקשה על ר"ח מושב דעל רב חזיקא קושיא טפי דלשון אל יבקש משמע לשיכובא אבל כל המעביר על מדותיו מעבירין על ששעיו עילה טובה קאמר:

שם מפיס חיי סגי ומסגי. נ"ל בס"ד מפיס חיי בכימות סגי באריות ע"ד מ"ש רבינו חיד"א ז"ל בביאור מספר ימיו כפלים כאותו פועל שעסק צבית השר ומה שעשו חביריו ביום שלם הוא עשה בחלי יום מפני שהיה לבו טוב עליו, נמנא היום נחשב אללו לגבי אחרים ככפלים והו רבוי באריות. ואמר ומסגי לזרעו שגם זרעו יאריכו ימים כדי שישתמש בכתר אביו וכמ"ש בגמרא שאמר רבינו הקדוש לר"ח ברכני וא"ל יה"ר תגיב לחלי ימי וא"ל ע"כ והו לא א"ל והבאים אחריו בהמה ירעו ולכן כיון דאמר על האב נפיס חיי אמר ומסגי שגורם זכותו שגם זרעו יאריכו ימים. או יובן נפיס חיי במספר השנים סגי בתורה ומסגי במלות. והנה רש"י ז"ל פירש רמז לדבר יראה זרע יאריך ימים ונ"ל היכא רמזו יוס"ב. ונ"ל בס"ד זרע במילוחו עולה מספר השבת בה"א הידיעה וקאי על יוס"ב שנקרא שבת דכתיב ביה שבת שבתון הוא לכס וגרמזו בה"א הידיעה כי הוא בהארת הבונה שהיא ה"א ראשונה שבשם ולו"א יראה זרע ר"ל ביום כיפור הרמזו באריות זר"ע אז יאריך ימים וטענת חיי ס:

בשם ה' נעשה ונצליח
ליקבה"ו

ראש השנה

פרק ראשון

בהם אכל ברייתא איירי כגון שכבר נתן לדיקה לפי ערכו ואח"כ אומר סלע זו לדיקה שזו חוספת על חיובו שרי לעשותה בשביל שיחיה בנו, ברם הכא מקשי שפיר דהא כורש היה גוי שהוא בן נח דאינו חייב בכל דברים אלו שנתן לבהמ"ק דאינו ממונה מאת ה' בכך ולפי חילוק הגו' כל שעשה דבר שאינו חייב ומלווה בו שרי למעבד לקבל פרס. ועוד נ"ל בס"ד דהמקשן מתוך הברייתא עם המשנה כמ"ש המפרשים ז"ל דההיא דאבות משנת חסידים היא ואינו אוסר מדינא, ומ"מ שפיר מקשי בהא דכורש דאמרת שהחמין ובודאי אי לא עבד מילי דחסידותא אינו נחשב דהחמין דוק:

שם או מרדי יהודאי אקלייה בנורא. נ"ל בס"ד לכן נקרא כורש שהוא בהפוך אהון כשור ר"ל כמו השור שיש בו הגאה מלד אחר שעשה מלאכה של חרישה ודישה וכיוצא, ויש בו נזק וקלקול שמנגח וממית, כן כורש היה בו לד טוב שבנה בהמ"ק והיה בו רע שהכין דבר לשריפתו משעת בניינו ע"ד מ"ש"ה ויום המות מיום הולדו. או יובן בס"ד שנקרא כורש אחריות כשור ע"פ מ"ש הרב פ"ע בשם מהר"א על פסוק כה אומר ה' למשיחו לכורש שנקרא כורש שהוא כלב בלשון פרסי שניק ונתגדל מכלבא יע"ש. והדבר יפלא אע"פ שינק מן כלבתא עכ"ז שם זה שקראו אותו בו הוא גנאי ומה ראו הפרס"ים לקרא מלכס בשם מנונה כזה. וראיתי בסדר הדורות שהביא המעשה שהיה בדבר זה והוא דאסטריטס מלך פרס לא היה לו אלא בת אחת יורשת מלכותו ואהבה שר משרי אביה ותהר לו וכשמוע אביה הרג את השר ושם את בתו במאסר ויהי בלדתה נתן המלך את הילד למשרת שלו לשלוח אותו המדברה ועשה כן וייתהוה שם וימן ה' כלבה אחת והניקתו ויגדל הילד ונעשה בן חיל ויאספו אליו אנשים ריקים ויהי עליהם לשר, וכשמוע המלך קבץ אנשים רבים וישלח להרגו וזה השר נקרא כורש בלשון פרסי כלב לפי שנתגדל מכלבה ונתחמץ על זקינו והרגו ויכבוש את העיר וימלך עליה ויכנע כל הארץ לפניו ולפי שדריוש מלך מדי לא היה לו אלא בת אחת נתן אותה לו לאשה וירשת מלכות מדי ואח"כ אמר כורש לדריוש הנה אנחנו מלכים למה נהיה משועבדים לבלשנך לנחמה בו ויאמר דריוש עשה וילחמו בצלשנך ותחלה נלחו לבאות בלשנך ושמה ועשה משתה והוגיאל כלי בהמ"ק ונשתמש בהם ואז נראתה צפנתל אותם דברים של מנא מנא תקל ופרסין ופתרם דניאל ע"ה שניתנה מלכותו למלכו מדי ופרס. והנה סריוס אחד שמע פתרון דניאל ואז בלילה כשישן בלשנך חתך ראשו והלך אלל דריוש וכורש ויספר להם המעשה וגדרו גדר. אם נתן

דף ב' באתר בניסן ראש השנה למלכים. נ"ל בס"ד הטעם דמונין למלכי ישראל באתר בניסן מפני כי אחד בניסן נטל עשרה עטרות והמלכים נשרפים במלכות שהיא עשירית לכן באתר בניסן ראש השנה למלכים, ועוד נ"ל בס"ד הטעם דמונין למלכי ישראל מניסן ומלכי אוה"ע מתשרי לעשות סומנא עבא למלכי ישראל כי אותיות ניסן היוולדים במבטא הלוך וגדול הגו'ן חמשים והסמך ששים וגו'ן פשוטה כמ"ש כן מלכותם תהיה הלוך וגדול וסופה תהיה למלך המשיח דכתיב ביה ירום וגשא וגבה מאד משא"כ אותיות תשרי הלוך וחסור לכך מונין לאוה"ע מתשרי. ועוד נ"ל בס"ד הטעם כי ניסן שולט בו לירוף שם הו"ה ככתבו שהוא רחמים גמורים אך תשרי שולט בו לירוף והי"ה שהוא דין ולכן כתיב בדוד ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו דייקא השם ככתבו. גם ניסן הוא מוספר ס"ת אברהם יחזק ישראל שבזכותם התקיים המלכות בישראל לכך בירכס הש"ת ומלכים מחלליך ילאו. או יובן בס"ד מילוי ניסן הוא מספר ניסן נמנא ניסן כפול וכן מלכי ישראל שהם מלכים למטה וגם למעלה בשמים חסובים מלכים משא"כ מלכי אוה"ע הם מלכים למטה דוקא ולכן כופלים שלום למלך ישראל דכתיב שלום שלום לך ושלום לעוזריך:

דף ד' האומר תנו סלע זה לדיקה בשביל שיחיה בני כך הגרסא בעין יעקב וכן העתיק בספר דקדוקי סופרים מתלמוד כ"י. ונ"ל לגרסא זו למה נקוט הברייתא בהאי ליטנא של תנו שהוא מדבר לאחרים ולא נקוט לשון האומר סלע זו לדיקה ע"מ שיחיה בני שהוא מדבר כן בינו לבין עלמו. ונ"ל בס"ד דבא ללמדנו רבותא בזה אע"פ שהוא מוצר דבריו ומפרסם הענין לפני בני אדם דהשתא איכא למיחש דמלבד שהוא עלמו יהיה קורא תגר הנה גם אותם אחרים שעשהם שלוחים ליתן אשר בירר דבריו ופירש כונתו לפניהם יהיו קורין תגר אם לא יחיה ואפ"ה אשמעינן דשרי זה בישראל דליכא למיחש שיקראו תגר אח"כ בין הוא בין אחרים אלא תולין הדבר בחטא. **והנה** התוספות הקשו מדתנן אל תהיו כעבדים וכו' ותיירלו היינו באוה"ע שתהוין על הראשונות ע"ש והקשה הרב פ"ע ז"ל דאי הכי מאי פריך הש"ס הרי בלא הא דכורש תיקשי ליה ההיא דאל תהיו כעבדים, ולפי התוספות מוכרח לומר דהיא באומות שתהוין ומעתה תו לא תקשי מוכרש וכדפריך כתר הכי כאן בישראל כאן באומות והמקשן מוכרח לשנויי הברייתא עם המשנה ומאי פריך ע"כ ע"ש. ונ"ל בס"ד דהמקשן הוה משני הברייתא עם המופנה כפי חילוק מהר"ש פרימו ז"ל שהביאו הרב בעלמו שם דמתניתין דאבות איירי בעושה מלות שחייב

בכל ביום יתנו רשות לבנות בהמ"ק וכן היה שהליתו ולכדו את צבל והרגו הרבה, ואז מלך דרוש בצבל ושאר מלכות מסרם ביד כורש, וכשמת דרוש בא כורש ומלך במקומו. ע"ש:

נמצא לפי"ו כורש הוא מורע המלוכה שהיה בן בתו של מלך פרס והיה חוק לפרס שלא ימלוך בהם זה שאינו מורע המלך אך הם נחבדו אלס מעשה הנז"ל דכורש היה בן בתו של מלך ויהי ונחבדו מן הכלב ולכן קראוהו על שם הכלב לעשות בזה מוכרת למעשה הנז"ל ששם זה הוא לעדות שאינו זה אל"ה הוא מורע המלך, ולכן אע"פ דעלם השם הוא גלוי מכל מקום מלך חוק המלוכה שהיה אלס הוא היה לשבח שזה השם הוא מועיד שהוא אשר גולד מבחו של המלך. והנה ידוע מ"ש הרב זרע בירך ז"ל בפרשת בא בשם זה"ק דמוזוג שתי קליפות של שור וחמור ילא מהם קליפת כלב, ובהב בשם הרב מנ"ע ז"ל על בן ארתיות אמנעוה של שור וחמור הם מספר כלב, ע"ש. נמצא לפי"ו הכלבתיא שינק מונגה כורש יש בה תערובת שור וחמור אך כורש שינק מונגה אע"פ שינק מן תערובת שור וחמור מואחר שהיה מלך כשר שכנה בהמ"ק אינו מתייחס אחר חלק החמור שיש בכלבתיא שינק מונגה אל"ה ותייחס אחר חלק השור שיש בה ולכן נקרא כורש בהיפוך אחוון בשור, וגם יש בשם זה ארתיות כשר ולכן זכה שיכתב עליו כה אמר ה' למשיחו לכורש:

והנה צוהת המעשה הנז"ל פרשתי בס"ד טעם נכון על אשר מולאתי כתוב במדרש תלפיות שהביא מספר שלשלת הקבלה דכורש המלך היה לו כח הזכרון גדול מאד באופן שבהיותו במלחמה שהיה לו ת"ר אלף שכירים היה קורא כל אחד מהם בעת הפרשון בשמו, והוא פלא, ע"ש. ואמרתיו הואיל וינק מכלב בדרך נס לכך זכה לזכרה גדולה כיו בלבבו דארז"ל כלב כולו לב, גם כ"ל מטעם זה שכנה בהמ"ק ע"י כורש שינק מכלבתיא ונחבדו מונגה, גברה קליפת כלב השולטת בצענו לשה"ר, ושלטה בזמן בית שני להחשיף את ישראל בעון לשה"ר השיך לה, ולכן גאלה של גלות זה שהיא אחר חרבן בית שני שכנה ע"י כורש שהיה בסורתינו בה ע"י אליהו זכור לטוב שמספר שמו כ"ב שהוא מצטל קליפת כלב שמספרו ג"ב וגבר ישראל:

שם בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל זו לעמו"ס. קשה ובי לא יש דבר חביב לעמו"ס כמו השגל כדי שיבא לדמות חבוב תורה על ישראל כוונתו והלא נשותיהם חביבה עליהם יותר מהשגל. ונ"ל בס"ד דנקיט חבוב השגל אשר בחיבוב זה שמחבבין השגל הם מחבבין ועכ"ז מחבבין אותה בן ישראל מחבבין את התורה מאד ואע"פ שחביב זה מחבבין שיבזו עלמן ששביל חיבוב תורה וכמו שמלנו ברוד מלך ישראל דאע"פ שהיה מלך גדול היה מוכרער בכל עוון לפני ארון הקודש משום חיבוב תורה וכמ"ש לו מיכל אשר נגלה לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הריקים, והשיב לה ושחקתי לפני ה', ונקלותי עוד מזהת והייתי שפל צעוני וכו'. וכן אמרו על רבינו יעקב רבו של רש"י ז"ל שהיה מוכרער לפני ארון הקודש בזמן שלג, וכן אמרו על כמה רבני קדישי שהיו מבזין עלמן בשביל חיבוב תורה, וכמ"ש בגמרא. ועל זה מודמה חיבוב תורה של ישראל לחיבוב השגל גבי עכו"ם, ולכן אמר נחמיה ויאמר לי המלך והשגל יושפת אללו עד מתי יהיה מהלכך וכו'. וקשה מה שייכות יש להא דהשגל יושפת אללו עם דברים אלו שנתן לו המלך רשות. ובה נחמתי דבא לומר מה שזכרתי שנתן לי המלך רשות הוא בזכות התורה שחביבה אלל ישראל כמו השגל לעמו"ס:

דף וא"י מולא שפתיך זו מלות עשה. נ"ל בס"ד

דרים בן משום דדבור ראשון אשר דברו שראל בקבלת התורה נקטו לשון עשיה שהקדימו נעשה לנשמע. וידוע דנעשה מורה על העשין ונשמע מורה על לאוין. או יובן בס"ד דחמשה מולאות הן ומולא השפתיים הם בזמפ"ק, וליהא בשער מאמרי רש"י צביאור דר"ז דף ס"א דאותיות בזמפ"ק שהם מולא השפתיים הם גבורת החסד, ע"ש. ועיין בעץ חיים שער דרושי הללס פ"ב יע"ש. וידוע כי מ"ע הם חסדים ומלות ל"ת הם גבורות, וכמ"ז בעץ חיים שער נו"ן, יע"ש. ולכן דרוש מולא שפתיך זו מלות עשה ונ"ל בזמ"ק גני' החסדים מ"ה. ומ"ש לה' אלקך אלו תמאות. נ"ל בס"ד משום דבכללו קרבנות כתיב לה' וכן ארז"ל, ומ"ש אשר דברת אלו קדשי בדיק הבית. נ"ל בס"ד החיר"ק שחתת אות ד' משמש בזמפ"ק וי"ד ולכן דיברת ביו"ד הוא ד"ר ב"ית גם באותיות דברת יש משמעות לשון דביר ומ"ש בפיך זו לדקה כי בלדקה לעניים לרדך לשתף לדקה הפה שהיא הפיוס כמ"ש רז"ל הנותן מהבדך בשש ואם פייסו יתבדך ב"א גם פיך אותיות כפי והלדקה תתייחס לכפיים:

דף ה' מלמד שמהקדשה והולכת מתחילתה ומלך אר"י וכו'. נראה הטעם שיהיה התחלתה דחירות קודם יום הכפורים מיום ר"ה וגמר החירות היה ביוה"כ שיהיה זה חוגמא לגאלה העתידה להיות בב"א שיהיה תהלה התחלתה דגאלה בזמן ידוע ואח"כ יהיה גאלה שיקריט של ביאת המשיח:

דף יו"ד בתשרי גברא העולם בתשרי גולדו אבות י"ל למה הזכיר תשרי אכל חד וחד לימא בתשרי גברא העולם ונולדו אבות ומתו אבות וגרגש בזה הרב עיין יעקב ז"ל ע"ש. ונ"ל בס"ד תרוק פשוט כיון דכל חד יליף לה מפסוק בפ"ע להכי לא כללס בחדא מלה. ועוד נ"ל בס"ד דהאבות קאי על אברהם ויעקב בלבד שהם אחד בקו החסד ואחד בקו הרחמים ולכן נולדו בתשרי שהוא דין כדי למתקו ולעשותו רחמים וכן היה באמת כי בו זמני לחג הסוכות שכולו המשכת חסדים פנימים ומקופים וידוע כי כימון לתשרי שהוא דין הוא בשם תשרי כי אותיות שמו סדר תשר"ק שהוא דין ולו"א כיון דבתשרי שהוא דין גברא העולם לכך לטובת העולם בתשרי שהוא דין נולדו אבות כדי למתקו ומואחר כי בתשרי נולדו לכן שורה הדין מחייבת שרדך להיות בתשרי מיתה האבות כי חודש שאכל המתוק של לידתם יאכל המריבות של פטירתם:

שם בפסח נולד יחנק. נ"ל בס"ד הטעם כי ידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל דניס הוא ראש חודשי הנוקבא ותשרי ראש חודשי הדוכרא וידוע כי יחנק נולד מסטרא דנוקבא בסוד והנה בן לשרה אשתך כמ"ז בשער הפסוקים ולכן נולד בפסח שהוא בניסן שהוא ראש חודשי הנוקבא: **שם** בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל. נ"ל בס"ד הטעם דארז"ל גאלות ישראל ממצרים היתה מסטרא דנוקבא לכך אמרו שירה לשון נקבה מפני שיש אחריה שעבוד אלל גאלה העתידה להיות בב"א מסטרא דכורא שאין אחריה שעבוד ולכן אומרים שיר לשון זכר דכתיב שירו לה' שיר חדש. ובהו מובן הטעם שפיר זכרן שהוא ראש נוקבא נגאלו ממלרים כי זו היתה גאלה שיש אחריה שעבוד אלל בתשרי עתידין ליגאל כי תשרי ראש חודשי הדוכרא וגאלה העתידה מסטרא דכורא. או יובן בס"ד ניסן חסד לכן אותיות ניסן הם ע"ס אג"ד שהוא בחסד דהו"ד אינה יולאה בזמבטא וכו"ן שני דניסן הוא נו"ן דמגלפ"ך שהוא מספר ת"ש ולכן גאלה מלרים שהיתה ע"פ מדת החסד רובע וימין היתה בניסן אלל גאלה העתידה תהיה ע"פ מדת הגבורה ג"כ וכמ"ש בזוה"ק ע"פ ולא בכסף תגאלו הלא להו פורקנא דילכון בחסד שהוא כסף כאשר

כאשר היה בול"מ אל"ה יהא פורקנא דילכון בגבורה דילחק שהוא בגבורה וכמ"ז בשער הפסוקים דבר זה ברחבה ולכן בתשרי שהוא דין כי הוא ע"ס תשר"ק בו עתידין ליגאל: **שם** רבי יהושע אומר בניסן גברא העולם וכו'. הנה רבינו האר"י ז"ל בשער הכונות דדרוס ר"ה השווה דבריו ר"א ור"י דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דמר איירי בבחינת החיגויות שהוא כללות העולמות בעלמס ומר איירי בבחינת הפנימיות שהוא ענין הנשמות ע"ש ובספרי גורי האר"י ז"ל איהא היסוב באופן זה והוא דההריון היה בתשרי והלידה בניסן ולו"א בזמפ"ק ר"ה היום הרת עולם ואין אומרים לידת עולם עכ"ל ואמרת לפי דברייהם יתישב שפיר מה שמבדכין ברכת החמה מן כ"ח שנה לכ"ח שנה בניסן ולא בתשרי. ונ"ל בס"ד דגם צענין גאלה לא פליגי אל"ה מר מדבר בגאלה העליונה שהיה משבעים שנים שלמעלה ומר מדבר בגאלה התחתונה שהיה מן האומות למטה כי לעתיד תהיה גאלה שלימה מן השמים ומן האומות לכך אין אחריה עוד גלות כדוע.

ברם הא קשיא איך ישו דבריהם צענין הלידה ומיתה של האבות דר"א ס"ל בתשרי ור"י בניסן. ונ"ל בס"ד גם בה"ל מר מדבר בלידת הנשמות שלהם ומ"ש מהו קאי על התחלת סילוק הכללים של הנשמות שלהם מנופס דהדרך הוא אלל כל העולם שיתחילו להסתלק שלשים יום קודם יום המיתה. ואפשר לומר דאלל האבות התחילו להסתלק שש חודשים קודם המיתה ואפשר הטעם שהיה בהם הפרש מדרך העולם היינו משום כדי לכון המיתה שהוא התחלת הסילוק עם הלידה בחודש אחד דהתחלת סילוק הכללים של הנשמות נקרא מיתה. ועוד נ"ל טעם אחר שנעשה בהם הפרש זה הוא לרוב מעלתם וידוע דהסילוק המזוי אלל כל אחד שהוא שלשים יום קודם המיתה לא יסתלק כל הלל בבח אחת אל"ה יתחלק לשלושים חלקים וכל יום יסתלק מנמו חלק אחד משלושים חלקים והם לרוב חשיבותם כדי שלא ירגישו בסילוק נתחלק לק"ף חלקים ובמשך ששה חודשים שהם ק"ף יום היה מסתלק כל יום חלק אחד מן ק"ף חלקים כדי שלא ירגישו בחסרון כ"כ. כן נ"ל בדרך אפשר באופן דיוכלים אנחנו להשוות דבריהם לומר מר מדבר בלידת הנשמות ובהתחלת סילוק הכללים של הנשמות מנופס שגם זה נחשב מיתה ומר מדבר בלידת הגופים ומיתה הגופים ממש, והש"ס שקיל וטרי לפי פשט דבריהם דמשמע דפליגי, וכל שקלא וטריא זו היא לפלפולא להגדיל תורה ויאדיר דכן מוכרע לומר ג"כ לפי"ד רבינו האר"י ז"ל דס"ל דלא פליגי בצריאת העולם אל"ה מר אמר חדא ומר אמר חדא.

והנה בספר קרניים מאמר וא"ו צביאור דן ידיו הביא רבינו מהרש"ס ז"ל מספרי המקובלים דאברהם אע"ה נפטר בטבת ועשו סנדק לזה תקבר בשביעה טובה ר"ת טבת יע"ש. וקשה דלא אתי לא בר"א ולא בר"י. וראיתי בספר פרשת אליעזר שהוא ג"כ ביאור על ס' קרניים הנז' דיישב זה ע"פ מ"ש בספר קרניים עלמו במאמר הקודם לזה שבחודש ניסן כלולים כל החודשים וגמולא שיש בחודש ניסן ימים השייכים לחודש טבת והוא נפטר בניסן ביום השייך לחודש טבת עכ"ד יע"ש, ולפי דבריו הנז' יש להשוות דבריו ר"א ור"י בלידה ומיתה על אבות בהכי ד"ל גם ר"א יודה בניסן נולדו ובניסן מתו ומ"ש בתשרי היינו בימים של ניסן השייכים לחודש תשרי אך באמת זה דוחק ודרך שכתבתי לעיל להשוות דבריהם הוא יותר מרווח:

נמצינו למדין לפי"ד רבינו האר"י ז"ל דר"א ור"י לא דברו על צריאת עוה"ז התחתון הגשמי אל"ה הם מדברים ברוחניות בעולמות למעלה דר"א מדבר

בחיגויות העולמות ומודה לו ר"י בזה, אך ר"י מדבר בתיקון פנימיות העולמות ועל זה קאמר בניסן גברא העולם ור"א מודה לו בזה, אלל צריאת עוה"ז התחתון הגשמי בין ר"א ובין ר"י יודו שהתחלת צריאתו היתה בכ"ה באלול ויום השישי המוכר במעשה בראשית הוא היה יום ר"ה שבו גברא אדה"ר וע"ז תקנו אנשי כנה"ג בתפלה זה היום תחלת מעשיך וברוך ליום ראשון:

והנה בצריאת הב' מציה ר"א רמז לדבריו אשר דבר בצריאת חיגויות העולמות מפסוק הדשא הארץ, כי ידוע שהעשבים והחילנות הם בחינת חיגויות וכונתו בזה לומר שהפסוק הזה האומר במעשה בראשית של צריאת עולם התחתון הוא שהיה בחודש תשרי דבר בצריאת של עשבים וחילנות שהם בחינת חיגויות לרמזו לנו שקודם זה בחינת חיגויות העולמות הרוחניים אשר למעלה גברא ונתקן ג"כ בתשרי, ור"י שהוא מדבר בפנימיות העולמות עשה רמז לפנימיות בפסוק ותולא הארץ דשא המדבר בדבר המלוי בניסן לרמזו בניסן ג"כ היה צריאת ותיקון בעולמות העליונים והוסף תבלין לדבריו לפרש על תיקון זה שהיה בניסן הוא היה בפנימיות דוקא באומרו דאיתו הפרק הוא זמן בהמה חיה ועוף שמזדווגין וע"ז וידוע שהבעלי חיים הם בחינת הפנימיות ובה עשה אסמכתא לתיקון הפנימיות שנעשה בניסן, נמצא ר"א ור"י עשה כל אחד אסמכתא לדבריו שמדבר בעולמות העליונים מפסוקים אלו המדברים בצריאת עוה"ז התחתון הגשמי ושניהם מודים כי פשט המקראות האלה הוא מדבר בצריאת עוה"ז התחתון אשר הם לא דברו בו, ועיין לרבינו הרש"ס ז"ל בנהר שלום דף ע"ד עמוד ב' יע"ש. וכבר כתבתי לעיל דהש"ס שקיל וטרי דבריו ר"א ור"י דמשמע דפליגי כל זה הוא בדרך פלפול להגדיל תורה אך באמת הם לא פליגי ואלו ואלו דברי אלקים וכאשר קבל רבינו האר"י ז"ל מפי אליהו זכור לטוב דלא פליגי:

דף י"א לקומתן גבראו לדעתן גבראו לזביון גבראו. פירש רש"י לדעתם שאלס הם חפנים להבראות ואמרו הן ונ"ל ע"ש. ונ"ל מ"ש רז"ל אין לך כל דבר ודבר גברא בעולם שאין מונגה עליו שר מלמעלה ואל"ל גדל ולפ"ז לאותם המלאכים שבראם תחלה להיות ממונים על כל הפרטים של הגבראים בעולם התחתון שאל מכל אור"א על דבר השייך לו שראוי להיות תחת ממשלתו כפי שרשו ובחינתו. ובהו מובן שפיר מ"ש לדעתן כי המלך הממונה נקרא דעתו של אותו דבר כי הוא נשמתו והנשמה תכונה בשם שכל כדוע. ומ"ש לזביון גבראו, נ"ל בס"ד הכונה שברא בכל אחד מהם כח המוליד כי בזמנא וגם בזמנא יש כח המוליד כדי שיליך דבר אחר מונג, ואפשר להעמיס זה בפירוש רש"י ז"ל. ונ"ל קומתן דעתן לזביון למפרע ר"ת לד"ק כי בלדק בראש, ולו"א בלדק כל אמרי פי דהצריאה היתה בחמיכה ודיבור. והא דנקיט גבראו בכל חדא וחדא לרמזו שהיו שלשה אלה בכל חד וחד מן הגבראים ממש ולא נקיט כן ארובא דוקא:

שם מדלג על ההרים בזכות אבות מקפץ על הגבעות בזכות אמהות. נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בסוד הפסוק וירא ה' כי סר לראות דמרע"ה חשב לרבינו לישב במלרים מספר ס"ה שנים כמנין עשרה הווי"ת ואל"ל הקב"ה שאין לרבינו לישב אל"ה ר"י שנים כמנין עשרה פעמים אה"ה ולכן ילאו ברד"ו שבא להם חירות מן הבונה שהיא סוד אה"ה, וזה נרמז באומרו מדלג על ההרים כי האבות נקראו הרים ודילג קן שנים שלא הגריבם לישב אל"ה רד"ו כמנין וי"ד פעמים אה"ה הרמזו בר"ת אברהם יחנק יעקב וזהו על ההרים הדלוג היה בעבור השם הרמזו באותיות אשר על ההרים ועוד עשה

עשה להם רמז אחר הרמזו בראיות אשר הם סוף שמות האמהות שהם שרה רבקה רחל לאה שעולה מ"ה כמנין שם הוי"ה דלפ"ן שהגלות היה ע"י התעלמות אות א' של מלוי וא"י שגשאר מספר דם והיה יניקה למגרים מזה הדם וכשגאלם האיר והשלים שם מ"ה כולו ובטלה יניקה מגרים וזה נרמז במ"ה שמות הגבעות שהם האמהות :

ש"ס בחודש זיו שולדו בו זיותי עולם. כ"ל במ"ד להבי קראו זיו ר"ת זרוע ימין וגוף כי אברהם אע"ה הוא זרוע ימין כי אחיו בחסד דרועא ימינא ויעקב אע"ה הוא גוף דלפ"ן דלפ"ן שהוא גופא כנז' בפתיחת אליהו וזכר לטוב. והנה רש"י ז"ל פירש כשנתחדש אייר נולדו כבר בנימן. ונראה דזה דוחק בפשט הלשון דקאמר שולדו בו וגם הכתוב קראו חודש זיו משמע שהיו הוא בו ויתייחס אליו ולר"י הזיו הוא לניסן. וז"ל במ"ד דכל חס אע"פ שולדו וילא שלם מבטן אמו אינו נמנה בראיות ע"ה חיים ארזו נכלל עמהם אלא עד אחר שלשים יום שילא ומספק נפל ולכן כל שלא חיו שלשים יום ארזו נפדה ואם מת אין מתאבלין עליו ולכן אע"פ שולדו בניסן לא נשלמו בלידתם להיות נמנין בכלל הנולדים אלא עד אחר שלשים יוחול זה באייר ולכן האבות שהם זיו העולם כיון ששלמו להם שלשים יום באייר יתייחס הזיו הזה לאייר ולכן חודש אייר נקרא חודש זיו שילדתם נשלמה בו. ולמ"ד שנקרא אייר חודש זיו משום דלית ביה זיוא לאילני היינו כי הפסח יולא בניסן והוא מכסה גופו של פרי שהוא זיו האילן ובאייר נפל הפסח ונראה גופו של פרי שהוא זיו האילן :

ש"ס מ"ד בתשרי נולדו בתשרי מתו שנאמר בן זמנא ועשרים שנה וכו'. מקשים א"כ מהאי טעמא נמי לימא בפסח נולד ילחק ובפסח מת. וז"ל במ"ד כי ילחק כיון שכהו עניו קודם מיתתו דלכך נקרא אלקי ילחק בחייו משום דסומא חשוב כמת לכן לא אמר ביה הוי טעמא. אי נמי ז"ל במ"ד דידוע ילחק פרחא נשמתו בעקידה שהיתה נשמתו מקודם מוטרה דנוקבא ובהא לו נשמה מוטרה דדוכרא וא"כ בטעת העקידה חשיב מת והיה כי היה עניו שיה ממש לחבוק הע"ה כמפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל ועל כן יום פטירתו מן העולם אינו תלוי ביום לידתו העקידה שילא גופו לאייר העולם אלא יהיה תלוי ביום העקידה שבו מת והיה מחדש וניתן בו נשמה חדשה ויום זה היה ביום כיפור שהוא עשרה בתשרי ואפשר שגם מיתתו העיקרית היתה בתשרי ביום כיפור כי בצרייתא שאמר בפסח נולד ילחק לא פירש ואמר בפסח מת ואפשר שהוא נכלל באומרו בתשרי מתו אבות דקאי גם על ילחק ולא על אברהם ויעקב בלבד :

ש"ס שאין ת"ל היום ומה ת"ל היום י"ל אומרו שאין ת"ל היום לשון יתר הוא זה. וז"ל במ"ד דלויכא מ"ד דס"ל דברה תורה בלשון בני אדם ולא דרשינן מילתא שנכתבו ליפיו הלשון ובאן קשיא ליה דתיבת היום אפילו ביפיו הלשון אין לה שחר דגם בלשון בני אדם אין ראוי למנקט הכי וז"ש שאין ת"ל היום אפילו ביפיו הלשון וא"כ גם למ"ד דברה תורה בלשון בני אדם, קשה מה ת"ל היום הכא :

ש"ס את מספר יומך אמלא. מקשים למאי אינטריך למייתי האי קרא לסייעי לקרא דהיום. וז"ל במ"ד כי הוא ר"ה והשוואה תהיה בשתיים דהיינו במספר ימי החודש והיינו זה שבטעה לחודש זה שבטעה לחודש וזה השוואה בגוף הימים זה שבטעה לחודש שחל בשבת וזה שבטעה לחודש שחל בשבת ולכן אמר מיום ליום ומחודש לחודש תרתי בגוף הימים ובמספר החודש ומקרא דהיום לא משמע תרתי, אלא י"ל דהשוואה תהיה במספר החודש

כי המים הכל לריכין להם וגם כי בהם תלוי חיי גשם שיש מוקמוות שאין להם לשחות אלא מו גשמים : **ש"ס** רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום. מקשים פסוק כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב רבי יוסי מאי עביד ליה. וז"ל במ"ד דודאי ר"י מודה שהאדם נידון בר"ה עם כל העולם על כל המעשים שעשה בכל השנה וע"פ מעשיו נגזר עליו על כל השנה הבאה מתחילתה וע"ה הן לטוב הן להפך, אך ס"ל דאדם דוקא נידון לבדו בכל יום על מה שנגזר עליו בר"ה בשביל אותו היום שאם נגזר עליו טובה והוא עשה מעשים רעים שאינו ראוי לאותה טובה תסתנה אותה הפסקה של הטובה שפסקו לו בר"ה בעבור אותו היום וכן להפך אם נגזר עליו רע בר"ה באותו היום והוא עשה מעשים טובים בו ביום נדחה ממנו גזרת הרע ותסתנה ועד"ז נידון האדם בכל יום ויום דהיינו על פסקה שפסקו לו בר"ה על כל יום ויום של השנה כולה הן לטוב הן להפך אך על גוף המעשים שיעשה בכל יום ויום הן לטוב הן להפך נידון הוא בר"ה הבאה אחר אותה השנה :

ש"ס אלא אמר רב חסדא טעמא דר"י מיהא לטובת משפט עבדו. הקשה מהרש"א ז"ל והלא בצרייתא לא מיייתי לה מהאי קרא אלא מקרא ותפקדו לבקרים ואינו נראה שמחקו מצרייתא. וז"ל במ"ד דפסוק ותפקדו בדברי ר"י ופסוק לרגעים בדברי ר"ן לאו ר"י ור"ן אמרי ליה אלא מסדר הצרייתא מיייתי הני קראי אבל ר"י לא אמר אלא אדם נידון בכל יום כמו דנקטו ר"מ ורבי יהודה דלא מיייתו קראי הוכחה לדבריהם ורב חסדא בא לפרש טעמו דר"י מהאי קרא אבל מסדר הצרייתא ס"ל טעמו דר"י מקרא דותפקדו ולא חש להאי קשיא דהש"ס דס"ל דהצננה יש לפרשה עיוני טפי מלשון פקידה דמלינו מקראות לשון פקידה על גזרת הדין כמו פקדי ה' ישרים וכמה מקראות יש עוד דקורא למנות שהם גזירות בלשון פקודים אך ר"ה אשכח קרא מרווח טפי לדברי ר"י :

ש"ס מלך נכנס תחלה היינו טעמא משום דלאו אורח ארעא או מקמי דלפוש חרון אף. מקשים והלא אמרינן שהכל נסקרין בסקירה אחת. וז"ל במ"ד דמ"ה בסקירה אחת קאי על גמר הדין ומ"ה מלך נכנס תחלה קאי על עיון הדין ומה שאין עושה גם זה בסקירה אחת הוא לטובתם כדי שבין הביניים יעשו תשובה ונכתבים לטובה, ועוד כדי שהמיימיים והמשמאלים כל אחד יעסוק במלאכתו. ומ"ה מקמי ליפוש חרון אף הכונה שאם יאלו הליבור חייבים גם הוא ילקה בחובם דכתיב אשר נשא יחטא לחשמת העם לכן נגמר דינו קודם. וכמוזמה לי שראיתי טעם זה בספרים של דרושים :

ש"ס כמאן מללינן החידנה אלקירי ומריעי כמאן כר"י הקשו תוס' ז"ל ולרבנן מו לא מללינן רפאינו וברכת השנים, ע"ש. וז"ל במ"ד דארז"ל הרי שהיו בר"ה רשעים ופסקו עליהם גשמים מועטים ואח"כ חזרו בהם להוסיף אי אפשר אלא שמורידן בזמנם על הארץ הצריכה וכן הוא להפך, ולכן גם לרבנן מצרכין ברכת השנים לומר אם נגזר על ומטר מועט יורידם באופן שתתברך בהם הארץ שיעילו כמרוצה. וכן ברפאינו אם נגזר עליהם חולי יקדים הקב"ה רפואה למכה שיתן כח ובריאות בגוף שאו החולי הנגזר לבא עליו אינו עושה בו רושם של נזק כמו שזרק אבן על ברזל ולא כזרק אבן על זכוכית או חרס ועל זה מתפללין רפאינו לרבנן :

ש"ס מלכותי כדי שתמלכני עליכם. כ"ל במ"ד קישור הדברים דידוע מ"ה המפרשים ז"ל הטעם דלא מהני התשובה אלא לישראל ולא לעכו"ם כי העכו"ם הם תחת ממשלת השמים והמה חלקם ומתחתם לכן נוהג בהם

לד

דין תורה נפש החוטאת היא תמות ולא מהני להו תשובה שהיא לפני משורת הדין, אך ישראל הם חלקו יתברך ואינם תחת ממשלת השמים אלא רק תחת ממשלתו יתברך ולכן הקב"ה נקרא מלך ישראל ולא נקרא מלך הגוים, וכמו"ה הסבא ע"ה בצרפת משפטים, על כן מן הראוי כמו שהקב"ה קיים לעד כן ישראל יהיו קיימים ולא יכלו ואם לא יתנהג עמוס בחסד התשובה לר"ך לבלותם בעבור עונותיהם לכן נוהג עמהם לפני משורת הדין לקבלם בתשובה וימחול להם, וז"ש מלכותי שתמלכני עליכם. וזה יתברר שאתם חלקי ואז מומילא יבא זכרוניכם לפני לטובה שתמולכו לכם ולא חתנה עמכם בדין תורה לומר נפש החטאת היא תמות, ובמה תהיה זאת המחילה לכם לפני משורת הדין לא שתהיו נשארים מלובללים בעונות אלא תהיה בשופר היא התשובה הרמוזה בשופר שהוא משמעותו שפרו מעשיכם וזכה יבא זכרוניכם לפני לטובה :

יעוד נ"ל במ"ד דידוע ששם אה"י' שהוא ר"ת את השמים ולא יהיה הוא בחינת דעת דמלכות המקבלת גבורותיה מדעת דתפארת והוא מספר טובה כמו"ה הרמ"ז ז"ל. וידוע כי המלכות היא שתי בחינות סוד לאה וסוד רחל א"כ גם שם אה"י הוא כפול לשניהם. וז"ל במ"ד שזה רמזו במלוי אותיות שופר כזה ש"ן וא"ו פ"ה רי"ש אותיות המלוי לבדם הם אותיות שג"י אה"ו וז"ש מלכותי שתמלכני שזוהי אה"ש ששים עליו במלכות העליונה וזכרונו כדי שיבא זכרוניכם לפני לטובה שש"י מלוי שתעשו במלכות תזכו לטובה ובמה תזכו לטובה מלך המלכות אמר בשופר כלומר ע"י ש"ע אה"ו הרמזים בתוך אותיות שופר שכל שם מספרו טוב"ה ושני שמות אלו הם במלכות שהם אחד מלך לאה ואחד מלך רחל :

ש"ס ע"כ כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה. כ"ל במ"ד רמז לבד קודם שנה יש אותיות רמ"ד ואחר אותיות שנה יש תס"ו נמלא יש יתרון בסוף על הקודם מספר רכ"ב שהוא מספר ג' שמות אכדעם שהם אורות הגדלות בסוד יתבואר בעדי עדיין שהוא ג"פ ע"ד כנז' בשער הכוונות דרוש הפסח דף פ"א יע"ש. וזהו פרשתי במ"ד רכב אלקים רבותיים כי ג' שמות הגז' הם חילוף שם אלקים וקאמר רבותיים לשון רבנות וגדלות ואמר אלפי שנאן שהם עולים מספר ב"פ אל"ף אל"ף, וזהו יובן במ"ד והדרך ללך רכב שיבא לך הללחה משלשה שמות הגז' שהם רכ"ב אותיות ברכ' ולז"א כי חזק ברימי שערין ברכ' בניך בברכה. והנה מספר אותיות דקודם שנה שהם רמ"ד עולה מספר הברזל רמז שהוא קשה כברזל דרשה בתחלתה, הנה היא מתעשרת בסופה שיש בסופה יתרון על מספר ההתחלה מספר רכב הרמז לשלשה שמות הגז' שבהם תתברך ותתעשר, ועל זה מביא הכתוב מרשית השנה שרשה בתחלתה אך ועד פירוש שם אכדע"ס שהוא מספר ע"ד שהוא מעשיר הוא רמזו באחרית שנה כי היתרון של אותיות שנה הוא ג"פ ע"ד הגז' :

או יובן במ"ד קודם שנה יש מרד שהם העצירות ומתפכים המרד לזכות ע"י התשובה דכתיב אף לילות יסרוני כליותי. או יובן ראש שם שנה הוא אות ש' ואם תלרפנה עם אות הסמוך לה באלפ"א בית"א שהוא אות ר' יהיה לירוף רש וזהו אומנם רשה בתחלתה אך סוף שם שנה במצב"א הוא אות נו"ן יען דאות ה"א אינה יולאה במצב"א וקמ"ן שתחת הגז' ישמש במקומה ואם תלרף אות נו"ן שהוא סוף שנה עם אות הסמוך לו באלפ"א בית"א שהוא אות ס' יהיה לירוף גם שהוא לשון

לשון התרוממות וגדולה המורה על עושר כמ"ש נתת ליראך נס להתנוסס, וז"ל מתעשרה בסופה :

והנה רש"י ז"ל פירש שרשה בתחלתה שישראל עושין עלמין רשים לדבר תחנונים כענין שנאמר תחנונים ידבר רש, ע"ש. ופירש בני יודי כה"ר יעקב גר"ו רש בהיפוך חתון שר, רמז אם רש בתחלתה יהיה שר בסופה לעלות בסולם ההלכה, ועז"א אם היה ראשיתך מלטה אחריהך ישגה מאד עכ"ד גר"ו :

שם הרבשה דברים מקרעין גז"ד של אדם קשה בשלמה בשלשה מהם איכא טעמא שיועילו לקריעת גז"ד אך בשינוי השם מה טעם יש בו שיועיל לבטל הגזרה שנגזרה. וז"ל בס"ד דידוע אם אמר קונס שאני נכנס לבית ראובן אם ראובן מכר הבית לשמעון הרי זה מותר ליכנס בו כי הוא גזר על בית ראובן וזה ביתו של שמעון הוא וכן כחן הגזרה לעולם תבטל בשביל תשובה או נדקה, אך המקטרג יקטרג שכבר נגזרה גזרה על אותו השם וזה הוא שם אחר ויגזול בזה מקטרגו המקטרג :

ובאופן אחר ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש הרב ערבי נתן ז"ל דאיתיות השם הם ליגרות

השפע של חיותו כמ"ש נפש חיה הוא שמו, ע"ש. והשתא כאשר משנים השם של אותו אדם עושים בזה ביטול לאותם האותיות של שם הקודם וזהו נעשה משען מיתה ומעין הגזרה שנגזרה עליו, ונמצא בזה נתקיים הגז"ד במקלט ויתבטל הדין, ויהיה מעשה נשפע מאותיות החדשים אשר לו בשם החדש והרי הוא כקטן שגולד דמי :

שם שלשה דברים מזכירין עומתיו של אדם. הגם כחן קאמר עיין תפלה לגרועתא דמוכיר עומתו ובברכות דף ל"ב אמר בא לירי כאב לב ובשבת דף קכ"ז אמר שלשה דברים אדם אוכל מפרותיהן בעוה"ז והקרן קיים לעוה"ב וחד מנייהו עיין תפלה אך בתוספת בברכות כתבו תרי עיין תפלה יש ולריך להבין זה. וז"ל בס"ד דעין תפלה דנקטי ליה בכלל דברים טובים הכונה הוא דמוכיר בתפלתו ומ"ש בברכות על עיין תפלה סוף בא לירי כאב לב היינו שבוטה בדעתו ותפלתו שהתפלל בכונה תעשה פירות בודאי והוא מלפני מתי תגיע לידו בקשתו, וזה נקרא עיין תפלה שנותן עיניו בתפלתו לבטוח בה' ולסמוך עליה בלי שום ספק וזה חין מזכירין עומתו כיון של אדם צפוי בפירוש תפלתו תעשה פירות בודאי אלא רק בלבד סומך בך והמקטרגים אינם יודעים מה שבלבדו ורק קצת יודע המחשבה שבלב והוא יתברך חנון ורחום און דן הקב"ה יודע המחשבה שבלב, ולז"א בא לירי כאב לב מלד עלמו שיהיה יושב ומלפני, וכופו לבא לירי כאב כשאין רוחה שנעשית בקשתו, אך ר"י דאמר מזכירין עומתו של אדם איירי באומר בפירוש צפוי שהוא בטוח שתפלתו עושה פירות בשביל שהתפלל בכונה, ולכן המקטרגים שומעים דברים אלו ומזכירין עומתו :

שם אלא לפי מעשיו של אותה שעה. הקשה מהרש"א ז"ל מן בן סורר ומורה, ע"ש. וז"ל בן סורר ומורה בא מן יפת תואר ולכן עושים לו מדה כנגד מדה הוא בא מזווג משונה שהוא מין עם אינו מינו לכך שינו דינו להיות גידון על שם סופו :

שם וכתיב ויבא אברהם לספור לשנה. ג"ל בס"ד דדייק מיתורה דקרא דהול"ל לספרה ולבכותה על כן מפרש שכל לעשות הספור לעלמו על אשר היה סיבה הוא לפעירת שרה כי מה שנעשה בשביל מוסרת דין עליו נחשב הוא המוסב כמ"ש הקב"ה לדוד הע"ה על ידך מת שאלו ועל ידך נטרד דואר ולכן לא אמר לספרה אלא לספור ר"ל לספור על עלמו ואת למ"ד של לשה

משמש במקום תיבת על כמו והאר פרעה לבני ישראל שאר ר"ל על בני ישראל וכן באן לספור לעלמו על שרה דהיינו על מה שקרה לשרה מסיבתו :

שם שינוי השם דכתיב ויחמד ה' אל אברהם שרי אשתך. מקשים למה לא יליף דבר זה מאברהם עלמו שלא הולד את יצחק שהוא בן הראוי לו אלא עד אחר שנקרא אברהם. ועז"א מהרש"א ז"ל בגדרים, ע"ש. וז"ל בס"ד דגבי אברהם לא הוה שינוי השם אלא רק חוספת אות א' בשמו ולא יקרא שינוי אלא כמשנה השם פולו שמביא שם אחר במקומו או יגיה ממנו אות אחת שסויה אות אחד ויניח אות אחר במקומו כדוהו בשרה שנעל אות יו"ד והניח אות ה"א :

שם זכותא דח"י הוא דאחני ליה. קשה ח"כ הו"ל לר"י לחשוב ויציבת ח"י עם ד' דברים, וז"ל בס"ד דר"י לא פסיקא ליה דאפשר זכותא דח"י גרים ואפשר מושם שינוי מקו' בלחודו' ולכן לא מנה עם ד' דברים לא זה ולא זה :

שם חייב אדם לטהר עלמו ברגל. ג"ל בס"ד הטעם כי ית"ר יתגרה באדם ברגל יותר משאר ימים מפני שהם ימי בטלה, אך הול"ל נמשל לזבוב ששוכן על מקום מאוס וסרוח ואם הגוף עומא ברגל שרוין עליו כחות ית"ר שהם זבובי מות ב"מ ואם יהיה טהור נפרדים מעליו הזבובים וכל יום מומי טהור נקרא יום טוב ואם נגהר בו יתרחק ממנו הזבוב שהוא מספר י"ז ויתפך למספר טוב דהמספר טוב. וז"ל שרמזו ר"י לפי דרכו באומרו ברגל על עונות שאדם דם בעקבו שנמלאים ביותר בימי הבטלה. או רמזו ברגל על התשובה אשר פתח שלה רמזו ברגל אות ה' :

שם שלשה ספרים נפתחים ברה"ק. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו ז"ל בשעה הטובה דף ל"ח ע"ג כשבאין אורות המזרחין בבחינת וח"י דשם הוי"ה ב"דוך הוא מתעלים חנ"י שבו ונעשין חכ"ד שבו כדי שבתוכם יתלבשו נה"ל דיניה עלאה שבוכים מתלבשין המוחין ולאלי השלשה שהם חכ"ד הנ"ז מזכירם במאמר הזוהר בשם אברהם יצחק יעקב דאע"פ שעתה הם חכ"ד שורשם היו חנ"ת שהם ג' אבות אברהם יצחק יעקב, עכ"ד ז"ל וע"ש. וזוהו יוצן מ"ש שלשה ספרים נפתחים ספרים לשון ספירות שהם שלשה ספירות שנפתחין מאליהם כדי לקבל אורות המזרחין וכנגד ג' ספירות אלו יש ג' ספרים פתוחים ברה"ק שהם אחד של דיקים ואחד ללורך רשעים גמורים ואחד ללורך צדיקים, והא דתלו שלשה ספרים בשלשה ספירות הנ"ז ודאי יש בזה טעם עכ"ל אך ודאי חין הכונה שיש ספרים למעלה כמו ספרים שבשמים הוה התחתון אלא כל זה הוא למעלה ענין רוחני בין גוף הספר ובין הכתיבה ובמכוסה מנך אל תחקור :

שם ימחו ומספר זה ספקן של רשעים גמורים. הנה כאן יש מילי דתמוהי, חדא ח"ך מצקם על איביי שהם רשעים גמורים שימחו מספר רשעים גמורים והלא זה מקומן והיכן יכתבו דלא יש ספר רביעי גרוע מזה, ועוד מה לורך לשאלו שימחו מספר לדיקים גמורים דודאי הוא שלא יבואו שם משיקרא, ועוד בקשתו שלא יתבו עם צדיקים נמי ללא לורך כי צדיקים הם מחלה עונות ומחלה זכיות ואלו אינם מסוג זה אלא הם רובם עונות. וז"ל בס"ד דאע"ג דאיביי הם רשעים גמורים עכ"ל ימלא בעולם רשעים גמורים שהם רעים יותר מהם, וידוע אם יעמדו שני רשעים זה אלל זה ואחד מהם רע ביותר יתלם ויתמעט הרע של האחד בערך עולם וקושי הרע של חבירו ולכן לא ראה שיהיו נכתבים בספר זה עם רשעים גמורים אלא יכתבו בפ"ע כדי שלא תחלש דעתם בדון בערך דעת אחרים, ע"ד מ"ש הרב אה"י ז"ל בפסוק כרפאי לישראל ונגלה שון אפרים, ע"ש. ועוד בקש שימחו מספר

שם

משה שמואל שמואל וכו', עכ"ל ז"ל, ע"ש. ולפ"ז נמצא יש גיהנם בחיים. ונראה דעל זה מתפללין בכל יום בברכות השחר שילינו מדינה של גיהנם :

והשתא לפ"ד רבינו האר"י ז"ל מ"ש כאן בספרים של ר"ה של ג"ג לחיים ושל רשעים גמורים למיתה לאו בחיים ומות של הגופים איירי הכא אלא איירי בחיים ומות של הנשמה שיש לאדם גיהנם בחיים שהיא מיתת חלקי נשמתו שירידתה לגיהנם זו היא מיתתם ואע"פ שגופו עומד בחיים בעוה"ז והשארית חלקי נשמתו בשלימותם בקרבנו זו היא חיים שלהם וצדק ר"ה נגזר על הרשע כפי שיעור עונותיו כ"כ חלקים יורדים מחלקי נשמתו לגיהנם, ולדיקים גמורים נכתב עליהם שישארו כל חלקי נשמתם אללם ולא ירד מהם כלום אפילו ממדרגה עליונה למדרגה שתחתיה והשארית זו שתהיה בשלימותה אללם זו היא החיים שלהם דעל זה אמרו נכתבים לחיים לחלתי והציונים תלויים בדבר זה עד יוה"כ :

שם רבנ"י אמר מהכא ואם חין וכו'. רבים נתקשו במאמר זה מה שיכתוב יש למרש"ה בספרים אלו וז"ל בס"ד כי מרש"ה הכל לתמידיו וכל אדם כותבים לו בספרו זכיות שלו יום זה למד תורה מרב פלוני ויום זה עשה מצוה פ' וא"כ כל ישראל שלמדו תורה מנמוי נכתבים על כל אור"א כו"כ תורה למד ממשה רבו ועשה מצוה פ' כאשר לווה משנה כי כל המלות שהיו עושים ממנו שמעו ועשו הכל כאשר לוס, ולכן מוכרח שכתב שמו בכל הספרים שלהם הן הל"ג הן אותם שרובם עונות הן אותם שהם מחלה על מחלה ולכן פרע שלשה ספרים וממילא שמעיין מהכא דאיכא שלשה ספרים למעלה : **שם** וזוהו הלל אומרים רב חסד מטה כלפי חסד. פירש רש"י ז"ל הואיל ומחלה על מחלה הן מטה את ההכרע לכף זכות ואין יורדין לגיהנם, ע"ש. וז"ל כיון דהם שקולין ח"ך יטה ההכרע לכף זכות. וז"ל בס"ד כי מידות חסד וגבורה נקראים אהבה ויראה, ולפעמים נכללת היראה באהבה והאהבה ביראה שבו נעשה מיתוק הגבורה בחסד כמ"ש בזה"ק בסידור יראה על גבי אהבה כו' :

יראה אהבה

שנמצא חני יראה נלעך עם חני אהבה וחני אהבה נלעך בחני יראה וזוהו ככללו החסד והגבורה זב"ז וזוהו גם מדת הגבורה נוטה לעשות חסד וכל זו ההתבוללות לא תהיה אלא רק אם תניח יראה למעלה ואהבה למטה דאו תתאה גבר ויהיה הכל חסד משא"כ אם תניח יראה למטה לא תהיה התבוללות זו של המיתוק דתתאה גבר ולכן אלו הצדיקים שהם מחלה על מחלה עושה בעבורם הרבנה זו של יראה ואהבה שתהיה אהבה תתאה וזו נכללים זה בזה מחלה במחלה ויהיה מיתוק הגבורה הנקראת יראה בחסד הנקראת אהבה דתתאה גבר וזו גם הגבורה נוטה לעשות חסד וזוהו יהיה רחמנות על הצדיקים שהם מחלה על מחלה. והבין בדברים :

ועוד ג"ל בס"ד טעם שמה כלפי חסד ע"ד מ"ש ע"פ כי נער ישראל ואהבהו כלומר דיון אותם בדון נער דודו נחשב לשונג שטושה מעשיו בלי דעת וכן אמרו ע"פ והגד לעמי פשעם אלו ת"ח שנגנתם עולה זיון ולבית יעקב תטאחם אלו עמי הארץ שדונגם נחשב שונג וכן הוא אומר כי כשלת בעורך עין מויד הוא וקרי ליה מכשול. וז"ל בס"ד דטעם זה רמזותו בית הלל בדבריהם באומרים מטה כלפי חסד והיינו אותיות שהם לפני אותיות חסד המה אותיות טע"ס דהיינו לומר זה החוטא טעה בעונו דנחשב לו מעשיו לשונג ומכשול, וזוהו מיליו

ג"ג כי אלו האויבים שלו רובם היו בעלי תורה שהם דואג ואחיתופל וסיעתם אשר לימדו תורה לתלמידים הרבה, ואלו התלמידים שלמדו מהם המה ל"ג, והדרך כשכתובין זכות האדם בספר הזכרון למעלה כותבים לו לימוד שלמד בפ"ע ומוכרח לפרש זה לימוד יום פ' תורה מרב פ' ולימוד מסכתא פ' מרב פ' וכו'לא בזה, וא"כ יתב בספריהם של תלמידים שנות דואג ואחיתופל וסיעתם אשר לימדו מהם צדק פ' ומסכתא פ', ונמצא נזכרים דואג ואחיתופל בספר ל"ג דהך אגב והוא אינו רואה בך, ולזה בקש שלא יהיה נכתב שמו דרך אגב בספר זה של ל"ג שלמדו תורה מהם, וכן בכל כתיבה של אגב במעשה המלות שתהיה בספר ל"ג, ע"ד שאמרנו בענין לימוד התורה, ועוד בקש שגם עם צדיקים אל יכתבו, וז"ל הכונה בזה על כתיבה דרך אגב הן בלימוד תורה הן בקיום המלות ע"ד שפרשנו בספרים של ל"ג :

ברם במאמר זה יש פליאה גדולה שנתחבטו בה המפרשים ז"ל ח"ך קאמר רשעים גמורים נכתבים לחלתי למיתה והלא אנו רואין שנשארים בחיים ויהיה להפך כל"ג. אמנם עשה חזקן כאלפרכסת ושמוע דברים המולדקים אשר המה צדיקים ע"פ דברי רבינו האר"י ז"ל שקבל מאליהו וזכר לטוב ולא שופתם עיני לדיקים הם המפרשים אשר נתחבטו בדבר זה שכל אחד לדרכו פנה והוא מ"ש רז"ל בשער מאמרו רשב"י בפרשת נח דף י"ט ע"ג וז"ל ענין תרין רוחין חילין שיש לכל לדיק יובן כמ"ש הכתוב ונכרתה הנפש הירא, ויובן כמ"ש רז"ל דנשמת הרשע יורדת אל רגליו בסוד ותגל מרגלותיו והשכב כמו' בס' הוהר וכו' התיקונין. והענין הוא כי הרשע כאשר הוא חוטא מוריד נשמתו בגיהנם בהיותו בחיים כי בעת ילידתו נופחה נשמתו בקרבנו ובהיותו חוטא מוריד נשמתו דרך מרגלותיו ונשקפת בגיהנם וכפי בחינת עונותיו יורדת נשמתו כך מדרגות ולכן בחייו קרוי מת וכאשר הוה רשע גמור גמר להפיל נשמתו בגיהנם. ואם תאמר והרי אהבתו רואין אותו שהוא בחיים ואין הוא נקרא מת כמו שהקשו על מ"ש בגמרא דהרשע נכתב ונחתם למיתה בראש השנה והרי אהבתו רואין אותו שהוא חי אבל התשובה היא עם הנז' כי שתי בחינות נשמה יש באדם התחתונה נכנסה בפנימיותו והעליונה נשארת בבחינת ללם מקוף על ראשו כמ"ש ח"ך בללם יתהלך איש כנודע, ובעת שהוא חוטא ויורדת נשמתו מדרגה התחתונה מונגה אל ח"ך גיהנם כך נכנסת בפנימיותו המררונה התחתונה של נשמתו העליונה הנקראת ללם וכפי הבחינות שירדת נשמתו התחתונה בגיהנם כך בחינות מדרגות יורדות מנשמתו העליונה אל ח"ך גופו להחיותו וכאשר גמרה התחתונה ללאת מתוכו ולרדת בגיהנם נגמרה גם נשמתו העליונה ליכנס בגופו ממש, ונשאר בלתי ללם על ראשו, ואם עוד יסיף לחטוא עוד גם הללם הוא יורד מטה מטה לגיהנם מדרגה אחר מדרגה כפי גדר החטא שחוטא וזו גם הללם נגמר לרדת וללאת דרך מרגלותיו אל גיהנם וזו עליו אמר הכתוב כי אם עונותיכם היו מצדילים וכו' ועליו נאמר ונכרתה הנפש הירא כי כל בחינת נשמתו תמו נכרתו שירדו לגיהנם ונפסקה אחיזתם מלמעלה ולא נשאר להם שורם למעלה :

ואמנם הדיקים נשמתם התחתונה שוכנת ח"ך גופם ונשמתם העליונה עומדת לל על ראשו בסוד אור מקוף ומשם שואבת לו חיים מלמעלה תמיד ומירקה אל נשמתו אשר בחו"ט ויש לו תמיד תרין רוחין חד **ועלמא דחתי** הוא העליונה שהיא בסיתום למעלה מן החוה וחד בעלמא דין מן החוה ולמטה במקום הגולה אשר שם בנין הנקבה מלכות הנקראת עוה"ז, וז"ל משה

לבהמה במשוי ולפעמים דבר א' אינו סיקל כמו
 האחר אבל הנפש שלו יותר גדול נחשב שיהיה עם האחר
 במשוי והקב"ה רב חסד רולה להכריע קף זכות שיהיה
 במשקל יותר מקף חובה וגם רולה ספק חובה לא יהיה
 יותר נכפת, מה עושה הקב"ה לוקח העונות וכובסם
 ביחד לא שבוש הקף אלא רק העונות בעלמם כובסם
 ודוחקם זה על זה למעט נפוחם ושהי כפות עדיין שוים,
 ואז נשאל קף חובה שנעשה קל מחמת שנתמעט ניפוחו
 כי הקף הזכויות נעשה יתר עליו מנח הניפוח, ונמלא
 כובס קל על העונות ולא על הקף ונשאל קל על
 הרב ז"ל און הדברים כפשוטן ממש דאין שם כפות
 ממש ולא נפח ממש ורק הוא לשון מליצה ודמיון לשבר
 האון:

מיהו לריך להבין המכוון של הדברים האלה בגממל
 און ימעט הנפח. ונ"ל בס"ד יש עון הנחשב
 גדול וחמור הרבה לאו מזה עלמנו בלבד אלא מזה
 שגרם האדם שעשאו ממשול לאחרים שלמדו ממנו לעשות
 גם הם עון זה, וזוה נמלא גדל עומו של זה כדמיון דבר
 שנתנפח אחר משקלו לא נתרבה ורק מראה כמותו
 נתרבה לעיני הרואין מחמת הניפוח שלו ולכן כמו
 שהניפוח של המשא מוסף קושי על הנושא אותו אע"פ
 שלא כבד משקל גופו כן זה העון יוסף עונו לאדם
 העושה אותו מחמת שגרם לאחרים שילמדו לעשות גם
 הם עון זה. און מאחר כי תוספת זו שגרמה לתוספת
 הבאה מן הניפוח יתחייב זה האדם מנח דינא דגרמי
 שגרם לאחרים ללמוד החטא הנה הקב"ה בחסדו לא
 ידון האדם שהוא דינא דגרמי ואז לא יגיע לו נזק
 מחמת תוספת זו של הניפוח ויבטל תוספת זה של הניפוח
 מן העון שלו, וזהו ענין כובס העונות שאם יש עונות
 שיש בהם ענין נפוח כגון שגרם לאחרים לחטוא גם הם
 וזוה נעשה בהם תוספת רע מחמת זה אז יכובס אותם
 לסלק מהם תוספת רע שגרמה לנפח שיש באלו העונות
 אבל בזכויות כל זכות שיש בו ענין תוספת שדומה לנפח
 דהיינו שגרם לאחרים ללמוד ממנו לעשות גם הם מזה
 זו כמותו לא יכובס אלא יסארו נכפת שלהם ואז ודאי
 יכריע הזכות :

שם מעביר ראשון וכן היא המדה. נ"ל בס"ד
 הכונה כי סידור הזכויות נעשה ע"פ מדה החסד
 וסידור העונות ע"פ מדה הגבורה, וכאשר תמלא בזה"ק
 בפרשת אמור דף ק' ע"ב, ת"ח לקביל דא שלשה ספרים
 פתיחן ביומא דא פירוש כנגד חג"ה, יע"ש. וידוע
 שמת הגבורה יש בה תעורבות ממת החסד כי לעולם
 שמאלא אינטיבא לימינא. ואמרתו בס"ד רמו לדבר
 שמאל קרי ביה שם א"ל שהוא חסד דכתיב חסד אל
 כל היום ולכן מוכאל שהוא ער החסד עף העולם בעטיפה
 אחת שהוא נגלס במיט דוקא בדתו לעוה"ל, אך
 גבראל שהוא ער הגבורה עף בשמים מפני שנגלס
 במים ובאש דשמאלא אינטיבא לימינא וכנ"ל בשער מאמרי
 רז"ל, ולכן אע"פ שסידור העונות הוא במדת הגבורה
 יש בה חלק מן מדה החסד על כן יש בסידור זה לך
 חסד שמת הגבורה עלמה מעברת ראשון ראשון. ולז"א
 וכך היא המדה כלומר אל תתמה און בפעולת הדיון
 שהוא סידור העונות הנעשה במדת הגבורה יהיה פועל
 רחמים שיעביר ראשון ראשון, לז"א כך היא המדה ר"ל
 כך היא אגילות המדה הזאת עלמה של הגבורה שיש בה
 חלק מן החסד ולכן מזה זה נעשה פועל רחמים ג"כ.
 וזוה מובן מאמר ברובו רחם הזכור, ועיין להרי"ף ז"ל
 מה שפירש מאמר וכך היא המדה והר"ן ז"ל ביאר
 דבריו ומ"ש בשם הגאון ז"ל, ע"ש. ועיין הרמב"ם

ועוד נ"ל בס"ד דאם האדם רואה עלמו מלא תורה
 ומלות און יהיה שפל ועניו בעיני עלמו בחמת,
 אך בזאת און יוכל להיות שפל אע"פ שהוא מלא תורה ומלות,
 והיינו שיחשוב שכבר בא בגלגול בעוה"ז כמה פעמים,
 ומי יודע כמה חטא בגלגולים שקדמו, ואע"פ שעתה מלא
 תורה ומלות לא יספיקו להשלים חסרון גלגולים שקדמו
 לשלים ולרביע וזוה יהיה שפל בעיניו בחמת. וז"ש למי
 שמשים עלמו כשיריים ר"ל עתה הוא שורין של גלגולים
 אחרים, וזוה יהיה שפל בחמת. או יובן יעשה עלמו
 דהיינו לרכי גופו כשיריים כלומר טפלים :

שם מלמד שנתעטף הקב"ה בשלש ליבור והראה למשה
 סדר תפלה. און הדבר כפשוטו שנתעטף ממש
 אלא הראה לו במראה הנבואה כך שגדמה לפניו כגלית
 ליבור מנוטף, ומ"ש הראה לו סדר תפלה ר"ל סוד ענין
 סדר תפלה שלריך האדם ללבוש זינות תחלה הרומז לאור
 מקף ואח"כ ק"ש שבה נעשה זוג חו"ב ואח"כ תפלה
 שבה נעשה זוג חו"מ. ואומרו כאן נתעטף הקב"ה קלף
 על

על אור התפארת ולפעמים מננהו בשם הקב"ה, והא
 דהראה לו עשיית סדר זה במראה הנבואה בפועל, והי'
 די להגיד לו הסדר והענין כולו בפה, נ"ל בס"ד כי ענין
 זה שהצטוו עתה שאם ישאל ישראל כסדר הזה אמחול
 להם הוא חסד גמור, ואין שורת הדיון כך, ולכן הראה
 לו בדבר זה פועל דמיוני של עיטוף כדי לחזק הבטחה
 זו שכל דבר שנעשה בו פועל דמיוני יתחזק ויתקיים,
 כמ"ש הרמב"ן והר"ן ז"ל, ואז לא יהיה על זה קטרוג
 לבטל הדבר, ונרמזו הלילות בחיבת ויעבור שהוא וי עבור
 ואותיות וי במילואם כזה ו"ו י"ד עולים מספר ל"ב רמז
 ללילות שיש בו ל"ב חוטין :

שם ברית כרותה ל"ג מידות. נ"ל בס"ד לכך יש
 פסק בין שני שמות כמו ואל"ו שהוא סוד ברית
 ובמילואו עולה מספר י"ג כמנין י"ג מידות. גם ידוע
 כי י"ג מנין דרמתי של מי אל כמין לריך להמשיכם
 ולחברם ב"ג מידות, וידוע כי י"ג מנין הג"י הם סוד
 היסוד העליון בסוד מ"ש רז"ל גדולה מילה שגכרתו עליה
 י"ג בריתות וכן בדברי האר"י ז"ל לכך הניח פסק
 כאן שהוא ואל"ו שהוא סוד הברית ובמילואו עולה י"ג :
שם אפי הוא קודם שיחטא אפי הוא אחר שיחטא. נ"ל
 בס"ד קודם אלויות הוי"ו יש כו"ו מספר ט"ל
 כך הכל עולה מספר אר"י ונרמזו בזה כי כ"ב שהם כ"ב
 אותיות התורה שהם סוד כלים יהיו מלאים אורות של
 שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ט"ל אותיות ולז"א אפי
 הוא קודם שיחטא אפי אחר שיחטא כי תיבת אפי היא
 מספר הגלים והאורות מורה שהגלים שהם כ"ב יהיו
 תמיד מלאים אורות שהם ט"ו וז"ש אפי ראשון ואפי אחרון :
והנה הראש ז"ל הקשה קודם שיחטא למה נלרך
 לחסד, יע"ש. ונ"ל בס"ד כי הקב"ה כשרואה
 שזה מוכן לחטוא מקדים לסלק ממומו השופרי שופרי אשר
 כנפשו שהם חלקי הנשמה שכנפשו כדי שלא יפגמו
 בחטאו וזהו חסד גדול שעושה עמו קודם שיחטא, וכיוצא
 בזה עשה לאדה"ר. ונ"ל בס"ד ב"פ שם הוי"ו שזכר
 בראש י"ג מידות הם מספר בן רמז שישראל נוהג עממה
 דין בן שימחול להם ועם מספר הפסק שיש בין ב'
 שמות שהוא דוגמת ואל"ו שמספרו משה יהיה
 עולה מספר חן והיינו שזוכה לחן לפי שהזדונות נעשים
 כזכויות ואין לך חן גדול מזה :

שם ר"א רמי כתיב וכן חסד וכו'. קשה מה בא
 ר"א לחדש יותר על דרשה דרשים אלפא. ונ"ל
 בס"ד דאילפא איירי בכללות העולם בענין הדיון והמשפט
 ור"א איירי באדם פרטי בענין ההשפעה שלו והוא כי
 הטבע יש לו חק וגבול בפרי המעשים ד"מ זרע סאה
 יולא לו תמורתה כפי הטבע ארבע או חמש סאין אמנם
 לפעמים השי"ת נתן ברכה למעלה מן הטבע שימלא
 האדם פרוי על חד מאה כמ"ש וזרע ילחך בארץ היא
 וימלא בשנה היא מאה שערים ויברכהו ה' ברם גם
 ברכה זו שהיא למעלה מן הטבע יש בה קושי מזה אחד
 שתהיה היגיעה והטורח של האדם בברכה זו הגדולה
 מעת שיקטור עד שיאלור בבית, אמנם ברלות ה' דרכי
 איש לא יתן לו רבוי הברכה בשדה אלא הארץ תוליא לו
 כפי טבע הנהוג, ואחר שישם פירותיו באור ביהו ילח
 שם הברכה ונמלא רבוי הברכה לא סיבב לו רבוי יגיעה
 ולז"א בתחלה תשלם לאיש כמעשהו ר"ל התשלומין יהיו
 כפי כח המעשה אשר יחייב כח חק הטבעי ואח"כ ולך
 ה' חסד לשלוח ברכה באור :

שם רב הוגא רמי כתיב לדיק ה' וכו'. קשה מה הוסיף
 רב הוגא על דרשה ר"א ואלפא. ונ"ל בס"ד דרב
 הוגא איירי בדבר שגראה תחילה לעיני הכל שהוא דין
 ואח"כ נודע שהוא חסד וכמו חק עובדא דרבי עקיבא

דבעא אופינא ולא יתבו ליה וכן בדברא, כי תחלה מה
 שאכל אריה החמור וכזה הסדר וגאכל התרנגול נראה דין
 גמור ואח"כ נודע שמעיקרא היה חסד, וכן ענין המעשה
 של אורך ה' כי אפס בי שכל לילך לסחורה למדינת
 הים ונתחב לו מסמר. ברגליו בעת שמוריד סחורתו וחזר
 בו והלכה הספינה והיה בוכה על מכתו ועל עיוב הליכתו
 ואחר ב' ימים טבעה הספינה בים התחיל מודה ומשבח
 על מכתו וכן כיוצא בזה וז"ש בתחלה לדיק ה' בכל דרכיו
 שגראה ששעה דין שלריך האדם להלדיק עליו את הדין
 אך אח"כ חסד. בכל מעשיו שטיב ונתברר ששעה
 משיקרא חסד וטובה לאדם שלריך להודות ולשבח :

שם בתחלה חמת ולבסוף רב חסד. הגה בודאי דוד
 הקב"ה בתחלה שאון האדם מתקיים בדין אך כדי
 להראות טובו הגדול עושה כן בתחילה לדיק שמושרר
 מזה"ד ולבסוף חסיד שמושרר מדת הרחמים שבוה מתקיים
 הדיון ברחמים וגם בזה ניכר ומתגלה טובו וחסדו הגדול
 ביותר. והשאל בזה נתרן בס"ד קושיית הר"ן ז"ל שלריך
 למכתב חמת קודם רב חסד וזוה ניחא דנכתב כך להודיע
 לנו שלא נעלם דבר חלילה מאת השי"ת אלא באמת מתחלה
 היה מחשבתו לעשות חסד שידע דאין האדם מתקיים בדין :
שם גדולה תשובה שמקרת גו"ד של חסד. הא דאמר
 מקרעת ולא אמר קרעת, נ"ל בס"ד כי לשון
 מקרעת משמע על קרעים רבים ויובן הענין ע"פ רז"ל
 משל לאב ששבע שילך על בני קורה שהיה לפניו ואם
 ישליכנה כמו שהיא ימות בנו ואם לא ישליכנה כבר נשבע
 מה עשה חלק אותה לחלקים קטנים והשליכן עליו נמלא
 קיים שבעתו ולא מת בנו, כן הורה שגור עליהם יחלקנה
 לחלקים רבים להביאם בזה"ל כדי שיוכלו לסבול לכך
 נאמר משגב לעשות בלרה שיעשה העת עתות הרבה
 עכ"ל. ולכן אמר מקרעת גו"ד שמתלק אותו לחלקים
 רבים וזהו קרעים רבים. ונקיט לשון קריעה ולא אמר
 ביטול לרמז שיקרע תחלה הפגם ואז קורע גו"ד כי קרע
 אותיות עקר. ולז"א ושב ורפא לו דאפר אשר מורה על
 לרה יתהפך לאותיות רפא. גם יובן אפר רומז לעונות
 יתרפא ויהיה פאר שהעונות יתהפכו לזכויות שהם פאר :

והא דנקיט בפסוק זה דמייתי ר"י שלשה איברים שהם
 עינים ואזנים ולב, נ"ל בס"ד דהמזות הם שלשה
 מינים, יש שהשכל מחייב אותם וכנגד זה נקיט יראה
 בעיניו ראה שכלית יש און השכל מחייב אותם אך יש להם
 טעם בקבלה וכנגד זה נקיט ובאזניו ישמע שישמע הטעם
 המקובל בהם, ויש שהם חוקים שאין להם טעם כדי שישמעו.
 באזניו וכנגד זה נקיט ולבבו יבין כי ירגיש בהבנת לבו
 לומר אם אין בהם נזק לנפש למה ליה הקב"ה להזהר
 בהם והרגשה זו תהיה בהבנת הלב שיבין דבר מתוך דבר
 ושלשה אלה ר"ת בשר שהוא ר"ת בינה שמועה ראה שהם
 מתקנים את האדם הנקרא בשר דכתיב יבא כל בשר
 להשתחות לפני. והא דנקיט תיקון התשובה בלשון רפואה
 דכתיב ורפא לו לרמזו כמו חק הרפואה של חולה שלא
 יועיל לו הסימנים אלא עושה פהרי"ו שלא לאכול מאכלים
 רעים כן התשובה שהיא בנייה על ועשה טוב לא תועיל
 אם אינו נשמר בסוד מרע ג"כ :

שם אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם. רש"י ז"ל
 לא פירש כאן ביאור אילי נביות וגם בקמח דף
 ל"ב חתמר זה ולא פירש שם כלום וגם בערוך לא הביא
 ביאור לזה אך ראיתי בערוך ערך גב שהביא מנמרא
 דעירובין דף ט"ע וכן אתה אומר בניב של תבן והוא גרים
 ניב בנין ופירש שהוא ר"ל מעושה ע"ש. ואח"כ לפ"ז כאן
 ביאור אילי נביות ר"ל איילים מעושים שהם שמנים הרבה
 שמושבין בשמון :

שם עשה להם סמניות כאכין ורקין. לריך להבין למה
 עשה

ככל פירוש רמב"ם
 ונראה דהיינו
 רמזי ע"כ

שעור

עשה הסמנויות באות נו"ן ולמה הניח שבעה נו"ן.
 ונ"ל בס"ד דירוע כל גזר דין נעשה ע"ש שם אדני בסוד
 דינ"א דמלכותא דינ"א דשם אדני ה"ם המלכות. והענין
 הוא כי אות ה' דשם אדני הוא רחמים נמשך ממקום
 עליון דשם אדני וסוף אותיות הם דין כמשמעות ואם
 השם הוא נשאר כסדרו העיקרי שהיה אות ה' בראש אין
 נעשה בו גז"ד דהאלף גובר על אותיות דין הנשארים
 בשם וממתיק הדין אבל אם יתהפך סדר השם הזה לזירוף
 דינ"א שהוא אחד מ"כ לרופים של שם זה אז הוא פועל
 דין ובו יהיה גז"ד. וזוהו יובן מאמר רז"ל דינ"א דמלכותא
 יהיה מזירוף דינ"א כי בזירוף זה אות ה' למטה ולא
 עוד אלא אותיות דין הם כסדרן למעלה נמלא עיקר הדין
 נעשה מאותיות דין של דינ"א אך ודאי עכ"ל פועל הדין
 יתיישב יותר לאות נו"ן כי בו נשלם זירוף דין כי אותיות
 ד"ל לבדם אדרבה יורו לעובדה שיאמר די לזרה ולכן מאחר
 כי פועל הדין יתיישב יותר לאות נו"ן לכך עשה הסמנויות
 באות נו"ן. ועש"ש שבעה לרמזו כי פועל הדין יולא מזירוף
 דינ"א שאז אות נו"ן כפופה היא אות שביעי אם תמלא
 אותיות דינ"א כזה דל"ת וי"ד נו"ן אל"ף. וגם זה מובן
 הטעם נמי שהניח הגון הפוכה לרמזו שהדין נעשה מן
 זירוף דינ"א שנהפכו האותיות שלא כסדר שם אדני:
ש"ס וכתוב ישא ה' פניו אליך. קשה הול"ל כתיב ישא
 ה' פניו וכתוב לא ישא פנים דהדרך להקשות מן
 המוקדם על המאוחר. ונ"ל בס"ד דוכרה פסוק ישא ה'
 פניו באחרונה מפני כי היא בל"ה קשיא לה בגוף הפ'
 לבדו דאך ישא פנים והביאה פסוק לא ישא פנים לחוק
 הקושיא יותר מן הכתוב ג"כ אבל באמת בל"ה פסוק
 ישא פנים מוקשי מסבא. וגראה דשאלה זו שאלה קודם
 שנתגיירה דאחר שנתגיירה אך תאמר בתורתכס שחילוף
 עלמה מן הכלל אחר שנכנסה לדה ישראל דזה לשון עכו"ם
 הוא שמדברים כך עם ישראל:
ש"ס נטפל רבי יוסי הכהן. י"ל והלא היא שאלה מן ר"ג
 ואך הכניס עלמו ר"י בענין להשיב תשובה ובי דרך
 ארך הוא זה. ונ"ל הכניס עלמו בדברי טעם שאל"ל כיון
 דעיקר קושייתך על פסוק ישא ה' פניו אליך לריך אני
 לתרץ קושייתך ולהשיב לך תשובה כי אני כהן וכל יום
 אני מצריך את ישראל בפסוק זה ועל כנה זו אני אומר
 אותו. ונ"ל נטפל לרבי יוסי הכהן דייקא:
ש"ס כאן בעצירות שבין אדם לחבירו וכו'. נ"ל בס"ד
 הטעם דהחמיר טפי בעצירות שבין אדם לחבירו
 יותר כדי לחוק הדבר שלא יהיה האדם קל בעניניו תמא
 לאדם כמוהו. וכמו הטעם שהשיב הגאון מהר"י לאותו
 דוכס על מאמר רז"ל שאמרו העובר על דברי חכמים
 חייב מיתה והביא לו משל על זה. ועוד נ"ל כי בעצירות
 שבין אדם לחבירו יש להם תובע ולועק למעלה והוא
 המול של חבירו שחטא לו ולכך קשים להחמיר:
ש"ס עד שבא רבי עקיבא ולימד. קשה הול"ל רבי עקיבא
 אומר כאן קודם גז"ד וכו' ולמה נקיש כהאי ליגנא.
 ונ"ל בס"ד כי רבי עקיבא לא אמר חילוק זה בפירוש
 ורק מן המשעשה שהיה לו למדנו ממנו דבר זה והוא כי
 הוא קודם שנהרג חבשו אותו בבית האסורין כמה ימים
 וכל יום מוליחו אותו וסוקרין בשרו ועשו לו יסורין קשים
 ונ"ל מאחר דהיה חבוש כמה ימים קודם שנהרג למה לא
 התפלל על עלמו ולא בקש מן החכמים שיחפלו עליו
 לבטל הגזרה אלא ודאי מאחר שידע שהיה גזר דין עליו
 לכך קבל בשתיקה דאין תפלה מועלת אחר גז"ד. ומאמת
 המעשה למדנו דס"ל לחלק בין קודם גז"ד בין אחר גז"ד
 וכעין זה אמרו בגמרא דחולין בדין ג"ט בר ג"ט דס"ל
 לרב דאסור דלאו בפירושא אמרה רב אלא למדנו
 קן ממשעשה שהיה לו:

והוא יושב
 וכו' וכו'

דף י"ח היה רבי מאיר אומר שנים שעולים למטה
 וכו'. נ"ל בס"ד לפי' היינו טעמא למנהג
 ישראל שגוררים בעת לרה גורים לעילוי נשמת רבי
 מאיר זע"א ומולחין בזה תועלת והללחה. היינו כי מאריה
 דהאי הלכתא שתועיל תפלה ליחיד גם אחר גזר דין הוא
 רמז"ה זע"א ולכן גוררים ומבקשים בזכותו שהוא יהיה
 מליץ טוב ע"פ סברתו. וזוהו יובן הטעם דרמז"ה זע"א
 נקבר משומד לרמזו כי הוא עמוד גדול עומד לישראל
 להשיען בעת לרה ע"פ סברתו. וזוהו יובן רמז הכתוב
 במשלי ד' בני לדברי הקשיבה לאמר' הו אורך לאמר' י'
 אותיות למאיר הוא רבי מאיר דס"ל שתועיל התשובה
 ליחיד גם אחר גז"ד ודוק:
ש"ס רבה דעסק בתורה חי ארבעים שנה. נ"ל בס"ד
 הטעם כי בית עלי דינס שלא יחיו יותר מן י"ח
 לכך רבה דעסק בתורה שהיה בנייה בכ"ב אותיות
 הוסיפו לו כ"ב שנה על י"ח וחי מ' אך אביי דית
 הלכתא כותיה אלא רק בשעה דברים שהם יע"ל קג"ם
 לא הוסיפו לו על י"ח מלד עסק התורה אלא רק י"ב
 שנה כנגד שנה הלכות של יע"ל קג"ם שהם כפולים
 בגמרא ובעיניו ונעשה לו שלשים. והוסיפו לו עוד שלשים
 שנה בשביל ג"ח כי מזה זו היא בספירת החסד שנקודתו
 סגול' שהוא שלשה יודין' שהם מספר שלשים ונעשה
 לו ששים:
ש"ס שנאמר כה' אלקינו בכל קראינו חלו. פירוש
 דמשמע בכל אופן שיהיה. וקשה והלא לכ"ע אם
 יש עם גז"ד שבעה חינו מתקרב כדאמר לעיל. וא"כ
 מוכרח לפרש האי בכל קראינו לאו דוקא אלא הוא חזן
 מגז"ד דא"כ בו שבעה ואז"ל לה רחיה זו דיל' נמי
 חזן מגז"ד שנתחם. ונ"ל בס"ד דהיכא דא"כ שבעה
 שאני דגם מזידו יתברך א"כ לבטל הגזרה כיון דנשבע
 אבל בנחתם אין מניעה מוכרתת מזידו יתברך דלגבי
 דידיה אין הפרש בין נחתם בין אם לא נחתם שאם
 ירצה לחזור ולבטל אפשר שיבטל גם בנחתם. ולכן שפיר
 יליף כיון דאמר בכל כלל כל גונא חפילו בנחתם:
ש"ס אלו עשרה ימים וכו'. נ"ל בס"ד דידוע תשובה
 עילאה היא צבינה שהיא סוד אות ה"ה ראשונה
 ומלוכה ג"כ ה' הרי היא מספר עשרה כנגד עשרה
 שמתגלה בהם אור הבינה ועליהם נאמר דרשו ה' בהמלאו
 קרי ביה ב' ה' מלאו ר"ל שני ההי"ן שהוא אות ה'
 ומילואה ה' שעולים מספר עשרה:
ש"ס ויהי כעשרת הימים אר"י א"ר כנגד עשרה לגימות
 שנתן בכל לעבדי דוד ר"ן אמר אלו עשרת ימי
 תשובה וכו'. פירש הגאון מהר"י ז"ל בשם הגאון מהר"ח
 ז"ל בישוב שני המאמרים הגז' יחד דארז"ל אחאב שקול
 היה ופרוך הש"ם והא עבד ע"י. ויתריך בשביל שמהנה
 לת"ח מנכסיו נעשה שקול. ולפי' גם נבל בשביל שהינה
 לעבדי דוד נעשה ביטוי ודין ביטויים מאריך להם הקב"ה
 עשרת ימי תשובה. ולכן אחר שאמר רב כנגד עשרה
 לגימות בא ר"ן לפרש דברי רב לומר כיון שהינה בלגימות
 אלו לכך ניתנו לו עשרת ימי תשובה כי נעשה ביטוי
 עכ"ל. ועפ"י נ"ל בס"ד סמך הכתובים וימת לבו
 בקרבו ויהי לאבן. ויהי כעשרת הימים וכו'. והיינו דידוע
 מ"ש רבינו האר"י ז"ל. כי לבן נתגלגל בבלעם ואח"כ
 נתגלגל בבבל ולכן נב"ל ר"ת נבל ר"ת נבל בלעם לבן.
 וכנ"ו בשער הפסוקים. יע"ל. והנה היה תסור אות ה' מן
 לאבן ישר לבן רמז כי תחולתו היה לבן והוסיף בו
 אות ה' עתה ונעשה לאבן והיינו לרמזו כי עתה הוא
 שקול. והיינו כי זורת' א. הוא מאזנים שקולים דאות ה'
 שבאמצע הוא כנגד העמוד שתלויים בו כפות המאזניים
 ושני יודין' אחת מכאן ואחת מכאן הם כנגד שתי כפות
 והם

והם שקולים נמלא זורת' א. הוא זורת מאזנים שקולין
 לרמזו כי עתה הוא שקול דהיינו ביטוי ולכן ויהי כעשרת
 הימים וכו' שנתן לו זמן עשרת ימי תשובה שהוא זמן של
 ביטויים שהם שקולים. ודע דמ"ש עשרה לגימות הוא
 לא רצה להאכילם חפילו סעודה אחת ורק מנהג העולם
 להביא לאורח דבר מועט לטעום בעת שנכנס אלם
 והוא ג"כ האכילם עשרה כפות של מתוק או דבר אחר
 שלכל אחד נהנו לו כף אחת אוכל ולהכי קרי להו לגימות:
ש"ס הכא חרנינו כבני אמרנא וכו'. הנה תלת פירושי
 דאמור רבנן כוליהו חרנינו ולא פליגי אלא מר
 אמר חדא ומר אמר חדא כמ"ש מהרש"א ז"ל. ונ"ל
 בס"ד אמרו כבני אמרנא ע"פ מ"ש רז"ל במדרש רבה
 פרשת בשלח. ויסע כלאן עמו מה הלאן חפילו מחפלים
 החילנות אין בעליה מעלין עליה כך ישראל אע"פ
 שחוטאין הקב"ה נוהג עמהם כלאן ופירש מ"כ ז"ל אין
 בעליה מעלין פירוש אין מחשבין המזק עליהם כי יודעים
 פתחים הם בזה. וכן כאן דן אותם כפתאים לחשוב
 המזידין כשגגות. וכמ"ש ולבית יעקב מטאחם. וכה"א כי
 שלשת צעוקי. יע"ל. ונ"ל כאן כבני אמרנא שאם
 יראה דור חייב הרבה נוהג עמהם כלאן. ואמרו
 במעלות בית חורון היינו ששם המקום לר' ואם האדם יפול
 שם המקום גורם לו הנפילה. וכן אלא ישראל ילמד זכות
 עליהם לומר המקום שהוא עכור גרם להם
 להמשך אחר תאוה רעה וכ"ש בזמן שהם בחי"ל שיתלה
 טוואת המקום שהוא ארך העמים גרמה להם. וזוהו
 פרשתי הכתוב בזחוקאל סי' ל"ז והושעתי אותם מכל
 מושבותיהם אשר חטאו בהם כלומר מושבותיהם גרמו להם:
ואמרו כחילות של ב"ד היינו שהיו יולאים מיוחסים
 כולם כדי שתהא זכות אבותם מסייעתן וכנ"ו
 במדרש וכן אלא ישראל אם לא ימלא זכות מספיק בידם
 יספיק להם זכות אבותם. ועוד נ"ל אמר כחילות ב"ד
 שנקראו מחנה אלקים כנ"ו בדברי הימים א' סי' י"ב עד
 למחנה כמחנה אלקים כן ישראל נקראו על שמו של
 הקב"ה שנקראים עם ה' ועל כן לא יהיה להם ציטול
 גם ברובם עוונות. והנה למ"ד זה פירש רש"י ז"ל מרון
 לשון מרות ודגמות. ועוד נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש בספר
 הליקוטים פ' עקב בסוד רמון דשם מטערו"ן הלבוש הוא
 מרון שהוא מ' מיימין ור"ן משמאל והחיות הוא ע"ט.
 ע"ש. נמלא מרון קאי על מלאך מטערו"ן שהוא ראש
 לבא של מעלה. וחילות דוד הע"ה הם דוגמת לבא של
 מעלה שקראם הכתוב בד"ה מחנה אלקים. ולכן קורא
 כאן לחילות של ב"ד בשם בני מרון. דהם דוגמת לבא
 של מעלה. או יובן חילות ב"ד נכתב חשבונם צפנקס
 הלבא כפי איכותם. זה נכתב כמאה בני אדם וזה כמאתים
 וזה ביותר דלכך פירש הכתוב בשמואל סי' ס"ג אלה
 שמות הגיבורים אשר לדוד עריו וכו'. על שמונה מאות
 חלל בפעם אחת. הנה זה ודאי נכתב בחשבון הלבא
 כמספר ח' מאות ולא כמספר איש אחד. וכן בכולם.
 ואמר כאן שגם ביום ראש השנה עוברין לפניו כפי איכותם
 וחשיבותם:
ש"ס ע"ב. קרי ליה לום וקרי להו ששון ושמוחה. הקשה
 הר"י ומהרש"א ז"ל מאי קושיא הא יהיה לששון
 ולשמוחה כתיב כלומר מה שהוא עתה לום יתהפך לששון
 ושמוחה. ונ"ל בס"ד הכי קאמר דאם היה כתיב לום
 הרביעי וכו' יהיה משתה ושמוחה שפיר דהיום יתהפך
 למשתה דהיום והמשתה הם דבר והפכו. אך הששון
 ושמוחה אינם הפך היום. וא"כ מדקאמר יהיה ששון
 ושמוחה ש"מ לא יתבטל היום אלא היום יזומו אותו
 בששון ושמוחה שהיו ששים ושמוחה היום ולא יתאבלו
 בו ועל זה פריך קרי ליה לום וקרי ליה ששון ושמוחה
 לו

שאלם יזומו אך ישישו וישמחו והלא אין ששון ושמוחה
 אלא בכרם מלחה ונפש שבעה. ומשני האי יהיה ששון
 ושמוחה קאי על החיוב. כי מה שהיה ביום זה חיוב ליום
 עתה יהיה חיוב לששון ולשמוחה. ולפי' אין לריך להיות
 דבר והפכו אלא ה"ק זה החיוב בטל ומתחדש חיוב
 אחר של ששון ושמוחה ואתא לאשמעינן כשאין שלום או
 היום הוא חיוב וכשיש שלום בטל חיוב זה ויתחדש חיוב
 אחר לעשות משתה ושמוחה ואם אין שלום ואין גזרה או
 ליכא לא חיוב של לום ולא חיוב של שמוחה אלא הרשות
 בידם לעשות מה שיראו:
ש"ס שאני תשעה באב שהוכפלו בו לרות. נ"ל בס"ד
 מאמר רז"ל ע"פ נחמו נחמו עמי. חטאו בכפלים
 ולקו בכפליים ומתנחמים בכפליים ע"ש והיינו לקו בכפליים
 זה יום ע"ב שהוכפלו בו לרות:
ש"ס ומי הרגו ישמעאל בן נתניה. הקשה טורי אבן למאי
 אלטרין להביא דבר זה ועוד דבר זה מפורש הוא
 בכתוב ואין לריך לפרשו במתניתין ע"ש. ונ"ל בס"ד שבא
 ללמדנו הטעם דגזרו על הריגת גדליה לום ולא גזרו לום
 על הריגת שאר לדיקים גדולים לכך אמר מי הרגו ישמעאל
 בן נתניה שהיה ישראל וגם הרגו בצחירתו הרעה שלא
 היה גזרה מן השמים דהכי קי"ל לרבנן שגדליה נספה
 בלא משפט אבל שאר לדיקים נהרגו ע"י גוים וגם היתה
 גזרה מן השמים עליהם ואפילו זכריה המלך שנהרג ע"י
 ישראל ג"כ היתה גזרה מן השמים ליהרג לתיקון עלמו
 בסוד הגלגול כמ"ש רבינו האר"י ז"ל ועוד נמי גדליה כיון
 שנהרג על ידי ישראל היה חלול השם בדבר כי נ"ג הרשע
 אויב ישראל עשה חנינה והניח שארית. וישראל באו וכרתו
 השארית:
ועוד נ"ל בס"ד שבא התנא ללמדנו בזה הטעם שגזרו
 לום ביום זה ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער
 הכותות הטעם שנהרג גדליה ע"ה ביום שלשה בתשרי מפני
 כי ביום זה מתקבלים כל הגבורות צבינה דמלכות והדינים
 גזברים ותקיעת שופר ליכא כדי למתקם ולכך בו ביום
 נהרג גדליה ולכך קבעו לום באותו היום בכל שנה ושנה
 עכ"ד יע"ש. ונ"ל בס"ד כי סיבה זו דנקיט רבינו האר"י
 ז"ל כרמזה בשם ישמעאל שהרג את גדליה והוא דאותיות
 ישמעאל הם אותיות א"ש ע"ל מ"י דהגבורות בתקפם
 הם אש וביום שלשה תשרי נקבלים כל הגבורות צבינה
 של המלכות וידוע כי מי הוא יטווי לבניה בכ"ו ובחיותם
 כולם צמי גברו ונעשו אש ולכך בא התנא לרמזו בדבריו
 טעם גזרת היום ביום זה באומרו מי הרגו ישמעאל בן
 נתניה ששמו רמזו תוקף הגבורות של אותו היום שזהו
 הסיבה של גזרת היום על הריגתו:
ש"ס בתלתא בתשרי בטלת אדרכתא מן שטרייא. נראה
 שהיה גם זה כנגד הלצה שהיתה בו ביום בחלול
 השם שהיה בהריגת גדליה ע"י ישראל עלמון ועתה נעשה
 ביום זה גם לכבוד שם שמים:
דף י"ט צעשרים ותמיא באדר אחת בשורתא טבתא
 ליהודאי דלא יעדון מאורייתא. נ"ל בס"ד
 על יום זה רמזו בפסוקי השירה ימנך ה' נאדרי בכח
 דהתורה מתייחסת לימין דכתיב מימינו אש דת למו וכה"א
 ותורת חסד על לשונה נאדרי בכח שנעשה לה חווק
 ואדירות ביום כ"ח לחודש ונרמזו גם כן החודש בתיבת
 נאדרי דאמרו בגמרא מאי אדר דכתיב אדיר במרום ה':
ש"ס שלא יעסקו בתורה. נ"ל גזרו על שלשה אלה מפני
 כי שלשתם הם אות לישראל ואע"ג דגם תפילין
 נקראו אות לא גזרו צביטולם דאינם יכולים לידע אם קיימו
 גזרתם או לאו דאפשר שיניחו צביטם זמן מועט וזוהו
 מקיימים המזהר אבל בעסק התורה גזרו על לימוד הרב
 עם תלמידים גדולים או קטנים. ונרמזו שלשה אלו שדרכס
 של

היו מדקדקין להביא של חרו דוקא לבינו טוב
שבו נמשלו הדיוקים דכתיב לדיק כחמר יפרח כחרו
בלבנו יסגא. גם חרו גי' ר"ח שהוא ר"ת ראש חודש
דיודיע זו היא על קביעות ר"ח וגם מזיאים קנים
שנמשלה בהם החכמה ועלי שמן שהוא כינוי לחכמה כי
דבר זה נמסר ביד החכמים בעלי חכמה. גם ען דא ת"ח
כנז' בחיקויים ונעורת של פשתן שה"ם הגבורה ושריפתו
רמוז למיתוק הגבורות והדינין:

דף כ"ג וי' איר לא יעברנו זו בורני גדולה. ג"ל

זה המלכות נקראו אניות תרשים וכן נקראו אניות חיבה
אך יש ד' מלכות שהם כוללים כל שבטים אומות ונרמזים
בארבע אלבעות הוד ורק הגדול רומז לישראל והאניה
החזקה שבהם היא של ארום שהיא רמוזה בזרת שהוא
רביעי שבארבע אלבעות ולכן כתיב בעשי ארם יודע ליד
שהוא ז"ל ד' וזה לא יעברנו לנחל הקדוש שאין לו
חלק בו. ודע כי זו בורני גדולה לא היה לרדך לה י"ב
אלף בני אדם עוסקים ששה חדשים עד שימלאו אותה
אך נראה הולרנו לכך מפני שאין האלמונים קרובים
לשפת הים אלא רחוקים ולרדך לישא החול בספינות
קטנות עד שיוכלו אותה לספינה הגדולה שהיא אלא
האלמונים ולכך לרדך להם זמן הרבה ומ"ם מסקין כסתא
הם האלמונים שקרין מרג"ן והוא אמונני בין הדומים
וצין הזומת. ומ"ם פרוותא דמשהיג ר"ל פרוותא הוא נמל
בלשון המשנה ובלשון ערבי מוג"א ששם מנח הספינות
ההולכים בים ומשמיהו לשון מלכות דהיינו מה שקרין
סלעני"א או סיני"י:

ש"ם כל שיטה ושיטה שנטלו עכו"ם וירושלם עתיד

הקב"ה להחזירן לה. ג"ל בס"ד ע"פ מ"ם במ"א
ירושלם שהיא באמונני השובש נשפעת מן קו האמונני
שה"ם אהי"ה הוי"ה שד"י שם בכתר ותפארת ויסוד
דהמה שו"א אורות כי הם ר"ת אר"ם והארה זו
של אר"ם היא כפולה שהיא בבחינת הוי"ה ובבחינת
העיגולים. וזוהו יובן לא נתמלאת לור אלא מתרבה של
ירושלם כי לור במילואה כזה לר"י וא"י ר"י"ם איתיות
המלוי המה ד"י אר"ם ר"ל שני פעמים אר"ם והארה זו
נשתלקה מן ירושלם בחרבן ונרמזה במילוי של לור. וזוהו
יובן הפסוק וליוון יאמר אר"ם ואר"ם יולד בה והוא יכוננה
עליון פירוש הארה זו של אר"ם ואר"ם שהם של קו
האמונני שהם כתר ותפארת ויסוד ששם הוא אהי"ה
הוי"ה שד"י דר"ה שלהם אר"ם והם כפולים דיושר ועיגולים
יולד בה שתחזור הארות אליה והוא יכוננה עליון קרי
בה ע"ל וי"ן שהוא אמת מארבע מלכות, אך בית חשמונאי
גברו עליהם ולא יכלו להחריב ירושלם כאשר עשו בבבל
זה ג"ל הרשע בבית ראשון וארום בבית שני. ונמלא
השפעה והארה זו של אר"ם ואר"ם עתידה לחזור לירושלם
והנה אר"ם עם האותיות גי' שמה וז"ם כל שמה ושמה
שנטלו עכו"ם מירושלם כמו שרמזנו במאמר לא נתמלאת
לור אלא מתרבה של ירושלם שהוא ד"י אר"ם הרמזים
במלוי לור עתיד הקב"ה להחזירן לה, וכמ"ם בס"ד ע"פ
וליוון יאמר אר"ם ואר"ם יולד בה:

ש"ם דומה להדם במדבר דחביב לכל. ג"ל בס"ד מדבר
דנקיט באופן הראשון הוא מדבר שמש שאין בו
עוברים ושבים ולכן אין הגאה מהדם הנטוע שם, אך
מדבר דנקיט באופן זה השני הוא במקום הישוב שהכל
עוברים ושבים בו ורק הוא מקום הפקר דכל קרקע
שהיא חוץ לננות ופרדסים נקראת רשות הרבים שהוא
מדבר, וזוהו הכל נהנים כי הנטוע חוץ הגינה מן יוכל
להכנס שם כדי שיהנה דרשות היחיד היא. והא דכינה
החורה בשם הדם היינו כי תורה שבע"פ דאיידי בה
האומות

הכא היא בחינת שם אר"ם שמשפרו הם בסוד ואר"ם
בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ ויש בה ד' חלקים
שהם פרד"ם נמלא היא ד' ה"ם וזהו לירוף הד"ם שהוא
ד' ה"ם. אי נמי התורה נקראת טוב וד"פ טוב כנגד
פרד"ם הוא מספר חיים ועם הכולל גי' הד"ם. גם ההדס
משולש והוא רומז לחסד שקודתו סג"ל שהוא משולש
כש"ם נקודות * כדוגמת שילוש עלי ההדס והתורה היא
בסוד החסד דכתיב מומינו אש דת לנו וכה"א ותורת
חסד על לשונה והחסד הוא שם אר"ל דכתיב חסד אר"ל
כל היום ושם אר"ל הוא איתיות אל"ף למ"ד והיינו אות
אל"ף לשון לימוד כמו אלופי ומיודעי וזה קאי על לימוד
הגרסא ואת למ"ד ג"כ הוא לשון לימוד וזה קאי על
לימוד הסברא והעיון וקודת החסד סג"ל שהוא שלש
נקודות, וכנגד זה יש בלימוד הא"י מה שלומד מרבו, וה"ם
מה שלומד מחביריו והג' מה שלומד מתלמידיו כמ"ם
הרבה תורה למדתי מרבתי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר
מכולם, ולכן הלימוד תורה ומלמדה דומה להדם:

ש"ם ועליהם נאמר ונקיטי דמס לא נקיטי וה' שוכן

בליון. הא דסיים וה' שוכן בליון, י"ל מה שייכות
יש בזה לראש הפסוק. וג"ל בס"ד ע"פ מ"ם רבינו ז"ל
בליקוטי תורה פרשת עהרות ז"ל, דע כי יש באשה
חמשה דמים טהורים וחמשה דמים עומאים והם שני
בחינות מנלפ"ך דבינה ותפארת שהם בסוד קס"ת הסופר
שטודע, ואלו חמשה מנלפ"ך שלוקחת ע"י הבינה הם
טהורים שהם גבורות ממוטקות אבל אותם שלוקחת ע"י
התפארת הם דינים גמורים, ואלו השני בחינות הם ליון
וירושלם כי ליון הם הדינים שלוקחת ע"י הבינה, ולכן
היא רחמים אך ירושלם הם הדינים שלוקחת ע"י התפארת,
עכ"ל, יע"ש. והנה מה שנעשה בהרומי מלוכה הנה הוא
בבחינת הדינין כי נהרגו, אך מאחר שההריגתם נעשה
תיקון גדול וטובה גדולה לעולם, הנה נמלא אותם
הגבורות הם היו דמנלפ"ך הממוטקות שהם הנקראים
ליון, ולו"א ונקיטי דמס לא נקיטי, אך בענין זה של
הרומי מלוכה וה' שוכן בליון כלומר היה בבחינת הגבורות
ממוטקות שהם הנקראים ליון:

דף כ"ד ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין

אחריו מקודש מקודש. ג"ל בס"ד טעם
לשלשה פעמים מקודש כי יש קדושה נמשכה מסוד
המחשבה שהיא בראש, וכנגד זה ראש ב"ד אומר מקודש
פעם אחת, ויש קדושה נמשכה מסוד הדיבור ויש מסוד
המעשה וכנגד שתי אלו כל העם עונין מקודש מקודש.
או יובן בס"ד הלבנה שמקדשים אותה יש לה שלשה
שמות לבנה ירח סהר וכנגד שם לבנה שהוא מעולה
אומר ראש ב"ד מקודש רמוז לדבר ראשו כסם פז כי שם
לבנה מספרו פ"ז, וכנגד ב' שמות ירח סהר עונין כל
העם מקודש מקודש. או יובן החסד נחלק שני שלישים
ושליש וכנגד שלישי עליון אומר ראש ב"ד וכנגד שני
שלישים אומרים כל העם. אי נמי יודע כי קדוש החודש
הוא במלכות, ויודע כי המלכות היא שתיים בחינות לאה
ורחל, ויודע כי לאה כנגד שלישי עליון ותפארת וכנגד
זה ראש ב"ד אומר מקודש ורחל כנגד שני שלישים
ותפארת וכנגד זה עונין כל העם מקודש מקודש. וג"ל
בס"ד בחינת מקודש שהוא קו"ם ד"ם כי צמילוי הלבנה
ישראל דורכים ורשים על אויביהם לכן אחר הברכה
והדילוג אומרים פסוק תפול עליהם אמתה ופחד. או
ג"ל מקודש הוא דו"ם ק"ם שנסתה פה ת' כחות עומאה
שהם מספר ק"ם בסוד הכתוב והנה עשו בא ארבע
מאות איש עמו, וגבר ישראל:

דף כ"ה ראיתו שחרית במזרח וערבית במערב וכו'.

הנה על אשר קבלס ר"ג דברו חכמי
האומות

האומות דברי לעג בספריהם דור אחר דור באומרים
חכמי ישראל אין בהם תבונה ח"ו שיאמינו בדברי שקר
דברים שא"ל להיות במציאות, אך בספר אמונת חכמים
דף ח' כתב שחוקן אחר גדול בחכמי החוכמים שבאומות
העיד שבעיר סיביליאה בספרד בשנת הש"ג נראית הלבנה
ביום המולד ואורה היה אחד ממאה ותשעה חלקים מרוחב
הלבנה, ומחמת כן עיינו גדולי חכמי החוכמים והעלו בודאי
שאפשר שתראה הישנה שחרית והחדשה ערבית וכן העלו
חכמי חוכמים גדולים בספרם ובעיר בולגריה"ה נמלאו
שני חכמי אוה"ע בקיאים בחכמת התבונה הרבה וחברו
בה ספרים והרב המחבר ז"ל כתב להם שיגידו דעתם אם
אפשר להיות הדבר הזה בירושלם וכל אחד מהם השיב
לו שבודאי אפשר שתראה כן גם בירושלם והחוקן הב'
עשה פסק ארוך והביא ראיות על זה, וכתב הרב המחבר
ז"ל או חמרתו על עלמי ברוך פוקח עינים, וברוך
שבחר בהם ובמשנתם אשרי העם שככה לו אשרי העם
שה' חלקיו עכ"ל ע"ש. ועתה בא וראה איך דקדו דברי
רו"ל ודקה הקבלה שקבל ר"ג מאבותיו דפעמים בא
בארובה פעמים בא בקלרה ונחגלה האמת מאליו אחרי
כמה מאות שנים:

ש"ם היאך מעדין על האשה שילדה ולמחר כריסה בין

שיניה. הדקדוק ידוע דהול"ל כריסה מלאה או גבוהה
ומאי בין שיניה. ורבינו האר"י ז"ל פירש דבר זה ע"פ
הסוד כנז' בשער מאמרי רו"ל יע"ש. וג"ל בס"ד ע"פ
הפשט יודיע שהאשה קורט שתלד יבא לה חבלים וכשיבא
לה חבל קשה תסמוך ויה על כותל או על כסא ותרכין
ראשה עד שיגיע פיה אלל כריסה, וכתב הרמב"ם ז"ל לכך
נקראים חבלי יולדה כי היה דרכם מוזמן קדמון לקשור
חבלים מכאן ומכאן כדי שתסמוך עלמה עליהם ותרכין
ראשה יע"ש, ולכך אמר כריסה בין שיניה. ואל"ה הול"ל
כריסה בפיא, נראה אמר בין שיניה מפני כי מחמת הקושי
שיהיה לה צעת שתרכין ראשה עד כריסה תחרוק שיניה
ותדבקם זע"ז וכל זה הקושי הגדול יהיה סמוך ללידתה
ממש. או יובן אמר כריסה בין שיניה ר"ל הולד אשר
בכריסה עודנו לא נולד שהוא עודנו מתפרנס מבין שיניה
וכמ"ם רו"ל הולד בבטן אמו אוכל ממה שאמו אוכלת
ושותה ממה שאמו שותה:

ש"ם גזרתי עליך שתבח אללי במקלך ובמעוטיך. י"ל

הו"ל לגזור עליו שיאכל וישתה ביוה"כ שחל בחשבונות
ודי בזה. וג"ל שרלה לעשות חילול מפורסם לעיני הכל
ואכילה ושתייה לא ידעי בה רבים. אך קשה דהא יוה"כ
שחל בחשבון ר"י הוא למחרתו של יוה"כ דחל בחשבון ר"ג
ואם יש שנתו אחר דברי ר"י ותשבו ליוה"כ של ר"ג חול
וחללוהו מה יועיל פרוסום זה שטושה ר"י ביום השני שהוא
יוה"כ לפי חשבונות. וג"ל דודאי ר"י לא פרסם דבריו
הראשונים לערער על קביעות ר"ג והוא בעלמו היתה
כונתו להתענות ביוה"כ של ר"ג ולשמור אותו בקדושה
אלא כי מחמת ערעור שהיה לו בזה רלה לעשות שני ימים
שילום גם ביום השני וישמור אותו בקדושה. אמנם ר"ג
חש פן אח"י יתפרסם הדבר שר"י ערער על קביעות שלו
ועשה שני ימים כופורים מחמת זה ונמלא יהיה קל בעיני
העולם הקביעות שיקבע ר"ג, לכן גזר עליו שיחלל כיפור
שעלה בחשבונות ויעשה החלול בפרסום כדי שלא יבא מכאן
ולבא שום אדם לערער על קביעות הנשיא ובית דינו:
והא דא"ל במקלך ובמעוטיך ולא סגי בחד מנייהו היינו
כי במקל לחוד ליבא פרוסום מפני דר"י זקן ודרבי
לשאת מקל בכל יום ולא היו משוי ואם יטול כים המעוה
בלבד לא יתפרסם הדבר דכים המעוה דרכו להיות מונח
בחיקו, אך א"ל במקלך ובמעוטיך ר"ל שתאחוז בשנייהם
ביחד והיינו שיתלה הכים בראש המקל וישאם ביחד דהוי

(לז)

חלול מפורסם. ודרך לחות פרשתי מ"ם לו במעוטיך כי
המעוטיך של כסף וזהב יש להם תקנה שיטלם בשבת
וכיפור ע"י שיתלם בצנורו לגוי מצע"י, אך של מחשבת אין
חולין לגוי ומשנת הנמלאים אלל ר"י של נחשה הם שהיה
עני ואין לו כסף וזהב ולכן א"ל במעוטיך דייקא שהם של
נחשה כדי שלא יעשה להם תקנה שבביל טלכול בהיתר:
ש"ם פעמים שבא בארובה פעמים שבא בקלרה. ג"ל
נשמות הדייקים שגדמו לירח ג"כ יש בהם ענין
כיוצא פעמים בא לעוה"י אחר הפטירה בארובה פעמים
בא בקלרה. או יובן פעמים לוקח הגר"ן בארובה לפי
אורך השנים פעמים בקלרה אחר שגולד תקף וכמ"ם
רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים, באותם יעוקי שהיו חכמים
גדולים ועודם קטנים בשנים או ע"ד שאר"ל יגע רבי
בין כמ"ם מה שלא יגע תלמיד ותיק במאה שנים:

ש"ם פלוגי כמשה ואהרן וכו'. הא דנקיט תלת חלוקות

כנגד שלשה דיינים:

ש"ם ירובעל בדורו כמשה בדורו. י"ל מהא דאיתא בש"ע
ויד' סי' רמ"ב האומר לחבירו איני מקבל ממך
אם היית כמשה מלקין אותו משום בזיון. ופירש הע"ז ז"ל
מפני דלפ"ד אפשר שיזדמן אחד כמרע"ה וזה בלתי אפשר
דהרי כתיב ולא קם כמשה ע"ש. ולפ"י קשה איך אמר
כאן התנא דברייתא ירובעל בדורו כמשה בדורו. והגאון
חיד"א ז"ל בשמחת הרגל על סוכה דף כ"ח הקשה כעין
קושיא זו עמ"ש שם ראוי שתשרה עליו שכינה כמשה
ותירך השראת שכינה לחוד ונבואה לחוד, ותירך זה לא
שייך כאן דהא קאמר כמשה בסתם. וג"ל בס"ד כיון
דברייתא נקיט התנא להדיא שקל הכתוב שלשה קלי עולם
כשלשה חמורי עולם דחד מנייהו דהוי עולם הוא ירובעל
אר"כ הו ליבא לפרש דבריו כמשה קדוש כמשה אלא
הכונה שרדך לכבודו כמרע"ה. אי נמי כיון דקאמר ירובעל
בדורו ש"מ בערך הדור קאמר. ומה שקראוהו ירובעל
מלבד טעם הש"ם נראה שהוא יר"ג גי' יראה ונשאר בעל
כלומר בעל יראה ולמרע"ה קורין בעלה דמטרוניתא
שנקראת יראה:

ש"ם בן זה שמשון. י"ל הול"ל מן ולמה קראו בן.

וג"ל בס"ד לרמזו שעליו נתנבא יעקב אבי"ה לשון
כפול שאמר דן ידיו עמו וזהו ב' דן. אמנם רבינו האר"י
ז"ל פירש קראו בן שהיה גלגול נדב בן אהרן הע"ה
והיינו בן בהפך נדב, ומ"ם יפתח כמשמשו קשה למאי
הולך לפרש זה בדבריו. וג"ל שבביל דנקיט ליפתח אחר
שמשון ובאמת כפי סדר הדורות יפתח קודם שמשון לכך
חש התנא שמה יעשה אדם לחשוב זה יפתח שמדבר עליו
כאן הוא יפתח אחר שהיה אחר שמשון ואין זה הנזכר
בנביאים, לכך פירש בדבריו שזה הוא הנזכר בנביאים.
ומה שהזכירו התנא אחר שמשון משום דנקיט כפי סדר
הדורות של הדייקים שגדמו אליהם ואהרן הוא קודם שמואל
ומה שדימה שמשון לאהרן הע"ה שבביל שיהי נזיר:

ש"ם שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לא אמר

שלשה קלים כשלשה חמורים היינו ללמדך אלו
קלים לגבי הדור שלהם ואלו חמורים אפילו לגבי הדור
שלהם שהיו גדולים ביותר. ומ"ם אפילו קל שבקלים נקיט
כן כנגד יפתח שהיה קל לגבי שבטו כי היה בן הפלגש
ושבטו ג"כ קראם קלים על אשר נעלו חלקם בח"ל
שנקראת פלגש לגבי ארץ ישראל ידוע דרז"ל כינו את אר"י
בשם גבירה וחז"ל בשם שפחה כאומרם אם גבירה לוקח
כ"ם השפחה. וגם עוד נראה שקראו ליפתח קל מלך
הגדר שגדר שלא הרגים בנולד. ומ"ם אביר שבאבירים על
שמואל הע"ה שהיה שקול כמשה ואהרן שהיו אבירים, ועוד
ג"כ שנתגלגלו בו נדב ואביוהו שהיו אבירים שאמר מרע"ה
לאהרן הע"ה עליהם גדולים ממני וממך:

שם

לשון ביום כלל ועיקר:

שם ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי לעולם. כתב הרב חיד"א ז"ל בספרו שמחת הרגל מהכא מקשו על מ"ש הרמב"ן ז"ל פרק הזהב גבי תנורו של עכנאי שהחכמים היו חומרים מפי השמועה ור"א היה אומר כך נראה בעיני לפיכך לא קבלו ממנו כל ראיות שבשולס ואלו הורה למעשה בזמן הבית היה נעשה זקן מנראה ע"כ דברי הרמב"ן ז"ל דכתבו בשמו הנמקי והריב"ש, והדבר קשה דלא אפשר שיאמר ר"א כך נראה בעיני שהרי לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. ולכאורה היא קושיא אלימחא דכבר חזינו מאי דתריץ הרב חיות יאיר ולא הרוה למחויבו דכתיבנא שם בפרק הזהב עכ"ל הגאון חיד"א ז"ל. ולי אלא עבדא נראה דקושיא ליתא מעיקרא דבאמת בהך עובדא דעכנאי שינה ר"א שיטתו ומנהגו ולא נהג במידה זו שהיתה אחר אותה מעשה אחר היתה ופרסמה ונחשב בתלמוד, דהא גדולה מזו עבד שם שהוה היה יחיד ונחלק על רביש ועשה כמה פליאות שיקבלו דעתו בעל כרחם וכן לא יעשה ע"פ דין תורתנו הקדושה שאמרה אחריו רביש להטות, וא"כ אין לתמוה על מה שעבר על מידתו הגז' וכי מידתו הגז' עדיפה מהכלל הנאמן שבתורה דאחריו רביש להטות ואיך לא השגיח בו, וכ"כ היכא דהרביש מעידים שכך קבלה אללם מפי השמועה איך עלה על דעתו לחלוק על השמועה מסברה דנפשית, ור"א והבט בדיון שדנו אחריו שברכותיו ומוה תדע קושי הדבר שנגזר בו כמה היה, והבט בדברי הרמב"ן ז"ל שכתב ואלו הורה למעשה בזמן הבית היה נעשה זקן מנראה שרמזו בזה לומר אחריו היום ילא ר"א ע"ה מגדר ההלכה ובודאי שנתגלגל הדבר להיות לו כך בשביל איזה טעם כמוס כי לא על חנם בא לדין כך, ובחדושינו עשינו איזה טעמים בדבר זה שנתגלגל בכך ואיך קושיא מהך עובדא לומר איך שינה מדתו לבדתי יאמר דבר שלא שמע מפי רבו גדולה מזו שינה בהך עובדא וזה ברור. והנה בפתח טעמי בפרק הזהב הביא התירוק מן הגאון חיות יאיר ז"ל כך דכשהו שאלוין ממנו הלכה למעשה אז לא הורה דבר שלא שמע מפי רבו משא"כ כשדן עם חבירו בהלכה בתמרו של עכנאי היה אומר דעתו, וכתב הגאון חיד"א דבריו קשים לשמוע דהרי הוה דתנורו של עכנאי הלכה למעשה היה לדמשמע בסוגיין וכו' ע"ש. ויש ליישב דבריו דהתם השאלה נשאלה תחלה מן החכמים ולא מן ר"א והס הורו לטמא ואחר ששמע ר"א שכתבם נחלק עמהם לסתור דבריהם בדרך שקלא וטרייא, וזה בעל התנור כששמע דר"א חולק על החכמים ומטהר הלך ועשה מעשה ע"פ דבריו של ר"א לטהר, אבל הוא לא הורה לבעל המעשה בפירוש לטהר ואח"כ החכמים הביאו כל אותם טהרות שנעשו ע"פ דברי ר"א וטרייס:

שם אמרו עליו על ריב"ז מומיו לא שח שיחת חולין. הנה נודע דריב"ז חי ק"ך שנה וארבעים מהם עסק בפרקמטיא וארבעים למד וארבעים לימוד, ולכן מ"ש מומיו לא שח שיחת חולין קאי על אותם השמונים שנה שהם ימים המוצחרים של, ולז"א מומיו ר"ל מומים המוצחרים הראויים אליו שנחשבים ימים גמורים. ונרמזו ג"כ מומיו מומיו וא"ו ר"ל מומיו של עסק תורה שבע"פ שהיא ששה סדרים:

שם ולא הרהר במבואות המטונפות. קשה מאי רבותיה דריב"ז בזה והלא זה אסור מדינא לכל אדם. ונ"ל כי בדרך הטעם כל חכם שהוא חזק בתורה ימים ויליות קשה עליו מאלו המטונפות ומוכרח שיטהר בזה ואלו ימים ויליות במבואות המטונפות ומוכרח שיטהר בזה ואלו ימים ויליות בגמרא על ר"א בן רשב"י שהיה בזה ואלו ימים ויליות בבית הכסא והקשה בגמרא איך יעשה בן ומשני דאטום

ולא היה כי תיקון שלהם בעשיה ששם עיקר הקליפות לכך קרי להו דבר קטן כי העשיה הוא קטן שבארבע עולמות: **ועוד** נ"ל בס"ד לפרש הטעם דקרי להויות דאביי ורבא דבר קטן ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל בריש שער רוח"ק דהתנאים הם מבחינת זמן גדלות והאמוראים הם מבחינת זמן הקטנות הנקרא יניקה יע"ש, ובוה מוכן היטב מה דקרי לדברי האמוראי" דבר קטן. ור"א ב"ש בעשר הגלגלים לרבינו האר"י ז"ל בהקדמה ל"ו דף מ' ע"א שכתב דאביי היה גלגול שלישי לשמה שהיה רבי"ז ולכן ארז"ל על רבי"ז שלא הניח מקרא ומשנה וכו' והויות דאביי ורבא יע"ש. והשתא לפ"ד רבינו האר"י ז"ל הני' מוכן הטעם דקרי להויות דאביי ורבא בשם דבר קטן כי הם של גלגול שלישי שהוא קטן לגבי רבי"ז ודוק:

שם לקיים מה שנאמר להחיל ארבעים וארצותיהם אמלא. פירוש אל תחשוב דריב"ז איבד זמן כדי לידע חכמות אלו שהם שיחת שדים ושיחת דקלים ומשלות בוכסים ומשלות שועלים, אלא באמת הוא כל זמנו עשאו קצב ללמוד התורה דוקא ושאר חכמות הגז' קלט אותם בסויעתא דשמי"א שפתח לבו להבנים במהרה הואיל ויש בהם לורך לענייני תורה ולכן אמר וארצותיהם אמלא אני בעלמי אמלא ארצות מוחם ולבם ולא על ידי יגיעה שלהם: **דף כ"ט** בזמן שחמה לוקה סימן רע לעכו"ם פירוש חמה ארצות חמה בליר"י חתת ח"ת והיינו ר"ל סימן חמה בליר"י נראה בחמה. ומ"ש בלבנה רמז לדבר לבנה ארצות בן לה כלומר ישראל שנקראו בן למקום דכתיב בה אמר ה' בני בכורי ישראל הם חלקה שמונין לה. גם לבנה ארצות הן לב כי ישראל הם לב ועשו ככד כנו' בזה"ק:

והנה מקשים דלקות חמה ולבנה הוא טבעי ונודע לתוכנים קודם שיתראה. ונ"ל דודאי הוא בטבע אך בזמן שיהיה לקות יתעוררו המקטרגים לקטרג, ולכן הוא סימן רע כי על דיו יתעוררו לקטרג כן דרכם. ועוד נ"ל דלעולם גוף הלקות טבעי אך כשיהיה יתהווה איזה שינוי מראה בחמה או בלבנה וזה השינוי אינו ניכר לכל אדם ורק לחכמים שיש להם סימנים וכללים בדבר זה, ובוה השינוי יש סימן רע לעכו"ם. ובוה טמא גם מאמר ה"ב והיינו כי לתירוק ראשון ל"ל כשלוקה בטבע יתעוררו המקטרגים לקטרג ולתירוק ה"ב י"ל שיתהווה בחמה מראות קשים ונודעים לבעלי חכמה:

שם בשביל ד' דברים חמה לוקה כתב רש"י לא שמעתי טעם בדבר. ונ"ל בס"ד אב ב"ד הוא דוגמת השמש המאיר לעולם אך כתיב וירח השמש ובה השמש עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי וכתבו המפרשים ז"ל דאע"ג דודאי זרחה השמש דהיינו כשנפטר לדיק זה נולד לדיק אחר לריב"ז אב"י עירי להספידו לדיק שנפטר מתרי טעמי, דהא דוה הנולד הוא עורני קטן ועד שיגדל הנה הם יושבים בחושך, ועוד מי יאמר שנולד בעירם ושמו נולד במקום אחר ונמלא דהם חסדים מאור הדיק לעולם עכ"ד. ולכן אב ב"ד שרבינו להספידו ולא הספידוהו כהלכה מוכרח לומר דהם חשבו כיון דזרחה השמש שנולד אחר במקומו אין לריב"ז לבכות ולהספיד דנמלא לא חסרו כלום, ובאמת זה טעות דעכ"פ עתה הם יושבים במחשך לכך לוקה חמה שהיה חשובה להם לרמזו להם טעותם שבאמת עתה הם בחושך וחסרים אור ולמה לא הספידו וכו' וזה חסרונם. ומה שלוקה נמי על נערה מאורסה שזעקה ואין מושיע לה, נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י ז"ל כל ארוסה נותן לה הבעל בקידושין אור מקיף וצביאחו עליה נתן לה אור פנימי. ובוה פרשתי בס"ד טעם נכון למה שנוהגים לקדש בטבעת והיינו לרמזו כי עתה נתן לה אור מקיף נמלא

רבותא עפי שגזר על השמש דוס לעיני כל ישראל דכתיב ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דוס ואיתא במדרש תנחומא ח"ל לי אהה אומר דוס יש קטן פותח פיו ואומר לגדול ממנו דוס שאני נבראתי ברביעי ואהה נבראת בשיש, ח"ל יהושע בן חורין קטן שיש לו עבד זקן אינו אומר לו שתוק לא קנה אברהם אבינו השמים וכל מה שכתובו שנאמר והנה השמש והירח משתחיים לי, ח"ל השמש אהה אומר לי שאדום ומי יאמר קלוסו של הקב"ה ח"ל שתוק ואני אומר שנאמר אז ישיר יהושע וכו', ע"ש. נמלא דאיכא רבותא גבי יהושע בעמידת השמש שהעמידו בע"כ בטענה גדולה שבירר שהוא גדול ממנו ולכן אמר ראויים כיהושע. ובני יודי כה"ר יעקב הי"ז תירך איכא רבותא ביהושע שפני יהושע כפני לבנה ועכ"ל העמוד החמה משא"כ מרע"ה פניו כפני חמה עכ"ל ר"י:

שם שלא הניח מקרא ומשנה וכו'. נ"ל מקרא דזכר כחן היינו חכמת הדקדוק שבמקרא שהיא ג"כ חכמה גדולה, ונמלא מנה כחן י"ח חלוקות כי קלות וחמורות הם דבר אחד שהוא ענין קל וחומר. ונ"ל בס"ד כי היה לדיק חי לכך זכה ל"ח המזכרים פה ונרמזו בשמו ששמו הוא ח"י נו"ן שזכה לבינה שיש בה נו"ן שערים ולכן זכה לח"י לימודים הגז'. או נו"ן הוא דג שהחכם מכונה בשם גוגל רבא כנו' בזה"ק וכיון דריב"ז הוא קטן שבכולם זכה ל"ח לימודים הגז' ודאי כולם זכו להם. ובוה יובן בס"ד ומשביע לכל חי רלון תיבא לכל רמז לשמונים תלמידים של הלל ע"ה שהיתה חלוקתם שלשים ועשרים ושלשים שהם ארצות לכ"ל והשביע הש"ת את לכ"ל הם השמונים תלמידים חי רלון ח"י לימודים של רלון:

ובי"ש גמטריאות, עיין פירוש רש"י ז"ל. וקשה לפ"י אמאי נקיט להא בחר תקופות והו"ל לה למנקט בהדי הדומין לה. ונ"ל בס"ד גמטריאות הוא חכמת המספר ותשבורת וכללה חכמת המדידה. ושבו מזכרתי משנה ס"פ ג' דאבות תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה, ופירש רבינו יונה ז"ל מפני שיש בהם חשבונות רבים וחכמת החשבון מחדדת האדם, ע"ש. ועיין בתו"ט שם מ"ש על ההגדה, ועיין מ"ש על דבריו הגאון יעב"ץ ז"ל בפירושו על אבות שם, יע"ש:

שם ושיחת דקלים. הנה בתשובות הגאונים סי' ע"ד יש תשובה לרבינו האי גאון ז"ל שכתב וז"ל ושאלתם שיחת דקלים אמרו כי יום שאין בו נשיבת הרוח דכשאתה פורש סדיו אינה מתענגעת ויהודע עומד בין ב' דקלים שהם קרובים זה לזה ורואה איך יטעו זה לזה יש בו סימן שמכירין בהם כמה דברים. ואמרו כי מר אברהם קבא"ס גאון ז"ל שהיה בשנת אלף ק"מ לשטרות היה מוכר בשיחת דקלים והיה מודיע פליאות גדולות שמכירין בהם האמת בני אדם, עכ"ל יע"ש. וגם רבינו האר"י ז"ל זכה להכיר בשיחת דקלים כאשר העיד עליו רבינו מהרש"י ז"ל בהקדמתו לשער ההקדמות, יע"ש:

שם דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא. נ"ל בס"ד מעשה מרכבה הוא ענין היחודים הנמלא מהם בשער רוח"ק לרבינו האר"י ז"ל וקרי להו מעשה מרכבה שמרכיב הספירות והעולמות וכו' צנוגתו, והם דבר יקר מאוד. ואמר רבינו האר"י ז"ל למחרת"ו ז"ל דלענין היחודים הוא גדול יותר מלימוד הסודות כנו' בשער רוח"ק, ולהיות כי ענין לימוד זה הוא בסוד עולם האילנות שהוא הגדול לכך קרי ליה דבר גדול, אך הויות דאביי ורבא הם הקושיות והתירוטים בפלפולים ואלו הם בסוד העשיה דידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל דקושיות ותירוטים הם משברים הקליפות שבעשיה

שם ת"ר שמונים תלמידים היו לו להלל. נ"ל בס"ד זכה לשמונים תלמידים כנגד שמונים שנה אשר למד ואשר לימד כי הוא חי ק"ך שנים וכן ארבעים שנה עלה מבבל לא"י ללמוד תורה וארבעים שנה למד וארבעים שנה פרנס את ישראל בנשיאותו וכו' בסדר הדורות ע"ש. ונ"ל בס"ד לרמזו כל זה בשמו הטוב דאות ה"א שבשמו מורה שלמד תורה לשמה כאשר ביאר רבינו האר"י ז"ל בסוד לשמה שהוא לשם ה"א שה"ס למה כנודע ואות למ"ד מורה על ארבעים שלמד הוא. עלמו ואת למ"ד השני יורה על לימוד התורה שלימד לאחרים בזמן נשיאותו, גם הלמ"ד עלמו יש בזמנאו מ' להורות על ארבעים שלמד וארבעים שלימד ושאר כחן ד' וכחן ד' לרמזו על ד' חלקי התורה שהם פרד"ם אשר למד ויורה שלמד תורה לשמה בשמו הטוב דאות ה"א כאמור לעיל ושאר שני למודיו של הוא לשם ה"א כאמור לעיל ושאר שני למודיו של אחד מספרו שלשים לרמזו על תלמידיו שהיו שלשים ראויין שתשרה שכינה עליהם ושלשים ראויין שתעמוד להם חמה ונקודה שחתת הלמ"ד דהלל היא ליר"י שהוא שני יודי"ן שמהפכים עשרים כנגד עשרים תלמידים הביטויים וסימן זה כל"ל גדול בתורה כלל עשרים ושלשים:

שם ראויים שתשרה שכינה עליהם כמ"ע. כתב הגאון חיד"א ז"ל בפ"ע מקשה והא כתיב ולא קם נביא עוד כמשה ע"ש. ולק"מ דראויין קאמר אבל באמת לא הו נביאי אפילו במדרגה הקטנה כי עסקה הגבוהה אחר חגי זכריה ומלאכי, וקרא אמר ולא קם כמשה קימה בפועל. או נ"ל לענין ההתמדה מדמי להו כי מלינו במרע"ה לא זיה שכינה ממנו אפילו שעה אחת בן הם היו ראויים להשראת שכינה בתמידות אבל במדרגת הגבוהה והשראת שכינה לא חייבי הכא דאה"ן היו זוכין למדרגה כפי ערכם דוקא אבל למדרגת נבואה של מרע"ה ח"א להגיע. אי נמי השראת שכינה דנקיט הכא על רוח"ק ולא על נבואה וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל בריש שער רוח"ק שזכה דוד הע"ה לרוה"ק למדרגה גדולה כמו מדרגת מרע"ה בגבוהה שהיתה קול בקול, וכמו שהיה מרע"ה רבן של כל נביאים בגבוהה בן היה דוד הע"ה רבן של כל בעלי רוח"ק שלא יש לדיק שזכה למדרגתו ברוה"ק:

שם שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון. הא דנקט יהושע משום דשעות של יהושע נפיש משעות דמרע"ה וכנו' בגמרא ובוה הו רבותא טפי ועוד דיהושע אית ביה רבותא

נמלא התקשרות נערה מאורסה בצעלה בעודה ארוסה
 הוא כבוד מקיף דוקא לכך לוקה חמה שהיא אור
 מקיף לעולם כי השמש מקפת כל הכדור כולו בכ"ד שעות :
ובמה שלוקה על עון משכב זכור, כ"ל בס"ד ע"פ מ"ש
 רבינו האר"י ז"ל ששון משכב זכור פוגם בתפארת
 שיתבטל כוחו ח"ו וכנ"ל בשער רוח"ק תיקון כ"ג דף כ/ו
 יע"ש. וידוע כי החמה רומזת לתפארת שנקראת חמה
 ולכן לוקה חמה לרמוז על קלקול זה שנעשה בתפארת.
 ומה שלוקה בעבור שני אחים שנשפך דמם כאחד, כ"ל
 דידוע דחמה ולבנה נחשבים שני אחים והלבנה מקבלת
 אורה מן החמה ולכן קלקול שיהיה בחמה מניע ללבנה
 ג"כ ומנאל בלקות החמה הוא דוגמה לשני אחים שנשפך
 דמם כאחד, וכ"ל זה בראיות חמה כי ה' דחמה תחלקנה
 לשתי ארצות שהם א"ד ובזה יהיה ארצות חמה ד"ס א"ח :
שם ועל משהה שטרות פרושים. פירש רש"י כדי
 לגבות פעם אחרת. והקשה מהרש"א דהא ודאי
 גזלה גמורה היא ולא היה לו לומר על משהה אלא
 הול"ל על הגובין שטרות פרושים. וכ"ל בס"ד דהמלוה
 אינו משהה שטר פרוע כדי שהוא עצמו יגבה בו דלא
 חניף אינו להעזי פניו לגבות מן הלוה שתי פעמים אך
 הוא משהה אצלו שטר פרוע כדי שאחר שיפטר יהיו
 בניו גובים אותו בשבטם שפדיין לא נפרע, ולכן מדה
 כנגד מדה נמסר למלכות ואז לוקחת כל ממון הנמלא
 אחר וממילא תקח גם שטרות, נמלא זה חשב להסויף
 לבניו ממון בשטרות אלו באיסור אז גם ממנו העקרי
 יטול ואחד מודו, וכמ"ש גמלא אול צעו קרני אודניה
 דהוא ליה גזיו מניה. והא דנקיט בלשון צעלי בתים
 ולא אמר עשירים ללמד דכל ארבעה דברים אלו נעשים
 משום חינוך ממון ואם האדם רואה עוה"ז בסוג
 אושפוזא שאינה שלו לא יבא לידו ארבעה דברים אלו,
 אך הרואה עוה"ז בסוג בית שהוא קיים אצלו יהיה לו
 חינוך ממון ביותר וממילא יבא לידו ארבעה דברים אלו
 ולכן לעושי אלה קראם צעלי בתים. וכיוצא בזה פרשתי
 בס"ד רמז הכתוב ובה אשר לו הבית ואמר לכהן כנגע
 נראה לי בבית ודוק :
שם יורדין לטמון הא דנקיט לשון זה כ"ל בס"ד
 מטמונים ראשם מם פתחה לקבל השפע וסופם
 מ"ם סתומה לשמור בתוכה השפע שלא יא ויתאבד
 ונשאר באמצע ארצות טמון וממלא אם יסתלקו ממטמונים
 שני כלים אלו שהם כלים של השפע מ"ם פתחה
 המקבלת ומ"ם סתומה השומרת אז ישאר טמון לכך
 אמר יורדים לטמון שסתלקו מן מטמונים שלהם שני
 מימיו"ן שהם כלים של השפע כלי המקבל וכלי השומר :
שם עכו"ם יחורו ולא ישראל יחורו. מקשים מה מחדש
 המחומר על מה שפירש הכתוב עלמו. וכ"ל בא
 ללמד אל תחשוב כיון דעכו"ם יחורו יגיע פחד גם לישראל
 הדרים עממם כמו עץ הלח אם תשמהו עם עץ יבש
 שנשרף לז"א ולא ישראל יחורו כלל יען כי העכו"ם יונקים
 מהמה ר"ל מן גלגלי השמים משא"כ ישראל ולכן לא יחורו
 כלל ועיקר :
שם אבל בענינים כתיב וענינים ירשו ארץ והתענגו על
 רוב שלום. כ"ל בס"ד דידוע הארץ עומדת וקיימת
 על ידי הגבורות דשם אלקים דכתיב בראשית ברא אלקים
 את השמים ואת הארץ ולכן מלוי ארצות הארץ כזה הא"א
 אל"ף ק"ש ל"י עולה ומספר תל"ה כמנין חמשה שמות
 אלקים עם שורשן שהוא חמשה. ובזה פרשתי בס"ד לכו
 חזו מפעלות אלקים אשר הם שמות בארץ אך אי אפשר
 שתתקיים בגבורות דשם אלקים בלבד אלא לריך שיותקו
 הגבורות דשם אלקים בשמות ההו"ה שהם חסרים ולכן
 הגם דכתלה כתיב בראשית ברא אלקים לבסוף כתב
 והם

פרק שלישי

דף ל' מתי דכתיב אני ה' אוהב משפט שונה גול
 בעולה הא דנקיט עולה פירש מהרש"א והר"ף
 לרבותא משום דכולה כליל ע"ש. ועוד כ"ל בס"ד דאיתא
 בזה"ק פרשת בא גבי חיוב דכתיב ביה ויעל עולות מספר
 כולם שאם היה מקריב שאר קרבנות שאוכלים מהם ועי"כ
 יש חלק לסע"א בס לא היה השטן מקטרג בו, אך בשביל
 שהקריב עולות שכולם כליל ואין יולא מהם חלק לסע"א
 מזה פסולת האכילה על כן נקרא וקטרג בו ע"ש, ולפ"י
 אדם שמביא קרבן עולה מן הגול אפשר שיתגלל ויאמר לכך
 הבאתי מן הגול כדי שיהיה זה חלק לסע"א ולא תקטרג
 כאשר היה בחיוב ולכן בא הכתוב לפרש אני ה' אוהב
 משפט שונה גול בעולה כלומר אפילו שהעולה כולה כליל
 ואם יביאנה מן הגול יש לו פ"פ של התגללות קלת לומר
 לכך הביאה מן הגול כי ירא מקטרוג הסע"א עכ"ל אני
 שונה ואינו מקבל התגללות עליה. ועוד כ"ל בס"ד ע"ש
 מ"ש הרב ש"ש דף כ"ט דהעולה שהיא כולה כליל ואין
 הנאה לאדם ממנה ניתנה כנגד הלאוין, והשלמים שיש
 לאדם הנאה מהם נתנו כנגד העשין ע"ש. ובזה ניחא
 דנקיט גול בעולה כי הגול הוא מן הלאוין והעולה כנגד
 הלאוין משא"כ שאר קרבנות שיש לאדם הנאה מהם המה
 כנגד העשין. ומה שפירש המשל במסל לרבותא לומר אפילו
 אם הוא גול בשב ואל תעשה שאינו נטול ונתן לכיסו
 כענין המזבחים מן המכס שהוא גול בשב ואל תעשה :
דף ר"ב וזו היא פתחה של גהינם, כ"ל לאו פתח
 ממש הוא שם אלא ידוע מ"ש רבינו ז"ל בעין
 חיים כמו שיש באדם גידון ושורקון גדולים וקנינים העוברים
 ממקום למקום דרך החיברים כן יש בארץ כמין זה ע"ש,
 ולפ"י כאן איירי על גיד הנמשך ופתוח בתוך הארץ עד
 גהינם דהראש שלו הוא שם ולכן חשיב כאלו פתח גהינם שם :
דף ר"ד אמר הקב"ה אני אמרתי שיבוי ישראל לפני
 קח על מים רבים וכו'. כ"ל בס"ד שיהיו
 ראיון לטוב מזה זכות התורה שנקראת מים והם שמו
 עלמם כלפפה בין ההרים שלא עסקו בתורה כראוי ורק
 ראוי לטובה בזכות האבות שנקראו הרים. או יובן בס"ד
 אני אמרתי שיהיו כערכה שפיה חלק ואין בו פנימות
 והם

הוא שם ר"ל מן גלגלי השמים משא"כ ישראל ולכן לא יחורו כלל ועיקר

והם נעשו כלפפה שפיה דומה למגל העשוי פנימות פנימות
 כן הם פגמו לשונם ודבורם, ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב
 כל תשא עון וקח טוב כלומר שעתה נדמה אל קח הטוב
 הגדל על מים רבים :
דף ל"ז באגה ה' הושיעה נא דברי צ"ה. אע"ג דבכל
 דוכתא נקיט דברי צ"ג קודם הכא נקיט דברי
 צ"ה קודם ללמד דצ"ה כמו כן לכתיבה אצל דביעבד
 אם לא נענע כאן אלא נענע באגה ה' הלליה נא ילא
 ו"ח ואם היה נקיט דברי צ"ג קודם היה לריך לשנות
 דדברי צ"ה הכי וב"ה אומרים לא ינענע אלא באגה ה'
 הושיעה נא ולשון זה נראה דמשכב גם דביעבד אם לא
 נענע באגה ה' הושיעה נא ואפילו אם היה שונה ובה"א
 באגה ה' הושיעה נא עכ"ל דקדמו דברי צ"ג הוה משמע
 דבאו לאפוקי מצ"ש לגמרי גם דביעבד :
שם והם לא נענעו אלא באגה ה' הושיעה נא. כ"ל
 בס"ד הטעם דנבחר זה לנענע בו טפי מאידך והוא
 כי אגה ה' הושיעה נא קאי על דברים הנפשיים
 השייכים לשמים שהם ענין תורה ומצוות ומע"ש לכן הושיעה
 ג' שמימה עם הכולל אצל הלליה נא קאי על דברים
 הגופניים שהם מזון ופרנסת הגוף ועושר וכססים לכן
 הלליה עולה מספר קמ"ח ומליו דקראו רז"ל ללרכי
 הגוף בשם קמח כמ"ש אם אין קמח אין תורה והנענע
 רומזים הולכה והבאה לאור ישר ואור חוזר הנמשך מתורה
 ומצוות ומעלה ומוריד רמז לאור מ"ן העולה ולאור מ"ד
 הורד וכל אלו הכוונות הם נעשים ושייכים בענינים הנפשיים
 ולא בענינים הגופניים לכן הנענע ראוי להיות באגה
 ה' הושיעה נא דקאי על ענינים הנפשיים :
שם מולך ומביא למי שארבע רוחות שלו וכו'. כ"ל
 בס"ד בארבע רוחות מכין לשם הו"ה דידוע
 דארבע רוחות הם כבוד שם הו"ה כבוד דרום כנגד יו"ד
 ולפון כנגד ה"א ראשונה וזאת וכו' כנגד מזרח וזאת
 ה"א אחרונה כנגד מערב הרי בארבע רוחות מכין
 לשם הו"ה והא"ח מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו
 דמכין בזה לשם אהיה שהוא כבוד הבינה דנפקו מניה
 בתי' שמים ובתי' ארץ דאיתא בראיות דרבי עקיבא מעלה
 ומטה נחתמו בשם אהי"ה והיינו ארצות א"ה למטה וארצות
 י"ה למעלה ולכן תחלה ינענע למי שארבע רוחות שלו
 שהוא שם הו"ה והא"ח יעשה במעלה ומטה למי שהשמים
 וארץ שלו שהוא שם אהי"ה שהוא כבוד הבינה ודוק :
דף ר"ח שיירי מלוא מעכבים הפרענות. לא אמר
 דוחין או מבטלין אלא אמר מעכבין פירוש
 אע"פ שיבואו מעכבין ביאחם, ובזה לא ילא מהם נוק
 ד"מ רוח זה קשה לזרעיה הנמלאים עכשו, אך אם יבא
 להם זה הרוח בעת אחרת לא יזיק להם, וכן הענין בטללים
 ולז"א מעכבין אותם מזמן לזמן כדי שלא יזיקו שהרי
 תנפפה שיירי מלוא היא ועולרת רוחות וטללים ר"ל מעכבת
 מלשון עכרני אלקים מלדת :
שם דילמא אתי לאגרוויי ביה. קשה איך ראב"י לא תש
 לזה. וכ"ל בס"ד דאיתא בגמרא דבתרא דף ע"ז
 דרש ראב"י דשני לש"ש נכתוין ואתא שני ונשקי אכרעיה
 ע"ש, ולכן מאחר שנכנע אליו כ"כ ונשקי אכרעיה נעשה
 אהובו וסמך שלא יקפיד עליו. ודע דיראי לא היה אומר
 דברים אלו בעת שהוא מנענע ממש דאין ראוי להפסיק
 בדברים בעת נענע. ומה שקראו בשם גירא כ"ל כי
 לולב עולה מספר ס"ח כמנין חיים וכיון דמולך ומביא
 ג"פ הרי כאן ג"פ ס"ח שהוא מספר ר"ד שעולה גרא
 בחיר"ק תחת גימ"ל כי החיר"ק משמש במקום יו"ד :
שם מי שהיה עבד או אשה או קטן מקריין אותו. מקשים
 בכל דוכתא נקיט נשים מקמי עבדים ואמאי הכא
 נקיט עבד קמי אשה. וכ"ל בס"ד דהכא דאיירי לגריעותא

דתי לו מארה לכך נקיט דרך לא זו אף זו לא מצביא
 עבד דגריע טפי דלהכי תבא לו מארה אלא אפילו אשה
 דחשיבה טפי מעבד ולא מצביא אשה שאין סופה לבא
 לחשיבות זו להוליא אחרים י"ח אלא אפילו קטן שסופו
 להיות גדול. ובני יודי כה"ר יעקב הי"ו תריך נקיט עבד
 דבישא להורות על גרעונו של זה דאפילו עבד שהיה נכרי
 למד וזה לא למד עכ"ל כר"י :
שם תבא מארה לאדם וכו' מהרש"א ז"ל דקדק למה
 נקטו לשון מארה ע"ש. וכ"ל בס"ד כי זה האדם
 מחוסר אמהה שלא יודע לומר הברכה בפיו לכן מדה
 כנגד מדה תתהפך לו אמהה דחסרה מנייה לארצות מארה
 ויעלה נכון רמזו יותר דהתורה נקראת אמהה כמ"ש
 רז"ל בערוקין אנכי שהוא ר"ת אמהה נעימה כתיבה
 יהיבה וכנ"ל בשבת ולכן זה שלא למד תורה כדי שיהא
 יודע לברך תתהפך לו למארה. ועוד כ"ל בס"ד דידוע
 מארה כינוי לאשה כמ"ש רז"ל ע"פ איש מארה לכן זה
 שפשה עלמו כאשה שלא למד תורה כדי שידע לברך
 תתהפך לו מארה למארה או הכונה כיון דאשתו הנקראת
 מארה מזכרת לו לכן תתהפך לו מארה למארה. ועוד כ"ל
 בס"ד דהתורה נקראת אורה כמ"ש רז"ל ליהודים היתה
 אורה זו תורה וידוע עם הארץ נקרא דל כי אין דל אלא
 מי שהוא דל מן התורה ולכן זה שנעשה דל מן התורה
 ולכן לא היה יודע לברך אז נוסף לגבי דידיה מספר דל
 על אות וז"ל של אורה ויהיה מ' ואז נהפך לו ארצות
 אורה לארצות מארה. או יובן בס"ד דהתורה נתנה מן
 הבריאה ששם הוא חשבון מאה, ולכן זה שהיה עם הארץ
 שלא למד תורה שאז נקרא ריש ועני מן התורה אז
 נוסף לגבי דידיה אות רי"ש על הארצות מאה ויהיה אללו
 לירוף מארה ב"מ :
שם ע"כ בשמך ולא בקראך. י"ל דילמא לעולם קרא
 חז"כ אלא שנכנע מעת השמיטה ואל"ל בשמך
 לרבותא דידע. וכ"ל בס"ד, דאם היה רגזו לקרוה הוא
 בעלמו למה לא קרא מעיקרא הוא בעלמו וכיון שקראו
 לו ושמע וכנע מן השמיטה מסתמא לא היה חוזר לקרוה
 בעלמו מאחר כי כבר ידע ונפפעל בשמיטה בלבד :
שם א"ל חכימיא וספרייא ורישי עמא ורשייא אמרו
 וכו' כ"ל נקיט ארבע מינים כנגד ד' לימודים של פרדם
 והיינו חכימיא חכמי הסוד וספרייא חכמי הפשט ורישי
 דעמא חכמי רמז ורשייא חכמי הדרש :
דף ט"ז א"ל משה שפיר קאמרת. כ"ל בס"ד הטעם
 שקראו בשם משה כי התורה נתנה לנו
 מעולם הבריאה כמ"ש רבינו האר"י ז"ל בצונת ברוך
 אלקינו שבראנו לכבודו ונתן לנו תורת אמת, גם ידוע כי
 בבריאה מאיר אל"ל שד"י שמשפרו שמי"ה כמנין משה ולכן
 התורה ניתנה על ידו ולכן מי שהוא חכם גדול בתורה
 נקרא משה שהוא מספר אל"ל שד"י. והנה רש"י ז"ל פירש
 דא"ל בלשון בתמיה יותר נראה כפשוטו והכי קא"ל ודאי
 שפיר קאמרת אך אין להוסיף אחרים בכך משורת הדין
 יען דהכא והתם אמרי אסוקי מילתא היא ולית לן בה :
שם ואמר רבא לא לימא אינוס יהא שמייה רבא והדר
 מצריך. קשה למה הולך רבא ללמדנו דבר זה בתרתי
 שהוא בפסוק ברוך הבא וגם ביהא שמייה רבא תסני בתרא
 וכ"ל בס"ד דכתב מהרש"א ז"ל היינו טעמא ביהא שמייה
 לפי שיש מפרשים בפ"ק דברכות דשמייה הוא שם י"ה
 דהשאה י"ה מקרי אכרעה והוה לבטלה דלא קיימא מצריך
 עלה עכ"ל. עוד ידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער הכוונות
 בציבור יהא שמייה רבא שגריך לבין שם י"ה יתי רבא
 שישתלם השם צו"ד ה"א וז"ל ה"א ע"ש. ולפ"י אי היה
 נקיט רבא האי מלתא על פסוק ברוך הבא בלבד הוא
 אמנא דוקא ביהא קפיד רבא משום דמוכר שם הו"ה
 להרים

הוא שם ר"ל מן גלגלי השמים משא"כ ישראל ולכן לא יחורו כלל ועיקר

והיון סם לורך שימור חבל עטיפת לויית הוא בכל יום וגם לריך בה שימור קלה שיהיה מהר שלא ינהוג בטלית מנהג בזיון וגם שלא יהיו לוייתיו נגררין בקרקע ולהכי נקוט לולב ברישא לומר לא מבעיא שהיא ברגע אחד ואין בה לורך שימור כלל אלא אפילו עליה שהוא בכל יום ובטי שימור קלה אפ"ה חייב בו הקטן אם הוא יודע להתעטף בו ולא מבעיא לויית דאין איסור וחייב כ"כ בשמירתו אלא אפילו תפילין דבעי שימור טפי ואיכא איסורא רבא בהפחה דשכיחה טובא ואיכא למיחש בקטן דילמא פשע בהכי עכ"ל אם יודע בו סובל לשמור תפיליו חייב ליקח לו תפילין ולא מבעיא כל הני סהם גמולאים בקטן בזמן שהוא בן שמונה או שבע שאז יש לו דעת לדע לשם מי עושין המזות ולמי יזכרין דמסתמא כשיגיע לשימור חייב מזות אלו הוא מניע לדעת זו, אלא אפילו בזמן שהוא קטן הרבה שהוא בזמן שהתחיל ללמוד הדיבור דודאי אותו זמן אין בו דעת להכיר ולהבין שמו של הקב"ה ומה הוא משמעות שמע ישראל ופסוק תורה לזה עכ"ל חייב אביו ללמוד פסוקים אלו אפ"ה סהם כפי כוונתו כפי כוונתו : **שם** לשמור תפילין אביו ליקח לו תפילין. מקשים למה בלולב ולייית קטני חייב ובאין אחר אביו לוקח לו ולא אמר חייב בתפילין. ונ"ל בס"ד דנקוט חייב בלולב ולייית כדי שכל אדם הרואה אותו יתן לו לולב לנענע בו בתורת שאלה ויקן לו לויית להתעטף בו לפי שעה דכל שהרואה משער דעתו ממראהו ונובה קומתו שהגיע לשנים שהוא חייב להתחנך במזות אלו יוכהו במזות אלו לפי שעה אכל בתפילין שלריבין גוף נקי אפ"ה שהרואה אותו משער דעתו שהגיע לשנים שראוי להתחנך במזות תפילין לא יחיה מוכה במזות תפילין לתת לו תפילין להניחו לפי שעה בתורת כדרך שנוהג לגדול בר יובא אחר אביו וזוהי זה אין לו גוף נקי ואינו יודע לשמור עלמו מהפחה ורק אביו אשר דר עמו ביחד ומכיר בטבעו והנהגתו אם הוא יודע שראוי לך חייב ליקח לו תפילין לחנכו, וכן בלימוד פסוק תורה שהוא בזמן שהתחיל לדבר נקוט אביו מלמדו תורה כי בזהו זמן הקטן הוא סבור בביט ואין מזיו אחר עמו אלא רק אביו, ולכן אמר אביו מלמדו תורה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש דנקוט בתפילין לוקח לו אביו כי לולב ולייית אפשר שיקח משל אביו או של אחריים ויקיים המזוה אף א"א ללבש תפילין של אחריים כי יראשו קטן ולא אפשר ללבש תפ"ה גדול עכ"ל :

שם תורה מאי היא א"ר המנוגה תורה לזה למו משה מורשה קהלת יעקב. ו"ל למה נקוט פסוק זה ולא אמר פסוק ראשון של התורה שהוא בראשית ברא אלקים דהוא ג"כ ז' תיבות כמו פסוק זה. ונ"ל בס"ד מפני שפסוק תורה לזה וכו' לא יש בו אזכרה וגם עוד שנזכר בו שמו של מרע"ה שקבל לנו התורה וגם בשמו גרמו שם א"ל שד"י שהוא שם המאיר במקום שבה התורה משם שהוא הכריחה. ועוד נ"ל בס"ד נבחר פסוק זה טפי שבו מפורש שכל ישראל אנשים וגו' וקטנים חייבים בתורה דכתיב בה מורשה קהלת יעקב לא אמר זרע יעקב או עדת יעקב אלא קהלת יעקב, והיינו ע"פ מ"ש בס"ד במ"א דשם קהל כולל על אנשים וגו' וקטנים שהם ג' מיני אדם כי הוא אדם ניתן לישראל דוקא והאנשים הם מין ב"ע וגו' ומיני אדם שבו עולה מספר קהל וכאן בפסוק זה מפורש מורשה קהלת יעקב דקאי על קהל שהוא שם הרומז על אנשים וגו' וקטנים. גם עוד ר"ת פסוק זה הוא תיקון"ם ל"ל רמז מעת שאמר התינוק פסוק זה נעשה קומה לאלם שלו. ולכן יש בו שבעה תיבות ע"ה משה חכמות בנתה ביתה חלבה עמודיה שבעה :

ועוד נ"ל בס"ד טעם לפסוק זה כי מלאתי כתוב בכ"מ סגולה

להדיה חבל בשמיה רבא לטעם המהרש"א ז"ל דהיינו מוכיר השם להדיה אלא ברמז ובכונה הלכתי בתיבת שמיה לית לן בה, אי נמי הוה אמונא ברוך הבא שאני כי תיבות בשם ה' אין להם משמעות לבדם לכך הו"ל אזכרה לבטלה אכל יהא שמיה רבא יש להם משמעות לבדם כמ"ש רבינו האר"י ז"ל דמבקש יהא שם י"ה רבא שיהיה השם שלם להכי אין קפידא בזה ואי הוה נקוט רבא הוי מלתא על יהא שמיה בלבד הוה אמונא הכא שאני שהוא לשון שבה ותפלה שאין בהם טעמים המושכים את התיבות זו עס זו ולכן קפיד אהפסקה בלא יהא נראה דמוכיר לבטלה אכל פסוק ברוך הבא שיש בו טעמים שהם מושכים ומחברים בתנועתם את התיבות וע"ז לית לן בה דהא נקוד על ברוך הבא טעם זרקא ובשם ה' יש התנה וכוון דאמר ברוך הבא בטעם זרקא אם ינשים בנתיים לית לן בה כי הטעם של זרקא שהוא בתיבת הבא מורה שיש עוד תיבות באים אחר זה ויכיר שהאומר לא איכא מילתא בתיבת הבא כיון דאמרה בטעם זרקא :

שם רנב"י אמר וירך אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכובי. מקשים אמאי לא הביא רנב"י פסוק והוא עובר לפניכם שהוא מן התורה. ונ"ל בס"ד דהתם ו"ל לעולם הם קדמו לו והוא הלך אחריהם אך בא הכתוב לומר שצדק לנגד עיניהם שראו אותו עובר והולך אחריהם שלא נתעבד ונתאחר ללכת אחר זמן שעברו והיינו כדי לחזק לבם שראו פעיניהם שהוא עובר והולך ובהי נוחא הא דלא הביא פסוק עברו לפני דג"כ י"ל הכי קאמר עברו לנגד עיני בעודי עומד כאן שאראה אתכם עוברים ולא תאחרו ללכת אחר שאלך אני :

דף מ"א ליון היא חורש אין לה מכלל דבעיא דרישה נראה הכונה כי הזכר בעשין לעניינים שהיו בזמן המקדש מורה על האמונה וההבטחה שאנחנו מקוין שתחזור עטרה ליושנה ולכן עושין להם זכר וגו' הכתוב כי נדחה קראו לך שסרה תקומת מנחך דמושבים אותך נדחה לגמרי ח"ו והראיה דחשבו בכך הוא כי הנה ליון היא חורש אין לה לעשות זכר לעניינים שהיו נהוגים בבנייניהם. גם היבת ליון הוא לשון ליונים וסומנים וכמ"ש הגאון אורים ותומים בענין הפרזול בפסוק הליבי לך ליונים ודוק :

שם ע"ב למה ליה למומר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה מזות חביבין עליהן. ו"ל עליהן משמע על כולן ולכאזכרה לאו משמע מהכא ענין זה של חבוב מזות אלא רק על ר"ג ולא על ר"י ורצ"ב ורבי עקיבא דהם לא היה להם משלהם אלא לקחו מן ר"ג. ונ"ל בס"ד דבאמת מן ידעיה זו שהודיע לנו התנא שלקחו באלף זוז יאל לנו חיבוב מזות אלא ר"ג ועוד למדנו מזה התגללות על שלשה התנאים שעמו שלא יאמר אדם אין המזות חביבות עליהם דהראיה לא קנו לולב מכיסם אלא פטרו עמנן בשל ר"ג, לכך הודיע לנו שקנאו באלף זוז ומוזה אנחנו יודעים שלא היה גמולא אלא לולב אחד שאם גמולא עוד שנים ושלם לא היה יכול זה בעל הלולב למכרו באלף זוז על כן מן הערך הגדול הזה נדע שלא היה עוד אחר, והשתא מומילא לא יבא אדם לומר על שלשה רועים הקדושים הנו' שלא היו המזות חביבות עליהם ולכן לא קנו משלהם דבאמת לא היה אלא רק אחד ובדין הוא שיקחהו הנשיא גמולא מזה הידיעה של הערך נודע לנו דבר בענין החיבוב גם על שלשה התנאים הקדושים שהיו שם ולכן כלל אותם בזה הענין של החיבוב עם ר"ג ואמר עליהן : **דף מ"ב** יודע לדבר אביו מלמדו תורה. קשה הו"ל למנקה האי ברישא דזה קדים לכלהו בזמן ועוד י"ל למה נקוט לולב קודם לויית. ונ"ל בס"ד דנקוט בדרך לא זו אף זו והיינו דמזות נענוע היא ברגע אחד

סגולה שתתעבר האשה בזמן זכר שיכוין הצעל קודם הזוג בעוד ידיו טהורות בשם זה בנקודות אלו והוא ת' צ' ל' ב' מ' ק' ו' ושם זה יולא מן ר"ת תורה לזה לנו משה מורשה קהלת יעקב ע"כ. גמולא לפ"ז בפסוק זה יש שיכות להוויית הזכר בעולם ולכן כשיתחיל התינוק לדבר שהוא זכר וחייב בלימוד תורה מלמדו אביו תחלה פסוק זה שיש בו שיכות למליאות הזכר והווייתו :

פרק רביעי

דף מ"ג תא ואימא לך מילתא מעלייתא דהוה אמר אבך. ו"ל על מה השבח השבית להלכה זו כ"כ דקרו לה מילתא מעלייתא טפי משאר דברים דאמר רבב"ח. ונ"ל בס"ד כי למ"ד שמקיפין בלולב יש בדבריו דברי טעם ברמז נכון כי יום הו"ר שהוא יום שביעי נחשב במספר הקדמיו יום כ"ח כנודע ולכן מקיפין בו שבע פעמים בלולב ולא בערבה לבדה כי הלולב ומינוי הם ארבעה מינין ובסיקופו בארבעתם ז' פעמים גמולאו פרטים של ההקפות כ"ח כי ד"פ ז' הוא כ"ח ודבר זה יהיה מכיוון עם עלומו של יום שהוא נחשב יום כ"ח במספר הקדמיו שהוא אבג"ד הנו'. ואמר לו הכי אמר אבך משמיה דר"א בלולב כי רבב"ח אמר דבר קלר שהוא תיבת בלולב דוקא לרמזו לשומע שהטעם הוא רמזו בלולב עלמו כלומר דוק בלולב ותמולא בו טעם משא"כ למ"ד בערבה לבדה אין כאן טעם בזה, ובדאי רבא פירש לרב יצחק בריה דרבב"ח הטעם הנו' דהוה מרמזו ליה רבב"ח בגוף הלולב ובעבור הטעם הזה קרו לה מילתא מעלייתא ולכן ח"ל תא ואימא לך פירוש תא מחלק הפשט לחלק הרמז או לחלק הדרש ואימא לך בזה מילתא מעלייתא, והש"ס לא פירש הטעם להדיא משום דאין דרך הגמרא לפרש רמזים כאלה :

שם ע"ב. ח"ל קרייתא אית לי כרמייתא אית לי ויתיית אית לי. ו"ל למה האריך לומר אית לי בכל חד וחד והול"ל אית לי קרייתא וכרמייתא ויתייתא. ונ"ל בס"ד דאותו השואל הוה חכים רמזו בטעם שאלתו לדדי הספק שיש בהאי עובדא והוא כי מעשה שהיה כך היה שבתחלה לא היה לו כרמייתא ויתייתא אלא רק קרייתא שהכפר הוא ממוקם שדות בלבד שהיושבים שם עסקיהם לזרוע בזהותם השדות ולתת חלק הקרקע לבעל הקרקע והם דרים שם בכל השנה ומקום שהם דרים עליו הוא ג"כ של בעל הקרייתא והוא כי הקרקע כולה שלו ובאים עובדי האדמה לזרוע שם כמו שיש עתה במקומות אלו אשר על נהר חדקל ועל נהר פרתי ומקומות אלו שהוא מקום הזריעה נקראים קרייתא, וכמ"ש בפסחים דף ג' יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא ופירש רש"י לכפרים לראות בתבואות ואמרו ליה חייטין נעשו יפות וכו' ע"ש. והנה האדון הזה בעל הקרייתא הנו' לא היה לו נטיעות של כרמים ולא היה לו עדיין נטיעות של זתים אך אח"כ עשה שם נטיעות של כרמים בלבד והיה נעשה עבוד הכרמים על ידי האנשים הדרים שם שהיו עוסקין בשדות לזרוע ונטיעות לאדון ההוא חלק בקרקע מן התבואות היואלין משם כנהוג, והם נשאו עוסקין בעבוד הכרמים שלו לא היו נטעלין ממנו שכר מפני שהם היו דרים בקרקע שלו ועוסקים וזרעיהם בקרקע שלו ונחשבים כמו משרתיו ופועליו ולכן אמר כרמייתא אית לי ולא כללם עם קרייתא כדי להודיעו כי מתחלה לא היה לי אלא קרייתא ואח"כ נעשה לו שם כרמייתא בלבד, ואח"כ נעשה לו זתייתא שנעטע זתים, ולכן אמר חלוקה זו בפ"ע ויתייתא אית לי והיו אותם האנשים הדרים שם עוסקין לו באלו הזתים, אך בשנה השביעית מקשקשין בכרמייתא ואוכלין

בזתייתא, פירוש היו עוודין הכרמים ואוכלים מן הזתים ולכן מחמת דגופא דעובדא הכי הוה נעשה בדבר לדדין לכאן ולכאן דיש לד לומר אין לחום ולומר שאוכלין בזתים בשביעית בשביל שכר עסק העיוד שמעדרין בכרמים יען דחויין מקודם שנעשו הזתים היו מעדרים בכרמים בחנם ואין אוכלים כלום כי לא היו עדיין זתים אלא, ולכן עתה ג"כ י"ל מעדרים הזתים בחנם, ומה שאוכלים מן הזתים הוא מחמת הפקר שיש בשביעית כשאר עניים. ויש לד אחר לומר כיון דחויין השתא עוודים בכרמים ואוכלים מן הזתים מתחיו כאלו הוא פורע להם ש"ט מפירות שביעית, ולזה בא לשאל אריך או לא אריך ר"ל אם הוא דבר הגון או לא הגון ולא אמר איסור או מותר דפשיטא ליה דאין איסור, מאחר דבאמת מקודם שנעשו הזתים היו עוודים הכרמים בחנם ולא היו נטעלין ממנו ש"ט רק שואל אם דבר זה אינו הגון משום מראית העין שראוין כך ואין יודעים שמקדמת דנא היו מעדרים בחנם :

שם הדר אתא אמר ליה מאי אעביד. ו"ל למה לא שאל זאת בעודו לפניו אחר שאל לא אריך. ונ"ל בס"ד כי זה השואל היה יודע מדעתו לעשות אופן זה שהשיב לו ר"א אך הוא היה מתחמד הרבה ולא הוה נח לו לעשות אופן זה להניחם לעדור כרמים ויתן להם ש"ט מצות מוכיבו ויפקיר הזתים לעניים יען כי חושש מפני הרואים שאין יודעים שהוא משלם ש"ט מוכיבו וכשרואין דאלו עוסקים בכרמים ואוכלים מן הזתים חושד שהוא פורע שכר פועליו מפירות שביעית דהא ודאי אינו יכול לחסום פיהם לבטלי ואכלו מן הזתים ומוכרה שיאכלו ואחי לידי חשדא, על כן הסכים דאע"פ לבעל מעסק הכרמים ולא יעסקו בשביעית כלל ואע"פ שמגיע לו הפסד גדול בזה ראה בכך משום חסדות וכוון שהסכים בדעתו לעשות כך לא שאל מר"א כלום מאי אעביד אך אחר שפנה שכמו ללכת מאללו הנה קודם שיאל מן פתח של ר"א התחיל ר"א לספר שבחנו לפני היושבים עמו שאמר כדו הויתו דייר וכו', וזה שמע השבח שמשבחו וחשב אולי ר"א עלה בלבו חסדות שאני רוצה לעשות לבעל עיוד הכרמים לגמרי מפני שראה שלא שאלתי ממנו תיקון לדבר זה והוא מחמת שהיה חסיד ועניו לא ראה שידעו שהוא רוצה לעשות חסדות זו לכך חזר אלל ר"א ושאל מאי אעביד תיקון לזה שיהיו אלו מעדרים הכרמים ואין בזה איסור, וא"ל ר"א אפשר וכו', והוא כבר הסכים בדעתו לבטלי יעשה תיקון לזה אלא יבעל עסק העיוד לגמרי, ורק לעיני הרואין שאל שאלה זו כדי שלא ירגישו בחסדות שהסכים לעשות בדעתו. ומ"ש לו ר"א הב פרטייתא לקשקשיא כרמייתא רמז לו שאין אתה לריך ליתן שכר שלם אלא דבר מועט כי אין זה אלא מפני מראית העין, ולכן לא ח"ל הב דמי אלא הב פרטייתא, ר"ל פרטיות דבר מועט :

דף מ"ה וא"ר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי וכו'. קשה חך חשב זכות ר"א בכו יותר ממנו שבירופו יפטור מיום שנברא העולם. ונ"ל בס"ד ע"פ מ"ש בסה"ק אכן שלמה על שיר השירים הקדמה בשם המפרשים ז"ל על מאמרם אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה דערך שכר התורה נחשב בערך אבנים טובות ומרגליות שאם מרגלית אחת שמסקלה משקל א' שוה עשרה זהובים אם יהיה משקלה עשרה משקלים שוה אלף זהובים דנחשב כל משקל במאה זהובים וכן על זה הדרך ע"ש. וא"כ גם הכא אתי שפיר שבירופו זכות ר"א שיטעף עם זכות רשב"י להיות הכל חלק אחד ועלם אחד ממילא יגדל המשקל ואז יגדל הערך עד מאד ולעולם זכות רשב"י בפ"ע הוא יותר גדול מר"א בכו. ועוד נ"ל יודע דכל לדיק יש לו התערבות עם אנשי דורו שנתפס בעבורם

בעבורם ולכן בעבור אנשי דורו שהם נתפס עליהם לרדף זכות הרבה להילסם אבל דורות שקדמו שאינם שייכים לו ואין נתפס בעבורם או יספיק להיללו בחוספת זכות של ר"א בלבד :

והנה עדיין י"ל אך יהיו גי'וליס מדון של מעלה והלא כלל ידוע דאין זכות הדריק ויעיל אלא להגין על החיים שלא תבא עליהם רעה בעוה"ז אבל הלה מניחם להשעים אין הדריק מניל ולכן יצחק אע"ה לא הניל את עשו וכן רמב"ה לא הניל את אלישע אחר אלא רק הועיל להביאו לגיהנם שהוא נודון סס. ועוד י"ל מאחר דיכול להניל כל אנשי דורו בזכותו בלבד למה לא עשה כן ומי מעכב על ידו. והנה דברושים פרשתי בס"ד המאמר הזה ע"פ מאמר רז"ל בסנהדרין בענין חשבון עונש הגוף והנפש דמשלו משל לחנך וסומא דעולה מדבריהם ע"פ המשל שהוא דבכל המעשים הנעשים בעוה"ז מהנפש והגוף יש לכל א' דין זה אינו יכול לבדו לעשות וזה אינו יכול, וידוע פלוגתא דרשב"י ורבנן בגמרא דשבת דרבנן סברי בשנים שעשו דבר אחד וזה אינו יכול לבדו וזה אינו יכול לבדו שניהם חייבין ורשב"י ס"ל שניהם פטורין בין דזה אינו יכול וזה אינו יכול כל אחד חשיב מסייע ואין בו ממש ע"ש. ולפ"ז לסדרת רשב"י גוף ונפש יהיו פטורים מן העונש של העונות בין דחשיבי ע"פ המשל הנ"ז זה אינו יכול וזה אינו יכול נמלא כל חד הוא מסייע דוקא ופטור, ולכן אמר רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין על פי סברתי דזה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם פטורים, אך דבר זה קשה להיות מנשי סיבות חדא דאין למידן דיני שמים מדוני אדם ואני לא אמרתי כן אלא בדוני אדם, ועוד גם בדוני אדם איבא רבים דפליגי עלי ויחד ורבים הלכה כרבים, לכן אפשר שיגין זכותי דוקא על בני דורי שיעשה הקב"ה חסד זה עמם לדון אותם ע"פ סברתי בדוני שמים ג"כ ואע"פ דרבים פליגי עלי כל זה אפשר להיות ע"י זכותי ותפילתי ובקשתי על בני דורי דוקא, אך אם יצטרף ר"א בני עמי וזכותו ותפלתו ובקשתו אפשר שיעשה הקב"ה חסד זה לבני אדם מיום שנברא העולם ועד עכשיו דלא יבצר מהיות בני אדם מזדורות הראשונים שעדיין לא פקדו מהם כל העונש שחייבים בו דעתה בזכות שטיטו יפטרו אותם לדון אותם ע"פ סברה שלי, ואם יצטרף זכות ותפלה ובקשה של ייתם בן עוה"ז עמנו אפשר שיעשה הקב"ה חסד זה לדון העולם ע"פ סברתי גם לדורות הבאים מיום שנברא העולם ועד העולם. מיהו לא בקש והתפלל על דבר זה שיעשה הקב"ה חסד זה לדון את בני דורו ע"פ סברתו מפני דנפיק להו פסידא מולד אחר דהן אמה שיהיו גי'וליס מן העונש ע"פ סברתו דחשיבי גוף ונפש כל חד מסייע הנה לפ"ז יפסידו שכר מלכות דאין גם לבני המלות יהיה להם דין מסייע שאין בו ממש ואין להם שכר מלכות שלימה ממש אלא שכר מסייע, לכך לא בקש על זאת שידון הקב"ה את העולם בדוני שמים ע"פ סברתו אלא ידון דיני שמים ע"פ סברת חכמים סבורין בדוני אדם זה אינו יכול וזה אינו יכול כל חד חשיב עביר מעשה גמורה ושלמיה כדי שבה ריווחו בשכר מלכות ולא יפסידו :

ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב בתהלים ס"י מ"ט את לא פדה יפדה איש לא יתן לאלקים כפרו, והיינו את לשון לער וקאי על עונש העונות לא פדה יפדה א"ש ר"ת אלעזר ויתם שמעון שיש בזכותם סיפוק לפטור את העולם כולו ע"פ סברה הנ"ז דזה אינו יכול וזה אינו יכול חשיבי כל חד מסייע שאין בו ממש ר"ל לא ירצו לפדותם להילסם מן העונש והיינו משום דנפיק בזה לאדם פסידא מולד אחר והוא דעפ"י נמלא לא יתן האדם לאלקים כפרו אלו המלות שגם במלות אין הגוף והנפש נותנין ועושין

מלוח שלמה אלא כדון מסייע יש להם. ובהו יובן בס"ד רמז הכתוב במזכר ס"י ה' והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כעל מלח ה' וכרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם כלומר דעושים תשובה ע"י התעוררות דלעילא מכה יסורין שיבואו עליהם דומה לטל שיורד מלמעלה, והעושין תשובה ע"י התעוררות דלתתא דומה תשובתם לרביבים שהוא המטר שיורד מכה מטה כי יעלו האידים מן הארץ ומשקים דכתיב: ואד יעלה ימן הארץ והסקה את כל פני האדמה ועוד ארו"ל אין טיפה יורדת מלמעלה שאין ב' עפים עולים כנגדה מלמעלה לכך הרביבים מתייחסים לתתא והטל לעילא, ו"ס והיה שארית ישראל בקרב עמים רבים כעל שהוא מלח ה' כי יש עושין תשובה מכה התעוררות דלעילא שדומה תשובתם כעל מלח ה' ויש עושין בהתעוררות דלתתא שדומה תשובתם כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש שאין מתרשלים בתיקון תשובתם מפני שהם מקוים לעור שיהיה להם דין מלח שלשה לדיקים הרמזים באתיות א"ש שהוא ר"ת אלעזר ויתם שמעון וגם עוד לא ייחלו לבני אדם שאין מתרשלים בתיקון תשובתם מפני סומכין על בנייהם לומר ברא מוכה אבא וזהו בני אדם כלומר הבנים שלהם :

ש רחמי בני עליה והם מועטין. כ"ל בס"ד בני עליה איתם שיש להם נפש מאליהם שנקראים בנים ועיין בכוונת רבינו הרש"ש ז"ל במוסף ר"ה במ"ש אם כבנים הם כעבדים שכתב אם כבנים שיש להם מאליהם אם כעבדים שיש להם נר"ן מן ב"ע ע"ש. ודע כי מאליהם ובי"ע דנקיט הכא הוא על אילנות ובי"ע דמתלבב הגשמות שהוא סוד בריאה. או יובן בס"ד בני עליה קאי על לדיקים שעלין מג"ע התחתון לג"ע העליון בלתי סעד מלאכים אלא עלין מאליהם דאלו יש להם יתרון גדול בעליה זו וכמו שראה אותו חכם בגוהרקא דר"ה ובניו. ועוד כ"ל בס"ד בני עליה על אותם לדיקים שנאמר עליהם מוזמן לחיי עוה"ב שהם מעלין אורות מ"ן עד הכתר שרמזו בקולו של יו"ד דשמא קדישא וגרמזו זה בתיבת עליה שהוא על י"ה. ודע כי מ"ש רחמי היינו שראה ברה"ק בני עליה שהיו בדורות שקדמו והם עתה בעוה"ז אבל על דורי לא ראה ולכן עשה על בני דורי תלת סופוקי אם אלק או מלה או שנים כי מ"ש אם אלק הם קאי על דורי כלומר רחמי דורות שקדמו שהם מועטים ולכן אם

שם אם שנים הם אני ובני הם. י"ל או נקיט כפי מדרגות המוספר הול"ל עשר אחר המלה ולמה דילג לאחדים ונקיט שנים. ונ"ל בס"ד דהרז"ל דיו לעולם שיסתמש בחלי השם שהם אתיות י"ה וכן כתיב נמי כי יד על כס י"ה. וידוע דהרבע מדרגות המוספר הם כנגד ד' אתיות שם הו"ה והאלפים כנגד אות יו"ד דבני אבות כנגד אות ה"א ראשונה, ולכן תחלה עשה השערה אם אלק הם כנגד אות יו"ד דשמא קדישא ששם סוד האלפים ואח"כ אמר מלה ר"ל אם אין זכות דבור הזה שימלא בו בני עליה אלק כנגד הו"ה אלא ימלא בו כנגד אות ה"א ראשונה שהיא בסוד מלה, ואח"כ אמר אם שנים הם כלומר אם גם לא אין זכות דבור אלא רק ימלא שנים כנגד שתי אתיות י"ה ולא כנגד בחינתם במספר. ואל תתמה אך רשב"י ישבח עלמו בפיו כ"כ דודאי כונתו לש"ש כדי שיחלבו החכמים הסומעין בדבריו להתעסק בלימוד הסוד כי הוא לא זכה לכל הכבוד הזה אלא בעבור עסקו בלימוד הסוד ומה דתע גדול קדושתו ועמיתו דאע"פ שמוציא מפיו דברים אלו שהם שבו לא היה עובר בלצבו שמן גאוה וזה הוא הגבורה נפלאה. או יובן בס"ד נקיט אלק ומלה שנים שהם ר"ת א"ש כנגד אתיות א"ש הנזכרים בספר יצירה פרק ג' דאמר מן גולדו אבות. ומהן נברא הכל ועיין

ועיין ביאור הרמב"ן ז"ל סס י"ע"ש ודוק :
שם דמסתכלי באספקלריא המאירה. הקשה מהרש"א והלא בפרק החולק אמרו דמרע"ה לבדו ראה באספקלריא המאירה ע"ש. ונ"ל בס"ד דמ"ש בפרק החולק הוא על מדרגת הנבואה שישינו בעוה"ז, אך כאן איירי על הנשמות הנזונים למעלה, וידוע דאספקלריא המאירה קאי על אור התפארת ושאינה מאירה קאי על אור המלכות וכנ"ל בשער רוח"ק דף ב' וגם בזה יש כמה מדרגות כי בכל עולם משולמות אבי"ע יש בחינת תפארת ומלכות, ולכן גם הנשמות הנזונים מאספקלריא המאירה אינם שוים בזה, וכבר ידוע מ"ש רז"ל מרע"ה לא השיג שער החמשים דכתיב ותחסרהו משע מאלקים ורבי עקיבא השיג שער החמשים ופרשו המוקובלים ז"ל דלאו בחדא מדרגה איירי אלא מרע"ה בחינת עולם העליון ורבי עקיבא בתחתון, ועיין בספר הליקוטים דפוס ירושלם ת"ז בשמואל שכתב שהנביאים משיגים בהתלבשות אור העליון למטה וכל אחד היה משיג לפי ערכו. ובהו יתורן כי דניאל ראה עתיק יומין מה שלא ראה משה ואיך יהיה זה אלא מה שהשיג דניאל הוא עתיק דעשיה לפי שבכל עולמות דאבי"ע יש בהם י"ס ויש בכל עולם כל הפרופים ע"ש :
שם והאמר אבי לא פחית עלמא מתלתין ושתיא לדיקי וכי לא ניהא ליה לפרס דברי אבי בלדיקי דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה משום דאלו רבים הם. ועוד כיון דקרא משבח להו באומרו אשרי כל חוכי לו ודאי משבח אותם הגדולים ביותר ועליהם אמר אשרי, ומה שתיירך הא דעיילו בבר וכו' עיין פירוש רש"י ז"ל. ועוד נ"ל בס"ד הכונה ע"פ מ"ש לעיל מדברי רבינו הרש"ש ז"ל בכוונת אם כבנים הם כעבדים שאומרים במוסף ר"ה ודוק. ועוד נ"ל בס"ד הכונה הוא שיש זוכים שהיו האב ובני שניהם מכלל אלו הבאים לרחות פני שכניה באספקלריא המאירה וזו מעלה גדולה שיזכו האב והבן ביחד ואלו הם מועטים כמ"ש רשב"י אם שנים הם אני ובני מהם, ולז"א הא דעיילו בבר פירוש עיילי האבות בבנים שלהם בר ר"ל בן דאלו מועטים הם אך אותם ל"ו לדיקים דנקיט אביי אינם אבות עם הבנים ואם ימלא בהם אב ובני הוא מעט. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש הרב קה"י ז"ל אתיות ברכה רומזין על הפרופין נרנח"י והיינו אתיות בר רומזין על יחידה ומה ואתיות כ"ה על נר"ן כי ה"א וא"ו ה"א שבשם עולים מספר כ"ה והם כנגד נר"ן, ולז"א והאמתם כה לחי שתחברו כ"ה שהם נר"ן לחי ר"ת חיה יחידה עכ"ד, יע"ש. נמלא לפ"ז בר של ברכה רומזים לחיה ויחידה וכ"ה של ברכה הם נר"ן, וז"ש הא דעיילו בבר פירוש שזכו לחיה ויחידה שהם בר של ברכה הא דעיילו בלא בר שאין להם אלא נר"ן שהם כ"ה של ברכה. ובהו יובן בס"ד ויפן כה וכה ויירג את המלרי פירוש שפנה להביט בנר"ן של קין שהיו לריכים תיקון וראה שתיקון הנפש שהיה במלרי א"ה להיות אלק ע"י הריגה ולכן הרגו, ואמר כה וכה ר"ל בנר"ן שהיו בעולם בזמן קין וגם בנר"ן הם שנתגלגלו עתה בנופים חדשים כדי להתקן :

שם כל הנוטל לולב באגרו והדם בעצמותו מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מוצה והקריב עליו קרבן. י"ל מה שייטות יש ללולב והדם נבי מוצה וקרבן, ונ"ל בס"ד ידוע שם קרבן משמעו שהוא מקרב בעולה שעושים בדבר גשמי להיות עושה תיקון בדבר רוחני כי החוטא פוגם למעלה ברוחניות ומקריב דבר גשמי ועושה בו תיקון ברוחניות ולכן נקרא קרבן שמקריב פועל הגשמי ברוחני, ופרשו בס"ד בנ"א דמעשם הזה היה המוצה ל"ב אמה על ל"ב אמה לרמזו התקרבות זו של פועל הגשמי ברוחני לא תהיה אלא על ידי כונת הלב ולכן המחשבה

פוסלת בקרבן דאם חשב שלא לשמו וכיוצא פוגל. והנה ידוע דאין כח בלב לעשות פועל טוב אלא רק אלא ישראל דוקא ולא אלא האומות, וכתבנו בס"ד הטעם כי ישראל נשמתם מן הבריאה הנקראת כסא הכבוד ולכן הם לבדם קבלו התורה שהיא ג"כ מן הבריאה בסוד הכונה שאמר רבינו האר"י ז"ל כמ"ש ברוך אלקינו שבראנו לכבודו ונתן לנו תורת אמת, וידוע כי הבריאה היא בסוד הבינה ולכן התורה שניתנה מן הבריאה החילה באות בנ"ה שה"ס בינה ולכן אמרו בזו"ה תורה מבינה נפקא. ובהו מובן הטעם מה שיש לישראל דוקא כח לעשות כמות הלב פועל טוב יען כי הלב הוא סוד בינה וכמ"ש בפתיחת אליהו זכור לעוב בינה ליבא ובה הלב מובן, ומאחר שישראל נשמתם מן הבריאה שה"ס בינה יש להם כח בלב שהוא ג"כ סוד בינה. ובהו פרשתי בס"ד מאמר רז"ל בשעה שזיה הקב"ה את ישראל בקרבנות אמרו או"ה"ע לבלעם למה לא נזה לנו בקרבנות א"ל שוטים ישראל שקבלו התורה נתן להם הקרבנות אחת שלא קבלתם התורה לא נתן לכם הקרבנות, והוא תמיה מה תלוי זה בזה והלא גם הם יש להם ז' מלות ולר"ך להם כפרה בקרבנות, ובהו ניהא כי מעשה הקרבנות תלויים בכוונת הלב שהפעולה נעשית בהם לקרב פועל הגשמי ברוחני ע"י כונת הלב כאמור וכיון שישראל קבלו התורה שהיא מסוד הבינה משמע דהם יש להם חלק בבינה מולד נשמתם וא"כ המלאך יש כח בלב שלהם לעשות בו פועל טוב כי גם המלאך ה"ס בינה אבל אחת שלא קבלתם התורה מוכח מזה דאין לכם חלק בבינה וא"כ אין לכם כח בכוונת הלב ומה יועילו הקרבנות בחסרון הלב :

גם ידוע הטעם שנקראו הלדיקים בשם ההדס כמ"ש והוא עומד בין ההדסים כי ההדס הוא משולש והומו השילוש שלו לשלוש הנר"ן שהם בסוד ב"ע ר"ל הנפש עשה והרוח יצירה והנשמה בריאה שה"ס בינה וזה השילוש של נר"ן אינו נמלא אלא רק אלא ישראל אבל או"ה"ע אין להם אלא רק נפש מן הקליפה דעשיה כמ"ש רבינו האר"י ז"ל כי לא עם בינות הוא. גם ידוע הטעם שישראל נחשבים כנפש אחת דכתיב בהו בשבעים נפש ירדו אבותיך ממצרים ובעשו היו שש וקראת נפשות היינו מפני כי ישראל הם משולשים בנר"ן וכל שילוש הוא בסוד אגודה אחת, אך או"ה"ע אין להם אלא רק נפש מעשה שהיא נפרדת ואין שם אגודה המורה על שילוש כי פחות משלשה אינו נקרא אגודה, וידוע מ"ש במדרש על ארבעה מינים שבלולב שהם כנגד ישראל שיש בהם ד' מינים, והיינו שיש בעלי תורה ובעלי מלות וזה כנגד חתרוג שיש בו הגאח ריח והגאח חכילה, ויש בעלי תורה ואינם בעלי מלות וזהו כנגד לולב שהוא תמר שיש בו חכילה ואין בו ריח ויש בעלי מלות ואינם בעלי תורה וזהו כנגד הדס שיש בו ריח בלבד ויש שאין ריח ולא חכילה ולז"א ואגודתו על ארץ יסדה כלומר אגודתו הוא לולב ומינו על ארץ אלו ישראל שנקראו בשם ארץ דכתיב ואתם יהיו לי ארץ חפץ יסדה לאגודה זו שיש בה ד' מינים כנגד ד' מינים הנמלאים אלא ישראל, ואיך באמת יהיו ד' מינים שישראל אגודה אחת אלא היינו מולד שלוש הנר"ן שנמלא בהם דאפילו הנפש לבדה היא כלולה מן נר"ן משא"כ או"ה"ע אין בהם דין אגודה כי אין אגודה פחותה משלש קנים. ובהו מובן בס"ד המאמר כל הנוטל לולב באגרו שמורה שישראל יש להם נר"ן שהם בסוד ב"ע והדם בעצמותו שגם הוא מורה על כך כאמור, דנמלא ומוכה מזה שישראל יש להם חלק בבינה שה"ס הבריאה ששם סוד חלק הנשמה לכך מעלה עליו

עליו הכתוב כאלו בנה מוצח שהוא סוד ל"ב כ"אזכור והקריב עליו קרבן שהוא פועל פעולתו ע"י כונה הלב שהוא סוד בינה כמ"ש אליהו זכור לטוב חכמה מוחל בינה ליבא :

שם כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה. נ"ל בס"ד הכונה שאינו אוכל ושותה למלאות כריסו כשזיל תאות גופו אלא אוכל ושותה לכבוד החג שמקשר כוונה בהארת החג עם אכילה ושתיה. או יובן הכונה שאינו הולך לבתים אחרים אלא הוא אסור בביתו לאכול ולשתות עם אשתו ובניו וצ"ב מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מוצח והקריב עליו קרבן כי שלחנו של אדם שמכוין בו לש"ש הוא דוגמת מוצח ואכילה ושתיה שעליו דוגמת קרבן וכמ"ש ע"פ וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. ובני יודי כה"ר יעקב הי"ו פירש אסרו חג על אור מקיף שמושבין בימי סוכות שיתקשרו בו וחג הוא לשון הקף עכ"ד נר"ו :

שם כל המנות כולן אין אדם יולא בהן אלא דרך גדילתן. לריך להבין מה טעם יש בזה ומאי נ"מ בין דרך גדילתן או להפך. ונ"ל בס"ד דידוע אחריות מלוה הם אחריות שם הוי"ה כי מ"ל בא"ת ב"ש הוא י"ה וכמ"ש הגאון מהרש"א ז"ל, והטעם שיש בשם מלוה אחריות הוי"ה לרמוזו המלוה לריכה להיות שלימה במחשבה וכונה ודבור ומעשה ואלו הארבעה הם באחריות שם הוי"ה והמחשבה שבמות היא בסוד אור וי"ד דשמה קדישא שהיא חכמה, וכמ"ש אליהו זכור לטוב חכמה מוחל וכונה שבלב היא בסוד אור ה"א ראשונה דשמה קדישא שהיא בינה, וכמ"ש בינה ליבא והדיבור שהוא קול הוא בסוד אור וי"ד דשמה קדישא שהוא תפארת, והמעשה הוא מובן בס"ד מאמר רז"ל כל העושה מלוה כמאמרה, כלומר המחשבה והכוונה שהם רמוזים באחריות מ"ל דמלוה כי הם בא"ת ב"ש י"ה לריך להקדים אותם קודם הברכה שהיא קול והמעשה כמו דאחריות מ"ל בשם מלוה הם קודמים, וכן לריך להקדים הברכה שהיא רמוזה באות וי"ד דמלוה שה"ס קודם המעשה הרמוזה באות ה"א דמלוה והוא במאמרה של מלוה בקריאת שמה שאם יעשה המעשה לברכה מה תועלת בברכה דלריך לברך עובר לעשייתו, וכן אם אחר שיעשה המעשה יוכון מחשבתו וכונתו לשם שז"ס מה תועלת יש בזה, וזוה מובן בס"ד שפיר טעם שדרך שיעשה המנות דרך גדילתן לרמוזו שדרך לקיים שלימות המלוה במחשבה וכונה ודבור ומעשה בסדר אחריות הקבועים בשם המלוה דתחלה יקדים המחשבה והכוונה שהם כחדא נפקין וחדא שריין שיעורר מחשבתו וכונתו כראוי לש"ש ואח"כ יאמר הברכה הרמוזה בוא"ו ואח"כ יעשה המעשה הרמוזה באות ה"א :

שם שמה תאמר אבד סידרן ובעל סידרין. פירשו המפרשים ר"ל אבדה תקותם של הקרשים כי סדרן לשון תקוה כי תרגום לישועתך קיימי ה' לשורקך סדרית ה' ובעל סידרין של ישראל פירוש תקוה שישאל מלפנין שיסובו אלו הקרשים לנו עכ"ד. וקשה והלא המשכן נגזר דאין בו לורך עוד אחר שבנה בהמ"ק וגם עתה אהנו מקוויין לבנין בית שלישי ולא שיחזור המשכן ומה לורך עוד בקרשים ועמודים ומה היא התקוה שאהנו מלפנין בעצמם. ונ"ל בס"ד ע"פ מ"ש בליקוטי תורה לרבינו האר"י ז"ל בסוף ויקרא דארני חלר המשכן עם אותם שבפתח הם ס"ה כמנין שם ארני לפי שכולם היו בחינת שם ארני שהוא המלכות והעמודים והקרשים הם נלח והוד ע"כ יע"ש. וידוע כי נבואת הנביאים היא בסוד אספקלריא שאינה מאירה שהיא בחי' המלכות אך יניקתם היא מן נלח והוד כמ"ש הפייטן נלח והוד יניקת הנביאים, ולכן הנביאים

נקראו משכן ה' כי מקום הנבואה שלהם ויניקתם הכל במשכן בארני החלר והקרשים והעמודים, וידוע כי בשעת מתן תורה כל ישראל היו נביאים ואחר יום מתן תורה פסקה ונשארה אלא אנשים פרטיים אצל לעתיד תחזור עטרה ליושנה שתחזור הנבואה לכל ישראל בתמידות וכמ"ש הנביא בהבטחות של עת"ל ועבאו בתיכם ובנותיכם וכתוב כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וזו היא התקוה שאהנו מלפנין למשכן בקרשיו ועמודיו דאין הכונה על גוף הקרשים והעמודים אלא המשכן ובאדניו, וכן מ"ש על תקותם של קרשים ועמודים הכונה על הנבואה הרמוזה בהם שגם הנבואה מלפנין שתחזור לנו ואהנו מלפנין אליה :

שם יופי לך מוצח יופי לך מוצח. נ"ל בס"ד הכפל קאי על מוצח של מטה ועל מוצח של מעלה אשר הוא מכוון כנגדו וכמ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל ע"פ וישם אותו על המוצח אשר מומעל לעלים. או יובן יופי לך מזד נסוך המים יופי לך מזד נסוך היין. או יובן ע"י קרבנות המוצח שיש עם ארבעה בחינות דלח"ס נעשה תיקון בארבע אחריות הוי"ה שכל א' כלול מארבע שם י"ו וכן נעשה תיקון בארבע עולמות אבי"ע שכל א' כלול מארבע שם י"ו ולז"א יופי לך יופי לך כי יופי הוא י"ו פי ר"ל י"ו חלקים כמו פי שנים ברוחך אלי. או יובן שם הוי"ה במספר הקדמיו עולה מספר קו וזה נקרא קו המדה של הוי"ה והשם הזה במיתוקו ימשך ממונו שפע ברכה וי"ו י"ו ה' אתך את הברכה י"ו הוא מספר השם שעולה קו. ואחרת לכן מנהגינו לכתוב י"ו במקום נר"ו או כ"ט דלפי פשוטו הוא ר"ת ישמרתו זכרו ויחייהו ר"ת י"ל למה עושים ר"ת באופן זה והול"ל י"ו שהוא ר"ת ישמרתו חלקים ויחייהו, אמנם לפי האמור בחרו ב"ר"ת הנז' שהוא י"ו לסימון טוב על שם י"ו ה' אתך את הברכה ולז"א יופי לך מוצח כי יופי הוא מספר ק"ו שהוא מספר שם הוי"ה הנז' אשר יתמקם בעבודת המוצח וישפיע טוב. ובני יודי כה"ר יעקב נר"ו פירש הכפל על מוצח הקבורת ועל מוצח העולה שזה חלוי בזה עכ"ד :

שם הכי קאמר ל"ה אהנו מודים ולך אהנו מקלסים פירוש הוי אומרים כן צפיהם והתנא קימר בלשוננו ונ"ל בס"ד מ"ש מקלסין ונשבחין דלרז"ל מוצח מוזה גזרות ומזין ולכן כנגד מוזה גזרות אמרו מקלסין בלשון תרגום כי סלק וקלם שוין באחריות וכנגד מזין אמרו משבחין :

דף מ"ו מדת הקב"ה מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק פירוש אם טרח האדם בגרסא ונעשה מלא בלימוד הגרסא אז נותן לו הקב"ה חכמה שיחזיק בקרבנו לימוד העיון והסברה, ואם ריקן מן הגרסא איך יחזיק בקרבנו לימוד העיון והסברה. ובני יודי כה"ר יעקב הי"ו פירש אם מלא יראה מחזיק חכמה ואם ריקן מראה אינו מחזיק חכמה וכמ"ש התנא אם יראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו' עכ"ד נר"ו :

דף מ"ח נסוך המים כולל ללוחית של זהב וכו'. נ"ל בס"ד מה שעושין בנסוך המים הוא רמוז על התורה שנקראת מים, ולכן עושין זה קודם יום שמחת תורה וללוחית אחריות תלנית או תלליתו דהתורה מללחת להעוסק בה, וזהב הוא גבורה ומניחים בחוט מים שהוא חסד רמוז שבטעם התורה יהיה מיתוק הגבורות בחסדים ומחוקת ג' לוגין כנגד לוחית הפשט ולימוד הפלפול ולימוד הסוד, או כנגד שלשה דורות שמחזיקים בה דכתיב לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך. ותקשו והרישו ותקשו רמוז למיתוק הגבורה הרמוזה בתרועה בחסדים הרמוזים בהקיעה. ומתקבצין כמנין שני חוטמין עשו שם דוגמת חוטם שבו חוש הריח אשר ממוני מניע הנאה לגשמה כמ"ש ע"פ כל הגשמה תהלל יה אזהרו דבר שהגשמה נהנית בו זה

זה הריח רמזו בזה שילמוד האדם תורה לשמה שיהיה מומנה הנאה לגשמה משא"כ תורה שלא לשמה. גם החוטם הוא צבינה בסוד מ"ש לבעל החוטם אני מתפלל וידוע כי תורה מצבינה נפקא שניתנה משולם הבריאה שה"ס בינה. ואחר מעוזה ואחר דק כי התורה שבכתב נמשלה למים ותורה שבע"פ ליון, והנה בתורה שבע"פ לריך הרחבת פה והרחבת לשון כדי להסביר לתלמידים משא"כ תורה שבכתב לימודה בנקל ואין לריך לה הרחבת פה כתורה שבע"פ ומערבית של מים ומרחית של יין נמלא של מים קרובה יותר משל יין וכן הוא תורה שבכתב קרובה לאדם יותר כי תחילת הכל לומד תורה שבכתב ואחר שיגדיל ילמוד תורה שבע"פ ולכן זו בעינים וזו באזנים כי ראיות העינים קרובה יותר משמע האזן שאם ילויכו כדור אש יתרחק הלהב של האש קודם שיגעם קול הכדור :

דף מ"ט מעשה ידי אמן זו מעשה ידי אומנות של הקב"ה. נ"ל בס"ד להכי נקט לשון אמן כי באחריות אלו רמזו שמו של הקב"ה ככתיבתו וקריאתו שהוא הוי"ה ארני שעולים מספר אמן. גם אמן ר"ת אל מלך נאמן: **שם** ויעשה שורק זה בהמ"ק. נ"ל בס"ד בהמ"ק ה"ס המלכות כנז' בפרדס והוא נטוע ע"י היסוד אשר נקודתו שור"ק, ויבן מגדל בחוטו זה מוצח והיינו מ' של מגדל הוא מ' דמוצה ונ"ד דמגדל הוא ז' דמוצה כי נד עולה ז', ולמ"ד דמגדל הוא ב"ח דמוצה כי ב"ח מספר עשרה ועם נקוד לז"י שיש בה שהוא עשרים הרי מספר למ"ה, וגם יקב חלב זו אלו הסיטין דע"י הנסוך נעשה חיבור הוי"ה אהי"ה ארני שמספרם יב"ק אחריות יק"ב :

שם א"ר פפא שרר לשון שתייה לשון שביעה לשון שכרות. נ"ל בס"ד לשון שתייה הוא מלשון אשכור חלי מדם בפרשת האזינו שתרגם אנקלוס ארוה חלי, נמלא שרר לשון רווי והאדם מתרווה בשתייה. ומ"ש לשון שביעה הוא מלשון כל עושה שרר אכני מים ציטטיה סי' י"ט שהוא לשון סתימה וכן "פירש רש"י ז"ל פסוק זרע לך דקה שרר אמת במשלי י"א נמלא שרר לשון סתימה וסגירה וכן השבט סוגר וסותם חלל הכרם שלא יש מקום חלול עוד להכניס בו דבר, ולשון שכרות כמשמעו :

שם מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. נ"ל בס"ד הירך הוא ראש חלי השני של הגוף ולכן שייך בו שלשה תוארים אלו דר"ת שלהם סת"ר שהוא סוף תוך ראש דאפשר לקרותו סוף לגבי חלי העליון של הגוף, ואפשר לקרותו תוך דהוא באמצע הגוף, ואפשר לקרותו ראש שהוא ראש חלי השני של הגוף, וכן שלשה עולמות צי"ע שהם חילות המלכות אשר נתקנים ונבררים ע"י התורה הם ג"כ רמוזים באחריות סת"ר דעשיה היא סוף וינייה תוך ובריאה ראש לעולמות שהם חילות המלכות. ובריאה דקרא לחלק הסוד שרר חלא"ס שהוא לחם י"א רמוז לזו"ן שהם ו"ה שבשם אשר מספרם י"א. גם י"א הוא ר"ת י"ד חילות ודוק :

שם והלנע לכת זו הכנסת כלה והלוית המת. נקיט הני תרתי כי משניהם יולא פועל אחד שהאדם שרואה הנישואין וזכור יום המיתה דאם לא היה מיתה לא היו נושאין נשים ומתישים כוחם וטורדן עלמן וכמ"ש המופר ז"ל: **שם** גדול העושה לך דקה יותר מכל הקרבנות. קשה והלא הכתוב אמר מוצח לשון יחיד ולא אמר מוצחים. ונ"ל דדייק הול"ל מקרבן ואמר מוצח לרמוז על מקום המוצח ששם מקריבים כל הקרבנות ותיבת מוצח קרינן בה מוצח :

שם אין הגדקה משתלמת אלא לפי ג"ח שבה. פירוש יש נותן לך דקה לעני אשר לא גרס לו חיות נפשו כי היה לו דבר לחיות בו בלמוס, ויש נותן לך דקה לעני שבה החייהו ממש כגון אחר עני של נחום איש גם זו

או כגון שהיה חולה מסוכן ועל ידי שנתן לו מעות קנה בהם סמנים ושהו ויגלו מסכנה וכן כיוולא בזה לך נאמר לפי ג"ח שבה. או נ"ל בס"ד לרמוז אחריות דקה לז"ל דל"ת קי"ף ה"א אחריות המלוי הם אלף ידות כי הגדקה אע"פ שהיא בעשיה אם יהיה לאדם בה מחשבה טובה וקדושה מעלה אותה עד האלילות ששם סוד מספר האלפים ואז ממילא יקבל עליה שר גדול כערך האלילות ששם מדרגת האלפים וז"ש משתלמת לפי ג"ח שבה ר"ל ג"ח הרמוזה בתוך אחריות לך דקה שהוא אלף ידות אשר זה נעשה ע"י כח קדושת המחשבה :

שם כל העושה לך דקה ומשפט וכו'. פירש בני יודי כה"ר יעקב הי"ו ע"פ מעשה דאיתו עשיר שהיה מרבה בלדקה לעניים אך עם בני ביתו מומלם שלא ראה לקנות מירק של היום אלא של אחרת שהיה מכלכל ביתו במשפט וז"ש כל העושה לך דקה ומשפט ר"ל לך דקה לעניים ומשפט לביתו עכ"ד נר"ו, ומ"ש כאלו מלאו לעולם כולו חסד, נ"ל בס"ד אחריות ארץ במילואם רמוזים חמשה גבורות שהם חמשה שמות אלפים שעולים ת"ל ועם המשה השורש תל"ה שכן ארץ אלף רי"ש לז"י מספר המלוי תל"ד ועם הכולל תל"ה. וזוה פרשתי בס"ד לכו חזו מפעלות אלפים אשר שם שמות בארץ ולכן התורה מכונית בשם ארץ לרמוז ע"י עסק התורה יתקן שמות אלפים שהם ה"ג הרמוזים תוך אחריות ארץ, והנה במיתוק יהיה מספר תל"ד הנז' מספר י"ד פעמים א"ל שהוא חסד בסוד שבעה ושבעה מולקות כמ"ש הרמז ז"ל, וי"ד פעמים א"ל עולה מספר חסד ואז יהיה מ"ש הכתוב חסד לו מלאה הארץ והעולם הוא הארץ ועושה לך דקה ומשפט וזכה למתק הה"ג שמות אלפים שרמוזים במלוי הארץ שאז יהיה חסד ה' מלאה הארץ. ושמה תאמר כל הבא לקפוץ קופץ פירוש כל הבא לקפוץ ממתה הדין למדת רחמים קופץ שיוכל להפך מדת הדין למדת רחמים תלמוד לומר מה יקר חסדך אלפים דבר זה לעשות שם אלפים חסד הוא דבר יקר ואין כח בזה אלא לדיקים :

שם שמה תאמר כל הבא לקפוץ קופץ. נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הכתוב מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו והכוונה כי אדם שאין לו יכולת ליתן ללדקה אשר יקבלו הגדלים מן העם אלא דבר מועט ולכן בודאי יכתבו שמו בפנקס לבסוף, אך אם נתן אותה בלב טוב ושמחה יותר מן העשירים שנתנו ממון הרבה נכתב בספר הזכרונות למעלה בראש, וז"ש יש מתן אדם ירחיב לו כי למעלה לפני גדולים ינחנו אע"פ שמתנתו מעט היא, נמלא זה קופץ בספר הזכרונות מלמטה למעלה. ואמר לא כל אדם זוכה לכך אלא רק איתו שהוא נותן בשמחה שלימה וכונה טובה ביותר. או יובן דמלות הגדקה היא בעשיה אך מי שיש לו כונה ומחשבה יקרה באחרת לך דקה אז מעלה אותה עד האלילות נמלא זה קפץ מן העש' לאלילות ולאו כל אדם זוכה לכך: **שם** תורה לשמה זו היא תורה של חסד. נ"ל בס"ד ידוע המעשה בעשיה והדיבור בינייהו והכוונה שבלב צבריאה והמחשבה שבמות באלילות, וידוע דארכבה מילואים יש בשם הוי"ה צ"ן בעשיה ומ"ה בינייהו וס"ג צבריאה וע"כ באלילות. והנה שם ע"כ הוא מספר חסד וההפך שיש בין לשמה ושלא לשמה הוא בכונה ומחשבה ולכן הלומד תורה לשמה שהיא שלמה במחשבה ג"כ אז עולה לאלילות ששם מלוי ע"כ שמתפרו חסד לכן תורה לשמה נקראת תורה של חסד ולז"א פיה פתחה בחכמה שהוא בשלימות המחשבה שה"ס חכמה לכן נמלא תורת חסד על לשונה שעולה לאלילות שהוא מלוי ע"כ שעולה חסד. ובני יודי כה"ר יעקב הי"ו פירש תורה לשמה אין לקליפות מנע בה ולכן נקראת תורה של חסד שהיא דוגמת החסדים שאין לקליפות יניקה מהם עכ"ד נר"ו :

(מא)

דף נ"א

פרק חמישי

רבינו האר"י ז"ל בסוד הפסוק ביום הוא יהיה ה' אחד ושמנו אחד, וז"ש חנו ליה כי עתה השם הוא בסוד אומות יב דוקא אך וליה עינינו כי אהנו מלפנים שיחלם בשם י"ה שאז הוא אומות יהי"ה. או יובן בס"ד הכונה כיון שאהנו חלקו יתברך לכן מלפנים לו על כל דרכיו וזהו חנו ליה כלומר חלקו יתברך לך ליה עינינו. או יובן בס"ד הכונה אהנו מעלים מתורה ומלות מ"ן ל"ה ואז ל"ה עינינו שימשך לנו שפע בסוד מ"ד וכמ"ש הכתוב חנו לדודי ודודי לי. או יובן וישראל נקראים בני עוה"ז שהם סוד י"ה שבשם ולי"ה עינינו שגלייר תמיד שתי עינינו הם כנגד חו"ב שה"ם י"ה :

ש"ם ע"ב מאי היא אמר חב"י בנין הורדוס. הא דלא שאל על ירושלים ג"כ משום דבזה און לו ספק דודאי קאי על זמן מלכות שלמה הע"ה שהיו כל ישראל עשירים גדולים ואין הכסף נחשב בימים ההם ובודאי בגו כולם בתים מפורחים כי היה להם זמן מנוחה מסביב וכן שלמה הע"ה בנה כמה וכמה בניינים מפורחים ולכן היתה ירושלים כרך נחמד הפלא ופלא. ברם מ"ש על בהמ"ק א"ל לפרש דקאי על בהמ"ק שבנה שלמה דא"כ הו"ל להקדים בהמ"ק לירושלים ועוד הו"ל לכלול אותם יחד והכי הו"ל כל שלח ראה בהמ"ק בבניינו וירושלים בתפארתה לא ראה בנין מפורח וכרך נחמד מומיו כיון דשניהם בזמן אחד הם אלא ודאי מדהקדים את ירושלים וקייט בהמ"ק באתרוגה כמלתא באפי נפשה ש"מ דלאו על בהמ"ק דבנה שלמה דקדים קאי ולכך שאל מאי היא :

ש"ם חב"י שישא כותלם ומרמרא רח"ל דאבנים אלו נגלו להם בתוך הים כדברת נס מן השמים. וז"ל בס"ד ר"ת ג' אבנים אלו שכ"ס לרמוז חס יעשו תשובה שלימה שהיא משולשת בזויה וחרטה ועויבת החטא שיש בה כדי סיופק לכפר חטא ושון ופשת אז יזכו בזמן הבית ההוא למקרא שכתוב כי אז אהפוך אל השמים שפה צרורה לעבדו שכס אחד, ולכן נבנה בדרך זה אפיק שפה ועייל שפה. גם אבנים הנז' ר"ת שכ"ס שהוא ר"ת שם כבוד מלכותו כי נראה שם כבוד מלכותו לעיני הכל בבנין מפורח זה. גם הם ר"ת מן רמוז בבנין בהמ"ק מן חסדך לירודיע :

ש"ם מאי תיקון גדול אר"ה כמותה ששנינו. ג"ל לפ"ז להכי אפיקה בלשון תיקון כי זה נעשה שמירה מאיסור זנות דכתיב זהו מים גזבים ימתקו והיינו תיקון אותיות ימתקו. או יובן אפיקה בלשון תיקון כי תיקון בהפוך אהון קינות כי תיקון זה למדו אותו מענין ההספד שהוא קינות שיעשו לעתיד :

ש"ם ח"ר יוסף קרא אשכחו ודרשו י"ל הו"ל דכתיב וכו' כאורחיה בכל הש"ס ומה הלשון אומרת קרא אשכחו וז"ל דהפסוק אינו מדבר בענין זה וגם אינו מדבר בענין השמירה שלריך לעשות בעריות אלא מספר על ההספד שיהיה לעתיד ומיניה למדו ודייקו האי דיוקא ולכן הפסוק זה נחשב שבא לידם דרך מליצה למדו דבר בענין זה של שמירה שראוי לעשות משום איסור עריות :

ש"ם התקינו שיהיו נשים יושבות מבחון. נראה הכונה דהיושבים פניהם כלפי העזרה לראות השמחה שעושים בפנים ובתחלה כשהיו האנשים מבחון נמלא היו האנשים רואין גם את הנשים ומסתכלים בהם מאחוריהן ולכן התקינו שיהיו הנשים עומדות מבחון דאו האנשים אין מסתכלים בנשים דבונה לאדם להחזיר פניו להסתכל וחשו עפי על הסתכלות האנשים דשכיח בבו הרהור עפי ועכ"ל ראו שעדיין באין ליד קלות ראש הן מלד מעבר האנשים על הנשים בכניסתם, הן מלד שגם הנשים מסתכלין באנשים ואז התקינו להבדיל לגמרי שיהיו הנשים יושבות למעלה והאנשים למטה ועדיין ק"ל בזה דהמלאה זו של גזירתא אינה רחוקה מן הסכל והמלי לא עשו תקנה זו מתחלה

מתחלה עד שהכריחם הנסיון דודאי היה ראוי שיחשבו הקלוקל שהיה קודם הנסיון. וז"ל דהיו הנשים מתרעמים חס וילאום מהעזרה דאזיר העזרה אינו מקודש כמו קרקע העזרה ולכן היו הנשים מעבדים בדבר זה ובפרט כי עזרה זו עזרת נשים ואין ידחו אותם ממונה ויניחום במטריאות שהוא באזיר העזרה ולכן לא עשו כן בתחלה עד שהכריחם הנסיון לאפרושי מאיסורא :

דף נ"ב ע"א ומה לעת"ל שהם עסוקים בהספד ואין מי"ה מתגרה בהם. ג"ל בס"ד נקוט תרי מי"ה כנגד שני מיני יל"ה הא' מלד החומר המוטבע באדם מעת הלידה וה' דואי יתבעל ע"י חנויות וזכרון המיתה והב' יל"ה הנקרא מלך רע שגמשך ובא מלד הקליפה וזה לא יתבעל ע"י חנויות וזכרון המיתה ועל זה ארז"ל בקידושין דף פ' מה יתאונן אדם וכו' אפילו בשעת חנויות ילדו של אדם מתגבר עליו וכמותה משעה שהביאו החוס' שם, אך לעתיד צביתול הקליפות גם זה היל"ה יתבעל ועל זה אמרו רז"ל שהיל"ה נשחט לעתיד וז"ש ומה לעת"ל שהם עסוקים בהספד ואז ודאי יל"ה נגעשה מכה החומר העכור שבאדם יתבעל בחנויות והספד ועוד נמי אין יל"ה נשמשך מן הקליפה מתגרה בהם מאחר דהקליפה בטלה שיבש מקורו אמרה תורה נשים לבד ואנשים לבד עכשו שעוסקין בשמחה שהיל"ה נגעשה מן החומר מתגבר ומוסף ועוד יל"ה הב' שהוא מן הקליפה מתגרה בהם עכ"כ :

ש"ם על משיח בן יוסף. ג"ל בס"ד לך כתיב והביטו אלי את אשר דקרו דידוע מ"ש הרב מג"ע ז"ל בצורת אות נ דהיו"ד העליונה רומזת למשיח בן דוד ויו"ד התחתונה למשיח בן יוסף וז"ש והביטו אלי קרי ביה אל יו"ד את אשר דקרו את א' שר דקרו כי הוא נקרא שר וגדול בישראל לגבי משיח בן דוד :

ש"ם לדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה. ג"ל בס"ד טעם לזה כי הלדיקים הם באחדות ונחשבים כולם חלק אחד לכן ילטרפו כוחות הי"ד של כולם ביחד ויהיו נראין לכל אר"ה כהר כי זה הוא שיפור של כולם אך הרשעים נפרדין ובפירוד קיימי לכן כל אחד נדמה לו כהר היל"ה שלו דוקא. או יובן הלדיקים משבדים כל יום כוחו של יל"ה ובא להם כל יום כח חדש וכמ"ש ילדו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולכן ילטרפו כל הכוחות של כל יום לפנייה ויהיו כהר, אך הרשעים אין משבדים כח יל"ה הבא להם ביום ראשון כדי שיבא להם יל"ה חדש לכן נדמה להם כהר הראשון בלבד שהוא שיפור קטן כחוט השערה. או יובן בס"ד ע"פ מ"ש הראשונים ז"ל ע"פ יולד הרים וזכור רוח ומגיד לאדם מה שיחו שיש חושא דביבור באומרו רוח הוא ואין בו ממש וזה ראוי שילמוד מוסר מההרים הגבוהים שבראש הקב"ה בעולם שבביל הרוח הקשה שלא יחריב העולם כי לולי ההרים היה חוץ שלו בא על בתי הישוב ומחריבם אך עתה יפגע בהרים הגבוהים תחלה ויחלש כוחו ולו"ה יולד הרים שבביל שבורא רוח ולכן מגיד לאדם מה שיחו שאינו יכול להנגלל באומרו רוח אין בו ממש דהא קא חזו דרוח יש בו ממש ומחריב העולם דלכך הולדו ההרים הגבוהים להיות בעולם שבביל לשמור העולם מוזקין של הרוח עכ"ל. והנה יודע כי ברית הלשון מוכוין כנגד ברית המשור ולכן הלדיקים ששמרו ברית הלשון ג"כ שבביל שלמדו מוסר מן ההרים לכן יל"ה נדמה להם כהר גבוה אך הרשעים מלבד שחטאו בברית הלשון עוד חטאו בברית המשור שכנגדו שפגעו בעריות שעשו שתי פתילות בנר אחד ולא למדו מוסר לזה מן השערות שבראש האדם שברא הקב"ה לכל שער אחד גומא אחת שאם היו שתי שערות בגומא אחת מוק מאור עיניו של אדם, ולכן הם שלא למדו מוסר מן השער ועשו

ב' פתילות בנר אחד בחטאם בברית המשור לכן נדמה להם יל"ה כחוט השערה לומר להם למה לא לקחתם מוסר מן השער לשבר יל"ה זה שהחטיא אתכם בברית המשור : ועוד ג"ל בס"ד הטעם שנדמה לדיקים כהר כי הלדיקים היו רואין בעיניהם מעשה העזירה כהר תבור ולכן היו מודעשים ופורשים ממונה לכן היל"ה נדמה להם לעתיד כהר גבוה, אך הרשעים היו רואין בעיניהם מעשה העזירה לדבר קטן וקל מאד ולכן עברו עזירה לכן היל"ה נדמה להם כחוט השערה כערך העזירה שהיה נראה בעיניהם :

ובאופן אחר ג"ל בס"ד, כי היל"ה מוכרח שיש בו חלק טוב כי א"ל להתקיים הקליפה ברע בלבד ולכן מבקשים בבקשה הממוקנת מרבינו הרש"ש ז"ל הפרד נח מעלינו דך הרע שבילה"ר מכלל דאית ביה דך טוב, והלדיקים משתמשין בילה"ר בחלק הטוב שבו בלבד לזורך עונה ופ"ר ואלילה ושתיה ההכרחית ושונג שבת ויו"ט ואין משתמשים בכלו דהיינו בחלק הרע שבו ג"כ אבל הרשעים משתמשין בכלו גם בחלק שבו, והנה ילד גי' ש' ועם אותיות הרע גרי לירוף שעה, לכן לרשעים נדמה כחוט השערה כי הם נשתמשו בשערה כולה אך הלדיקים לא נשתמשו בכל השערה שרומזת על ילד הרע כי אותיות עש דשערה רומזים על חלק הרע עש יאכלם וגשאר אותיות הר רומזים לחלק הטוב לכן נדמה להם כהר שהוא אותיות הר מן שעה הרומזת לכללות היל"ה כולו :

או יובן בס"ד דכתיב חכמי המוסר ז"ל שהאדם לריך לראות עצמו צעורה"ז כספינה ההולכת בים שהיא עומדת תמיד בסכנה וגלי ים יסובבוה תמיד כן האדם הוא עומד בסכנת היל"ה צעורה"ז ותמיד סובבין אותו כוחות היל"ה שהם גלים הבאים להטביע הספינה. וזהו פרשתי בס"ד הטעם שהאדם נקרא גבר שהוא מוסר ספינה שלריך לראות עצמו תמיד כספינה המהלכת בים שלריך לשים לב על שמירתה בכל רגע, ולכן הלדיקים שהיו רואין עצמן תמיד כמו ספינה בים שלא היה יכול היל"ה להכשילם, על כן ידמה להם היל"ה לעתיד כהר שהוא מספר ספינה"ה, אך הרשעים שעשו רשע צעורה"ז שדבקו בה ולא שבו ולא זזו ממונה ולכך היתה עזירה גוררת עזירה כי העון שעשו נעשה רשעה לשון נקבה שדרכה להתעבר ולהוליד בנים, כן הם היתה עזירה גוררת עזירה ועושה כמה תולדות שלא היתה בסוג רשע שהוא לשון זכר שאינו מוליד אלא היתה בסוג רשעה"ה שהוא לשון נקבה לכן נדמה להם היל"ה לעתיד כחוט השערה כי שפעה בהפוך אהון רשעה שהיא לשון נקבה שדרכה להתעבר ולהוליד :

ועוד ג"ל בס"ד דארז"ל הכהר והמקל ירדו מוכרכין מן השמים אם זכו הרי יכור לכבול ואם לא זכו מקל לרדות. ופרשנו כבר רומז לכה היל"ה"ש שהוא מחיה את האדם ומקל רומז לכה היל"ה"ר שהוא רודה ומכה באדם ולכן האבות סוף שמש מקל לרמוז כי הם גברו על יל"ה"ר ושמו אותו תחת רגלם. והנה תרגום של מקל הוא חוטרא כמ"ש ויך את האתון במקל ותרגם אנקלוס בחוטרא ואע"פ דכתיב חוטרא באל"ף יש לדרוש חוטרה בה"א כי במצטח הם אחד וכה"ג כתב רבינו מהרש"י ז"ל בספר הכונות בחומר יקי קרה דחשיב לה קרה בה"א יע"ש. וממלא חוטרה בה"א שהוא רומז לילה"ר יש באותיות אלו חוט ואותיות הר והנה חוט רומז לכה הרע שבו שעל ידו נעשה חטא וחוט לשון חטא הוא אבל אותיות הר רומז לחלק הטוב שבו שהוא מרומם ועליון וגבוה, ולכן לדיקים שנשתמשו בחלק הטוב שבו נדמה להם כהר גבוה ולרשעים שנשתמשו בחלק הרע שבו נדמה להם כחוט שרומז לחלק הרע שבו :

ש ואף הקב"ה תמה עמהם שנאמר כי יפלא בעיני שארית העם הזה גם בעיני יפלא. הנה נודע כי פליאה זו שיתפלא הקב"ה עושה אותה לעיני הדוקים כדי להטיב לבם שיחשבו שהם כבשו הי"ה וכמו"ש הרב אה"י ז"ל ושאר מפרשים ז"ל וכל זה הוא עושה בחסדו יתברך לעשות שאינו זוכה בזוכה. וזוהו יובן בס"ד ועושה חסד לאלפים לאוהביו ולשומרי מצותיו תיבת לאלפים בהפוך הוא לפלאים ר"ל הפלאים שמראה הקב"ה לעמיו שגם בעיניו יפלא כל זה עושה בשביל אוהביו ושומרי מצותיו הם הדוקים שזיהו יטב לבם וישמחו בחשבם שהם כבשו הי"ה ר"ל דומה לחוט של זכוכה. נראה לכן תמלא מנהג אנשי פיריניו יע"ה שקורין היהודים לחוטי עכבים חוט השטן ושורש דבר זה הוא ע"פ מאמר זה כאן דר"א. וז"ל בס"ד מה שדמיו תחלתו לזכוכה שהוא קורי עכבים שאלו נעשים מן הריר של עכבים כי כן יתה"ר תחלתו מתהווה אלל האדם מן דיבור אסור שהוא ריר הפה. או יובן לרמזו שהוא דמיונו ע"י הדמיון והבזיה תקף כמו קורי עכבים דמיונו חתף במים וסופו כעבות העגלה כי עבות בהפוך חתון תועב וגם הוא למפרע תובע כי מראה עלמו מיעד לאדם באהבתו בו אך באמת הוא תועב אותו כי אח"כ עולה ומקמץ ותובע דין עליו למטלה כי הוא שטן הוא יתה"ר. גם אמר העגלה כי עגלה בהפוך חתון געלה שגועל באדם וגם הוא בהפוך חתון לעגה שלועג ומשחק בו: **נמצא** תחלתו דומה לעכבים. וז"ל בס"ד עכבים עי"ן כ"ף ב"ש ע"ש עושה לעין האדם וכן האדם בים בעלתו כי כל מעשה תחיתם לקף וכל התחלה של עזירה תהיה מן העינים. והנה זה העכבים בלשון המקרא הוא שמות וחלק שמו לשמים וקרי ביה ש' ממות והיינו כי ש' מספר ית"ר שהוא ממות את האדם היא דומה לשממית וזוהו יובן שממית בידים תתפס ר"ל שממית זה יתה"ר בידים חלק התיבה לשמים וקרי בה י"ד מ"י. דהתשובה מוכינת בשם יד בזה מן בחי" מ"י שהיא הבינה שמשם אור תשובה עלאה בה נתפס הי"ה ונמסר ביד האדם. וזוהו יובן דכתיב בישיעה כ"ט ביה לפעונו ביקעו וקורי עכבים יארונו ב"י לפעונו הם כוחות הי"ה ר"ל שנקרא לפעונו בקעו להוליד אפרוחים רעים ואלה תחילתם היו רכים ודקים שהם כמו קורי עכבים הרבים ודקים כך הם יארונו במלאכתם ורק האדם לא נסמר מהם וגפל בידים: **ש** אומר לו הקב"ה בני של מה אתה מבקש. ידוע שיש הפרש בין משמעות שאלה לבין משמעות בקשה כי בקשה היא על התכלית והיבן נרמזה בכח זה דלא אמר אלל שאל מוננו. וז"ל בס"ד דנרמזה הבקשה כמ"ס ואחזקך אפסי ארץ והיינו סוף אותיות ארץ יש אותיות בקש ר"ל אני עתון לך רשות על בקשה ג"כ ולא על שאלה בלבד והסיב אינו מבקש מורך אלל חיים פירוש אורות המוחין שנקראים חיים. גם חיים ח"י י"ס כלומר חיבור יסוד הנקרא חי במלכות הנקראת יס בתמידות דלא פסיק. וידוע כי משיח בן דוד הוא יסוד דלאה ומשיח בן יוסף יסוד דרחל וכמו"ש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י בפרשת חנוה, לכן בקש חיים ח"י י"ס על בחינתו ולז"א לו הקב"ה כבר התנבא עליך דוד אביך חיים שאל ממך נחת לו תיבתו לו עולה אלה כי אלה אינה במקום המיתה וכמו"ש רבינו האר"י ז"ל א"כ יש לך חיים בלא"ה גם לו היסוד שכלול מן ששה קלות וששה פעמים ששה עולה ל"ו: **ש** שבע שמות י"ל ליה"ר. ג"ל בס"ד בזה הכתוב שבע יפול לדיק וקס אס יפול ביד הי"ה ר"ל שיש לו שבע שמות לא יעוצנו הקב"ה בידו אלל וקס. ונרמזו בזהות וז"ל על תורה שבע"פ שהיא ששה סדרים כמנין וא"ו והיא תכלין ליה"ר וזה וקס וא"ו קס ר"ל על ידי התורה נעשה קיומה לדיק, נמלא לפ"ו שמות הי"ה ר"ל

הכחובים בתורה הם שנים שהם שם רע שקראו הקב"ה ושם ערל שקראו מרע"ה. וז"ל כי לכן תמלא עיקר שמו השגור בפי הכל הוא שם יר הרע כי יר גי' ערל והוא שם שקראו מרע"ה ורע הוא שם שקראו הקב"ה ונמלא ר"ת כל שמותיו הם מספר רע מה שסופו חלק רע שבו יהיה מה שיתבטל לגמרי ועם שבעה כוללים של ר"ת שמותיהם הם מספר נח"ש שט"ן בדקדוק: **ש** משה קראו ערל. ג"ל בס"ד בזמן שקראו הקב"ה רע לא היה אדם מלווה עדיין בעסק התורה כי לא נלעוהו ונתחייב אלל בשבע מלות וא"כ יתה"ר של ביטול תורה לא היה עדיין בעולם דאע"ג דהה"ר היה עוסק בתורה לא היה מלווה בזה אך כשקבל מרע"ה תורה מסיני נלעוהו ושראל בעסק התורה וזו נעשה יתה"ר של ביטול תורה להחטיא את האדם שלא יעסוק בתורה וידוע כי עסק התורה הוא רמזו בזהות למ"ד לכן כשראה מרע"ה שנעשה יתה"ר לביטול תורה הוסיף אות ל"י על שם רע שהיה ליה"ר מתחלה וקראו ערל. ומה שקראו דוד הע"ה בשם עמאל ג"ל בס"ד כי עיקר הכוונה שמכירת הי"ה ר"ל הוא הזמירות ולכן קודם נחש יש אותיות זמר, וזוהו פרשתו בס"ד מה שאמר הקב"ה לנחש ואיבה אשית וכו' הוא יסופך ראש כלומר בראש שמך שהוא זמר שיתגבר עליך בן, ואתה תסופינו בעקב אותיות שלך, כי אחר נחש יש תס"ט לשון השטנה שהוא סופא את האדם, והנה דוד הע"ה קרא עמאל כי ראה דמורע"ה קראו ערל ואם תסיר מספר זמר מן ערל ישאר מספר עמאל שם החלק לא ימחה בזמר אלל בתורה דמבינה נפקא שם בה חמשים שפרים, וזוהו מניע ומבטל הסט"א שהוא מספר חמישים אבל שלמה הע"ה קראו שוגא ג"ל כי לקח מספר ערל שקראו מרע"ה ומספר עמאל שקראו אביו הרי כאן מספר ש"ן והוסיף על זה כללות אותיות ערל עמ"א שהם ששה הרי כאן ש"ן וא"ו גי"ן והוסיף עוד אחר כללות הכל הרי כאן אותיות שוגא: **ובא** ישעיה הע"ה וקראו מכשול כי לקח ש"ן מן שוגא ועשה מהם אותיות מכשול דמכשול ובשאר אות א' דשוגא הוסיף עליו מספר זבל שהוא כינוי ליה"ר וכינוי לקליפה שנקראת זבל כמ"ס מא"א ז"ל הרי נעשה אות א' מספר מ' והינה על כשול ונעשה מכשול. וזוהו יחזקאל הע"ה וקראו אבן דידוע מ"ס הכתוב והנה טוב מאד ביום ששי ודרשו רז"ל טוב זה יתה"ט מאד זה יתה"ר וקשה א"ך חומר על יתה"ר מאד, אך הכונה הוא על חלק הטוב שבילה"ר כי א"א שאל יהיה בו חלק טוב אשר מוננו נעשית פו"ר ששקולה כנגד כל המלות ולזה החלק הטוב שבו קורא אותו מאד שהוא טוב מאד וזה החלק הטוב שבילה"ר הוא נקרא גשם של האדם לכן מספר גשם הוא מספר הנה מה טוב ומה נעים. והנה יחזקאל הע"ה ראה שקראו ישעיה הע"ה מכשול שהוא מספר שג"ו הסיר מוננו מספר גש"ס שהוא חלק הטוב שבו שהוא מה טוב ומה נעים ובשאר בו מספר אבן שהוא חלק הרע שבו לכן קראו אבן. אך יואל הע"ה קראו לפוני כיון על יתה"ר המלפין רוע עלתו שהוא מתחפש בצבגו יתה"ט שמדבר עם האדם דברים שמראה לו שהוא מיענו לדבר מלוה אך תחתיהם תעמוד המהרה שמפלו בזה בעבירה ולזה הי"ה ר"ל קראו לפוני ולכן על זה הי"ה ר"ל הביטחם הקב"ה ואת הלפוני ארחיק מעליכם כי יתה"ר הגלוי לריך שהאדם ירחקו כי הכל בידים שמים חזן מיראת שמים: **ש** שלמה קראו שוגא שנאמר אס רעב שנאך האכילהו לחם ואם נמא השקוה מים כי גמלים וכו'. ג"ל בס"ד ארז"ל בראתי יתה"ר בראתי לו תורה תכלין ותורה שכתב היא בחינת שם הי"ה ותורה שבע"פ בחינת שם אדני"י

אדני"י ונקראו בשם לחם ובשם מים א' כנגד תורה שבע"פ ועל ידי לימוד שניהם שהם בחינת הי"ה אדני"י שמספרם ג"א או גמלים שהם מספר ג"א אתה חותה על ראשו ופירש מהיבן יבואו גמלים אלו ואמר זה ישלם לך כל מקום שאומר זה הכונה הוא וזוהו דינו כלומר שם הי"ה ושם אדני"י. ואמר על ראשו כי הכנעת הסט"א בראש שלהם לכן הנחש נהרג בראשו. ומ"ס ישלמו לך כי תורה שכתב היא חמשה ספרים ותורה שבע"פ ששה סדרים אך תורה שבע"פ כפולה כמ"ס זכריה הנביא ע"ה מגילה עפה וה"כ היא מספר י"ב ועם חמשה של תורה שכתב הרי י"ט ואם תוסיף י"ט על מספר שוגא יהיה מספר שלום וזהו ישלמו לך שמוני לך שלום גם מן הי"ה ר"ל וכמ"ס באברהם אע"ה לבו לא נאמר אלל לבדו: **ש** והדחתיו אל ארץ ליה ושמונה אל מקום שאין בני אדם מלויין. פירוש בנזקא דההוא רבא פניו אל היס הקדמוני שנתן עיניו במקדש ראשון וכו' פירש הרב פ"ע אס תניח אות ע' בלפניו יהיה לפעונו שהוא נחש הנושך ע"ש. וזוהו יובן מאמר רז"ל מה"מ מלא עינים שמניח עי"ן בכל לפוני ולפוני אשר בלבבות בני אדם. וזוהו יובן רמז הכתוב באיוב י"ח לרי ילעו עיניו שמניח עי"ן בתוך לפוני כדי שיהיה לפעונו לישוך ולרי אותיות יר. וזוהו יובן מ"ס בגמרא דמזיעה דף ק"ו והסיר ה' ממך כל חולי זה עין ר"ל עי"ן של לפעונו, ולכן נאמר בבלעם טפל וגלוי עינים שהניח וגילה בעלתו אות עי"ן בכל לפוני שבלבבות בני אדם שעי"ן עלתו חתו"ו בזנות בשמים וזוהו נשוכו שנפלו כ"ד אלף: **ועוד** ג"ל בס"ד חומרם נתן עיניו במקדש ראשון והרג ת"ח שבו, שזה נרמז בשם יר רע שהוא יתה"ר ע' שהם שבטים סנהדרין שיושבים בלשכת הגזית שהיא בכלל בהמ"ק ומקודשת ועליהם אמר הרב ת"ח שבו ר"ל ת"ח שיושבים בו שהם ע' סנהדרין ולז"א נתן עיניו ר"ל אות עי"ן שלו. או יובן קודם אותיות יר יש אותיות קט"ף שקט"ף בהמ"ק וק"ף ת"ח שבו ולז"א פניו ר"ל מה שרמזו בחיותות שקודם שמו זה עשה אל היס הקדמוני הוא בית ראשון שקט"ף אותו, וסופו ר"ל סוף אותיות יר שהם אותיות כק"ש זה עשה אל היס האחרון בית שני ששרף אותו כשריפת קש ע"י עיטוס הרשע שנשרף באש הדיוע והיה כקש לשריפה. גם נרמזו במספר כק"ש שהוא מספר ת"ף שהיה זה בשנת ת"ף לבניינו ועלה באשו שמניח עכו"ס ומתגרה בישראל וזה סרחונו שאינו יכול לטעון לכן נברא להחטיא ושליותיה עבד דא"כ למה מניח עכו"ס ומתגרה בישראל. ותעל לתת"ו אותיות חלות גי"ן דא"ו נחלך גי"ן של נחש וטען להיות שני אותיות מ"י כמ"ס המקובלים ז"ל: **ש** תלה נפשיה בצבצרא דדשא. פירש רש"י ז"ל נשטן על ברית הדלת כאדם שמחשב ומלעטר. וז"ל למה לא נשטן על כותל וכיוצא והלך להשטן אלל הדלת. וז"ל בס"ד דאיתא בגמרא מרז"ו רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לביתיה עבד דמדומה היראה לבית והתכמה לשער ולכן אב"י שחשב בדעתו דלא היה מלי לאוקמיה אנפשיה אס היה מתייחד עם אשה גמלא ערדו בחכמה שהיא שער ולא נכנס עדיין לשלימות היראה שהיא בית לכן היה נשטן ועומד אלל הדלת ר"ל ערדני בשער ולא נכנסתי לבית שהוא שלימות היראה: **ש** תנא ליה ההוא סבא כל הגדול מחבירו יצרו גדול מוננו. וז"ל א"ך נתישבה דעתו בדברים אלו דאס הוא יצרו גדול מילרם של אותם האיש והאשה הנה גם הוא גדול כוחו מכותם לשבר ולכפות יצרו ואמאי הוא שיער בדעתו דלא מלי וחס מלו ולא אכפת לכו כלל. וז"ל בס"ד דרמזו לו כי השערות זאת לא היתה מכוונת כי

מחמת שהוא אינו מלומד בזך נראה לו אותו דבר חדוש ולכך שיער בעלמו אך הם היו מורגלים בזך ולא אכפת להו: **ש** א"ר יתח יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום. כך נירסא העקרית דגרסוין כאן מתחדש ובדברי ר"ל מתגבר. וז"ל בס"ד ר"י חיי"ר בילה"ר הנמשך וזוהו מלך הקליפה, ולז"א מתחדש כי כנגד כל יום יש קליפה בפ"ע, אך ר"ל חיי"ר בילה"ר הנמשך וזוהו מלך חומר העבור שחדש וזהו המתה הנחש הכרוכה בו וכנגד זה אמר מתגבר: **ש** אס פגע בך מנוול זה משכחו לבהמ"ד. וז"ל הול"ל ברה והכנס לבהמ"ד ולשון משכחו משמע שיליכהו לבהמ"ד ומה יעשה בו שם. וז"ל בס"ד הכונה ד"מ יבא יתה"ר בבוקר ויאמר לאדם הייס הרוח טוב לא לשדות וברמיס ועייל שם או היום יש מראה עונג במקום פ' ונקבלים שם אנשים וגשם לך ועייל שם וכיוצא בזה, אס יאמר אדם לא כי אלה חלך לבהמ"ד אז הילת"ר שהוא השטן יעשה לו עכבות ומבחן מניס ממוינים שוים כו"ד יעשה יאמר לילך הן כן אעשה כאשר דברת וכשילא מבייתו אומר בפירוש שהולך לביול דמלאכת הליכתו הוא עם הילת"ר בידה שמראה לו שהוא הולך עמו ע"פ עלתו ואחר שגיע לפתח ביהמ"ד או ישמע ויכנס שם ונמלא משך אותו עד פתח בהמ"ד ו"ס משכחו לבהמ"ד: **ש** אס חבן הוא נמוח וכו'. ג"ל בס"ד נקיט שתי דמיונות אבן וברזל. כי שתי מוני יתה"ר הם, א' על מלות עשה וזה קורא אותו בשם אבן כי מעמטם לבו של אדם ולא יניח לו תאוה לקיים מ"ע, וא' על ביטול מלות לא תעשה שמיצעו לעשות חסור להכריתו מן הקדושה דנמלא עלתו הוא כבדול שחוקך וזוהו. או יובן בס"ד אבן וברזל רמז לשני מוני מלכות של יתה"ר האחת העובר שמעשירו כדי שיבעט כי הוא שטן הוא יתה"ר וזו תדמה לברזל ששולט בכל כן העשיר שולט בעושרו על כל אדם, והאחת העוני שמרושש אותו כדי שיבעט וזה ידמה לאבן שהכל דשים עליה כן העני הכל דשים בו. ועי"ן מ"ס בס"ד במאמרים אלו בגמרא דקידושין דף למ"ד: **ש** שכן באטב"ח דר"ח קורין לשהדה מנון. וז"ל למה הזכירו בחילוף אותיות ולא עוד אלל שהוא חלוף שהדה שהוא תרגום של עד והול"ל ואחריות יהיה עד. וז"ל בס"ד אמר מנון לרמזו בזה לפי דרכו עוד עי"ן אחר לומר כי סופו יתגבר עליו בשם השלישי משבחה שמות שלי שהוא שם עמאל שמספרו גי"ן כי שם זה קשה מכל שמות הי"ה ר"ל כי הוא מספר גי"ן שערי עומאה ולכן אמר מנון תניח חיר"ק תחת מ' ותהיה אות השימוש ועיקר התיבה גי"ן ר"ל יהיה אחריותו משם גי"ן שהוא שם עמאל והוא ראש שמו של נחש הקדמוני לכן נחש התחנן ארס שלו בראשו. או אותיות מנון יש בחוכם ג"כ מנין ר"ל במלואם לרמזו שיתחלק לשני שהדה אחד מלך יצר המתהוה מן החומר ואחד מלך יצר הנמשך וזוהו מהקליפה כאומר לעיל ונעשו ב' עדיים בדבר: **ש** בתחלה קראו הלך וכו'. ג"ל בס"ד ס"ה הלך אורה אש חשך שמחשך לאדם וזה החשך יהיה בסוף לכן נרמזו בס"ת. גם הוא אותיות שג"ת ששכחו בדברי תורה ומוסר. גם הוא אותיות כחש שמכחישו ומזיקו ובחלומע יש לר"י רמז לקליפה הנקראת לר"י ור"ת בנ"י ז' רמז לשבחה שמות שהם שבעה כוחות עומאה שיש לו: **ש** אבר קטן יש באדם משביעו רעב וכו'. ג"ל בס"ד יש באדם ללס מאותיות שם הי"ה בפנימיותו וללס מאותיות שם חלקים בחלונותו ושניהם נגמרין בעערה של האבר הזה ולכן חיבור שני שמות הי"ה חלקים שהם אחד בפנימיותו ואחד בחלונותו אתה תמלאם במלוי יוד"ן יהו

(מב)

יהו שבע שהם ע"ב ש' ואם תמלא שם הוי"ה בידו"ן
 ושם אלקים בריבוע יהיה לירוף רעב שהוא ר' מספר
 שם אלקים וע"ב מספר שם הוי"ה :
שם ארבעה מתחרט עליהם הקב"ה בכל יום. ודאי
 לא שייך חרטה אלא יתברך כי הוא נופה עתידות
 ויודע נסתרות לופה ומביע ע"ם כל הדורות, אך נקיט
 לשון חרטה לברר חובה שלהם כי יזה"ר יאמר שבראו
 הקב"ה להתמלא על כן מאחר שטעה שליחותו יתברך
 ראוי שיקבל סכר, לכך אמר הקב"ה לשון חרטה בילה"ר
 להראות שאין לו רצון במלאכתו של יזה"ר ואין נחשב
 לו שטעה רצון הש"ת אלא אדרבה להסך. וכן בגלות
 יאמרו אה"ע מאחר שהקב"ה גזר על ישראל גלות ושעבוד
 עשיתו רצונו ויש לנו סכר לכך אמר הקב"ה על הגלות
 לשון חרטה להראות שלא עשו רצונו בזה. וכן כשדים
 שהיו בעלי עינים לנ"ג הרשע בהביאו להחריב ירושלים
 יאמרו מאחר שהנביאים נתבארו בחרבנה יפה עשיתו בעיניה
 ויש לנו סכר לכך נאמר על מליחותם בעולם לשון חרטה
 להראות שאין לו יתברך רצון בהם כלל. וכן ישמעאל כיון
 שאמר אברהם א"ע לו ישמעאל יהיה לפניך והשיב לו
 וישמעאל שמעתך הנה ברכתי אותו וכו' יאמר יש הקב"ה
 רצון בו וחביב אתי לפני כי אברהם בקם שיחיה בלבד
 והקב"ה הוסיף לו יותר על בקשתו לכך במילואות ישמעאל
 בעולם אמר לשון חרטה להראות כי הוא מאוים לפני הקב"ה :
שם ח"ר שמעון חסידא זה משיח בן דוד ומשיח בן
 יוסף וכו'. נ"ל ב"ד ארבעתם רמוזים בחיבת
 חדשים שם בחיבה זו אותיות משיח דקאי על משיח ב"ד
 ומשיח בן יוסף, ויש ג"כ בחיבה זו אותיות שם זה שם בן
 נח שהוא מלכי לרק, ויש ג"כ בחיבה זו אותיות חי רמז
 לאליהו זכור לטוב שנשאר חי ועלה חי לשמים :
שם דוד בחלומע אדם שת ממותלת מוימינו אברהם
 יעקב משה משמאלו. הנה ודאי קבלה היא זו
 ביד רז"ל שהיו על סדר זה, אך קשה איך יהיה דוד
 הע"ה גדול מכולם ועוד איך אברהם יעקב משה יהיו
 משמאל ולא בימין. ונ"ל ב"ד ע"ד שאמרו על אליהו
 זכור לטוב אשר יתגלה בכל מילה ומילה שאינו בא כולו
 אלא רק חלק ממונו שיתחלק לכמה חלקים, ולכן יבא בחלק
 מילות ויותר אשר יודמנו ברגע אחד שכל מילה יבא
 חלק אחד ממונו ואין כל החלקים שיים שכל מילה יתחלק
 בחלק גדול לפי ערך בעלי המילה, וכן כאן הרועים אשר
 יתגלו לעתיד ודוד בחלומע, לא יבא כל אה"א כולו אלא
 חלק אחד ממונו כפי מה שראוי לבא ע"פ חכמתו יתברך
 ורצונו הפשוט ואין החלקים שיים, ואפשר כי השלשה שהם
 מוימינו יבואו בחלקים גדולים והשלשה אשר משמאל יבואו
 בחלקים קטנים ויחלק דוד הע"ה אשר בחלומע יבא יותר
 גדול או אפשר שיבא כולו. ונ"ל ב"ד בזה קיים בו הש"ת
 הבטחתו מ"ש וכסאו כשמש נגדי שיהיה דוגמת החמה
 בשבעה כוכבי לכת שהם של"ם חנכ"ל דחמה בחלומע
 כן הוא בחלומע. ומה שמנה את המשיח בנסיכים לבסוף
 נראה דקאי על משיח בן יוסף, או כי הנסיכים מני להו
 על סדר הדורות שלהם ולא נקיט להו על סדר ישיבתם
 ואה"ן סדר ישיבתם יהיה כפי מעלתם. ונ"ל ב"ד כי
 יעשה הקב"ה כן לעתיד שיהיה דוד הע"ה יושב בחלומע
 במקום מלך ויהי גדולי עולם מוימינו וגדולי עולם משמאלו
 כדי לקיים מאן דאורי זעיר חיוב רב ששילם לו הקב"ה
 כבוד בשביל דברי ענוה שדיבר על עצמו דארז"ל במדרש
 שחר טוב אמר דוד אין לי לישב במקום גדולים כי יודע
 אני בעלמי אלא יהיו אברהם יעקב ויעקב בטרקלין
 ומשה ואהרן בקיעון ואני מקומי בסף הה"ד בחרתי הסתופף
 בבית אלקי ע"כ. ופרשתי ב"ד המאמר שדיבר כנגד
 אחיזתם האבות בחג"ת שהם ג' חלומעות ומשה ואהרן
 ידית

סוכה פרק ה'
 יתברך הוא
 וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו'

דיתבי הכא אלא היה מבין דבריו ולא היה מניח שזו
 מאותו מקום, והא דיתם הרעה לרגלים מפני שהקליפות
 נאחזים ברגלים כמ"ש רז"ל בברכות הני דברי דרבנן
 דשלהי מנייהו הווי :
שם אמרו עליו על הלל הזקן הא דנקיט עליו לומר
 דשבת זה עליו דוקא נאמר ולא על זולתו אע"ג
 דרבים חכמים וחסידים היו נמלאים ושמחים בשמחת בית
 השואבה, ומ"ש א"ש חזי כאן, נ"ל ב"ד דידוע שהלל היה
 בו ניצון מרע"ה ולכן היה עניו גדול וחי ק"ך שנה,
 וידוע שמרע"ה היה שקול כנגד כל ישראל ולכן על ניצון
 מרע"ה שבו אמר א"ש חזי כאן הכל כאן רמזו ג"כ למרע"ה
 בחיבות א"ש חזי שהם א' מאין והמלוי של מרע"ה הוא
 אותיות מאין. וזה פרשתי ב"ד. רמז הכתוב מאין לי
 בשר לתת לעם הזה, ר"ל מאין לי ולכן מאין לי בשר לתת
 לעם הזה. או יובן המלכות נקראת אני והיסוד נקרא כל
 ולז"א א"ש חזי כאן הכל כאן כוננו לחבר היסוד עם המלכות
 ולכן סיים למקום שא"ש חזי הוא המלכות אהב, רגלי רמז
 לזווג שמכונה בשם רגל כמ"ש ורחוק רגליך מוליכות אותי
 וכוננו לזווג דגלות, אות"י חז"ת יו"ד. ועוד פרשתי ב"ד
 המאמר הזה ע"פ הקדמה מרבינו הא"ר ז"ל בשער מאמרי
 השב"ב בסוד המילה של ראיות כל זכר בישראל בבהמ"ק
 ברגל יע"ש. ופרשתי מי כאן על הבינה והבן בדברים :
שם א"ש חזי א"ש חזי א"ש חזי א"ש חזי א"ש חזי
 הגוף נקרא בשם בית כמ"ש בקהלת, וא"ש חזי א"ש חזי
 אל בתי בהמ"ק לקיים מלות ראיה בשלימות או א"ש חזי א"ש
 אל ביתך הוא הגוף שלך שקראת בית שאשרה שכינתי
 בגופך כמ"ש בקרבך קדוש, וכה"א היכל ה' המה
 וכה"א ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ומציא על זה הפסוק
 בכל מקום אשר אזכיר את שמי דהיינו בגוף האדם שנרמז
 בו שם הוי"ה ב"ה כמ"ש השל"ה ז"ל שני עינים הם ב'
 יודי"ן וחוטם הוא וא"ו הרי כ"ו כמנין שם הוי"ה ב"ה
 אבא אליך שם וברכתך בעין טובה דכתיב בן פרת יוסף
 בן פרת עלי עין :
שם היה נוטל שמנה אבוקות של אור בידו. נ"ל ב"ד
 כנגד ב' שמות הוי"ה הדג"י או כנגד תורה שבע"פ
 שיש בה שמנה דרגין שהם כשר ופסול אסור ומותר
 חייב וזכאי טהור וטמא, וזרקן כלפי מעלה רמז לביכור
 נ"ק שמעלה אותם מלמעלה למעלה ע"י יחוד הוי"ה הדג"י
 וע"י עסק התורה. והיה זרק אתה ומקבל אתה שמעלה
 כי הגוף רומז לעולם, וכמ"ש בחיקויים ברא' בן פרת
 שהאדם נקרא עולם קטן והגדול הוא כנגד ספרות החסד
 כמ"ש בשער הכוונות בדרושי הלילית וכתוב עולם חסד
 יבנה שהוא מתקיים ע"י החסד. גם ידוע גודל רומז לישראל
 והעולם קיים עליהם. ושמה רמז חשיבות האדם הוא במדת
 הענוה, ונושק הרגפה שהיא חלק הדומם בפיו לרמז כי
 האדם בפיו יוכל לברר נ"ק אפילו מחלק הדומם שהוא
 חסותן ע"י תורה ותפלה וע"י אכילה ושתייה דהכל הוא
 חפה, ואח"כ זוקף כי השפל הקב"ה מנביהו וזוקפו. ולוי
 היה מטייל בשמנה סמינים לכבוד תורה שבע"פ שיש אלל
 רבי שיש בה ח' דרגין ודברי תורה הם כמזו חרב וסכין
 להכרית בהם הקליפות כמ"ש וחרב פיפיות בידם :
שם הא והא גרמא ליה. נ"ל דזכור עתה העתה דברים
 שעשה בשביל עליית גשמים בעת שהיה משמח
 את רבי ביסורין שלו שבעצורם לא היו הגשמים יורדין
 כמ"ש בגמרא דמטיעא כל אותם השנים שהיה לרבי יסורין
 לא הולך העולם למטר שלא היה המטר יורד אלא נעדר

או יובן כי היסורין בלו לרבי בשביל שלא ראה לתקן
 אותו העגל בפיו בתפלה אלא הניחו לשמיטה ולכן הוא
 שהענין בפיו נעשה עליו קטרוג. מלך הפה כי יסורי רבי
 ג"כ בלו מסיבת הפה :
שם אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנתנו. נ"ל ב"ד
 כי דברים אלו אומרים אותם הכל מנער ועד זקן
 והיינו כי עניינים הגופניים מוכינים בשם מעשה ילדות
 ועניינים הנפשיים מוכינים בשם מעשה זקנות והאדם יש
 לו שני מוטי עסקים בעוה"ז. שם עסקים של גופניות
 ועסקים של נפשיות ואם האדם עוסק עסקי הגוף בזריות
 ושמחה ובשלימות ועסקי הנפש בעלילות ועלבון ובמחסור
 הא ודאי יבוס ויכלם מלך עסקי הגוף איך לא תהיה
 כהגת כפונדקית ועל זה אומרים אשרי ילדותינו הם עסקים
 הגופניים שלא ביישה את זקנתנו ר"ל שלא גרמו לנו
 בוסה בעסק הנפשי שהם עסקי זקנתנו, וחזירים ואומרים
 עוד אשרי זקנתנו הם עסקי הנפש שביישרה על ילדותינו
 הם עסקי הגוף דלא יבצר מהיות בהם אזה גרמו לנו
 ואיסור הן מלך הדיבור הן מלך המעשה :
שם ומי שחטא יבוס וימחול לו. קשה למאי אלעריכו
 לפרש זאת הלא החטובה כתובה בתורה ובנביאים
 ובכתובים. ונ"ל הכונה א"ש חזי א"ש חזי א"ש חזי
 לרעה ביום כיפור בעשיה יש לו עדיין תקנה עד הו"ר
 וש"ע שיכתב ויחם בספר מחילה ובספר חיים כמ"ש ב"ד
 הכוונת שנתן הקב"ה לישראל זמן חדש אחר כיפור עד ש"ע
 קודם מוסף ושמחת בית השואבה היא קודם ש"ע לכך
 אומרים מי שחטא יבוס וימחול לו :
שם מי איבא רידע דשרי למכבד שם אחספא. מקשים
 והלא מרע"ה עבד מעשה כולא בזה שהוליא ארונו
 של יוסף מן המים ע"י שם. ונ"ל ב"ד דהתם אפשר
 שכתב שם אחד שאינו משמות שאינם נמחקים דליבא ביה
 איסור מחיקה. ולדידי חזי לי בהשערת השכל שכתב שם
 מה"ש שהוא א' משמות ע"ב כי ראיתי בקה"ז ז"ל שכתב
 סגולה שם זה להציל את האדם על המים שאם יזכרו
 תמיד לא יטבע וח"ש ותקרא את שמו משה כי מן המים
 משתיחו מה"ש בהפוך אחרון של ע"ש. ויתכן כתב
 מרע"ה שם זה ובכוחו קץ ארונו על יוסף, אך כאן ח"א
 לכתוב שם זה כי דוד הע"ה רוצה להוריד המים ולא להציל
 ולריך לכתוב שם מפורש דאית ביה איסור מחיקה. אי
 נמי נ"ל ב"ד אפילו א"ש נאמר מרע"ה ג"כ כתב שם
 המפורש התם לא שהה השם בתוך המים כדי שימחק
 אלא ברגע אחד עלה והעלה עמו ארונו של יוסף ונעלו
 מרע"ה ולא בא לידו מחיקה, אך כאן לריך שיאשר החספא
 שכתוב עליו השם בתוך המים לעולם ובודאי לפי רוב
 השנים יבא לידו מחיקה ממה נפשך א"ש יהיה על ג' ארו
 המונח על מי התהום ימחק ברוב הימים בני התהום
 וא"ש יהיה כתוב בלד השני ימחק ביון של נסכים היורד
 עליו מן השיתין בכל יום. ולפי האומרים שכתב על עץ
 עלה שור נ"ל דכתב שם אב"ג ית"ך שמספרו שור :
ועוד נ"ל ב"ד דמרע"ה יתכן כתב השם מפורש
 בחקיקה ולא בכתיבה בדיו, אך כאן דוד הע"ה
 שעלה בידו אותו חספא שהיה מונח על פי התהום ע"פ
 גורתו יתברך מששת ימי בראשית בעבור שמורת העולם שלא
 יעלה משם התהום רעה לכתוב שם המפורש על אותו
 חספא כדי שירד למקומו הראשון למטה כאשר הוגח
 שם בששת ימי בראשית ולכן לא ראה לכתוב השם בחקיקה
 באותו חספא כי בחקיקה נחסר מגוף החספא ונעשה
 בו שינוי והוא לא ראה לעשות בגוף החספא שום שינוי
 אלא שיאשר כאשר נברא מקודם לכך ראה לכתוב עליו
 השם בדיו. ולורך בחיבת שם המפורש היה בעבור להוריד
 את החספא למקומו הראשון שיהיה מונח כאשר הוגח שם
 בששת

בשנת ימי בראשית. וזוה יובן בס"ד דקדוק דברי החומר
 שאמר מי אכיל דודע דברי למכתב סס החספה וכסדיה
 בתומא שיש כאן מילות יתירות, וזוה יחא שאמר לרובין
 אנתנו לכחוב השם על אותו חספה דוקא שהיה משנה
 ימי בראשית ולכן ח"א לעשות בו שינוי כלל לכחוב השם
 ע"י חקיקה בגופו וגם הודיע שכל לורך כתיבת השם היא
 רק כדי למשדייה לחספה בתומא שהיה במקומו הראשון
 שהוכח שם משנת ימי בראשית. והא דקלל בחניקה גרון
 נראה לפי שדבר זה נעשה בשיתוף שהם דוגמה הגרון
 וקפא תומא ועלה בהם והיה זה נעשה שם כמו חניקה
 גרון ולכן מי שודע שיקון דבר זה ולא יאמר יתקן בגרונו:
שם נשא החיובל קל וחומר בעלמו. י"ל תיבת בעלמו
 לשון יתר. וי"ל הכונה לא לש"ש אמר קל וחומר
 זה אלא חסם שבביל עלמו שלא התקיים בו קללת דוד
 הע"ה. או יובן בס"ד ד"ל למה הולך להחיר מכה קל
 וחומר לימא ליה אין כאן איסורא מעיקרא משום דהוי
 גורם מחוקק, על כן י"ל דאחיובל חסם לעלמו מקללת
 דוד הע"ה אפילו אם ישיב תשובה של היתר משום דזה
 הכלל ידוע דקללת חסם אפילו על תנאי עשה רשע אך אמר
 ודחי דוד הע"ה יתפלל עליו שלא יהיה נזק מדבריו אלו
 כדי שלא יהיה הוא גרמא לו בזה הקללה וגמירי כל
 שחבירו נעשה על ידו אין מניסין אותו במחילתו של
 הקב"ה, ולכן דחי יתפלל עליו שלא יזק על כן אמר אם
 אשיב גרמא מותר גם הוא לא יתפלל עלי משום דזה
 גרמא הוא שגם לו נזק בקללתו, ולכן הביא אחיובל
 היתר מכה קל וחומר דאפילו דאין בזה פיטור מכה גרמא
 ה"י מותר משום דאיכא קל וחומר:

תורה אלו נמכר בדמים והמנהג דאלו הטעמים ספרי
 תורה אלו בליל כיפור בשעת כל גדרי הם יעלו לס"ת
 בשחרית ויש כיפור בראשונה דהיינו בעל ספר כל גדרי
 יעלה שלישי והטעמים ששה ספרים יעלו אחריו כסדרן,
 גם נודע כי מנהג עירנו אם נזמנן בראותו שביע חתן
 או אבי הבן וזל שבת ביוה"כ שגריך לעלות לס"ת אבי
 הבן או החתן דמוכרחים להעלותו שלישי הנה בעל ספר
 כל גדרי עולה רביעי והשאר אחריו כסדרן, ואע"פ
 שצ"י סדר זה יעלה בעל ספר חמישי חתן ומחבת היום
 אינו יכול לעשותו חני החוקתי לעלות חובת היום ולא אחיה
 נדחה ממקומו, ומכאן ראייה לדבר זה דקאמר ימוטו
 נדחה וכן כאן בעל ספר חמישי נדחה חתן לחובת היום:
שם ע"ב. עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך.
 פירוש אם תהיה הסעודה גדולה יאמרו בעבור
 הגאת הסעודה כי רבה היא בחתי אלך אבל אם תהיה
 סעודה קטנה שאין בה שיפור הגאה לא יאמרו שבבילה
 בחתי אלא שבבילך בחתי, וכן הענין בגמרא. וי"ל ע'
 פרים כנגד ע' אומות, בזה י"ל בס"ד רמז הכתוב מ"ש
 על מלך המשיח לפני ירכשו ימים ואחיביו עפר ילחם
 שאין להם אלא רק שבעים פרו זהו עפר ע' פ"ד ומספר
 שבעים מעט שהוא שיפור לכיחה. וזוה יובן בס"ד והיו
 מלכים אומניך ושרותיהם מניקודיך אפים ארץ ישחווך לך
 ועפר רגליך ילחבו פירוש ע' פה של רגליך הם המושעים
 ילחבו, ומ"ש פה יחידו כנגד אומה יחודה, י"ל בס"ד בזה
 רמז הכתוב בחיוב י"ע ואני אמרתי גואלי חי ואחרון על
 עפר יקום אמרתי לשון שבה כמו את ה' האמרת היום
 ר"ל נשחתי בגואלי חי הוא הקב"ה ולכן ואחרון זה יום
 שמיני עשרת שמקרבים בו פה אחרון לשבעים פרים הנה
 זה על ע' פה יקום שיתקומם ויתעלה במעלה על כל ע'
 פה הקודמים אליו כי בו ניכר אהבתו יתברך בישראל כנז'
 בגמל שאמר לאחיביו עשה לי סעודה קטנה וכו':

ובנינו בן יהודיע בן אדם חי וב"פ ח"י לגוף ולנפש הוא
 מספר ל"ו. וזוה פרשתי בס"ד רמז הכתוב שם שם לו
 חק ומשפט כלומר שם נמלא שם שמספרו ל"ו שהוא חי
 חי ע"י חק ומשפט שקבלו ישראל וי"ש דודי לו ואני לו כלומר
 דודי לי שהוא חלקי מפני כשרותי, ולכן ואני לו יש לי שם
 חי חי שהוא מספר ל"ו, והנה ב' תאריס של אדם ואחד
 שהם מספר ח"ן וצ"ו שמות חי חי של גוף ונפש שהם מספר
 לו נרמזים בראיות חלון שהם אותיות ח"ן ל"ו שזכו להם
 ישראל דוקא ולכן אחר שיגאה בתם מכלל ישראל ונכנסה
 לדת העכו"ם סתמו חלון של אותה משמרה שעשו להם
 בזיון בחלון שלהם:

שם אמר אביי און לרשע און לשכנו. י"ל בס"ד ידוע
 כל ישראל תלוים ואחוזים ביסוד לכן נקראו כולם
 בשם לדיקים דכתיב ועמך כולם לדיקים כי שם לדיק הוא

Handwritten notes in Hebrew script, likely a commentary or gloss on the adjacent text. The text is dense and includes various words and phrases, some of which are underlined or written in larger letters. It appears to be a personal study or a marginal note.

עוב לדיק ר"ל מספר טוב לדיק שעי"כ נשלם בו מספר
 רכ"א כנגד רכ"א אורות המאזנים בו אלו הם טוב
 לשכניו של הדיק הוא דוד הע"ה שכוסו רוי"ה שהוא
 מספר רכ"א. וזני יודיו כה"ר יעקב הי"ו פירש טוב
 לדיק טוב לשכניו הוא נשמת לדיק אחר שבאה אליו
 בסוד העיבור שיש לה חלק בשכר מלות דוקא ואין מגיע
 נזק מלד העונות וזהו טוב לשכניו, עכ"ד נר"ו:
והנה עדיין ל"ל במאמר הזה אמאי הולך להביא
 חלוקה זו דעוב לדיק טוב לשכניו דכאן מיירי
 באוי לרשע און לשכניו ואע"ג דלפי פשוטו הוא לסיים
 בדבר טוב, הנה י"ל בס"ד דאמר טוב לדיק וכו' לתת
 טעם על אומרו און לרשע און לשכניו דקשה מה חמא
 השכן כדי שילקא לז"א הטעם הוא מפני כי טוב לדיק
 טוב לשכניו ועל זה אין לבקש טעם כי כך מנהגו של

Handwritten notes in Hebrew script, continuing the commentary or gloss. Similar to the notes on the right page, it contains dense text with some larger characters and underlines.

ברם הדבר יפלה כיון דהתהום עלה איך לא שטף
 העולם בזמן דבני וזני עד שהורה אחיובל ועד
 שכתבו סס החספה כי מו התהום ודחי עלו עד שטח
 קרקע המוצח והם אשר העלו עמהם אותו חספה שנכרח
 שם משנת ימי בראשית ואח"כ כתבו עליו השם. וי"ל
 בס"ד כי כאשר העלו המים והגיעו לפתח הקב"ה
 שבמוצח תקף אמר שם המפורש בפיו ובכוחו הוריד את
 המים למטה למקומו הראשון, אך ידע כי אין זה דבר
 המתקיים וכן כי הנה שהקב"ה לא מנע עליית התהום
 במאמרו בדברו בלבד אלא מנעו בראותו חסם שהיה שם
 לכך אמר ש"מ דרננו יתברך בכך ומה שירד עתה התהום
 הוא רק לפי שעה ולכך רצה שיחיר החספה למקומו ע"י
 כתיבת סס המפורש שיכתוב עליו וזוה ירד אותו חספה
 למטה למקומו הראשון כאשר היה מנהג משנת ימי בראשית:
שם לעשות שלום בין כל העולם כולו לחביתן שבשמים
 י"ל דבר זה הוא ענין פקוח נפשות של כל העולם
 ולא שייך לשון זה של לעשות שלום כאן. וי"ל בס"ד כי
 פקוח נפשות לא יש בזה כי אפשר לכחוב שם המפורש
 על אותו חספה ויהיה לך שכתוב בו השם לעולה וד'
 שאין כחוב בו ע"פ המים על התהום אשר למטה וכן
 החסרון שילא מזה הוא שלא יהיו עושין נסכין בכל יום
 כדי שלא ירד היין וימחוק השם וממולא תבטל מלות
 הנסכין כי לחפור שיתן במקום אחר ח"א כי הכל היה
 נמוסר להם ע"פ רוב"ק וח"א לשנות המקום אפילו טפח
 אחד וח"א הנסכין שהם כמו קרבנות שעושים שלום בין כל
 העולם לחביתן שבשמים היו בטלין לכך אמר קל וחומר
 לעשות שלום וכו':

דף נ"ה ואם חל שבת להיות באחד מהם ימוטו
 נדחה. מכאן הבאתי ראייה לספק שנפל
 בזמנה עירנו בגדאד יע"א כי המנהג פה להוליא בליל
 כיפור עם ספר כל גדרי עוד ששה ספרים וכל אחד
 יש בידו ספר תורה אחד מששה ספרים אלו בעת
 שהנשא ספר כל גדרי מברך שהחיינו, ונעילת ספרי
 ובנינו

בפנים כזה
 אב"ג דה"י זחט"י כלמ"ג סע"פ יהיה אות פ' הוא אות
 טו"ב וי"ש טוב לשכניו של הדיק כי אות פ' עומד שכן
 לאות לדי' שהוא לדיק, וגרמזו בזה שהלדיק יולא תועלת
 טוב מגופו וגם תועלת טוב מפיו הרמזו באות פ"ה:
גם נ"ד בס"ד דאיתא ביומא דף ע"ד אמר אביי
 שמע מינה למה ליה ללמא דחתי מאתן
 ועשרין וחד לוגא מחויק שנאמר לסי רוי"ה רוי"ה בנימטרייה
 הכי הוי וכתיב הרמ"ז ז"ל אר"ך נהרון לוקח התפארת מן
 ש"ע נהרון דאריך בסוד כוסי רוי"ה ע"ש. נמלא ל"פ
 רכ"א הנז' הם רמז לרכ"א אורות וידוע דאלו רכ"א
 אורות יאירו ביסוד ולכן היסוד נקרא לדיק ונקרא טוב
 ומספר שניהם עולה רכ"א ואלו רכ"א אורות הם טובו
 של דוד הע"ה שהוא במלכות שהוא שכן הדיק שהוא
 יסוד הגז' וכמ"ש כוסי רוי"ה דהוא מספר רכ"א וי"ש

דידוע מ"ש רז"ל הלדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע אך
 מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בביאור ושים חלקינו עמהם
 דאחר שיעשה חבירו תשובה מחזיר לו חלקו. וחקרנו בדרושים
 בס"ד ח"א מה תועלת יש לדיק בזה וכתבנו שיש
 לו תועלת מן הצירות של מלות חבירו שכל זמן אשר חלק
 המנות של חבירו אלנו עד שיסלים תשובתו הוא יאכל
 פירותיהם של אותם מלות וי"ש אמרו לדיק כי טוב הוא
 מולך חלקו ועוד יש שבה לדיקים מלד תוספת המגיע להם
 מתלקי מלות של אחרים דאע"פ שמחזירים להם חלקם
 הפירות שלהם וזה כי פרי מעלליהם יאכלו חלק התיבה
 לשתיים וק"י בזה מעל להם פירוש אותם שחטאו שהיה
 להם מעל במעשיהם שאז חלקי מלות שלהם נתנים לדיקים
 הנה הפרות של חלקיהם יאכלו הלדיקים והרי יש כאן פרי
 לדיק עץ חיים:

(בג)

Handwritten notes at the bottom of the left page, continuing the commentary.

Handwritten notes at the bottom of the right page, continuing the commentary.

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

ביצה

פרק ראשון

דף ב' ביצה שנולדה ביו"ט. הקשה התו"ט ז"ל אמאי נקיט יו"ט ולא נקיט שבת ויהיה פירושו שבת שאחר יו"ט, ובשלמא לרב נחמן דמוקלה בשבת שרי ספיר אלא לרבא קשיא, יע"ש. וי"ל בס"ד דהי הוה הני שבת לא היינו אומרים האיסור משום הכנה אלא לעולם ליכא איסור הכנה לא בשבת ולא ביו"ט והא דביצה אסורה משום דאסור לשחוט התרנגולת בשבת ובהא פליגי דב"ש סברי אובלא דאפרת הוא כי התרנגולת עומדת לאכילה ואיסור שחיטה בו ביום הוא איסור חיטוי דרביע עליו ואין נאסרת הביצה מחמת כן וכמו שסובר הר"ן ז"ל כן באמת, וב"ה סברי כיון דהתרנגולת אסור לשחטה ביום זה לא חשיבה עומדת לאכילה ולכן גם הביצה אסורה דליכא למימור אי בעי שחיט לה ואכיל כל מה דבגיה מאחר דאסור לשחטה, אונס השתא דנקט יו"ט מוכרח לומר שהאיסור הוא משום הכנה, יען דק"ל ממ"ז אי בעומדת לגדל ביצים מ"ט דב"ש אלא לריך לומר דאיידי בעומדת לאכילה והאיסור משום הכנה. ועוד נ"ל בס"ד דאיתא לקמן דף ט' ע"ב בתוספות ד"ה אלמא דים להתיר המוקלה משום שמחת יו"ט, יע"ש. ולפ"י התרנגולת מותרת משום שמחת יו"ט והביצה אע"ג דלית בה שמחת יו"ט מ"מ כיון דהתרנגולת מותרת אין הביצה חשיבה נולד דהי בעי שחיט לה ואכיל כל מה דבגויה וכמ"ס התוס' ולפ"י אי הוה תני בשבת הוה אמינא ביו"ט מודו ב"ה דתכליל משום דמותר לשחוט התרנגולת משום שמחת יו"ט, ואע"פ שהיא מוקלת:

ש"ס בש"א שאור בכזית. מקשים מאחר דבשאר לא פליגי אמאי נקיט שאור ואין לומר כדי שלא נטעה בסדרת ב"ש דאין הלכה כמותם. וי"ל בס"ד דלקמן דף ז' פריך ולב"ש לית להו דר"ז וכו' ומסיק לענין אכילה כ"ע לא פליגי כי פליגי לענין בישור, יע"ש. ולפ"י אי לא נקיט שאור הו"א מחלוקתם באכילה וב"ש ס"ל דשאור נמי באכילה ככזבת וליכא קושיא לב"ש מן ר"ז אבל בבישור דקיל מאכילה הו"א ב"ה ס"ל בין שאור בין חמץ שישור בכזבת והיינו טועין בסדרת ב"ה, אבל השתא דנקיט שאור דס"ל לב"ש בכזית אי אפשר לפרש דאיידי באכילה דא"כ תיקשי לב"ש מהא דר"ז ומוכרח לפרש דאיידי בבישור אבל באכילה כ"ע מודו דששורס בשוה, הן שאור הן חמץ משום הא דר"ז, וידוע הוא דאכילה תמורה מן בישור ולכן שישור שניהם הוא בכזית:

ש"ס מ"ט דב"ש מוקלה הוא. הקשה הלל"ח ז"ל מהא דלקמן דף ו' וא"ו אפרוח שנולד ביו"ט שמואל ואיתומא ר"י אמר מותר הואיל ומתיר עלמו בשחיטה וכו', יע"ש. וי"ל בס"ד דלכ"ע ביצים הנמולאים במעי אומן אינם מגדלים אפרוחים ורק הנולדים מגדלים אפרוחים וכמ"ס לקמן דף ו' ע"ב. ולפ"י הביצים בעודם

מוקלה דעתו מהם אלא הם עומדים לאכילה בכל עת ואין לריבין הזמנה לכך לא פירש ואמר שהזמינם לאכילה דאין לריבין הזמנה. עכ"ד נר"ו:

ש"ס רש"י בד"ה ומו אמר ר"ן הכי דב"ה כר". הקשה הלל"ח ז"ל והלא גם ב"ש אב"ש מרמי אהדרי ואמאי נקיט רש"י אב"ה ושביק ב"ש ולא עוד אלא דב"ש נזכרו תחלה הן במשנה הן בדברי ר"ן, ע"ש. וי"ל בס"ד דלקמן דף ל"ו אמר חטו עלטול לאו לורך הולאה, ופירש רש"י תחלת הולאה ע"י עלטול הוא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הולאה והאי דלא גזרו על עלטול כלים ואוכלים משום שלא יכולים לעמוד בה ולבטל ענג שבת ושמחת יו"ט, עכ"ל. נמלא לב"ש כל עלטול אסור משום הולאה ומשום דאין גזרין על הליצור אה"כ יכולין לעמוד בה לא גזרו בעלטול כלים ואוכלים. ולפ"י ב"ש אב"ש ל"ק דביצה שהיא דבר אכילה דאדם התירו משום דלא גזרו עלטול בדבר אכילה משום הולאה אבל עגמות וקליפין כיון דאינם דבר אכילה דאדם אלא דבמה דוקא גזרו בהו עלטול משום הולאה, אי נמי ס"ל לב"ש איסור הולאה ביו"ט אינו מן התורה אלא מדרבנן, לכן בשלמא שבת דאסור בו ההולאה מן התורה הו"איל ומותרת עלמא אכל ביו"ט דאיסור הולאה מדרבנן לא גזרין, ולכן ס"ל ביצה שנולדה ביו"ט תאכל דלית בה משום מוקלה וגם בשביל הולאה ליכא למגור ביו"ט ולהכי לא נקיט רש"י הקושיא על ב"ש אלא על ב"ה:

ש"ס ע"ב. ופליגי בתרומותיו התרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה וכו'. הקשה הלל"ח ז"ל למה האריך למנקט העומדת לגדל ביצים והכי הו"ל ליפלו בתרומותיו התרנגולת היא וביצתה בש"א תאכל וכו', יע"ש. וי"ל בס"ד אי תני הכי מוקמינן לה בעומדת לאכילה וכו' לית להו מוקלה וב"ה אסרו משום מוקלה דבע"ה דחמיר טפי וכמ"ס התוס' בד"ה דילמא, יע"ש. וג"כ מיידי דלא הזמינה מאתמול, ואע"ג דב"ש לקמן דף י"ד אית להו מוקלה בב"ה מ"מ הכא מתירין דמחלקין בין תרנגולים ובין שאר בע"ה וכמ"ס מהרש"א ז"ל התם וב"ה סברי לא שניא, ולפ"י ב"ש וב"ה מחלוקתם בזה וב"ה אסרים בתרנגולת העומדת לאכילה משום מוקלה דבע"ה, ובאמת זה אינו דבעומדת לאכילה מותרת לכ"ע דדוקא ביוני שובך אסרו אבל תרנגולים גדלי בביתו של אדם לא מקיף דעתיה מנייהו וכמ"ס מהרש"א ז"ל לפי האמת, ולכך אמר המקשה דהו"ל למנקט תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה דהשתא ליכא למטעי בזה דאי משום מוקלה דבע"ה מאי אריא דנקט לגדל ביצים אלא ודאי דאם עומדת לאכילה ליכא בזה איסור משום מוקלה דבע"ה ורק הכא טעמא הוא משום שהיא עומדת לגדל ביצים דהיא עלמה מוקלת שאינה עומדת לאכילה:

ש"ס שבת דעלמא תשתרי. הקשה הלל"ח ז"ל והלא כבר שני ליה גזרה משום יו"ט אחר שבת ומאי מקמי משבת דעלמא גם הכא שייכא הך גזרה אטו שבת אחר יו"ט, ע"ש. וי"ל בס"ד דסבר אב"י דוקא משום שבת דחמיר גזרין ביו"ט אחר שבת כי בזה נמלא שבת מכין ליו"ט אבל ביו"ט דקיל לא גזרין בשבת אחר יו"ט שבת היו"ט מכין לשבת ותרין תרין גם בזה איכא למגור דיש סברא אחרת לאידך גיסא שיש לחוש ביו"ט טפי משום כיון דקיל תתו לזולתי ביה:

ש"ס והא תניא השוחט את התרנגולת ומלא בה ביצים וכו'. הקשה הלל"ח ז"ל מה יענה ר"ן להך דברייתא דדייקין מינה דוקא מלא בה הא נולדה אסורה במאי עסקין וכו', יע"ש. וי"ל בס"ד ע"פ מ"ס רבינו בעל המאור דפירוש מגדלת ביצים היינו לגדל אפרוחים אבל

הגל"ח ז"ל הו"ל לפרש תחלה טעמו של רב יצחק
 בנר מטעמא דידהו ואח"כ ישאל למה רב יוסף לא אמר
 כרב יצחק וכאשר עשה קודם זה שהתחיל לפרש כולו
 כר"ן לא אמרי וכו' יע"ש. ונ"ל בס"ד שהשאל היה נ"ל
 טעם רב יצחק עדיף מטעם רב יוסף לומר חדא גזרה
 משום דמשקין נסחטין מודר אוכל וכן הבינה נסחטת
 מאוכל משא"כ הפירות נושרין מן האילן שהוא עץ ולכן
 לא הולך לפרש תחלה לרב יצחק מ"ט לא אמר כרב
 יוסף כי היה נראה לו טעם הגו' פשוט אך אחר שחידש
 לו התרנן סברא זו שיש לטעון בטעמו של רב יצחק
 דלא דמי בינה למשקין שזבו משום דזו אוכל וזה משקין
 נתעורר להקשות על רב יצחק מ"ט לא אמר כרב יוסף
 מאחר דגם בטעמו איכא זד הרחקה זה מהא דהכא אוכל
 והכא משקין ותיקן לו דאיכא דמיון לבינה עם משקין
 שזבו בדבר אחר דליתיה בטעמא דרב יוסף והוא דבינה
 בלועה ומשקין בלועים משא"כ פירות דמגלו וקיימי והשתא
 לפ"י בחר רב יצחק בצעם שלו לומר גזרה משום משקין
 שזבו דאיכא דמיון וע"ז בתרתי חדא זו בלועה ואלו בלועין
 משא"כ פירות דמגלו ועוד דמיון שני זו נסחטת מן האוכל
 ואלו נסחטו מן האוכל משא"כ פירות גשרו מן העץ ולא
 מן האוכל :

ובאופן

אחר נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש הגל"ח ז"ל לקמן
 דלמאן דלית ליה מוקלה או אם הבינה אסורה
 משום מש"ז לא נאסרה אלא רק באכילה אבל בטלטול
 מותרת ואם הבינה אסורה משום פירות הטעמים או
 הבינה אסורה גם בטלטול, והאריך הרב ז"ל בזה יע"ש
 גם ידוע מ"ש התוספות ז"ל בדף ב' ע"א בד"ה בינה
 דלשון לא תאכל דנקיט במתניתין משמע דטלטול שרי
 ונדחקו מאד ליישב ד"ז לומר דאסורה גם בטלטול יע"ש
 ולפ"י יש לומר דהמקשן תחילה היה נראה לו בפשיטות
 דטעמו של רב יצחק הוא יותר נכון משום דלהאי טעמא
 דמש"ז הבינה מותרת בטלטול, ובהו יבא נכון פשטות
 המשנה דנקיט לא תאכל דמשמע דטלטול מותרת ואללו
 היה דבר זה פשוט שאין צורך לפרש כיון דמתניתין דייקה
 הכי משא"כ לרב יוסף דאמר משום פירות הטעמים דבזה
 צריך לאסור גם בטלטול צריך להדחק דוחק גדול בדברי
 המשנה דנקיט לא תאכל כמו שנדחקו התוספות, ולכן
 הקשה על רב יוסף למה לא אמר כרב יצחק ואחר
 שחדש לו התרנן טענה גדולה שיש לטעון על טעמו של
 רב יצחק דבינה אוכלת ופירות אוכלת ולהכי הוי חדא
 גזרה משא"כ משקין דלאו אוכלת ולא דמו לבינה כדי
 שתאמר חדא גזרה היא לכך חזר והקשה על רב יצחק
 מ"ט לא אמר כרב יוסף ותיקן לו דרב יצחק מלא
 הכחקה מלך אחר בפירות הטעמים כי בינה בלועה ופירות
 מגלו וקיימי ולהכי אין להם דמיון זה לזה כדי שתאמר חדא
 גזרה היא ואדרבה מלך זה יש דמיון לבינה עם מש"ז טפי :

שם

ואף רבי יוחנן סבר גזרה משום משקין שזבו דר"י
 רמי דר"י אר"י וכו'. הקשה הגל"ח ז"ל והלא
 ההוכחה היא מן הקושית דרמי דר"י אר"י דמשמע חד
 טעמא אית להו ולמה הולך הגמרא להביא הא דמשני.
 ונ"ל בס"ד דרב יהודה כיון דאית ליה מוקלה מוכרח
 לומר דלית ליה גזרת פירות הטעמים דלמה יגזרו על
 פירות הטעמים כיון דאסורים בלא"ה משום מוקלה אבל
 לר"ש דלית ליה מוקלה הולכו לגזור בפירות הטעמים
 וכאשר כתב בן הגל"ח ז"ל והאריך בזה כנז' בד"ק
 יע"ש. עוד מצינו להמפרשים ז"ל שכתבו כיון דמשניין ליה
 לרבי יהודה דלית ליה מוכן לערצים הוי מוכן לאדם מוכרח
 לומר דלית ליה לרבי יהודה גזרת פירות הטעמים, וכנז'
 בד"ק. גם עוד מצינו דהקשו המפרשים על קושית רבי
 יוחנן מר"י אר"י אמאי לא משני שיש חילוק בין שבת

הגאון הגל"ח ז"ל לדין דק"ל נולדה בזה מותרת בזה
 ובקיאין בקביעה דירחא למה לא נבדיל מיומא טבא
 לחכמה דעבד רב אסי ובגמרא לא מצינו חולק על רב
 אסי בהבדלה ומהי תיתי לדמות דבריו של אמורא
 מהלכה וכו' יע"ש. ואחמה"ר אין מקום לחקירה זו דודאי
 מגמרא דידן מוכח דלא ק"ל להלכתא כרב אסי דהא
 הגמרא דהא קאמר והא רב אסי מבדיל וכו' ש"מ דרב
 אסי דוקא הוא דעבד הכי וכולו דעבד וכו' לא הו
 מבדילין כוותי דאי כ"ע עבדי הכי הו"ל להקשות מן
 סוגיין דעלמא ועוד הו"ל כוותיה דרב מסתברא דהא
 מבדילין מיומא טבא לחכמה על כן ש"מ דרב אסי
 לגרמיה עבד ולא סברי מרנן כוותיה ולא איכא מאן
 דעבד הכי והוא הדבר אשר כתב בש"ע דרב אסי דעבד
 לגרמיה עבד ולית הלכתא כוותיה :

דף ה'

ותניא כרס רבני היה לו לר"א וכו'. כתב
 מורי הרב צ"ח ש"הקשה לו דאמאי לא הוכיח
 מן המשנה עלמה דקיימין עה דקתי משחרב בהמ"ק
 התקין ריב"ז שיהיו מקבלין עדות החודש כל היום, טעמא
 דהתקין הא לא התקין לא לא מקבלין אלא עד המנחה
 כקודם החרבן ואמאי הולך לתקן והרי נתבטל הטעם
 שבבבילו תיקנו שלא לקבל עדים מן המנחה ולמעלה
 שהרי חרב בהמ"ק וליכא קרבן ושיר אלא ודאי ש"מ כל
 דבר שבמנין צריך מנין אחר להתייר ואמאי הולך להביא
 ברייתא זו דכרס רבני, וכתב ששאל על קושית זו מהרה"ג
 עב"ר מור זקיני רבינו משה חיים ז"ל ותיקן לו דמתניתין
 ליכא רתיא דר"ל הא הולך ריב"ז לתקן שיהיו מקבלין
 עדים כל היום קיימי משום דקודם החרבן היתה תקנה
 זו שלא לקבל העדים מן המנחה ולמעלה חובה שח"א
 לקבל מן המנחה ולמעלה בשום אופן ואחר שחרב בהמ"ק
 שבטל הטעם י"ל דמעתה הרשות ביד צ"ד אם ירלו יקבלו
 אותם גם מן המנחה ולמעלה ואם ירלו יעבדו אותם עד
 מחר דמאחר שבטל הטעם נשארם הבחירה בידה ולכן
 הולך ריב"ז לתקן שיהיו מקבלין אותם כל היום לעשות
 הדבר הזה חובה שיהיו מוכרחים לקבל אותם באותו היום
 שבאו אפילו שהוא אחר המנחה ואין יכולים לעכבם עד
 למחר ובמנא דליכא רתיא מהא דלר"ך מנין אחר להתייר
 אש"פ שבטל הטעם ולכן מביא רתיא מברייתא דכרס
 רבני דקאמר נמנו צריך והתייר, עכ"ד עט"ר הרב מור
 זקיני זלה"ה ויביין דבריו ונכונים כי מלאתי כוונא בזה
 הסברא שסביר עט"ר הרב מו"י זלה"ה בגמרא דראש
 השנה דף י"א ע"ב ע"פ אום הרביעי ויום החמישי וכו'
 יהיה לששון ולשמחה א"ר פפא הכי קאמר בזמן שיש
 שלום יהיה לששון ולשמחה ואם יש גזרה הוא לום ואם
 אין גזרה ואין שלום רבו מתעניין רלו אין מתעניין, ע"ש :

מיהו

אנא עבדא אמניא לתרן קושית הג"ז בס"ד
 דאיתא בגמרא דר"ה דף למ"ד ע"ב דתנן
 משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהא יום הקף כולו, וקאמר
 בגמרא דדבר זה אסור מן התורה, והקשה והא התקין
 קתני ומשני מאי התקין דרש והתקין ופירש רש"י ז"ל
 דרש להם המקרא והתקין שיהגו איסור לפי שער עתה
 היה היתר בדבר, ע"ש. נמלא לשון התקין נאמר אפילו
 על הוראה שמורה היחיד בלי צירוף מנין צ"ד דהא
 הכא לא הוה זה הדיון של יום הקף בצירוף ומנין צ"ד
 אלא רק ריב"ז לבדו דרש להם שיום הקף כולו אסור
 דאין צורך לזה מיינו צ"ד כיון דבאמת הוא איסור תורה
 ועכ"ז קאמר התקין ריב"ז ולכן גם כאן אין הוכחה מלשון
 התקין דבשינוי מנין אחר להתייר אלא ריב"ז דרש להם
 כיון שבטל הטעם שאין עתה לקבל עדות החודש כל
 היום ולעולם לא הולך לעשות תקנה זו במנין צ"ד
 לכך הביא מן ברייתא דכרס רבני דאמרי נמנו עליך

חבירך והתייר וכיון דאמר נמנו ש"מ דלר"ך מנין להתייר :
שם א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו בינה
 אסורה. מקשים מאחר דאביי עדיין לא ידע התיירון
 של הא לן והא לכו אמאי לא הקשה מרבי יוסי בעירובין
 דמייטו התוספות דאמר גם שני ימים של ר"ה נולדה
 בראשון אסורה בשני והשתא ליכא לתרן חבירון התוספות
 כיון דלא ידע אביי האי חילוקא דהא לן והא לכו. ונ"ל
 בס"ד דודאי כשאמר רבה מתקנת ריב"ז בינה מותרת
 פירש דבריו דהלכה זו היא על ארץ ישראל ולא על חו"ל
 דאין יתכן יסחוס דבריו דהשומע יטעה לחשוב דין זה
 בכל מקום ובפרט כי רבה הוא יתיב בחו"ל על כן מוכרח
 וברור שפירש דבריו דקאמר הלכה זו על אנשי ארץ
 ישראל דוקא על כן כששמע אביי דין זה מרבה מוכרח
 שידע דלא קאמר הלכה זו אלא דוקא על א"י ולכן לא
 הקשה לו מן רב יוסי דידע שיש בו דרבי יוסי אקודם
 החרבן קאמר ואש"ג מה דהוה הוה מ"מ הואיל ושי"ך
 דין זה בחו"ל גם אחר החרבן, ועל דנקיט דבריו רבי יוסי
 פירש אין בזה קושית כיון דרבי יוסי תנא הוא דרך התנא
 לקלר ולא לפרש ולכן הקשה אביי מרז ושמואל שהם
 אמוראים וק"ל אמורא דרבו לפרש ורק תנא אין דרכו
 לפרש כמ"ש בכללי הגמרא ואש"פ תירך לו רבה הא לן
 והא לכו, והא דלא נחמו לפרש דבריהם משום דהם היו
 יושבים בחו"ל ומורו לאנשי חו"ל דלדידהו אסורה :

שם עלת מן הדרוס עיני מ"ש הגל"ח ז"ל ונ"ל דגם
 מקרבת הם שנים ואותה שבדרוס שמה מקרבת
 בתי"ו ואותה שבצפון שמה מקרבת בה"א ועל כן י"ל מלת
 ומקרבת בה"א שניהם תחומין לנ"ד לפון ומילת ומקרבת
 בתי"ו תחומין לנ"ד דרוס ובברייתא דר"ה שכתוב אילת ז"ל
 עלת ודוק :

דף ז' ע"ב. לאמנועי משמחת יו"ט. הקשה הגל"ח ז"ל
 תמיה לי והרי אליבא דב"ה קיימין וא"כ הרי
 מצינו לקמן דף י"א ע"א דב"ה אמרו אין מוליכין אלא
 טבח וסבין דב"ה חיישי לאמלוכי ולא חיישי לאמנועי
 משי"ט ואין לומר בשלמא שם חיישינן לאמלוכי מלשחוט
 האי בהמה כי ישחוט אחרייתא דשמניה מינה אבל הכא
 הוא חיה ואיזה עוף שישחוט בעי כיומי דהרי גם כאן
 יש לחוש שימלך מלשחוט חיה דבעיא כסוי וישחוט בהמה
 דלא בעי כיומי דאמרינן התם גבי קדרה דנשבוק קדרה
 דבעי תבלין וגייתי קדרה אחריניתא דלא בעי תבלין וש"ר
 שהש"מ הרגיש בזה ונדחק וקושית זו היא לפירות רש"י
 וכו' ולשיטת התוס' שם קשה איפכא וכו'. יע"ש. ונ"ל
 בס"ד לתרן קושיות הג"ז לשיטת רש"י ז"ל דבשלמא התם
 רחוק מקום הבהמה ממקום הטבח וכן התבלין רחוק
 ממקום הערוך וכמ"ש רש"י ז"ל שם וכיון דרחוקים חיישי
 צ"ש לאמלוכי שישחטנה דעתו בזה השיעור של זמן הילוכו
 ממקום זה למקום זה משא"כ הכא מסתמא בשעה שבא
 לשחוט חופר בדקר וכיון דסמוכין ז"ל לא חיישינן שישחנה
 דעתו באותו הרגע ולשיטת התוספות ז"ל נ"ל בס"ד
 דהתם כיון דרחוקים זמ"ז אחר שכבר טבח והביא לא
 שביק ערחתו בכדי משא"כ הכא בחפירתו בדקר אין בזה
 ערחא כל כך כדי שנאמר לא שביק ערחתו בכדי ולכן
 יש לחוש שימלך :

דף ח'

ע"ב. מהו דתימא נגזור דקירה אחת אטו ב'
 דקירות וכו'. קשה הכא פשיטא ליה דלא גזרינן
 דקירה אחת אטו שתי דקירות ואילו לקמן דף ל"ה ע"ב
 קאמר הגמרא סברא גבי שלשול פירות משום הפסד
 גשמים אש"ג דבשבת שרי ארבע וחמש קופות מ"מ יו"ט
 דקיל ואתי לזלוזי ביה כלל וכלל לא. ונ"ל בס"ד דהתם
 עבדו להנאתו שלא יתקלקלו הפירות לכן יש סברא לחוש
 ולגזור

ולגזור אבל הכא שפוסה בשביל לקיים מצותו יתברך לא חיישינן שיוצא ביו"ט כדי לקיים המצוה דהא מצוה והא מצוה :

דף ט'. בש"א אין מוליכין את הסולם וכו'. מקמיס מדיוקא דדיוקא דברישא קמני אין מוליכין את הסולם משוכך לשוכך משמע דוקא משוכך לשוכך אסור להוליך אבל מחלון לחלון מותר להוליך והדר תני אבל מטוה מחלון לחלון משמע דוקא הטיה מותר אבל הולכה אסור דלעולם הולכה גס מחלון לחלון אסור וא"ת א"כ למה נקוט שוכך הול"ל חלון וידענא איסור הולכה בשוכך מוכ"ס, זה חינו דתם פן נעשה להחיר הולכה בשוכך דאמרינן הו דאסור הולכה בחלון משום דאפשר בהטייה ואין כאן ביטול שמחת יו"ט אבל בשוכך דלא אפשר בהטייה מוכרח להחיר הולכה משום שמחת יו"ט ולכך נקוט איסור הולכה בשוכך ואין לחוש פן יחירו הולכה בחלון כי איסור הולכה בחלון שמעיק מדיוקא דקמני אבל מטוה מחלון לחלון ש"מ דוקא הטיה מותר אבל הולכה אסור :

דף י"א ע"א. לימא מסייע ל' לר"מ דאמר רוב וקרב הלך אחר הרוב. כתב הרב המחבר שפן הטוב על ביצה ששמע מעט"ר הר"ה"ג מור זקיני רבינו משה חיים זלה"ה שהיה מקשה דמאי סייעתא לר"ח דאני הכא דאיכא קרוב דאיסורא מדקמני כסיפא ואם אין שם אלא הם הכי אלו מותרים ש"מ דברישא מויירי דאיכא קנים סמוכים שאינם מוזמנים עכ"ל זנוק"ל. ונ"ל בש"ד לתרץ דס"ד דסתמא דהש"ס דאורחא דמלתא בקן שיש בו עופות שיש עופות נח להם לישב בתוך הקן בפנים ויש עופות נח להם לישב לפני הקן דהיינו אלל הפתח להיות קרובים לאויר ולכן דהו"ז זה הבא להזמין בערב יו"ט עופות כדי ליטול ביו"ט לא זמין אותם שהם בתוך הקן בפנים וישארו אותם שלפני הקן מוקלים דאין יבא ביו"ט ויעביר דיו על המוקלין שפוגע בהם תחלה כדי ליטול המזומנים שבפנים כי א"א שלא יבטל בזה שזיזם לאותם המוקלים כשמושיב ידיו ליטול המזומנים מבפנים, על כן ודאי אם ירצה להזמין אותם שבתוך הקן בפנים מוכרח שזמין גם לאותם השוכנים וישבין לפני הקן שהם מזומנים כדי שלא יהיו מוקלים אלא יהיו הכל מוכנים ומזומנים ואז פושט ידיו לפניו ליטול כרצונו וגם אין חשש שמא יתערבו זב"ז כיון דכולם מוזמנים, ולכן סתמא דהש"ס מעיקרא ס"ד דמ"ס במשנה זמן בתוך הקן ומלא לפני הקן יבויי שיש עופות לפני הקן ויש תוך הקן כי כן הדרך ברוב דקנים ומוכרח לומר שהוא זמן לאותם דלפני התוך ג"כ משמע האומר כדי שלא יבטל למחר בהזנת המוקלין שפוגע בהם תחלה וגם כדי שלא יתערבו זב"ז ואע"ג דבמשנה לא פירש ואמר שזמן גם לפני הקן מ"מ הדבר מפורש מעלמו כי כיון דקאמר זמן בתוך הקן מוכרח לומר שגם אותם דלפני הקן זמין אותם ועל כן י"ל דתנא דידן הכי קאמר כגון שהיה שלשה עופות לפני הקן סמוך לפתח והיה עוד שלשה בתוך הקן בפנים ובא הוא בערב יו"ט וזמן את השלשה שלפני הקן והשלשה שבתוך הקן משמע האומר ולמחר ביו"ט מלא את השלשה שזמן בתוך הקן הנם לפני הקן שמלא לפני הקן ששה עופות הכי אלו אסורים דלא אמרינן אלו השלשה הנוספים לפני הקן באו ממוקם קרוב שהם אלו שהיו בפנים בתוך הקן אלא אמרינן אלו השלשה הנוספים לפני הקן אחר מרובא דעלמא ואלו הם מוקלים וכיון דנתערבו בשלשה המזומנים מאתמול לפני הקן כאסור כולם ואותם השלשה שזמן אתמול בתוך הקן אלו לעלמא ולהכי קאמר אם אין שם אלא הם פירוש כשבא ביו"ט ליטול לא מלא הקן אלא הם כלומר הם שהיו מוזמנים שם מאתמול

שלא מלא אלא רק שלשה לפני הקן ולא יוסף עליהם כלום הכי אלו מותרים כי בזה לא נעשה שינוי בלפני הקן כי כמו מספרם אתמול צעת ההזמנה כן נמלאו עתה ביו"ט ולכן לא חיישינן לומר דכמו אותם השלשה שזמן בתוך הקן פרחו ואלו לעלמא כן אותם השלשה שזמן לפני הקן פרחו עמהם ואלו השלשה שמלא היום לפני הקן אחר מעלמא אלא אמרינן כיון דלפני הקן לא מלינו היום שינוי מצעת ההזמנה דאתמול אמרינן אלו הנמלאים עתה הן הן שהזמנו מע"ט :

ולכן על הלצה זו קאמר הש"ס לימא מסייע ליה לר"מ והשיב בדף, ר"ל אין הכרח לפרש דברי התנא דאיידי במציאות זו והלצה זו כדי למידק מנייה רוב וקרב הלך הרוב דאיכא למימר דאיידי שיש דף וילא ויבולט חוץ לקן תחת האויר והדרך הוא דתתו תמיד עופות דעלמא וחונים על זה הדף ולכן אם בערב יו"ט לא היה עופות לפני הקן כלל כי אם היה שלש או ארבע עופות בתוך הקן בפנים ולמחר מספר עופות אלו שהזמין בפנים מלאם לפני הקן שהוא סמוך לפתח ולא מלא בתוך הקן כלום להכי הם אסורים משום דאיכא דף הבולט חוץ שעליו מליים תמיד עופות מוקלים והוא קרוב למוקם זה דלפני הקן שהוא סמוך לפתח שימלאו בו העופות היום והכי כאן קרוב דאיסורא ועוד איכא למתלי ברוב דאיסורא שהם עופות דעלמא מלבד אותם שעל הדף להכי אמרינן עופות אלו הנמלאים היום לפני הקן דאמרינן אחר מעלמא שהוא רובא אחריו מן הדף שהוא קרוב דאיסורא ולא תלין דתתו מתוך הקן שהוא מוקם קרוב דאיסורא ולכן כיון דאפשר לומר דמתניתין איירי במציאות זו דאיכא דף שהוא קרוב דאיסורא ליכא סייעתא לר"ח מהבא, וה"ה דהוה מלי לעשות המציאות של קרוב דאיסורא כגון דאיכא קן אחר שאינו מוזמן סמוך לאותו קן המזומן אלא כיון דבאמת מתניתין סתמא נקוט ולא קאמר דאיכא קן אחר שאינו מוזמן יחא ליה לעשות המציאות דאיידי בדף אע"ג דגם זה לא נתפרש במשנה משום דרוב הקנים אית להו דף ולכן כיון דאמר התנא זמין בתוך הקן מפרשינן לה דאיכא דף בולט דסתמייהו דקנים הכי הו"ו. וכן רבא עשה מציאות אחרת לקרוב דאיסורא כגון דאיכא שתי קנין זו למעלה מזו ואע"ג דהוה הגונא לא נתפרש במשנה כי התנא נקוט קן אחד עכ"ל עשה רבא מציאות כי דרך דחוייהו הוא זה לומר לית לך למימר דאיכא סייעתא לר"ח מהאי מתניתין כיון דאפשר לפרשה דאיידי בכה"ג כי גם סתמא דהש"ס עשה מציאות והלצה בדבר התנא שלא נתפרש במשנה אך אמר בלשון ספק לימא מסייע ליה לר"ח אם אפשר שר"ח פירש דברי התנא באופן שיהיה לו סייעתא מדבריו והשיב לו אביי הו איכא לפרושי דברי התנא באופן זה דאיכא סייעתא מנייה לר"ח וכן השיב רבא :

ש"ס מאי איכא למימר מומלך ולא תבר כיון דשחטה לתבירא קיימא. הקשה הלל"ח ז"ל מבואר כאן דב"ש חיישי לאמלוכי וקשה דלעיל דף ט' בסוגיא דסולם למה לא אמר טעמא דב"ש דילמא מומלך ולא ישחוט היונים ונמלא טרם בסולם שלא לזרז ע"ש. ונ"ל בש"ד דהבא לא חיישינן שלא ישחוט כלל אלא חוששין דילמא שביק בהמה זו ושחט בהמה אחרת וכן בתבלין שביק קדרה זו דבעינן תבלין ומציא קדרה דלא בעינן תבלין אבל התם גבי סולם לריק אהת לחוש ולומר שלא ישחוט יונים כלל יען דהיונים לריכין הזמנה מערב יו"ט ואם אלו היונים שהזמנים מערב יו"ט נמלך ואינו שוחט אותם נמלא אינו שוחט כלל דאין לו אחרים מוזמנים כדי לשחטן וחששה כזו שלא ישחוט כלל לא חיישינן וא"ת נחוש שמא ימלך וישחוט בהמה במקום העופות זה אינו דאם

דאם הוא הזמין עופות מערב יו"ט כדי לאכול בשר עוף לא ימלך היום כדי לאכול בשר בהמה וכן בזמן אחד יש לחוש שימלך לשחוט בהמה אחרת שהיא שמנה יותר, וכן בתבשיל דבשי תבלין אפשר שימלך לבשל תבשיל אחר דלא בעי תבלין :

פרק שני

דף ט"ו ע"ב. מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו. נ"ל בש"ד הוה דהולך לומר שהיה יושב היינו לומר בשביל שהיה דורש כל היום כולו לכך היה יושב ודורש דקשה לעמוד כל היום. או יובן בש"ד לומר בשביל שהיה דורש בהלכות שהם קשות ולריכין ישוב הדעת ע"י לכך היה יושב כמ"ס רז"ל גבי מרע"ה בלימודו בהר סיני קשות מיושב קלות משומד אבל אם היה דורש בדברי אגדה בלבד שהם קלות היה עומד ודורש. או נמי נ"ל בש"ד אמר יושב בשביל שהיה דורש ביו"ט עצמו ואע"ג דהוא עושה כולו לה' עכ"ל לא רצה לעשות טרחא כולי האי ביו"ט לעמוד כל היום. ונ"ל אע"ג דאח"כ נתן רשות לתלמידים לילך לאכול עכ"ל אפשר שהוא נשאר יושב ודורש כל היום לאותם שאכלו ובלאו לשמוע. ומתה"א ז"ל כתב שגוה אותם על סעודת הלילה. וראיתי להרב בפ"ע שהקשה על הט"ז ז"ל על מה שכתב בטוסח מלך על כל העולם כולו מלשון הברייתא כאן יע"ש. ואין כאן קושיא כלל כי לשון תפלה ושבח לחוד ולשון חכמים כפיפור מעשים ועניינים לחוד דנקטו בהאי ליבנא לספור המחמיר. ועוד י"ל דאע"ג דנתן רשות לתלמידים הוא עצמו יושב כל היום כולו ממש לדרוש :

ש"ס הללו בעלי כוסות. י"ל מה גנות יש בזה דהשותה בכוס אינו נגנן דהכוס הוא שתייה של דרך ארץ ושתייה ביו"ט לא תגונה כי עונג יו"ט היא. ונ"ל בש"ד ע"פ מ"ס במשלי כי יתן בכוס עיני יתהלך למשרים, ופירש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל המרבה בכוסות יגיע לשכרות שהיין יתהלך בעקיפין שהשותה שפכו לבטנו והוא חוזר לאחור לעלות עד הראש של השותה ומשכרנו אך אם יתן בכוס עיני שלא ישתה כוסות הרבה הנה ביין זה אין שיפור לשכר שילך בעקיפין אלא יתהלך היין למשרים שורד לבטן וישאר כוחו שם ולא יחזור דרך עקלתון לעלות לראש השותה לשכרו עכ"ל, יע"ש. ולכן כאן בא לגנותם שהם בעלי כוסות ר"ל כוסות רבים ולכך מיהרו ללאת כי לריך להם זמן הרבה במשך שתייתם :

ש"ס התחילו כח ששית ללאת. נ"ל הקדים לדבר ממה שהתחילו ולא דבר בס אחר שילאו כולם כדעבד בשאר כיתות מפני שראה ששאררים מעט וחש פן ילאו הכל לכך הקדים לדבר דבריו כדי דהשומע יחול ללאת והא דלא ילאו אלו עם החמושיית מפני כי ראו שגינה החמושיית בכוסות ואמרו אם נשעה עוד שעה אחת ונלא לא נשאר כלי ששותים בו יין קטן מן הכוס כדי שיגינה אותם בו ולכן ודאי לא יגנה ולא ידבר כלום בעדם :

מספר אורה ויהיה מספר מארה. ועוד נ"ל בש"ד נקוט לשון מארה כי התורה נקראת אמירה כמ"ס רז"ל בגמרא אנכי ר"ת אמירה נעימה כתובה יהיבה ולכן הם אשר קנו בדברי תורה שהיא אמירה ותתהפך להם למארה. או יובן התורה נהנה לנו מן הבריאה ששם מספר המאות והפורש מדברי תורה נקרא ריש כי אין עני אלא מו שהוא עני מן התורה לכן כיון שפרשו מן התורה שהיא סוד מאה אז יבא אות רי"ש שהוא לשון רישות ועניות ויתחבר באותיות מאה ויהיה לירוק מארה. או יובן בש"ד אל"ף לשון לימוד כמו אלופי ומיודעי והוא הוה ואלוף לו תורה וכיון שהניחו אילופם וילאו נמלא קנו בו ונעשה להם מרה על כן מרה כנגד מדה יתחבר אל"ף שהוא לשון אלוף עם מרה ותהיה מארה ומה שנתן עיניו בתלמודים נראה שרצה לראות אם נשתנו פניהם מחמת רעבון כדי שיפטרם לשלום צרשות :

ש"ס לא לבס אני אומר י"ל הוא לא אמר כנגדם כלום אלא רק נתן עיניו בהם בשתיקה ואך אמר להם עתה לא לבס אני אומר. ונ"ל בש"ד הכונה לאמר אפילו אם הייתם יולאים עם אותם שילאו לא לבס אני אומר אותם הבררים שאמרתו להם יען כי אתם עוסקין בתורה בקבע בכל ימות החול בימים ובלילות ולכן אם ילאהם יום זה ברור הוא שלא מחמת שאתם קנים בד"ת אתם יולאין ורשאיין אתם בכך ורק לאלו בעלי מלאכה ומי"מ שאין עוסקים בתורה בחול צבחה"ד ורק נתנו להם שבתות וימים טובים לעסוק בהם בתורה אמרתו להם אותם הדברים :

ש"ס ר"א לטעמיה דאמר שמחת יו"ט רשות י"ל אפילו לר"א ודאי יש מצוה בשעודת יו"ט אלא דס"ל שאינה מצוה של חובה שחייב לקיימה בלי תפוגה אלא רשות שאם ירצה שלא לקיימה רשאי וכיון דעכ"פ אם מקיימה עבד מצוה ח"ך קרי לה חיי שעה. ונ"ל בש"ד דגם מצוה גמורה יש לקרותה חיי שעה מפני דתיקון שלה הוא לשעתי דוקא כי כיון דעבד הזמן עברה המצוה ג"כ אך לימוד התורה נקרא חיי עולם כי הלכה זו שלמד אותה עכשו חוזר ולומד אותה בשעות אחרות וגם מלמדה לתלמידים וגם לריכה לו לענין מעשה שחזרמן לידו מכאן ולהבא לכן נקראת חיי עולם, גם עוד המצוה היא תיקון המלכות הנקראת שעה אך לימוד התורה הוא תיקון התפארת, ודוק היטב :

ש"ס ר"א סבר או כולו לה' או כולו לבס. קשה בשלמא ר"י מסתבר טעמיה שהשם הדבר אך ר"א נקוט מלך לזר דאם ראויה שיהיה כולו לה' אך יפטר עניו ככולו לבס. ונ"ל בש"ד כונת ר"א לומר אם האדם יכול לשלוט בטבעו החמרי לבין בעונג הגוף לש"ש דוקא שהוא מתענג כיום זה בשביל כבוד קדושת היום דוקא ה"ז רשאי לעשותו כולו לבס דהיינו באכילה ושתייה כי עתה ע"י כונתו הטובה נעשה כל אכילה ושתייה שלו קודש ואם אינו יכול לנמנע כונתו בעונג גופו לש"ש דוקא ה"ז יעשהו כולו לה' בלימוד התורה :

ש"ס אמר להם אכלו משמנים וכו'. פירש רש"י ז"ל מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' הוא מעומד, י"ל למה הולך לומר עד כי חדות וכו' ודי לזיין שהוא פסוק בספר עזרא שלא נחשוב דלהלכה הדברים הם לשון מליצה מר"א עצמו וכיון שזיין על ספר עזרא נדע סיומו של פסוק מה הוא. ונ"ל בש"ד כי רש"י ז"ל נרגש על מ"ס ואל תעלבו אין לה שייכות כאן כי בשלמא עזרא ע"ה א"ל כן בשביל שראה אותם בזיין ונעלבוין אך כאן לא היו עלבין כדי שיאמר להם כן לכך פירש רש"י כי המקרא הזה הוא ע"ד כי חדות ה' הוא מעומד ולכן אע"פ דסוים דאל תעלבו לא שייך בהו

בהו הוכרח לאומרו כדי שלא יאמר חזי פסוקי התוספות בסוכה דף ל"ח ע"ב ס"ל אפילו בפסוקים של כתובים אין לומר חזי פסוקי התוספות בסוכה דף ל"ח ע"ב ס"ל אפילו בפסוקים של כתובים אין לומר חזי פסוקי חז"ל אפילו בהגאון מג"א ז"ל ס"י תכ"ב הביא מן הכלבו ואע"ג דהגאון מג"א ז"ל רש"י ז"ל חז"ל אפילו בשיטת התוספות ועוד אפילו להכלבו ודאי ר"א הוא מחמיר על ענינו להזהר בכך גם בפסוקי כתובים. ואח"כ בא לידו שיטה מן מהריק"ם ז"ל על ביצה וראיתי שכתב קרוב לזה. יע"ש :

שם לוו עליו וקדשו קדושת היום והאמינו כי ואני פורע. כ"ל בס"ד שני תנאים התנה בזה הא' קדשו קדושת היום רמז בזה על קיום הלכות יו"ט בעשה ול"ת כי בהם ניכרת קדושת היום ובהם נעשית והב' והאמינו שלא תאמר יש לי קרן מאה זהובים מחר אלך ואקנה סחורה פ' ואכרית בה הולאת יו"ט ויותר או לסמוך על חכמתם אשר תעשו דבר פ' ותרווחו בו בחכמת לבבכם כל הולאות יו"ט אלא האמינו כי דוקא ואני פורע ואם לאו אין אני ערב בזה. ונ"ל בס"ד לפרש הא דאמר רחמנא האי ליטנא לוו עלי הוא להשפיע להם בזה מן שם קדוש משמות ע"ב של יוסע ויבא ויע הנקרא לוי' והוא שם יו"ט מן ע"ב שמות הנז' והוא מבחינת הפארת שבחסד כדודע. ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב במשלי כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוספו כי תיבת ושלום הוא אותיות לוי', והכונה מן השפעת שם לוי' ולו לך שנות חיים וספיס על חיים הקצובים לך ולכן אמר רחמנא לוו עלי וכו' רמז בדבריו על שם לוי' הנז' :

ועוד כ"ל בס"ד אותיות הסמוכים לשם הוי"ה מימין ומשמאל הם עולים מספר א"י כדודע. וי"ש לוו עלי לשון לוי' כמו לוי' חן עלי ר"ל אותיות הסמוכים לשמו כמו ועליו מטה מנשה יתייחדו אותיות אלו בשמי ואז ואכ"י שמות הנז' שהם גי' אני פורע וכמ"ש א"י וה"ו הוסיפה נא והכונה לא מבעיא שמי העקרי שהוא שם הרחמים אלא גם א"י. הם שמות שמספרם אני פורע לכם שכר טוב. והגאון חיד"א ז"ל כתב דורשי רשומות אמרו רמז בפסוק כי פועל אדם ישלם לו פועל ר"ת למפרע לוו עלי ואני פורע עכ"ל. ואנא עבדא אמרתי רמזו בפסוק זה ואלקיים מלבי בקודש הנמלאת בו באה לו מנח המדה העליונה שהיא עליו ר"ל פועל ישועות בקרבן הארץ כי שם אלקים עולה פ"ו ועם מלבי שהוא מספר על הרי לירוף פועל שהוא ר"ת לוו עלי ואני פורע ולכן סיים פועל ישועות בקרבן הארץ הלזו אע"פ שלא מגיע זמן קבלת שכר כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרן :

ברם חית לן למידק במאמר הנז' דקאמר לן רחמנא לוו עלי משמע לוו מאחרים והנה הלויין מלוים הרבה אך המלוים אינם מלוים שם ילך ראובן אלל שמעון ויאמר לו הלוי והי"ת ערב לא ירלה להלוות לו כי יאמר לו הבא ראיה ורק אחד היה בעולם ורבי עקיבא שמו שלם מן מטרותיהם באופן זה והאמינה בדבריו וסוף פרע לה הערב ב"ה וב"ש בחמנשות הים ומי יעשה זאת וא"כ איך הקב"ה אומר לוו עלי ואני פורע והוא יודע שלא יש מלוים בכך. ונ"ל בס"ד הכונה שילוח כל אדם מיניה וביה דהיינו אם רואה אדם הרווח אשר מרווח בחול מעסק המז"מ שלו הוא מלוונם שיספיק לו רק למזונות מזומנמן לכל יום ואין בו סיפוק למותרות של יו"ט אז האדם יביה מניה וביה מן רווח המזומנם להולאות מותרות יו"ט ולא יאמר אם אעשה הולאה מרובה ליו"ט מה חובל בימי החול הבאים אחר יו"ט הנה על זה אומר

לו הקב"ה תאמין ותבטח כי באמת ואז אני פורע לך אחר יו"ט מה שלית מעלמך מחלק פרנסת ימי החול ורק בתנאי שתאמינו כי באמת מלבד נפש. **ונראה** ע"ד המוסר שרמז הש"ת בדבריו בדבר זה של לוו עלי הוא כי הקדמונים חילקו שעות היום והלילה ח' שעות לעסק התורה וח' שעות למז"מ ומלאכה וח' שעות לשינה וראוי שהאדם ילוה מן חלק שעות המלאכה ומחלק שעות השינה ויוסיף על השעות של עסק התורה ואל יחוש פן יחסר לתמו מנח חסרון שעות המלאכה או יחסר בריאותו מנח חסרון שעות השינה לכך אומר להם לוו עלי ואני פורע :

שם הרונה שיתקיימו נכסיו יעש בהן אדר. הנה מהרש"א ז"ל כתב בשם הערוך אדר ר"ל לדקה אולר שלה הוא למעלה במרום כמ"ש מוגבו המלך אני גנותי למעלה ולפ"י דמפרש אדר על הדקה, כ"ל בס"ד ליישב דקדוק לשון המאמר יטיב כי ידוע אות כ"ף רומז לדקה שנותן האדם מלא כפר, והנה אם תסיר אות כ' מן נכסיו ישאר נכסו לשון ניסה רמז שאם תחסר מהם מלות הדקה הרמוזה בכ"ף יוסו נכסיו מידו ואם יתן לדקה הרמוזה בכ"ף לא יהיו הנכסיו נכוס ולז"א הרונה שיתקיימו נכסיו דייקא שלא אמר שיתקיים ממונו אלא נכסיו דהיינו שלא יהיו נכסיו נכוס ממונו יעש בהם אדר זו מלות הדקה הנקראת אדר שהיא רמוזה באות כ' שבה יהיה אות כ' קבוע בנכסיו ולא יתפרד מהם שיהיו נכוס ודרוש על אדר שהוא הדקה דקיימא לדרי דרי כמ"ש הכתוב וקדקתו עומדת לעד. וידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל בפסוק זה :

ועוד כ"ל בס"ד מ"ש יעש בהם אדר רמז לתקן בהם אות א' דאמת ואות א' דאדם שנפגמו בחטא אדר"ר וגם לתקן בהם אותיות ד"ר אשר בתיבת אחד ואחר שפגם אדר"ר בסוד הכתוב וקן ודרד"ר תלמיח לך כנז' בספרי המקובלים ז"ל. ועוד כ"ל בס"ד אדר רמז לתורה הכתיב בה דבר זה לאלף דור והיינו אדר"ר אל"ף דר, גם נרמזה בראיות אדר למפרע ר"ת ראש דבר אמת ולז"א דקיימא לדרי דרין דכתיב בה לא ימושו מפך ומפי זרעך וזרע זרעך הרי כאן שלשה דורות וזהו דרי דרין. גם נראה לרמזו אדר רמז לחג"ת שה"ס ג' אבות כי אדר ר"ת אהבה דין רחמים, וידוע כי החסד נקרא אהבה והם דרגין דאברהם יצחק ויעקב וארו"ל באגדה בראשית אין אדיר אלא אבות שנאמר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפני בס, והאדם יתקן ויטע כל זה ע"י ממונו שיעשה ממונו דקה וי"ח ות"ת שהם כנגד ג' עמודים שהעולם קיים עליהם תורה ועבודה וי"ח :

דף ט"ז כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יו"ט. כ"ל בס"ד לפרש רמז הכתוב עשר תעשר כל תבואת זרעך הולא השדה שנה שנה. פירוש עשר ימים שהם מן ר"ה עד יו"ט תעשר לשון עושר את תבואת זרעך זו הפרנסה הולא השדה שנה שנה ר"ל משך כל השנה כולה, ונ"ל ר"ת שבת לימוד מושג של"ם רמז בשלשה אלה לא יחסר האדם בחולותיו אלא ישאר שלם כי המוסף מוספין לו וא"כ קצבתו נשאר שלימה ורמז בתיבת לרבות גם כסות ודירה :

שם אמרו עליו על שמי אוקן. י"ל תיבת עליו לשון יתר הוא. ונ"ל בס"ד כי אמרו בזה"ק שמי אוקן בחינת הגבורה והלל במדת החסד וידוע כי השפעה שבה מומדת הגבורה יש לה קצבה ושיעור ואין בה רבוי שהוא בגדר מאד, ולכן שפע הבא מן הגבורה פעמים בא בארובה פעמים בא בקלרה משא"כ שפע הבא מומדת החסד אין לו קצבה ובא בארובה תמיד ואין לו שיעור ובבול אלא

אלא הוא ברבוי בגדר מאד, ולכן הלל ע"ה שהיה אחוז במדת החסד היה לו בטחון גדול שבערב שבת ימלא לו בהמה שמינה הראויה לכבוד שבת ולכן כשרואה בחול בהמה שמינה אינו חושש פן לא ימלא לו כמות בע"ש כי מדת החסד השפעתה ברבוי של מאד ובודאי ימלא כמות בע"ש, אבל שמי מנח שהוא אחוז בגבורה הולך על פי המדה הזאת וחושש אולי לא ימלא לו בהמה שמינה כמו זאת בע"ש כי אין כל העתים שוות ולפעמים תקטן ההשפעה ע"פ המדה הזאת ולכן היה מנהגו אם מלא בהמה נאה יאמר זו לשבת וכו' כי חושש פן יעמוד השמן של השפעתו בע"ש דשפע הגבורה פעמים בא בארובה בא בקלרה, וי"ש אמרו עליו על שמי אוקן כי זו המדה הנמלאת בו באה לו מנח המדה העליונה שהיא עליו ר"ל מדת הגבורה שהוא אחוז בה אחר השפעתה פעמים בארובה פעמים בקלרה, ולכן כשרואה בהמה נאה בחול אומר זו לשבת דחושש אולי לא ימלא כמות בע"ש :

שם אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לש"ש. הדבר יפלא וכו' שמי לא היה מעשיו לש"ש דודאי מה שהיה חובל כל ימיו לכבוד שבת שמינה השמנה לשבת, כל כונתו היתה לש"ש ואין לו פניה אחרת ח"ו בזה. גם אומרו הלל מדה אחרת היתה לו משמע שם מדה טובה אלל שמי שמינה אלל הלל לוי ויש מדה אחרת טובה אלל הלל שאינה אלל שמי ונרדף להבין מה הם המידות האלה ומה שמותם. ונ"ל בס"ד דשמי במנהגו זה נמלא בו מידה טובה של כבוד שבת שצמטעו אלו ניכר שהוא מכבד את השבת הרבה משא"כ במנהגו של הלל לא ניכר כבוד השבת כי הוא שוחט לשבת בהמה הנמלאת לו בערב שבת וכל יום יום הוא עושה כן ששוחט דבר יום ביומו בהמה המזדמנת לו בו ביום ונמלא כמו שעושה בכל יום לזורך היום כן עושה בע"ש לזורך שבת ובמה ניכר בזה כבוד שבת, אך במנהגו של הלל יש מדה טובה אחרת והיא מדת הטחון בדרך פלא והוא כי יש אדם שיש לו בטחון בהש"ת על אזהר דבר טוב שינתן לו אך לא יאמר בפני בני אדם בטוח אני שדבר זה יהיה לי מפני כי הוא חושש שמה לא יהיה לו דבר זה ואח"כ יבט מאותם בני אדם שא"ל שהוא בטוח בכך, כי יאמרו לו היכן נבואתך אך יש אדם שיש לו בטחון בהש"ת בדרך פלא שהדבר הזה הוא ברור אללו כמאן דמנחן בכסותיה לכן לא יחוש אם יגלה ויפרש הענין לפני בני אדם מקודם שיגיע לידו. ובזה פרשתי בס"ד הכתוב כך בטחו אבותינו בטחו ולא בוש, פירוש שהיו אומרים מקודם ומגלים הדבר שבטחים בו עליו שיגיע להם בודאי ולא יחשוש פן אח"כ לא יגיע להם ויבושו מאחרים, וזה הטחון הגדול היה מזוי אלל הלל ע"ה מקדם קדמתא דא מליני בגמרא דברכות דף ס' ת"ר מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול לוחה בעיר ואמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי עליו הכתוב אומר משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה' ופרשנו דהלל ע"ה הראה לעיני הכל גודל ועולם בטחוני בהש"ת שאין לו בו שום ספק לכך דבר בפיו לפני העולם דברור אללו שאין לוחה זו בתוך ביתו ולא חש פן אחר עשרה רגעים כשיגיעו אלל ביתו ויראו שהלוחה היתה שם ואז יבוש מדבריו אלו שאמר לפניו שבטחון הוא יען כי באמת היה לו בטחון אמיתי בזה, ולכן דבר זה הוא ברור אללו כאלו הוא עומד בביתו ורואה שאין שם לוחה. ולכן גילה בטחוני זה לפני העולם להראות להם תוקף בטחון שלו שהוא מגיד מראשית אחרית ולכן קראו עליו המקרא הזה משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה' נכון דייקא בלי תערוכות שום ספור כלל ועיקר :

והנה באמת מה שהיה מתכוין להראות לעיני העולם

תוקף הטחון שיש לו לאו בשביל להתייחר ח"ו כי הוא עניו אמיתי אך כונתו לש"ש כדי שהשומעין דבריו אלו שהוא מגיד מראשית אחרית מנח הטחון האמיתי שיש לו ואינו חושש פן יתבדה אח"כ ויבוש ח"ו כדי שגם שאר בני אדם ילמדו להחזיק במדת הטחון האמיתי הזה :

וכן היה נוהג בענין לרבי שבת אע"פ שראה מנהגו של שמי שהוא מכבד השבת באופן האמור שכל בהמה שמינה שבת לידו בחול יאמר נתיח זה לשבת, וכשימלא אחרת נאה מונה ישחט הראשונה ויניח השנייה ויעשה"ל אלא כשיביאו לו יום ראשון בהמה שמינה לא יאמר נלניע אותה לשבת כי שמי לא נמלא שמינה כמות לשבת אלא אומר שחטו אותה היום כי בטוח אני שיזמין לי הקב"ה בע"ש בהמה שמינה יותר טובה מזו, והיה מפרש דבריו אלו לפני הכל וכן בשני וכן בכל יום ולא היה חושש פן יבא ערב שבת ולא יזדמן לו בהמה שמינה כלל ויתבדה בטחוניו יען כי הוא בטחוני אמיתי וברור אללו דבר זה לכך היה מגיד מראשית אחרית ואינו חושש. והנה בזה היה מראה לעיני העולם תוקף מדת הטחון האמיתי וזו המדה של הטחון הזה לא נמלאת במנהגו של שמי כי אדרבה נראה משם חלישות הטחון שאינו בטוח שיזדמן לו בע"ש בהמה נאה לכן רולה להניח מיום ראשון לזורך השבת, ולפ"י נמלא מידה טובה הנמלאת במנהגו של שמי של הכרת כבוד שבת אינה נמלאת במנהגו של הלל ומידה טובה הנמלאת במנהגו של הלל היא מידת הטחון הגדול אינה נמלאת במנהגו של שמי. אך אע"פ שגראה לכאורה מידה זו הנמלאת במנהגו של הלל נראה בה לד יוהרא שהוא אומר בטוח אני שאמלא בהמה שמינה יותר טובה מזו בערב שבת ומפרש דבריו אלו לפני העולם אין כונתו ח"ו בזה להתייחר אלא כונתו לש"ש כדי שהשומעין ילמדו ממונו להחזיק במדת בטחון עולם ואמיתי בזה, ולכן אמר אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה לו שלא נמלאת במנהג שמי שהיה מראה לעולם גודל בטחוני בהקב"ה אך לא להתגדל בה אלא כל מעשיו היו לש"ש כדי שילמדו בני אדם להחזיק במדת הטחון כמותו :

ועוד כ"ל בס"ד מ"ש בענין הטחון הזה כל מעשיו לש"ש, והוא כי ידוע מ"ש המקובלים ז"ל כבוד ה' עולה מספר חן שהוא מספר שם הוי"ה במלוי כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"ה ששולה ח"ן, ומלוי זה הוא סוד כללות אבי"ע דהיינו יו"ד איליות וה"י בודו"ן בריאה ואות וא"ו באלפ"י ייורה ואות ה"ה בה"י עשיה ובכללות אבי"ע יהיה כבוד ה' עכ"ל, וידוע כי בטחון ניכר כבוד ה' ואמרתי בס"ד לכן נקרא בטחון שהוא אותיות טוב חן כלומר טוב הנקרא כבוד ה' שהוא מספר ח"ן שבו יהיה קיסור לכללות עולמות אבי"ע שרמוזים בשם הוי"ה שעולה במילואו מספר ח"ן, וידוע מ"ש המקובלים ז"ל דזכות הטחון עולה עד איליות שה"ס חכמה יו"ד דשמי קדישא ולכן כתיב והבטח בה' חסד יסובבנו חסד מספר שם הוי"ה דודו"ן גי' חסד שהוא סוד איליות וסוד חכמה ואמרתי בזה רמז הכתוב בטוח בה' עדי עד והיינו ע"ד ר"ת ד' עולמות שבטחון יתקשרו ד' עולמות אבי"ע שכללותם רמזו במספר שם הוי"ה שעולה חן :

ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב ח"ן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, חן אלו ההולכים בתמים יש להם מידת הטחון ובזכות הטחון ימשך שפע חן ושפע טוב וזהו חן וכבוד יתן ה' וגם לא ימנע טוב וכל זה הוא להולכים בתמים הם בעלי הטחון. ובה יובן בס"ד הפסוק במשלי כ"ב נבחר שם מעושר רב **(מה)** מכסף

מכסף וזהב חן טוב, כלומר השם נבחר יותר מעושר ומ"ם של מעושר הוא מ"ם היתרון דאם האדם שמו רע בין הכריות מה יועיל העושר שלו ומי שהוא ירצה להיות מלא מכסף וזהב, או הכונה שירצה שיבא לו שפע ההלכה משם כס"ה בפי"ו שהוא אותיות כסף וזהב יחזיקו בצטחון שהוא אותיות ח"ן טו"ב:

נמצא

שם הוי"ה שכולל כל ד' עולמות אבי"ע הוא רמזו בצטחון שהוא ח"ן טו"ב כאמור לעיל, וידוע שם שמים הוא שם כללי לכל ד' עולמות כי כל עולמות אבי"ע נקראים בשם שמים ולכן על מידת הצטחון הגדול שהיה בכלל הזקן אמר בעל המאמר כיון כל מעשיו לשם שמים שיש לו צטחון שבו רמזו שם העולה חן שהוא כללות השמים:

שם הנוהן מתנה לחיבורו ח"ן לר"ך להודיעו פירש רש"י לומר שלא יחא זה וישב ותוהה מהיכן בא לו דבר זה, ונ"ל כיון דילין ד"ז מורע"ה מה שיקך לומר הכי נבי מרע"ה, ונ"ל דגם כאן יחא וישב ותוהה מהיכן בא לו זה ההוד אס משלו בזכות מעשיו או אס משל ישראל בדרך עדיים שנעשו למישראל וניתנו לו:

שם חי הכי לא לעגו נכרים עליו עיין פירוש רש"י ומהרש"א, ועוד נ"ל בפי"ד הכונה לא לעגו כשנזכרים על ישראל לבטל שבת כי יאמרו כיון דנתן להם השבת בלנעה ש"מ דרזנו הוא שיסמרו שבת בלנעה ולא צפרהסייא ולכן הם גוזרים לבטל מהם מלות שבת שמקיימים צפרהסייא, ודע שגם להס"ד שאומר שנתנה שבת בלנעה היינו תחילת ניתנה שהיה במרה קודם עשרת הדברות שהיו צפרהסייא, ונ"ל שבת עולה בני"ו במסחר כמו לאכול עני במסחר שנתנה בלנעה, ומ"ם מתן שכרה לא לדעוהו אע"ג דכל המנות לא נתגלה שגם חוץ משמים כבוד אור"ה ושלוח הקן הכא חיירי בשכר עוה"ז אשר ששת ימי החול נשפטים בשכר השבת וכנ"ו בזה"ק ויברך אלהים את יום השביעי כיון דלא משתכחי ביה מווי מה ברכתא אשתכח ויורך דיתברכון מיניה כל שיתא יומין יע"ם:

שם נשמה יתירה לא אודענהו, נ"ל בפי"ד הטעם דאיתא בצפר הכונות לרבינו האר"י ז"ל כי אותם העדיים שהם כתרים של אור שלקחו ישראל במתן תורה וניתלו מהם בעגל לקח מרע"ה ועכ"ל הוא עושה טופת עין ומחזיר אותם לישראל בשבת וזהו נשמה יתירה שיש לישראל בשבת וכנ"ו בכונת ישמה משה וכו' ע"ש, ונמצא נשמה יתירה של שבת היא בתורת חסד ודקה לישראל כי דין אחר שהפסידו העדי בעגל ח"ן להם זכות עוד בזה ולכן לא אודענהו כדי שלא יהיו שרי אוה"ע והסתן מקטרגים בזה על ישראל, והא דרביש וינפש ווי אבדה נפש נ"ל בפי"ד אבדה עם האותיות מספר ו"י וזהו וי נפש כלומר אבדה נפש ואפיק לה בלשון אבדה שעתידה לחזור לבעליה בשבת אחרת דמסא אבדה חוזרת לבעלים כמלא לפ"ו שחיס הודיע להם שבת ושכרה ורק נשמה יתירה לא הודיע וזהו נ"ל בפי"ד לכן אומרים שני פעמים בואי כלה בקו"ר ופעם אחת בלחם:

שם ע"ב ח"ן לו שיעור למעלה, הקשה הלל"ח ז"ל הדבר יפלא איזה סברה יש שלא יוסף כמה שירצה כדי שהזרך ללמד זה יע"ש, ונ"ל בפי"ד ע"פ מ"ם הרב בעל המאור ז"ל במ"ם אביי לעיל לא שנו אלא פת וכו' דלפי ר"ה דאין אופין אלא על האפי האפי ולא אופין על המבוסל עיקר הטעם משום הבלתם הוא חיי נפש של האדם כי על הלחם יחיה האדם ואינו דין שיהיה ע"פ להבטיל ולכן אין אופין על המבוסל יע"ם ולכן הייתי חושב דאם העירוב היה שיעור רב שהוא ארבע וחמש קבים והבטיל שמבטל ביו"ט לשבת הוא

שחיס ושלם קבין לא מהני דאין ראוי שיהיה חלק הרוב ע"פ לחלק המועט ולכן אשמעין דאין לו שיעור למעלה ומהני יען דהאי סברה ליתא אלא בדבר שהוא חשוב מזד איכותו שלא יהיה ע"פ לדבר שאינו חשוב כמוהו מזד האיכות כי הלחם הוא חשוב מזד איכותו יותר מן התבטיל אבל רבוי הכמות ח"ן זו חשיבות לענין זה ויכול להיות חלק רב הכמות ע"פ לחלק מעט הכמות:

שם מכריו רב יעקב בר חידי, נ"ל מה שהיה מנהגו להכריו ושמואל רב אמר רב חסי לא נהגו להכריו היינו כי הם היו גדולי העיר ובכל שנה כשידמון יו"ט שלר"ך עירוב היו מערבין וכו"ע ידעו מנהגם אך רב יעקב לא היה קבוע באתו העיר שמכריו בה אלא לפעמים יודמן שיבא ויערב לכך וכריו כדי שידעו ויסמכו עליו:

שם ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חויה דהוה עליב, מקשים אמאי עליב דמסתמא ידע מנהגו של שמואל שהיה נוהג בכל שנה תמיד לערב על כל העיר, כי כן מנהג כל הגדולים הנמצאים בכל עיר ועיר ועוד לשנה אחרת אמאי עליב מאחר דידע וסמך בשנה שעברה, ועוד למאי הולך מסדר הב"ש ללמדו שהיה הסמיא מסדר מתניתא, ונ"ל בפי"ד דהסמיא ידע מנהגו של שמואל וידע שיש לו לסמוך עליו אך נעצב בשביל שהיה ת"ח וגנאי לו הדבר הזה שהיה שוכח לערב ויסמוך על עירוב שמואל כי זה יודמן אלל המון העם ולכן מסדר הב"ש פירש לו דהוה מסדר מתניתא ללמדו שהיה חכם ועצובו היה כי גנאי לו דבר זה שקרה לו לשכח העירוב ומר שמואל חשב שהיה עליב בשביל שנתה לא נעצב ולכן אמאי עליב סמוך אדירי, ולשנה אחרת ג"כ היה נעצב יותר על מה שקרה לו השכחה עוד הפעם וגנאי הדבר הזה טובא ונ"ל מר שמואל דעתה ח"ן לו תקנה דאין חני מכיין על הפושעים אלא על האנטיס, ובאופן אחר נ"ל בפי"ד דבשנה ראשונה נעצב כי חשב שאין לו תקנה בעירוב מר שמואל יען כיון שהוא ת"ח יש לו דין פושע אפילו בפעם אחת ונ"ל מר שמואל שאין לו דין פושע ויכול לסמוך על שלו כיון דהוא רק פעם ראשונה אך בשנה שניה נעצב כי אמר ודאי עתה יש לו דין פושע כיון דהוה שני פעמים וכן שמואל ג"כ פסק לו הדין כך:

דף י"ד אמר רבא מניח ארס ע"ת מו"ט לחיבורו ומתנה, הקשה הלל"ח ז"ל למה לר"ך להתנות יערב בסתם דבין ערובא יהא שרי לנא וכו' כנוסח כל ערובי תבטילין ואם מחר חול ממילא לא עשה מידי ומה איסור יש במאמרו אס הוא שלא לערוך, ונדחק ליישב יע"ש, ונ"ל בפי"ד הדבר פשוט דלא אריך למעבד הכי לערב בסתם כנוסח כל ערובי תבטילין שהוא מערב בערב יו"ט שהוא חול דא"כ הרי זה מולול ביו"ט הקדוש שעושהו חול גמור בדבריו אלו בלי שום ספק דהרי עומד ביו"ט ואומר נוסח הערוב שאומרין אותו בחול שהוא ערב יו"ט, וגדולה מזה כתבו רבי"ף והרא"ש ז"ל בפרק בני העיר דאין קורין ביו"ט שני של סוכות פרשה וביום השני דלא אהו לולולי בקדושת היום וכ"כ רש"י ז"ל בביאור המשנה שם וכן הטעם דאין מברכין על הסוכה בש"ע משום זולול יו"ט וכנ"ו בפי"ד תרפ"ח, ורק מלות העומר שהיא מן התורה אין דוחין אותה משום טעם זה וכנ"ו שם, ובאין אריך יעשה עירוב בסתם כדרך שהוא עושה בחול שהוא עירוב דנראה דפשיטא ליה שהוא חול לכך לר"ך להתנות דאין הוא מפרש דבריו שעושה משום ספק וזה פשוט וברור, ועוד נ"ל בפי"ד אס יעשה עירוב בסתם כדרך שעושה בערב יו"ט חייסוין שמה יבא לבטל ולעשות מלאכות ביו"ט ראשון לזרך שבת ובאמת הדין הוא אע"פ שעשה ערוב אין לבטל לזרך שבת אלא ביו"ט שני שהוא יום

יום שני וכנ"ו בהלכות ערוב לכך לר"ך שיתנה, והשתא ודאי לא יעשה לעשות מלאכה לשבת ביום זה שהוא יום טוב ראשון כיון דאומר ואם היום קודם וכו' ויתרוך ראשון הוא עיקר, וראיתי למורי הרב ז"ל שכתב אס יעשה ערוב בסתם בלי תנאי אחי למטעי לעשות ערוב אפילו חל יו"ט ראשון ביום שני עכ"ל, ואחמ"ר אין לחוש על כך דכ"ע ידעי העירוב עושין אותו לזרך המלאכות של מחר ולא בשביל מלאכות של אותו היום שעושה בו את הערוב, ואס יו"ט ראשון שעשה בו הערוב חל ביום שני הנה למחרתו שבת הוא על כן ודאי לא אהו למטעי לערב ביו"ט ראשון שחל ביום שני:

שם רש"י אומר מנאלה חשה כל התנור פת וכו' הקשה הלל"ח ז"ל תינה אפיה ואך תהיה ראשית לברות ככרות ויהר מנורך בו ביום, ותנך דהטעם הוא משום דהתירו סופן משום תחלתן ע"ש, ונ"ל בפי"ד דאין לזרך להאי טעמא אלא משום דבכל ככר אומרת הא עדיפה לי דודאי א"ח שהיו הככרות שבתנור שוין וכמ"ס לעיל דף י"א ר"ה בר אבהו מערים ומלא גרמא גרמא אבל קודם אפיה א"ח להתיר בכך משום דהבזק טולו שיה ולכן הטעם באפיה הוא משום שהפת נאפה יפה בזמן שהתנור מלא:

שם ע"ב ואם רצה לאכול עירובו ראוי, הקשה הלל"ח ז"ל פשיטא ולמאי אלתריך תנא לפרש זה ע"ש, ונ"ל בפי"ד שלא נאמר אינו ראוי לאכול העירוב עד חשיכה משום שאם ידמון לו איזה לזרך ביטול וכזולא אחר שאלו העירוב ועדיין יום ויבטל שיאמר מי לא בשלנו יום זה לזרך שבת גס זה נעשה ולהי קמ"ל דלא גורוין משום הכי דכל גזירה שלא גזרו חו"ל לא גורוין מדעתיו:

דף י"ח שאני תס מתוך שלא התירו לו אלא על ידי דליו זכור הוא, מקשים א"כ לעיל מזה כשהקשה לו לגזור השקה אטו הטבלה אמאי לא משני ליה כהאי קטו"א מתוך שלא התירו לו אלא בכלי של אבן ולא בכלי של עץ זכור הוא, ונ"ל בפי"ד דהתם אה"ן זכור הוא אך עדיין איכא חששה בשביל הרואים שרואים אותו משקי בשל אבן ויבואו הם להשיק בשל עץ דלויס יודעים דקוקא בשל אבן התירו לו אלא חושבין שכן מודמן אללו זה הכלי של אבן והשיק בו לכן יש לגזור השקה אטו הטבלה, ולזה הולך לתרך לו משום דהוי מלתא דלא שכיחא משא"כ הכא אין חששה מפני הרוואין כמ"ס רש"י ז"ל דלא יבואו למיסק אדעתיהו מעיקרא שהוא עמא אלא יאמרו לשאיבת מים הוא לר"ך ונמצא אין החששה היא אלא רק בשביל עצמו ולזה משני כיון דלא התירו לו אלא על ידי דליו זכור הוא:

דף כ"א אני היום סמוכי באשיות רפדוני בתפוחים עיין פירוש רש"י ז"ל, וי"ל הפסוק מדבר לשון עבר והוא מדבר על העתיד ולמה נקט פסוק זה שהבא בו תשובתו בדרך עקלתון, ונ"ל בפי"ד דכיון בפסוק זה כונה אחרת והוא דרז"ל דרשו באשיות בתרי אישות אס של מעלה ואס של מטה וכן כאן כיון לומר אני הייתי דורס היום בדר"ה שנמשלו לאס דכתיב הלא דברי כאס נאום ה' ולכן לר"ך לה יגיעה רבה וזהו אס של מעלה ועוד היה האויר חם הרבה כחוס אס וזהו אס של מטה ולכן לא לילא דעתי, ואומר רפדוני בתפוחים בא לרמזו לו על גוף הדרסה שלו שהיה לר"ך לה יגיעה רבה שהיה משולש בדרך רמז ודרך פשט, או משולש כמו דרסה של רמז"ה זע"א שהיה דרכו לדרוש שליש הלכות ושלש אגדה ושלש משלים ר"ל מוסר בדרך משל ור"ך לזה יגיעה רבה, וידוע דארו"ל למה נמשלו ישראל לתפוח מפני שיש ג' הגאות שהוא טעם וריח

ומראה לכך דימה הדרסה שלו לתפוחים שגם היא היתה משולשת כאמור, וכדי שלא להזכיר לשון יגיעה וטורח על דרסה של תורה לכך דבר בלשון נקיה ואמר סמוכי ולא אמר העריכותיו או יגיעו:

שם תמה אני אס לא ילא שכתבם בהפסדכם, י"ל למה דבר בלשון ספק ולא החליט הדברים דהא ודאי עברו איסור דלכס ולא לגוי, ונ"ל בפי"ד דעדיין יש להסתפק חולי מאלו היתר בכך כי המה ראו שהבלתה באה לחטוף העיר ואס היו נכנסים לבתיהם לגזול ודאי אכשי העיר ילחמו עמהם כי האדם נמול על ממונו וממילא אפשר שיבואו לככות נפשות וכמו שארו"ל בדין הגגב הנמצא במחירת דיהרג מטעם זה ולכן נתייעלו אנשי העיר להקדים פני הבלתה לשלום ויזמינום בדרך כבוד אללם לאכול בביתם ואז כיון שאוכלים משלהם לא יפגעו בהם לגזולם וכאשר נמצא נמוס זה בערבים דהאכילה עושה ברית אחוה, ולפי"ו חי הוה הכי אפשר שיש להם היתר לשחוט להם כיון דאיכא בזה הלכת נפשות, או אפשר דלא הוה הכי, לכך א"ל בלשון ספק תמה אני אס לא ילא וכו' ולא החליט הדבר עד שימטע מה בפיו, ובני ידו"י כה"ר יעקב היו תירך דקאמר בגמרא איכא פלוגתא דתנאי דבין לכס ולא לכלבים ואפשר דריב"ב מספקא ליה ולכן א"ל בלשון ספק עכ"ל גר"י.

ברם הא קשיא אך ילא זה בזה והלא חייב ארס ליתן כל ממונו בשביל שלא יעשה איסור ואך אומר לו שילא זה בזה, ונ"ל כי הם לא עשו איסור לאו זה במזיד אלא בשוגג דלא ידעו האי דרסה דלכס ולא לגוי וכיון דעברו בשוגג לר"ך להביא קרבן חטאת ואחר חרבין יתן דמי חטאת לעניים כמ"ס רמ"א ז"ל, ולכן הנהג כל בני הבית שעשו מלאכה זו לזאתם הגויס חייבין להביא חטאת וא"כ מה הרווחתם בפיוס זה הלא המה באו לחטוף דוקא מה שיראו נגד עיניהם בחללות היהודים וילכו תקף ויתכן לא היו חושפים שיעור השוה כנגד העגל ודמי חטאת שחתם לריבים להביא:

דף כ"ג ע"כ משנה משום כלי קיבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה, הקשה הרב שושנים לדוד ז"ל למה נקט תחתונה ועליונה ברישא ואח"כ האמצעית ולא נקט להו על הסדר יע"ש, ונ"ל בפי"ד נקט תחתונה ועליונה ברא"י משום דכל חדא לריכה לתברתה דאין מלאכתה נעשית אלא ע"י שניהם ביחד אבל האמצעית שהוא מכבר לרש"י וכברה של סלתות להוספות ז"ל מלאכתה בפי"ע והיא אין לריכה להם בעת מלאכתה והם אין לריכים לה בעת מלאכתם דאפשר לעמון בעליונה ותחתונה בלבד בלי האמצעית ואחר שיטחן יביא מכבר או כברה ויכבדו בהם ולהכי נקט האמצעית בפ"ע באחרונה:

דף כ"ד גמרא גמור זמורתא תהא, נ"ל בפי"ד הכונה כי בעסק התורה יש שתי תועלויות הא' הוא שידע המעשה אשר יעשה לפו"ד והב' שבוה הלימוד מומר עריוס הם הקליפות ואס לומר הלכתא למשיחא או לפול דליכא מיניה נפקותא לענין דינא אין בו תועלת הראשונה אלא רק תועלת האחרונה שהיא לומר עריוס ולכן כשא"ל כאן למאי ג"מ השיב גמרא גמור זמורתא תהא ר"ל אע"ג דליכא נפקותא לפו"ד יועיל לימוד זה לומר עריוס:

דף כ"ג הליסר אלפי עגלי הוה מעשר ראב"ע, נ"ל בפי"ד כך זה בא לו בכיוון לומר שהיה מושגת וגשפע מן י"ג מכוין דרחמי או מן מזל העליון שהוא מזל י"ג והמספר היה בחלפים כנגד האלילות כנדע, גס מספר י"ג בענין אבהה לרמוז שהעושר העלום הוה לא יתן לו בעוה"ז משכר עוה"ב אלא יתן לו

כע"פ פני
אור"ה ונר"ה
מ"ס י"ג
פול פ"ג

לו בתורת לוקה מנד אהבה כדכתיב ואהבת עולם אהבתך על כן משתתף חסד שאני נותן לך ביצה בדרך חסד אבל שכרך שמור לעוה"ב וכן הוא אומר יש אברהם מאת ה' ולוקה מאלהי ישעו:

דף כ"ד ע"ב לעולם אל ימנע אדם עלמו מצית המדרש. כ"ל בס"ד חובה לעולם בא לרבות אפילו בערבי שבתות וערב יו"ט ולילי שבתות ולילי יו"ט שהיה דרכם לקבוע ישיבות בבהמ"ד אך לא היו באים הכל לשם ולא היה נעשה בהם אסופה גדולה של חכמים עכ"ל אל ימנע אדם עלמו מזה דודאי יומא חידוש ועדיין י"ל אומר שעה אחת דאם רוצה לתפוס זמן מועט יאמר אפי' חלי שעה או רבע שעה. וכו' בס"ד שבזמן הראשונים היה דרכם לשבות בבית הכנסת שעה אחת אחר תפילה וכו' במשנה דברכות בחסידים הראשונים ובאן בא לומר אפילו באותה שעה אחת הידועה של מנהג הראשונים אם רוצה אדם לנהוג בה יהיה יושב אותה השעה בבית המדרש ולא בבית הכנסת. ועוד כ"ל בס"ד דארו"ל בגמרא שעה ששית הוא זמן סעודה של ת"ח ו"ש אפילו שעה אחת שהיא שעה השישית שהיא זמן סעודה של ת"ח אל ימנע מצית המדרש אלא יביאו לו סעודתו שם ויאכל אותה כדי שלא יזוז מבהמ"ד:

דף כ"ה ע"ב כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת. ראיתי דרך העברה בשו"ת להגאון מהריק"ש ז"ל שהקשה אמאי קאמר כיוצא בו הול"ל ולא ישתה וכו' ותיקן דהכי קאמר דדוקא כשהוא כיוצא בכלל ושם שאין חבירו ממתין לו אבל אם חבירו ממתין לו לתת גם הוא יין ליתוך הכוס ולשתות ארבעה לא יאריך בשתייתו עכ"ל. ולי אגא עבדא כ"ל בס"ד דכל זה לא אומר בכוס של מלואה של בהמ"ד וקדוש וכוסות ליל פסח וכיוצא הארבעה אם ישתהו בבת אחת מחו חבוב מלואה וכמו שמצינו בפרוסת המולא דבחול לא יפרוס פרוסה גדולה משום דמחוי רעבנותא אבל בשבת ארבעה פורסין פרוסה גדולה משום חבוב מלואה ואמרו בגמרא דרבי זורא בשבת פורס שיטור גדול דמספיק לו לכל סעודתו ולו"א כיוצא דכלל דלית וסוס דלית בהו תקנה של אכילת מלואה אבל בכוס יין המתוקן בשל מלואה ארבעה ישתהו בבת אחת משום חבוב מלואה:

ועוד כ"ל בס"ד להכי קאמר כיוצא בו כי באמת יש בכוס עוד כמה אזהרות בעניינים אחרים בשותה שהם ושותה שלם וכיוצא שזכורו במקום אחר ולכך בא תנא דהא בריתא לומר אל תחשוב דליכא בהלכות הכוס אלא רק דבר זה שאני אומר כאן אלא אני לא באתי לזכור כאן אלא רק דבר שהוא כיוצא גבי שום וכלל שהוא ענין של רעבנות לכך אני מוכיר בכוס ענין של גרגרן כי רעבנות גרגרן ענין אחד רק לשון רעבנות נאמר בדבר אכילה וגרגרן בשתייה אבל אה"ן יש עוד דברים בענין הכוס דשייכי לגסות הרוח וכיוצא ולכן אחר שאמר ה"ו רעבנות אומר כיוצא בו של ענין זה דרעבנות נאמר אזהרה אחת בכוס שלא ישתהו בבת אחת ואם שיה ה"ו גרגרן. ואחי יודי החכם השלם כמה"ר משה נר"ו תיקן דאמרו בפסחים גבי כוס ששתה ר"י בבת אחת לא אמרו בכוסך קטן וייך מתוק וכריסי רחבה ע"ש. נמלא מ"ש כאן שותה כוסו בבת אחת ה"ו גרגרן לאו בכל כוס וכל יין מייירי אלא יש כוס ויש יין דרשאי לשותתו בבת אחת לכך לא נקוט כאן מילתא פסיקהא לא ישתה כוסו בבת אחת אלא אומר כיוצא בו לא ישתה כלומר כיוצא בשום וכלל דלית בהו רעבנותא וכן כאן אני מדבר בכוס ויין דשייך בהו גרגרן ולא בכוס ויין דלא שייך בהו דבר זה. ועוד תיקן הוא נר"ו אומר כיוצא בו ללמדנו דתואר גרגרן הוא גרוע כמו תואר רעבנות

ולא תימא גרגרן עדיף מרעבנות עכ"ד נר"ו:

שם שנים דרך ארץ. הקשה הרב פ"ע ז"ל לשחוק ממוציאתא מאחר דקתני בבת אחת גרגרן ושלשה גסי הרוח מכלל דבשתיים עלתה לו ע"ש. וכו' בס"ד להכי נקוט שנים דרך ארץ ללמדנו דנחשב השלשה מנסי הרוח דלכאורה יש לעשות מה שייכות איכא לגסות הרוח בענין זה שהוא רוצה לעשות לו לגימות הרבה בכוס מפני שבוה יערב לו יותר, ומה ענין גסות רוח בזה לכך נקוט שנים דרך ארץ, דידוע כל המשנה מונהגת השולם הרי זה גם רוח כי מדתו של הגאון אינו משהו עלמו עם שאר בני אדם אלא אהב לשנות דרכו מדרבס כדי שלא ישתה עמהם ולכן כיון דאמר שנים דרך ארץ מומילא ידענו הטעם למה השלם נחשב גסות רוח מפני כי גם רוח טבעו ומדתו לשנות משורת דרך ארץ הנהוג אלא בני אדם כדי שלא יהיה עמהם בשהואה אחת:

ועוד כ"ל בס"ד דאם לא היה מוכיר השתים הוה אמרינא דמספר שלש לא קאי על פעמי השתיות אלא קאי על הכוסות דבתחלה אמר שותה כוסו בבת אחת ה"ו גרגרן וחור ואמר שלש ה"ו מנסי הרוח כלומר אם שיה שלש כוסות בבת אחת מלבד גרגרן כי בזה ענין גסות רוח, על כן נקוט התנא שנים דרך ארץ דעתה א"א לעשות לפרש השתים והשלם על הכוסות דהיינו ששתה שתי כוסות בבת אחת או שלש כוסות בבת אחת דזה לא יתכן מאחר שאמר ברישא השותה כוס אחד בבת אחת ה"ו גרגרן א"כ כ"ש בשתיים ואף יאמר שתיים דרך ארץ אלא ודאי האי שתיים ושלש לאו על הכוסות קאמר אלא על הגימות וכוונתו אחר מדבר ששתה איתו שתי פעמים או שלש פעמים:

שם נטיעה מקטע רגליהו דקלבים ובעלי גידות, עיין פירוש רש"י וערוך ז"ל. ולי אגא עבדא כ"ל בס"ד נטיעה לאו על ערלה קאמר אלא אם זורעין גרעין של פרי יוצא מן הגרעין נטיעה שמונן בה כוחו של פרי אך היא לא תוליד פירות אלא עד שיעקרו אותה ושותלים אותה במקום אחר, וידוע כי שמתה האילן הוא להוליד פרי וכמ"ש על פסוק אז ירננו עמי היער אשר לעתיד וילאו פירות ולו"א נטיעה זו שלמחה מן הגרעין של הפרי שאינה ממהרת להוליד פירות מן הכח האלור בה אשר זהו עיקר הגאונה ושמתה אלא היא ממתנת עד שיטעו אותה מחדש במקום אחר ואע"פ שמתנתה בזה זמן הרבה ואף אלו הקלבים ובעלי גידות אין ממתנים זמן מועט בשביל הגאונה:

שם מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עינין. הקשה מהרש"א ז"ל מה שאלה היא זו והלא הקב"ה החזירה תחלה על כל אומה ולשון ולא קבלוה יע"ש. וכו' בס"ד הכי קאמר למה נתנה מהקב"ה לישראל שדיבר עמהם בסוטי פנים בפנים עליה והיה אפשר שיטלה מרע"ה וירד ויגיד לישראל גם את עשרת הדברות לומר להם זה הדבר אשר אמר ה' אגבי ה' אלהיך וכו' וכו' ותיקן שענין הם ואם לא היו שומעים משה האיש הוא נביא שלי ותאמינו בו בכל דבר אשר ידבר בשמי לא היה להם אמונה חזקה בתורה אע"פ שהיו רואין אותה ומופתים רבים שעשה מרע"ה לפנייהם: **או נ"ר** בס"ד הכי קאמר למה נתנה תורה לישראל ולא נתנה לאבות ומתקן מפני שענין הן פירוש כל אה"ע וידעין שענין הם שאין עומין לקבל להכניס עלמן תחת עול כבד בנגל וכוין שבאמת קבל התורה והכניסו עלמן תחת עול תורה שהוא עלום ורב אז בודאי הגמור המה ראו והבינו וידעו דקבלת התורה היא הכרחית לעולם וזכרן גדול הוא שא"א להשמיט מונתה וא"א

וא"א להיות בלעדו לפיכך אע"פ שהן עינין מאז כפו כאלמון ראשם והכניסו עלמן תחת עול התורה, משל לעיר אחת ששמעו ראשיה שבה עליהם בלשת אחת ממוקום רחוק לשלול אותם והמה ראו שא"א להגלל מידם א"כ יקדמו אותם במנחה בדיגרי זהב וכסף סך חשוב קודם שיצאו בגבולם ויתיעטו גדולי העיר ביניהם שיהיו ארבע ותמש מן הגדולים הולכין הם עלמן לגבות מאת כל איש ואיש דיגרי זהב בשביל סך הדורן ההוא לפיכך צו הבלשת ערס בואה והמה באו תחלה אלא איש אחד שהוא קמזן גדול ואין דרכו ליתן אפילו פ"ק לכל גביה שגובין בעיר ההוא ויאמר להם בעבור הדבר הזה של הדורן לזכרן פיוס הבלשת מוכרח אני ליתן אע"פ שאין דרכי ליתן בכל גביה שגובין בעיר יען כי ידעתי שדבר זה הוא לזכר והכרחי שבו יהיה שמירת נפשות ושמירת ממון וא"א בלעדו זאת, אך אשאלה מכס מה ראיתם לבא אלני בראשונה מאחר שאתם יודעים טבעי ומנהגי שאני קשה מאד במתן הדמים ואין דרכי ליתן בשום גביה שגובין מאנשי העיר בשום זמן, אמרו לו היא הנותנת שבעבור זאת באנו אליך בראשונה כדי שהמתן שלך יהיה לנו לעור כאשר נבא אל אחריים שלא יהיו דוחים אותנו בטענות של הבל יען כי אפשר שזדמן בני אדם שיאמרו לנו מודע ממהרים אתם לפזר ממון המתינו אולי יבא לכם עור מן שר פ' ושר פ' שישלחו חיל על זאת הבלשת להלחם בה ולהסוגה אחר או תמתינו עד שיתברר הדבר של ביאתם יותר כי אולי שקר שמעתם ואין באים עליכם ועוד כיוצא בדבר הבלים כאלה כדי שיעבד מתנת ידו אך כשרואין שאתה הקמזן הגדול נתת חלקך בגביה זו או יאמרו ודאי אין שום תקוה להחלה אלא רק באישן זה שאם היה אופן בשביל ההללה בלתי לזכר למתן דמים לא היה זה האיש שהוא עו וקשה מאד נותן משותיו לזכרן הענין הזה אלא ודאי ענין זה מוכרח בלי שום תפונה. וכן הענין כאן אם היה הקב"ה נותן התורה לאבות היו אומרים העולם מתקיים בלתי קבלת התורה ואין הכרח לקבלתה ומה שקבלו אותה האבות אע"פ שיש בה עול כבד עלום מאד היינו מפני כי הם מלך טבען וקדושת חומרתם נוחין לשאת עול תורה שהוא כבד על חומר האדם ולא אכפת להו לכך אע"פ שאין קבלת עול תורה הכרחית לעולם קבלוה עליהם ולא כ"ע יש להם מוג האבות וקדושת החומר שלהם כדי שישו שכמם להסבול משא הכבד של עול תורה עליהם אע"פ שאינו דבר הכרחי ולכן ניתנה תורה לישראל שהם עינין ואין נוחין לקבל לשאת עליהם עול משא כבד בלתי הכרח גדול כדי דעתה יכירו כל האומות שקבלת עול תורה הוא דבר הכרחי מאד בלי שום תפונה וההכרח לחן את ישראל להכניס עלמן תחת עול עסק התורה. ובני יודי כה"ר יעקב נר"ו פירש למה נתנה תורה שבע"פ לישראל שהם יהיו לריבין לטרוח לברר כל הלכות שלה ממקראות תורה שככתב ולא נכתב הכל בפירוש והשיב עו"ש ועי"כ יתש כותן ביגיעה של עסק התורה עכ"ד נר"ו:

שם ראויים הללו שתנתן להם דת אש. כ"ל בס"ד ראויים מלך יחוסם שילאו מן יעקב ולאח ורחל וגרמוז זה בשמש הטוב שנקראו ישראל שהוא אבותיהם אש יר"ל שהוא ר"ת יעקב לאה רחל כלומר זכו לדת אש בשביל שילאו וצאו ממוקור הקדוש של יעקב ורחל ור"ת דת של אש הוא דש"א לכך אמר דוד הע"ה בנאות דש"א ירבנני על מי מנוחות ינהלני כי התורה אע"פ שנקראת דת אש לכן אמר על מי מנוחות ינהלני. וכו' בס"ד מאחר שהתורה נקראת בשם אש והיא חמשה ספרים לכן נקטרף אות ה' עם אש ונעשה לזכרן אשה ובוה נעשה לישראל אלא

הקב"ה דין אשה עם בעלה: **שם** שלשה עינין הן ישראל באומות כלב בחיות. י"ל והלא התנא יהודה בן תימא מיחס העוזה בחיות לגמר כמ"ש היו עו כנמר ולמה רשב"ל מיחס העוזה לכלב. וכו' בס"ד ע"פ מ"ש המפרשים ז"ל בפסוק והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה כלומר כל בריה אם תרעב תהיה נחה מאד וכו' שלא יהיה לה עוזה מלח אך הכלב הוא עו טבוח על אדם ועל חביריו אע"פ שהוא רעב הרבה כאלו הוא שבע ובעטו מלאה ולו"א עוי נפש לנכות הרבה אע"פ שלא ידעו שבעה. גם עוד העוזה בכלב הוא חידוש גדול דארו"ל לית דעני מכלבא ומנין לו העוזה והלא כתיב ועשיר יענה עוזה ולא העני ולכן אע"פ שנמלא עוזה בגמר אינה חידוש אבל העוזה בכלב היא חידוש וכן העוזה בישראל הוא חידוש כי לישראל יש להם מדה העונה והשפלות תלויה להם ממוקור האבות כמ"ש רז"ל אמר הקב"ה לישראל חושקני בכס שאתם ממעטים עלמכם ודרך העניו והשפל להיות נח והעוזה חידוש בו וכן העוזה בתרנגול חידוש מפני שהוא אינו משופף באיור אלא ניזוד ונחפס מחמת שאינו יכול לשפוף ולברוח וכמ"ז הוא עו לכך נקוט בני תלפא בחדא אשר שלשתם העוזה היא חידוש בהם ולא נקט נמר:

ונראה לפרש בס"ד הא דנחית למנות מיניו אלו עם ישראל לרמוז כיון שישראל דומין להם מלך העוזה לזכר שידמו להם במדה טובה אחרת הנמלאת בהם והוא כי בכלב נאמר בו דבר טוב דארו"ל הכלב זכור את קונו ומוסר עלמו על בעליו וכן ראוי לישראל שיכירו את קונם הוא יתברך וימסרו נפשם על עבודתו יתברך. ובתרנגול יש מדה טובה שמפייס ואח"כ בועל ואע"פ שהוא עו בעופות וראוי לפי עוזהו לבעול בחוקה עכ"ז הוא מפייס ובעל וכן ראוי לישראל להתנהג במדה זו ולא דוקא בענין תשמים אלא בכל דבר ודבר שבין אדם לחבירו ובין איש לאשתו לא יבואו לטוול בחוקה אלא בפיוס. ולמ"ד גם עו בבהמה ג"כ יש ללמוד ממנו דבר טוב מדרכו של עו למסגי ברישא וכמ"ש בשבת מ"ט עזי מסגן ברישא והדר אימרי והשיב לו ככרייתו של עולם וכן ראוי לישראל שבכל זרה שלא תבא אע"פ שהיא כללית על כל העולם הם יהיו מסגן ברישא בבקשת ההללה ד"מ נעשה עזירת גשמים הם יהיו ראשונים בבקשת רחמים לגזור העניות ולהתפלל סליחות אע"פ שגם האומות דרכם להתאסף לעשות בקשת רחמים, וכן בשאר לרות הבאים על הכלל כמו חולי משונה ומלוק הם מסגן ברישא בבקשת רחמים ובעניני ההללה בכל אופן שיהיה הן בדרך רוחניות הן בדרך גשמיות. ולמ"ד אף ללף בחילנות הגה לפירוש חד של התוספות ז"ל היינו עוזהו שטוען פירות בכל יום ולזה ראוי שידמו ישראל שיעשו פרי בתורה ומלואת בכל יום:

דף כ"ו ע"א. ולפלגו ברוחין מומין דעלמא. פירש רש"י דהא ודאי משום מוקלה לא היו טעמייהו דאפכא שמעינן להו וכו' ומקשים משמע אי הוה אפשר לפרש דמשום מוקלה פליגי הוה ינחא וזה תמוה דאע"ג דנאמר משום מוקלה פליגי נמי תיקוי דלפלגו בבכור שלא נפל לבור ועיין בל"ח ז"ל. וכו' בס"ד דאי משום מוקלה פליגי י"ל לכך נקוט פלוגתייהו בבכור שנפל לבור לאשמעינן כוחא דהיתירא דגם בזה מתייר רבי יהודה דבלא"ה הוה אמינא שנפל לבור מודה ר"י שלא ירד ויראה דמושקין לטרחא בכדי דאולי לא יראה בו מוס קבוע ונמלא טרח בירידתו לבור בחנם, וכמו שמצינו בריש מכלתין דסברי ב"ש אין מוליכין סכין אלא עבא ולא עבא אלא סכין דחיישי לאמלוכי דנמלא טרח בכדי ואע"ג

לעשות בהם לרוב רבים בענינים השייכים להקדש שהם חובת רבים :

פרק רביעי

דף ל"ב ע"ב עתירי צביל וירדי גהינס הם י"ל חובת הם לשון יתר וג"ל צב"ד כל אדם שיש בידו עונות יורד לנהיגם אך מי שהוא עני ביותר שכל יומא במזור ומזוק שאין מרחמין עליו יספיק לו דוחק זה במקום גהינס להיות לו כפרה על עונותיו ולא ירד לנהיגם וכל זה בעני שלא ימלא בני אדם לרחם עליו וגשאר במזור ומזוק הרבה אבל עני שנמלא לו מרחמין לפרנסו אין לו דוחק של מזור ומזוק סופיק לו לכפרה במקום גהינס וזה ירד לנהיגם בעבור עונותיו מיהא בצביל באותו זמן קדמון שדבר בו רב נתן לא היו העשירים מרחמים על העניים והיו גשאים בלעז ודוחק הרבה מאד שצורתי יספיק להם במקום גהינס ולא יורדים לנהיגם ומלא רק העשירים שיש שם יורדים לנהיגם בעבור עונותיהם אבל העניים אין לריכין לירד לנהיגם ול"א עתירי צביל וירדי גהינס הם דייקא ר"ל לזרם ולא יורדים עמם עניים ג"כ כי גהינס לא תקח מצביל העניים מפני שהעניים אשר שם יספיק להם לעז ודוחק פרנסתם במקום גהינס, והרב ח"ר שלום ישראל תנ"כ"ה שהיה מחכמי עירנו מהלמודי הרב ע"ר מו"ז זלה"ה פירש חובת הם למידק שיש לדיקים יורדים לנהיגם בשביל לגמול חסד עם נשמות רשעים למשוך אותם להוליחם ואלו יורדים לפי שעה דוקא לאו בשביל לורך עלמן נכפר על עונותם כי לדיקים הם אלא בשביל לורך אחרים להעלות נשמתם, ואמר עתירי צביל שהם בחייהם בעוה"ל אין עושים ג"כ לכן כשתראה אותם יורדים לנהיגם תדע שהם יורדים שם בעבור עלמן ולא בעבור לורך אחרים לעשות חסד עמם כי אלו אינם מאנשי חסד עכ"ל ז"ל :

שם מיון נמי לא זייטוהו י"ל הלשון כפול וסגני לאמר לא זייטוהו וג"ל צב"ד כי הוא שאל מהם מזוני פירוש כפי לרכו וכפי מנהגו מה שהוא רגיל לאכול והם אפילו מיון בעלמא להסקיט רעובו בלחם שעורים או דוחן וקטניות ג"כ לא זייטוהו אלא גשאר רעב לגמרי :

שם כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו נ"ל נקיט אברהם אבינו כי הוא היה ראשון בעולם לתת לחם לרעבים ולפרנס עובדים ושבים וגם שמו היה מוספר רחם ולכן אמר כל המרחם על הבריות ולא אמר כל המפרנס את הבריות או כל המטיב לבריות או כל החם על הבריות, ועוד נ"ל צב"ד דנקיט לשון רחמים לרמוז מוסר לאדם בענין זה בתיבת רחמים שהוא אופיות מי מחר ר"ל כמו שאומרים העולם מי בעל מחר כי אין אדם בטוח ביום מחר שיהיה חי בו וזה מוסר גדול לקמנן שאינו רואה לפזר ממון שבידו לדקה וג"ה וכל מי שחשב כן מי מחר ודאי יהיה לו מדה רחמים על הבריות לפרנסם ולא יהיה ממנו חציב עליו. גם נקיט לשון רחמים כי רחמים עולה מוסר רלח לרמוז מי שאין לו מדה רחמים ה"ז עושה רלח צבריות שימותו ברעב וכמ"ס בגמרא דסנהדרין דף ל"ה אר"י כל הענית שמלינין בה דקה כאלו שופך דמוס שנאמר דק ילין בה ועתה מרחמים, אי נמי רחמים הוא ח' רמים כי רם כינוי לחסד ושם אל הוא חסד דכתיב חסד אל כל היום, ושם אברהם מוספר ח' פעמים אל לכן

לכן מי שיש לו מדה רחמים על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו :

שם כל המלפס לשלחן חבירו הא דתלה הדבר בשלחן נ"ל צב"ד למשל שני עניים שהתנדב עשיר אחד לאחד מהם שישלח לו כל יום קערה של תבשיל לביתו אך לחבירו לא התנדב כן אלא נתנדב מה שיאמר כל יום תבשיל בשלחן ושלח ליה הנה זה עולם חשוק בעדו יען שהוא סומך על השלחן ואם לא נשתייר בשלחן כלום

במפלג פתגמו פן ייודע בפי קמא רביצה דיא טא דה לעלא עמייע ליה לרתי נמי שם
באעצתה הדיבור בעמוד ל' עיני יח הממנים בתוך הקן פלגים . כל שאמר יש
מיפני לשון ערלב הערבים . ופ"ל
בתוך הקן פלגים משניה הם עוקרים דהול רוב וקדוב הלך אמו הקדוב ודלא פ"ל
פ"ל אצל אס מערב יונת היון עובדו בתוך הקן ולפ"ל הקן ודלא לך המעין א"ל בתוך
הקן דווקא ולמחר העשטם ולא עשאר פ"ל לטב הקן להפ"ל פ"ל אמרתי וכו'

ובאופן אחר נ"ל צב"ד אומרו אף חיוו ע"פ המעשה שהביא הגאון חיד"א ז"ל בדברים אחרים דף קמ"ד בעני שהיה יושב שכן לבית עשיר ויהי היום ואותו עשיר השיא את בנו ועשה משתה לכל בתי שער האכול מעדנים האכין לעלמו עד שעה שניה והזמנה והוכרת לי קודם שלשה ואחר סמיים לערו מה יעשה רח ללער עלמו כל מה שאכל דנים מתבשילי שבה ללס אמר קחות על פתח אדם חפך מן צבוס פנים קרא ובה פירש מועמיותו וכו' הסעודה והמיון חבירו דא עקא ון וסעודה שלו צבוס חיים להיון דך עובדה הג"ז אפילו עני מלוי גם נחשבים חיים זה לשלחן אחרים החול ואז כשיבאו יהיה לו שינוי י מעים כמ"ס ויו"ט מ"ט שינוי

ד הכונה שהוא לכך היא מושלת הא ומקשטא ליה ישיב לה קללה ון שמושל עליו וע ארס כעסו ו לו מנחם מלך ו ולכן גם חיוו זול ולשפות אין פיה של אשתו : ד אע"ג דאפשר לבדקו היעב חים דף קי"ב מי היעב וכבשו וחור ולבשו קודם שעברו עליו שמונה ימים מעת הכיבוש או אותם הבינים הנשאים באותו חלוק יתהווה מהם לרעה צ"מ ולכן אמר כאן חיוו אינם חיים כי חולי הרעת חשוב כמות צ"מ ות"ק ס"ל אפשר שיבדוק היעב ולא יבא לידו חולי זה ומ"ס יסורין מושלן בגופו ר"ל שיש לו כאב הראש או כאב שיניים שאז אפילו בעת אכילתו או שינתו מר לו מר צ"מ :

fragment/insert found with book إدراج وجد(ت) مع كتاب

לעשות בהם לרבי רביס בענינים השייכים להקדש שהם חובת רביס :

פרק רביעי

ואע"ג דכ"ה חולקים היינו משום דאין חיובין לאמלוכי ולכן ככה"ג דאיכא חששא זו דדילמא לא יראה בו מוס קבוע וטרח בכדי ס"ד דגם ר"י מודה דאסור לכך אשמעינן בנפול לבזר דגם כזה מתיר ר"י ולא חייס לטרחא בכדי :

ובזה יתורן קושיא אחרת דהקשה הל"ה ז"ל למה להמקשן להקדים תחלה לומר דפלוניתיהו ברוחין כדי שיקשה דלפלוני ברוחין דעלמא דהו"ל להקשות תחלת

כל דבר דנפלוני סגפ לבור כי ק פלוגתיהו ברוחין ד באויה סברא סיה לבור. ובה ניחא ברוחין אין להקשו בנפול לבור פליגי לירידת החכם לבו אוסר אולי לא ימ ולכן הקדים המקש ברוחין כדי שיקשו לך מנ"ל להמקשן שיקשה ג"ל דלשון הכי דייק דאם לאו לא חשבו לירידה

דף כ"ט ע"א קשה לכנס והו"ל נחם ונ"ל בס"ד דהוא ה מודד שהוא יודע ואחר שמכר מן ה אלף לוגין ועדיין לקח ממנו כלום שיש בו אלף לוגין שגשאר בכלי עוד בשאר כלים ובסוף הכלים הגדולים שה שלם מאות גרבי יין שכנס בידו הדרווי המזכרים וכל זה ה גם בחול למלאות כדי שלא ישאר ב

ומה שעלתה ההו גרבי שמן ה הכונה לומר קרוב מספר זה דוקא בו כי עלתה הרווחה זו יהיו מחמירים על ע היתה ההרווחה מסג שעולה שלם מאות ה כמנין קנקן לרמוז לא

גזל אלא הוא הרווחת הקנקן ואין בה חשש ומוותרת להם : **שם** אמרו להם אף אנו אין רלונינו בך. פירוש אע"פ שאנחנו חכמים ולא גבירים וסך זה של ש' גרבי יין או שמן נחשב אללינו מומן הרבה עכ"ל אין רלונינו ליהנות בך. אי נמי סוגת לומר אף אנו בעת שבאנו לפניכם אין רלונינו בך לתת את היין והשמן בסוג השבת גולה אלא לחומרא בעלמא במידת הסידות באנו ואמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם טוב שתעשו בהם תיקון כמו תיקון הושים בגזל. ונ"ל כי הם הביאום לגזברים

לדקה ג"ה וכל מי שחושב כן מי מתר ודאי יהיה לו מדה רחמים על הבריות לפרנסם ולא יהיה ממונו חביב עליו. גם נקיט לשון רחמים כי רחמים עולה מספר רלח לרמוז מי שאין לו מדה רחמים ה"ו עושה רלח בבריות שימותו ברעב וכמ"ש בגמרא דסנהדרין דף ל"ה אר"י כל תענית שמליגין בה לדיקה כאלו שופך דמים שנאמר לדיק ילין בה ועתה מורלחים, אי נמי רחמים הוא ח' רמים כי רם כינוי לחסד ושם אל הוא חסד דכתיב חסד אל כל היום, ושם אברהם מספר ח' פעמים אל' לכן

חיים גמורים יען כי רואה בעושרו לאותם עשירים שקבל מהם לדיקה בזמן עניותו יבוס מהם ולז"ה אף חיוו ר"ל חיים שבאים לו אחרי כן בזמן עושרו אין נחשבים חיים גמורים :

ובאופן אחר נ"ל בס"ד לומר אף חיוו ע"פ המעשה שהביא הגאון חיד"א ז"ל בדברים אחרים דף קמ"ד בעני שהיה יושב שכן לבית עשיר ויהי היום ואיתו עשיר השיא את בנו ועשה משתה לכל באי שער עירו והעני עניו לופות שיקראו העשיר לאכול מעדנים עם הקרואים כי הוא שכן שלו ולכן לא הכין לעצמו סעודה לאותה הלילה של המשתה והמתין עד שעה שניה מן הלילה ולא הזמינו העשיר ואז גתייחס מהזמנה והוכרת לאכול פתותי לחם נקודים שנשאר אללי קודם שלשה ימים באופן שאכל לחם לר ומיס לתך ואחר שסיים חבילתו בא משרת העשיר לקראו וגדל לערו מה יעשה אחר שמלא כריסו מלחם יבש על כן הוכרח לזער עצמו והניח אלבעותיו בפיו וגרונו עד שהקיא כל מה שאכל כדי שתהיה קיבתו רקנית וימלאנה מעדנים מתבשילי העשיר, ואז קם והלך לבית העשיר ואחר שבה לשם אמר לו העשיר ראה הפקדתיך להיות עויןך פקחות על פתח החצר שלא ישאר פתוח וגם שלא יגזב אדם חפך מן הבית וילא בהחבא ופרח זממן מוניה וישב צבוסת פנים על הפתח רעב ומרובה, ומחמת הקיא שהקיא ובה פירש אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו וכו' פתך תכלת תקיאנה וכו' ע"ש יודע כי הסעודה והמזון נקראים חיי האדם וז"ש כאן המלפא לשלחן חבירו דא עקא כי יודמן לפעמים שאפילו חיוו ר"ל מזון וסעודה שלו שאכל ג"כ חונם חיים שלא ישתרו בצענו בסוג חיים להזין את גופו אלא יקיא אותם וישלכם חילה בך עובדה הנ"ו או יבן גם חיוו ר"ל ימו שבתות ויו"ט שאפילו עני ממי משלו אללו מזון וסעודה של בשר והגיס חונם נחשבים חיים מאחר שבשאר ימים אין לו משלו אלא מלפא לשלחן אחרים א"כ רוב ימיו לא יגיע לפיו בשר בימי החול ואז כשיבאו ימים טובים שיש לו לאכול בשר בודאי יהיה לו שינוי וסת ואז סוף שיסתמרר באכילתו בחולי מעים כמ"ש בן סירא כל ימי עני רעים אלו שבתות ויו"ט מ"ט שינוי וסת תחלת חולי מעים :

שם ומו שאשתו מושלת עליו נ"ל בס"ד הכונה שהוא עני והיא מפרנסתו ממעשה ידיו ולכן היא מושלת עליו ובה יודמן שתהיה מקשטא ליה תבא ומקשטא ליה פומא שמקללת ומבזה אותו ואם גם הוא ישיב לה קללה ובזיון היה מתנחם ולא יצטער אך כיון שמושלת עליו מחמת שמפרנסתו אז הוא מוכרח לבלוע ארס כעסו ולשתוק ובה יגדל לערו עשר ידות ואין לו מנחם מולד לשונו שגם הוא ישיב לה קללתה ובזיונה ולכן גם חיוו הוא עת המנוחה של ישיבתו בבית לאכול ולשתות אין נחשבים חיים כי צולע בהם ארס מולד פיה של אשתו : **שם** שאין לו אלא חלוק אחר נ"ל בס"ד אע"ג דאפשר לבדוק חלוקו מבינים עכ"ל קשה לבדוק היעב ועי"כ לוקה בלרעת והוא דאיתא בפסחים דף ק"ב מי שלובש חלוק שהיה בו כינים ולא בדקו היעב ובכסו וחור ולבשו קודם שעברו עליו שמונה ימים מעת הכיבוש אז אותם הכינים הנשארים באותו חלוק יתהווה מהם לרעת ב"מ ולכן אמר כאן חיוו חונם חיים כי חולי הררעת חשוב כמות ב"מ וה"ק ס"ל אפשר שיבדוק היעב ולא יבא לדי חולי זה ומ"ש יסורין מושלן בגופו ר"ל שיש לו כאב הראש או כאב שינים שאז אפילו בעת אכילתו או שינוי מר לו מר ב"מ :

לכן מי שיש לו מדה רחמים על הבריות בודע שהוא מורעו של אברהם אבינו : **שם** כל המלפא לשלחן חבירו הא דתלה הדבר בשלחן נ"ל בס"ד למשל שני עניים שהתנדב עשיר אחד לאחד מהם שישלח לו כל יום קערה של תבשיל לביתו אך לחבירו לא התנדב כן אלא התנדב מה שישאר כל יום תבשיל בשלחן ושלח לו הנה זה עולם חשך בעדו יען שהוא סומך על השלחן ואם לא נשתייר בשלחן כלום יבאר רעב, אבל הראשון הוא בטוח שישלח לו כל יום קערה שישבע בה ואינו תלוי בשוירין :

ועדיין ז"ל למה אמר לשלחן חבירו כי כן הגרסא בעין יעקב והו"ל לשלחן אחרים. ונ"ל בס"ד ע"פ מעשה בראובן ושמעון שהיו עשירים גדולים וירדו מנכסיהם ב"מ והולרכו לסבב מעיר לעיר לדפוק פתחי גדיבים ויכתבו חכמי עירם עדות על מקרה שקרה להם כדי שירחמו עליהם בכל אחר ואחר וכל אחד לקח שערו בידו והלכו שניהם ביחד מעיר לעיר לקבץ על קבצא"ת ויבואו לעיר אחת ויכנסו שניהם לבית גביר אחד לבקש ממונו נדבה והגביר נתן לאחד שני מאות דינרים ולאחד עשרים דינרים ויאלו מאות, והיה אותו שלקח שני מאות פניו זועפים ועינו זולגים דמעות ח"ל חבירו למה תבכה והלא אני לקחתי עשרים ואתה מאתיים הרי מולך הלילה עשר ידות, ועוד למה כאן אלל זה הגביר בבית ואלל שאר גבירים שקבלת מהם נדבה לא בבית ח"ל זו חרה מתרלא חברתא כי הלא תשאל למה נתן לי מאתיים ולך עשרים והלא בעדות המתנדבים שבידני לא הוסיפו בכבודי יותר מכבודך אלא תדע זה הגביר הייתי אני שולח לו סחורות למכור ולקח ממני שבר פ'אטו"ר סך רב ועכשוו שלחנו הזמן לקבל ממני לדיקה לכך בכיתי אבל שאר נכרים אינו מכירם ולא היה לי חברה עמוסה לכן לא אבוס מנדבתם כדי שאבכה, וז"ש כל המלפא לשלחן חבירו שהוא נלךך לאדם שהיה מקודם חבירו בעושר ומז"מ ועתה נהפך עליו הגלגל להיות נלךך אליו זה חשך בעדו כי יזכור הראשונה וילטער אבל המלפא לשלחן אחרים שאינו מכירם ולא היה לו עמוסה חברה בזמנו לא חכפת לו כ"כ. ונ"ל בס"ד אור כינוי לפרנסה ולכן המטר נקרא אור דכתיב יפך עין אורו ואמרו בגמרא פרנסה היינו מער ואם תניח על מספר אור מספר יקוה יהיה חשך כי יקו"ה או"ר עולה חשך לרמוז המקוה ומלפא לאור הוא הפרנסה מאחרים דלית ליה מנרמיה כלום ה"ו עולם חשך בעדו, ונראה לפרש עוד בעם דעולם חשך בעדו דארז"ל מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכלי באפיה נמלא רחמי לו שהיה חשך שלא יראה בו :

שם ר"ח אמר אף חיוו חונם חיים. קשה והלא ר"ח מפיך להא מן הפסוק שהביא רב ולמה לא אמר רב דבר זה ג"כ. ונ"ל בס"ד כי ר"ח אחא לפרש מילתיה דרב דלא תקשי איך יהיה חשך בעדו וקחוינן השמש והיום מאזורים לעני כמו שמאזורים לעשיר לזה בא ר"ח לפרש דחיוו חונם חיים דמי זער הם וכל חיי זער נקראים ימו חשך כמ"ש בקהלת י"א כי אם שנים רבות יחיה האדם בכלום ישמח ויזכור ימו החשך וכו' וכה"ל עד אשר לא תחשך השמש והאור וכו' ובה מובן מ"ש רב עולם חשך בעדו מה עניינו :

ועדיין ז"ל מאי אף דנקיט הכא בחיוו, ונ"ל בס"ד ידוע חיים שהאדם רואה בהם טוב בפרנסה נקראים חיים ואם יש לו בהם דוחק ולער פרנסה חונם חיים, ואמר מי שנלךך לבריות ולקח מהם לדיקה לא מצביא דאין שנים אלו דעניות נחשבים לו חיים אלא אף אכ"כ נחטער ונעשה לו שנים של חיים ג"כ אין אלו

fragment/insert found with book إدراج وجد(ت) مع كتاب

דף ל"ו ע"א תנן מכסין את הפירות בכלים כלים
אין אורח דלכני לא רחמי בספר שמן העוב
שהביא על זה קושיא ותיורן בשם רה"ג ע"ר הרב
מור וקני רבינו משה חיים זלה"ה שהקשה מאי פריך
לימא דאירי בגרונרות ולמוקין דלא חזו כמו באורח
דלכני ותיורן דמשמע ליה בפירות הראויין מדקתני פירות
סמס ע"ר ע"ר הרב מו"ז זלה"ה וכתב המחבר הג"ז
והוא דוחק דהא משני בסמוך בדעבאלא אע"ג דקתני
כדי יין וכדי שמן סתמא דמשמע במתוקנים ע"ל. ואח"כ
הרב המחבר הג"ז לא דק דהמקשן ודאי משמע ליה
דפירות סמס משמע פירות הראויים והיינו טעמא משום
דהול"ל ומכסין את המוקלה ואמאי נקיע פירות וגם בתי
הכי הדר המקשן להקשות מן כדי יין וכדי שמן היינו
משום דמשמע ליה בראויים איירי ורק התרנן הוא
דמתרן דהכי לפרש דאירי בטבילא אע"ג דאתמר בסתמא
ולכן על הקושיא שהקשה ע"ר הרב מו"ז זלה"ה על
המקשן אמאי לא מפרש לה בגרונרות ולימוקין ולא יקשה
שפיר מתרן לה הרב מו"ז זלה"ה משום כיון דקתני
פירות סמס משמע ליה בפירות הראויים והמחבר הג"ז
עושה הוכחות מדברי התרנן על דעת המקשן :

מידו יש להקשות הקושיא של הרב מו"ז זלה"ה הג"ז
על התרנן למה לא תירן המקשן שהקשה
פירות אין יורה דלכני לא הוי פירות הס גרונרות ולימוקין
הס בגון אורח דלכני ובאשר תירן כזאת אח"כ בקושיא
דברי יין ושמן ולמה תירן לו איירי דתנא רישא משילין
וכו' ונ"ל בס"ד תירן דזה התירן דאירי עדיף ליה
טפי משום דבאמת כיון דקתני פירות סמס בטהם משמע
פירות הראויים ואח"כ בקושיא השנית דברי יין ושמן
הוכרח לתרן כך דלא היה לו תירן אחר ועוד נ"ל
בס"ד דלא הוה מלי התרנן לתרן הא פירות איירי
בגרונרות ולמוקין דא"כ למאי אלטרין לומר וכן כדי יין
וכדי שמן וכמ"ס אח"כ באמת הכי נמי מסתברא דאי
ס"ד וכו' הא תנא ליה רישא ולכן התרנן לא תירן לקושיא
הראשונה דמכסין את הפירות דאירי בגרונרות ולמוקין
דהתרנן עדיין לא ס"ד הא סברא דנקיט הש"ס אח"כ
ס"ד להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו :

דף ע"ל ע"א ת"ר חמשה דברים נאמרו בגתלת קשה
הול"ל נאמרו בגתלת ובשלהבת דכלל הני מילי חלוק
דין השלהבת מדין הגתלת ונ"ל בס"ד כי עיקר החידוש
הוא בגתלת דנקיט בה איסורא אבל בכלהו מילי הוי
להתירה ואין היתיר חדוש בשלהבת כי כן הסברה מחייבת
בלא"ה כיון דהשלהבת אין בה ממש מאי א וראי איפא
למתלי בה :

אמנם עדיין י"ל נקיט להו בסדר זה ולא נקיט להו
ע"פ סדר משנה דילהון ונ"ל בס"ד דנקיט להו
בדרך לא זו חף זו על היתר השלהבת והוא דלא נבעיא
בדין יו"ט דקיל אלא אפילו שלהבת של הקדש דחמיר
ולא מבעיא הגתלת הקדש אלא אפילו הגתלת ע"ז דחמירא טפי
ולא מבעיא הגתלת ע"ז דאין בה איסור סקילה אלא אפי'
דענין שבה דהיא ביה עונש סקילה ולא מבעיא הולאה
דשבת דמסתברא מילתא בהיתירא כיון דשלהבת אין בה
ממש נמא לא הויא כלום אלא אפילו במודר הגתלת
מחבירו דהגתלת מן השלהבת היא כמו הגתלת מן הגתלת
כי כמו שהוא מתחמם מן מתחמם מן ואדרבה אפשר
שיחמם מן השלהבת טפי עכ"ז מותר בשלהבתו ורק
אסור בגתלתו משום דאוליין בתי גוף הדבר שנהגה
ליה

ממנו שזה יש בו ממש זה אין בו ממש ולא אוליין
בתי ההגאה ואע"ג דהאי רבותא איפא נמי בדין הע"ז
עכ"ז הוסיף להביא עוד האי דינא דנדרים דהיא ביה
רבותא טפי משום דנדרים הולכין אחר דעת האדם
ובדאי זה המדיר קפיד על הנאתו של זה בכל אופן
שזניע לו הנאה והרי הוא נהנה באמת מן השלהבת ועכ"ז
אוליין בתי גוף הדבר שנהגה ממנו דכיון דאין בו ממש שרי :

דף מ' ע"א אין משקין ושוחטין את המדבריות וכו'
נ"ל בס"ד הנה שמונתו יתברך יש בהם אלויות
הפשוט יש בהם אלויות המולוי ופגם העונות מגיע
באורות של בחינת המולוי להורידם ממדרגה עליונה
למדרגה תחתונה ואינו מגיע באורות של בחינת אלויות
הפשוט ולכן עיקר התיקון והעליה הוא באורות של בחינת
המולוי אבל אורות של בחינת הפשוט אין לריבין לכך
ומשקין הוא רמו לתיקון ושוחטין הוא לשון המשכה כמו
זהב שחוט ו"ש אין משקין ר"ל מתקנים ושוחטין ר"ל
מושקין ממדרגה תחתונה למדרגה עליונה את המדבריות
פירוש אורות אלויות הפשוט שהם יולאים ונדברים בפה
האדם כלומר אלו האורות אין לריבין לא תיקון ולא
המשכה כי אין הפגם מגיע להם להורידם אך משקין
ר"ל מתקנים ושוחטין ר"ל מושקין ממדרגה תחתונה
שירדו בה ע"י פגם העונות להעלותם למדרגתם העליונה
את הביותם הם אורות של בחינת אלויות המולוי שהם
בתוך הפשוט ועד"ה עמוק יותר הנה גודע כל ענין הפגם
והתיקון וגדולות וקטנות ועליה וירידה הכל הוא בפרולפי
המוחין שהם נקראים פנימיות העולמות אבל פרולפיס
שהם נקראים חלניות העולמות בערך הג"ז כלום עומדים
בליונים ובתיקונים כאשר כבר נגמרו ונתקנו בזמן הראוי
להם בעת שעלה ברצון המאליל שהאליל וברא יולר ועשה
כל העולמות כולם ואין שייך בהם לא מיעוט ולא ירידה
ולא גדלות ולא קטנות ואין בהם שום שינוי כלל ואלי
נרמזים באלויות הפשוט של שמות הקודש ולאלי קורה
אותם בשם מדבריות אך לאותם שהם נקראים פנימיות
העולמות קורה אותם בשם בימות והן הן הדברים אשר
כתבנו לעיל בדיבור הקודם כי הכל עולים בקנה אחד :

דף בברייתא אלו הן מדבריות כל שיואלות בפסח
ר"ל בפה סח דהיינו שהם בסוד אלויות הפשוט
של השמות שיואלים במצטא שפתיו של אדם ורועות
באפר אלו ישראל כי באפר אלויות באפר דכתיב ישראל
אשר כך אחפאר והם עגוים שראוין עלמך באפר כמ"ס
א"א ואנכי עפר ואפר אך באמת הם פאר "שקבה"
יתפאר בהם ואלו האורות שהם בסוד האלויות הפשוט
אין מהם יניקה והשפעה אלא רק לישראל דוקא ו"ש
ורועות באפר שהם רועים ומשפעים בישראל דוקא ונכנסות
ברביעה הראשונה נכנסות לשון אסיפה וחיבור רביעה
ראשונה רמו לעולם האלילות שהוא עולם הראשון
שבארבעה עולמות אבי"ע ונכנסות שם לקבל שפע אור
אין סוף כדי להשפיע ממנו לתחתונים ואלו הן בימות
ר"ל שהם בחי' המולוי כל שיואלות ורועות חוץ לתחום
וגבול שלהם ולא התמיד זאת אלא הוא רק לפי שעה
כי אח"כ באות ולנות בתוך התחום שקבוע ומיוסד להן :

שם למה ליה למימר משקין ושוחטין הנה לפי פשט
הגמרא נראה כונת המקשן להקשות למה נקיט
תרתו משקין ושוחטין חסגי בחדא מנייהו דהא נפרש
כונתו להקשות על שוחטין בלבד למה הני לה דלימא
משקין בלבד הול"ל למה תני שוחטין וכן אם כונתו
להקשות על משקין בלבד הול"ל למה תני משקין על כן
השתא דנקיט המקשן תרתו בקושיות מוכרח לפרש
כונתו לומר למה נקיט תרתו חסגי בחדא או משקין או
שוחטין ומאחר דכונתו להקשות כך נחוי אין שתי קושיא
ליה

ליה והלא באמת תרווייהו לריכי דהא איכא לד היתר
בהקשה טפי משחיטה משום דאיכא למימר לא גרעה
בהמה טהורה מן הכלב דמוטותיו עליך כן אלו מונוטות
עליך ולהכי אי נקיט אין משקין במדבריות ושוחטין דאין
שוחטין מכ"ס הוא דבביותו לא היתיר אלא השקאה אבל
שחיטה אסור ואם יאמר אין שוחטין בלבד הו"א דמותר
להשקות המדבריות דלא ילפינן השקאה משחיטה מטעם
האמור ולכן מוכרח למקט תרווייהו וא"כ קשה מאי
קשיא ליה ונ"ל בס"ד כונת המקשן להקשות על הסיפא
דוקא למה אמר אבל משקין ושוחטין והו"ל הכי אין
משקין ושוחטין את המדבריות אבל שוחטין את הבימות
וידענא דמותר להשקות הבימות מכ"ס ומשני נקיט
השקאה גבי שחיטה ללמדך דלשקי איניש בהמתו והדר
לשחוט :

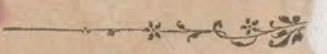
יעוד נ"ל בס"ד כונת המקשן להקשות על הרישא
דאמר אין משקין ושוחטין למה כריך לבו בחד
כרכא דמשמע דהשקאה ושחיטה שייכי אהדדי ועבדי להו
בהדי הדדי והו"ל למפלגיניהו ולומר אין משקין ואין
שוחטין דהשקאה היא בעת לחודא ושחיטה בעת לחודא
ותירך כרכיניהו ללמדך אורחא דעלמא דמשקין ואח"כ
שוחטין משום סרכא דמשכחא ודע דרוב הפוסקים ס"ל
השקאה מותרת גם בביותו לזרך הבהמה דלא גרעה
מכלב דמונוטת עליך ולא אסור כאן במדבריות אלא רק
השקאה דעבד לזרך שחיטה יש עוד פוסקים דס"ל
דאין משקין המדבריות אפילו לזרך גופם ומייהם משום
דמוקלין נינהו ועיין ח' תל"ז ותל"ח ופר"ח שם ועיין
שו"ע ס' הל"ח ס"ק י"ב ע"ס :

שם ה"ר הן מדבריות ואלו הן בימות קשה הול"ל
ה"ר מדבריות כל שיואלות וכו' ולמה נקיט
תחלה אלו הן ואינו הן ונ"ל נקיט הכי שלא יאמר יש
יעוד מדבריות דהיא להו דין אחר והם אלויות
א בימות החמה ולא בימות הגשמים
א השקאה שהיא לזרך שחיטה הם
אמה לשחוט לה נמו אריה
לכך

שם ע"ב אלא גרונרות ולמוקין בלבד פירש רש"י ז"ל
קא ס"ד מדפריש ליה מילתיה דר"ש אלמא כר"ש
ס"ל נ"ל כונת דברי רש"י ז"ל לומר כיון דהוא שאל
לרבי מהו לאכול מהן ביו"ט הו"ל לקרר דבריו ושיב לו
מותר ולמה פירש לו טעמא דר"ש בעלמא אלא ודאי דס"ל
כר"ש לכך פירש לו מלתיה דר"ש לרמוז לו שהוא ס"ל
כונתיה דהלכה כר"ש :

שם ואכ"א לדבריו דר"ש קאמר קשה לי האי תירולא
הוא הפך תירון הראשון ותירון השלישי כי בהאי
תירולא קאמר דלא ס"ל כר"ש ותירון הראשון והשלישי
קיימי בחדא שיטה דתרווייהו מוקמי לרבי כר"ש וא"כ
קשה למה מסדר הש"ס הניח תירון זה באמצע והו"ל
להניחו ראשון או אחרון כדי לחבר שני תירולים דקיימי
בשיטה חדא ביחד ונ"ל דתירון ראשון עדיף טפי דמסתברא
מילתיה כאשר יראה הרה"ה ולכך הקדימו ותירון השני
עדיף ליה מתירון השלישי ועין כי תירון השלישי נראה
דוחק שלריך להוסיף דברים והעיקר חסר ממהניתין
לכך הניחו אחרון והקדים השני עליו :

ג רנה לסיים המסכתא בתיבת הן כי התחילה המסכתא
בתיבת במאי וראש וסוף במאי הוא ב"י ועם תיבת
הן של סיום המסכתא הרי אלויות בינה ונשאר באמצע
תיבת במאי אלויות אם וכתיב כי אם לבינה תקרא אל
תקרי אם הלא אם כמו שדרשו בזוה"ק דמסכתא זו לריבה
בינה שהיא אם הקנים כדי להנין דקדוקיה ופרטיה.
גם עוד נרמז ראש הגמרא אות ב' וסוף הגמרא טו"ז
הרי בן וגם עוד המשנה של מסכתא זו ראשה אות ב'
וסופה אות ר' הרי לירוף בר שהוא ת"י של בן רמו
שהעוסק במשנה ובגמרא נקרא בן להר"ב יתבי
אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה. גם יובן נרמז
באלויות בן בראש וסוף ללמדך עיקר לימוד המסכתא
הוא לעשות בה פריה ורביה שיליד ממנה חדוסי תורה
הנקראים בני ולכן מתפללין ברה"ה ויוה"כ שערי פריה
ורביה בתורה וכמו שהביא בן עזאי על אשר לא נשא
אשה נפשי חשקה בתורה כלומר הנני מוליד ממנה בני
ולכן נרמז כאן אלויות בן ונ"ל בס"ד לכן מסכתא זו
נקראת בפי הכל בשם ביצה וקשה דהו"ל לקראת בשם
יו"ט וכן היא נקראת במקלת בספרי הראשונים אך נראה
בחרו לקרותה בשם ביצה בתיבה הראשנה של המשנה
לרמוז כמו שהתרגולת דרבה להוליד ביצה בכל יום כן
לימוד מסכתא יוליד ממנה חדוסי תורה בכל יום וכמו
הביאה גולד ממנה אפרוח בן חדוסי תורה חדוש גולד
מחדוסי ע"ד שאמרו בינה שמבין דבר מתוך דבר. גם
נ"ל בס"ד ראש המשנה ב' וסופה ר' הרי לירוף רב
בסוד כל רב מבבל שפירש רבינו האר"י ז"ל שהוא
הארה של שמות ע"ב וק"ל שעולה ר"ב בסוד הנה ה'
בב יל עב קל וכו' שיאירו לנו אורות ע"ב ק"ל
לשלוט ועובה ול חיים אכ"ר :



אלו וי
ישו

כרמזיך
 חותם
 העולמות
 פתחו לו
 בברייתא אלו הן
 ר"ל בפה סח דהיינו שהם בסוד חותמות הפסוק
 של השמות שיוצאו במצטא שפתו של אדם ורעות
 באפר אלו ישראל כי באפר חותמות בפאר דכתיב ישראל
 אשר בך אחפאר והם עמים שרואין עלמן באפר כמ"ש
 ח"ה ואנכי עפר ואפר אך באמת הם פאר "הקב"ה
 יתפאר גם ואלו האורות שהם בסוד האותיות הפסוק
 אין מהם יתקה והשפעה אלה רק לישראל דוקא ח"ש
 ורעות באפר שהם רועים ומתפעלים בישראל דוקא, ונכנסות
 ברביעה הראשונה נכנסות לשון חסידה וחבור רביעה
 ראשונה רמו לעולם האלילות נקרא עולם הראשון
 שבארבעה עולמות חב"ע ונכנסות גם לקבל שפע אור
 אין סוף כדי להשפיע מומנו לתחתונים. ואלו הן ביותות
 ר"ל שהם בחי' המילוי כל שיוצאות ורעות חוץ לחתום
 ונבול שלהם ולא תתמוד זאת אלה הוא רק לפי טעם
 כי ח"ה ב"ה ולפי שכן החתום שקבוע ומיוחד לכן :
 למה ליה לחימה משקין ושוחטין. הגה לפי פשט
 הגמרא נראה כונן המשקין לפרשות למה נקרא
 חתמי משקין ושוחטין סגני צדקה משהו דאם נפרט
 נקראו להקשות על שוחטין בלבד למה חני לה דלויח
 משקין בלבד כול"ל למה חני שוחטין וכן אם חנינו
 להקשות על משקין בלבד כול"ל למה חני משקין על כן
 השתא דנקראו משקין חתמי נקראו חתמינו מוכחה לפרט
 כוננו לומר למה נקרא חתמי סגני צדקה או משקין חני
 שוחטין ומאחר דכוננו להקשות בך נחמי חני קשה
 ליה

מש
 שמן
 קשה
 חלוק
 דוש
 היו
 ית
 יפח
 ים לכו
 נקרא לכו
 לא נבטיח
 ש דחמיר
 חמירא טפי
 חלה חפ"י
 ח הולאה
 חן בה
 חא
 חפס
 חו ורק
 חו חנה